

शास्त्र संदेशमाला

संकलक : पू. मु. श्री विनयरक्षितविजय म. शा.

प्रकाशक

शास्त्रसंदेश, नवसारी

શાસ્ત્રસંદેશમાલા-૨૪

પૂ.આ.શ્રી હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજી વિરચિત નામમાલા

ભાગ-૨૪

સંકલન

પ.પૂ.આચાર્ય ભગવંત શ્રીમદ્
વિજય રામચંદ્રસૂરીશ્વરજીના સામ્રાજ્યવર્તી
પૂ.પંચ્યાસશ્રી બોધિરત્નવિજયજી મ.સા.ના
શિષ્યરત્ન
પૂ.મુ.શ્રી વિનયરક્ષિતવિજયજી મ.સા.

પ્રકાશક

શાસ્ત્રસંદેશ

૩, મણિભદ્ર એપાર્ટમેન્ટ, સુભાષચોક,
આરાધના ભવન માર્ગ, ગોપીપુરા, સુરત-૧

શાસ્ત્રસંદેશમાલા-૨૪

પૂ.આ.શ્રી હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજી વિરચિત નામમાલા

પ્રથમ આવૃત્તિ : વૈશાખ સુદ-૬, વિ.સં. ૨૦૬૫

કિંમત : રૂ. ૭૦ (પડતર કિંમત)

પ્રમાર્જના-શુદ્ધિ :

પૂ.મુ.શ્રી હિતરક્ષિતવિજયજી મ.સા.

પૂ.મુ.શ્રી શ્રુતતિલકવિજયજી મ.સા.

પૂ.સા.શ્રી ભદ્રજ્ઞાત્રીજી મ.

પંડિતવર્ય શ્રી રતીભાઈ ચીમનલાલ દોશી

ટાઈપ સેટીંગ :

શ્રી સાંઈ કોમ્પ્યુટર્સ, અમદાવાદ-૪૬

આવરણ ડિઝાઈન :

ખુશી ડિઝાઈન્સ, અમદાવાદ-૧

મુદ્રક :

શિવકૃપા ઓફસેટ પ્રીન્ટર્સ, અમદાવાદ-૪

વિશેષ નોંધ :

શાસ્ત્રસંદેશમાલાના ૧ થી ૨૪ ભાગનું સંપૂર્ણ પ્રકાશન જ્ઞાનદ્રવ્યમાંથી કરવામાં આવેલ છે. તેની નોંધ લેવા વિનંતી.

આભાર.... !

અનુમોદનીય.... !

અનુકરણીય.... !

શાસ્ત્રસંદેશમાલા ના

ચોવીસમા ભાગના પ્રકાશનનો સંપૂર્ણ લાભ

શ્રી સિદ્ધગિરિ મહાતીર્થ વિ.સં. ૨૦૬૦માં

પૂ.આ.ભ.શ્રી. વિજય મહાબલસૂરીશ્વરજી મ.સા.

પૂ.આ.ભ.શ્રી. વિજય પુણ્યપાલસૂરીશ્વરજી મ.સા.

પૂ.પંચ્યાસ શ્રી વજ્રસેનવિજયજી મ.સા.

પૂ.પંચ્યાસ શ્રી બોધિરત્નવિજયજી મ.સા.

પૂ.મુ. શ્રી હ્રીંકારપ્રભવિજયજી મ.સા.

આદિની શુભનિશ્રામાં પર્યુષણ પર્વમાં

સામુહિક પૌષધની આરાધનામાં થયેલ

જ્ઞાનદ્રવ્યની ઉપજમાંથી લેવામાં આવેલ છે.

તેની અમો હાર્દિક અનુમોદના કરીએ છીએ.

આયોજક પરિવારો તથા

વિધિ પરિવારના અમો

આભારી છીએ... !

-શાસ્ત્રસંદેશ

ચાર વર્ષ પૂર્વે પૂર્વના પૂર્વાચાર્ય -પુણ્યાત્માઓએ પદ્યમાં પ્રરૂપેલા ૪૦૦ થી વધારે પ્રકરણોના ૭૦,૦૦૦ હજાર શ્લોક પ્રમાણ સાહિત્ય શાસ્ત્રસંદેશમાલાના ભાગ ૧ થી ૨૦ રૂપે પ્રકાશિત કરેલ. તે પછી પણ પૂજ્યશ્રીએ આ સમયગાળા દરમ્યાન મળેલ બીજા ૧૩૭ પ્રકરણોના ૧૮,૦૦૦ હજાર શ્લોક પ્રમાણ સાહિત્ય સંકલન કરી આપેલ છે તે આજે ભાગ ૨ ૧ થી ૨૪ સ્વરૂપે પ્રકાશિત કરીએ છીએ.

આ ચાર ભાગમાં ૨ ૧ માં ભાગમાં શતક, કુલક, ભાવના અને ચર્યાને લગતા ગ્રંથો, ૨ ૨ માં ભાગમાં આચાર, પ્રારંભિક, નામમાલા અને વ્યાકરણના ગ્રંથો, ૨ ૩ માં ભાગમાં કાર્મગ્રન્થિક અને લોકપ્રકાશીય ગ્રંથો અને ૨ ૪ માં ભાગમાં પૂ.આ.શ્રી હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજી કૃત નામમાલાઓના ગ્રંથોનો સમાવેશ કરેલ છે.

આ ચાર ભાગની પણ પ્રમાર્જન - શુદ્ધિ પૂર્વની જેમ જ પૂજ્યશ્રીઓએ કરી આપેલ છે તે માટે અમો તેઓશ્રીના આભારી છીએ.

નાદુરસ્ત તબિયત અને આંખોની નબળાઈ સાથે દરરોજ ૫ થી ૬ કલાક અધ્યયન કાર્ય ચાલુ રાખી આ ચાર ભાગનું સંપૂર્ણ પરિમાર્જન પંડિતવર્ય શ્રી રતીભાઈ ચીમનલાલ દોશીએ કરી આપેલ છે તે માટે અમો તેઓશ્રીના આભારી છીએ.

પૂર્વના ૨૦ ભાગની જેમ આ ચાર ભાગમાં પણ અલગ અલગ સંઘોએ પોતાના જ્ઞાનનિધિમાંથી લાભ લીધેલ છે તેની અમો ભૂરિ ભૂરિ અનુમોદના કરીએ છીએ.

-શાસ્ત્રસંદેશ

શાસ્ત્રસંદેશાનું નવલું નજારાણું “પદ્માનુક્રમણિકા સંપુટ”

- આ સંપુટમાં ચાર ભાગ છે.
- પ્રથમ ભાગમાં આગમના ૪૪ ગ્રંથો અને સંવેગરંગશાલાની પદ્માનુક્રમણિકા છે.
- દ્વિતીય ભાગમાં પ્રાકૃતના ૩૭૩ ગ્રંથોની પદ્માનુક્રમણિકા છે.
- તૃતીય ભાગમાં સંસ્કૃતના ૨૦૫ ગ્રંથો અને લોકપ્રકાશની પદ્માનુક્રમણિકા છે.
- ચતુર્થભાગમાં ત્રિષષ્ટિશલાકાપુરુષચરિત્ર અને વૈરાગ્યકલ્પલતા-રતિની પદ્માનુક્રમણિકા છે.
- આ સંપુટમાં ૯ પરિશિષ્ટો છે.
- આ સંપુટમાં ટોટલ ૬૨૬ ગ્રંથોનો સમાવેશ કરેલ છે.
- આ સંપુટમાં ટોટલ ૧,૭૭,૦૦૦ શ્લોકનો સમાવેશ કરેલ છે.
- આ સંપુટના ટોટલ ૧૫૭૦ પેજ છે.
- આ સંપુટની કિંમત ૧૫૦૦/-રૂપિયા છે.

॥ अनुक्रमणिका ॥

अनु.	नाम	श्लोक	पाना नं.
१.	अभिधानचिन्तामणिनाममाला	१५४२	१-१३१
२.	अभिधानचिन्तामणिशेषनाममाला	२०७	१३१-१४९
३.	अनेकार्थसंग्रहकोषः	१८२९	१४९-३०२
४.	निघण्टुशेषः	३९६	३०३-३३६
५.	लिङ्गानुशासनम्	१३९	३३६-३५०
६.	देशीनाममाला	७८३	३५०-४१६
❖	परिशिष्ट-१		१-१२
❖	परिशिष्ट-२		१३-१४
❖	टोटल श्लोक संख्या -	४८९६	
❖	संपूर्ण पृष्ठ संख्या -	६+४१६+१४	

कलिकाल सर्वज्ञ पू.आ.श्री हेमचन्द्रसूरीश्वरजी विरचिता ॥ अभिधानचिन्तामणिनाममाला ॥

प्रथमो देवाधिदेवकाण्डः

- प्रणिपत्यार्हतः सिद्धसाङ्गशब्दानुशासनः ।
रूढयौगिकमिश्राणां नाम्नां मालां तनोम्यहम् ॥ १ ॥
- व्युत्पत्तिरहिताः शब्दा रूढा आखण्डलादयः ।
योगोन्वयः स तु गुणक्रियासंबन्धसंभवः ॥ २ ॥
- गुणतो नीलकण्ठाद्याः क्रियातः स्रष्टृसंनिभाः ।
स्वस्वामित्वादिसंबन्धस्तत्राहुर्नाम तद्वताम् ॥ ३ ॥
- स्वात्पालधनभुङ्नेतृपतिमत्वर्थकादयः ।
भूपालो भूधनो भूभुग् भूनेता भूपतिस्तथा ॥ ४ ॥
- भूमांश्चेति कविरूढ्या ज्ञेयोदाहरणावली ।
जन्यात्कृत्कर्तृसृष्टृस्रष्टृविधातृकरसूसमाः ॥ ५ ॥
- जनकाद्योनिजरुहजन्मभूसूत्यणादयः ।
धार्याद्ध्वजास्त्रपाण्यङ्कमौलिभूषणभृन्निभाः ॥ ६ ॥
- शालिशेखरमत्त्वर्थमालिभर्तृधरा अपि ।
भोज्याद्भुगन्धोव्रतलिट्पायिपाशाशनादयः ॥ ७ ॥
- पत्युः कान्ताप्रियतमावधूप्रणयिनीनिभाः ।
कलत्राद् वररमणप्रणयीशप्रियादयः ॥ ८ ॥
- सख्युः सखिसमा वाह्याद् गामियानासनादयः ।
ज्ञातेः स्वसृदुहित्रात्मजाग्रजावरजादयः ॥ ९ ॥
- आश्रयात् सद्गपर्यायशयवासिसदादयः ।
वध्याद् भिद्द्वेषिजिद्घातिधुगरिध्वंसिशसनाः ॥ १० ॥

अप्यन्तकारिदमनदर्पच्छिन्मथनादयः ।	
विवक्षितो हि संबन्ध एकतोपि पदात्ततः	॥ ११ ॥
प्राक् प्रदर्शितसंबन्धिशब्दा योज्या यथोचितम् ।	
दृश्यते खलु बाह्यत्वे वृषस्य वृषवाहनः	॥ १२ ॥
स्वत्वे पुनर्वृषपतिर्धार्यत्वे वृषलाञ्छनः ।	
अंशोर्धार्यत्वेऽशुमाली स्वत्वेऽशुपतिरंशुमान्	॥ १३ ॥
वध्यत्वेहेरहरिपुर्भोज्यत्वे चाहिभुक् शिखी ।	
चिह्नैर्व्यक्तैर्भवेद् व्यक्तेर्जातिशब्दोपि वाचकः	॥ १४ ॥
तथाह्यगस्तिपूता दिग्दक्षिणाशा निगद्यते ।	
अयुग्विषमशब्दौ त्रिपञ्चसप्तादिवाचकौ	॥ १५ ॥
त्रिनेत्रपञ्चेषुसप्तपलाशादिषु योजयेत् ।	
गुणशब्दो विरोध्यर्थ नञादिरितरोत्तरः	॥ १६ ॥
अभिधत्ते यथा कृष्णः स्यादसितः सितेतरः ।	
वाध्यादिषु पदे पूर्वे बाडवाग्न्यादिषूत्तरे	॥ १७ ॥
द्वयेपि भूभृदाद्येषु पर्यायपरिवर्तनम् ।	
एवं परवृत्तिसहा योगात्स्युरिति यौगिकाः	॥ १८ ॥
मिश्राः पुनः परवृत्त्यसहा गीर्वाणसंनिभाः ।	
प्रवक्ष्यन्तेत्र लिङ्गं तु ज्ञेयं लिङ्गानुशासनात्	॥ १९ ॥
देवाधिदेवाः प्रथमे काण्डे देवा द्वितीयके ।	
नरस्तृतीये तिर्यञ्चस्तुर्य एकेन्द्रियादयः	॥ २० ॥
एकेन्द्रियाः पृथिव्यम्बुतेजोवायुमहीरुहः ।	
कृमिपीलकलूताद्याः स्युर्द्वित्रिचतुरिन्द्रियाः	॥ २१ ॥
पञ्चेन्द्रियाश्चेभकेकिमत्स्याद्याः स्थलखाम्बुगाः ।	
पञ्चेन्द्रिया एव देवा नरा नैरयिका अपि	॥ २२ ॥

नारकाः पञ्चमे साङ्गाः षष्ठे साधारणाः स्फुटम् ।

प्रस्तोष्यन्तेऽव्ययाश्चात्र त्वन्ताथादी न पूर्वगौ

॥ २३ ॥

इति परिभाषा ।

अर्हन् जिनः पारगतस्त्रिकालवित् क्षीणाष्टकर्मा परमेष्ठ्यधीश्वरः ।

शंभुः स्वयंभूर्भगवान् जगत्प्रभु-स्तीर्थङ्करस्तीर्थकरो जिनेश्वरः॥ २४ ॥

स्याद्वाद्यभयदसार्याः सर्वज्ञः सर्वदर्शिकेवलिनौ ।

देवाधिदेवबोधिदपुरुषोत्तमवीतरागाप्ताः

॥ २५ ॥

एतस्यामवसर्पिण्यामृषभोऽजितशंभवौ ।

अभिनन्दनः सुमतिस्ततः पद्मप्रभाभिधः

॥ २६ ॥

सुपार्श्वश्चन्द्रप्रभश्च सुविधिश्चाथ शीतलः ।

श्रेयांसो वासुपूज्यश्च विमलोनन्ततीर्थकृत्

॥ २७ ॥

धर्मः शान्तिः कुन्थुरो महिश्च मुनिसुव्रतः ।

नमिर्नेमिः पार्श्वो वीश्वतुर्विशतिरर्हताम्

॥ २८ ॥

ऋषभो वृषभः श्रेयाञ्श्रेयांसः स्यादनन्तजिदनन्तः ।

सुविधिस्तु पुष्पदन्तो मुनिसुव्रतसुव्रतौ तुल्यौ

॥ २९ ॥

अरिष्टनेमिस्तु नेमिर्वीश्वरमतीर्थकृत् ।

महावीरो वर्धमानो देवार्यो ज्ञातनन्दनः

॥ ३० ॥

गणा नवास्यर्षिसंघा एकादश गणाधिपाः ।

इन्द्रभूतिरग्निभूतिर्वायुभूतिश्च गोतमाः

॥ ३१ ॥

व्यक्तः सुधर्मा मण्डितमौर्यपुत्रावकम्पितः ।

अचलभ्राता मेतार्यः प्रभासश्च पृथक्कुलाः

॥ ३२ ॥

केवली चरमो जम्बूस्वाम्यथ प्रभवप्रभुः ।

शय्यंभवो यशोभद्रः संभूतिविजयस्ततः

॥ ३३ ॥

भद्रबाहुः स्थूलभद्रः श्रुतकेवलिनो हि षट् ।	
महागिरिसुहस्ताद्या वज्रान्ता दशपूर्विणः	॥ ३४ ॥
इक्ष्वाकुकुलसंभूताः स्याद्द्वाविंशतिरर्हताम् ।	
मुनिसुव्रतनेमी तु हरिवंशसमुद्भवौ	॥ ३५ ॥
नाभिश्च जितशत्रुश्च जितारिश्च संवरः ।	
मेघो धरः प्रतिष्ठश्च महासेननरेश्वरः	॥ ३६ ॥
सुग्रीवश्च दृढरथो विष्णुश्च वसुपूज्यराट् ।	
कृतवर्मा सिंहसेनो भानुश्च विश्वसेनराट्	॥ ३७ ॥
सूरः सुदर्शनः कुम्भः सुमित्रो विजयस्तथा ।	
समुद्रविजयश्चाश्वसेनः सिद्धार्थ एव च	॥ ३८ ॥
मरुदेवा विजया सेना सिद्धार्था च मङ्गला ।	
ततः सुसीमा पृथ्वी लक्ष्मणा रामा ततःपरम्	॥ ३९ ॥
नन्दा विष्णुर्जया श्यामा सुयशाः सुव्रताचिरा ।	
श्रीर्देवी प्रभावती च पद्मा वप्रा शिवा तथा	॥ ४० ॥
वामा त्रिशला क्रमतः पितरो मातरोर्हताम् ।	
स्याद्गोमुखो महायक्षस्त्रिमुखो यक्षनायकः	॥ ४१ ॥
तुम्बुरुः कुसुमश्चापि मातङ्गो विजयोऽजितः ।	
ब्रह्मा यक्षेद् कुमारः षण्मुखपातालकिन्नराः	॥ ४२ ॥
गरुडो गन्धर्वो यक्षेद् कुबेरो वरुणोपि च ।	
भृकुटिर्गोमेधः पार्श्वो मातङ्गोर्हदुपासकाः	॥ ४३ ॥
चक्रेश्वर्यजितबलादुरितारिश्च कालिका ।	
महाकाली श्यामा शान्ता भृकुटिश्च सुतारका	॥ ४४ ॥
अशोका मानवी चण्डाविदिता चाङ्कुशा तथा ।	
कन्दर्पा निर्वाणी बला धारिणी धरणप्रिया	॥ ४५ ॥

नरदत्ताथ गान्धार्यम्बिका पद्मावती तथा ।	
सिद्धायिका चेति जैन्यः क्रमाच्छसनदेवताः	॥ ४६ ॥
वृषो गजोश्चः प्लवगः क्रौञ्चोब्जं स्वस्तिकः शशी ।	
मकरः श्रीवत्सः खड्गी महिषः शूकरस्तथा	॥ ४७ ॥
श्येनो वज्रं मृगश्छागो नन्दावर्तो घटोपि च ।	
कूर्मो नीलोत्पलं शङ्खः फणी सिंहोर्हतां ध्वजाः	॥ ४८ ॥
रक्तौ च पद्मप्रभवासुपूज्यौ शुक्लौ तु चन्द्रप्रभपुष्पदन्तौ ।	
कृष्णौ पुनर्नेमिमुनीविनीलौ, श्रीमल्लिपाश्वौ कनकत्विषोन्मे ॥ ४९ ॥	
उत्सर्पिण्यामतीतायां चतुर्विंशतिरर्हताम् ।	
केवलज्ञानी निर्वाणी सागरोथ महायशाः	॥ ५० ॥
विमलः सर्वानुभूतिः श्रीधरो दत्ततीर्थकृत् ।	
दामोदरः सुतेजाश्च स्वाम्यथो मुनिसुव्रतः	॥ ५१ ॥
सुमतिः शिवगतिश्चैवास्तागोथ निमीश्वरः ।	
अनिलो यशोधराख्यः कृतार्थोत्र जिनेश्वरः	॥ ५२ ॥
शुद्धमतिः शिवकरः स्यन्दनश्चाथ सम्प्रतिः ।	
भाविन्यां तु पद्मानाभः शूरदेवः सुपार्श्वकः	॥ ५३ ॥
स्वयंप्रभश्च सर्वानुभूतिर्देवश्रुतोदयौ ।	
पेढालः पोट्टिलश्चापि शतकीर्तिश्च सुव्रतः	॥ ५४ ॥
अममो निष्कषायश्च निष्पुलाकोथ निर्ममः ।	
चित्रगुप्तः समाधिश्च संवरश्च यशोधरः	॥ ५५ ॥
विजयो मल्लदेवौ चानन्तवीर्यश्च भद्रकृत् ।	
एवं सर्वावसर्पिण्युत्सर्पिणीषु जिनोत्तमाः	॥ ५६ ॥
तेषां च देहोद्भूतरूपगन्धो निरामयः स्वेदमलोज्झितश्च ।	
श्वासोब्जगन्धो रुधिरमिषं तु गोक्षीरधाराधवलं ह्यविशम् ॥ ५७ ॥	

आहारनीहारविधिस्त्वदृश्यश्चत्वार एतेऽतिशयाः सहोत्थाः ।
 क्षेत्रे स्थितिर्योजनमात्रकेपि नृदेवतिर्यग्जनकोटिकोटेः ॥ ५८ ॥
 वाणी नृतिर्यक्सुरलोकभाषा संवादिनी योजनगामिनी च ।
 भाभण्डलं चारु च मौलिपृष्ठे विडम्बिताहर्पतिमण्डलश्रि ॥ ५९ ॥
 साग्रे च गव्यूतिशतद्वये रुजा-वैरेतयोमार्यतिवृष्ट्यवृष्टयः ।
 दुर्भिक्षमन्यस्वकचक्रतो भयं स्यान्नैत एकादश कर्मघातजाः ॥ ६० ॥
 खे धर्मचक्रं चमराः सपादपीठं मृगेन्द्रासनमुज्ज्वलं च ।
 छत्रत्रयं रत्नमयो ध्वजोद्भिन्न्यासे च चामीकरपङ्कजानि ॥ ६१ ॥
 वप्रत्रयं चारु चतुर्मुखाङ्गताश्चैत्यद्रुमोऽधोवदनाश्च कण्टकाः ।
 द्रुमानतिर्दुन्दुभिनाद उच्चकैर्वातोनुकूलः शकुनाः प्रदक्षिणाः ॥ ६२ ॥
 गन्धाम्बुवर्षं बहुवर्णपुष्प-वृष्टिः कचश्मश्रुनखाप्रवृद्धिः ।
 चतुर्विधामर्त्यनिकायकोटिर्जघन्यभावादपि पार्श्वदेशे ॥ ६३ ॥
 ऋतूनामिन्द्रिथार्थानामनुकूलत्वमित्यमी ।
 एकोनविंशतिदैव्याश्चतुस्त्रिंशच्च मीलिताः ॥ ६४ ॥
 संस्कारवत्त्वमौदात्यमुपचारपरीतता ।
 मेघगम्भीरघोषत्वं प्रतिनादविधायिता ॥ ६५ ॥
 दक्षिणत्वमुपनीतरागत्वं च महार्थता ।
 अव्याहतत्वं शिष्टत्वं संशयानामसंभवः ॥ ६६ ॥
 निराकृतान्योत्तरत्वं हृदयंगमतापि च ।
 मिथः साकाङ्क्षता प्रस्तावौचित्यं तत्त्वनिष्ठता ॥ ६७ ॥
 अप्रकीर्णप्रसृतत्वमस्वश्लाघान्यनिन्दिता ।
 आभिजात्यमतिस्निग्धमधुस्त्वं प्रशस्यता ॥ ६८ ॥
 अमर्मवेधितौदार्यं धर्मार्थप्रतिबद्धता ।
 कारकाद्यविपर्यासो विभ्रमादिवियुक्तता ॥ ६९ ॥

चित्रकृत्वमद्भुतत्वं तथानतिविलम्बिता । अनेकजातिवैचित्र्यमारोपितविशेषता	॥ ७० ॥
सत्त्वप्रधानतावर्णपदवाक्यविविक्तता । अव्युच्छितिरखेदित्वं पञ्चत्रिंशच्च वाग्गुणाः	॥ ७१ ॥
अन्तराया दानलाभवीर्यभोगोपभोगगाः । हासो रत्यरती भीतिर्जुगुप्सा शोक एव च	॥ ७२ ॥
कामो मिथ्यात्वमज्ञानं निद्रा चाविरतिस्तथा । रगो द्वेषश्च नो दोषास्तेषामष्टादशाप्यमी	॥ ७३ ॥
महानन्दोऽमृतं सिद्धिः कैवल्यमपुनर्भवः । शिवं निःश्रेयसं श्रेयो निर्वाणं ब्रह्म निर्वृतिः	॥ ७४ ॥
महोदयः सर्वदुःखक्षयो निर्याणमक्षरम् । मुक्तिर्मोक्षोपवर्गोऽथ मुमुक्षुः श्रमणो यतिः	॥ ७५ ॥
वाचंयमो यती साधुरनगार ऋषिर्मुनिः । निर्ग्रन्थो भिक्षुरस्य स्वं तपोयोगशमादयः	॥ ७६ ॥
मोक्षोपायो योगो ज्ञानश्रद्धानचरणात्मकः । अभाषणं पुनर्मौनं गुरुर्धर्मोपदेशकः	॥ ७७ ॥
अनुयोगकृदाचार्य उपाध्यायस्तु पाठकः । अनूचानः प्रवचने साङ्गेऽधीती गणिश्च सः	॥ ७८ ॥
शिष्यो विनेयोन्तेवासी शैक्षः प्राथमकल्पिकः । सतीर्थ्यास्त्वेकगुरवो विवेकः पृथगात्मता	॥ ७९ ॥
एकब्रह्मव्रताचार मिथः सब्रह्मचारिणः । स्यात्पारम्पर्यमाम्नायः संप्रदायो गुरुक्रमः	॥ ८० ॥
व्रतादानं परित्त्रज्या तपस्या नियमस्थितिः । अहिंसासूनुतास्तेयब्रह्माकिञ्चनता यमाः	॥ ८१ ॥

नियमाः शौचसन्तोषौ स्वाध्यायतपसी अपि । देवताप्रणिधानं च करणं पुनरासनम्	॥ ८२ ॥
प्राणायामः प्राणयमः श्वासप्रश्वासरोधनम् । प्रत्याहारस्त्विन्द्रियाणां विषयेभ्यः समाहृतिः	॥ ८३ ॥
धारणा तु क्वचिद्भये चित्तस्य स्थिरबन्धनम् । ध्यानं तु विषये तस्मिन्नेकप्रत्ययसंततिः	॥ ८४ ॥
समाधिस्तु तदेवार्थमात्राभासनरूपकम् । एवं योगो यमाद्यङ्गैरष्टभिः सम्मतोऽष्टधा	॥ ८५ ॥
श्वःश्रेयसं शुभशिवे कल्याणं श्रोवसीयसं श्रेयः । क्षेमं भावुकभविककुशलमङ्गलभद्रमद्रशस्तानि	॥ ८६ ॥

द्वितीयो देवकाण्डः

स्वर्गस्त्रिविष्टपं द्योदिवौ भुविस्तविषताविषौ नाकः । गास्त्रिदिवमूर्ध्वलोकः सुरालयस्तत्सदस्त्वमरः	॥ १ ॥
देवाः सुपर्वसुरनिर्जरदेवतर्भुर्बर्हिर्मुखानिभिषदैवतनाकिलेखाः । वृन्दारकाः सुमनसस्त्रिदशा अमर्त्याः स्वाहास्वधाक्रतुसुधाभुज आदितेयाः	
गीर्वाणा मरुतोऽस्वप्ना विबुधा दानवारयः । तेषां यानं विमानोऽन्धः पीयूषममृतं सुधा	॥ ३ ॥
असुरा नागास्तडितः सुपर्णका वह्नयोऽनिताः स्तनिताः । उदधिद्वीपदिशो दश भवनाधीशाः कुमारान्ताः	॥ ४ ॥
स्युः पिशाचा भूता यक्षा राक्षसाः किन्नरा अपि । किंपुरुषा महोरगा गन्धर्वा व्यन्तरा अमी	॥ ५ ॥
ज्योतिष्काः पञ्च चन्द्रार्कग्रहनक्षत्रतारकाः । वैमानिकाः पुनः कल्पभवा द्वादश ते त्वमी	॥ ६ ॥

सौधर्मे शानसनत्कुमारमाहेन्द्रब्रह्मलान्तकजाः ।

शुक्रसहस्रारानतप्राणतजा आरणाच्युतजाः

॥ ७ ॥

कल्पातीता नव ग्रैवेयकाः पञ्च त्वनुत्तराः ।

निकायभेदादेवं स्युर्देवाः किल चतुर्विधाः

॥ ८ ॥

आदित्यः सवितायमा खरसहस्रोष्णांशुरंशू-रवि

मार्तण्डस्तरणिर्गभस्तिरुणो भानुर्नभोऽहर्मणिः ।

सूर्योऽर्कः किरणो भगो ग्रहपुष्पः पूषा पतङ्गः खगो

मार्ताण्डो यमुनाकृतान्तजनकः प्रद्योतनस्तापनः

॥ ९ ॥

ब्रह्मो हंसश्चित्रभानुर्विवस्वान् सूरस्त्वष्टा द्वादशात्मा च हेलिः ।

मित्रो ध्वान्तरातिरब्जांशुहस्तश्चक्राब्जाहर्बान्धवः सप्तसप्तिः ॥ १० ॥

दिवादिनाहर्दिवसप्रभाविभाभासः करः स्यान्मिहिरो विरोचनः ।

ग्रहाब्जिनीगोद्युपतिर्विकर्तनो हरिः शुचीनौ गगनाद् ध्वजाध्वगौ ॥ ११ ॥

हरिदश्चो जगत्कर्मसाक्षी भास्वान् विभावसुः ।

त्रयीतनुर्जगच्चक्षुस्तपनोऽरुणसारथिः

॥ १२ ॥

रोचिरुस्तरुचिशोचिरंशुगो ज्योतिरर्चिरुपधृत्यभीशवः ।

प्रग्रहः शुचिमरीचिदीप्तयो धाम केतुर्धृणिरश्मिपृश्नयः

॥ १३ ॥

पाददीधितिकरद्युतिद्युतो रुग्विरोककिरणत्विषित्विषः ।

भाः प्रभावसुगभस्ति भानवो भा मयूखमहसी छर्विर्विभा

॥ १४ ॥

प्रकाशस्तेज उद्योत आलोको वर्च आतपः ।

मरीचिका मृगतृष्णा मण्डलं तूपसूर्यकम्

॥ १५ ॥

परिधिः परिवेषश्च सूरसूतस्तु काश्यपिः ।

अनूरूर्विनतासूनुरुणो गरुडाग्रजः

॥ १६ ॥

रेवन्तस्त्वर्करेतोजः प्लवगो हयवाहनः ।

अष्ट्यदश माठराद्याः सवितुः पारिपाश्विकाः

॥ १७ ॥

चन्द्रमाः कुमुदबान्धवो दशश्वेतवाज्यमृतसूस्तिथिप्रणीः । कौमुदीकुमुदिनीभदक्षजा-रोहिणीद्विजनिशौषधीपतिः	॥ १८ ॥
जैवातृकोब्जश्च कलाशशैण-च्छयाभृदिन्दुर्विधुरत्रिहृगजः । रजा निशो रत्नकरै च चन्द्रः सोमोमृतश्वेतहिमद्युतिग्लौः	॥ १९ ॥
षोडशोऽशः कला चिह्नं लक्षणं लक्ष्म लाञ्छनम् । अङ्कः कलङ्कोऽभिज्ञानं चन्द्रिका चन्द्रगोलिका	॥ २० ॥
चन्द्रातपः कौमुदी च ज्योत्स्ना बिम्बं तु मण्डलम् । नक्षत्रं तारका ताराज्योतिषी भमुडु ग्रहः	॥ २१ ॥
धिष्ण्यमृक्षमथाश्विन्यश्वकिनी दस्रदेवता । अश्वयुग् बालिनी चाथ भरणी यमदेवता	॥ २२ ॥
कृत्तिका बहुलाश्वाग्निदेवा ब्राह्मी तु रोहिणी । मृगशीर्षं मृगशिरो मार्गश्चान्द्रमसं मृगः	॥ २३ ॥
इल्वलास्तु मृगशिरःशिरःस्थाः पञ्च तारकाः । आर्द्रा तु कालिनी रौद्री पुनर्वसू तु यामकौ	॥ २४ ॥
आदित्यौ च पुष्यस्तिष्यः सिध्यश्च गुरुदैवतः । सार्धश्लेषा मघाः पित्र्याः फल्गुनी योनिदेवता	॥ २५ ॥
सा तूत्तरार्यमदेवा हस्तः सवितृदैवतः । त्वाष्ट्री चित्रानिली स्वातिर्विशाखेन्द्राग्निदेवताः	॥ २६ ॥
रधानुराधा तु मैत्री ज्येष्ठैन्द्री मूल आस्रपः । पूर्वाषाढापी सोत्तरा स्याद्वैश्वी श्रवणः पुनः	॥ २७ ॥
हरिदेवः श्रविष्ठा तु धनिष्ठा वसुदेवता । वारुणी तु शतभिषगजाहिर्बुध्नदेवताः	॥ २८ ॥
पूर्वोत्तरा भद्रपदा द्वयः प्रोष्ठपदाश्च ताः । रेवती तु पौष्णं दाक्षायण्यः सर्वाः शशिप्रियाः	॥ २९ ॥

राशीनामुदयो लग्नं मेषप्रभृतयस्तु ते ।	
आरो वक्रो लोहिताङ्गो मङ्गलोऽङ्गारकः कुजः	॥ ३० ॥
आषाढाभूर्नवार्चिश्च बुधः सौम्यः प्रहर्षुलः ।	
ज्ञः पञ्चाचिः श्रविष्ठाभूः श्यामाङ्गो रोहिणीसुतः	॥ ३१ ॥
बृहस्पतिः सुरचार्यो जीवश्चित्रशिखण्डिजः ।	
वाचस्पतिर्द्वादशार्चिर्धिषणः फल्गुनीभवः	॥ ३२ ॥
गीर्बृहत्योः पतिरुतथ्यानुजाङ्गिरसौ गुरुः ।	
शुक्रो मघाभवः काव्य उशना भार्गवः कविः	॥ ३३ ॥
षोडशार्चिदैत्यगुरुर्धिष्यः शनैश्चरः शनिः ।	
छायासुतोऽसितः सौरिः सप्तार्ची रेवतीभवः	॥ ३४ ॥
मन्दः क्रोडो नीलवासाः स्वर्भाणुस्तु विधुन्तुदः ।	
तमो राहुः सैहिकेयो भरणीभूरथाहिकः	॥ ३५ ॥
अश्लेषाभूः शिखी केतुर्ध्रुवस्तूतानपादजः ।	
अगस्त्योऽगस्तिः पीताब्धिर्वातापिद्विड् घटोद्भवः	॥ ३६ ॥
मैत्रावरुणिराग्नेय और्वशेयाग्निमारुतौ ।	
लोपामुद्रा तु तद्भार्या कौषीतकी वरप्रदा	॥ ३७ ॥
मरीचिप्रमुखाः सप्तर्षयश्चित्रशिखण्डिनः ।	
पुष्यदन्तौ पुष्यवन्तावेकोक्त्या शशिभास्करो	॥ ३८ ॥
राहुग्रासोऽर्केन्द्रोर्ग्रह उपराग उपप्लवः ।	
उपलिङ्गं त्वरिष्टं स्यादुपसर्ग उपद्रवः	॥ ३९ ॥
अजन्यमीतिरुत्पातो वक्ष्युत्पात उपाहितः ।	
स्यात्कालः समयो दिष्टायानेहसौ सर्वमूषकः	॥ ४० ॥
कालो द्विविधोऽवसर्पिण्युत्सर्पिणीविभेदतः ।	
सागरकोटिकोटीनां विंशत्या स समाप्यते	॥ ४१ ॥

अवसर्पिण्यां षडरा उत्सर्पिण्यां त एव विपरीताः ।	
एवं द्वादशभिरैर्विवर्तते कालचक्रमिदम्	॥ ४२ ॥
तत्रैकान्तसुषमाश्चतस्रः कोटिकोटयः ।	
सागराणां सुषमा तु तिस्रस्तूत्कोटिकोटयः	॥ ४३ ॥
सुषमदुःषमा ते द्वे दुःषमसुषमा पुनः ।	
सैका सहस्रैर्वर्षाणां द्विचत्वारिंशतोनिता	॥ ४४ ॥
अथ दुःषमैकविंशतिरब्दसहस्राणि तावती तु स्यात् ।	
एकान्तदुःषमापि होतत्संख्याः परेऽपि विपरीताः	॥ ४५ ॥
प्रथमेऽरत्रये मर्त्यास्त्रिद्व्येकपल्यजीविताः ।	
त्रिद्व्येकगव्यूत्युच्छ्रयास्त्रिद्व्येकदिनभोजनाः	॥ ४६ ॥
कल्पद्रुफलसंतुष्ट्युत्तुर्थे त्वरके नयः ।	
पूर्वकोट्यायुषः पञ्चधनुःशतसमुच्छ्रयाः	॥ ४७ ॥
पञ्चमे तु वर्षशतायुषः सप्तकरोच्छ्रयाः ।	
षष्ठे पुनः षोडशाब्दायुषो हस्तसमुच्छ्रयाः	॥ ४८ ॥
एकान्तदुःखप्रचिता उत्सर्पिण्यामपीदृशाः ।	
पश्चानुपूर्व्या विज्ञेया अरेषु किल षट्स्वपि	॥ ४९ ॥
अष्टादश निमेषास्तु काष्ठा काष्ठाद्वयं लवः ।	
कला तैः पञ्चदशभिर्लेशस्तद्वितयेन च	॥ ५० ॥
क्षणस्तैः पञ्चदशभिः क्षणैः षड्भिस्तु नाडिका ।	
सा धारिका च घटिका मुहूर्तस्तद्वितयेन च	॥ ५१ ॥
त्रिंशता तैरहोरात्रस्तत्रार्हदिवसो दिनम् ।	
दिवं द्युर्वासरो घस्रः प्रभातं स्यादहर्मुखम्	॥ ५२ ॥
व्युष्टं विभातं प्रत्यूषं कल्पप्रत्युषसी उषः ।	
काल्यं मध्याह्नु दिवामध्यं मध्यंदिनं च सः	॥ ५३ ॥

दिनावसानमुत्सूरो विकालसबली अपि ।	
सायं संध्या तु पितृसूत्रिसंध्यं तूपवैणवम्	॥ ५४ ॥
श्राद्धकालस्तु कुतपोऽष्टमो भागो दिनस्य यः ।	
निशा निशीथिनी रात्रिः शर्वरी क्षणदा क्षपा	॥ ५५ ॥
त्रियामा यामिनी भौतो तमी तमा विभावरी ।	
रजनी वसतिः श्यामा वासतेयी तमस्विनी	॥ ५६ ॥
उषा दोषेन्दुकान्ताथ तमिस्त्रा दर्शयामिनी ।	
ज्यौत्स्नी तु पूर्णिमारात्रिर्गणरात्रो निशागणः	॥ ५७ ॥
पक्षिणी पक्षतुल्याभ्यामहोभ्यां वेष्टिता निशा ।	
गर्भकं रजनीद्वन्द्वं प्रदोषो रजनीमुखम्	॥ ५८ ॥
यामः प्रहरो निशीथस्त्वर्धरात्रो महानिशा ।	
उच्चन्द्रस्त्वपररात्रस्तमिस्त्रं तिमिरं तमः	॥ ५९ ॥
ध्वान्तं भूच्छायान्धकारं तमसं समवान्धतः ।	
तुल्यनक्तंदिने काले विषुवद्विषुवं च तत्	॥ ६० ॥
पञ्चदशाहोरात्रः स्यात्पक्षः स बहुलोऽसितः ।	
तिथिः पुनः कर्मवाटी प्रतिपत् पक्षतिः समे	॥ ६१ ॥
पञ्चदश्यौ यज्ञकालौ पक्षान्तौ पर्वणी अपि ।	
तत्पर्वमूलं भूतेष्वपञ्चदश्योर्यदन्तरम्	॥ ६२ ॥
स पर्वसंधिः प्रतिपत्पञ्चदश्योर्यदन्तरम् ।	
पूर्णिमा पौर्णमासी सा राका पूर्णे निशाकरे	॥ ६३ ॥
कलाहीने त्वनुमतिर्मागशीर्घ्याग्रहायणी ।	
अमामावस्यामावस्या दर्शः सूर्येन्दुसंगमः	॥ ६४ ॥
अमावास्याऽमावासी च सा नष्टेन्दुः कुहुः कुहुः ।	
दृष्टेन्दुस्तु सिनीवाली भूतेष्वपि चतुर्दशी	॥ ६५ ॥

पक्षौ मासो वत्सरदिर्मार्गशीर्षः सहः सहाः ।	
आग्रहायणिकश्चाथ पौषस्तैषः सहस्यवत्	॥ ६६ ॥
माघस्तपाः फाल्गुनस्तु फाल्गुनिकस्तपस्यवत् ।	
चैत्रो मधुश्चैत्रिकश्च वैशाखे राधमाधवौ	॥ ६७ ॥
ज्येष्ठस्तु शुक्रोऽथाषाढः शुचिः स्याद् श्रावणो नभाः ।	
श्रावणिकोथ नभस्यः प्रोष्ठभाद्रपरः पदः	॥ ६८ ॥
भाद्रश्चाप्याश्विने त्वाश्वयुजेषावथ कार्तिकः ।	
कार्तिकिको बाहुलोर्जौ द्वौ द्वौ मार्गदिकावृतुः	॥ ६९ ॥
हेमन्तः प्रसलो रौद्रोऽथ शैषशिशिरौ समौ ।	
वसन्त इष्यः सुरभिः पुष्यकालो बलाङ्गकः	॥ ७० ॥
उष्ण उष्णागमो ग्रीष्मो निदाघस्तप ऊष्मकः ।	
वर्षास्तपात्ययः प्रावृद् मेघात् कालागमौ क्षरी	॥ ७१ ॥
शरद् घनात्ययोऽयनं शिशिराद्यैस्त्रिभिस्त्रिभिः ।	
अयने द्वे गतिरुदग् दक्षिणार्कस्य वत्सरः	॥ ७२ ॥
स संपर्यनुद्ध्यो वर्षं हायनोब्दं समाः शरत् ।	
भवेत् पैत्रं त्वहोरात्रं मासेनाब्देन दैवतम्	॥ ७३ ॥
दैवे युगसहस्रे द्वे ब्राह्मं कल्पौ तु तौ नृणाम् ।	
मन्वन्तरं तु दिव्यानां युगानामेकसप्ततिः	॥ ७४ ॥
कल्पो युगान्तः कल्पान्तः संहारः प्रलयः क्षयः ।	
संवर्तः परिवर्तश्च समसुप्तिर्जिहानकः	॥ ७५ ॥
तत्कालस्तु तदात्वं स्यात्तज्जं सांष्टिकं फलम् ।	
आयतिस्तूतः काल उदर्कस्तद्भवं फलम्	॥ ७६ ॥
व्योमान्तरिक्षं गगनं घनाश्रयो विहाय आकाशमनन्तपुष्करे ।	
अभ्रं सुराभ्रोडुमरुत्पथोऽम्बरं खं द्योदिवौ विष्णुपदं वियन्नभः॥ ७७ ॥	

नभ्राट् तडित्वान्मुदिरो घनाघनोभ्रं धूमयोनिस्तनयितुमेघाः ।
 जीमूतपर्जन्यबलाहका घनो धाराधरो वाहदमुग्धरा जलात् ॥ ७८ ॥
 कादम्बिनी मेघमाला दुर्दिनं मेघजं तमः ।
 आसारो वेगवान् वर्षो वातास्तं वारिशीकरः ॥ ७९ ॥
 वृष्ट्यां वर्षणवर्षे तद्विघ्ने ग्राहग्रहाववात् ।
 घनोपलस्तु करकः काष्ठाशा दिग्घरित्कुकुप् ॥ ८० ॥
 पूर्वा प्राची दक्षिणापाची प्रतीची तु पश्चिमा ।
 अपरथोत्तरोदीची विदिक् चोपदिशं प्रदिक् ॥ ८१ ॥
 दिश्यं दिग्भववस्तु-न्यपागपाचीनमुदगुदीचीनम् ।
 प्राक् प्राचीनं च समे प्रत्यक् तु स्यात्प्रतिचीनम् ॥ ८२ ॥
 तिर्यग्दिशां तु पतय इन्द्राग्नियमनैर्ऋताः ।
 वरुणो वायुकुबेरावीशानश्च यथाक्रमम् ॥ ८३ ॥
 ऐशवतः पुण्डरीको वामनः कुमुदोऽञ्जनः ।
 पुष्पदन्तः सार्वभौमः सुप्रतीकश्च दिग्गजाः ॥ ८४ ॥
 इन्द्रो हरिर्दुश्च्यवनोऽच्युताग्रजो वज्री विडौजा मघवान् पुरन्दरः ।
 प्राचीनबर्हिः पुरुहूतवासवौ संक्रन्दनाऽऽखण्डलमेघवाहनाः ॥ ८५ ॥
 सुत्रामवास्तोष्पतिदल्मिशका वृषा शुनासोरसहस्रनेत्रौ ।
 पर्जन्यहर्यश्चक्रभुक्षिबाहुदन्तेयवृद्धश्रवसस्तुराषाट् ॥ ८६ ॥
 सुरर्षभस्तपस्तक्षो जिष्णुर्वरशतक्रतुः ।
 कौशिकः पूर्वदिग्देवाप्सरः स्वर्गशचीपतिः ॥ ८७ ॥
 पृतनाषाडुग्रधन्वा मरुत्वान् मघवास्य तु ।
 द्विषः पाकोऽद्रयो वृत्रः पुलोमा नमुचिर्बलः ॥ ८८ ॥
 जम्भः प्रिया शचीन्द्राणी पौलोमी जयवाहिनी ।
 तनयस्तु जयन्तः स्याज्जयदत्तो जयश्च सः ॥ ८९ ॥

सुता जयन्ती तविषी ताविष्युच्चैःश्रवा हयः । मातलिः सारथिर्देवनन्दी द्वाःस्थो गजः पुनः	॥ ९० ॥
ऐरावणोऽभ्रमातङ्गश्चतुर्दन्तोऽर्कसोदरः । ऐरावतो हस्तिमल्लः श्वेतगजोऽभ्रमुप्रियः	॥ ९१ ॥
वैजयन्तौ तु प्रासादध्वजौ पुर्यमरावती । सरो नन्दीसरः पर्षत्सुधर्मा नन्दनं वनम्	॥ ९२ ॥
वृक्षाः कल्पः पारिजातो मन्दारो हरिचन्दनः । संतानश्च धनुर्देवायुधं तद्वज्रं रोहितम्	॥ ९३ ॥
दीर्घज्वैरावतं वज्रं त्वशनिर्हार्दिनी स्वरुः । शतकोटिः पविः शम्बो दम्भोलिर्भिदुरं भिदुः	॥ ९४ ॥
व्याधामः कुलिशोऽस्यार्चिरतिभीः स्फूर्जथुर्ध्वनिः । स्वर्वैद्यावश्विनीपुत्रावश्विनौ वडवासुतौ	॥ ९५ ॥
नासिक्यावर्कजौ दस्रौ नासत्यावब्धिजौ यमौ । विश्वकर्मा पुनस्त्वष्ट्य विश्वकृदेववर्द्धकिः	॥ ९६ ॥
स्वः स्वर्गिवध्वोऽप्सरसः स्वर्वेश्या उर्वशीमुखाः । हाहादयस्तु गन्धर्वा गान्धर्वा देवगायनाः	॥ ९७ ॥
यमः कृतान्तः पितृदक्षिणाशाप्रेतात् पतिर्दण्डधरोऽर्कसूनुः । कीनाशमृत्यू समवर्तिकालौ शीर्णाहिर्हर्यन्तकधर्मराजाः	॥ ९८ ॥
यमराजः श्राद्धदेवः शमनो महिषध्वजः । कालिन्दीसोदरश्चापि धूमोर्णो तस्य वल्लभा	॥ ९९ ॥
पुरी पुनः संयमनी प्रतीहारस्तु वैध्यतः । दासौ चण्डमहाचण्डौ चित्रगुप्तस्तु लेखकः	॥ १०० ॥
स्याद् राक्षसः पुण्यजनो नृचक्षा यात्वाशरः कौणपयातुधानौ । रात्रिचरो रात्रिचरः पलादः कीनाशरक्षोनिकसात्मजाश्च	॥ १०१ ॥

क्रव्यात् कर्बुरनैर्ऋतावसृक्पो वरुणस्त्वर्णवमन्दिरः प्रचेताः ।
 जलयादःपतिपाशिमेषघनादा जलकान्तारः स्यात् परञ्जनश्च ॥ १०२ ॥
 श्रीदः सितोदरकुहेशसखाः पिशाचकीच्छावसुस्त्रिशिरऐलविलैकपिङ्गाः ।
 पौलस्त्यवैश्रवणरत्नकराः कुबेरयक्षौ नृधर्मधनदौ नरवाहनश्च ॥ १०३ ॥
 कैलासौका यक्षधननिधिर्किंपुरुषेश्वरः ।
 विमानं पुष्पकं चैत्ररथं वनं पुरी प्रभा ॥ १०४ ॥
 अलका वस्वोकसारा सुतोऽस्य नलकूबरः ।
 वित्तं रिक्थं स्वापतेयं राः सारं विभवो वसु ॥ १०५ ॥
 द्युमं द्रव्यं पृथग्पृथग् स्वमृक्कणं द्रविणं धनम् ।
 हिरण्याथौ निधानं तु कुनाभिः शेवधिर्निधिः ॥ १०६ ॥
 महापद्मश्च पद्मश्च शङ्खो मकरकच्छपौ ।
 मुकुन्दकुन्दनीलाश्च चर्चाश्च निधयो नव ॥ १०७ ॥
 यक्षः पुण्यजनो राजा गुह्यको वटवास्यपि ।
 किंनरस्तु किंपुरुषस्तुरङ्गवदनो मयुः ॥ १०८ ॥
 शंभुः शर्वः स्थाणुरीशान ईशो रुद्रोऽङ्घ्रिशौ वामदेवो वृषाङ्कः ।
 कण्ठेकालः शंकरो नीलकण्ठः श्रीकण्ठोग्रौ धूर्जटिर्भौमभगौ ॥ १०९ ॥
 मृत्युञ्जयः पञ्चमुखोऽष्टमूर्तिः श्मशानवेश्मा गिरिशो गिरीशः ।
 षण्ढः कपर्दीश्वर ऊर्ध्वलिङ्ग एकत्रिद्व्यङ्गभालहगेकपादः ॥ ११० ॥
 मृडोऽट्टहासी घनवाहनोहिर्बुध्नो विरूपाक्षविषान्तकौ च ।
 महाव्रती वह्निहिरण्यरेताः शिवोऽस्थिधन्वा पुरुषास्थिमाली ॥ १११ ॥
 स्याद् व्योमकेशः शिपिविष्टभैरवौ दिक्कृत्तिवासा भवनीललोहितौ ।
 सर्वज्ञनाट्यप्रियखण्डपर्शवो महापरा देवनटेश्वरा हरः ॥ ११२ ॥
 पशुप्रमथभूतोमापतिः पिङ्गजटैक्षणः ।
 पिनाकशूलखट्वाङ्गाङ्गाहीन्दुकपालभृत् ॥ ११३ ॥

गजपूषपुरानङ्गकालान्धकमखाऽसुहृत् ।	
कपर्दोऽस्य जटाजूटः खट्वाङ्गस्तु सुखंसुणः	॥ ११४ ॥
पिनाकं स्यादाजगवमजकावं च तद्धनुः ।	
ब्राह्म्याद्या मातरः सप्त प्रमथाः पार्षदा गणाः	॥ ११५ ॥
लघिमा वशितेशित्वं प्राकाम्यं महिमाणिमा ।	
यत्रकामावसायित्वं प्राप्तिरैश्वर्यमष्टधा	॥ ११६ ॥
गौरी काली पार्वती मातृमातापर्णा रुद्राण्यम्बिका त्र्यम्बकोमा ।	
दुर्गा चण्डी सिंहयाना मृडानीकात्यायन्यौ दक्षजार्या कुमारी	॥ ११७ ॥
सती शिवा महादेवी शर्वाणी सर्वमङ्गला ।	
भवानी कृष्णमैनाकस्वसा मेनाद्रिजेश्वरा	॥ ११८ ॥
निशुम्भशुम्भमहिषमथनी भूतनायिका ।	
तस्याः सिंहो मनस्तालः सख्यौ तु विजया जया	॥ ११९ ॥
चामुण्डा चर्चिका चर्ममुण्डा मार्जारकर्णिका ।	
कर्णमोटी महागन्धा भैरवी च कपालिनी	॥ १२० ॥
हेरम्बो गणविघ्नेशः पर्शुपाणिर्विनायकः ।	
द्वैमातुरो गजास्यैकदन्तौ लम्बोदराखुगौ	॥ १२१ ॥
स्कन्दः स्वामी महासेनः सेनानीः शिखिवाहनः ।	
षाण्मातुरो ब्रह्मचारी गङ्गोमाकृत्तिकासुतः	॥ १२२ ॥
द्वादशाक्षो महातेजाः कुमारः षण्मुखो गुहः ।	
विशाखः शक्तिभृत् कौञ्जतारकारिः शराग्निभूः	॥ १२३ ॥
भृङ्गी भृङ्गिरितिर्भृङ्गिरीटिर्नाड्यस्थिविग्रहः ।	
कूष्माण्डके केलिकिलो नन्दीशे तण्डुनन्दिनौ	॥ १२४ ॥
द्रुहिणो विरञ्चिर्द्रुघणो विरञ्चः परमेष्ठ्यजोऽष्टश्रवणः स्वयंभूः ।	
कमनः कविः सात्विकवेदगर्भौ स्थविरः शतानन्दपितामहौ कः	॥ १२५ ॥

धाता विधाता विधिवेधसौ ध्रुवः पुराणगो हंसगविश्वरेतसौ ।
 प्रजापतिर्ब्रह्म चतुर्मुखो भवान्तकृज्जगत्कर्तृसरोरुहासनौ ॥ १२६ ॥
 शंभुः शतधृतिः स्रष्टा सुरज्येष्ठो विरिञ्चनः ।
 हिरण्यगर्भो लोकेशो नाभिपद्मात्मभूरपि ॥ १२७ ॥
 विष्णुर्जिष्णुजनार्दनौ हरिहृषीकेशाच्युताः केशवो
 दाशार्हः पुरुषोत्तमोब्धिशयनोपेन्द्रावजेन्द्रानुजौ ।
 विष्वक्सेननरायणौ जलशयो नारायणः श्रीपति-
 दैत्याश्च पुराणयज्ञपुरुषस्ताक्षर्यध्वजो धोक्षजः ॥ १२८ ॥
 गोविन्दषड्बिन्दुमुकुन्दकृष्णा वैकुण्ठपद्मेशयपद्मनाभाः ।
 वृषाकपिर्माधववासुदेवौ विश्वंभरः श्रीधरविश्वरूपौ ॥ १२९ ॥
 दामोदरः शौरिस्नातनौ विधुः पीताम्बरो मार्जजिनौ कुमोदकः ।
 त्रिविक्रमो जह्नुचतुर्भुजौ पुनर्वसुः शतावर्तगदाग्रजौ स्वभूः ॥ १३० ॥
 मुञ्जकेशिवनमालिपुण्डरीकाक्षबभ्रुशशबिन्दुवेधसः ।
 पृश्निशृङ्गधरणीधरात्मभूपाण्डवायनसुवर्णबिन्दवः ॥ १३१ ॥
 श्रीवत्सो देवकीसूनुर्गोपेन्द्रो विष्टरश्रवाः ।
 सोमसिन्धुर्जगन्नाथो गोवर्धनधरोऽपि च ॥ १३२ ॥
 यदुनाथो गदाशाङ्गचक्रश्रीवत्सशङ्खभृत् ।
 मधुधेनुकचाणूरपूतनायमलार्जुनाः ॥ १३३ ॥
 कालनेमिहयग्रीवशकटारिष्टकैटभाः ।
 कंसकेशिमुराः साल्वमैन्दद्विविदराहवः ॥ १३४ ॥
 हिरण्यकशिपुर्बाणः कालीयो नरको बलिः ।
 शिशुपालश्चास्य वध्या वैनतेयस्यु वाहनम् ॥ १३५ ॥
 शङ्खोऽस्य पाञ्चजन्योऽङ्कः श्रीवत्सोऽसिस्तु नन्दकः ।
 गदा कौमोदकी चापं शाङ्गं चक्रं सुदर्शनः ॥ १३६ ॥

मणिः स्यमन्तको हस्ते भुजमध्ये तु कौस्तुभः ।
 वसुदेवो भूकश्यपो दिन्दुरानकदुन्दुभिः ॥ १३७ ॥
 रामो हली मुसलिसात्वतकामपालाः संकर्षणः प्रियमधुर्बलरौहिणेयौ ।
 रुक्मिप्रलम्बयमुनाभिदनन्तताललक्ष्मैककुण्डलसितासितरेवतीशाः ॥
 बलदेवो बलभद्रो नीलवस्त्रोऽच्युताग्रजः ।
 मुसलं त्वस्य सौनन्दं हलं संवर्तकाह्वयम् ॥ १३९ ॥
 लक्ष्मीः पद्मा रमा या मा ता सा श्रीः कमलेन्दिरा ।
 हरिप्रिया पद्मवासा क्षीरेदतनयापि च ॥ १४० ॥
 मदनो जराभीरुरनङ्गमन्मथौ कमनः कलाकेलिरनन्यजोङ्गजः ।
 मधुदीपमारौ मधुसारथिः स्मरो विषमायुधो दर्पककामहृच्छयाः ॥ १४१ ॥
 प्रद्युम्नः श्रीनन्दनश्च कन्दर्पः पुष्पकेतनः ।
 पुष्पाण्यस्येषुचापास्त्राण्यरी शंवरशूर्पकौ ॥ १४२ ॥
 केतनं मीनमकरौ बाणाः पञ्च रतिः प्रिया ।
 मनःशृङ्गारसंकल्पात्मानो योनिः सुहृद् मधुः ॥ १४३ ॥
 सुतोऽनिरुद्ध ऋष्याङ्क उपेशो ब्रह्मसूत्र सः ।
 गरुडः शाल्मल्यरुणावरजो विष्णुवाहनम् ॥ १४४ ॥
 सौपर्णेयो वैनतेयः सुपर्णः सर्पारतिर्वज्रिजिद् वज्रतुण्डः ।
 पक्षिस्वामी काश्यपिः स्वर्णकायस्ताक्षर्यः कामायुर्गुरुत्मान् सुधाहृत् ॥
 बुद्धस्तु सुगतो धर्मधातुस्त्रिकालविज्जिनः ।
 बोधिसत्त्वो महाबोधिार्यः शास्ता तथागतः ॥ १४६ ॥
 पञ्चज्ञानः षडभिज्ञो दशार्हो दशभूमिगः ।
 चतुस्त्रिंशज्जातकज्ञो दशपारमिताधरः ॥ १४७ ॥
 द्वादशाक्षो दशबलस्त्रिकायः श्रीघनाद्वयौ ।
 समन्तभद्रः संगुप्तो दयाकूर्चो विनायकः ॥ १४८ ॥

मारलोकखजिद् धर्मराजो विज्ञानमातृकः ।	
महामैत्रो मुनीन्द्रश्च बुद्धाः स्युः सप्त ते त्वमी	॥ १४९ ॥
विपश्यी शिखी विश्वभूः क्रकुच्छन्दश्च काञ्चनः ।	
काश्यपश्च सप्तमस्तु शाक्यसिंहोऽर्कबान्धवः	॥ १५० ॥
तथा राहुलसूः सर्वार्थसिद्धो गोतमान्वयः ।	
मायाशुद्धोदनसुतो देवदत्ताप्रजश्च सः	॥ १५१ ॥
असुरा दित्तिदनुजाः पातालौकःसुरारयः ।	
पूर्वदेवाः शुक्रशिष्या विद्यादेव्यस्तु षोडश	॥ १५२ ॥
रोहिणी प्रज्ञप्तिर्वज्रशृङ्खला कुलिशाङ्कुशा ।	
चक्रेश्वरी नरदत्ता काल्यथासौ महापरा	॥ १५३ ॥
गौरी गान्धारी सर्वास्त्रमहाज्वाला च मानवी ।	
वैरोट्याऽच्छुप्ता मानसी महामानसिकेति ताः	॥ १५४ ॥
वाग् ब्राह्मी भारती गौर्गीर्वाणी भाषा सरस्वती ।	
श्रुतदेवी वचनं तु व्याहारो भाषितं वचः	॥ १५५ ॥
सविशेषणमाख्यातं वाक्यं स्त्याद्यन्तकं पदम् ।	
राद्धसिद्धकृतेभ्योऽन्त आप्तोक्तिः समयागमौ	॥ १५६ ॥
आचाराङ्गं सूत्रकृतं स्थानाङ्गं समवाययुक् ।	
पञ्चमं भगवत्यङ्गं ज्ञाताधर्मकथाऽपि च	॥ १५७ ॥
उपासकान्तकृदनुत्तरोपपातिकाद् दशाः ।	
प्रश्नव्याकरणं चैव विपाकश्रुतमेव च	॥ १५८ ॥
इत्येकादश सोपाङ्गान्यङ्गानि द्वादशं पुनः ।	
दृष्टिवादो द्वादशाङ्गी स्याद् गणिपिटकाह्वया	॥ १५९ ॥
परिकर्मसूत्रपूर्वानुयोगपूर्वगतचूलिकाः पञ्च ।	
स्युर्दृष्टिवादभेदाः पूर्वाणि चतुर्दशापि पूर्वगते	॥ १६० ॥

उत्पादपूर्वमग्रायणीयमथ वीर्यतः प्रवादं स्यात् ।	
अस्तेजानात् सत्यात् तदात्मनः कर्मणश्च परम्	॥ १६१ ॥
प्रत्याख्यानं विद्याप्रवादकल्याणनामधेये च ।	
प्राणावायं च क्रियाविशालमथ लोकबिन्दुसारमिति	॥ १६२ ॥
स्वाध्यायः श्रुतिराम्नायश्छन्दो वेदस्त्रयी पुनः ।	
ऋग्यजुःसामवेदाः स्युस्थर्वा तु तदुद्धृतिः	॥ १६३ ॥
वेदान्तः स्यादुपनिषदोङ्कारप्रणवौ समौ ।	
शिक्षा कल्पो व्याकरणं छन्दो ज्योतिर्निरुक्तयः	॥ १६४ ॥
षडङ्गानि धर्मशास्त्रं स्यात्स्मृतिर्धर्मसंहिता ।	
आन्वीक्षिकी तर्कविद्या मीमांसा तु विचारणा	॥ १६५ ॥
सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वन्तराणि च ।	
वंशानुवंशचरितं पुराणं पञ्चलक्षणम्	॥ १६६ ॥
षडङ्गी वेदाश्चत्वारो मीमांसाऽन्वीक्षिकी तथा ।	
धर्मशास्त्रं पुराणं च विद्या एताश्चतुर्दश	॥ १६७ ॥
सूत्रं सूचनकृद्भाष्यं सूत्रोक्तार्थप्रपञ्चकम् ।	
प्रस्तावस्तु प्रकरणं निरुक्तं पदभञ्जनम्	॥ १६८ ॥
अवान्तरप्रकरणविश्रामे शीघ्रपाठतः ।	
आह्निकमधिकरणं त्वेकन्यायोपपादनम्	॥ १६९ ॥
उक्तानुक्तदुरुक्तार्थचिन्ताकारि तु वार्तिकम् ।	
टीका निरन्तरव्याख्या पञ्जिका पदभञ्जिका	॥ १७० ॥
निबन्धवृत्ती अन्वर्थे संग्रहस्तु समाहृतिः ।	
परिशिष्टपद्धत्यादीन् पथाऽनेन समुन्नयेत्	॥ १७१ ॥
कारिका तु स्वल्पवृत्तौ बहोरर्थस्य सूचनी ।	
कलन्दिका सर्वविद्या निघण्टुर्नामसंग्रहः	॥ १७२ ॥

इतिहासः पुरावृत्तं प्रवह्लिका प्रहेलिका ।	
जनश्रुतिः किंवदन्ती वार्तैतिह्यं पुरातनी	॥ १७३ ॥
वार्ता प्रवृत्तिर्वृत्तान्त उदन्तोऽथाऽऽह्वयोऽभिधा ।	
गोत्रसंज्ञानामधेयाऽऽख्याऽऽह्वाऽभिख्याश्च नाम च	॥ १७४ ॥
संबोधनमामन्त्रणमाह्वानं त्वभिमन्त्रणम् ।	
आकारणं हवो हूतिः संहूतिर्बहुभिः कृता	॥ १७५ ॥
उदाहार उपोद्घात उपन्यासश्च वाङ्मुखम् ।	
व्यवहारो विवादः स्याच्छपथः शपनं शपः	॥ १७६ ॥
उत्तरं तु प्रतिवचः प्रश्नः पृच्छऽनुयोजनम् ।	
कथंकथिकता चाथ देवप्रश्न उपश्रुतिः	॥ १७७ ॥
चटु चाटु प्रियप्रायं प्रियसत्यं तु सूनृतम् ।	
सत्यं सम्यक् समीचीनमृतं तथ्यं यथातथम्	॥ १७८ ॥
यथास्थितं च सद्भूतेऽलीके तु वितथानृते ।	
अथ क्लिष्टं संकुलं च परस्परपराहतम्	॥ १७९ ॥
सान्त्वं सुमधुरं ग्राम्यमश्लीलं म्लिष्टमस्फुटम् ।	
लुप्तवर्णपदं ग्रस्तमवाच्यं स्यादनक्षरम्	॥ १८० ॥
अम्बूकृतं सथूत्कारे निरस्तं त्वरयोदितम् ।	
आप्रेडितं द्विस्त्रिरुक्तमबद्धं तु निरर्थकम्	॥ १८१ ॥
पृष्ठमांसादनं तद् यत् परोक्षे दोषकीर्तनम् ।	
मिथ्याऽभियोगोऽभ्याख्यानं संगतं हृदयंगमम्	॥ १८२ ॥
परुषं निष्ठुरं रूक्षं विकृष्टमथ घोषणा ।	
उच्चैर्घुष्टं वर्णनेडा स्तवः स्तोत्रं स्तुतिर्नुतिः	॥ १८३ ॥
श्लाघा प्रशंसाऽर्थवादः सा तु मिथ्या विकत्थनम् ।	
जनप्रवादः कौलीनं विगानं वचनीयता	॥ १८४ ॥

स्यादवर्ण उपक्रोशो वादो निष्पर्यपात् परः ।	
गर्हणा धिक्क्रिया निन्दा कुत्सा क्षेपो जुगुप्सनम्	॥ १८५ ॥
आक्रोशाभीषङ्गाक्षेपाः शापः स क्षारणा रते ।	
विरुद्धशंसनं गालिराशीर्मङ्गलशंसनम्	॥ १८६ ॥
श्लोकः कीर्तिर्यशोऽभिख्या समाज्ञा रुशती पुनः ।	
अशुभा वाक् शुभा कल्या चर्चरी चर्भटी सभे	॥ १८७ ॥
यः सनिन्द उपालम्भस्तत्र स्यात् परिभाषणम् ।	
आपृच्छऽऽलापः संभाषोऽनुलापः स्यान्मुहुर्वचः	॥ १८८ ॥
अनर्थकं तु प्रलापो विलापः परिदेवनम् ।	
उल्लापः काकुवागन्योऽन्योक्तिः संलापसंकथे	॥ १८९ ॥
विप्रलापो विरुद्धोक्तिरपलापस्तु निहवः ।	
सुप्रलापः सुवचनं संदेशवाक् तु वाचिकम्	॥ १९० ॥
आज्ञा शिष्टिर्निराङ्गनिभ्यो देशो नियोगशासने ।	
अववादोऽप्यथाहूय प्रेषणं प्रतिशासनम्	॥ १९१ ॥
संवित्संधाऽऽस्थाभ्युपायः संप्रत्याङ्ग्यः परः श्रवः ।	
अङ्गीकारोऽभ्युपगमप्रतिज्ञाऽऽगूक्ष संगरः	॥ १९२ ॥
गीतनृत्यवाद्यत्रयं नाट्यं तौर्यत्रिकं च तत् ।	
संगीतं प्रेक्षणार्थेस्मिन् शास्त्रोक्ते नाट्यधर्मिका	॥ १९३ ॥
गीतं गानं गेयं गीतिर्गान्धर्वमथ नर्तनम् ।	
नटनं नृत्यं नृत्तं च लास्यं नाट्यं च ताण्डवम्	॥ १९४ ॥
मण्डलेन तु यन्नृत्तं स्त्रीणां हल्लीसकं हि तत् ।	
पानगोष्ठ्यामुच्चतालं रणे वीरजयन्तिका	॥ १९५ ॥
स्थानं नाट्यस्य रङ्गः स्यात्पूर्वरङ्ग उपक्रमः ।	
अङ्गहारोऽङ्गविक्षेपो व्यञ्जकोऽभिनयः समौ	॥ १९६ ॥

स चतुर्विध आहार्यो रचितो भूषणादिना ।	
वचसा वाचिकोऽङ्गेनाङ्गिकः सत्त्वेन सात्त्विकः	॥ १९७ ॥
स्यान्नाटकं प्रकरणं भाणः प्रहसनं डिमः ।	
व्यायोगसमवकारौ वीथ्यङ्गेहामृगा इति	॥ १९८ ॥
अभिनेयप्रकारः स्युर्भाषाः षट् संस्कृतादिकाः ।	
भारती सात्वती कैशिक्यारभट्यौ च वृत्तयः	॥ १९९ ॥
वाद्यं वादित्रमातोद्यं तूर्यं तूरं स्मरध्वजः ।	
ततं वीणाप्रभृतिकं तालप्रभृतिकं घनम्	॥ २०० ॥
वंशादिकं तु शुषिरमानद्धं मुरजादिकम् ।	
वीणा पुनर्घोषवती विपञ्ची कण्ठकूणिका	॥ २०१ ॥
वल्लकी साऽथ तन्त्रीभिः सप्तभिः परिवादिनी ।	
शिवस्य वीणाऽनालम्बी सरस्वत्यास्तु कच्छपी	॥ २०२ ॥
नारदस्य तु महती गणानां तु प्रभावती ।	
विश्वावसोस्तु बृहती तुम्बुरोस्तु कलावती	॥ २०३ ॥
चण्डालानां तु कटेलवीणा चाण्डालिका च सा ।	
कायः कोलम्बकस्तस्या उपनाहो निबन्धनम्	॥ २०४ ॥
दण्डः पुनः प्रवालः स्यात्ककुभस्तु प्रसेवकः ।	
मूले वंशशलाका स्यात्कलिका कूणिकापि च	॥ २०५ ॥
कालस्य क्रियया मानं तालः साम्यं पुनर्लयः ।	
द्रुतं विलम्बितं मध्यमोघस्तत्त्वं घनं क्रमात्	॥ २०६ ॥
मृदङ्गो मुरजः सोड्क्यालिङ्ग्युर्ध्वक इति त्रिधा ।	
स्याद्यशःपटहो ढक्का भेरी दुन्दुभिरानकः	॥ २०७ ॥
पटहोऽथ शारिका स्यात्कोणो वीणादिवादनम् ।	
शृङ्गारहास्यकरुणारौद्रवीरभयानकाः	॥ २०८ ॥

बीभत्साद्भुतशान्ताश्च रसा भावाः पुनस्त्रिधा ।	
स्थायिसात्त्विकसंचारिप्रभेदैः स्याद्रतिः पुनः	॥ २०९ ॥
रागोऽनुरागोऽनुरतिर्हासस्तु हसनं हसः ।	
घर्घरो हासिका हास्यं तत्रादृष्टदे स्मितम्	॥ २१० ॥
वक्रोष्ठिकाऽथ हसितं किञ्चिद्दृष्टदाङ्कुरे ।	
किञ्चिच्छ्रुते विहसितमट्टहासो महीयसि	॥ २११ ॥
अतिहासस्त्वनुस्यूतेऽपहासोऽकारणात् कृते ।	
सोत्प्रासे त्वाच्छ्रुतिकं हसनं स्फुरदोष्ठके	॥ २१२ ॥
शोकः शुक् शोचनं खेदः क्रोधो मन्युः क्रुधा रुषा ।	
क्रुत्कोपः प्रतिघो रोषो रुट् चोत्साहः प्रगल्भता	॥ २१३ ॥
अभियोगोद्यमौ प्रौढिरुद्योगः कियदेतिका ।	
अध्यवसाय ऊर्जोऽथ वीर्यं सोऽतिशयान्वितः	॥ २१४ ॥
भयं भीर्भीतिरातङ्क आशङ्क साध्वसं दरः ।	
भिया च तच्चाहिभयं भूपतीनां स्वपक्षजम्	॥ २१५ ॥
अदृष्टं वह्नितोयादेर्दृष्टं स्वपरचक्रजम् ।	
भयङ्करं प्रतिभयं भीमं भीष्मं भयानकम्	॥ २१६ ॥
भीषणं भैरवं घोरं दारुणं च भयावहम् ।	
जुगुप्सा तु घृणाऽथ स्याद्विस्मयश्चित्रमद्भुतम्	॥ २१७ ॥
चोद्याश्चर्ये शमः शान्तिः शमथोपशमावपि ।	
तृष्णाक्षयः स्थायिनोऽमी रसानां कारणं क्रमात्	॥ २१८ ॥
स्तम्भो जाड्यं स्वेदो घर्मनिदाघौ पुलकः पुनः ।	
रोमाञ्चः कण्टको रोमविकारो रोमहर्षणम्	॥ २१९ ॥
रोमोद्गम उद्घुषणमुल्लकसनमित्यपि ।	
स्वरभेदस्तु कल्लत्वं स्वरे कम्पस्तु वेपथुः	॥ २२० ॥

वैवर्ण्यं कालिकाऽथाश्रु बाष्पो नेत्राम्बु रोदनम् । अस्त्रमस्तु प्रलयस्त्वचेष्टतेत्यष्टसात्त्विकाः	॥ २२१ ॥
धृतिः संतोषः स्वास्थ्यं स्यादाध्यानं स्मरणं स्मृतिः । मतिर्मनीषा बुद्धिर्धीर्धिषणाज्ञप्तिचेतनाः	॥ २२२ ॥
प्रतिभाप्रतिपत्तज्ञाप्रेक्षाचिदुपलब्धयः । संवित्तिः शेमुषी दृष्टिः सा मेधा धारणक्षमा	॥ २२३ ॥
पण्डा तत्त्वानुगा मोक्षे ज्ञानं विज्ञानमन्यतः । शुश्रूषा श्रवणं चैव ग्रहणं धारणं तथा	॥ २२४ ॥
ऊहोऽपोहोऽर्थविज्ञानं तत्त्वज्ञानं च धीगुणाः । व्रीडा लज्जा मन्दाक्षं ह्रीस्त्रपा साऽपत्रपाऽन्यतः	॥ २२५ ॥
जाड्यं मौर्ख्यं विषादोऽवसादः सादो विषण्णता । मदो मुन्मोहसंभेदो व्याधिस्त्वाधी रुजाकरः	॥ २२६ ॥
निद्रा प्रमीला शयनं संवेशस्वापसंलयाः । नन्दीमुखी श्वासहेतिस्तन्द्रा सुप्तं तु साधिका	॥ २२७ ॥
औत्सुक्यं रणरणकोत्कण्ठे आयल्लकारती । हृल्लेखोत्कलिके चाथावहित्थाऽऽकारणोपनम्	॥ २२८ ॥
शङ्काऽनिष्टोत्प्रेक्षणं स्याच्चापलं त्वनवस्थितिः । आलस्यं तन्द्रा कौसीद्यं हर्षश्चित्तप्रसन्नता	॥ २२९ ॥
ह्लादः प्रमोदः प्रमदो मुत्प्रीत्यामोदसंमदाः । आनन्दानन्दथू गर्वस्त्वहंकारोऽवलिप्तता	॥ २३० ॥
दर्पोऽभिमानो ममता मानश्चित्तोन्नतिः स्मयः । सा मिथोऽहमहमिका या तु संभावनाऽऽत्मनि	॥ २३१ ॥
दर्पात्साऽऽहोपुरुषिका स्यादहंपूर्विका पुनः । अहंपूर्वमहंपूर्वमित्युग्रत्वं तु चण्डता	॥ २३२ ॥

प्रबोधस्तु विनिद्रत्वं ग्लानिस्तु बलहीनता ।	
दैन्यं कार्पण्यं श्रमस्तु क्लमः क्लेशः परिश्रमः	॥ २३३ ॥
प्रयासायासव्यायामा उन्मादश्चित्तविप्लवः ।	
मोहो मौढ्यं चिन्ता ध्यानममर्षः क्रोधसंभवः	॥ २३४ ॥
गुणो जिगीषोत्साहवान् त्रासस्त्वाकस्मिकं भयम् ।	
अपस्मारः स्यादावेशो निर्वेदः स्वावमाननम्	॥ २३५ ॥
आवेगस्तु त्वरिस्तूर्णिः संवेगः संभ्रमस्त्वरा ।	
वितर्कः स्यादुन्नयनं परामर्शो विमर्शनम्	॥ २३६ ॥
अध्याहारस्तर्क ऊहोऽसूयाऽन्यगुणदूषणम् ।	
मृतिः संस्था मृत्युकालौ परलोकगमोऽत्ययः	॥ २३७ ॥
पञ्चत्वं निधनं नाशो दीर्घनिद्रा निमीलनम् ।	
दिष्यन्तोऽस्तं कालधर्मोऽवसानं सा तु सर्वगा	॥ २३८ ॥
मरको मारिस्त्रयस्त्रिंशदमी व्यभिचारिणः ।	
स्युः कारणानि कार्याणि सहचारीणि यानि च	॥ २३९ ॥
रत्यादेः स्थायिनो लोके तानि चेत्काव्यनाट्ययोः ।	
विभावा अनुभावाश्च व्यभिचारिण एव च	॥ २४० ॥
व्यक्तः स तैर्विभावाद्यैः स्थायी भावो भवेद्रसः ।	
पात्राणि नाट्येऽधिकृतास्तत्तद्वेषस्तु भूमिका	॥ २४१ ॥
शैलूषो भरतः सर्वकेशी भरतपुत्रकः ।	
धर्मी पुत्रो रङ्गजायाऽऽजीवो रङ्गावतारकः	॥ २४२ ॥
नटः कृशाश्वी शैलाली चारणस्तु कुशीलवः ।	
भ्रभुभ्रूभृपरः कुंसो नटः स्त्रीवेषधारकः	॥ २४३ ॥
वेश्याऽऽचार्यः पीठमर्दः सूत्रधारस्तु सूचकः ।	
नन्दी तु पाठको नान्द्याः पार्श्वस्थः पारिपाश्विकः	॥ २४४ ॥

वासन्तिकः केलिकिलो वैहासिको विदूषकः ।	
प्रहासी प्रीतिदश्चाथ षिङ्गः पल्लवको विटः	॥ २४५ ॥
पिता त्वावुक आवुत्तभावुकौ भगिनीपतौ ।	
भावो विद्वान् युवराजः कुमारो भर्तृदारकः	॥ २४६ ॥
बाला वासूर्मार्ष आर्यो देवो भट्टारको नृपः ।	
राष्ट्रियो नृपतेः श्यालो दुहिता भर्तृदारिका	॥ २४७ ॥
देवी कृताभिषेकाऽन्या भट्टिनी गणिकाऽज्जुका ।	
नीचाचेटीसखीहूतौ हण्डेहज्जेहलाः क्रमात्	॥ २४८ ॥
अब्रह्मण्यमवध्योक्तौ ज्यायसी तु स्वसाऽत्तिका ।	
भर्ताऽऽर्यपुत्रो माताम्बा भदन्ताः सौगतादयः	॥ २४९ ॥
पूज्ये तत्रभवानत्रभवांश्च भगवानपि ।	
पादा भट्टारको देवः प्रयोज्यः पूज्यनामतः	॥ २५० ॥

तृतीय मर्त्यकाण्डः

मर्त्यः पञ्चजनो भूस्पृक् पुरुषः पूरुषो नरः ।	
मनुष्यो मानुषो ना विड् मनुजो मानवः पुमान्	॥ १ ॥
बालः पाकः शिशुर्दिग्भः पोतः शावः स्तनन्धयः ।	
पृथुकाभोत्तानशयाः क्षीरकण्ठः कुमारकः	॥ २ ॥
शिशुत्वं शैशवं बाल्यं वयःस्थस्तरुणो युवा ।	
तारुण्यं यौवनं वृद्धः प्रवयाः स्थविरो जरन्	॥ ३ ॥
जरी जीर्णो यातयामो जीनोऽथ विस्त्रसा जरा ।	
वार्द्धकं स्थाविरं ज्यायान् वर्षीयान्दशमीत्यपि	॥ ४ ॥
विद्वान् सुधीः कविविचक्षणलब्धवर्णा	
ज्ञः प्राप्त रूपकृतिकृष्ट्यभिरूपधीराः ।	

मेधाविकोविदविशारदसूरिदोष	
ज्ञाःप्राज्ञपण्डितमनीषिबुधप्रबुद्धाः	॥ ५ ॥
व्यक्तो विपश्चित्संख्यावान् सन् प्रवीणे तु शिक्षितः ।	
निष्णातो निपुणो दक्षः कर्महस्तमुखाः कृतात्	॥ ६ ॥
कुशलश्चतुरोऽभिज्ञविज्ञवैज्ञानिकाः पटुः ।	
छेको विदग्धे प्रौढस्तु प्रगल्भः प्रतिभाऽन्वितः	॥ ७ ॥
कुशाग्रीयमतिः सूक्ष्मदर्शी तत्कालधीः पुनः ।	
प्रत्युत्पन्नमतिर्दूरद यः पश्येद्दीर्घदर्शसौ	॥ ८ ॥
हृदयालुः सहृदयश्चिद्रूपोऽप्यथ संस्कृते ।	
व्युत्पन्नप्रहतक्षुण्णा अन्तर्वाणिस्तु शास्त्रवित्	॥ ९ ॥
वागीशो वाक्पतौ वाग्मी वाचोयुक्तिपटुः प्रवाक् ।	
समुखो वावदूकोऽथ वदो वक्ता वदावदः	॥ १० ॥
स्याज्जल्पाकस्तु वाचालो वाचाटो बहुगर्ह्यवाक् ।	
यद्वदोऽनुत्तरे दुर्वाक् कद्वदे स्यादथाधरः	॥ ११ ॥
हीनवादिन्येडमूकानेडमूकौ त्ववाक्श्रुतौ ।	
रवणः शब्दनस्तुल्यौ कुवादकुचरौ समौ	॥ १२ ॥
लोहलोऽस्फुटवाग् मूकोऽवागसौम्यस्वरोऽस्वरः ।	
वेदिता विदुरो विन्दुर्वन्दारुस्त्वभिवादकः	॥ १३ ॥
आशंसुराशंसितरि कट्वरस्त्वतिकुत्सितः ।	
निराकरिष्णुः क्षिप्नुः स्याद्विकासी तु विकस्वरः	॥ १४ ॥
दुर्मुखे मुखराबद्धमुखौ शक्लः प्रियंवदः ।	
दानशीलः स वदान्यो वदन्योऽप्यथ बालिशः	॥ १५ ॥
मूढो मन्दो यथाजातो बालो मातृमुखो जडः ।	
मूर्खोऽमेधोविवर्णाज्ञा वैधेयो मातृशासितः	॥ १६ ॥

देवानांप्रियजाल्मौ च दीर्घसूत्रश्चिरक्रियः ।	
मन्दः क्रियासु कुण्ठः स्यात्क्रियावान्कर्मसूद्यतः	॥ १७ ॥
कर्मक्षमोऽलंकर्मोणः कर्मशूरस्तु कर्मठः ।	
कर्मशीलः कर्म आयःशूलिकस्तीक्ष्णकर्मकृत्	॥ १८ ॥
सिंहसंहननः स्वङ्गः स्वतन्त्रो निखग्रहः ।	
यथाकामी स्वरुचिश्च स्वच्छन्दः स्वैर्यपावृतः	॥ १९ ॥
यदृच्छा स्वैरिता स्वेच्छा नाथवान् निघ्नगृह्यकौ ।	
तन्त्रायत्तवशाधीनच्छन्दवन्तः परात् परे	॥ २० ॥
लक्ष्मीवान् लक्ष्मणः श्लील इभ्य आढ्य धनीश्चरः ।	
ऋद्धे विभूतिः संपत्तिर्लक्ष्मीः श्रीऋद्धिसंपदः	॥ २१ ॥
दरिद्रो दुर्विधो दुःस्थो दुर्गतो निःस्वकीकटौ ।	
अकिञ्चनोऽधिपस्त्वीशो नेता परिवृढोऽधिभूः	॥ २२ ॥
पतीन्द्रस्वामिनाथार्याः प्रभुर्भर्तेश्वरो विभुः ।	
ईशितेनो नायकश्च नियोज्यः परिचारकः	॥ २३ ॥
डिङ्गरः किंकरो भृत्यश्चेत्ये गोप्यः पराचितः ।	
दासः प्रेष्यः परिस्कन्दो भुजिष्यपरिकर्मिणौ	॥ २४ ॥
परान्नः परपिण्डादः परजातः परैधितः ।	
भृतके भृतिभुग् वैतनिकः कर्मकरोऽपि च	॥ २५ ॥
स निभृतिः कर्मकारो भृतिः स्यान्निष्क्रयः पणः ।	
कर्मण्या वेतनं मूल्यं निर्वेशो भरणं विधा	॥ २६ ॥
गर्मण्या गर्म भृत्या च भोगस्तु गणिकाभृतिः ।	
खलपूः स्याद्बहुकरो शारवाहस्तु भारिकः	॥ २७ ॥
वार्तावहे वैवधिको भारे विवधवीवधौ ।	
काचः शिष्यं तदालम्बो भारयष्टिर्विहङ्गिका	॥ २८ ॥

शूश्चारभयो वीरे विक्रान्तश्चाथ कातरः ।	
दरितश्चकितो भीतो भीरुभीरुकभीलुकाः	॥ २९ ॥
विहस्तव्याकुलौ व्यग्रे कान्दिशीको भयद्रुते ।	
उत्पिञ्जलसमुत्पिञ्जपिञ्जला भृशमाकुले	॥ ३० ॥
महेच्छे तूद्धटोदारोदात्तोदीर्णमहाशयाः ।	
महामना महात्मा च कृपणस्तु मितंपचः	॥ ३१ ॥
कीनाशस्तद्धनः क्षुद्रकदर्यदृढमुष्टयः ।	
किंपचानो दयालुस्तु कृपालुः करुणापरः	॥ ३२ ॥
सूरतोऽथ दया शूकः कारुण्यं करुणा घृणा ।	
कृपाऽनुकम्पाऽनुक्रोशो हिंसे शररुघातुकौ	॥ ३३ ॥
व्यापादनं विशरणं प्रमयः प्रमापणं निर्ग्रन्थनं प्रमथनं कदनं निबर्हणम्	
निस्तरहणं विशसनं क्षणनं परासनं प्रोज्जासनं प्रशमनं प्रतिघातनं वधः	
प्रवासनोद्वासनघातनिर्वासनानि संज्ञप्तिनिशुम्भहिंसाः ।	
निर्वापणालम्भनिसूदनानि निर्यातनोन्मन्थसमापनानि	॥ ३५ ॥
अपासनं वर्जनमारपिञ्जा निष्कारणक्राथविशारणानि ।	
स्युः कर्तने कल्पनवर्धने च छेदश्च घातोद्यत आततायी	॥ ३६ ॥
स शैर्षच्छेदिकः शीर्षच्छेद्यो यो वधमर्हति ।	
प्रमीत उपसंपन्नः परेतप्रेतसंस्थिताः	॥ ३७ ॥
नामालेख्ययशःशेषो व्यापन्नोपगतौ मृतः ।	
परासुस्तदहे दानं तदर्थमौर्ध्वदेहिकम्	॥ ३८ ॥
मृतस्नानमपस्नानं निवापः पितृतर्पणम् ।	
चितिचित्याचितास्तुल्या ऋजुस्तु प्राञ्जलोञ्जसः	॥ ३९ ॥
दक्षिणे सरलोदारौ शठस्तु निकृतोऽनृजुः ।	
क्रूरे नृशंसनिस्त्रिशपापा धूर्तस्तु वञ्चकः	॥ ४० ॥

व्यंसकः कुहको दाण्डाजिनिको मायिजालिकौ ।	
माया तु शठता शाठ्यं कुसृतिर्निकृतिश्च सा	॥ ४१ ॥
कपटं कैतवं दम्भः कूटं छद्मोपधिश्छलम् ।	
व्यपदेशो मिषं लक्षं निभं व्याजोऽथ कुक्कुटिः	॥ ४२ ॥
कुहना दम्भचर्या च वञ्चनं तु प्रतारणम् ।	
व्यलीकमतिसंधानं साधौ सभ्यार्यसज्जनाः	॥ ४३ ॥
दोषैकदृग् पुरोभागी कर्णेजपस्तु दुर्जनः ।	
पिशुनः सूचको नीचो द्विजिह्वो मत्सरी खलः	॥ ४४ ॥
व्यसनार्तस्तूपरक्तश्चोरस्तु प्रतिरोधकः ।	
दस्युः पाटच्चरः स्तेनस्तस्करः पारिपन्थिकः	॥ ४५ ॥
परिमोषिपरस्कन्द्यैकागारिकमलिम्लुचाः ।	
यः पश्यतो हरेदर्थं स चौरः पश्यतो हरः	॥ ४६ ॥
चौर्यं तु चौरिका स्तेयं लोप्त्रं त्वपहतं धनम् ।	
यद्भविष्यो दैवपरोऽथालस्यः शीतकोऽलसः	॥ ४७ ॥
मन्दस्तुन्दपरिमृजोऽनुष्णो दक्षस्तु पेशलः ।	
पटूष्णोष्णकसूत्थानचतुराश्चाथ तत्परः	॥ ४८ ॥
आसक्तः प्रवणः प्रह्वः प्रसितश्च परायणः ।	
दातोदारः स्थूललक्षदानशौण्डौ बहुप्रदे	॥ ४९ ॥
दानमुत्सर्जनं त्यागः प्रदेशनविसर्जने ।	
विहायितं वितरणं स्पर्शनं प्रतिपादनम्	॥ ५० ॥
विश्राणनं निर्वपणमपवर्जनमंहतिः ।	
अर्थव्ययज्ञः सुकलो याचकस्तु वनीपकः	॥ ५१ ॥
मार्गणोऽर्थी याचनकस्तर्कुकोऽथार्थनैषणा ।	
अर्दना प्रणयो याच्ना याचनाऽध्येषणा सनिः	॥ ५२ ॥

उत्पतिष्णुस्तूत्पतिताऽलंकरिष्णुस्तु मण्डनः ।	
भविष्णुर्भविता भूष्णुः समौ वर्तिष्णुवर्तनौ	॥ ५३ ॥
विसृत्वरो विसृमरः प्रसारी च विसारिणि ।	
लज्जाशीलोऽपत्रपिष्णुः सहिष्णुः क्षमिता क्षमी	॥ ५४ ॥
तितिक्षुः सहनः क्षन्ता तितिक्षा सहनं क्षमा ।	
ईर्ष्यालुः कुहनोऽक्षान्तिरीर्ष्या क्रोधी तु रोषणः	॥ ५५ ॥
अमर्षणः क्रोधनश्च चण्डस्त्वत्यन्तकोपनः ।	
बुभुक्षितः स्यात्क्षुधितो जिघत्सुरशनायितः	॥ ५६ ॥
बुभुक्षायामशनाया जिघत्सा रोचको रुचिः ।	
पिपासुस्तृषितस्तृष्णक् तृष्णा तर्षोपलासिका	॥ ५७ ॥
पिपासा तृट् तृषोदन्या धीतिः पानेऽथ शोषणम् ।	
रसादानं भक्षकस्तु घस्मरोऽद्वार आशितः	॥ ५८ ॥
भक्तमन्नं कूरमन्धो भिस्सा दीदिविरोदनः ।	
अशनं जीवनकं च याजो वाजः प्रसादनम्	॥ ५९ ॥
भिस्सय दग्धिका सर्वरसाग्रं मण्डमत्र तु ।	
दधिजे मस्तु भक्तोत्थे निःस्त्रावाचाममासराः	॥ ६० ॥
श्राणा विलेपी तरला यवागूरुष्णिकाऽपि च ।	
सूपः स्यात्प्रहितं सूदो व्यञ्जनं तु घृतादिकम्	॥ ६१ ॥
तुल्यौ तिलान्ते कृसरत्रिसरावथ पिष्टकः ।	
पूपोऽपूपः पूलिका तु पोलिकापोलीपूपिकाः	॥ ६२ ॥
पूपल्यथेषत्पक्वे स्युरभ्यूषाभ्योषपौलयः ।	
निष्ठानं तु तेमनं स्यात्करम्भो दधिसक्तवः	॥ ६३ ॥
घृतपूरो घृतवरः पिष्टपूश्च घातिकः ।	
चमसी पिष्टवर्तिः स्याद्द्वटकस्त्ववसेकिमः	॥ ६४ ॥

भृष्ट यवाः पुनर्धाना धानाचूर्णं तु सक्तवः ।	
पृथुकश्चिपिटस्तुल्यौ लाजाः स्युः पुनरक्षताः	॥ ६५ ॥
गोधूमचूर्णे समिता यवक्षोदे तु चिकसः ।	
गुड इक्षुरसक्वाथः शर्करा तु सितोपला	॥ ६६ ॥
सिता च मधुधूलिस्तु खण्डस्तद्विकृती पुनः ।	
मत्स्यण्डी फाणितं चापि रसालायां तु मार्जिता	॥ ६७ ॥
शिखरिण्यथ यूर्यूषो रसो दुग्धं तु सोमजम् ।	
गोरसः क्षीरमूधस्यं स्तन्यं पुंसवनं पयः	॥ ६८ ॥
पयस्यं घृतदध्यादि पेयूषोऽभिनवं पयः ।	
उभे क्षीरस्य विकृती किलाटी कूर्चिकाऽपि च	॥ ६९ ॥
पायसं परमान्नं च क्षीरयी क्षीरजं दधि ।	
गोरसश्च तदघ्नं द्रप्सं पत्रलमित्यपि	॥ ७० ॥
घृतं हविष्यमाज्यं च हविराघारसर्पिषी ।	
ह्योगोदोहोद्भवं हैयङ्गवीनं शरजं पुनः	॥ ७१ ॥
दधिसारं तक्रसारं नवनीतं नवोद्भूतम् ।	
दण्डाहते कालशेयघोलारिष्यानि गोरसः	॥ ७२ ॥
रसायनमथार्धाम्बूदश्चित् श्वेतं समोदकम् ।	
तक्रं पुनः पादजलं मथितं वारिवर्जितम्	॥ ७३ ॥
सार्पिष्कं दाधिकं सर्पिर्दधिभ्यां संस्कृतं क्रमात् ।	
लवणोदकाभ्यामुदकलावणिकमुदश्चिति	॥ ७४ ॥
औदश्चितमौदश्चित्कं लवणे स्यात्तु लावणम् ।	
पैठरोख्ये उखासिद्धे प्रयस्तं तु सुसंस्कृतम्	॥ ७५ ॥
पक्वे राद्धं च सिद्धं च भृष्टं पक्वं विनाऽम्बुना ।	
भृष्टमिषं भटित्रं स्याद्भूतिर्भरूटकं च तत्	॥ ७६ ॥

शूल्यं शूलाकृतं मांसं निष्ववाथो रसकः समौ । प्रणीतमुपसंपन्नं स्निग्धे मसृणचिक्कणे	॥ ७७ ॥
पिच्छिलं तु विजिविलं विज्जलं विजिलं च तत् । भावितं तु वासितं स्यात्तुल्ये संमृष्टशोधिते	॥ ७८ ॥
काञ्चिकं काञ्चिकं धान्याम्लारनाले तुषोदकम् । कुल्माषाभिषुतावन्तिसोमशुक्तानि कुञ्जलम्	॥ ७९ ॥
चुक्रं धातुघ्नमुन्नाहं रक्षोघ्नं कुण्डगोलकम् । महारसं सुवीरम्लं सौवीरं प्रक्षणं पुनः	॥ ८० ॥
तैलं स्नेहोऽभ्यञ्जनं च वेषवार उपस्करः । स्यात् तिन्तिडीकं तु चुक्रं वृक्षाम्लं चाम्लवेतसे	॥ ८१ ॥
हरिद्रा काञ्चनी पीता निशाख्या वरवर्णिनी । क्षवः क्षुताभिजननो राजिका राजसर्षपः	॥ ८२ ॥
असुरी कृष्णिका चासौ कुस्तुम्बुरु तु धान्यकम् । धान्या धन्याकं धान्याकं मरिचं कृष्णमूषणम्	॥ ८३ ॥
कोलकं वेल्लजं धार्मपत्तनं यवनप्रियम् । शुण्ठी महौषधं विश्वा नागरं विश्वभेषजम्	॥ ८४ ॥
वैदेही पिप्पली कृष्णोपकुल्या मागधी कणा । तन्मूलं ग्रन्थिकं सर्वग्रन्थिकं चटकाशिरः	॥ ८५ ॥
त्रिकटु त्र्यूषणं व्योषमजाजी जीरकः कणा । सहस्रवेधि वाल्हीकं जतुकं हिङ्गु रामठम्	॥ ८६ ॥
न्यादः स्वदनं स्वादनमशनं निघसो बल्भनमभ्यवहारः । जग्धिर्जक्षणभक्षणलेहाः प्रत्यवसानं घसिराहारः	॥ ८७ ॥
प्सानावध्वाणविध्वाणा भोजनं जेमनादने । चर्वणं चूर्णनं दन्तैर्जिह्वास्वादस्तु लेहनम्	॥ ८८ ॥

कल्यवर्तः प्रातराशः सग्धिस्तु सहभोजनम् ।	
ग्रासो गुडेरकः पिण्डो गडोलः कवको गुडः	॥ ८९ ॥
गण्डोलः कवलस्तृप्ते त्वाघ्रातसुहिताऽऽशिताः ।	
तृप्तिः सौहित्यमाघ्राणमथभुक्तसमुज्जिते	॥ ९० ॥
फेला पिण्डोलिफेली च स्वोदरपूरके पुनः ।	
कुक्षिम्भरिण्यत्माभ्रिरुदरम्भरिण्यथ	॥ ९१ ॥
आद्यूनः स्यादौदरिको विजिगीषाविवर्जिते ।	
उदरपिशाचः सर्वान्नीनः सर्वान्नभक्षकः	॥ ९२ ॥
शाष्कुलः पिशिताशयुन्मदिष्णुस्तून्मादसंयुतः ।	
गृध्रस्तु गर्धनस्तृष्णक् लिप्सुर्लुब्धोऽभिलाषुकः	॥ ९३ ॥
लोलुपो लोलुभो लोभस्तृष्णा लिप्सा वशः स्पृहा ।	
काङ्क्षाऽऽशंसागर्द्धवाञ्छाऽऽशेच्छेहातृण्मनोरथाः	॥ ९४ ॥
कामोऽभिलाषोऽभिध्या तु परस्वेहोद्धतः पुनः ।	
अविनीतो विनीतस्तु निभृतः प्रश्रितोऽपि च	॥ ९५ ॥
विधेये विनयस्थः स्यादाश्रवो वचनेस्थितः ।	
वश्यः प्रणेयो धृष्टस्तु वियातो धृष्णुधृष्णजौ	॥ ९६ ॥
वीक्षापन्नो विलक्षोऽथाधृष्टे शालीनशारदौ ।	
शुभंयुः शुभसंयुक्तः स्यादहंयुरहंकृतः	॥ ९७ ॥
कामुकः कमिता कप्रोऽनुकः कामयिताऽभिकः ।	
कामनः कमरोऽभीकः पञ्चभद्रस्तु विप्लुतः	॥ ९८ ॥
व्यसनी हर्षमाणस्तु प्रमना हृष्टमानसः ।	
विकुर्वाणो विचेतास्तु दुरन्तर्विपरो मनाः	॥ ९९ ॥
मत्ते शौण्डोत्कटक्षीबा उत्कस्तूत्सुक उन्मनाः ।	
उत्कण्ठितोऽभिशास्ते तु वाच्यक्षारितदूषिताः	॥ १०० ॥

गुणैः प्रतीते त्वाहतलक्षणः कृतलक्षणः । निर्लक्षणस्तु पाण्डुरपृष्ठः सङ्कसुकोऽस्थिरे	॥ १०१ ॥
तूष्णींशीलस्तु तूष्णीको विवशोऽनिष्टदुष्टधीः । बद्धो निगडितो नद्धः कीलितो यन्त्रितः सितः	॥ १०२ ॥
संदानितः संयतश्च स्यादुद्दानं तु बन्धनम् । मनोहतः प्रतिहतः प्रतिबद्धो हतश्च सः	॥ १०३ ॥
प्रतिक्षिप्तोऽधिक्षिप्तोऽवकृष्टनिष्कासितौ समौ । आत्तगन्धेऽभिभूतोऽपध्वस्ते न्यकृतधिकृतौ	॥ १०४ ॥
निकृतस्तु विप्रकृतो न्यक्कारस्तु तिरस्क्रिया । परिभावो विप्रकारः परापर्यभितो भवः	॥ १०५ ॥
अत्याकारो निकाश्च विप्रलब्धस्तु वञ्चितः । स्वप्नक् शयालुर्निद्रालुर्धूर्णिते प्रचलायितः	॥ १०६ ॥
निद्राणः शयितः सुप्तो जागरूकस्तु जागरी । जागर्या स्याज्जागरणं जागरा जागरोऽपि च	॥ १०७ ॥
विष्वगञ्चति विष्वद्रयङ् देवद्रयङ् देवमञ्चति । सहाञ्चति तु सध्रयङ् स्यात्तिर्यङ् पुनस्तिरोऽञ्चति	॥ १०८ ॥
संशयालुः संशयिता गृहयालुर्ग्रहीतरि । पतयालुः पातुकः स्यात्समौ रोचिष्णुरोचनौ	॥ १०९ ॥
दक्षिणार्हस्तु दक्षिण्यो दक्षिणीयोऽथ दण्डितः । दापितः साधितोर्च्यस्तु प्रतीक्ष्यः पूजितोर्हितः	॥ ११० ॥
नमस्यितो नमसितापचितावञ्चितोऽर्चितः । पूजाऽर्हणासपर्याऽर्चा उपहारबली समौ	॥ १११ ॥
विक्लवो विह्वलः स्थूलः पीवा पीनश्च पीवरः । चक्षुष्यः सुभगो द्वेष्योऽक्षिगतोऽथांसलो बली	॥ ११२ ॥

निर्दिग्धो मांसलश्चोपचितोऽथ दुर्बलः कृशः ।	
क्षामः क्षीणस्तनुश्छातस्तलिनामांसपेलवाः	॥ ११३ ॥
पिचिण्डिलो बृहत्कुक्षिस्तुन्दितुन्दिकतुन्दिलाः ।	
उदर्युदरिले विख्रविख्रविग्रा अनासिके	॥ ११४ ॥
नतनासिकेऽवनाटोऽवटीटोऽवभ्रटोऽपि च ।	
खरणास्तु खरणसो नःक्षुद्रः क्षुद्रनासिकः	॥ ११५ ॥
खुरणाः स्यात्खुरणस उन्नसस्तूग्रनासिकः ।	
पङ्गुः श्रोणः खलतिस्तु खल्वाट ऐन्द्रलुप्तिकः	॥ ११६ ॥
शिपिविष्टो बभ्रुथ काणः कनन एकदक् ।	
पृश्निरेल्पतनौ कुब्जे गडुलः कुकरे कुणिः	॥ ११७ ॥
निखर्वः खट्टनः खर्वः खर्वशाखश्च वामनः ।	
अकर्ण एडो बधिरो दुश्चर्मा तु द्विनग्नकः	॥ ११८ ॥
वण्डश्च शिपिविष्टश्च खोडखोरौ तु खञ्जके ।	
विकलाङ्गस्तु पोगण्ड ऊर्ध्वञ्जुर्ध्वजानुकः	॥ ११९ ॥
ऊर्ध्वञ्जश्चाप्यथ प्रजुप्रज्ञौ विरलजानुके ।	
संजुसंज्ञौ युतजानौ वलिनो वलिभः समौ	॥ १२० ॥
उग्रदन् दन्तुरः स्यात् प्रलम्बाण्डस्तु मुष्करः ।	
अन्धो गताक्ष उत्पश्य उन्मुखोऽधोमुखस्त्ववाङ्	॥ १२१ ॥
मुण्डस्तु मुण्डितः केशी केशवः केशिकोऽपि च ।	
वलिरः केकरो वृद्धनाभौ तुण्डिलतुण्डिभौ	॥ १२२ ॥
आमयाव्यपटुर्लानो ग्लास्नुर्विकृत आतुरः ।	
व्याधितोऽभ्यमितोऽभ्यान्तो दर्दुरोगी तु दर्दुणः	॥ १२३ ॥
पामनः कच्छुरस्तुल्यौ सातिसारोऽतिसारकी ।	
वातकी वातरोगी स्यात् श्लेष्मलःश्लेष्मणः कफी	॥ १२४ ॥

क्लिन्ननेत्रे चिल्लचुल्लौ पिल्लोऽथार्शोयुगर्शसः ।	
मूर्छिते मूर्तमूर्छालौ सिध्मलस्तु किलासिनि	॥ १२५ ॥
पित्तं मायुः कफः श्लेष्मा बलाशः स्नेहभूः खटः ।	
रोगो रुजा रुगातङ्को मान्द्यं व्याधिरपाटवम्	॥ १२६ ॥
आम आमय आकल्यमुपतापो गदः समाः ।	
क्षयः शोषो राजयक्ष्मा यक्ष्माऽथ क्षुत्क्षुतं क्षवः	॥ १२७ ॥
कासस्तु क्षवथुः पामा खसः कच्छूर्विचर्चिका ।	
कण्डूः कण्डूयनं खर्जूः कण्डूयाऽथ क्षतं व्रणः	॥ १२८ ॥
अरुरीर्म क्षणनुश्च रूढव्रणपदं किणः ।	
श्लीपदं पादवल्मीकः पादस्फोटो विपादिका	॥ १२९ ॥
स्फोटकः पिटको गण्डः पृष्ठग्रन्थिः पुनर्गंडुः ।	
श्चित्रं स्यात् पाण्डुरं कुष्ठं केशघ्नं त्विन्द्रलुप्तकम्	॥ १३० ॥
सिध्म किलासं त्वक्पुष्पं सिध्मं कोठस्तु मण्डलम् ।	
गलगण्डो गण्डमालो रोहिणी तु गलाङ्कुरः	॥ १३१ ॥
हिक्का हेक्का च हल्लासः प्रतिश्यायस्तु पीनसः ।	
शोथस्तु श्वयथुः शोफे दुर्नामाऽर्शो गुदाङ्कुरः	॥ १३२ ॥
छर्दौ प्रच्छर्दिका छर्दिर्वमर्थुवमनं वमिः ।	
गुल्मः स्यादुदरग्रन्थिरुदावर्त्तो गुदग्रहः	॥ १३३ ॥
गतिर्नाडीव्रणे वृद्धिः कुरण्डश्चाण्डवर्धने ।	
अश्मरी स्यान्मूत्रकृच्छ्रे प्रमेहो बहुमूत्रता	॥ १३४ ॥
आनाहस्तु विबन्धः स्याद् ग्रहणीरुक् प्रवाहिका ।	
व्याधिप्रभेदा विद्राधिभगन्दरज्वरादयः	॥ १३५ ॥
दोषज्ञस्तु भिषग्वैद्य आयुर्वेदी चिकित्सकः ।	
रोगहार्यगदङ्कारो भेषजं तन्त्रमौषधम्	॥ १३६ ॥

भैषज्यमगदो जायुश्चिकित्सा रुक्प्रतिक्रिया ।	
उपचर्योपचारौ च लङ्घनं त्वपतर्पणम्	॥ १३७ ॥
जाङ्गुलिको विषभिषक् स्वास्थ्ये वार्तमनामयम् ।	
सह्यारोग्ये पटूल्लघवार्तकल्यास्तु नीरुजि	॥ १३८ ॥
कुसुत्या विभवान्वेषी पार्श्वकः संधिजीवकः ।	
सत्कृत्यालंकृतां कन्यां यो ददाति स कूकुदः	॥ १३९ ॥
चपलश्चिकुरो नीलीरागस्तु स्थिरसौहृदः ।	
ततो हरिद्रारागोऽन्यः सान्द्रस्निग्धस्तु मेदुरः	॥ १४० ॥
गेहेनर्दी गेहेशूरः पिण्डीशूरोऽस्तिमान् धनी ।	
स्वस्थानस्थः परद्वेषी गोष्ठश्चोऽथापदि स्थितः	॥ १४१ ॥
आपन्नोऽथापद् विपत्तिर्विपत् स्निग्धस्तु वत्सलः ।	
उपाध्यभ्यागारिकौ तु कुटुम्बव्यापृते नरि	॥ १४२ ॥
जैवातृकस्तु दीर्घायुस्त्रासदायी तु शङ्कुरः ।	
अभिपन्नः शरणार्थी कारणिकः परीक्षकः	॥ १४३ ॥
समर्धुकस्तु वरदो ब्रातीनाः सङ्घजीविनः ।	
सभ्याः सदस्याः पार्षद्याः सभास्ताराः सभासदः	॥ १४४ ॥
सामाजिकाः सभा संसत् समाजः परिषत् सदः ।	
पर्षत्समज्या गोष्ठ्यास्था आस्थानं समितिर्घटा	॥ १४५ ॥
सांवत्सरो ज्यौतिषिको मौहूर्तिको निमित्तवित् ।	
दैवज्ञगणकादेशिज्ञानिकार्तान्तिका अपि	॥ १४६ ॥
विप्रश्निकेक्षणिकौ च सैद्धान्तिकस्तु तान्त्रिकः ।	
लेखकेऽक्षरपूर्वाः स्युश्चणजीवकचञ्चवः	॥ १४७ ॥
वार्णिको लिपिकश्चाक्षरन्यासे लिपिलिविः ।	
मषिधानं मषिकूपी मलिनाम्बु मषी मसी	॥ १४८ ॥

कुलिकस्तु कुलश्रेष्ठी सभिको द्यूतकारकः ।	
कितवो द्यूतकृद् धूर्तोऽक्षधूर्तश्चाक्षदेविनि	॥ १४९ ॥
दुरोदरं कैतवं च द्यूतमक्षवती पणः ।	
पाशकः प्रासकोऽक्षश्च देवनस्तत्पणो ग्लहः	॥ १५० ॥
अष्टापदः शारिफलं शारः शारिश्च खेलनी ।	
परिणायस्तु शारीणां नयनं स्यात्समंततः	॥ १५१ ॥
समाह्वयः प्राणिद्यूतं व्यालग्राह्याहितुण्डिकः ।	
स्यान्मनोजवसस्तातुल्यः शास्ता तु देशकः	॥ १५२ ॥
सुकृती पुण्यवान् धन्यो मित्रयुर्मित्रवत्सलः ।	
क्षेमंकरो रिष्टतातिः शिवतातिः शिवंकरः	॥ १५३ ॥
श्रद्धालुरास्तिकः श्राद्धो नास्तिकस्तद्विपर्यये ।	
वैरङ्गिको विरागाहो वीतदम्भस्त्वकल्कनः	॥ १५४ ॥
प्रणाय्यो संमतोऽन्वेष्टानुपद्यथ सहः क्षमः ।	
शक्तः प्रभूष्णुर्भूतात्तस्त्वाविष्टः शिथिलः श्लथः	॥ १५५ ॥
संवाहकोऽङ्गमर्दः स्यान्नष्टबीजस्तु निष्कलः ।	
आसीन उपविष्टः स्यादूर्ध्व ऊर्ध्वदमः स्थितः	॥ १५६ ॥
अध्वनीनोऽध्वगोऽध्वन्यः पान्थः पथिकदेशिकौ ।	
प्रवासी तद्गणो हारिः पाथेयं शम्बलं समे	॥ १५७ ॥
जङ्घालोऽतिजवो जङ्घाकरिको जाङ्घिको जवी ।	
जवनस्त्वरिते वेगे रयो रंहस्तरः स्यदः	॥ १५८ ॥
जवो वाजः प्रसस्त्र मन्दगामी तु मन्थरः ।	
कामंगाम्यनुगामीनोऽत्यन्तीनोऽत्यन्तगामिनि	॥ १५९ ॥
सहायोऽभिचरो नोश्च जीविगामिचरप्लवाः ।	
सेवकोऽथ सेवा भक्तिः परिचर्या प्रसादना	॥ १६० ॥

शुश्रूषाऽऽरधनोपास्तिवरिवस्यापरीष्टयः ।	
उपचारः पदातिस्तु पत्तिः पद्गः पदातिकः	॥ १६१ ॥
पादातिकः पादचारी पदाजिपदिकावपि ।	
सरः पुरोऽग्रतोऽग्रेभ्यः पुरस्तो गमगामिगाः	॥ १६२ ॥
प्रष्ठोऽथावेशिकागन्तू प्राघूणोऽभ्यागतोऽतिथिः ।	
प्राघूणकेऽथावेशिकमातिथ्यं चातिथेय्यपि	॥ १६३ ॥
सूर्योदस्तु स संप्राप्तो यः सूर्येऽस्तं गतेऽतिथिः ।	
पादार्थं पाद्यमर्घार्थमर्घ्यं वार्यथ गौरवम्	॥ १६४ ॥
अभ्युत्थानं व्यथकस्तु स्यान्मर्मस्पृगरन्तुदः ।	
ग्रामेयके तु ग्रामीणग्राम्यौ लोको जनः प्रजा	॥ १६५ ॥
स्यादामुष्यायणोऽमुष्यपुत्रः प्रख्यातवपृकः ।	
कुल्यः कुलीनोऽभिजातः कौलेयकमहाकुलौ	॥ १६६ ॥
जात्यो गोत्रं तु संतानोऽन्ववायोऽभिजनः कुलम् ।	
अन्वयो जननं वंशः स्त्री नारी वनिता वधूः	॥ १६७ ॥
वशा सीमन्तिनी वामा वर्णिनी महिलाऽबला ।	
योषा योषिद् विशेषास्तु कान्ता भीरुर्नितम्बिनी	॥ १६८ ॥
प्रमदा सुन्दरी रामा रमणी ललनाऽङ्गना ।	
स्वगुणेनोपमानेन गनोज्ञादिपदेन च	॥ १६९ ॥
विशेषिताऽङ्गकर्मा स्त्री यथा तरललोचना ।	
अलसेक्षणा मृगाक्षी मत्तेभगमनाऽपि च	॥ १७० ॥
वामाक्षी सुस्मिताऽस्याः स्वं मानलीलास्मरदयः ।	
लीला विलासो विच्छित्तिर्विब्वोकः किलिकिञ्चितम्	॥ १७१ ॥
मोदयितं कुट्टमितं ललितं विहृतं तथा ।	
विभ्रमश्चेत्यलंकाराः स्त्रीणां स्वाभाविका दश	॥ १७२ ॥

प्रागल्भ्यौदार्यमाधुर्यशोभाधीरत्वकान्तयः ।	
दीप्तिश्चायत्नजा भावहावहेलास्त्रयोऽङ्गजाः	॥ १७३ ॥
सा कोपना भामिनी स्याच्छेका मत्ता च वाणिनी ।	
कन्या कनी कुमारी च गौरी तु नग्निकाऽरजाः	॥ १७४ ॥
मध्यमा तु दृष्टरजास्तरुणी युवतिश्चरी ।	
तलुनी दिक्करी वर्या पतिवरा स्वयंवरा	॥ १७५ ॥
सुवासिनी वधूती स्याच्चिरिण्ठ्यथ सधर्मिणी ।	
पत्नी सहचरी पाणिगृहीती गृहिणी गृहाः	॥ १७६ ॥
दाराः क्षेत्रं वधूर्भार्या जनी जायापरिग्रहः ।	
द्वितीयोढा कलत्रं च पुन्ध्री तु कुटुम्बिनी	॥ १७७ ॥
प्रजावती भ्रातुर्जाया सूनोः स्नुषा जनी वधूः ।	
भ्रातृवर्गस्य या जाया यातरस्ताः परस्परम्	॥ १७८ ॥
वीरपत्नी वीरभार्या कुलस्त्री कुलबालिका ।	
प्रेयसी दयिता कान्ता प्राणेशा वल्लभा प्रिया	॥ १७९ ॥
हृदयेशा प्राणसमा प्रेष्टा प्रणयिनी च सा ।	
प्रेयस्याद्याः पुंसि पत्यौ भर्ता सेक्ता पतिर्वरः	॥ १८० ॥
विवोढा रमणो भोक्ता रुच्यो वरयिता धवः ।	
जन्यास्तु तस्य सुहृदो विवाहः पाणिपीडनम्	॥ १८१ ॥
पाणिग्रहणमुद्वाह उपाद् यामयमावपि ।	
दारकर्म परिणयो जामाता दुहितुः पतिः	॥ १८२ ॥
उपपतिस्तु जारः स्याद्भुजङ्गो गणिकापतिः ।	
जम्पती दम्पती जायापती भार्यापती समाः	॥ १८३ ॥
यौतकं युतयोर्देयं सुदायो हरणं च तत् ।	
कृताभिषेका महिषी भोगिन्योऽन्या नृपस्त्रियः	॥ १८४ ॥

सैरन्ध्री याऽन्यवेश्मस्था स्वतन्त्रा शिल्पजीविनी ।	
असिक्वन्तःपुरप्रेष्या दूतीसंचारिके समे	॥ १८५ ॥
प्रज्ञा प्राज्ञी प्रजानत्यां प्राज्ञा तु प्रज्ञयाऽन्विता ।	
स्यादाभीरी महाशूद्री जातिपुंयोगयोः समे	॥ १८६ ॥
पुंयुज्याऽऽचार्याऽऽचार्यानी मातुलानी तु मातुली ।	
उपाध्यायान्युपाध्यायी क्षत्रिय्ययी च शूद्रयपि	॥ १८७ ॥
स्वत आचार्या शूद्रा च क्षत्रिया क्षत्रियाण्यपि ।	
उपाध्याय्युपाध्याया स्यादर्यार्याण्यौ पुनः समे	॥ १८८ ॥
दिधिषूस्तु पुनर्भूद्विरूढाऽस्या दिधिषूः पतिः ।	
स तु द्विजोऽग्रेदिधिषूर्यस्य स्यात्सैव गेहिनी	॥ १८९ ॥
ज्येष्ठेऽनूढे परिवेत्ताऽनुजो दासपरिग्रही ।	
तस्य ज्येष्ठः परिवित्तिर्जाया तु परिवेदिनी	॥ १९० ॥
वृषस्यन्ती कामुकी स्यादिच्छायुक्ता तु कामुका ।	
कृतसापत्निकाऽध्यूढाऽधिबिन्नाऽथ पतिव्रता	॥ १९१ ॥
एकपत्नी सुचरित्रा साध्वी सत्यसतीत्वरी ।	
पुंश्वली चर्षणी बन्धक्यविनीता च पांसुला	॥ १९२ ॥
स्वैरिणी कुलटा याति या प्रियं साऽभिसारिका ।	
वयस्यालिः सखी सप्रीच्यशिक्षी तु शिशुं विना	॥ १९३ ॥
पतिवली जीवत्पतिर्विश्वस्ता विधवा समे ।	
निर्वीरा निष्पतिसुता जीवतोका तु जीवसूः	॥ १९४ ॥
नश्यत्प्रसूतिका निन्दुः सश्मश्रुर्नरमालिनी ।	
कात्यायनी त्वर्धवृद्धा काषायवसनाऽधवा	॥ १९५ ॥
श्रवणा भिक्षुकी मुण्डा पोटा तु स्त्री नृलक्षणा ।	
साधारणस्त्री गणिका वेश्या पण्यपणाऽङ्गना	॥ १९६ ॥

भुजिष्या लज्जिका रूपाजीवा वारवधूः पुनः । सा वारमुख्याऽथ चुन्दी कुट्टनी शम्भली समाः	॥ १९७ ॥
पोटा वोटा च चेटी च दासी च कुट्टहारिका । नगना तु कोटवी वृद्धा पलिकन्यथ रजस्वला	॥ १९८ ॥
पुष्पवत्यधिरात्रेयी स्त्रीधर्मिणी मलिन्यवीः । उदक्या ऋतुमती च पुष्पहीना तु निष्कला	॥ १९९ ॥
रका तु सरजाः कन्या स्त्रीधर्मः पुष्पमार्त्तवम् । रजस्तत्कालस्तु ऋतुः सुखं मोहनं रतम्	॥ २०० ॥
संवेशनं संप्रयोगः संभोगश्च रहो रतिः । ग्राम्यधर्मो निधुवनं कामकेलिः पशुक्रिया	॥ २०१ ॥
व्यवायो मैथुनं स्त्रीपुंसौ द्वन्द्वं मिथुनं च तत् । अन्तर्वत्नी गुर्विणी स्याद्गर्भवत्युदरिण्यपि	॥ २०२ ॥
आपन्नसत्त्वा गुर्वी च श्रद्धालुर्दोहदान्विता । विजाता च प्रजाता च जातापत्या प्रसूतिका	॥ २०३ ॥
गर्भस्तु गर्भो भ्रूणो दोहदलक्षणं च सः । गर्भाशयो जरायूल्बे कललोल्बे पुनः समे	॥ २०४ ॥
दोहदं दौर्हदं श्रद्धा लालसा सूतिमासि तु । वैजननो विजननं प्रसवो नन्दनः पुनः	॥ २०५ ॥
उद्वहोऽङ्गात्मजः सूनुस्तनयो दारकः सुतः । पुत्रो दुहितरि स्त्रीत्वे तोकापत्यप्रसूतयः	॥ २०६ ॥
तुक् प्रजोभयोभ्रात्रीयो भ्रातृव्यो भ्रातुरात्मजे । स्वस्त्रीयो भागिनेयश्च जामेयः कुतपश्च सः	॥ २०७ ॥
नप्ता पौत्रः पुत्रपुत्रो दौहित्रो दुहितुः सुतः । प्रतिनप्ता प्रपौत्रः स्यात्तत्पुत्रस्तु परम्परः	॥ २०८ ॥

पैतृष्वसेयः स्यात्पैतृष्वस्त्रीयस्तुक् पितृष्वसुः ।	
मातृष्वस्त्रीयस्तुग् मातृष्वसुर्मातृष्वसेयवत्	॥ २०९ ॥
विमातृजो वैमात्रेयो द्वैमातुरो द्विमातृजः ।	
सत्यास्तु तनये सांमातुरवद् भाद्रमातुरः	॥ २१० ॥
सौभागिनेयकानीनौ सुभगाकन्ययोः सुतौ ।	
पौनर्भवपारस्त्रैणेयौ पुनर्भूपरस्त्रियोः	॥ २११ ॥
दास्या दासेरदासेयौ नाटेरस्तु नटीसुतः ।	
बन्धुलो बान्धकिनेयः कौलटेरोऽसतीसुतः	॥ २१२ ॥
स तु कौलटिनेयः स्याद्यो भिक्षुकसतीसुतः ।	
द्वावप्येतौ कौलटेयौ क्षेत्रजो देवरदिजः	॥ २१३ ॥
स्वजाते त्वौरसोरस्यौ मृते भर्तरि जारजः ।	
गोलकोऽथामृते कुण्डो भ्राता तु स्यात्सहोदरः	॥ २१४ ॥
समानोदर्यसोदर्यसगर्भसहजा अपि ।	
सोदश्च स तु ज्येष्ठः स्यात्पित्र्यः पूर्वजोऽग्रजः	॥ २१५ ॥
जघन्यजे यविष्ठः स्यात्कनिष्ठोऽवरजोऽनुजः ।	
स यवीयान् कनीयांश्च पितृव्यश्यालमातुलाः	॥ २१६ ॥
पितुः पत्न्याश्च मातुश्च भ्रातरो देवृदेवरौ ।	
देवा चावरजे पत्युर्जामिस्तु भगिनी स्वसा	॥ २१७ ॥
ननान्दा तु स्वसा पत्युर्ननन्दा नन्दिनीत्यपि ।	
पत्न्यास्तु भगिनी ज्येष्ठा ज्येष्ठश्चश्रूः कुली च सा	॥ २१८ ॥
कनिष्ठा श्यालिका हाली यन्त्रणी केलिकुञ्चिका ।	
केलिर्द्रवः परीहासः क्रीडा लीला च नर्म च	॥ २१९ ॥
देवनं कूर्दनं खेला ललनं वर्करोऽपि च ।	
वसा तु जनकस्तातो बीजी जनयिता पिता	॥ २२० ॥

पितामहस्तस्य पिता तत्पिता प्रपितामहः ।	
मातुर्मातामहाद्येवं माताऽम्बा जननी प्रसूः	॥ २२१ ॥
सवित्री जनयित्री च कृमिला तु बहुप्रसूः ।	
धात्री तु स्यादुपमाता वीरमाता तु वीरसूः	॥ २२२ ॥
श्वश्रूर्माता पतिपत्न्योः श्वशुस्तु तयोः पिता ।	
पितरस्तु पितुर्वश्या मातुर्मातामहाः कुले	॥ २२३ ॥
पितरौ मातापितरौ मातरपितरौ पिता च माता च ।	
श्वश्रूश्चशुरौ श्वशुरौ पुत्रौ पुत्रश्च दुहिता च	॥ २२४ ॥
भ्राता च भगिनी चापि भ्रातरावथ बान्धवः ।	
स्वो ज्ञातिः स्वजनो बन्धुः सगोत्रश्च निजः पुनः	॥ २२५ ॥
आत्मीयः स्वः स्वकीयश्च सपिण्डास्तु सनाभयः ।	
तृतीयाप्रकृतिः पण्डः षण्डः क्लीबो नपुंसकम्	॥ २२६ ॥
इन्द्रियायतनमङ्गविग्रहौ क्षेत्रगात्रतनुभूषणास्तनूः ।	
मूर्तिमत्करणकायमूर्तयो वेरसंहननदेहसंचराः	॥ २२७ ॥
घनो बन्धः पुरं पिण्डो वपुः पुद्गलवर्ष्मणी ।	
कलेवरं शरीरोऽस्मिन्नजीवे कुणपं शवः	॥ २२८ ॥
मृतकं रुण्डकबन्धौ त्वपशीर्षे क्रियायुजि ।	
वयांसि तु दशाः प्रायाः सामुद्रं देहलक्षणम्	॥ २२९ ॥
एकदेशे प्रतीकोऽङ्गावयवापघना अपि ।	
उत्तमाङ्गं शिरो मूर्धा मौलिर्मुण्डं कमस्तके	॥ २३० ॥
वराङ्गं करणत्राणं शीर्षं मस्तिकमित्यपि ।	
तज्जा केशास्तीर्थवाकाश्चिकुराः कुन्तलाः कचाः	॥ २३१ ॥
वालाः स्युस्तत्पराः पाशो रचना भार उच्चयः ।	
हस्तः पक्षः कलापश्च केशभूयस्त्ववाचकाः	॥ २३२ ॥

अलकस्तु कर्करालः खड्गश्चूर्णकुन्तलः ।	
स तु भाले भ्रमरकः कुरुलो भ्रमरालकः	॥ २३३ ॥
धम्मिल्लः संयताः केशाः केशवेषे कबर्यथ ।	
वेणिः प्रवेणी शीर्षण्यशिरस्यौ विशदे कचे	॥ २३४ ॥
केशेषु वर्त्म सीमन्तः पलितं पाण्डुरः कचः ।	
चूडा केशी केशपाशी शिखा शिखण्डिकाः समाः	॥ २३५ ॥
सा बालानां काकपक्षः शिखण्डकशिखाण्डकौ ।	
तुण्डमास्यं मुखं वक्त्रं लपनं वदनानने	॥ २३६ ॥
भाले गोध्यलिकालीकललाटानि श्रुतौ श्रवः ।	
शब्दाधिष्ठानपैञ्चमहानादध्वनिग्रहाः	॥ २३७ ॥
कर्णः श्रोत्रं श्रवणं च वेष्टनं कर्णशङ्कुली ।	
पालिस्तु कर्णलतिका शङ्खो भालश्रवोऽन्तरे	॥ २३८ ॥
चक्षुरक्षीक्षणं नेत्रं नयनं दृष्टिरेम्बकम् ।	
लोचनं दर्शनं दृक् च तत्तारा तु कनीनिका	॥ २३९ ॥
वामं तु नयनं सौम्यं भानवीयं तु दक्षिणम् ।	
असौम्येऽक्षण्यनक्षि स्यादीक्षणं तु निशामनम्	॥ २४० ॥
निभालनं निशमनं निध्यानमवलोकनम् ।	
दर्शनं द्योतनं निर्वर्णनं चाथार्धवीक्षणम्	॥ २४१ ॥
अपाङ्गदर्शनं काक्षः कटाक्षोऽक्षविकूणितम् ।	
स्यादुन्मीलनमुन्मेषो निमेषस्तु निमीलनम्	॥ २४२ ॥
अक्ष्णोर्बाह्यान्तावपाङ्गौ भ्रूरूर्ध्वे रोमपद्धतिः ।	
सकोपभ्रूविकारे स्याद् भ्रुभ्रुभ्रूपरा कुटिः	॥ २४३ ॥
कूर्चं कूर्पं भ्रुवोर्मध्ये पक्ष्म स्यान्नेत्ररोमणि ।	
गन्धज्ञा नासिका नासा घ्राणं घोणां विकूणिका	॥ २४४ ॥

नक्रं नर्कुटकं शिङ्घिन्योष्ठोऽधरो रदच्छदः ।	
दन्तवस्त्रं च तत्प्रान्तौ सूक्कणी असिकं त्वधः	॥ २४५ ॥
असिकाधस्तु चिबुकं स्याद् गल्लः सूक्कणः परः ।	
गल्लात् परः कपोलश्च परो गण्डः कपोलतः	॥ २४६ ॥
ततो हनुः श्मश्रुकूर्चमास्यलोम च मासुरी ।	
दाढिका दंष्ट्रिका दाढा दंष्ट्रा जम्भो द्विजा रदाः	॥ २४७ ॥
रदना दशना दन्ता दंशखादनमल्लकाः ।	
राजदन्तौ तु मध्यस्थावुपरिश्रेणिकौ क्वचित्	॥ २४८ ॥
रसज्ञा रसना जिह्वा लोला तालु तु काकुदम् ।	
सुधास्रवा घण्टिका च लम्बिका गलशुण्डिका	॥ २४९ ॥
कन्धरा धमनिर्ग्रीवा शिरोधिश्च शिरोधरा ।	
सा त्रिरेखा कम्बुग्रीवाऽवदुर्घाट्य कृकाटिका	॥ २५० ॥
कृकस्तु कन्धरामध्यं कृकपार्श्वौ तु वीतनौ ।	
ग्रीवाधमन्यौ प्राग् नीले पश्चान्मन्ये कलम्बिके	॥ २५१ ॥
गलो निगरणः कण्ठः काकलकस्तु तन्मणिः ।	
अंसो भुजशिरः स्कन्धो जत्रु सन्धिरुरोऽसगः	॥ २५२ ॥
भुजो बाहुः प्रवेष्टे दोर्बाहाऽथ भुजकोटरः ।	
दोर्मूलं खण्डिकः कक्षा पार्श्वं स्यादेतयोरधः	॥ २५३ ॥
कफोणिस्तु भुजामध्यं कफणिः कूर्पस्थ सः ।	
अधस्तस्यामणिबन्धात् स्यात्प्रकोष्ठः कलाचिका	॥ २५४ ॥
प्रगण्डः कूर्परांसान्तः पञ्चशाखः शयः शमः ।	
हस्तः पाणिः करोऽस्यादौ मणिबन्धो मणिश्च सः	॥ २५५ ॥
करभोऽस्मादाकनिष्ठं करशाखाङ्गुली समे ।	
अङ्गुरी चाङ्गुलोऽङ्गुष्ठस्तर्जनी तु प्रदेशिनी	॥ २५६ ॥

ज्येष्ठा तु मध्यमा मध्या सावित्री स्यादनामिका ।	
कनीनिका तु कनिष्ठाऽवहस्तो हस्तपृष्ठतः	॥ २५७ ॥
कामाङ्कुशो महाराजः करजो नखरो नखः ।	
करशूको भुजाकण्ठः पुनर्भवपुनर्नवौ	॥ २५८ ॥
प्रदेशिन्यादिभिः सार्धमङ्गुष्ठे वितते सति ।	
प्रादेशतालगोकर्णवितस्तयो यथाक्रमम्	॥ २५९ ॥
प्रसारिताङ्गुलौ पाणौ चपेटः प्रतलस्तलः ।	
प्रहस्तस्तालिका तालः सिंहतलस्तु तौ युतौ	॥ २६० ॥
संपिण्डिताङ्गुलिः पाणिर्मुष्टिर्मुस्तुर्मुचुट्यपि ।	
संग्राहश्चार्धमुष्टिस्तु खटकः कुब्जितः पुनः	॥ २६१ ॥
पाणिः प्रसृतः प्रसृतिस्तौ युतौ पुनरञ्जलिः ।	
प्रसृते तु द्रवाधारे गण्डूषश्चलुकश्चलुः	॥ २६२ ॥
हस्तः प्रामाणिको मध्ये मध्यमाङ्गुलिकूर्परम् ।	
बद्धमुष्टिसौ रत्निररत्निर्निष्कनिष्ठिकः	॥ २६३ ॥
व्यामव्यायामन्यग्रोधास्तिर्यग्बाहू प्रसारितौ ।	
ऊर्ध्वोक्तभुजापाणिनरमानं तु पौरुषम्	॥ २६४ ॥
दध्नद्वयसमात्रास्तु जान्वादेस्तत्तदुन्मिते ।	
रीढकः पृष्ठवंशः स्यात्पृष्ठं तु चरमं तनोः	॥ २६५ ॥
पूर्वभाग उपस्थोऽङ्गः क्रोड उत्सङ्ग इत्यपि ।	
क्रोडोरो हृदयस्थानं वक्षो वत्सो भुजान्तरम्	॥ २६६ ॥
स्तनान्तरं हृद् हृदयं स्तनौ कुचौ पयोधरौ ।	
उरोजौ च चूचुकं तु स्तनाद् वृन्तशिखामुखाः	॥ २६७ ॥
तुन्दं तुन्दिर्गर्भकुक्षी पिचण्डो जठरोदरे ।	
कालखण्डं कालखञ्जं कालेय कालकं यकृत्	॥ २६८ ॥

दक्षिणे तिलकं क्लोम वामे तु रक्तफेनजः ।	
पुष्पसः स्यादथ प्लीहा गुल्मोऽन्नं तु पुरीतति	॥ २६९ ॥
रोमावली रोमलता नाभिः स्यात्तुन्दकूपिका ।	
नाभेरधो मूत्रपुटं बस्तिर्मूत्राशयोऽपि च	॥ २७० ॥
मध्येऽवलग्नं विलग्नं मध्यमोऽथ कटः कटिः ।	
श्रोणिः कलत्रं कटीरं काञ्चीपदं ककुद्गती	॥ २७१ ॥
नितम्बारोहौ स्त्रीकट्याः पश्चाज्जघनमग्रतः ।	
त्रिकं वंशाधस्तत्पार्श्वकूपकौ तु कुकुन्दरे	॥ २७२ ॥
पुतौ स्फिजौ कटिप्रोथौ वरङ्गं तु च्युतिर्वुलिः ।	
भगोऽपत्यपथो योनिः स्मरान्मन्दिरकूपिके	॥ २७३ ॥
स्त्रीचिह्नमथ पुंश्चिह्नं मेहनं शेषशेषसी ।	
शिरः मेढ्रः कामलता लिङ्गं च द्वयमप्यदः	॥ २७४ ॥
गुह्यप्रजननोपस्था गुह्यमध्यं गुलो मणिः ।	
सीवनी तदधः सूत्रं स्यादण्डं पेलमण्डकः	॥ २७५ ॥
मुष्कोऽण्डकोशो वृषणोऽपानं पायुर्गुदं च्युतिः ।	
अधोमर्म शकृद्द्वारं त्रिवलीकबुली अपि	॥ २७६ ॥
वितपं तु महाबीज्यमन्तरा मुष्कवङ्क्षणम् ।	
ऊरुसंधिर्वङ्क्षणः स्यात्सक्थ्यूस्तस्य पर्व तु	॥ २७७ ॥
जानुर्नलकीलोऽष्ठीवान् पश्चाद्भागोऽस्य मन्दिरः ।	
कपोली त्वग्रिमो जङ्घा प्रसृता नलकिन्यपि	॥ २७८ ॥
प्रतिजङ्घा त्वग्रजङ्घा पिण्डिका तु पिचण्डिका ।	
गुल्फस्तु चरणग्रन्थिर्घुटिको घुण्टको घुटः	॥ २७९ ॥
चरणः क्रमणः पादः पदोऽङ्घ्रिश्चलनः क्रमः ।	
पादमूलं गोहिरं स्यात् पाष्णिणस्तु घुटयोरधः	॥ २८० ॥

पादाग्रं प्रपदं क्षिप्रं त्वङ्गुष्ठाङ्गुलिमध्यतः ।	
कूर्चं क्षिप्रस्योपर्यङ्गिस्कन्धः कूर्चशिरः समे	॥ २८१ ॥
तलहृदयं तु तलं मध्ये पादतलस्य तत् ।	
तिलकः कालकः पिप्लुर्जङ्गुलस्तिलकालकः	॥ २८२ ॥
रसासृग्मांसमेदोऽस्थिमज्जाशुक्राणि धातवः ।	
सप्तैव दश वैकेषां रोमत्वक्स्नायुभिः सह	॥ २८३ ॥
रस आहारतेजोऽग्निसंभवः षड्रसासवः ।	
आत्रेयोऽसृक्करो धातुर्धनमूलमहापरः	॥ २८४ ॥
रक्तं रुधिरमाग्नेयं विस्त्रं तेजोभवे रसात् ।	
शोणितं लोहितमसृग् वाशिष्ठं प्राणदासुरे	॥ २८५ ॥
क्षतजं मांसकार्यस्त्रं मांसं पललजङ्गले ।	
रक्तातेजोभवे क्रव्यं काश्यपं तरसामिषे	॥ २८६ ॥
मेदस्कृत् पिशितं कीनं पलं पेश्यस्तु तल्लताः ।	
वृक्षा हृद् हृदयं वृक्षा सुरसं च तदग्रिमम्	॥ २८७ ॥
शुष्कं वह्नूरमुत्तप्तं पूयदूष्ये पुनः समे ।	
मेदोऽस्थिकृत् वपा मांसात् तेजोजे गौतमं वसा	॥ २८८ ॥
गोदं तु मस्तकस्नेहो मस्तिष्को मस्तुलुङ्गकः ।	
अस्थि कुल्यं भारद्वाजं मेदस्तोजश्च मज्जकृत्	॥ २८९ ॥
मांसपित्तं श्वदयितं कर्करो देहधारकम् ।	
मेदोजं कीकसं सारः करोटिः शिरसोऽस्थनि	॥ २९० ॥
कपालकर्परी तुल्यौ पृष्ठस्यास्थि कशेरुका ।	
शाखाऽस्थनि स्यान्नलकं पार्श्वस्थि वङ्किपशुके	॥ २९१ ॥
शरीरास्थि करङ्गः स्यात् कंकालमस्थिपञ्जरः ।	
मज्जा तु कौशिकः शुक्रकरोऽस्थनः स्नेहसम्भवौ	॥ २९२ ॥

शुकं रेतो बलं बीजं वीर्यं मज्जसमुद्भवम् । आनन्दप्रभवं पुंस्त्वमिन्द्रियं किट्टवर्जितम्	॥ २९३ ॥
पौरुषं प्रधानधातुलोम रोम तनूरुहम् । त्वक् छविश्छादनी कृत्तिश्चर्माजिनमसृग्धरा	॥ २९४ ॥
वस्नसा तु स्नसा स्नायुर्नाड्यो धमनयः सिराः । कण्डरा तु महास्नायुर्मलं किट्टं तदक्षिजम्	॥ २९५ ॥
दूषीका दूषिका जैह्वं कुलुकं पिप्पिका पुनः । दन्त्यं कार्णं तु पिञ्जुषः शिङ्घ्राणो घ्राणसंभवम्	॥ २९६ ॥
सृणीका स्यन्दिनी लालाऽऽस्यासवः कफकूचिका । मूत्रं बस्तिमलं मेहः प्रस्रावो नृजलं स्रवः	॥ २९७ ॥
पुष्पिका तु लिङ्गमलं विड् विष्यवस्करः शकृत् । गूथं पुरीषं शमलोच्चारौ वर्चस्कवर्चसी	॥ २९८ ॥
वेषो नेपथ्यमाकल्पः परिकर्माङ्गसंस्क्रिया । उद्धर्तनमुत्सादनमङ्गरागो विलेपनम्	॥ २९९ ॥
चर्चिक्यं समालभनं चर्चा स्यान्मण्डनं पुनः । प्रसाधनं प्रतिकर्म माष्टिः स्यान्मार्जना मृजा	॥ ३०० ॥
वासयोगस्तु चूर्णं स्यात्पिष्टातः पटवासकः । गन्धमाल्यादिना यस्तु संस्कारः सोऽधिवासनम्	॥ ३०१ ॥
निर्वेश उपभोगोऽथ स्नानं सवनमाप्लवः । कर्पूरागुरुकक्कोलकस्तूरीचन्दनद्रवैः	॥ ३०२ ॥
स्याद् यक्षकर्दमो मिश्रैर्वर्तिगात्रानुलेपनी । चन्दनागरुकस्तूरी कुङ्कुमैस्तु चतुःसमम्	॥ ३०३ ॥
अगुर्वगुरुराजार्हं लोहं कृमिजवंशिके । अनार्यजं जोङ्गकं च मङ्गल्या मल्लिगन्धि यत्	॥ ३०४ ॥

कालागरुः काकतुण्डः श्रीखण्डं रोहणद्रुमः ।	
गन्धसारो गलयजश्चन्दने हरिचन्दने	॥ ३०५ ॥
तैलपर्णिकगोशीर्षो पत्राङ्गं रक्तचन्दनम् ।	
कुचन्दनं ताम्रसारं रञ्जनं तिलपर्णिका	॥ ३०६ ॥
जातिकोशं जातिफलं कपूरो हिमवालुका ।	
घनसारः सिताभ्रश्च चन्द्रोऽथ मृगनाभिजा	॥ ३०७ ॥
मृगनाभिर्मृगमदः कस्तूरी गन्धधूल्यपि ।	
कश्मीरजन्म घुसृणं वर्णं लोहितचन्दनम्	॥ ३०८ ॥
वाह्मीकं कुङ्कुमं वह्निशिखं कालेयजागुडे ।	
सङ्कोचपिशुनं रक्तं धीरं पीतनदीपने	॥ ३०९ ॥
लवङ्गं देवकुसुमं श्रीसंज्ञमथ कोलकम् ।	
कक्कोलकं कोशफलं कालीयकं तु जापकम्	॥ ३१० ॥
यक्षधूपो बहुरूपः सालवेष्टोऽग्निवल्लभः ।	
सर्जमणिः सर्जरसो रालः सर्वरसोऽपि च	॥ ३११ ॥
धूपो वृकात् कृत्रिमाच्च तुरुष्कः सिहपिण्डकौ ।	
पायसस्तु वृक्षधूपः श्रीवासः सरलद्रवः	॥ ३१२ ॥
स्थानात् स्थानान्तरं गच्छन् धूपो गन्धपिशाचिका ।	
स्थासकस्तु हस्तबिम्बमलङ्कारस्तु भूषणम्	॥ ३१३ ॥
परिष्काराभरणे च चूडामणिः शिरोमणिः ।	
नायकस्तरलो हारान्तर्मणिर्मुकुटं पुनः	॥ ३१४ ॥
मौलिः किरीटं कोटीरमुष्णीषं पुष्पदाम तु ।	
मूर्ध्नि माल्यं माला स्रक् च गर्भकः केशमध्यगम्	॥ ३१५ ॥
प्रभ्रष्टकं शिखालम्बि पुरो न्यस्तं ललामकम् ।	
तिर्यग्वक्षसि वैकक्षं प्रालम्बमृजुलम्बि यत्	॥ ३१६ ॥

सन्दर्भो रचना गुम्फः श्रन्थनं ग्रन्थनं समा ।	
तिलके तमालपत्रचित्रपुण्ड्रविशेषकाः	॥ ३१७ ॥
आपीडशेखरोत्तंसावतंसाः शिरसः स्रजि ।	
उत्तरौ कर्णपूरेऽपि पत्रलेखा तु पत्रतः	॥ ३१८ ॥
भङ्गिवल्लिलताऽङ्गुल्यः पत्रपाश्या ललाटिका ।	
वालपाश्या पारितथ्या कर्णिका कर्णभूषणम्	॥ ३१९ ॥
ताडङ्कुस्तु ताडपत्रं कुण्डलं कर्णवेष्टकः ।	
उत्क्षिप्तिका तु कर्मानुर्बालिका कर्णपृष्ठगा	॥ ३२० ॥
ग्रैवेयकं कण्ठभूषा लम्बमाना ललन्तिका ।	
प्रालम्बिका कृता हेम्नोरःसूत्रिका तु मौक्तिकैः	॥ ३२१ ॥
हारो मुक्तातः प्रालम्बसक्कलापावलीलताः ।	
देवच्छन्दः शतं साष्टं त्विन्द्रच्छन्दः सहस्रकम्	॥ ३२२ ॥
तदर्धं विजयच्छन्दो हारस्त्वष्टोत्तरं शतम् ।	
अर्धं रश्मिकलापोऽस्य द्वादश त्वर्धमाणवः	॥ ३२३ ॥
द्विर्द्वादशार्धगुच्छः स्यात्पञ्चहारफलं लताः ।	
अर्धहारश्चतुःषष्टिर्गुच्छमाणवमन्दराः	॥ ३२४ ॥
अपि गोस्तनगोपुच्छवर्धमर्धं यथोत्तरम् ।	
इति हारा यष्टिभेदादेकावल्येकयष्टिका	॥ ३२५ ॥
कण्ठिकाऽप्यथ नक्षत्रमाला तत्सङ्ख्यमौक्तिकैः ।	
केयूरमङ्गदं बाहुभूषाऽथ करभूषणम्	॥ ३२६ ॥
कटको वलयं पारिहार्यावापौ च कङ्कणम् ।	
हस्तसूत्रं प्रतिसर ऊर्मिका त्वङ्गुलीयकम्	॥ ३२७ ॥
सा साक्षराऽङ्गुलिमुद्रा कटिसूत्रं तु मेखला ।	
कलापो रसना सारसनं काञ्ची च सप्तकी	॥ ३२८ ॥

सा शृङ्खलं पुंस्कटिस्था किङ्कणी क्षुद्रचण्टिका ।	
नूपुरं तु तुलाकोटिः पादतः कटकाङ्गदे	॥ ३२९ ॥
मञ्जीरं हंसकं शिञ्जिन्यंशुकं वस्त्रमम्बरम् ।	
सिचयो वसनं चीराच्छादौ सिक् चेलवाससी	॥ ३३० ॥
पटः प्रोतोऽञ्जलोऽस्यान्तो वर्तिर्वस्तिश्च तद्दशाः ।	
पत्रोर्णं धौतकौशेयमुष्णीषो मूर्धवेष्टनम्	॥ ३३१ ॥
तत्स्यादुद्गमनीयं यद्भौतयोर्वस्त्रयोर्युगम् ।	
त्वक्फलकृमिरोमभ्यः संभवात् तच्चतुर्विधम्	॥ ३३२ ॥
क्षौमकार्पासकौशेयराङ्गवादिविभेदतः ।	
क्षौमं दुकूलं दुगूलं स्यात्कार्पासं तु बादरम्	॥ ३३३ ॥
कौशेयं कृमिकोशोत्थं राङ्गवं मृगरोमजम् ।	
कम्बलः पुनरूणायुराविकौरभ्ररत्नकाः	॥ ३३४ ॥
नवं वासोऽनाहतं स्यात्तन्त्रकं निष्प्रवाणि च ।	
प्रच्छादनं प्रावरणं सव्यानं चोत्तरीयकम्	॥ ३३५ ॥
वैकक्षे प्रावारेत्तरासङ्गौ बृहतिकाऽपि च ।	
वराशिः स्थूलशाटः स्यात्परिधानं त्वधोऽंशुकम्	॥ ३३६ ॥
अन्तरीयं निवसनमुपसंव्यानमित्यपि ।	
तद्ग्रन्थिरुच्चयो नीवी वरस्त्र्यधौरूकांशुकम्	॥ ३३७ ॥
चण्डातकं चलनकञ्चलनी त्वितरस्त्रियाः ।	
चोलः कञ्चुलिका कूर्पासकोऽङ्गिका च कञ्चुके	॥ ३३८ ॥
शाटी चोट्यथ नीशारे हिमवातापहांशुके ।	
कच्छ कच्छटिका कक्षा परिधानापराञ्चले	॥ ३३९ ॥
कक्षापटस्तु कौपीनं समौ नक्तककर्पटौ ।	
निचोलः प्रच्छदपटो निचुलश्चोत्तरच्छदः	॥ ३४० ॥

उत्सवेषु सुहृद्भिर्यद्वलादाकृष्य गृह्यते ।	
वस्त्रमाल्यादि तत्पूर्णपात्रं पूर्णानकं च तत्	॥ ३४१ ॥
तत्तु स्यादाप्रपदीनं व्याप्नोत्याप्रपदं हि यत् ।	
चीवरं भिक्षुसङ्घाटी जीर्णवस्त्रं पटच्चरम्	॥ ३४२ ॥
शाणी गोणी छिद्रवस्त्रे जलार्द्रा क्लिन्नवाससि ।	
पर्यस्तिका परिकरः पर्यङ्कश्चावसक्थिका	॥ ३४३ ॥
कुथे वर्णः परिस्तोमः प्रवेणीनवतास्तराः ।	
अपटी काण्डपटः स्यात्प्रतिसीरा जवन्यपि	॥ ३४४ ॥
तिरस्करिण्यथोल्लोचो वितानं कदकोऽपि च ।	
चन्द्रोदये स्थूलं दूष्ये केणिका पटकुट्यपि	॥ ३४५ ॥
गुणलयनिकायां स्यात्संस्तस्त्रस्तरी समौ ।	
तत्पं शय्या शयनीयं शयनं तलिमं च तत्	॥ ३४६ ॥
मञ्चमञ्चकपर्यङ्कपल्यङ्काः खट्वया समाः ।	
उच्छीर्षकमुपाद् धानबहौ पाले पतद्ग्रहः	॥ ३४७ ॥
प्रतिग्राहो मकुरात्मदर्शादर्शास्तु दर्पणे ।	
स्याद्वेत्रासनमासन्दी विष्टरः पीठमासनम्	॥ ३४८ ॥
कसिपुर्भोजनाच्छादावौशीरं शयनासने ।	
लाक्षा द्रुमामयो रक्षा रङ्गमाता पलङ्कषा	॥ ३४९ ॥
जतु क्षतघ्ना कृमिजा यावालक्तौ तु तद्रसः ।	
अञ्जनं कज्जलं दीपः प्रदीपः कज्जलध्वजः	॥ ३५० ॥
स्नेहप्रियो गृहमणिर्दशाकर्षो दशेन्धनः ।	
व्यजनं तालवृन्तं तद्भवित्रं मृगचर्मणा	॥ ३५१ ॥
आलावर्तं तु वस्त्रस्य कङ्कतः केशमार्जनः ।	
प्रसाधनश्चाथ बालक्रीडनके गुडो गिरिः	॥ ३५२ ॥

गिरिको गिरिगुडः समौ कन्दुकगेन्दुकौ ।	
रजा रट् पृथिवीशक्रमध्यलोकेशभूभृतः	॥ ३५३ ॥
महीक्षित् पार्थिवो मूर्धाभिषिक्तो भूप्रजानृपः ।	
मध्यमो मण्डलाधीशः सम्राट् तु शास्ति यो नृपान्	॥ ३५४ ॥
यः सर्वमण्डलस्येशो राजसूयं च योऽयजत् ।	
चक्रवर्ती सार्वभौमस्ते तु द्वादश भारते	॥ ३५५ ॥
आर्षभिर्भरतस्तत्र सगरस्तु सुमित्रभूः ।	
मघवा वैजयिस्थाश्वसेननृपनन्दनः	॥ ३५६ ॥
सनत्कुमारोऽथ शान्तिः कुन्थुरो जिना अपि ।	
सुभूमस्तु कार्तवीर्यः पद्मः पद्मोत्तरात्मजः	॥ ३५७ ॥
हरिषेणो हरिसुतो जयो विजयनन्दनः ।	
ब्रह्मसूनुर्ब्रह्मदत्तः सर्वेऽपीक्ष्वाकुवंशजाः	॥ ३५८ ॥
प्राजापत्यस्त्रिपृष्ठोऽथ द्विपृष्ठो ब्रह्मसंभवः ।	
स्वयंभू रुद्रतनयः सोमभूः पुरुषोत्तमः	॥ ३५९ ॥
शैवः पुरुषसिंहोऽथ महाशिरःसमुद्भवः ।	
स्यात्पुरुषपुण्डरीको दत्तोऽग्निसिंहनन्दनः	॥ ३६० ॥
नारायणो दाशरथिः कृष्णस्तु वसुदेवभूः ।	
वासुदेवा अमी कृष्णा नव शुक्ला बलास्त्वमी	॥ ३६१ ॥
अचलो विजयो भद्रः सुप्रभश्च सुदर्शनः ।	
आनन्दो नन्दनः पद्मो रामो विष्णुद्विषस्त्वमी	॥ ३६२ ॥
अश्वग्रीवस्तारकश्च मेरुको मधुरेव च ।	
निशुम्भबलिप्रह्लादलङ्केशमगधेश्वराः	॥ ३६३ ॥
जिनैः सह त्रिषष्टिः स्युः शलाकापुरुषा अमी ।	
आदिराजः पृथुर्वैन्यो मान्धाता युवनाश्वजः	॥ ३६४ ॥

धुन्धुमारःकुवलाश्वो हस्तिन्द्रस्त्रिशङ्कुजः ।	
पुरूरवा ब्रौध ऐल उर्वशीरमणश्च सः	॥ ३६५ ॥
दौष्यन्तिर्भरतः सर्वदमःशकुन्तलात्मजः ।	
हैहयस्तु कार्तवीर्यो दोःसहस्रभृदर्जुनः	॥ ३६६ ॥
कौशल्यानन्दनो दाशरथी रामोऽस्य तु प्रिया ।	
वैदेही मैथिली सीता जानकी धरणीसुता	॥ ३६७ ॥
रामपुत्रौ कुशलवावेकयोक्त्या कुशीलवौ ।	
सौमित्रिर्लक्ष्मणो वाली वालिरिन्द्रसुतश्च सः	॥ ३६८ ॥
आदित्यसूनुः सुग्रीवो हनुमान् वज्रकङ्कटः ।	
मारुतिः केशरिसुत आज्ञनेयोऽर्जुनध्वजः	॥ ३६९ ॥
पौलस्त्यो रावणो रक्षोलङ्केशो दशकन्धरः ।	
रावणिः शक्रजिन्मेघनादो मन्दोदरीसुतः	॥ ३७० ॥
अजातशत्रुः शल्यारिर्धर्मपुत्रो युधिष्ठिरः ।	
कङ्कोऽजमीढो भीमस्तु मरुत्पुत्रो वृकोदरः	॥ ३७१ ॥
किर्मीरकीचकबकहिडिम्बानां निसूदनः ।	
अर्जुनः फाल्गुनः पार्थः सव्यसाची धनञ्जयः	॥ ३७२ ॥
राधावेधी किरीट्यैन्द्रिर्जिष्णुः श्वेतहयो नरः ।	
बृहन्नटो गुडाकेशः सुभद्रेशः कपिध्वजः	॥ ३७३ ॥
बीभत्सुः कर्णजित् तस्य गाण्डीवं गाण्डिवं धनुः ।	
पाञ्चाली द्रौपदी कृष्णा सैरन्ध्री नित्ययौवना	॥ ३७४ ॥
वेदिजा याज्ञसेनी च कर्णक्षम्पाधिपोऽङ्गराट् ।	
राधासूतार्कतनयः कालपृष्ठं तु तद्धनुः	॥ ३७५ ॥
श्रेणिक्स्तु भम्भासारो हालः स्यात्सातवाहनः ।	
कुमारपालश्चौलुक्व्यो राजर्षिः परमार्हतः	॥ ३७६ ॥

मृतस्वमोक्ता धर्मात्मा मारिव्यसनवारकः ।	
राजबीजी राजवंश्यो वीज्यवंश्यौ तु वंशजे	॥ ३७७ ॥
स्वाम्यमात्यः सुहृत्कोशो राष्ट्रदुर्गबलानि च ।	
राज्याङ्गानि प्रकृतयः पौराणां श्रेणयोऽपि च	॥ ३७८ ॥
तन्त्रं स्वराष्ट्रचिन्ता स्यादावापस्त्वरिचिन्तनम् ।	
परिस्थन्दः परिकरः परिवारः परिग्रहः	॥ ३७९ ॥
परिच्छदः परिवर्हस्तन्त्रोपकरणे अपि ।	
राजशय्या महाशय्या भद्रासनं नृपासनम्	॥ ३८० ॥
सिंहासनं तु तद्धैमं छत्रमातपवारणम् ।	
चामरं बालव्यजनं रोमगुच्छः प्रकीर्णकम्	॥ ३८१ ॥
स्थगी ताम्बूलकरङ्को भृङ्गारः कनकालुका ।	
भद्रकुम्भः पूर्णकुम्भः पादपीठं पदासनम्	॥ ३८२ ॥
अमात्यः सचिवो मन्त्री धीसखः सामवायिकः ।	
नियोगी कर्मसचिव आयुक्तो व्यापृतश्च सः	॥ ३८३ ॥
द्रष्टुं तु व्यवहाराणां प्राड्विवाकोऽक्षदर्शकः ।	
महामात्राः प्रधानानि पुरोधास्तु पुरोहितः	॥ ३८४ ॥
सौवस्तिकोऽथ द्वारस्थः क्षत्ता स्याद् द्वारपालकः ।	
दौवारिकः प्रतीहारो वेद्युत्सारकदण्डिनः	॥ ३८५ ॥
रक्षिवर्गेऽनीकस्थः स्यादध्यक्षाधिकृतौ समौ ।	
पौरौगवः सूदाध्यक्षः सूदस्त्वौदनिको गुणः	॥ ३८६ ॥
भक्तकारः सूपकारः सूपाणलिकवल्लवाः ।	
भौरिकः कनकाध्यक्षो रूप्याध्यक्षस्तु नैष्किकः	॥ ३८७ ॥
स्थानाध्यक्षः स्थानिकः स्याच्छुल्काध्यक्षस्तु शौल्किकः ।	
शुल्कस्तु घट्टादिदेयं धर्माध्यक्षस्तु धार्मिकः	॥ ३८८ ॥

धर्माधिकरणी चाथ हट्टाध्यक्षोऽधिकर्मिकः ।	
चतुरङ्गबलाध्यक्षः सेनानीर्दण्डनायकः	॥ ३८९ ॥
स्थायुकोऽधिकृतो ग्रामे गोपो ग्रामेषु भूरिषु ।	
स्यातामन्तःपुराध्यक्षेऽन्तर्वेशिकावरोधिकौ	॥ ३९० ॥
शुद्धान्तः स्यादन्तःपुरमवरोधोऽवरोधनम् ।	
सौविदल्लाः कञ्चुकिनः स्थापत्याः सौविदाश्च ते	॥ ३९१ ॥
षण्ढे वर्षवरः शत्रौ प्रतिपक्षः परो रिपुः ।	
शात्रवः प्रत्यवस्थाता प्रत्यनीकोऽभियात्यरी	॥ ३९२ ॥
दस्युः सपत्नोऽसहनो विपक्षो द्वेषी द्विषन् वैर्यहितो जिघांसुः ।	
दुर्हत् परेः पन्थकपन्थिनौ द्विट् प्रत्यर्थमित्रावभिमात्यराती ॥ ३९३ ॥	
वैरं विरोधो विद्वेषो वयस्यः सवयाः सुहृत् ।	
स्निग्धः सहचरो मित्रं सखा सख्यं तु सौहृदम्	॥ ३९४ ॥
सौहार्दं साप्तपदीनमैत्र्यजयाणि संगतम् ।	
आनन्दनं त्वाप्रच्छनं स्यात्सभाजनमित्यपि	॥ ३९५ ॥
विषयानन्तरो राजा शत्रुर्मित्रमतः परम् ।	
उदासीनः परतरः पाष्णिग्राहस्तु पृष्ठतः	॥ ३९६ ॥
अनुवृत्तिस्त्वनुरोधो हेरिको गूढपूरुषः ।	
प्रणिधिर्यथार्हवर्णोऽवसर्पो मन्त्रविच्चरः	॥ ३९७ ॥
वार्तायनः स्पशश्चार आप्तप्रत्ययितौ समौ ।	
सत्रिणि स्याद्गृहपतिर्दूतः सन्देशहारकः	॥ ३९८ ॥
सन्धिविग्रहयानान्यासनद्वैधाश्रया अपि ।	
षड्गुणाः शक्तयस्तिस्त्रिः प्रभुत्वोत्साहमन्त्रजाः	॥ ३९९ ॥
सामदानभेददण्डा उपायाः साम सान्त्वनम् ।	
उपजापः पुनर्भेदो दण्डः स्यात्साहसं दमः	॥ ४०० ॥

प्राभृतं द्रौकनं लञ्जोत्कोचः कौशलिकामिषे ।	
उपाच्चारः प्रदानं दाहारौ ग्राह्यायने अपि	॥ ४०१ ॥
मायोपेक्षेन्द्रजालानि क्षुद्रोपाया इमे त्रयः ।	
मृगयाऽक्षाः स्त्रियः पानं वाक्पारुष्यार्थदूषणे	॥ ४०२ ॥
दण्डपारुष्यमित्येतद् हेयं व्यसनसप्तकम् ।	
पौरुषं विक्रमः शौर्यं शौण्डीर्यं च पराक्रमः	॥ ४०३ ॥
यत्कोशदण्डजं तेजः स प्रभावः प्रतापवत् ।	
भिया धर्मार्थकामैश्च परीक्षा या तु सोपधा	॥ ४०४ ॥
तन्मन्त्राद्यषडक्षीणं यत्तृतीयाद्यगोचरः ।	
रहस्यालोचनं मन्त्रो रहश्छन्नमुपह्वरम्	॥ ४०५ ॥
विविक्तविजनैकान्तनिःशलाकानि केवलम् ।	
गुह्ये रहस्यं न्यायस्तु देशरूपं समञ्जसम्	॥ ४०६ ॥
कल्पाभ्रेषौ नयो न्याय्यं तूचितं युक्तसाम्प्रते ।	
लभ्यं प्राप्तं भजमानाभिनीतौषयिकानि च	॥ ४०७ ॥
प्रक्रिया त्वधिकारोऽथ मर्यादा धारणा स्थितिः ।	
संस्थाऽपरधस्तु मन्तुर्व्यलीकं विप्रियागसी	॥ ४०८ ॥
बलिः करो भागधेयो द्विपाद्यो द्विगुणो दमः ।	
वाहिनी पृतना सेना बलं सैन्यमनीकिनी	॥ ४०९ ॥
कटकं ध्वजिनी तन्त्रं दण्डोऽनीकं पताकिनी ।	
वरूथिनी चमूश्चक्रं स्कन्धावारोऽस्य तु स्थितिः	॥ ४१० ॥
शिविरं रचना तु स्याद् व्यूहो दण्डादिको युधि ।	
प्रत्यासारो व्यूहपार्णिः सैन्यपृष्ठे प्रतिग्रहः	॥ ४११ ॥
एकेभैकरथास्त्रयश्वाः पत्तिः पञ्चपदातिका ।	
सेना सेनामुखं गुल्मो वाहिनी पृतना चमूः	॥ ४१२ ॥

अनीकिनी च पत्तेः स्यादिभाद्यैस्त्रिगुणैः क्रमात् ।	
दशानीकिन्योऽक्षौहिणी सज्जनं तूपरक्षणम्	॥ ४१३ ॥
वैजयन्ती पुनः केतुः पताका केतनं ध्वजः ।	
अस्योच्चूलावचूलाख्यावूर्ध्वाधोमुखकूर्चकौ	॥ ४१४ ॥
गजो वाजी रथः पत्तिः सेनाङ्गं स्याच्चतुर्विधम् ।	
युद्धार्थं चक्रवद्धाने शताङ्गः स्यन्दनो रथः	॥ ४१५ ॥
स क्रीडार्थः पुष्परथो देवार्थस्तु मरुद्रथः ।	
योग्यारथो वैनयिकोऽध्वरथः पारियानिकः	॥ ४१६ ॥
कर्णारथः प्रवहणं डयनं रथगर्भकः ।	
अनस्तु शकटोऽथ स्याद् गन्त्री कम्बलिवाहकम्	॥ ४१७ ॥
अथ काम्बलवास्त्राद्यास्तैस्तैः परिवृते रथे ।	
स पाण्डुकम्बली यः स्यात्संवीतः पाण्डुकम्बलैः	॥ ४१८ ॥
स तु द्वैपो वैयाघ्रश्च यो वृतो द्वीपिचर्मणा ।	
स्थाङ्गं रथपादोऽरि चक्रं धारा पुनः प्रधिः	॥ ४१९ ॥
नेमिरक्षाग्रकीले त्वण्याणी नाभिस्तु पिण्डिका ।	
युगन्धरं कूबरं स्याद् युगमीशान्तबन्धनम्	॥ ४२० ॥
युगकीलकस्तु शम्या प्रासङ्गस्तु युगान्तरम् ।	
अनुकर्षो दार्वधःस्थं धूर्वीयानमुखं च धूः	॥ ४२१ ॥
रथगुप्तिस्तु वरूथो रथाङ्गानि त्वपस्कराः ।	
शिबिका याप्ययानेऽथ दोला प्रेङ्खादिका भवेत्	॥ ४२२ ॥
वैनीतकं परम्परावाहनं शिबिकादिकम् ।	
यानं युग्यं पत्रं वाह्यं वह्यं वाहनधोरणे	॥ ४२३ ॥
नियन्ता प्राजिता यन्ता सूतः सव्येष्टृसारथी ।	
दक्षिणस्थप्रवेतारौ क्षता रथकुटुम्बिकः	॥ ४२४ ॥

रथरोहिणि तु रथी रथिके रथिरो रथी ।	
अश्वारोहे त्वश्ववारः सादी च तुरगी च सः	॥ ४२५ ॥
हस्त्यारोहे सादियन्तृमहामात्रनिषादिनः ।	
आधोरणा हस्तिपका गजाजीवेभपालकाः	॥ ४२६ ॥
योद्धारस्तु भय योधाः सेनारक्षास्तु सैनिकाः ।	
सेनायां ये समवेतास्ते सैन्याः सैनिका अपि	॥ ४२७ ॥
ये सहस्रेण योद्धारस्ते साहस्राः सहस्रिणः ।	
छायाकश्चछत्रधारः पताकी वैजयन्तिकः	॥ ४२८ ॥
परिधिस्थः परिचर आमुक्तः प्रतिमुक्तवत् ।	
अपिनद्धः पिनद्धोऽथ सन्नद्धो व्यूढकङ्कटः	॥ ४२९ ॥
दंशितो वर्मितः सज्जः सन्नाहो वर्मकङ्कटः ।	
जगरः कवचं दंशस्तनुत्रं माठ्युरश्छदः	॥ ४३० ॥
निचोलकः स्यात्कूर्पासो वारबाणश्च कञ्चुकः ।	
सारसनं त्वधिकाङ्गं हृदि धार्यं सकञ्चुकैः	॥ ४३१ ॥
शिरस्त्राणे तु शीर्षण्यं शिरस्कं शीर्षकं च तत् ।	
नागोदमुदरत्राणं जङ्घात्राणं तु मत्कुणम्	॥ ४३२ ॥
बाहुत्राणं बाहुलं स्याद् जालिका त्वङ्गरक्षणी ।	
जालप्रायाऽऽयसी स्यादायुधीयः शस्त्रजीविनि	॥ ४३३ ॥
काण्डपृष्ठायुधिकौ च तुल्यौ प्रासिककौन्तिकौ ।	
पार्श्वधिकस्तु पार्श्वधः परश्वधायुधः	॥ ४३४ ॥
स्युर्नैस्त्रिशिकशाक्तीकयाष्टीकास्तत्तदायुधाः ।	
तूणी धनुर्भृद् धानुष्कः स्यात्काण्डीरस्तु काण्डवान्	॥ ४३५ ॥
कृतहस्तः कृतपुङ्खः सुप्रयुक्तशरो हि यः ।	
शीघ्रवेधी लघुहस्तोऽपराद्धेषुस्तु लक्ष्यतः	॥ ४३६ ॥

च्युतेषुर्दूखेधी तु दूरापात्यायुधं पुनः ।
 हेतिः प्रहरणं शस्त्रमस्त्रं तच्च चतुर्विधम् ॥ ४३७ ॥
 मुक्तं द्विधा पाणियन्त्रमुक्तं शक्तिशरादिकम् ।
 अमुक्तं शस्त्रिकादि स्याद् यष्ट्याद्यं तु द्वयात्मकम् ॥ ४३८ ॥
 धनुश्चापोऽस्त्रमिष्वासः कोदण्डं धन्व कार्मुकम् ।
 द्रुणासौ लस्तकोऽस्यान्तरग्रं त्वर्तिरटन्यपि ॥ ४३९ ॥
 मौर्वी जीवा गुणो गव्या शिञ्जा बाणासनं द्रुणा ।
 शिञ्जिनी ज्या च गोधा तु तलं ज्याघातवारणम् ॥ ४४० ॥
 स्थानान्यालीढवैशाखप्रत्यालीढानि मण्डलम् ।
 समपादं च वेध्यं तु लक्षं लक्ष्यं शरव्यकम् ॥ ४४१ ॥
 बाणे पृषत्कविशिखौ खगगार्धपक्षौ काण्डाशुगप्रदरसायकपत्रवाहाः ।
 पत्रीष्वजिह्मगशिलीमुखकङ्कपत्ररोपाः कलम्बशरमार्गणचित्रपुङ्खाः ।
 प्रक्ष्वेडनः सर्वलौहो नाराच एषणश्च सः ।
 निरस्तः प्रहितो बाणे विषाक्ते दिग्धलिप्तकौ ॥ ४४३ ॥
 बाणमुक्तिर्व्यवच्छेदो दीप्तिर्वेगस्य तीव्रता ।
 क्षुरप्रतद्बलाद्धन्दुतीरीमुख्यास्तु तद्भिदः ॥ ४४४ ॥
 पक्षो वाजः पत्रणा तन्त्र्यासः पुङ्खस्तु कर्तरी ।
 तूणो निषङ्गस्तूणीर उपासङ्गः शराश्रयः ॥ ४४५ ॥
 शरधिः कलापोऽप्यथ चन्द्रहासः करवालनिस्त्रिशकृपाणखड्गाः ।
 तरवारिकौक्षेयकमण्डलाग्रा असिर्ऋष्टिरिष्टी त्सरुस्य मुष्टिः ॥ ४४६ ॥
 प्रत्याकारः परीवारः कोशः खड्गपिधानकम् ।
 अड्डनं फलकं चर्म खेटकावरणस्फुराः ॥ ४४७ ॥
 अस्य मुष्टिस्तु संग्राहः क्षुरी छुरी कृपाणिका ।
 शस्त्र्यसेर्धेनुपुत्र्यौ च पत्रपालस्तु साऽऽयता ॥ ४४८ ॥

दण्डो यष्टिश्च लगुडः स्यादीली करवालिका ।	
भिन्दिपाले सृगः कुन्ते प्रासोऽथ द्रुघणो घनः	॥ ४४९ ॥
मुद्गरः स्यात्कुठारस्तु पशुः पर्शुपर्श्वधौ ।	
पश्चधः स्वधितिश्च परिघः परिघातनः	॥ ४५० ॥
सर्वला तोमरे शल्यं शङ्खौ शूले त्रिशीर्षकम् ।	
शक्तिपट्टिसदुःस्फोटचक्राद्याः शस्त्रजातयः	॥ ४५१ ॥
खुरली तु श्रमो योग्याऽभ्यासस्तद्भूः खलूरिका ।	
सर्वाभिसारः सर्वौघः सर्वसंनहनं समाः	॥ ४५२ ॥
लोहाभिसारो दशम्यां विधिर्नीराजनात्परः ।	
प्रस्थानं गमनं व्रज्याऽभिनिर्याणं प्रयाणकम्	॥ ४५३ ॥
यात्राऽभिषेणनं तु स्यात्सेनयाऽभिगमो रिपौ ।	
स्यात्सुहृद्बलमासारः प्रचक्रं चलितं बलम्	॥ ४५४ ॥
प्रसारस्तु प्रसरणं तृणकाष्ठादिहेतवे ।	
अभिक्रमो रणे यानगभीतस्य रिपून् प्रति	॥ ४५५ ॥
अभ्यमित्रोऽभ्यमित्रियोऽभ्यमित्रिणोऽभ्यरिब्रजन् ।	
स्यादुरस्वानुरसिल ऊर्जस्व्यूजस्वलौ समौ	॥ ४५६ ॥
सांयुगीनो रणे साधुर्जेता जिष्णुश्च जित्वरः ।	
जय्यो यः शक्यते जेतुं जेयो जेतव्यमात्रके	॥ ४५७ ॥
वैतालिका बोधकरा अर्थिकाः सौख्यसुप्तिकाः ।	
घाण्टिकाश्चाक्रिकाः सूतो बन्दी मङ्गलपाठकः	॥ ४५८ ॥
मागधो मगधः संशप्तका युद्धानिर्वर्त्तिनः ।	
नग्नः स्तुतिव्रतस्तस्य ग्रन्थो भोगावली भवेत्	॥ ४५९ ॥
प्राणः स्थाम तरः पराक्रमबलद्युम्नानि शौर्यौजसी	
शुष्मं शुष्म च शक्तिरूर्जसहसी युद्धं तु संख्यं कलिः ।	

सङ्ग्रामाहवसम्प्रहारसमरा जन्यं युदायोधनम् संस्फोटः कलहो मृधं प्रहरणं संयद्रणो विग्रहः	॥ ४६० ॥
द्वन्द्वं समाघातसमाह्वयाभिसम्पातसंमर्दसमित्प्रघाताः । आस्कन्दनाजिप्रधनान्यनीकमभ्यागमश्च प्रविदारणं च	॥ ४६१ ॥
समुदायः समुदयो राटिः समितिसङ्ग्रहौ । अभ्यामर्दः सम्परायः समीकं साम्परायिकम्	॥ ४६२ ॥
आक्रन्दः संयुगं चाथ नियुद्धं तद्भुजोद्धवम् । पटहाडम्बरौ तुल्यौ तुमुलं रणसङ्कुलम्	॥ ४६३ ॥
नासीरं त्वग्रयानं स्यादवमर्दस्तु पीडनम् । प्रपातस्त्वभ्यवस्कन्दो धाट्यभ्यासादनं च सः	॥ ४६४ ॥
तद्रात्रौ सौप्तिकं वीराशंसनं त्वाजिभीष्मभूः । नियुद्धभूरक्षवायो मोहो मूर्च्छा च कश्मलम्	॥ ४६५ ॥
वृत्ते भाविनि वा युद्धे पानं स्याद्वीरपाणकम् । पलायनमपयानं संदावद्रवविद्रवाः	॥ ४६६ ॥
अपक्रमः समुत्प्रेभ्यो द्रावोऽथ विजयो जयः । पराजयो रणे भङ्गो डमरे डिम्बविप्लवौ	॥ ४६७ ॥
वैरनिर्यातनं वैरशुद्धिर्वैरप्रतिक्रिया । बलात्कारस्तु प्रसभं हठोऽथ स्खलितं छलम्	॥ ४६८ ॥
परापर्यभितो भूतो जितो भग्नः पराजितः । पलायितस्तु नष्टः स्ताद् गृहीतदिक् तिरोहितः	॥ ४६९ ॥
जिताहवो जितकाशी प्रस्कन्नपतितौ समौ । चारः कारा गुप्तौ बन्धां ग्रहकः प्रोपतो ग्रहः	॥ ४७० ॥
चातुर्वर्ण्यं द्विजक्षत्रवैश्यशूद्रा नृणां भिदः । ब्रह्मचारी गृही वानप्रस्थो भिक्षुरिति क्रमात्	॥ ४७१ ॥

चत्वार आश्रमास्तत्र वर्णी स्याद् ब्रह्मचारिणि ।	
ज्येष्ठाश्रमी गृहमेधी गृहस्थः स्नातको गृही	॥ ४७२ ॥
वैखानसो वानप्रस्थो भिक्षुः सांन्यासिको यतिः ।	
कर्मन्दी रक्तवसनः परिव्राजकतापसौ	॥ ४७३ ॥
पाराशरी पारिकाङ्क्षी मस्करी पारिरक्षकः ।	
स्थण्डिलः स्थण्डिलशायी यः शेते स्थण्डिले व्रतात्	॥ ४७४ ॥
तपःक्लेशसहो दान्तः शान्तः श्रान्तो जितेन्द्रियः ।	
अवदानं कर्म शुद्धं ब्राह्मणस्तु त्रयीमुखः	॥ ४७५ ॥
भूदेवो वाडवो विप्रो द्व्यग्राभ्यां जातिजन्मजाः ।	
वर्णज्येष्ठः सूत्रकण्ठः षट्कर्मा मुखसम्भवः	॥ ४७६ ॥
वेदगर्भः शमीगर्भः सावित्रो मैत्र एतसः ।	
बटुः पुनर्माणवको भिक्षा स्याद् ग्रासमात्रकम्	॥ ४७७ ॥
उपनायस्तूपनयो बटूकरणमानयः ।	
अग्नीन्धनं त्वग्निकार्यमाग्नीध्रा चाग्निकारिका	॥ ४७८ ॥
पालाशो दण्ड आषाढो व्रते राम्भस्तु वैणवः ।	
बैल्वः सारस्वतो रौच्यः पैलवस्त्वौपरोधिकः	॥ ४७९ ॥
आश्वत्थस्तु जितनेमिरौदुम्बर उलूखलः ।	
जट्ट सट्ट वृषी पीठं कुण्डिका तु कमण्डलुः	॥ ४८० ॥
श्रोत्रियश्छान्दसो यष्ट त्वादेष्टा स्यान्मखे व्रती ।	
याजको यजमानश्च सोमयाजी तु दीक्षितः	॥ ४८१ ॥
इज्याशीलो यायजूको यज्वा स्यादासुतीबलः ।	
सोमपः सोमपीथी स्यात्स्थपतिर्गीःपतीष्टिकृत्	॥ ४८२ ॥
सर्ववेदास्तु सर्वस्वदक्षिणं यज्ञमिष्टवान् ।	
यजुर्विदध्वर्युर्ऋग्विद् होतोद्गाता तु सामविद्	॥ ४८३ ॥

यज्ञो यागः सवः सत्रं स्तोमो मन्युर्मखः क्रतुः ।	
संस्तरः सप्ततन्तुश्च वितानं बहिरध्वरः	॥ ४८४ ॥
अध्ययनं ब्रह्मयज्ञः स्यादेवयज्ञ आहुतिः ।	
होमो होत्रं वषट्कारः पितृयज्ञस्तु तर्पणम्	॥ ४८५ ॥
तच्छ्राद्धं पिण्डदानं च नृयज्ञोऽतिथिपूजनम् ।	
भूतयज्ञो बलिः पञ्च महायज्ञा भवन्त्यमी	॥ ४८६ ॥
पौर्णमासश्च दर्शश्च यज्ञौ पक्षान्तयोः पृथक् ।	
सौमिकी दीक्षणीयेष्टिर्दीक्षा तु व्रतसंग्रहः	॥ ४८७ ॥
वृत्तिः सुगहना कुम्भा वेदी भूमिः परिष्कृता ।	
स्थण्डिलं चत्वरं चान्या यूपः स्याद् यज्ञकीलकः	॥ ४८८ ॥
चषालो यूपकटके यूपकर्णो घृतावनौ ।	
यूपाग्रभागे स्यात्तर्मारणिर्निर्मन्थदारुणि	॥ ४८९ ॥
स्युर्दक्षिणाहवनीयगार्हपत्यास्त्रयोऽग्नयः ।	
इदमग्नित्रयं त्रेता प्रणीतः संस्कृतोऽनलः	॥ ४९० ॥
ऋक् सामिधेनी धाय्या च समिदाधीयते यया ।	
समिदिन्धनमेधेध्मतर्पणैर्धांसि भस्म तु	॥ ४९१ ॥
स्याद् भूतिर्भसितं रक्षा क्षारः पात्रं सुवादिकम् ।	
स्रुवः स्रुगधरा सोपभृज्जुहूः पुनरुत्तरा	॥ ४९२ ॥
ध्रुवा तु सर्वसंज्ञार्थं यस्यामाज्यं निधीयते ।	
योऽभिमन्त्र्य निहन्येत स स्यात्पशुरुपाकृतः	॥ ४९३ ॥
परम्पराकं शसनं प्रोक्षणं च मखे वधः ।	
हिंसार्थं कर्माभिचारः स्याद्यज्ञार्हं तु यज्ञियम्	॥ ४९४ ॥
हविः सान्नाय्यमामिक्षा शृतोष्णक्षीरं दधि ।	
क्षीरशरः पयस्या च तन्मस्तुनि तु वाजिनम्	॥ ४९५ ॥

हव्यं सुरेभ्यो दातव्यं पितृभ्यः कव्यमोदनम् ।	
आज्ये तु दधिसंयुक्ते पृषदाज्यं पृषातकः	॥ ४९६ ॥
दध्ना तु मधुसंपृक्तं मधुपर्कं महोदयः ।	
हवित्री तु होमकुण्डं हव्यपाकः पुनश्चरुः	॥ ४९७ ॥
अमृतं यज्ञशेषे स्याद्विघ्नसो भुक्तशेषके ।	
यज्ञान्तोऽवभृथः पूर्तं वाप्यादीष्टं मखक्रिया	॥ ४९८ ॥
इष्ट्यापूर्तं तदुभयं बर्हिर्मुष्टिस्तु विष्टरः ।	
अग्निहोत्र्यग्निचिच्चाहिताग्नावथाग्निर्क्षणम्	॥ ४९९ ॥
अग्न्याधानमग्निहोत्रं दर्वी तु घृतलेखनी ।	
होमाग्निस्तु महाज्वालो महाबीरः प्रवर्गवत्	॥ ५०० ॥
होमधूमस्तु निगणो होम भस्म तु वैष्टुतम् ।	
उपस्पर्शस्त्वाचमनं धारसेकौ तु सेचने	॥ ५०१ ॥
ब्रह्मासनं ध्यानयोगासनेऽथ ब्रह्मवर्चसम् ।	
वृत्ताध्ययनर्द्धिः पाठे स्याद् ब्रह्माञ्जलिर्ऽञ्जलिः	॥ ५०२ ॥
पाठे तु मुखनिष्क्रान्ता विप्रुषो ब्रह्मबिन्दवः ।	
साकल्यवचनं पारायणं कल्पे विधिक्रमौ	॥ ५०३ ॥
मूलेऽङ्गुष्ठस्य स्याद् ब्राह्मं तीर्थं कायं कनिष्ठयोः ।	
पित्र्यं तर्जन्यङ्गुष्ठान्तदैवतं त्वङ्गुलीमुखे	॥ ५०४ ॥
ब्रह्मत्वं तु ब्रह्मभूयं ब्रह्मासायुज्यमित्यपि ।	
देवभूयादिकं तद्वदथोपाकरणं श्रुतेः	॥ ५०५ ॥
संस्कारपूर्वग्रहणं स्यात्स्वाध्यायः पुनर्जपः ।	
औपवस्त्रं तूपवासः कृच्छ्रं सान्तपनादिकम्	॥ ५०६ ॥
प्रायः संन्यास्यनशने नियमः पुण्यकं व्रतम् ।	
चरित्रं चरिताचारौ चारित्रचरणे अपि	॥ ५०७ ॥

वृत्तं शीलं च सर्वेनोर्ध्वंसि जप्येऽघमर्षणम् ।	
समास्तु पादग्रहणाभिवादनोपसङ्ग्रहाः	॥ ५०८ ॥
उपवीतं यज्ञसूत्रं प्रोद्धृते दक्षिणे करे ।	
प्राचीनावीतमन्यस्मिन्निवीतं कण्ठलम्बितम्	॥ ५०९ ॥
प्राचेतसस्तु वाल्मीकिर्वल्मीककुशिनौ कविः ।	
मैत्रावरुणवाल्मीकौ वेदव्यासस्तु मातरः	॥ ५१० ॥
द्वैपायनः पाराशर्यः कानीनो बादरायणः ।	
व्यासोऽस्याम्बा सत्यवती वासवी गन्धकालिका	॥ ५११ ॥
योजनगन्धा दाशेयी शालङ्कायनजा च सा ।	
जामदग्न्यस्तु रामः स्याद्भार्गवो रेणुकासुतः	॥ ५१२ ॥
नारदस्तु देवब्रह्मा पिशुनः कलिकारकः ।	
वशिष्ठोऽरुन्धतीजानिरक्षमाला त्वरुन्धती	॥ ५१३ ॥
त्रिशङ्कुयाजी गाधेयो विश्वामित्रश्च कौशिकः ।	
कुशारणिस्तु दुर्वासाः शतानन्दस्तु गौतमः	॥ ५१४ ॥
याज्ञवल्क्यो ब्रह्मरात्रिर्योगेशोऽप्यथ पाणिनौ ।	
सालातुरीयदाक्षेयौ गोनर्दीये पतञ्जलिः	॥ ५१५ ॥
कात्यायनो वररुचिर्मेधाजिच्च पुनर्वसुः ।	
अथ व्याडिर्विन्ध्यवासी नन्दिनीतनयश्च सः	॥ ५१६ ॥
स्फोटायने तु कक्षीवान् पालकाप्ये करेणुभूः ।	
वात्स्यायने मल्लनागः कौटिल्यश्चणकात्मजः	॥ ५१७ ॥
द्रामिलः पक्षिलस्वामी विष्णुगुप्तोऽङ्गुलश्च सः ।	
क्षत्रव्रतोऽवकीर्णी स्याद् ब्राह्म्यः संस्कारवर्जितः	॥ ५१८ ॥
शिश्विदानः कृष्णकर्मा ब्रह्मबन्धुर्द्विजोऽधमः ।	
नष्टाग्निर्वीरहा जातिमात्र जीवी द्विजब्रुवः	॥ ५१९ ॥

धर्मध्वजी लिङ्गवृत्तिर्वेदहीनो निराकृतिः ।	
वार्ताशी भोजनार्थं यो गोत्रादि वदति स्वकम्	॥ ५२० ॥
उच्छिष्टभोजनो देवनैवेद्यबलिभोजनः ।	
अजपस्त्वसदध्येता शाखारण्डोऽन्यशाखकः	॥ ५२१ ॥
शस्त्राजीवः काण्डस्पृष्टो गुरुहा नरकीलकः ।	
मलो देवादिपूजायामश्राद्धोऽथ मलिम्लुचः	॥ ५२२ ॥
पञ्चयज्ञपरिभ्रष्टो निषिद्धैकरुचिः खरुः ।	
सुप्ते यस्मिन्नुदेत्यर्कोऽस्तमेति च क्रमेण तौ	॥ ५२३ ॥
अभ्युदिताभिनिर्मुक्तौ वीरोज्जो न जुहोति यः ।	
अग्निहोत्रच्छलाद् याच्यापरो वीरोपजीविकः	॥ ५२४ ॥
वीरविप्लावको जुह्वद् धनैः शूद्रसमाहृतैः ।	
स्याद्वादवाद्यार्हतः स्याच्छून्यवादी तु सौगतः	॥ ५२५ ॥
नैयायिकस्त्वाक्षपादो यौगः साङ्ख्यस्तु कापिलः ।	
वैशेषिकः स्यादौलूक्यो बार्हस्पत्यस्तु नास्तिकः	॥ ५२६ ॥
चार्वाको लौकायतिकश्चैते षडपि तार्किकाः ।	
क्षत्रं तु क्षत्रियो राजा राजन्यो बाहुसंभवः	॥ ५२७ ॥
अर्या भूमिस्पृशो वैश्या ऊरव्या ऊरुजा विशः ।	
वाणिज्यं पाशुपाल्यं च कर्षणं चेति वृत्तयः	॥ ५२८ ॥
आजीवो जीवनं वार्ता जीविका वृत्तिवेतने ।	
उज्जो धान्यकणादानं कणिशाद्यर्जनं शिलम्	॥ ५२९ ॥
ऋतं तद्द्वयमनृतं कृषिर्मृतं तु याचितम् ।	
अयाचितं स्यादमृतं सेवावृत्तिः श्वजीविका	॥ ५३० ॥
सत्यानृतं तु वाणिज्यं वणिज्या वाणिजो वणिक् ।	
क्रयविक्रयिकः पण्याजीवाऽऽपणिकनैगमाः	॥ ५३१ ॥

वैदेहः सार्थवाहश्च कायकः क्रयिकः क्रयी ।	
क्रेयदे तु विपूर्वास्ते मूल्ये वस्नार्धवक्रयाः	॥ ५३२ ॥
मूलद्रव्यं परिपणो नीवी लाभोऽधिकं फलम् ।	
परिदानं विनिमयो नैमेयः परिवर्तनम्	॥ ५३३ ॥
व्यतिहारः परावर्तो वैमेयो निमयोऽपि च ।	
निक्षेपोपनिधी न्यासे प्रतिदानं तदर्पणम्	॥ ५३४ ॥
क्रेतव्यमात्रके क्रेयं क्रय्यं न्यस्तं क्रयाय यत् ।	
पणितव्यं तु विक्रेयं पण्यं सत्यापनं पुनः	॥ ५३५ ॥
सत्यंकारः सत्याकृतिस्तुल्यौ विपणविक्रयौ ।	
गण्यं गण्येयं संख्येयं संख्या त्वेकादिका भवेत्	॥ ५३६ ॥
यथोत्तरं दशगुणं भवेदेको दशामुतः ।	
शतं सहस्रमयुतं लक्षप्रयुतकोटयः	॥ ५३७ ॥
अर्बुदमब्जं खर्वं च निखर्वं च महाम्बुजम् ।	
शङ्कुर्वार्द्धिरन्त्यं मध्यं परार्द्धं चेति नामतः	॥ ५३८ ॥
असंख्यं द्वीपवाध्यादि पुद्गलात्माद्यनन्तकम् ।	
सांयात्रिकः पोतवणिक् यानपात्रं वहित्रकम्	॥ ५३९ ॥
बोहित्थं वहनं पोतः पोतवाहो नियामकः ।	
निर्यामः कर्णधारस्तु नाविको नौस्तु मङ्गिनी	॥ ५४० ॥
तरीतरण्यौ बेडाऽथ द्रोणी काष्ठाम्बुवाहिनी ।	
नौकादण्डः क्षेपणी स्याद् गुणवृक्षस्तु कूपकः	॥ ५४१ ॥
पोलिन्दास्त्वन्तरादण्डाः स्याद् मङ्गो मङ्गिनीशिरः ।	
अश्विस्तु काष्ठकुदालः सेकपात्रं तु सेचनम्	॥ ५४२ ॥
केनिपातः कोटिपात्रमस्त्रिऽथोऽडुपः प्लवः ।	
कोलो भेलस्तरण्डश्च स्यात्तरपण्यमातरः	॥ ५४३ ॥

वृद्ध्याजीवो द्वैगुणिको वार्धुषिकः कुसीदिकः ।	
वार्धुषिश्च कुसीदार्थप्रयोगौ वृद्धिजीवने	॥ ५४४ ॥
वृद्धिः कलान्तरमृणं तूद्धारः पर्युदञ्चनम् ।	
याच्चयाप्तं याचितकं परिवृत्यापमित्यकम्	॥ ५४५ ॥
अधमर्णो ग्राहकः स्यादुत्तमर्णस्तु दायकः ।	
प्रतिभूर्लग्नकः साक्षी स्थेय आधिस्तु बन्धकः	॥ ५४६ ॥
तुलाद्यैः पौतवं मानं द्रुवयं कुडवादिभिः ।	
पाय्यं हस्तादिभिस्तत्र स्याद् गुञ्जाः पञ्च माषकः	॥ ५४७ ॥
ते तु षोडश कर्षोऽक्षः पलं कर्षचतुष्टयम् ।	
बिस्तः सुवर्णो हेम्नोऽक्षे कुरुबिस्तस्तु तत्पले	॥ ५४८ ॥
तुला पलशतं तासां विंशत्या भार आचितः ।	
शाकटः शाकटीनश्च शलाटस्तो दशाचितः	॥ ५४९ ॥
चतुर्भिः कुडवैः प्रस्थः प्रस्थैश्चतुर्भिराढकः ।	
चतुर्भिराढकैर्द्रोणः खारी षोडशभिश्च तैः	॥ ५५० ॥
चतुर्विंशत्यङ्गुलानां हस्तो दण्डश्चतुष्करः ।	
तत्सहस्रौ तु गव्यूतं क्रोशस्तौ द्वौ तु गोरुतम्	॥ ५५१ ॥
गव्या गव्यूतगव्यूती चतुष्क्रोशं तु योजनम् ।	
पाशुपाल्यं जीववृत्तिर्गोमान् गोमी गवीश्वरे	॥ ५५२ ॥
गोपाले गोधुगाभीरगोपगोसङ्ख्यवल्लवाः ।	
गोविन्दोऽधिकृतो गोषु जावालस्त्वजजीविकः	॥ ५५३ ॥
कुटुम्बी कर्षकः क्षेत्री हली कृषिककार्षकौ ।	
कृषीवलोऽपि जित्या तु हलिः सीरस्तु लाङ्गलम्	॥ ५५४ ॥
गोदारणं हलमीषासीते तदण्डपद्धती ।	
निरीषे कुटकं फाले कृषकः कुशिकः फलम्	॥ ५५५ ॥

दात्रं लवित्रं तन्मुष्यै वण्ट्ये मत्यं समीकृतौ ।	
गोदारणं तु कुहलः खनित्रं त्ववदारणम्	॥ ५५६ ॥
प्रतोदस्तु प्रवयणं प्राजनं तोत्रतोदने ।	
योत्रं तु योक्त्रमाबन्धः कोटिशो लोष्टभेदनः	॥ ५५७ ॥
मेधिमेथिः खलेवाली खले गोबन्धदारु यत् ।	
शूद्रोऽन्त्यवर्णो वृषलः पद्मः पज्जो जघन्यजः	॥ ५५८ ॥
ते तु मूर्धावसिक्तादारथकृन्मिश्रजातयः ।	
क्षत्रियायां द्विजाद् मूर्धावसिक्तो विट्स्त्रियां पुनः	॥ ५५९ ॥
अम्बष्ठोऽथ पारशवनिषादौ शूद्रयोषिति ।	
क्षत्राद् माहिष्यो वैश्यायामुग्रस्तु वृषलस्त्रियाम्	॥ ५६० ॥
वैश्यात्तु करणः शूद्रात्त्वायोगवो विशः स्त्रियाम् ।	
क्षत्रियायां पुनः क्षत्ता चण्डालो ब्राह्मणस्त्रियाम्	॥ ५६१ ॥
वैश्यात्तु मागधः क्षत्र्यां वैदेहको द्विजस्त्रियाम् ।	
सूतस्तु क्षत्रियाज्जात इति द्वादश तद्भिदः	॥ ५६२ ॥
माहिष्येण तु जातः स्यात् करण्यां रथकारकः ।	
कारुस्तु कारी प्रकृतिः शिल्पी श्रेणिस्तु तद्गणः	॥ ५६३ ॥
शिल्पं कलाविज्ञानं च मालाकारस्तु मालिकः ।	
पुष्पाजीवः पुष्पलावी पुष्पाणामवचायिनी	॥ ५६४ ॥
कल्यपालः सुराजीवी शौण्डिको मण्डहारकः ।	
वारिवासः पानवणिग् ध्वजो ध्वज्यासुतीवलः	॥ ५६५ ॥
मद्यं मदिष्ठा मदिरा परिस्त्रुता कश्यं परिस्त्रुन्मधु कापिशायनम् ।	
गन्धोत्तमा कल्यमिरा परिप्लुता कादम्बरी स्वादुरसा हलिप्रिया	५६६
शुण्डा हाला हारहूरं प्रसन्ना वारुणी सुरा ।	
माध्वीकं मदना देवसृष्ट्य कापिशमब्धिजा	॥ ५६७ ॥

मध्वासवे माधवको मैरये शीधुरासवः ।	
जगलो मेदको मद्यपङ्कः किण्वं तु नग्नहूः	॥ ५६८ ॥
नग्नहूर्मद्यबीजं च मद्यसंधानमासुतिः ।	
आसवोऽभिषवो मद्यमण्डकारोत्तमौ समौ	॥ ५६९ ॥
गल्वर्कस्तु चषकः स्यात्सरकश्चानुतर्षणम् ।	
शुण्डा पानमदस्थानं मधुवारा मधुक्रमाः	॥ ५७० ॥
सपीतिः सहपानं स्यादापानं पानगोष्ठिका ।	
उपदंशस्त्ववदंशश्चक्षणं मद्यपाशनम्	॥ ५७१ ॥
नार्द्धिमः स्वर्णकारः कलादो मुष्टिकश्च सः ।	
तैजसावर्तनी मूषा भस्त्रा चर्मप्रसेविका	॥ ५७२ ॥
आस्फोटनी वेधनिका शाणस्तु निकषः कषः ।	
संदंशः स्यात्कङ्कमुखो भ्रमः कुन्दं च यन्त्रकम्	॥ ५७३ ॥
वैकटिको मणिकारः शौल्विकस्ताम्रकुट्टकः ।	
शाङ्खिकः स्यात्काम्बविकस्तुन्नवायस्तु सौचिकः	॥ ५७४ ॥
कृपाणी कर्तरी कल्पन्यपि सूची तु सेवनी ।	
सूचीसूत्रं पिप्पलकं तर्कुः कर्तनसाधनम्	॥ ५७५ ॥
पिञ्जनं विहननं च तूलस्फोटनकार्मुकम् ।	
सेवनं सीवनं स्यूतिस्तुल्यौ स्यूतप्रसेवकौ	॥ ५७६ ॥
तन्त्रवायः कुविन्दः स्यात्त्रसगः सूत्रवेष्टनम् ।	
वाणिर्व्यूतिर्वानदण्डो वेमा सूत्राणि तन्त्रवः	॥ ५७७ ॥
निर्णेजकस्तु रजकः पादुकाकृत्तु चर्मकृत् ।	
उपानत्पादुका पादूः पन्नद्धा पादरक्षणम्	॥ ५७८ ॥
प्राणहिताऽनुपदीना त्वाबद्धाऽनुपदं हि या ।	
नद्धी वद्धी वरत्रा स्यादारा चर्मप्रभेदिका	॥ ५७९ ॥

कुलालः स्यात्कुम्भकारो दण्डभृच्चक्रजीवकः ।	
शाणाजीवः शस्त्रमार्जो भ्रमासक्तोऽसिधावकः	॥ ५८० ॥
धूसरश्चाक्रिकस्तैली स्यात्पिण्याकखलौ समौ ।	
स्थकृत्स्थपतिस्त्वष्ट्य काष्ठतट् तक्षवर्धकी	॥ ५८१ ॥
ग्रामायत्तो ग्रामतक्षः कौटतक्षोऽनधीनकः ।	
वृक्षभित् तक्षणी वासी क्रकचं करपत्रकम्	॥ ५८२ ॥
स उद्धनो यत्र काष्ठे काष्ठं निक्षिप्य तक्ष्यते ।	
वृक्षादनो वृक्षभेदी टङ्कः पाषाणदारकः	॥ ५८३ ॥
व्योकारः कर्मारो लोहकारः कूटं त्वयोघनः ।	
व्रश्चनः पत्रपरशुरीषीका तूलिकेषिका	॥ ५८४ ॥
भक्ष्यकारः कान्दविकः कन्दुस्वेदनिके समे ।	
रङ्गाजीवस्तौलिकिकश्चित्रकृच्चाथ तूलिका	॥ ५८५ ॥
कूचिका चित्रमालेख्यं पलगण्डस्तु लेप्यकृत् ।	
पुस्तं लेप्यादिकर्म स्यान्नापितश्चण्डिलः क्षुरी	॥ ५८६ ॥
क्षुरमर्दी दिवाकीर्तिर्मुण्डकोऽन्तावसाय्यपि ।	
मुण्डनं भद्राकरणं वपनं परिवापणम्	॥ ५८७ ॥
क्षौरं नाराची त्वेषिण्यां देवाजीवस्तु देवलः ।	
मार्दङ्गिको मौरजिको वीणावादस्तु वैणिकः	॥ ५८८ ॥
वेणुध्मः स्याद् वैणविकः पाणिघः पाणिवादकः ।	
स्यात्प्रातिहारिको मायाकारो माया तु शाम्बरी	॥ ५८९ ॥
इन्द्रजालं तु कुहुकं जालं कुसृतिरित्यपि ।	
कौतूहलं तु कुतुकं कौतुकं च कुतूहलम्	॥ ५९० ॥
व्याधो मृगवधाजीवी लुब्धको मृगयुश्च सः ।	
पार्पाद्भिर्मृगयाऽऽखेटो मृगव्याच्छेदने अपि	॥ ५९१ ॥

जालिकस्तु वागुरिको वागुर मृगजालिका ।	
शुम्बं वटारको रज्जुः शुल्बं तन्त्री वटी गुणः	॥ ५९२ ॥
धीवरो दाशकैवर्तौ बडिशं मत्स्यवेधनम् ।	
आनायस्तु मत्स्यजालं कुवेणी मत्स्यबन्धनी	॥ ५९३ ॥
जीवान्तकः शाकुनिको वैतंसिकस्तु सौनिकः ।	
मांसिकः कौटिकश्चाथ सूना स्थानं वधस्य यत्	॥ ५९४ ॥
स्याद्बन्धनोपकरणं वीतंसो मृगपक्षिणाम् ।	
पाशस्तु बन्धनग्रन्थिखपातावटौ समौ	॥ ५९५ ॥
उन्माथः कूटयन्त्रं स्याद्विवर्णस्तु पृथग्जनः ।	
इतरः प्राकृतो नीचः पामरो वर्वश्च सः	॥ ५९६ ॥
चण्डालेऽन्तावसाय्यन्तेवासिश्चपचबुक्कसाः ।	
निषादप्लवमातङ्गदिवाकीर्तिजनंगमाः	॥ ५९७ ॥
पुलिन्दा नाहला निष्ट्याः शबरा वरुटा भटाः ।	
माला भिल्लाः किराताश्च सर्वेऽपि म्लेच्छजातयः	॥ ५९८ ॥

चतुर्थस्तिर्यक्काण्डः

भूर्भूमिः पृथिवी पृथ्वी वसुधोर्वी वसुन्धरा ।	
धात्री धरित्री धरणी विश्वा विश्वम्भरा धरा	॥ १ ॥
क्षितिः क्षोणी क्षमाऽनन्ता ज्या कुर्वसुगती मही ।	
गौर्गोत्रा भूतधात्री क्ष्मा गन्धमाताऽचलाऽवनिः	॥ २ ॥
सर्वसहा रत्नगर्भा जगती मेदिनी रसा ।	
काश्यपी पर्वताधारा स्थिरेला रत्नबीजसूः	॥ ३ ॥
विपुला सागराच्चाग्रे स्युर्नमीमेखलाऽम्बरः ।	
द्यावापृथिव्यौ तु द्यावाभूमी द्यावाक्षमे अपि	॥ ४ ॥

दिवस्पृथिव्यौ रोदस्यौ रोदसी रोदसी च ते ।	
उर्वर सर्वसस्या भूरिणिं पुनरूषरम्	॥ ५ ॥
स्थलं स्थली मरुर्धन्वा क्षेत्राद्यप्रहतं खिलम् ।	
मृन्मृत्तिका सा क्षारोषो मृत्सा मृत्स्ना च सा शुभा	॥ ६ ॥
रुमा लवणखानिः स्यात्सामुद्रं लवणं हि यत् ।	
तदक्षीवं वशिश्च सैन्धवं तु नदीभवम्	॥ ७ ॥
माणिमन्थं शीतशिवं रौमकं तु रुमाभवम् ।	
वसुकं वस्तूकं तच्च विडपाक्ये तु कृत्रिमे	॥ ८ ॥
सौवर्चलेऽक्षं रुचकं दुर्गन्धं शूलनाशनम् ।	
कृष्णे तु तत्र तिलकं यवक्षारो यवाग्रजः	॥ ९ ॥
यवनालजः पाक्यश्च पाचनकस्तु टङ्कणः ।	
मालतीतीरजो लोहश्लेषणो रसशोधनः	॥ १० ॥
समास्तु स्वर्जिकाक्षारकापोतसुखवर्चकाः ।	
स्वर्जिस्तु स्वर्जिका सुगन्धी योगवाही सुवर्चिका	॥ ११ ॥
भरतान्यैरावतानि विदेहाश्च कुरून् विना ।	
वर्षाणि कर्मभूम्यः स्युः शेषाणि फलभूमयः	॥ १२ ॥
वर्ष वर्षधराद्यङ्कं विषयस्तूपर्वतनम् ।	
देशो जनपदो नीवृद् राष्ट्रं निर्गश्च मण्डलम्	॥ १३ ॥
आर्यावर्तो जन्मभूमिर्जिनचक्रयर्द्धचक्रिणाम् ।	
पुण्यभूरचारवेदी मध्यं विन्ध्यहिमागयोः	॥ १४ ॥
गङ्गायमुनयोर्मध्यमन्तर्वेदिः समस्थली ।	
ब्रह्मावर्तः सरस्वत्या दृषद्वत्याश्च मध्यतः	॥ १५ ॥
ब्रह्मवेदिः कुरुक्षेत्रे पञ्चराम हृदान्तरम् ।	
धर्मक्षेत्रं कुरुक्षेत्रं द्वादशयोजनावधि	॥ १६ ॥

हिमवद्विन्ध्ययोर्मध्यं यत् प्राग् विनशनादपि ।	
प्रत्यगेव प्रयागाच्च मध्यदेशः स मध्यमः	॥ १७ ॥
देशः प्राग् दक्षिणः प्राच्यो नदी यावच्छ्रावतीम् ।	
पश्चिमोत्तरस्तूदीच्यः प्रत्यन्तो म्लेच्छभण्डलः	॥ १८ ॥
पाण्डूदक्कृष्णतो भूमः पाण्डूदक्कृष्णमृत्तिके ।	
जङ्गलो निर्जलोऽनूपोऽम्बुमान् कच्छस्तु तद्विधः	॥ १९ ॥
कुमुद्वान् कुमुदावासो वेतस्वान् भूरिवेतसः ।	
नडप्रायो नडकीयो नड्वांश्च नड्वलश्च सः	॥ २० ॥
शाद्वलः शादहरिते देशो नद्यम्बुजीवनः ।	
स्यान्नदीमातृको देवमातृको वृष्टिजीवनः	॥ २१ ॥
प्राग्य्योतिषाः कामरूपा मालवाः स्युरवन्तयः ।	
त्रैपुरास्तु डाहलाः स्युश्चैद्यास्ते चेदयश्च ते	॥ २२ ॥
वङ्गास्तु हरिकेलीया अङ्गाश्चम्पोपलक्षिताः ।	
साल्वास्तु कारकुक्षीया मरवस्तु दशेरकाः	॥ २३ ॥
जालन्धरास्त्रिगर्ताः स्युस्तायिकास्तर्जिकाभिधाः ।	
कश्मीरास्तु माधुमताः सारस्वता विकर्णिकाः	॥ २४ ॥
वाहीकाष्टक्रनामानो वाल्हीका वाल्हिकाह्वयाः ।	
तुरुष्कास्तु साखयः स्युः कारूषास्तु बृहद्गृहाः	॥ २५ ॥
लम्पाकास्तु मुरुण्डाः स्युः सौवीरास्तु कुमालकाः ।	
प्रत्यग्रथास्त्वहिच्छत्राः कीकटा मगधाह्वयाः	॥ २६ ॥
ओण्ड्राः केरलपर्यायाः कुन्तला उपहालकाः ।	
ग्रामस्तु वसथः संनिप्रतिपर्युपतः परः	॥ २७ ॥
पाटकस्तु तदद्धे स्यादाघाटस्तु घटोऽवधिः ।	
अन्तोऽवसानं सीमा च मर्यादाऽपि च सीमनि	॥ २८ ॥

ग्रामसीमा तूपशल्यं मालं ग्रामान्तराटवी ।	
पर्यन्तभूः परिसरः स्यात्कर्मान्तस्तु कर्मभूः	॥ २९ ॥
गोस्थानं गोष्ठमेतत्तु गौष्ठीनं भूतपूर्वकम् ।	
तदाशितङ्गवीनं स्याद् गावो यत्राशिताः पुरा	॥ ३० ॥
क्षेत्रे तु वप्रः केदारः सेतौ पाल्यालिसंवरः ।	
क्षेत्रं तु शाकस्य शाकशाकटं शाकशाकिनम्	॥ ३१ ॥
व्रैहेयं शालेयं षष्टिक्यं कौद्रवीणमौदगीने ।	
ब्रीह्यादीनां क्षेत्रेऽणव्यं तु स्यादाणवीनमणोः	॥ ३२ ॥
भङ्ग्यं भाङ्गीनमौमीनमुम्यं यव्यं यवक्यवत् ।	
तिल्यं तैलीनं माषीणं माष्यं भङ्गादिसम्भवम्	॥ ३३ ॥
सीत्यं हल्यं त्रिहल्यं तु त्रिसीत्यं त्रिगुणाकृतम् ।	
तृतीयाकृतं द्विहल्याद्येवं शम्बाकृतं च तत्	॥ ३४ ॥
बीजाकृतं तूप्तकृष्टं द्रौणिकाढकिकादयः ।	
स्युद्रोणाढकवापादौ खलधानं पुनः खलम्	॥ ३५ ॥
चूर्णे क्षोदोऽथ रजसि स्युर्धूलीपांशुरेणवः ।	
लोष्टे लोष्टुर्दलिलेष्टुर्वल्मीकः कृमिपर्वतः	॥ ३६ ॥
वभ्रीकूटं वामलूरो नाकुः शक्रशिरश्च सः ।	
नगरी पूः पुरी द्रङ्गः पत्तनं पुटभेदनम्	॥ ३७ ॥
निवेशनमधिष्ठानं स्थानीयं निगमोऽपि च ।	
शाखापुरं तूपपुरं खेटः पुरार्द्धविस्तरः	॥ ३८ ॥
स्कन्धावारो राजधानी कोट्टदुर्गे पुनः समे ।	
गया पूर्णयराजर्षेः कन्यकुब्जं महोदयम्	॥ ३९ ॥
कन्याकुब्जं गाधिपुरं कौशं कुशस्थलं च तत् ।	
काशिर्वराणसी वाराणसी शिवपुरी च सा	॥ ४० ॥

साकेतं कोसलाऽयोध्या विदेहा मिथिला समे ।	
त्रिपुरी चेदिनगरी कौशाम्बी वत्सपत्तनम्	॥ ४१ ॥
उज्जयनी स्याद्विशालाऽवन्ती पुष्पकरण्डिनी ।	
पाटलिपुत्रं कुसुमपुरं चम्पा तु मालिनी	॥ ४२ ॥
लोमपादकर्णयोः पूर्वेवीकोट उमावनम् ।	
कोटिवर्ष बाणपुरं स्याच्छोणितपुरं च तत्	॥ ४३ ॥
मथुरा तु मधूपघ्नं मधुराऽथ गजाद्वयम् ।	
स्याद् हस्तिनपुरं हस्तिनीपूरं हस्तिनापुरम्	॥ ४४ ॥
तामलिप्तं दामलिप्तं तामलिप्ती तमालिनी ।	
स्तम्बपूर्विष्णुगृहं च स्याद्विदर्भा तु कुण्डिनम्	॥ ४५ ॥
द्वारवती द्वारका स्यान्निषधा तु नलस्य पूः ।	
प्राकारो वरणः साले चयो वप्रोऽस्य पीठभूः	॥ ४६ ॥
प्राकाराग्रं कपिशिर्षं क्षौमाट्टाट्टालकाः समाः ।	
पूद्गरि गोपुरं रथ्याप्रतोलीविशिखाः समाः	॥ ४७ ॥
परिकूटं हस्तिनखो नगरद्वारकूटके ।	
मुखं निःसरणे वाटे प्राचीनावेष्टकौ वृतिः	॥ ४८ ॥
पदव्येकपदी पद्या पद्धतिर्वर्त्म वर्तनी ।	
अयनं सरणिर्मार्गोऽध्वा पन्था निगमः सृतिः	॥ ४९ ॥
सत्पथे स्वतितः पन्था अपन्था अपथं समे ।	
व्यध्वो दुरध्वः कदध्वा विपथं कापथं च सः	॥ ५० ॥
प्रान्तरं दूरशून्योऽध्वा कान्तारो वर्त्म दुर्गमम् ।	
सुरङ्गा तु सन्धिला स्याद्गूढमार्गो भुवोऽन्तरे	॥ ५१ ॥
चतुष्पथे तु संस्थानं चतुष्कं त्रिपथे त्रिकम् ।	
द्विपथं तु चारपथो गजाद्यध्वा त्वसङ्कुलः	॥ ५२ ॥

घण्टापथः संसरणं श्रीपथो राजवर्त्म च ।	
उपनिष्क्रमणं चोपनिष्करं च महापथः	॥ ५३ ॥
विपणिस्तु वणिग्मार्गः स्थानं तु पदमास्पदम् ।	
श्लेषस्त्रिमाग्याः शृङ्गाटं बहुमार्गी तु चत्वरम्	॥ ५४ ॥
श्मशानं करवीरं स्यात्पितृप्रेताद् वनं गृहम् ।	
गेहभूर्वास्तु गेहं तु गृहं वेश्म निकेतनम्	॥ ५५ ॥
मन्दिरं सदनं सद्यः निकाय्यो भवनं कुटः ।	
आलयो निलयः शाला सभोदवसितं कुलम्	॥ ५६ ॥
धिष्यमावसथः स्थानं पस्त्यं संस्त्याय आश्रयः ।	
ओको निवास आवासो वसतिः शरणं क्षयः	॥ ५७ ॥
धामागारं निशान्तं च कुट्टिमं त्वस्य बद्धभूः ।	
चतुःशालं संजवनं सौधं तु नृपमन्दिरम्	॥ ५८ ॥
उपकारिकोपकार्या सिंहद्वारं प्रवेशनम् ।	
प्रासादो देवभूपानां हर्म्यं तु धनिनां गृहम्	॥ ५९ ॥
मठावसथ्यावसथाः स्युश्छात्रव्रतिवेशमनि ।	
पर्णशालोऽजश्चैत्यविहारौ जिनसद्मनि	॥ ६० ॥
गर्भागारेऽपवरको वासौकः शयनास्पदम् ।	
भाण्डागारं तु कोशः स्याच्चन्द्रशाला शिरोगृहम्	॥ ६१ ॥
कुप्यशाला तु सन्धानी कायमानं तृणौकसि ।	
होत्रीयं तु हविर्गेहं प्राग्वंशः प्राग् हविर्गृहात्	॥ ६२ ॥
आथर्वणं शान्तिगृहमास्थानं गृहमिन्द्रकम् ।	
तैलिशाला यन्त्रगृहमरिष्टं सूतिकागृहम्	॥ ६३ ॥
सूदशाला रसवती पाकस्थानं महानसम् ।	
हस्तिशाला तु चतुरं वाजिशाला तु मन्दुरा	॥ ६४ ॥

सन्दानिनी तु गोशाला चित्रशाला तु जालिनी । कुम्भशाला पाकपुटी तन्तुशाला तु गर्तिका	॥ ६५ ॥
नापितशाला वपनी शिल्पा खरकुटी च सा । आवेशनं शिल्पिशाला सत्रशाला प्रतिश्रयः	॥ ६६ ॥
आश्रमस्तु मुनिस्थानमुपघ्नस्त्वन्तिकाश्रयः । प्रपा पानीयशाला स्याद् गङ्गा तु मदिरागृहम्	॥ ६७ ॥
पक्कणः शबरावासो घोषस्त्वाभीरपल्लिका । पण्यशाला निषद्याऽट्टो हट्टो विपणिरापणः	॥ ६८ ॥
वेश्याऽऽश्रयः पुरं वेशो मण्डपस्तु जनाश्रयः । कुड्यं भित्तिस्तदेडूकमन्तर्निहितकीकसम्	॥ ६९ ॥
वेदी वितर्दिरजिरं प्राङ्गणं चत्वरङ्गने । वलजं प्रतीहारो द्वा द्वारिऽथ परिघोऽर्गला	॥ ७० ॥
साऽल्पा त्वर्गलिका सूचिः कुञ्चिकायां तु कूचिका । साधारण्यङ्कुट्टासौ द्वारयन्त्रं तु तालकम्	॥ ७१ ॥
अस्योद्घाटनयन्त्रं तु ताल्यपि प्रतिताल्यपि । तिर्यग्द्वारोर्ध्वदारूत्तरङ्गं स्यादरं पुनः	॥ ७२ ॥
कपाटोऽरिः कुवाटः पक्षद्वारं तु पक्षकः । प्रच्छन्नमन्तद्वारं स्याद्बहिर्द्वारं तु तोरणम्	॥ ७३ ॥
तोरणोर्ध्वं तु मङ्गल्यं दाम वन्दनमालिका । स्तम्भादेः स्यादधोदारौ शिला नासोर्ध्वदारुणि	॥ ७४ ॥
गोपानसी तु वलभीच्छादने वक्रदारुणि । गृहावग्रहणी देहल्युम्बरोदुम्बरोम्बुराः	॥ ७५ ॥
प्रघाणः प्रघणोऽलिन्दो बहिर्द्वारप्रकोष्ठके । कपोतपाली विटङ्कः पटलच्छदिषी समे	॥ ७६ ॥

नीव्रं वलीकं तत्प्रान्त इन्द्रकोशस्तमङ्गकः ।	
वलभी छदिरधारे नागदन्तास्तु दन्तकाः	॥ ७७ ॥
मत्तालम्बोऽपाश्रयः स्यात्प्रग्रीवो मत्तवारणे ।	
वातायनो गवाक्षश्च जालकेऽथान्नकोष्ठकः	॥ ७८ ॥
कुसूलोऽश्रिस्तु कोणोऽणिः कोटिः पाल्यस्र इत्यपि ।	
आरोहणं तु सोपानं निःश्रेणिस्त्वधिरोहणी	॥ ७९ ॥
स्थूणा स्तम्भः सालभञ्जी पाञ्चालिका च पुत्रिका ।	
काष्ठादिघटिता लेप्यमयी त्वञ्जलिकारिका	॥ ८० ॥
नन्दावर्तप्रभृतयो विच्छन्दा आढ्यवेशमनाम् ।	
समुद्गः संपुटः पेटा स्यान्मञ्जूषाऽथ शोधनी	॥ ८१ ॥
संमार्जनी बहुकरी वर्धनी च समूहनी ।	
सङ्करवकरौ तुल्यावुदूखलमुलूखलम्	॥ ८२ ॥
प्रस्फोटनं तु पवनमवघातस्तु कण्डनम् ।	
कटः किलिञ्जो मुसलोऽयोग्रं कण्डोलकः पिटम्	॥ ८३ ॥
चालनी तितउः शूर्पं प्रस्फोटनमथान्तिका ।	
चुल्लयश्मन्तकमुद्धानं स्यादधिश्रयणी च सा	॥ ८४ ॥
स्थाल्युखा पिठरं कुण्डं चरुः कुम्भी घटः पुनः ।	
कुटः कुम्भः करीश्च कलशः कलसो निपः	॥ ८५ ॥
हसन्यङ्गाराच्छकटीधानीपात्रो हसन्तिका ।	
भ्राष्ट्रोऽम्बरीष ऋचीषमृजीषं पिष्टपाकभृत्	॥ ८६ ॥
कम्बिर्दर्विः खजाकाऽथ स्यात्तर्दूर्दारुहस्तकः ।	
वार्धान्यां तु गलन्त्यालूः कर्करी कर्कोऽथ सः	॥ ८७ ॥
नालिकेरजः करङ्कस्तुल्यौ कटहकर्परौ ।	
मणिकोऽलिञ्जरो गर्गरीकलश्यौ तु मन्थनी	॥ ८८ ॥

वैशाखः खजको मन्था मन्थानो मन्थदण्डकः ।	
मन्थः क्षुब्धोऽस्य विष्कम्भो मञ्जीरः कुटरोऽपि च	॥ ८९ ॥
शालीजीरो वर्धमानः शरावः कोशिका पुनः ।	
मल्लिका चषकः कंसः पारी स्यात्पानभाजनम्	॥ ९० ॥
कुतूश्चर्मस्नेहपात्रं कुतुपस्तु तदल्पकम् ।	
दृतिः खल्लश्चर्ममयी त्वालूः करकपत्रिका	॥ ९१ ॥
सर्वमावपनं भाण्डं पात्रामत्रे तु भाजनम् ।	
तद्विशालं पुनः स्थालं स्यात्पिधानमुदञ्चनम्	॥ ९२ ॥
शैलोऽद्रिः शिखरी शिलोच्चयगिरीगोत्रोऽचलः सानुमान्	
प्रावा पर्वतभूध्रभूधरधराहार्या नगोऽथोदयः ।	
पूर्वाद्रिश्चरमाद्रिरस्त उदगद्रिस्त्वद्रिराण्मेनका-	
प्राणेशो हिमवान् हिमालयहिमप्रस्थौ भवानीगुरुः	॥ ९३ ॥
हिरण्यनाभो मैनाकः सुनाभश्च तदात्मजः ।	
रजताद्रिस्तु कैलासोऽष्टापदः स्फटिकाचलः	॥ ९४ ॥
क्रौञ्चः कुञ्चोऽथ मलय आषाढो दक्षिणाचलः ।	
स्यान्माल्यवान् प्रस्रवणो विन्ध्यस्तु जलवालकः	॥ ९५ ॥
शत्रुञ्जयो विमलाद्रिरिन्द्रकीलस्तु मन्दरः ।	
सुवेलः स्यात्त्रिमुकुटस्त्रिकूटस्त्रिककुच्च सः	॥ ९६ ॥
ठज्जयन्तो रैवतकः सुदारुः पारियात्रिकः ।	
लोकालोकश्चक्रवालोऽथ मेरुः कर्णिकाचलः	॥ ९७ ॥
रत्नसानुः सुमेरुः स्वः स्वर्गिकाञ्जनतो गिरिः ।	
शङ्खं तु शिखरं कूटं प्रपातस्त्वतटो भृगुः	॥ ९८ ॥
मेखला मध्यभागोऽद्रेर्नितम्बः कटकश्च सः ।	
दरी स्यात्कन्दरोऽखातबिले तु गह्वरे गुहा	॥ ९९ ॥

द्रोणी तु शैलयोः सन्धिः पादाः पर्यन्तपर्वताः ।
 दन्तकास्तु बहिस्तिर्यक्प्रदेशा निर्गता गिरेः ॥ १०० ॥
 अधित्यकोर्ध्वभूमिः स्यादधोभूमिरुपत्यका ।
 स्तुः प्रस्थं सानुरश्मा तु पाषाणः प्रस्तरो दृषत् ॥ १०१ ॥
 ग्रावा शिलोपलो गण्डशैलाः स्थूलोपलाश्च्युताः ।
 स्यादाकरः खनिः खानिर्गञ्जा धातुस्तु गैरिकम् ॥ १०२ ॥
 शुक्लधातौ पाकशुक्ला कठिनी खटिनी खटी ।
 लोहं कालायसं शस्त्रं पिण्डं पारशवं घनम् ॥ १०३ ॥
 गिरिसारं शिलासारं तीक्ष्णकृष्णामिषे अयः ।
 सिंहानधूर्तमण्डूरसरणान्यस्य किट्टके ॥ १०४ ॥
 सर्वं च तैजसं लोहं विकारस्त्वयसः कुशी ।
 ताम्रं म्लेच्छमुखं शुल्वं रक्तं द्व्यष्टमुदुम्बरम् ॥ १०५ ॥
 म्लेच्छशावरभेदाख्यं मर्कटस्यं कनीयसम् ।
 ब्रह्मवर्धनं वरिष्ठं सीसं तु सीसपत्रकम् ॥ १०६ ॥
 नागं गण्डूपदभवं वप्रं सिन्दूरकारणम् ।
 वर्ध्रं स्वर्णारियोगेष्टे यवनेष्टं सुवर्णकम् ॥ १०७ ॥
 वङ्गं त्रपु स्वर्णजनागजीवने मृदङ्गरङ्गे गुरुपत्रपिच्यते ।
 स्याच्चक्रसंज्ञं तमरं च नागजं कस्तीरमालीनकर्सिहले अपि ॥ १०८ ॥
 स्याद्रूप्यं कलधौततारजतश्चेतानि दुर्वर्णकम्
 खर्जूरं च हिमांशुहंसकुमुदाभिख्यं सुवर्णं पुनः ।
 स्वर्णं हेमहिरण्यहाटकवसून्यष्टपदं काञ्चनम्
 कल्याणं कनकं गहारजतरैगाङ्गेयरुक्माण्यपि ॥ १०९ ॥
 कलधौतलौहोत्तमवह्निबीजा-न्यपि गारुडं गैरिकजातरूपे ।
 तपनीयचामीकरचन्द्रभर्माजुननिष्ककार्तस्वरकर्बुराणि ॥ ११० ॥

जाम्बूनदं शातकुम्भं रजतं भूरि भूतमम् । हिरण्यकोशाकुप्यानि हेम्नि रूप्ये कृताकृते	॥ १११ ॥
कुप्यं तु तद्द्वयादन्यद्रूप्यं तद्द्वयमाहतम् । अलंकारसुवर्णं तु शृङ्गीकनकमायुधम्	॥ ११२ ॥
रजतं च सुवर्णं च संश्लिष्टे घनगोलकः । पित्तलारेऽथारकूटः कपिलोहं सुवर्णकम्	॥ ११३ ॥
रिरी रीरी च रीतिश्च पीतलोहं सुलोहकम् । ब्राह्मी तु राज्ञी कपिला ब्रह्मरीतिर्महेश्वरी	॥ ११४ ॥
कांस्ये विद्युत्प्रियं घोषः प्रकाशं वङ्गशुल्बजम् । घण्टाशब्दमसुराह्वं खणं लोहजं मलम्	॥ ११५ ॥
सौराष्ट्रके पञ्चलोहं वर्तलोहं तु वर्तकम् । पारदः पारतः सूतो हरबीजं रसश्चलः	॥ ११६ ॥
अभ्रकं स्वच्छपत्रं खमेघाख्यं गिरिजामले । स्रोतोऽञ्जनं तु कापोतं सौवीरं कृष्णयामुने	॥ ११७ ॥
अथ तुत्थं शिखिग्रीवं तुत्थाञ्जनमयूके । मूषातुत्थं कांस्यनीलं हेमतारं वितुन्नकम्	॥ ११८ ॥
स्यात्तु कर्परिकातुत्थममृतासङ्गमञ्जनम् । रसगर्भं ताक्ष्यशैलं तुत्थे दावीरसोद्भवे	॥ ११९ ॥
पुष्पाञ्जनं रीतिपुष्पं पौष्पकं पुष्पकेतु च । माक्षिकं तु कदम्बः स्याच्चक्रनामाऽजनामकः	॥ १२० ॥
ताप्यो नदीजः कामारिस्तारिर्विटमाक्षिकः । सौराष्ट्री पार्वती काक्षी कालिका पर्पटी सती	॥ १२१ ॥
आढकी तुवरी कंसाद्भवा काच्छी मृदाह्वया । कासीसं धातुकासीसं खेचरं धातुशेखरम्	॥ १२२ ॥

द्वितीयं पुष्पकासीसं केसकं नयनौषधम् । गन्धाश्मा शुल्वपामाकुष्ठारिगन्धिकगन्धकौ	॥ १२३ ॥
सौगन्धिकः शुकपुच्छो हरितालं तु पिञ्जरम् । बिडालकं विस्त्रगन्धि खर्जूरं वंशपत्रकम्	॥ १२४ ॥
आलपीतनतालानि गोदन्तं नटमण्डनम् । वङ्गारिलोमहृच्चाऽथ मनोगुप्ता मनः शिला	॥ १२५ ॥
करवीर नागमाता रोचनी रसनेत्रिका । नेपाली कुनटी गोला मनोह्रा नागजिह्विका	॥ १२६ ॥
सिन्दूरं नागजं नागरक्तं शृङ्गारभूषणम् । चीनपिष्टं हंसपादकुरुविन्दे तु हिङ्गुलः	॥ १२७ ॥
शिलाजतु स्यादिगेरिजमर्थ्यं गैरैयमश्मजम् । क्षारः काचः कुलाली तु स्याच्चक्षुष्या कुलत्थिका	॥ १२८ ॥
बोलो गन्धरसः प्राणः पिण्डो गोपरसः शशः । रत्नं वसु मणिस्तत्र वैडूर्यं वालवायजम्	॥ १२९ ॥
मरकतं त्वश्मगर्भं गारुत्मतं हरिन्मणिः । पद्मरागो लोहितकलक्ष्मीपुष्पाऽरुणोपलाः	॥ १३० ॥
नीलमणिस्त्विन्द्रनीलः सूचीमुखं तु हीरकः । वराहकं रत्नमुख्यं वज्रपर्यायनाम च	॥ १३१ ॥
विराटजो राजपट्टो राजावर्तोऽथ विद्रुमः । रक्ताङ्गो रक्तकन्दश्च प्रवालं हेमकन्दलः	॥ १३२ ॥
सूर्यकान्तः सूर्यमणिः सूर्याश्मा दहनोपलः । चन्द्रकान्तश्चन्द्रमणिश्चान्द्रश्चन्द्रोपलश्च सः	॥ १३३ ॥
क्षीरतैलस्फटिकाभ्यामन्यौ खस्फटिकाविमौ । शुक्तिजं मौक्तिकं मुक्ता मुक्ताफलं रसोद्भवम्	॥ १३४ ॥

नीरं वारि जलं दकं कमुदकं पानीयमम्भः कुशम् तोयं जीवनजीवनीयसलिलाणां स्यम्बु वाः संवरम् । क्षीरं पुष्करमेघपुष्पकमलान्यापः पयःपाथसी कीलालं भुवनं वनं धनरसो यादोनिवासोऽमृतम् ॥ १३५ ॥
कुलीनसं कबन्धं च प्राणदं सर्वतोमुखम् । अस्थाघास्थागमस्ताघमगाधं चातलस्पृशि ॥ १३६ ॥
निम्नं गभीरं गम्भीरमुत्तानं तद्विलक्षणम् । अच्छं प्रसन्नेऽनच्छं स्यादाविलं कलुषं च तत् ॥ १३७ ॥
अवश्यायस्तु तुहिनं प्रालेयं मिहिका हिमम् । स्यान्नीहारस्तुषाश्च हिमानी तु महद्विमम् ॥ १३८ ॥
पारावारः सागरोऽवारपारोकूपारोदध्यर्णवो वीचिमाली । यादःस्रोतोवार्नदीशः सरस्वान् सिन्धूदन्वन्तौ मितद्रुः समुद्रः ॥ १३९ ॥
आकरो मकरद्रत्नाज्जलान्निधिधिराशयः । द्वीपान्तरा असङ्ख्यास्ते सप्तैवेति तु लौकिकाः ॥ १४० ॥
लवणक्षीरदध्याज्यसुरेश्कुस्वादुवारयः । तरङ्गे भङ्गवीच्यूर्मुत्कलिका महति त्विह ॥ १४१ ॥
लहर्युल्लोलकल्लोला आवर्तः पयसां भ्रमः । तालूरो वोलकश्चासौ वेला स्याद्वृद्धिरम्भसः ॥ १४२ ॥
डिण्डीरोऽब्धिकफः फेनो बुद्बुदस्थासकौ समौ । मर्यादा कूलभूः कूलं प्रपातः कच्छरोधसी ॥ १४३ ॥
तटं तीरं प्रतीरं च पुलिनं तज्जलोज्झितम् । सैकतं चान्तरीपं तु द्वीपमन्तर्जले तटम् ॥ १४४ ॥
तत्परं पारमवारं त्वर्वाक्पात्रं तदन्तरम् । नदी हिरण्यवर्णा स्याद्रोधोवक्रा तरङ्गिणी ॥ १४५ ॥

सिन्धुः शैवलिनी वहा च हृदिनी स्रोतस्विनी निम्नगा
 स्रोतो निर्झरिणी सरिच्च तटिनी कूलंकषा वाहिनी ।
 कर्षूर्द्धीपवती समुद्रदयिताधुन्यौ स्रवन्तीसर-
 स्वत्यौ पर्वतजाऽऽपगा जलधिगा कुल्या च जम्बालिनी ॥ १४६ ॥
 गङ्गा त्रिपथगा भागीरथी त्रिदशदीर्घिका ।
 त्रिस्रोता जाह्नवी मन्दाकिनी भीष्मकुमारसूः ॥ १४७ ॥
 सरिद्धरा विष्णुपदी सिद्धस्वःस्वर्गिखापगा ।
 ऋषिकुल्या हैमवती स्वर्वापी हरशेखरा ॥ १४८ ॥
 यमुना यमभगिनी कालिन्दी सूर्यजा यमी ।
 रेवेन्दुजा पूर्वगङ्गा नर्मदा मेकलाद्रिजा ॥ १४९ ॥
 गोदा गोदावरी तापी तपनी तपनात्मजा ।
 शुतुद्रिस्तु शतद्रुः स्यात्कावेरी त्वर्धजाह्नवी ॥ १५० ॥
 कस्तुर्या सदानीरा चन्द्रभागा तु चन्द्रका ।
 वासिष्ठी गोमती तुल्ये ब्रह्मपुत्री सरस्वती ॥ १५१ ॥
 विपाङ् विपाशाऽऽर्जुनी तु बाहुदा सैतवाहिनी ।
 वैतरणी नरकस्था स्रोतोऽम्भःसरणं स्वतः ॥ १५२ ॥
 प्रवाहः पुनरोघः स्याद्वेणी धारा रयश्च सः ।
 घट्टस्तीर्थोऽवतारेऽम्बुवृद्धौ पूरः प्लवोऽपि च ॥ १५३ ॥
 पुटभेदास्तु वक्राणि भ्रमास्तु जलनिर्गमाः ।
 परीवाहा जलोच्छ्रसाः कूपकास्तु विदारकाः ॥ १५४ ॥
 प्रणाली जलमार्गोऽथ पानं कुल्या च सारणिः ।
 सिकता वालुका बिन्दौ पृषत्पृषतविप्रुषः ॥ १५५ ॥
 जम्बालचिकिलौ पङ्कः कर्दमश्च निषद्वरः ।
 शादो हिरण्यबाहुस्तु शोणो नदे पुनर्वहः ॥ १५६ ॥

भिध्य उद्धयः सरस्वांश्च द्रहोऽगाधजलो हृदः ।	
कूपः स्यादुदपानोऽन्धुः प्रहिर्नेमिस्तु तन्त्रिका	॥ १५७ ॥
नान्दीमुखो नान्दीपटो वीनाहो मुखबन्धने ।	
आहावस्तु निषानं स्यादुपकूपेऽथ दीर्घिका	॥ १५८ ॥
वापी स्यात्क्षुद्रकूपे तु चुरी चुण्ढी च चूतकः ।	
उद्घाटकं घटीयन्त्रं पादावर्तोऽरघट्टकः	॥ १५९ ॥
अखातं तु देवखातं पुष्करिण्यां तु खातकम् ।	
पद्माकरस्तडागः स्यात्कासारः सरसी सरः	॥ १६० ॥
वेशन्तः पल्वलोऽल्पं तत्परिखा खेयखातिके ।	
स्यादालवालमावालमावापः स्थानकं च सः	॥ १६१ ॥
आधारस्त्वम्भसां बन्धो निर्झरस्तु झरः सरिः ।	
उत्सः स्रवः प्रस्रवणं जलाधारा जलाशयाः	॥ १६२ ॥
॥ इत्यप्कायः ॥	
वह्निर्बृहद्भानुहिरण्यरेतसौ धनञ्जयो हव्यहविर्हुताशनः ।	
कृपीटयोनिर्दमुना विरोचनाशुशुक्षणी छागरथस्तनूनपात्	॥ १६३ ॥
कृशानुवैश्वानरवीतिहोत्रा वृषाकपिः पावकचित्रभानू ।	
अप्पितधूमध्वजकृष्णवर्त्माचिष्मच्छमीगर्भतमोघ्नशुक्राः	॥ १६४ ॥
शोचिष्केशः शुचिहुतवहोषर्बुधाः सप्तमन्त्र-	
ज्वालाजिह्वो ज्वलनशिखिनौ जागृविर्जातवेदाः ।	
बर्हिःशुष्माऽनिलसखवसू रोहिताश्चाश्रयाशौ	
बर्हिर्ज्योतिर्दहनबहुलौ हव्यवाहोऽनलोऽग्निः	॥ १६५ ॥
विभावसुः सप्तोदचिः स्वाहाऽग्नेयी प्रियाऽस्य च ।	
और्वः संवर्तकोऽब्ज्यग्निर्वाडवो वडवामुखः	॥ १६६ ॥

दवो दावो वनवह्निर्मेघवह्निरिम्मदः ।

छागणस्तु करोषाग्निः कुकूलस्तु तुषानलः ॥ १६७ ॥

संतापः संज्वरो बाष्प ऊष्मा जिह्वाः स्युरर्चिषः ।

हेतिः कीला शिखा ज्वालाऽर्चिर्झल्ला महात्यपि ॥ १६८ ॥

स्फुलिङ्गोऽग्निकणोऽलातज्वालोल्लाऽलातमुल्लुक्कम् ।

धूमः स्याद्वायुवाहोऽग्निवाहो दहनकेतनम् ॥ १६९ ॥

अम्भसूः कर्मालश्च स्तरीर्जीमूतवाह्यपि ।

तडिदैशवती विद्युच्चला शम्पाऽचिरप्रभा ॥ १७० ॥

आकालिकी शतहृदा चञ्चला चपलाऽशनिः ।

सौदामनी क्षणिका च ह्रादिनी जलवालिका ॥ १७१ ॥

॥ इत्यग्निकायः ॥

वायुः समीरसमिरौ पवनाशुगौ नभः

श्वासो नभस्वदनिलश्चसनाः समीरणः ।

वातोऽहिकान्तपवमानमरुत्प्रकम्पनाः

कम्पाङ्कनित्यगतिगन्धवहप्रभञ्जनाः ॥ १७२ ॥

मातरिश्वा जगत्प्राणः पृषदश्चो महाबलः ।

मारुतः स्पर्शनो दैत्यदेवो झञ्झा स वृष्टियुक् ॥ १७३ ॥

प्राणो नासाग्रहन्नाभिपादाङ्गुष्ठान्तगोचरः ।

अपानः पवनो मन्था पृष्ठपृष्ठान्तपार्ष्णिगः ॥ १७४ ॥

समानः सन्धिहन्नाभिपूदानो हृच्छिरोऽन्तरे ।

सर्वत्वावृत्तिको व्यान इत्यङ्गे पञ्च वायवः ॥ १७५ ॥

॥ इति वायुकायः ॥

अरण्यमटवी सत्रं वाक्षं च गहनं झषः ।

कान्तारं विपिनं कक्षः स्यात्षण्डं काननं वनम् ॥ १७६ ॥

दवो दावः प्रस्तारस्तु तृणाटव्यां झषोऽपि च ।	
अपोपाभ्यां वनं वेलमारामः कृत्रिमे वने	॥ १७७ ॥
निष्कुटस्तु गृहारामो बाह्यारामस्तु पौरकः ।	
आक्रीडः पुनरुद्धानं राज्ञां त्वन्तःपुरोचितम्	॥ १७८ ॥
तदेव प्रमदवनममात्यादेस्तु निष्कुटे ।	
वाटी पुष्पाद् वृक्षाच्चासौ क्षुद्रारामः प्रसीदिका	॥ १७९ ॥
वृक्षोऽगः शिखरी च शाखिफलदावद्रिर्हरिद्रुर्द्रुमो	
जीर्णो द्रुर्विटपी कुटः क्षितिरुहः कारस्करो विष्टरः ।	
नन्द्यावर्तकरालिकौ तरुवसू पर्णी पुलाक्यङ्घ्रिपः	
सालाऽनोकहगच्छपादपनगा रूक्षागमौ पुष्पदः	॥ १८० ॥
कुञ्जनिकुञ्जकुडङ्गाः स्थाने वृक्षैर्वृतान्तरे ।	
पुष्पैस्तु फलवान् वृक्षो वानस्पत्यो विना तु तैः	॥ १८१ ॥
फलवान् वनस्पतिः स्यात्फलावन्ध्यः फलेग्रहिः ।	
फलवन्ध्यस्त्ववकेशी फलवान् फलिनः फली	॥ १८२ ॥
ओषधिः स्यादौषधिश्च फलपाकावसानिका ।	
क्षुपो ह्रस्वशिफाशाखः प्रततिर्व्रततिर्लता	॥ १८३ ॥
वल्लयस्यां तु प्रतानिन्यां गुल्मिन्युलपवीरुधः ।	
स्यात्प्ररोहोऽङ्कुरोऽङ्कुरो रोहश्च स तु पर्वणः	॥ १८४ ॥
समुत्थितः स्याद् बलिशं शिखाशाखालताः समाः ।	
साला शाला स्कन्धशाखा स्कन्धः प्रकाण्डमस्तके	॥ १८५ ॥
मूलाच्छाखाऽवधिर्गण्डिः प्रकाण्डोऽथ जटा शिफा ।	
प्रकाण्डरहिते स्तम्भो विटपो गुल्म इत्यपि	॥ १८६ ॥
शिरोनामाग्रं शिखरं मूलं बुध्नोऽहिनाम च ।	
सारो मज्जि त्वचि च्छल्ली चोचं वल्कं च वल्कलम्	॥ १८७ ॥

स्थाणौ तु ध्रुवकः शङ्कुः काष्ठे दलिकदारुणि ।	
निष्कुहः कोटरो मज्जा मञ्जरिर्वल्लिश्चि सा	॥ १८८ ॥
पत्रं पलाशं छदनं बर्हं पर्णं छदं दलम् ।	
नवे तस्मिन्किसलयं किसलं पल्लवोऽत्र तु	॥ १८९ ॥
नवे प्रवालोऽस्य कोशी शुङ्गा माढिर्दलस्नसा ।	
विस्तारविटपौ तुल्यौ प्रसूनं कुसुमं सुमम्	॥ १९० ॥
पुष्पं सूतं सुमनसः प्रसवश्च मणौवकम् ।	
जालकक्षारकौ तुल्यौ कलिकायां तु कोरकः	॥ १९१ ॥
कुड्मले मुकुलं गुच्छे गुच्छस्तबकगुत्सकाः ।	
गुलुच्छोऽथ रजः पौष्पं परगोऽथ रसो मधु	॥ १९२ ॥
मकरन्दो मरन्दश्च वृन्तं प्रसवबन्धनम् ।	
प्रबुद्धोज्जृम्भफुल्लानि व्याकोशं विकचं स्मितम्	॥ १९३ ॥
उन्मिषितं विकसितं दलितं स्फुटितं स्फुटम् ।	
प्रफुल्लोत्फुल्लसंफुल्लोच्छसितानि विजृम्भितम्	॥ १९४ ॥
स्मेरं विनिद्रमुन्निद्रविमुद्रहसितानि च ।	
संकुचितं तु निद्राणं मीलितं मुद्रितं च तत्	॥ १९५ ॥
फलं तु सस्यं तच्छुष्कं वानमामं शलाटु च ।	
ग्रन्थिः पर्व परुबीजकोशी शिम्बा शमी शिमिः	॥ १९६ ॥
शिम्विश्च पिप्पलोऽश्वत्थः श्रीवृक्षः कुञ्जराशनः ।	
कृष्णावासो बोधितरुः प्लक्षस्तु पर्कटी जटी	॥ १९७ ॥
न्यग्रोधस्तु बहुपात् स्याद्वटो वैश्रवणालयः ।	
उदुम्बरौ जन्तुफलो मशकी हेमदुग्धकः	॥ १९८ ॥
काकोदुम्बरिका फल्गुर्मलयुर्जघनेफला ।	
आम्रश्चूतः सहकारः सप्तपर्णस्त्वयुक्छदः	॥ १९९ ॥

शिग्रुः शोभाञ्जनोऽक्षीवतीक्ष्णगन्धकमोचकाः । श्वेतेऽत्र श्वेतमरिचः पुन्नागः सुरपर्णिका	॥ २०० ॥
बकुलः केसरोऽशोकः कंकेलिः ककुभोऽर्जुनः । मालूरः श्रूफलो बिल्वः किङ्किरातः कुरण्टकः	॥ २०१ ॥
त्रिपत्रकः पलाशः स्यात्किंशुको ब्रह्मपादपः । तृणराजस्तलस्तालो रम्भा मोचा कदल्यपि	॥ २०२ ॥
करवीरे हयमारः कुटजो गिरिमल्लिका । विदुलो वेतसः शीतो वानीरो वज्जुलो रथः	॥ २०३ ॥
कर्कन्धुः कुवली कोलिर्बदर्यथ हलिप्रियः । नीपः कदम्बः सालस्तु सर्जोऽरिष्टस्तु फेनिलः	॥ २०४ ॥
निम्बोऽरिष्टः पिचुमन्दः समौ पिचुलझावुकौ । कर्पासस्तु बादरः स्यात्पिचव्यस्तूलकं पिचुः	॥ २०५ ॥
आरग्वधः कृतमाले वृषो वासाटरूपके । करञ्जस्तु नक्तमालः स्नुहिर्वज्रो महातरुः	॥ २०६ ॥
महाकालस्तु किम्पाके मन्दारः पारिभद्रके । मधूकस्तु मधुष्ठीलो गुडपुष्पो मधुद्रुमः	॥ २०७ ॥
पीलुः सिनो गुडफलो गुग्गुलुस्तु पलङ्कषः । रजादनः पियालः स्यात्तिनिशस्तु रथद्रुमः	॥ २०८ ॥
नागरङ्गस्तु नारङ्ग इङ्गुदी तापसद्रुमः । काश्मरी भद्रपर्णी श्रीपर्ण्यम्लिका तु तिन्तिडी	॥ २०९ ॥
शेलुः श्लेष्मातकः पीतसालस्तु प्रियकोऽसनः । पाटलिः पाटला भूर्जो बहुत्वक्को मृदुच्छदः	॥ २१० ॥
द्रुमोत्पलः कर्णिकारे निचुले हिज्जलेज्जलौ । धात्री शिवा चामलकी कलिर्क्षो बिभीतकः	॥ २११ ॥

हरीतक्यभया पथ्या त्रिफला तु फलत्रयम् ।	
तापिञ्छस्तु तमालः स्याच्चम्पको हेमपुष्पकः	॥ २१२ ॥
निर्गुण्डी सिन्दुवारेऽतिमुक्तके माधवी लता ।	
वासन्ती चौड्रपुष्पं तु जपा जातिस्तु मालती	॥ २१३ ॥
मल्लिका स्याद्विचकिलः सप्तला नवमालिका ।	
मागधी यूथिका सा तु पीता स्याद्धेमपुष्पिका	॥ २१४ ॥
प्रियङ्गुः फलिनी श्यामा बन्धूको बन्धुजीवकः ।	
करुणे मल्लिकापुष्पो जम्बीरे जम्भजम्भलौ	॥ २१५ ॥
मातुलिङ्गो बीजपूरः करीरककरौ समौ ।	
पञ्चाङ्गुलः स्यादेरण्डे धातक्यां धातुपुष्पिका	॥ २१६ ॥
कपिकच्छूरात्मगुप्ता धतूरः कनकाह्वयः ।	
कपित्थस्तु दधिफलो नालिकेरस्तु लाङ्गली	॥ २१७ ॥
आम्रातको वर्षपाकी केतकः क्रकचच्छदः ।	
कोविदारो युगपत्रः सल्लकी तु गजप्रिया	॥ २१८ ॥
वंशो वेणुर्यवफलस्त्वचिसारस्तृणध्वजः ।	
मस्करः शतपर्वा च स्वनन् वातात्स कीचकः	॥ २१९ ॥
तुकाक्षीरी वंशक्षीरी त्वक्क्षीरी वंशरोचना ।	
पूगे क्रमुकगूवाकौ तस्योद्वेगं पुनः फलम्	॥ २२० ॥
ताम्बूलवल्ली ताम्बूली नागपर्यायवल्लयपि ।	
तुम्ब्यलाबूः कृष्णला तु गुञ्जा द्राक्षा तु गोस्तनी	॥ २२१ ॥
मृद्वीका हारहूरा च गोक्षुरस्तु त्रिकण्टकः ।	
श्वदंष्ट्रा स्थलशृङ्गायो गिरिकर्ण्यपराजिता	॥ २२२ ॥
व्याघ्री निर्दिग्धिका कण्टकारिका स्यादथामृता ।	
वत्सादनी गुडूची च विशाला त्विन्द्रवारुणी	॥ २२३ ॥

उशीरं वीरणीमूले ह्रीबेरे वालकं जलम् । प्रपुन्नाटस्त्वेडगजो दद्रुघ्नश्चक्रमर्दकः	॥ २२४ ॥
लट्वायां महारजनं कुसुम्भं कमलोत्तरम् । लोध्रे तु गालवो रोध्रतिल्वशावरमार्जनाः	॥ २२५ ॥
मृणालिनी पुटकिनी नलिनी पङ्कजिन्यपि । कमलं नलिनं पद्ममरविन्दं कुशेशयम्	॥ २२६ ॥
परं शतसहस्राभ्यां पत्रं राजीवपुष्करे । बिसप्रसूनं नालीकं तामरसं महोत्पलम्	॥ २२७ ॥
तज्जलात्सरसः पङ्कात् परे रुडुहजन्मजाः । पुण्डरीकं सिताम्भोजमथ रक्तसरोरुहे	॥ २२८ ॥
रक्तोत्पलं कोकनदं कैरविण्यां कुमुद्वती । उत्पलं स्यात्कुवलयं कुवेलं कुवलं कुवम्	॥ २२९ ॥
श्वेते तु तत्र कुमुदं कैस्वं गर्दभाह्वयम् । नीले तु स्यादिन्दीवरं हल्लकं रक्तसंध्यके	॥ २३० ॥
सौगन्धिके तु कल्हारं बीजकोशो वराटकः । कर्णिका पद्मनालं तु मृणालं तन्तुलं बिसम्	॥ २३१ ॥
किञ्जल्कं केसरं संवर्तिका तु स्यान्नवं दलम् । करहाटः शिफा च स्यात्कन्दे सलिलजन्मनाम्	॥ २३२ ॥
उत्पलानां तु शालूकं नील्यां शैवालशेवले । शेवालं शैवलं शेपालं जलाच्छूकनीलिके	॥ २३३ ॥
धान्यं तु सस्यं सीत्यं च व्रीहिः स्तम्बकश्च तत् । आशुः स्यात् पाटलो व्रीहिर्गर्भपाकी तु षष्टिकः	॥ २३४ ॥
शालयः कलमाद्याः स्युः कलमस्तु कलामकः । लोहितो रक्तशालिः स्यान्महाशालिः सुगन्धिकः	॥ २३५ ॥

यवो हयप्रियस्तीक्ष्णशूकस्तोक्मस्त्वसौ हरिः । मङ्गल्यको मसूरः स्यात्कलायस्तु सतीनकः	॥ २३६ ॥
हरेणुः खण्डिकश्चाथ चणको हरिमन्थकः । माषस्तु मदनो नन्दी वृष्यो बीजवरो बली	॥ २३७ ॥
मुद्गस्तु प्रथनो लोभ्यो बलाये हरितो हरिः । पीतेऽस्मिन् वसुखण्डीरप्रवेलजयशारदाः	॥ २३८ ॥
कृष्णो प्रवरवासन्तहरिमन्थजशिम्बिकाः । वनमुद्गे तुवरकनिगूढककुलीनकाः	॥ २३९ ॥
खण्डी च राजमुद्गे तु मकुष्ठकमयुष्ठकौ । गोधूमे सुमनो वल्ले निष्पावः शितशिम्बिकः	॥ २४० ॥
कुलत्थस्तु कालवृन्तस्ताम्रवृन्ता कुलत्थिका । आढकी तुवरी वर्णा स्यात्कुल्मासस्तु यावकः	॥ २४१ ॥
नीवारस्तु वनव्रीहिः श्यामाकश्यामकौ समौ । कङ्गुस्तु कङ्गुनी क्वङ्गुः प्रियङ्गुः पीततण्डुला	॥ २४२ ॥
सा कृष्णा मधुका रक्ता शोधिका मुसटी सिता । पीता माधव्यथोद्दालः कोद्रवः कोरदूषकः	॥ २४३ ॥
चीनकस्तु काककङ्गुर्यवनालस्तु योनलः । जूर्णाह्वयो देवधान्यं जोन्नाला बीजपुष्पिका	॥ २४४ ॥
शणं भङ्गा मातुलानी स्यादुमा तु क्षुमाऽतसी । गवेधुका गवेधुः स्याज्जर्तिलोऽरण्यजस्तिलः	॥ २४५ ॥
षण्डतिले तिलपिञ्जस्तिलपेजोऽथ सर्षपः । कदम्बकस्तन्तुभोऽथ सिद्धार्थः श्वेतसर्षपः	॥ २४६ ॥
माषादयः शमीधान्यं शूकधान्यं यवादयः । स्यात्सस्यशूकं किंशारुः कणिशं सस्यशीर्षकम्	॥ २४७ ॥

स्तम्बस्तु गुच्छो धान्यादेर्नालं काण्डोऽफलस्तु सः ।	
पलः पलालो धान्यत्वक्तुषो बुसे कडङ्गरः	॥ २४८ ॥
धान्यमावसितं रिद्धं तत्पूतं निर्बुसीकृतम् ।	
मूलपत्रकरीराग्रफलकाण्डाविरूढकाः	॥ २४९ ॥
त्वक् पुष्पं कवकं शाकं दशधा शिग्रुकं च तत् ।	
तण्डुलीयस्तण्डुलेरो मेघनादोऽल्पमारिषः	॥ २५० ॥
बिम्बी रक्तफला पीलुपर्णी स्यात्तुण्डिकेरिका ।	
जीवन्ती जीवनी जीवा जीवनीया मधुस्रवा	॥ २५१ ॥
वास्तुकं तु क्षारपत्रं पालक्या मधुसूदनी ।	
रसोनो लशुनोऽरिष्टो म्लेच्छकन्दो महौषधम्	॥ २५२ ॥
महाकन्दो रसोनोऽन्यो गृञ्जनो दीर्घपत्रकः ।	
भृङ्गराजो भृङ्गरजो मार्कवः केशरञ्जनः	॥ २५३ ॥
काकमाची वायसी स्यात्कारवेष्टः कटिल्लकः ।	
कूष्माण्डकस्तु कर्कारुः कोशातकी पटोलिका	॥ २५४ ॥
चिर्भिटी कर्कटी वालुङ्क्येर्वारुस्त्रपुसी च सा ।	
अर्शोघ्नः सूरणः कन्दः शृङ्गबेरकमार्द्रकम्	॥ २५५ ॥
कर्कोटकः किलासघ्नस्तिक्तपत्रः सुगन्धकः ।	
मूलकं तु हरिपर्णं सेकिमं हस्तिदन्तकम्	॥ २५६ ॥
तृणं नडादि नीवारादि च शर्षपं तु तन्नवम् ।	
सौगन्धिकं देवजग्धं पौरं कत्तुणरोहिषे	॥ २५७ ॥
दर्भः कुशः कुथो बर्हिः पवित्रमथ तेजनः ।	
गुन्द्रो मुञ्जः शरो दूर्वा त्वनन्ता शतपर्बिका	॥ २५८ ॥
हरिताली रुहा पोटगलस्तु धमनो नडः ।	
कुरुविन्दो मेघनामा मुस्ता गुन्द्रा तु सोत्तमा	॥ २५९ ॥

वल्वजा उलपोऽथेक्षुः स्याद्रसालोऽसिपत्रकः ।	
भेदाः कान्तारपुण्ड्राद्यास्तस्य मूलं तु मोरटम्	॥ २६० ॥
काशस्त्विषीका घासस्तु यवसस्तृणमर्जुनम् ।	
विषः क्ष्वेडो रसस्तीक्ष्णं गरलोऽथ हलाहलः	॥ २६१ ॥
वत्सनाभः कालकूटो ब्रह्मपुत्रः प्रदीपनः ।	
सौराष्ट्रिकः शौलिकेयः काकोलो दारदोऽपि च	॥ २६२ ॥
अहिच्छत्रो मेषशृङ्गः कुष्ठवालकनन्दनाः ।	
कैराटको हैमवतो मर्कटः करवीरकः	॥ २६३ ॥
सर्षपो मूलको गौरार्द्रकः सक्तुककर्दमौ ।	
अङ्गोल्लसारः कालिङ्गः शृङ्गिकी मधुसिक्थकः	॥ २६४ ॥
इन्द्रो लाङ्गुलिको विस्फुलिङ्गपिङ्गलगौतमाः ।	
मुस्तको दालवश्चेति स्थावरा विषजातयः	॥ २६५ ॥
कुरण्टाद्या अग्रबीजा मूलजास्तूत्पलादयः ।	
पर्वयोनय इक्ष्वाद्याः स्कन्धजाः सल्लकीमुखाः	॥ २६६ ॥
शाल्यादयो बीजरुहाः संमूर्च्छजास्तृणादयः ।	
स्युर्वनस्पतिकायस्य षडेता मूलजातयः	॥ २६७ ॥
इति वनस्पतिकायः	
नीलङ्गुः कृमिरन्तर्जक्षुद्रकीटो बहिर्भवः ।	
पुलकास्तूभयेऽपि स्युः कीकसाः कृमयोऽणवः	॥ २६८ ॥
काष्ठकीटो घृणो गण्डूपदः किञ्चुलकः कुसूः ।	
भूलता गण्डूपदी तु शिल्प्यस्त्रपा जलौकसः	॥ २६९ ॥
जलालोका जलूका च जलौका जलसर्पिणी ।	
मुक्तास्फोटोऽब्धिमण्डूकी शक्तिः कम्बुस्तु वारिजः	॥ २७० ॥

त्रिरेखः षोडशावर्तः शङ्खोऽथ क्षुद्रकम्बवः ।	
शङ्खनकाः क्षुल्लकाश्च शम्बूकास्त्वम्बुमात्रजाः	॥ २७१ ॥
कपर्दस्तु हिरण्यः स्यात्पणास्थिकवराटकौ ।	
दुर्नामा दीर्घकोशा च पिपीलकस्तु पीलकः	॥ २७२ ॥
पिपीलिका तु हीनाङ्गी ब्राह्मणी स्थूलशीर्षिका ।	
घृतेली पिङ्गकपिशाऽथोपजिह्वोपदेहिका	॥ २७३ ॥
वम्रयुपदीका रिक्ता तु लिक्ता यूका तु षट्पदी ।	
गोपालिका महाभीरुर्गोमयोत्था तु गर्दभी	॥ २७४ ॥
मत्कुणस्तु कोलकुण उदंशः किटिभोत्कुणौ ।	
इन्द्रगोपस्त्वग्निरजो वैराट्स्तिथिभोऽग्निकः	॥ २७५ ॥
ऊर्णनाभस्तन्तुवायो जालिको जालकारकः ।	
कृमिर्मर्कटको लूता लालास्त्रावोऽष्टपाच्च सः	॥ २७६ ॥
कर्णजलौका तु कर्णकीटा शतपदी च सा ।	
वृश्चिको द्रुण आल्यालिरलं तत्पुच्छकण्टकः	॥ २७७ ॥
भ्रमरो मधुकृद्भृङ्गश्चञ्चरीकः शिलीमुखः ।	
इन्दिन्दिरौऽली रेलम्बो द्विरेफोऽस्य षडंह्रयः	॥ २७८ ॥
भोज्यं तु पुष्पमधुनी खद्योतो ज्योतिरिङ्गणः ।	
पतङ्गः शलभः क्षुद्रा सरघा मधुमक्षिका	॥ २७९ ॥
माक्षिकादि तु मधु स्यान्मधूच्छिष्टं तु सिक्थकम् ।	
चर्वणा मक्षिका नीला पुत्तिका तु पतङ्गिका	॥ २८० ॥
वनमक्षिका तु दंशो दंशी तज्जातिरल्पिका ।	
तैलाटी वरटा गन्धोली स्याच्चिरी तु चीरुका	॥ २८१ ॥
झिल्लीका झिल्लिका वर्षकरी भृङ्गारिका च सा ।	
पशुस्तिर्यङ्चरिर्हिस्त्रेऽस्मिन् व्यालः श्वापदोऽपि च	॥ २८२ ॥

हस्ती मतङ्गजगजद्विपकर्यनेकपा मातङ्गवारणमहामृगसामयोनयः ।	
स्तम्बरेमद्विरदसिन्धुरनागदन्तिनो दन्तावलः करटिकुञ्जरकुम्भिपीलवः	
इभः करेणुर्गजोऽस्य स्त्री धेनुका वशाऽपि च ।	
भद्रो मन्दो मृगो मिश्रश्चतस्रो गजजातयः	॥ २८४ ॥
कालेऽप्यजातदन्तश्च स्वल्पाङ्गश्चापि मत्कुणौ ।	
पञ्चवर्षो गजो बालः स्यात्पतो दशवर्षकः	॥ २८५ ॥
विक्रो विंशतिवर्षः स्यात्कलभस्त्रिशदब्दकः ।	
यूथनाथो यूथपतिर्मत्ते प्रभिन्नगर्जितौ	॥ २८६ ॥
मदोत्कटो मदकलः समावुद्धान्तनिर्मदौ ।	
सज्जितः कल्पितस्तिर्यग्घाती परिणतो गजः	॥ २८७ ॥
व्यालो दुष्टगजो गम्भीरवेद्यवमताङ्कुशः ।	
राजबाह्यस्तूपबाह्यः सन्नाह्यः समरोचितः	॥ २८८ ॥
उदग्रदन्तीषादन्तो बहूनां घटना घटा ।	
मदो दानं प्रवृत्तिश्च वमथुः करशीकरः	॥ २८९ ॥
हस्तिनासा करः शुण्डा हस्तोऽग्रं त्वस्य पुष्करम् ।	
अङ्गुलिः कर्णिकादन्तौ विषाणौ स्कन्ध आसनम्	॥ २९० ॥
कर्णमूलं चूलिका स्यादीषिका त्वक्षिकूटकम् ।	
अपाङ्गदेशो निर्याणं गण्डस्तु करटः कटः	॥ २९१ ॥
अवग्रहो ललाटे स्यादारक्षः कुम्भयोरघः ।	
कुम्भौ तु शिरसः पिण्डौ कुम्भयोरन्तरं विदुः	॥ २९२ ॥
वातकुम्भस्तु तस्याधो वाहित्थं तु ततोऽप्यधः ।	
वाहित्थाधः प्रतिमानं पुच्छमूलं तु पेचकः	॥ २९३ ॥
दन्तभागः पुरोभागः पक्षभागस्तु पार्श्वकः ।	
पूर्वस्तु जङ्घादिदेशो गात्रं स्यात्पश्चिमोऽपरा	॥ २९४ ॥

बिन्दुजालं पुनः पद्मं शृङ्खलो निगडोऽन्दुकः ।	
हिङ्गीश्च पादपाशो वारिस्तु गजबन्धभूः	॥ २९५ ॥
त्रिपदी गात्रयोर्बन्ध एकस्मिन्नपरेऽपि च ।	
तोत्रं वेणुकमालानं बन्धस्तम्भोऽङ्कुशः सृणिः	॥ २९६ ॥
अपष्टं त्वङ्कुशस्याग्रं यातमङ्कुशवारणम् ।	
निषादिनां पादकर्म यतं वीतं तु तद्द्वयम्	॥ २९७ ॥
कक्ष्या दूष्या वरत्रा स्यात्कण्ठबन्धः कलापकः ।	
घोटकस्तुरगस्ताक्ष्यस्तुरङ्गोऽश्वस्तुरङ्गमः	॥ २९८ ॥
गन्धर्वोऽर्वा सप्तिवीती वाहो वाजी हयो हरिः ।	
वडवाऽश्वा प्रसूर्वामी किशोरोऽल्पवया हयः	॥ २९९ ॥
जवाधिकस्तु जवनो रथ्यो वोढा रथस्य यः ।	
आजानेयः कुलीनः स्यात्तत्तद्देशास्तु सैन्धवाः	॥ ३०० ॥
वानायुजाः पारसीकाः काम्बोजा वाहिकादयः ।	
विनीतस्तु साधुवाही दुर्विनीतस्तु शूकलः	॥ ३०१ ॥
कश्यः कशाहो हृद्रकावर्ती श्रीवत्सकी हयः ।	
पञ्चभद्रस्तु हत्पृष्ठमुखपाश्वर्येषु पुष्पितः	॥ ३०२ ॥
पुच्छोरःखुरकेशास्यैः सितैः स्यादष्टमङ्गलः ।	
सिते तु कर्ककोकाहौ खोङ्गाहः श्वेतपिङ्गले	॥ ३०३ ॥
पीयूषवर्णे सेरहः पीते तु हरियो हये ।	
कृष्णवर्णे तु खुङ्गाहः क्रियाहो लोहितो हयः	॥ ३०४ ॥
आनीलस्तु नीलकोऽथ त्रियूहः कपिलो हयः ।	
वोल्लाहस्त्वयमेव स्यात्पाण्डुकेशरवालधिः	॥ ३०५ ॥
उग्रहस्तु मनाव्पाण्डुः कृष्णजङ्घो भवेद्यदि ।	
सुरूहको गर्दभाभो वोरुखानस्तु पाटलः	॥ ३०६ ॥

कुलाहस्तु मनाक् पीतः कृष्णः स्याद्यदि जानुनि ।	
उकनाहः पीतरक्तच्छायः स एव तु क्वचित्	॥ ३०७ ॥
कृष्णरक्तच्छविः प्रोक्तः शोणः कोकनदच्छविः ।	
हरिकः पीतहरितच्छायः स एव हालकः	॥ ३०८ ॥
पङ्गुलः सितकाचाभो हलाहश्चित्रितो हयः ।	
ययुरश्चोऽश्वमेधीयः प्रोथमश्चस्य नासिका	॥ ३०९ ॥
मध्यं कश्यं निगालस्तु गलोद्देशः खुराः शफाः ।	
अथ पुच्छं बालहस्तो लाङ्गूलं लूम बालधिः	॥ ३१० ॥
अपावृत्तपरवृत्तलुठितानि तु वेष्टिते ।	
धोरितं वल्लितं प्लुतोत्तेजितोत्तेरितानि च	॥ ३११ ॥
गतयः पञ्च धाराख्यास्तुरङ्गाणां क्रमादिमाः ।	
तत्र धौरितकं धौर्यं धोरणं धोरितं च तत्	॥ ३१२ ॥
बभ्रुकङ्कशिखिक्रोडगतिवद् वल्लितं पुनः ।	
अग्रकायसमुल्लासात् कुञ्चितास्यं नतत्रिकम्	॥ ३१३ ॥
प्लुतं तु लङ्घनं पक्षिमृगगत्यनुहारकम् ।	
उत्तेजितं रेचितं स्यान्मध्यवेगेन या गतिः	॥ ३१४ ॥
उत्तेरितमुपकण्ठमास्कन्दितकमित्यपि ।	
उत्प्लुत्योत्प्लुत्य गमनं कोपादिवाखिलैः पदैः	॥ ३१५ ॥
आश्वीनोऽध्वा स योऽश्वेन दिनेनैकेन गम्यते ।	
कवी खलीनं कविका कवियं मुखयन्त्रणम्	॥ ३१६ ॥
पञ्चाङ्गी वक्त्रपट्टे तु तलिका तलसारकम् ।	
दामाञ्चनं पादपाशः प्रक्षरं प्रखरः समौ	॥ ३१७ ॥
चर्मदण्डे कशा रश्मौ बल्गाऽवक्षेपणी कुशा ।	
पर्याणं तु पल्ययनं वीतं फल्गु हयद्विपम्	॥ ३१८ ॥

वेसरोऽश्वतरो वेगसश्चाथ क्रमेलकः ।	
कुलनाशः शिशुनामा शलो भोलिर्मरुप्रियः	॥ ३१९ ॥
मयो महाङ्गो वासन्तो द्विककुर्गुलङ्घनः ।	
भूतघ्न उष्ट्रो दाशेरो खणः कण्टकाशनः	॥ ३२० ॥
दीर्घग्रीवः केलिकीर्णः करभस्तु त्रिहायणः ।	
स तु शृङ्खलकः काष्ठमयैः स्यात्पादबन्धनैः	॥ ३२१ ॥
गर्दभस्तु चिरमेही बालेयो रासभः खरः ।	
चक्रीवान् शङ्कुकर्णोऽथ ऋषभो वृषभो वृषः	॥ ३२२ ॥
वाडवेयः सौरभेयो भद्रः शक्वरशाक्वरौ ।	
उक्षाऽनड्वान् ककुब्धान् गौर्बलीवर्दश्च शाङ्करः	॥ ३२३ ॥
उक्षा तु जातो जातोक्षः स्कन्धिकः स्कन्धवाहकः ।	
महोक्षः स्यादुक्षतरो वृद्धोक्षस्तु जरद्गवः	॥ ३२४ ॥
षण्डतोचित आर्षभ्यः कूटो भग्नविषाणकः ।	
इट्चरो गोपतिः षण्डो गोवृषो मदकोहलः	॥ ३२५ ॥
वत्सः शकृत्करिस्तर्णो दम्यवत्सतरौ समौ ।	
नस्योतो नस्तितः षष्ठवाट् तु स्याद् युगपार्श्वगः	॥ ३२६ ॥
युगादीनां तु वोढारो युग्यप्रासङ्ग्यशाकटः ।	
स तु सर्वधुरीणः स्यात्सर्वा वहति यो धुरम्	॥ ३२७ ॥
एकधुरीणैकधुरगुभावेकधुरावहे ।	
धुरीणधुर्यधौरैयधौरैयकधुरंधराः	॥ ३२८ ॥
धूर्वहेऽथ गलिर्दुष्टवृषः शक्तोऽप्यधूर्वहः ।	
स्थौरी पृष्ठयः पृष्ठवाह्यो द्विदन् षोडन् द्विषड्रदौ	॥ ३२९ ॥
वहः स्कन्धोऽशकूटं तु ककुदं नैचिकं शिरः ।	
विषाणं कूणिका शृङ्गं सास्ना तु गलकम्बलः	॥ ३३० ॥

गौः सौरभेयी माहेयी माहा सुरभिरर्जुनी ।	
उत्ताऽघ्न्या रोहिणी शृङ्गिण्यनड्वाह्यनड्हुषा	॥ ३३१ ॥
तम्पा निलिम्पिका तंवा सा तु वर्णैरनेकधा ।	
प्रष्ठौही गर्भिणी वन्ध्या वशा वेहद् वृषोपगा	॥ ३३२ ॥
अवतोका स्रवद्गर्भा वृषाकान्ता तु सन्धिनी ।	
प्रौढवत्सा बष्कयिणी धेनुस्तु नवसूतिका	॥ ३३३ ॥
परेष्टुर्बहुसूतिः स्याद् गृष्टिः सकृत्प्रसूतिका ।	
प्रजने काल्योपसर्या सुखदोह्या तु सुव्रता	॥ ३३४ ॥
दुःखदोह्या तु करटा बहुदुग्धा तु वञ्जुला ।	
द्रोणदुग्धा द्रोणदुग्धा पीनोष्णी पीवरस्तनी	॥ ३३५ ॥
पीतदुग्धा तु धेनुष्या संस्थिता दुग्धबन्धके ।	
नैचिकी तूत्तमा गोषु पलिकनी बालगर्भिणी	॥ ३३६ ॥
समांसमीना तु सा या प्रतिवर्षं विजायते ।	
स्यादचण्डी तु सुकरा वत्सकामा तु वत्सला	॥ ३३७ ॥
चतुस्त्रेर्हायणी द्व्येकाद् हायन्येकादिवर्षिका ।	
आपीनमूधो गोविट् तु गोमयं भूमिलेपनम्	॥ ३३८ ॥
शुष्के तु तत्र गोग्रन्थिः करीषच्छगणे अपि ।	
गवां सर्वं गव्यं ब्रजे गोकुलं गोधनं धनम्	॥ ३३९ ॥
प्रजने स्यादुपसरः कीलः पुष्पलकः शिवः ।	
बन्धनं दाम संदानं पशुरज्जुस्तु दामनी	॥ ३४० ॥
अजः स्याच्छगल श्छागश्छगो वस्तः स्तभः पशुः ।	
अजा तु छागिका मज्जा सर्वभक्षा गलस्तनी	॥ ३४१ ॥
युवाऽजो वर्करोऽवौ तु मेघोर्णायुहुर्डोरणाः ।	
उरधो मेण्डको वृष्णिरेडको रोमशो हुडुः	॥ ३४२ ॥

संफालः शृङ्गिणी भेडो मेषी तु कुररी रुजा ।	
जालकिन्यविला वेण्यथेडिक्कः शिशुवाहकः	॥ ३४३ ॥
पृष्ठशृङ्गो वनाजः स्यादविदुग्धे त्ववेः परम् ।	
सोढं दूंसं मरीसं च कुक्कुरो वक्रवाल्धिः	॥ ३४४ ॥
अस्थिभुग् भषणः सारमेयः कौलेयकः शुनः ।	
शुनिः श्वानो गृहमृगः कुक्कुरो रात्रिजागरः	॥ ३४५ ॥
रसनलिङ् रतपराः कीलशायित्रणान्दुकाः ।	
शालावृको मृगदंशः श्वाऽलर्कस्तु स रोगितः	॥ ३४६ ॥
विश्वकद्वस्तु कुशलो मृगव्ये सरमा शुनी ।	
विट्चरः सूकरे ग्राम्ये महिषो यमवाहनः	॥ ३४७ ॥
रजस्वलो वाहरिपुर्लुलायः सैरिभो महः ।	
धीरस्कन्धः कृष्णभृङ्गो जरन्तो दंशभीरुकः	॥ ३४८ ॥
रक्ताक्षः कासरो हंसकालीतनयलालिकौ ।	
अरण्यजेऽस्मिन् गवलः सिंहः कण्ठीरवो हरिः	॥ ३४९ ॥
हर्यक्षः केसरीभारिः पञ्चास्यो नखरायुधः ।	
महानादः पञ्चशिखः पारिन्द्रः पत्यरी मृगात्	॥ ३५० ॥
श्वेतपिङ्गोऽप्यथ व्याघ्रो द्वीपी शार्दूलचित्रकौ ।	
चित्रकायः पुण्डरीकस्तरक्षुस्तु मृगादनः	॥ ३५१ ॥
शरभः कुञ्जरातरुत्पादकोऽष्टपादपि ।	
गवयः स्याद्वनगवो गोसदृक्षोऽश्ववारणः	॥ ३५२ ॥
खड्गी वाध्रीणसः खड्गो गण्डकोऽथ किरः किरिः ।	
भूदारः सूकरः कोलो वराहः क्रोडपोत्रिणौ	॥ ३५३ ॥
घोणी घृष्टिः स्तब्धरोमा दंष्ट्री किट्यास्यलाङ्गलौ ।	
आखनिकः शिरोमर्मा स्थूलनासो बहुप्रजः	॥ ३५४ ॥

भाल्लूके भालूकर्क्षाच्छभल्लभल्लूकभल्लुकाः ।	
सृगालो जम्बुकः फेरुः फेरण्डः फेरवः शिवा	॥ ३५५ ॥
घोरवासी भूरिमायो गोमायुर्मृगधूर्तकः ।	
हूरवो भरुजः क्रोष्ट शिवाभेदेऽल्पके किखिः	॥ ३५६ ॥
पृथौ गुण्डिवलोपाकौ कोकस्त्वीहामृगो वृकः ।	
अरण्यश्वा मर्कटस्तु कपिः कीशः प्लवङ्गमः	॥ ३५७ ॥
प्लवङ्गः प्लवगः शाखामृगो हरिर्वलीमुखः ।	
वनौका वानरोऽथासौ गोलाङ्गूलोऽसिताननः	॥ ३५८ ॥
मृगः कुरङ्गः सारङ्गो वातायुहरिणावपि ।	
मृगभेदा रुरुन्यङ्कुरङ्कुगोकर्णशंवराः	॥ ३५९ ॥
चमूरुचीनचमराः समूरैणश्यरौहिषाः ।	
कदली कन्दली कृष्णशारः पृषतरोहितौ	॥ ३६० ॥
दक्षिणेर्मा तु स मृगो यो व्याधैर्दक्षिणे क्षतः ।	
वातप्रमीर्वातमृगः शशस्तु मृदुलोमकः	॥ ३६१ ॥
शूलिको लोमकर्णोऽथ शल्ये शललशल्यकौ ।	
श्वाविच्च तच्छलाकायां शललं शलमित्यपि	॥ ३६२ ॥
गोधा निहाका गौधेसगौधारौ दुष्टतत्सुते ।	
गौधेयोऽन्यत्र मुसली गोधिकागोलिके गृहात्	॥ ३६३ ॥
माणिक्या भित्तिका पल्ली कुड्यमत्स्यो गृहालिका ।	
स्यादञ्जनाधिका हालिन्यञ्जनिका हलाहलः	॥ ३६४ ॥
स्थूलाञ्जनाधिकायां तु ब्राह्मणी रक्तपुच्छिका ।	
कृकलासस्तु सरटः प्रतिसूर्यः शयानकः	॥ ३६५ ॥
मूषिको मूषको वज्रदशनः खनकोन्दुरौ ।	
उन्दुरुर्वृष आखुश्च सूच्यास्यो वृषलोचने	॥ ३६६ ॥

छुछुन्दरी गन्धमुष्यां गिरिका बालमूषिका ।
 बिडाल ओतुमार्जारो ह्रीकुश्च वृषदंशकः ॥ ३६७ ॥
 जाहको गात्रसंकोची मण्डली नकुलः पुनः ।
 पिङ्गलः सर्पहा बभ्रुः सर्पोऽहिः पवनाशनः ॥ ३६८ ॥
 भोगी भुजङ्गभुजगावुरगो द्विजिह्वव्यालौ भुजङ्गमसरीसृपदीर्घजिह्वाः ।
 काकोदरो विषधरः फणभृत्पृदाकुर्दृक्कर्णकुण्डलिबिलेशयदन्दशूकाः ॥
 दर्वीकरः कञ्चुकिचक्रिगूढपात्पन्नगा जिह्मगलेलिहानौ ।
 कुम्भीनसाशीविषदीर्घपृष्ठाः स्याद् राजसर्पस्तु भुजङ्गभोजी ॥ ३७० ॥
 चक्रमण्डल्यजगरः पारीन्द्रो वाहसः शयुः ।
 अलगर्दो जलव्यालः समौ राजिलदुन्दुभौ ॥ ३७१ ॥
 भवेत् तिलित्सो गोनासो गोनसो घोणसोऽपि च ।
 कुक्कुटाहिः कुक्कुटाभो वर्णेन च रवेण च ॥ ३७२ ॥
 नागाः पुनः काद्रवेयास्तेषां भोगावती पुरी ।
 शेषो नागाधिपोऽनन्तो द्विसहस्राक्ष आलुकः ॥ ३७३ ॥
 स च श्यामोऽथवा शुक्लः सितपङ्कजलाञ्छनः ।
 वासुकिस्तु सर्पराजः श्वेतो नीलसरोजवान् ॥ ३७४ ॥
 तक्षकस्तु लोहिताङ्गः स्वस्तिकाङ्कितमस्तकः ।
 महापद्मस्त्वतिशुक्लो दशबिन्दुकमस्तकः ॥ ३७५ ॥
 शङ्खस्तु पीतो बिभ्राणो रेखामिन्दुसितां गले ।
 कुलिकोऽर्धचन्द्रमौलिज्वालाधूमसमप्रभः ॥ ३७६ ॥
 अथ कम्बलाश्चतरधृतराष्ट्रबलाहकाः ।
 इत्यादयोऽपरे नागास्तत्तत्कुलसमुद्भवाः ॥ ३७७ ॥
 निर्मुक्तो गुक्तनिर्मोकः सविषा निर्विषाश्च ते ।
 नागाः स्युर्हर्गविषा लूमविषास्तु वृश्चिकादयः ॥ ३७८ ॥

व्याघ्रादयो लोमविषा नखविषा नरादयः ।	
लालाविषास्तु लूताद्याः कालान्तरविषाः पुनः	॥ ३७९ ॥
मूषिकाद्या दूषीविषं त्ववीर्यमौषधादिभिः ।	
कृत्रिमं तु विषं चारं गरश्चोपविषं च तत्	॥ ३८० ॥
भोगोऽहिकायो दंष्ट्राशीर्दर्वी भोगः फटः स्फटः ।	
फणोऽहिकोशे तु निर्ल्वयनीनिर्मोककञ्चुकाः	॥ ३८१ ॥
॥ इति स्थलचराः पञ्चेन्द्रियाः ॥	
विहगो विहङ्गमखगौ पतगो विहङ्गः	
शकुनिः शकुन्तिः शकुनौ विवयः शकुन्ताः ।	
नभसङ्गमो विकिरपत्ररथौ विहायो	
द्विजपक्षिविष्किरपतत्रिपतत्पतङ्गाः	॥ ३८२ ॥
पित्सन् नीडाण्डजो गौकाश्चञ्चुश्चञ्चूः सृपाटिका ।	
त्रोटिश्च पत्रं पतत्रं पिच्छं वाजस्तनूरुहम्	॥ ३८३ ॥
पक्षो गरुच्छदश्चापि पक्षमूलं तु पक्षतिः ।	
प्रडीनोड्डीनसण्डीनडयनानि नभोगतौ	॥ ३८४ ॥
पेशी कोशोऽण्डे कुलायो नीडे केकी तु सर्पभुक् ।	
मयूरबर्हिणौ नीलकण्ठो मेघसुहृच्छिखी	॥ ३८५ ॥
शुक्लापाङ्गोऽस्य वाक् केका पिच्छं बर्हं शिखण्डकः ।	
प्रचलाकः कलापश्च मेचकश्चन्द्रकः समौ	॥ ३८६ ॥
वनप्रियः परभृतस्ताम्राक्षः कोकिलः पिकः ।	
कलकण्ठः काकपुष्टः काकोऽरिष्टः सकृत्प्रजः	॥ ३८७ ॥
आत्मघोषश्चिरजीवी घूकारिः करटो द्विकः ।	
एकहृग्बलिभुग्ध्वाङ्क्षोमौकुलिर्वायसोऽन्यभृत्	॥ ३८८ ॥

वृद्धद्रोणदग्धकृष्णपर्वतेभ्यस्त्वसौ परः ।	
वनाश्रयस्तु काकोलो मदगुस्तु जलवायसः	॥ ३८९ ॥
घूके निशाटः काकारिः कौशिकोलूकपेचकाः ।	
दिवान्धोऽथ निशावेदी कुक्कुटश्चरणायुधः	॥ ३९० ॥
कृकवाकुस्ताम्रचूडो विवृताक्षः शिखण्डिकः ।	
हंसाश्चक्राङ्गवकाङ्गमानसौकःसितच्छदाः	॥ ३९१ ॥
रजहंसास्त्वमी चञ्चुचरणैरतिलोहितैः ।	
मल्लिकाक्षास्तु मलिनैर्धार्तराष्ट्राः सितेतरैः	॥ ३९२ ॥
कादम्बास्तु कलहंसाः पक्षैः स्युरतिधूसरैः ।	
वारला वरला हंसी वारय वरय च सा	॥ ३९३ ॥
दार्वाघाटः शतपत्रः खञ्जरीटस्तु खञ्जनः ।	
सारसस्तु लक्ष्मणः स्यात्पुष्कराख्यः कुरङ्कुरः	॥ ३९४ ॥
सारसी लक्ष्मणाऽथ कुङ् कौञ्चे चाषे किकीदिविः ।	
चातकः स्तोकको बप्पीहः सारङ्गो नभोऽम्बुपः	॥ ३९५ ॥
चक्रवाको रथाङ्गाह्वः कोको द्वन्द्वचरोऽपि च ।	
टिट्ठिभस्तु कटुक्वाण उत्पादशयनश्च सः	॥ ३९६ ॥
चटको गृहबलिभुक् कलविङ्कः कुलिङ्कः ।	
योषित्तु तस्य चटका स्त्र्यपत्ये चटका तयोः	॥ ३९७ ॥
पुमपत्ये चाटकैरो दात्यूहे कालकण्टकः ।	
जलरङ्कुर्जलरञ्जो बके कह्लो बकोटवत्	॥ ३९८ ॥
बलाहकः स्याद्बलाको बलाका बिसकण्टिका ।	
भृङ्गः कलिङ्गो धूम्याटः कङ्कस्तु कमनच्छदः	॥ ३९९ ॥
लोहपृष्ठो दीर्घपादः कर्कटः स्कन्धमल्लकः ।	
चिल्लः शकुनिरातापी श्येनः पत्नी शशादनः	॥ ४०० ॥

दाक्षाय्यो दूरहग् गृध्रोऽथोत्क्रोशो मत्स्यनाशनः ।	
कुरः कीरस्तु शुको रक्ततुण्डः फलादनः	॥ ४०१ ॥
शारिका तु पीतपादा गोरटी गोकिराटिका ।	
स्याच्चर्मचटकायां तु जतुकाऽजिनपत्रिका	॥ ४०२ ॥
वल्गुलिका मुखविष्टा परोष्णी तैलपायिका ।	
कर्करेटुः करेटुः स्यात्करटुः कर्कराटुकः	॥ ४०३ ॥
आटिरतिः शरारिः स्यात्कृकणककरी समौ ।	
भासे शकुन्तः कोयष्टौ शिखरी जलकुक्कुभः	॥ ४०४ ॥
पारापतः कलखः कपोतो रक्तलोचनः ।	
ज्योत्स्नाप्रिये चलचञ्चुचकोरविषसूचकाः	॥ ४०५ ॥
जीवञ्जीवस्तु गुन्द्रालो विषदर्शनमृत्युकः ।	
व्याघ्राटस्तु भरद्वाजः प्लवस्तु गात्रसंप्लवः	॥ ४०६ ॥
तित्तिरिस्तु खरकोणो हारीतस्तु मृदङ्कुरः ।	
कारण्डवस्तु मरुलः सुगृहश्चञ्चुसूचिकः	॥ ४०७ ॥
कुम्भकारकुक्कुटस्तु कुक्कुभः कुहकस्वनः ।	
पक्षिणा येन गृह्यन्ते पक्षिणोऽन्ये स दीपकः	॥ ४०८ ॥
छेका गृह्याश्च ते गेहासक्ता ये मृगपक्षिणः ।	
। इति खचराः पञ्चेन्द्रियाः ।	
मत्स्यो मीनः पृथुरोमा झषो वैसारिणोऽण्डजः	॥ ४०९ ॥
सङ्घचारी स्थिरजिह्व आत्माशी स्वकुलक्षयः ।	
विसारः शकली शल्की शंवरोऽनिमिषस्तिमिः	॥ ४१० ॥
सहस्रदंष्ट्रे वादालः पाठीने चित्रवल्लिकः ।	
शकुले स्यात्कलकोऽथ गडकः शकुलार्भकः	॥ ४११ ॥

उलूपी शिशुके प्रोष्ठी शफरः श्वेतकोलके ।	
नलमीनश्चिलिचिमो मत्स्यराजस्तु रेहितः	॥ ४१२ ॥
मद्गुरस्तु राजशृङ्गः शृङ्गी तु मद्गुरप्रिया ।	
क्षुद्राण्डमत्स्यजातं तु पोताधानं जलाणुकम्	॥ ४१३ ॥
महामत्स्यास्तु चीरिल्लितिमिङ्गिलगिलादयः ।	
अथ यादांसि नक्राद्या हिंसका जलजन्तवः	॥ ४१४ ॥
नक्रः कुम्भीर आलास्यः कुम्भी महामुखोऽपि च ।	
तालुजिह्वः शङ्खमुखो गोमुखो जलसूकरः	॥ ४१५ ॥
शिशुमारस्त्वम्बुकूर्म उष्णवीर्यो महावसः ।	
उद्रस्तु जलमार्जारः पानीयनकुलो वसी	॥ ४१६ ॥
ग्राहे तन्तुस्तन्तुनागोऽवहारो नागतन्तुणौ ।	
अन्येऽपि यादोभेदाः स्युर्बहवो मकरादयः	॥ ४१७ ॥
कुलीरः कर्कटः पिङ्गचक्षुः पाश्वोदरप्रियः ।	
द्विधागतिः षोडशांघ्रिः कुरचिल्लो बहिश्चरः	॥ ४१८ ॥
कच्छपः कमठः कूर्मः क्रोडपादश्चतुर्गतिः ।	
पञ्चाङ्गुप्तदौलेयौ जीवथः कच्छपी दुली	॥ ४१९ ॥
मण्डूके हरिशालूरप्लवभेकप्लवङ्गमाः ।	
वर्षाभूः प्लवगः शालुरजिह्वव्यङ्गदर्दुराः	॥ ४२० ॥
स्थले नरादयो ये तु ते जले जलपूर्वकाः ।	
अण्डजाः पक्षिसर्पाद्याः पोतजाः कुञ्जरादयः	॥ ४२१ ॥
रसजा मद्यकीटद्या नृगवाद्या जरायुजाः ।	
यूकाद्याः स्वेदजा मत्स्यादयः संमूर्च्छनोद्भवाः	॥ ४२२ ॥
खञ्जनास्तून्निदोऽथोपपादुका देवनारकाः ।	
त्रसयो नय इत्यष्टावुद्भिदुद्भिज्जमुद्भिदम्	॥ ४२३ ॥

पञ्चमो नारककाण्डः

स्युर्नारकास्तु परेतप्रेतयात्यातिवाहिकाः । आजूर्विष्टिर्यातिना तु कारणा तीव्रवेदना	॥ १ ॥
नरकस्तु नारकः स्यान्निरयो दुर्गतिश्च सः । घनोदधिघनवाततनुवातनभःस्थिताः	॥ २ ॥
रत्नशर्करावालुकापङ्कधूमतमःप्रभाः । महातमःप्रभा चेत्यधोऽधो नरकभूमयः	॥ ३ ॥
क्रमात्पृथुतराः सप्ताथ त्रिशत् पञ्चविंशतिः । पञ्चदश दश त्रीणि लक्षाण्यूनं च पञ्चभिः	॥ ४ ॥
लक्षं पञ्च च नरकावासाः सीमन्तकादयः । एतासु स्युः क्रमेणाथ पातालं वडवामुखम्	॥ ५ ॥
बलिवेशमाधोभुवनं नागलोको रसातलम् । रन्ध्रं बिलं निर्व्यथनं कुहरं शुषिरं शुषिः	॥ ६ ॥
छिद्रं रोपं विवरं च निम्नं रोकं वपान्तरम् । गर्तश्चभ्रावटगाधदरास्तु विवरे भुवः	॥ ७ ॥

षष्ठः सामान्यकाण्डः

स्याल्लोको विष्टपं विश्वं भुवनं जगती जगत् । जीवाजीवाधारक्षेत्रं लोकोऽलोकस्ततोऽन्यथा	॥ १ ॥
क्षेत्रज्ञ आत्मा पुरुषश्चेतनः स पुनर्भवी । जीवः स्यादसुमान् सत्त्वं देहभृज्जन्युजन्तवः	॥ २ ॥
उत्पत्तिर्जन्मजनुषी जननं जनिरुद्भवः । जीवेऽसुजीवितप्राणा जीवातुर्जीवनौषधम्	॥ ३ ॥
श्वासस्तु श्वसितं सोऽन्तर्मुख उच्छ्वास आहरः । आनो बहिर्मुखस्तु स्यान्निःश्वासः पान एतनः	॥ ४ ॥

आयुर्जीवितकालोऽन्तःकरणं मानसं मनः ।	
हृच्चेतो हृदयं चित्तं स्वान्तं गूढपथोच्चले	॥ ५ ॥
मनसः कर्म सङ्कल्पः स्यादथो शर्म निर्वृतिः ।	
सातं सौख्यं सुखं दुःखं त्वसुखं वेदना व्यथा	॥ ६ ॥
पीडा बाधाऽर्तिराभीलं कृच्छ्रं कष्टं प्रसूतिजम् ।	
आमनस्यं प्रगाढं च स्यादाधिर्मानसी व्यथा	॥ ७ ॥
सपत्राकृतिनिष्पत्राकृती त्वत्यन्तपीडने ।	
क्षुज्जाठरग्निजा पीडा व्यापादो द्रोहचिन्तनम्	॥ ८ ॥
उपज्ञा ज्ञानमाद्यं स्याच्चर्चा संख्या विचारणा ।	
वासना भावना संस्कारोऽनुभूताद्यविस्मृतिः	॥ ९ ॥
निर्णयो निश्चयोऽन्तः संप्रधारणा समर्थनम् ।	
अविद्याऽहंमत्यज्ञाने भ्रान्तिर्मिथ्यामतिभ्रमः	॥ १० ॥
संदेहद्वापारोका विचिकित्सा च संशयः ।	
परभागो गुणोत्कर्षो दोषे त्वादीनवाश्रवौ	॥ ११ ॥
स्वाद् रूपं लक्षणं भावश्चात्मप्रकृतिरीतयः ।	
सहजो रूपतत्त्वं च धर्मः सर्गो निसर्गवत्	॥ १२ ॥
शीलं सतत्त्वं संसिद्धिरवस्था तु दशा स्थितिः ।	
स्नेहः प्रीतिः प्रेमहार्दे दाक्षिण्यं त्वनुकूलता	॥ १३ ॥
विप्रतीसारोऽनुशयः पश्चात्तापोऽनुतापश्च ।	
अवधानसमाधानप्रणिधानानि तु समाधौ स्युः	॥ १४ ॥
धर्मः पुण्यं वृषः श्रेयः सुकृते नियतौ विधिः ।	
दैवं भाग्यं भागधेयं दिष्टं चायस्तु तच्छुभम्	॥ १५ ॥
अलक्ष्मीर्निर्ऋतिः कालकर्णिका स्यादथाशुभम् ।	
दुष्कृतं दुरितं पापमेनः पाप्मा च पातकम्	॥ १६ ॥

किल्बिषं कलुषं किण्वं कल्मषं वृजिनं तमः ।	
अंहः कल्कमघं पङ्क उपाधिर्धर्मचिन्तनम्	॥ १७ ॥
त्रिवर्गो धर्मकामार्थाश्चतुर्वर्गः समोक्षकाः	
बलतुर्याश्चतुर्भद्रं प्रमादोऽनवधानता	॥ १८ ॥
छन्दोऽभिप्राय आकृतं मतभावाशया अपि ।	
हृषीकमक्षं करणं स्रोतः खं विषयीन्द्रियम्	॥ १९ ॥
बुद्धीन्द्रियं स्पर्शनादि पाण्यादि तु क्रियेन्द्रियम् ।	
स्पर्शादयस्त्विन्द्रियार्था विषया गोचरा अपि	॥ २० ॥
शीते तुषारः शिशिरः सुशीमः शीतलो जडः ।	
हिमोऽथोष्णे तिग्मस्तीव्रस्तीक्ष्णश्चण्डः खरः पटुः	॥ २१ ॥
कोष्णः कवोष्णः कदुष्णो मन्दोष्णश्चैषदुष्णवत् ।	
निष्ठुरः कक्खटः कूरः परुषः कर्कशः खरः	॥ २२ ॥
दृढः कठोरः कठिनो जरठः कोमलः पुनः ।	
मृदुलो मृदुसोमालसुकुमारा अकर्कशः	॥ २३ ॥
मधुरस्तु रसज्येष्ठो गुल्यः स्वादुर्मधूलकः ।	
अम्लस्तु पाचनो दन्तशठोऽथ लवणः सरः	॥ २४ ॥
सर्वरसोऽथ कटुः स्यादोषणो मुखशोधनः ।	
वक्त्रभेदी तु तिक्तोऽथ कषायस्तुवरो रसाः	॥ २५ ॥
गन्धो जनमनोहारी सुरभिर्घ्राणितर्पणः ।	
समाकर्षी निर्हारी च स आमोदो विदूरगः	॥ २६ ॥
विमर्दोत्थः परिमलोऽथामोदी मुखवासनः ।	
इष्टगन्धः सुगन्धिश्च दुर्गन्धः पूतिगन्धिकः	॥ २७ ॥
आमगन्धि तु विस्रं स्याद्वर्णाः श्वेतादिका अमी ।	
श्वेतः श्येतः सितः शुक्लो हरिणो विशदः शुचिः	॥ २८ ॥

अवदातगौरशुभ्रवलक्षधवलार्जुनाः ।	
पाण्डुरः पाण्डरः पाण्डुरीषत्पाण्डुस्तु धूसरः	॥ २९ ॥
कापोतस्तु कपोताभः पीतस्तु सितरञ्जनः ।	
हारिद्रः पीतलो गौरः पीतनीलः पुनर्हरित्	॥ ३० ॥
पालाशो हरितस्तालकाभो रक्तस्तु रोहितः ।	
माञ्जिष्ठो लोहितः शोणः श्वेतरक्तस्तु पाटलः	॥ ३१ ॥
अरुणो बालसन्ध्याभः पीतरक्तस्तु पिञ्जरः ।	
कपिलः पिङ्गलः श्यावः पिशङ्गः कपिशो हरिः	॥ ३२ ॥
बभ्रुः कद्रुः कडाश्च पिङ्गे कृष्णस्तु मेचकः ।	
स्याद्रामः श्यामलः श्यामः कालो नीलोऽसितः शितिः	॥ ३३ ॥
रक्तश्यामे पुनर्धूम्रधूमलावथ कर्बुरः ।	
किर्मीर एतः शबलश्चित्रकल्माषचित्तलाः	॥ ३४ ॥
शब्दो निनादो निर्घोषः स्वानो ध्वानः स्वरो ध्वनिः ।	
निर्हादो निनदो ह्रादो निःस्वानो निःस्वनः स्वनः	॥ ३५ ॥
खो नादः स्वनिर्घोषः संव्याङ्भ्यो खव आखः ।	
क्वणनं निक्वणः क्वाणो निक्वाणश्च क्वणो रणः	॥ ३६ ॥
षड्जऋषभगान्धारा मध्यमः पञ्चमस्तथा ।	
धैवतो निषधः सप्त तन्त्रीकण्ठोद्भवाः स्वराः	॥ ३७ ॥
ते मन्द्रमध्यताराः स्युरुरः कण्ठशिरोभवाः ।	
रुदितं क्रन्दितं कुष्टं तदपुष्टं तु गह्वरम्	॥ ३८ ॥
शब्दो गुणानुरागोत्थः प्रणादः सीत्कृतं नृणाम् ।	
पर्दनं गुदजे शब्दे कदर्दनं कुक्षिसम्भवे	॥ ३९ ॥
क्ष्वेडा तु सिंहनादोऽथ क्रन्दनं सुभटध्वनिः ।	
कोलाहलः कलकलस्तुमुलो व्याकुलो खः	॥ ४० ॥

मर्मरो वस्त्रपत्रादेर्भूषणानां तु शिञ्जितम् । हेषा द्वेषा तुरङ्गाणां गर्जनं गजबृंहिते	॥ ४१ ॥
विस्फारो धनुषां हम्भारम्भे गोर्जलदस्य तु । स्तनितं गर्जितं गर्जिः स्वनितं रसितादि च	॥ ४२ ॥
कूजितं स्याद्विहङ्गानां तिष्ठ्यां रुतवाशिते । वृकस्य रेषणं रेषा वुक्कनं भषणं शुनः	॥ ४३ ॥
पीडितानां तु कणितं मणितं रतकूजितम् । प्रक्वाणः प्रक्वणस्तन्या मर्दलस्य तु गुन्दलः	॥ ४४ ॥
क्षीजनं तु कीचकानां भेर्या नादस्तु ददुरः । तारोऽत्युच्चैर्ध्वनिर्मन्द्रो गम्भीरो मधुरः कलः	॥ ४५ ॥
काकली तु कलः सूक्ष्म एकतालो लयानुगः । काकुर्ध्वनिविकारः स्यात्प्रतिश्रुतु प्रतिध्वनिः	॥ ४६ ॥
संघाते प्रकरौघवारनिकरव्यूहाः समूहश्चयः संदोहः समुदायरशिविसरव्राताः कलापो व्रजः । कूटं मण्डलचक्रवालपटलस्तोमा गणः पेटकं वृन्दं चक्रकदम्बके समुदयः पुञ्जोत्करौ संहतिः	॥ ४७ ॥
समवायो निकुरम्बं जालं निवहसञ्चयौ । जातं तिष्ठ्यां तद्यूथं संघसार्थौ तु देहिनाम्	॥ ४८ ॥
कुलं तेषां सजातीनां निकायस्तु सधर्मिणाम् । वर्गस्तु सदृशां स्कन्धो नरकुञ्जरवाजिनाम्	॥ ४९ ॥
ग्रामो विषयशब्दास्त्रभूतेन्द्रियगुणाद् व्रजे । समजस्तु पशूनां स्यात्समाजस्त्वन्यदेहिनाम्	॥ ५० ॥
शुकादीनां गणे शौकमायूरतैत्तिरादयः । भिक्षादेर्भैक्षसाहस्रगार्भिणयौवतादयः	॥ ५१ ॥

गोत्रार्थप्रत्ययान्तानां स्युरौपगवकादयः ।	
उक्षादेरौक्षकं मानुष्यकं वार्द्धकमौष्टकम्	॥ ५२ ॥
स्याद्राजपुत्रकं राजन्यकं राजकमाजकम् ।	
वात्सकौरभ्रके कावचिकं कवचिनामपि	॥ ५३ ॥
हास्तिकं तु हस्तिनां स्यादापूपिकाद्यचेतसाम् ।	
धेनूनां धैनुकं धेन्वन्तानां गौधेनुकादयः	॥ ५४ ॥
कैदारकं कैदारिकं कैदार्यमपि तद्गणे ।	
ब्राह्मणादेर्ब्राह्मण्यं माणव्यं वाडव्यमित्यपि	॥ ५५ ॥
गणिकानां तु गाणिक्यं केशानां कैश्यकैशिके ।	
अश्वानामाश्वमश्वीयं पर्शूनां पार्श्वमप्यथ	॥ ५६ ॥
वातूलवात्ये वातानां गव्यागोत्रे पुनर्गवाम् ।	
पाश्याखल्यादि पाशादेः खलादेः खलिनीनिभाः	॥ ५७ ॥
जनता बन्धुता ग्रामता गजता सहायता ।	
जनादीनां स्थानां तु स्याद्रथ्या रथकट्यया	॥ ५८ ॥
राजिलेखा ततिर्विथी-मालाऽल्यावलिपङ्क्तयः ।	
धोरणी श्रेण्युभौ तु द्वौ युगलं द्वितयं द्वयम्	॥ ५९ ॥
युगं द्वैतं यमं द्वन्द्वं युग्मं यमलयामले ।	
पशुभ्यो गोयुगं युग्मे परं षट्त्वे तु षड्गवम्	॥ ६० ॥
परःशताद्यास्ते येषां परा संख्या शतादिकात् ।	
प्राज्यं प्रभूतं प्रचुरं बहुलं बहु पुष्कलम्	॥ ६१ ॥
भूयिष्ठं पुरुहं भूयो भूर्यदभ्रं पुरु स्फिरम् ।	
स्तोकं क्षुल्लं तुच्छमल्पं दध्राणुतलिनानि च	॥ ६२ ॥
तनु क्षुद्रं कृशं सूक्ष्मं पुनः श्लक्ष्णं च पेलवम् ।	
त्रुट्यै मात्रा लवो लेशः कणो ह्रस्वं पुनर्लघु	॥ ६३ ॥

अत्यल्पेऽल्पिष्ठमल्पीयः कनीयोऽणीय इत्यपि ।	
दीर्घायते समे तुङ्गमुच्चमुन्नतमुद्धरम्	॥ ६४ ॥
प्रांशूच्छ्रितमुदग्रं च न्यङ् नीचं ह्रस्वमन्धरे ।	
खर्वं कुब्जं वामनं च विशालं तु विशङ्कटम्	॥ ६५ ॥
पृथूरु पृथुलं व्यूढं विकटं विपुलं बृहत् ।	
स्फारं वरिष्ठं विस्तीर्णं ततं बहु महद्गुरु	॥ ६६ ॥
दैर्घ्यमायाम आनाह आरोहस्तु समुच्छ्रयः ।	
उत्सेध उदयोच्छ्रायौ परिणाहो विशालता	॥ ६७ ॥
प्रपञ्चाभोगविस्तारव्यासाः शब्दे स विस्तरः ।	
समासस्तु समाहारः संक्षेपः संग्रहोऽपि च	॥ ६८ ॥
सर्वं समस्तमन्यूनं समग्रं सकलं समम् ।	
विश्वाशेषाखण्डकृत्स्नन्यक्षाणि निखिलाखिले	॥ ६९ ॥
खण्डेऽर्धशकले भित्तं नेमशल्कदलानि च ।	
अंशो भागश्च वण्टः स्यात्पादस्तु स तुरीयकः	॥ ७० ॥
मलिनं कच्चरं म्लानं कश्मलं च मलीमसम् ।	
पवित्रं पावनं पूतं पुण्यं मेध्यमथोज्ज्वलम्	॥ ७१ ॥
विमलं विशदं वीध्रमवदातमनाविलम् ।	
विशुद्धं शुचि चोक्षं तु निःशोध्यमनवस्करम्	॥ ७२ ॥
निर्णिक्तं शोधितं मृष्टं धौतं क्षालितमित्यपि ।	
संमुखीनमभिमुखं पराचीनं पराङ्मुखम्	॥ ७३ ॥
मुख्यं प्रकृष्टं प्रमुखं प्रबर्हं वर्यं वरेण्यं प्रवरं पुरोगम् ।	
अनुत्तरं प्राग्रहरं प्रवेकं प्रधानमग्रेसरमुत्तमाग्रे	॥ ७४ ॥
ग्रामण्यग्रण्यग्रिमजात्याग्र्यानुत्तमान्यनवरार्ध्वरे ।	
प्रेष्ठपरार्द्धपराणि श्रेयसि तु श्रेष्ठसत्तमे पुष्कलवत्	॥ ७५ ॥

स्युरुत्तरपदे व्याघ्रपुङ्गवर्षभकुञ्जराः ।	
सिंहशार्दूलनागाद्यास्तल्लजश्च मतल्लिका	॥ ७६ ॥
मर्चचिका प्रकाण्डो द्वौ प्रशस्यार्थप्रकाशकाः ।	
गुणोपसर्जनोपाग्राण्यप्रधानेऽधमं पुनः	॥ ७७ ॥
निकृष्टमणकं गह्वर्यमवद्यं काण्डकुत्सिते ।	
अपकृष्टं प्रतिकृष्टं याप्यं रेफोऽवमं ब्रुवम्	॥ ७८ ॥
खेटं पापमपशदं कुपूयं चेलमर्व च ।	
तदासेचनकं यस्य दर्शनाद् दृग् न तृप्यति	॥ ७९ ॥
चारु हारि रुचिरं मनोहरं वल्गु कान्तमभिरामबन्धुरे ।	
वामरुच्यसुषमाणि शोभनं मञ्जुमञ्जुलमनोरमाणि च	॥ ८० ॥
साधुरम्यमनोज्ञानि पेशलं हृद्यसुन्दरे ।	
काम्यं कम्पं कमनीयं सौम्यं च मधुरं प्रियम्	॥ ८१ ॥
व्युष्टिः फलमसारं तु फल्गु शून्यं तु रिक्तकम् ।	
शून्यं तुच्छं वशिकं च निबिडं तु निरन्तरम्	॥ ८२ ॥
निबिरीसं घनं सान्द्रं नीरन्ध्रं बहलं दृढम् ।	
गाढमविरलं चाथ विरलं तनु पेलवम्	॥ ८३ ॥
नवं नवीनं सद्यस्कं प्रत्यग्रं नूतनूतने ।	
नव्यं चाभिनवे जीर्णे पुरातनं चिरन्तनम्	॥ ८४ ॥
पुराणं प्रतनं प्रत्नं जरन्मूर्तं तु मूर्तिमत् ।	
उच्चावचं नैकभेदमतिरिक्ताधिके समे	॥ ८५ ॥
पार्श्वं समीपं सविधं ससीमाभ्याशं सवेशान्तिकसन्निकर्षाः ।	
सदेशमभ्यग्रसनीडसंनिधानान्युपान्तं निकटोपकण्ठे	॥ ८६ ॥
सन्निकृष्टसमर्यादाभ्यर्णान्यासन्नसंनिधी ।	
अव्यवहितेऽनन्तरं संसक्तमपटान्तरम्	॥ ८७ ॥

नेदिष्ठमन्तिकितमं विप्रकृष्टपरे पुनः ।	
दूरेऽतिदूरे दविष्ठं दवीयोऽथ सनातनम्	॥ ८८ ॥
शाश्वतानश्चरे नित्यं ध्रुवं स्थेयस्त्वतिस्थिरम् ।	
स्थासु स्थेष्ठं तत् कूटस्थं कालव्याप्येकरूपतः	॥ ८९ ॥
स्थावरं तु जङ्गमान्यज्जङ्गमं तु त्रसं चरम् ।	
चराचरं जगदिदं चरिष्णु चाथ चञ्चलम्	॥ ९० ॥
तरलं कम्पनं कम्पं परिप्लवचलाचले ।	
चटुलं चपलं लोलं चलं पारिप्लवास्थिरे	॥ ९१ ॥
ऋजावजिह्वाप्रगुणाववाग्रे वनतानते ।	
कुञ्चितं नतमाविद्धं कुटिले वक्रवेह्लिते	॥ ९२ ॥
वृजिनं भङ्गुरं भुग्नमरालं जिह्वमूर्तिमत् ।	
अनुगेऽनुपदान्वक्षान्वञ्चयेकाक्येक एककः	॥ ९३ ॥
एकात्तानायनसर्गाग्राण्येकाग्रं च तद्गतम् ।	
अनन्यवृत्त्येकायनगतं चाथाद्यमादिमम्	॥ ९४ ॥
पारस्त्यं प्रथमं पूर्वमादिरग्रमथान्तिमम् ।	
जघन्यमन्त्यं चरममन्तः पाश्चात्यपश्चिमे	॥ ९५ ॥
मध्यमं माध्यमं मध्यमीयं माध्यंदिनं च तत् ।	
अभ्यन्तरमन्तरालं विचाले मध्यमन्तरे	॥ ९६ ॥
तुल्यः समानः सदृक्षः सरूपः सदृशः समः ।	
साधारणसधर्माणौ सवर्णः सन्निभः सदृक्	॥ ९७ ॥
स्युरुत्तरपदे प्रख्यः प्रकारः प्रतिमो निभः ।	
भूतरूपोपमाः काशः संनीप्रप्रतितः परः	॥ ९८ ॥
औपम्यमनुकारोऽनुहारः साम्यं तुलोपमा ।	
कक्षोपमानमर्चा तु प्रतेर्मा यातना निधिः	॥ ९९ ॥

छाया छन्दः कायो रूपं बिम्बं मानकृती अपि ।	
सूर्मीं स्थूणाऽयःप्रतिमा हरिणी स्याद्विरण्मयी	॥ १०० ॥
प्रतिकूलं तु विलोममपसव्यमपष्टुरम् ।	
वामं प्रसव्यं प्रतीपं प्रतिलोममपष्टु च	॥ १०१ ॥
वामं शरीरेऽङ्गं सव्यमपसव्यं तु दक्षिणम् ।	
अबाधोच्छृङ्खलोद्दामा नियन्त्रितमनर्गलम्	॥ १०२ ॥
निरङ्कुशे स्फुटे स्पष्टं प्रकाशं प्रकटोल्बणे ।	
व्यक्तं वर्तुलं तु वृत्तं निस्तलं परिमण्डलम्	॥ १०३ ॥
बन्धुरं तून्नतानतं स्थपुटं विषमोन्नतम् ।	
अन्यदन्यतरद्विन्नं त्वमेकमितरच्च तत्	॥ १०४ ॥
करम्बः कबरो मिश्रः संपृक्तः खचितः समाः ।	
विविधस्तु बहुविधो नानारूपः पृथग्विधः	॥ १०५ ॥
त्वरितं सत्वरं तूर्णं शीघ्रं क्षिप्रं द्रुतं लघु ।	
चपलाविलम्बिते च झम्पा सम्पातपाटवम्	॥ १०६ ॥
अनारतं त्वविरतं संसक्तं सततानिशे ।	
नित्यानवरताजस्रासक्ताश्रान्तातिसंततम्	॥ १०७ ॥
साधारणं तु सामान्यं दृढसन्धिस्तु संहतम् ।	
कलिलं गहने संकीर्णे तु सङ्कुलमाकुलम्	॥ १०८ ॥
कीर्णमाकीर्णं च पूर्णे त्वाचितं छन्नपूरिते ।	
भरितं निचितं व्याप्तं प्रत्याख्याते निराकृतम्	॥ १०९ ॥
प्रत्यादिष्टं प्रतिक्षिप्तमपविद्धं निरस्तवत् ।	
परिक्षिप्ते वलयितं निवृतं परिवेष्टितम्	॥ ११० ॥
परिष्कृतं परीतं च त्यक्तं तूत्सुष्टमुज्झितम् ।	
धूतं हीनं विधूतं च विन्नं वित्तं विचारिते	॥ १११ ॥

अवकीर्णे त्ववध्वस्तं संवीते रुद्धमावृतम् ।	
संवृतं पिहितं छन्नं स्थगितं चापवारितम्	॥ ११२ ॥
अन्तर्हितं तिरोहितमन्तर्द्धिस्त्वपवारणम् ।	
छदनव्यवधाऽन्तर्द्धापिधानस्थगनानि च	॥ ११३ ॥
व्यवधानं तिरोधानं दर्शितं तु प्रकाशितम् ।	
आविष्कृतं प्रकटितं उच्चण्डं त्ववलम्बितम्	॥ ११४ ॥
अनादृतमवज्ञातं मानितं गणितं मतम् ।	
रीढाऽवज्ञाऽवहेलान्यसूक्ष्णं चाप्यनादरे	॥ ११५ ॥
उन्मूलितमावर्हितं स्यादुत्पाटितमुद्धृतम् ।	
प्रेङ्खोलितं तरलितं लुलितं प्रेङ्खितं धुतम्	॥ ११६ ॥
चलितं कम्पितं धूतं वेल्लितान्दोलिते अपि ।	
दोला प्रेङ्खोलनं प्रेङ्खा फाण्टं कृतमयत्नतः	॥ ११७ ॥
अधःक्षिप्तं न्यञ्चितं स्यादूर्ध्वक्षिप्तमुदञ्चितम् ।	
नुन्ननुत्तास्तनिष्ठयूतान्याविद्धं क्षिप्तमीरितम्	॥ ११८ ॥
समे दिग्धलिप्ते रुग्णभुग्ने रूषितगुण्डिते ।	
गूढगुप्ते च मुषितमूषिते गुणिताहते	॥ ११९ ॥
स्यान्निशातं शितं शातं निशितं तेजितं क्ष्युतम् ।	
वृते तु वृत्तवावृत्तौ ह्रीतह्रीणौ तु लज्जिते	॥ १२० ॥
संगूढः स्यात् संकलिते संयोजित उपाहिते ।	
पक्वे परिणतं पाके क्षीराज्यहविषां शृतम्	॥ १२१ ॥
निष्पक्वं क्वथिते प्लुष्टप्रुष्टदग्धोषिताः समाः ।	
तनूकृते त्वष्टतष्टौ विद्धे छिद्रितवेधितौ	॥ १२२ ॥
सिद्धे निर्वृत्तनिष्पन्नौ विलीने द्रुतविद्रुतौ ।	
उतं प्रोते स्यूतमूतमुतं च तन्तुसंतते	॥ १२३ ॥

पाटितं दारितं भिन्ने विदरः स्फुटनं भिदा ।	
अङ्गीकृतं प्रतिज्ञातमूरीकृतोरुरीकृते	॥ १२४ ॥
संश्रुतमभ्युपगतमुरीकृतमाश्रुतम् ।	
संगीर्णं प्रतिश्रुतं च छिन्ने लूनं छितं दितम्	॥ १२५ ॥
छेदितं खण्डितं वृक्कं कृतं प्राप्ते तु भावितम् ।	
लब्धमासादितं भूतं पतिते गलितं च्युतम्	॥ १२६ ॥
स्वस्तं भ्रष्टं स्कन्नपन्ने संशितं तु सुनिश्चितम् ।	
मृगितं मार्गितान्विष्यन्वेषितानि गवेषिते	॥ १२७ ॥
तिमिते स्तिमिताक्लिन्नसार्द्रार्द्रोन्नाः समुत्तवत् ।	
प्रस्थापितं प्रतिशिष्टं प्रतिहतप्रेषिते अपि	॥ १२८ ॥
ख्याते प्रतीतप्रज्ञातवित्तप्रथितविश्रुताः ।	
तप्ते संतापितो दूनो धूपायितश्च धूपितः	॥ १२९ ॥
शीने स्त्यानमुपनतस्तूपसन्न उपस्थितः ।	
निर्वातस्तु गते वाते निर्वाणः पावकादिषु	॥ १३० ॥
प्रवृद्धमेधितं प्रौढं विस्मृतान्तर्गते समे ।	
उद्धान्तमुद्गते गूनं हन्ने मीढं तु मूत्रिते	॥ १३१ ॥
विदितं बुधितं बुद्धं ज्ञातं सितगते अवात् ।	
मनितं प्रतिपन्नं च स्यन्ने रीणं स्नुतं स्नुतम्	॥ १३२ ॥
गुप्तगोपायितत्रातावितत्राणानि रक्षिते ।	
कर्म क्रिया विधा हेतुशून्या त्वास्या विलक्षणम्	॥ १३३ ॥
कार्मणं मूलकर्माथ संवननं वशक्रिया ।	
प्रतिबन्धे प्रतिष्टम्भः स्यादास्याऽऽस्थाऽऽसना स्थितिः	॥ १३४ ॥
परस्परं स्यादन्योन्यमितरेतरमित्यपि ।	
आवेशाद्येपौ संरम्भे निवेशो रचना-स्थितौ	॥ १३५ ॥

निर्बन्धोऽभिनिवेशः स्यात् प्रवेशोऽन्तर्विगाहनम् ।	
गतौ वीङ्खा विहारेय्यापरिसर्पपरिक्रमाः	॥ १३६ ॥
ब्रज्याऽटाट्या पर्यटनं चर्या त्वीर्यापथस्थितिः ।	
व्यत्यासस्तु विपर्यासो वैपरीत्यं विपर्ययः	॥ १३७ ॥
व्यत्ययेऽथ स्फातिर्वृद्धौ प्रीणनेऽवनतर्पणे ।	
परित्राणं तु पर्याप्तिर्हस्तधारणमित्यपि	॥ १३८ ॥
प्रणतिः प्रणिपातोऽनुनयेऽथ शयने क्रमात् ।	
विशाय उपशायश्च पर्यायोऽनुक्रमः क्रमः	॥ १३९ ॥
परिपाठ्यानुपूर्व्यावृद्धिपातस्त्वतिक्रमः ।	
उपात्ययः पर्ययश्च समौ संबाधसंकटौ	॥ १४० ॥
कामं प्रकामं पर्याप्तं मिकामेष्टे यथेप्सिते ।	
अत्यर्थे गाढमुद्गाढं बाढं तीव्रं भृशं दृढम्	॥ १४१ ॥
अतिमात्रातिमर्यादनिदान्तोत्कर्षनिर्भराः ।	
भरैकान्तातिवेलातिशया जृम्भा तु जृम्भणम्	॥ १४२ ॥
आलिङ्गनं परिष्वङ्गः संश्लेष उपगूहनम् ।	
अङ्कपाली परीरम्भः क्रोडीकृतिरथोत्सवे	॥ १४३ ॥
महः क्षणोद्धवोद्धर्षा मेलके संगसंगमौ ।	
अनुग्रहोऽभ्युपपत्तिः समौ निरोधनिग्रहौ	॥ १४४ ॥
विघ्नेन्तरायप्रत्यूहव्यवायाः समये क्षणः ।	
वेलावाराववसरः प्रस्तावः प्रक्रमोऽन्तरम्	॥ १४५ ॥
अभ्यादानमुपोद्घात आरम्भः प्रोपतः क्रमः ।	
प्रत्युत्क्रमः प्रयोगः स्यादारोहणं त्वभिक्रमः	॥ १४६ ॥
आक्रमेऽधिक्रमक्रान्ती व्युत्क्रमस्तूत्क्रमोऽक्रमः ।	
विप्रलम्भो विप्रयोगो वियोगो विरहः समाः	॥ १४७ ॥

आभा राढा विभूषाश्रीरभिव्याकान्तिविभ्रमाः ।	
लक्ष्मीश्छाया च शोभायां सुषमा साऽतिशायिनी	॥ १४८ ॥
संस्तवः स्यात् परिचय आकारस्त्विङ्ग इङ्गितम् ।	
निमित्ते कारणं हेतुर्बीजं योनिर्निबन्धनम्	॥ १४९ ॥
निदानमथ कार्यं स्यादर्थः कृत्यं प्रयोजनम् ।	
निष्ठानिर्वहणे तुल्ये प्रवहो गमनं बहिः	॥ १५० ॥
जातिः सामान्यं व्यक्तिस्तु विशेषः पृथगात्मिका ।	
तिर्यक् साचिः संहर्षस्तु स्पर्धा द्रोहस्त्वपक्रिया	॥ १५१ ॥
वन्ध्ये मोघाफलमुधा अन्तर्गडु निरर्थकम् ।	
संस्थानं संनिवेशः स्यादर्थस्यापगमे व्ययः	॥ १५२ ॥
संमूर्छनं त्वभिव्याप्तिर्भ्रंशो यथोचितात् ।	
अभावो नाशे संक्रामसंक्रमौ दुर्गसंचरे	॥ १५३ ॥
नीवाकस्तु प्रयामः स्यादवेक्षा प्रतिजागरः ।	
समौ विस्त्रम्भविश्वासौ परिणामस्तु विक्रिया	॥ १५४ ॥
चक्रावर्तो भ्रमो भ्रान्तिर्भ्रमिर्घूर्णिश्च घूर्णने ।	
विप्रलम्भो विसंवादो विलम्भस्त्वतिसर्जनम्	॥ १५५ ॥
उपलम्भस्त्वनुभवः प्रतिलम्भस्तु लम्भनम् ।	
नियोगे विधिसंप्रैषौ विनियोगोऽर्पणं फले	॥ १५६ ॥
लवोऽभिलावो लवनं निष्पावः पवनं पवः ।	
निष्ठेवष्ठीवनष्ट्यूतष्टेवनानि तु थूत्कृते	॥ १५७ ॥
निवृत्तिः स्यादुपरमो व्यवोपाङ्ग्यः परा रतिः ।	
विधूननं विधुवनं रिङ्गुणं स्वलनं समे	॥ १५८ ॥
रक्षणस्त्राणे ग्रहो ग्राहे व्यधो वेधे क्षये क्षिया ।	
स्फुरणं स्फुरणे ज्यानिर्जीर्णावथ वरो वृतौ	॥ १५९ ॥

समुच्चयः समाहारोऽपहारापचयौ समौ ।	
प्रत्याहार उपादानं बुद्धिशक्तिस्तु निष्क्रमः	॥ १६० ॥
इत्यादयः क्रियाशब्दा लक्ष्या धातुषु लक्षणम् ।	
अथाव्ययानि वक्ष्यन्ते स्वः स्वर्गे भू रसातले	॥ १६१ ॥
भुवो विहायसा व्योम्नि द्यावाभूम्योस्तु रोदसी ।	
उपरिष्टादुपर्यूर्ध्वे स्यादधस्तादधोऽप्यवाक्	॥ १६२ ॥
वर्जने त्वन्तरेणर्ते हिरुग् नाना पृथग् विना ।	
साकं सत्रा समं सार्द्धममा सह कृतं त्वलम्	॥ १६३ ॥
भवत्वस्तु च किं तुल्याः प्रेत्यामुत्र भवान्तरे ।	
तृष्णीं तूष्णीकां जोषं च मौने दिष्ट्या तु सम्मदे	॥ १६४ ॥
परितः सर्वतो विष्वक् समन्ताच्च समन्ततः ।	
पुरः पुस्तात् पुस्तोऽग्रतः प्रायस्तु भूमनि	॥ १६५ ॥
साम्प्रतमधुनेदानीं सम्प्रत्येतर्ह्यथाञ्जसा ।	
द्राक् स्नागरं झटित्याशु मङ्क्ष्वहाय च सत्वरम्	॥ १६६ ॥
सदा सनाऽनिशं शश्वद्भूयोऽभीक्ष्णं पुनः पुनः ।	
असकृन्मुहुः सायं तु दिनान्ते दिवसे दिवा	॥ १६७ ॥
सहसैकपदे सद्योऽकस्मात् सपदि तत्क्षणे ।	
चिराय चिरात्राय चिरस्य च चिराच्चिरम्	॥ १६८ ॥
चिरेण दीर्घकालार्थे कदाचिज्जातु कर्हिचित् ।	
दोषा नक्तमुषा रात्रौ प्रगे प्रातरहर्मुखे	॥ १६९ ॥
तिर्यगर्थे तिरः साचि निष्फले तु वृथा मुधा ।	
मृषा मिथ्याऽनृतेऽभ्यर्णे समया निकषा हिरुक्	॥ १७० ॥
शं सुखे बलवत् सुष्ठु किमुतातीव निर्भरे ।	
प्राक् पुरा प्रथमे संवद् वर्षे परस्परे मिथः	॥ १७१ ॥

उषा निशान्तेऽल्पे किञ्चिन्मनागीषच्च किञ्चन ।	
आहो उताहो किमुत वितर्के किं किमूत च	॥ १७२ ॥
इतिह स्यात्संप्रदाये हेतौ यत्तद् यतस्ततः ।	
संबोधनेऽङ्ग भोः प्याट् पाट् हे है हं हो अरेऽयि रे	॥ १७३ ॥
श्रौषट् वौषट् वषट् स्वाहा स्वधा देवहविर्हुतौ ।	
रहस्युपांशु मध्येऽन्तरन्तरेणान्तरेऽन्तरा	॥ १७४ ॥
प्रादुराविः प्रकाशे स्यादभावे त्व न नो नहि ।	
हठे प्रसह्य मा मास्म वारणेऽस्तमदर्शने	॥ १७५ ॥
अकामानुमतौ कामं स्यादौ आं परमं मते ।	
कच्चिदिष्टपरिप्रश्नेऽवश्यं नूनं च निश्चये	॥ १७६ ॥
बहिर्बहिर्भवे ह्यः स्यादतीतेहि श्व एष्यति ।	
नीचैरल्पे महत्युच्चैः सत्त्वेऽस्ति दुष्टु निन्दने	॥ १७७ ॥
ननु च स्याद्विरोधोक्तौ पक्षान्तरे तु चेद्यदि ।	
शनैर्मन्देऽवरे त्वर्वाग् रोषोक्तावुं नतौ नमः	॥ १७८ ॥

पू.आ.श्री हेमचन्द्रसूरिविरचिता

॥ अभिधानचिन्तामणिशेषनाममाला ॥

प्रणिपत्यार्हतः सिद्धसाङ्गशब्दानुशासनः ।	
शेषाख्यनाममालाया नामानि प्रतनोम्यहम्	॥ १ ॥
निर्वाणे स्यात् शीतीभावः शान्तिर्नैश्चिन्त्यमन्तिकः ।	
शिष्ये छात्रो भद्रे भव्यं काम्यं सुकृतसूनुते	॥ २ ॥
इति देवाधिदेवकाण्डः प्रथमः	
फलोदयो मेरुपृष्ठं वासवावाससैरिकौ ।	
दिदिविर्दीदिविर्द्युश्च दिवं च स्वर्गवाचकाः	॥ १ ॥

निलिम्पाः कामरूपाश्च साध्याः शोभाश्चिरायुषः ।	
पूजिता मर्त्यमहिताः सुवाला वायुभाः सुराः	॥ २ ॥
द्वादशार्का वसवोऽष्टौ विश्वेदेवास्त्रयोदश ।	
षट्त्रिंशत्तुषिताश्चैव षष्टिरेभास्वरा अपि	॥ ३ ॥
षट्त्रिंशदधिके माहाराजिकाश्च शते उभे ।	
रुद्रा एकादशैकोनपञ्चाशद्वायवोऽपि च	॥ ४ ॥
चतुर्दश तु वैकुण्ठा सुशर्माणः पुनर्दश ।	
साध्याश्च द्वादशेत्याद्या विज्ञेया गणदेवताः	॥ ५ ॥
सूर्ये वाजी लोकबन्धुर्भानेमिर्भानुकेशरः ।	
सहस्राङ्गो दिवापुष्टः कालभृद्रात्रिनाशनः	॥ ६ ॥
पपीः सदागतिः पीतुः सांवत्सररथः कपिः ।	
हशानः पुष्करो ब्रह्मा बहुरूपश्च कर्णसूः	॥ ७ ॥
वेदोदयः खलतिकः प्रत्यूषाण्डं सुरावृतः ।	
लोकप्रकाशनः पीथो जगदीपोऽम्बुतस्करः	॥ ८ ॥
अरुणे विपुलस्कन्धो महासारथिराश्मनः ।	
चन्द्रस्तु मास्तपोराजौ शुभांशुः श्वेतवाहनः	॥ ९ ॥
जर्णः सृप्रो राजराजो यजतः कृत्तिकाभवः ।	
यज्ञराडौषधीगर्भस्तपसः शयतो बुधः	॥ १० ॥
स्यन्दः खसिन्धुः सिन्धूत्थः श्रविष्ठारमणस्तथा ।	
आकाशचमसः पीतुः क्लेदुः पर्वरिचिक्लिदौ	॥ ११ ॥
परिज्वा युवनो नेमिश्चन्द्रिरेः स्नेहुरेकभूः ।	
भौमे व्योमोल्मुकैकाङ्गौ गीः पतिस्तु महामतिः	॥ १२ ॥
प्रख्या प्रचक्षा वाग्वाग्मी गौरे दीदिविगीरथौ ।	
शुके भृगुः शनौ पङ्गुः श्रुतकर्मा महाग्रहः	॥ १३ ॥

श्रुतश्रवोऽनुजः कालो ब्रह्मण्यश्च यमः स्थिरः ।	
क्रूरत्मा चाथ राहौ स्यादुपराग उपप्लवः	॥ १४ ॥
केतावूर्ध्वकचो ज्योती रथग्रहाश्रयौ ध्रुवे ।	
अगस्त्ये विन्ध्यकूटः स्यादक्षिणाशरतिर्मुनिः	॥ १५ ॥
सत्याग्निर्वारुणिः क्वाथिस्तपनः कलशीसुतः ।	
व्युष्टे निशात्ययगोसर्गौ निशि चक्रभेदिनी	॥ १६ ॥
निषद्वरी निशीथ्या निट् घोरा वासरकन्यका ।	
शताक्षी राक्षसी याम्या घृताचिस्तामसी तमिः	॥ १७ ॥
शार्वरी क्षणिनी नक्ता पैशाची वासुरा उशा ।	
दिनात्ययः प्रदोषे स्याद्भवान्ते वृत्रो रजोबलम्	॥ १८ ॥
रात्रिरागो नीलपङ्कजे दिनाण्डं दिनकेसरः ।	
खपरागो निशावर्म वियद्भूतिर्दिगम्बरः	॥ १९ ॥
पक्षः कृष्णः सितो द्वेधा कृष्णो निशाह्वयोऽपरः ।	
शुक्लो दिवाह्वयः पूर्वो मासे वर्षाशको भवेत्	॥ २० ॥
वर्षकोशो दिनमलः फाल्गुनालस्तु फाल्गुने ।	
चैत्रे मौहनिकः कामसखश्च फाल्गुनानुजः	॥ २१ ॥
वैशाखे तूच्छरो ज्येष्ठमासे तु खरकोमलः ।	
ज्येष्ठामूलीय इति च कार्तिके सैरिकौमुदौ	॥ २२ ॥
हिमागमस्तु हेमन्ते वसन्ते पिकबान्धवः ।	
पुष्पसाधारणश्चापि ग्रीष्मे तूष्मायणो मतः	॥ २३ ॥
आखोरपद्मौ वर्षे तु ऋतुवृत्तिर्युगांशकः ।	
कालग्रन्थिर्मासमलः संवत् सर्वर्तुशारदौ	॥ २४ ॥
वत्स इड्वत्सर इडावत्सरः परवाणिवत् ।	
नक्षत्रवर्त्मनि पुनर्ग्रहनेमिर्नभोऽटवी	॥ २५ ॥

छायापथश्च मेघे तु व्योमधूमो नभोध्वजः ।	
गडयित्गुर्गदयित्नुर्वामसिर्वास्वाहनः	॥ २६ ॥
खतमालोऽप्यथासारे धारासंपात इत्यपि ।	
करकेऽम्बुघनो मेघकफो मेघास्थि मिञ्जिका	॥ २७ ॥
बीजोदकं तोयडिम्भो वर्षाबीजमिरावरम् ।	
यथापरेतरा पूर्वा परा पूर्वैतरा मता	॥ २८ ॥
यथोत्तरेतराऽपाची तथाऽपाचीतरेत्तरा ।	
इन्द्रे तु खिदिरो नेरी त्रायस्त्रिशपतिर्जयः	॥ २९ ॥
गौरावस्कन्दी बन्दीको वराणो देवदुन्दुभिः ।	
किणालातश्च हरिमान् यामनेमिरसन्महाः	॥ ३० ॥
शपीर्विर्मिहिरो वज्रदक्षिणो वयुनोऽपि च ।	
स्यात् पौलोम्यां तु शक्राणी चारुरावा शतावरी	॥ ३१ ॥
महेन्द्राणी परिपूर्णसहस्रचन्द्रवत्यपि ।	
जयन्ते यागसंतानो वृषणश्चो हरेर्हये	॥ ३२ ॥
मातलौ हयंकषः स्यादैरावणे मदाम्बरः ।	
सदादानो भद्रवेणुः पुरे त्वेन्द्रे सुदर्शनम्	॥ ३३ ॥
नाशिक्ययोस्तु नासत्यदस्रौ प्रवरवाहनौ ।	
गदान्तकौ यज्ञवहौ यमे तु यमुनाग्रजः	॥ ३४ ॥
महासत्यः पुराणान्तः कालकूटोऽथ रक्षसे ।	
पलप्रियः खषापुत्रः कर्बरो नरविष्वणः	॥ ३५ ॥
आशिरो हनुषः शङ्कुर्विधुरो कुललोहितः ।	
उद्धरः स्तब्धसंभारो रक्तग्रीवः प्रवाहिकः	॥ ३६ ॥
संध्याबलो रात्रिबलस्त्रिशिराः समितीपदः ।	
वरुणे तु प्रतीचीशो दुन्दुभ्युद्दामसंवृताः	॥ ३७ ॥

धनदे निधनाक्षः स्यान्महासत्वः प्रमोदितः ।	
रत्नगर्भ उत्तराशाधिपतिः सत्यसंगरः	॥ ३८ ॥
धनकेलिः सुप्रसन्नः परिविद्धोलका पुनः ।	
वसुप्रभा वसुसार शंकरे नन्दिवर्धनः	॥ ३९ ॥
बहुरूपः सुप्रसादो मिहिराणोऽपराजितः ।	
कङ्कटीको गुह्यगुरुर्भगनेत्रान्तकः खरुः	॥ ४० ॥
परीणाहो दशबाहुः सुभगोऽनेकलोचनः ।	
गोपालो वरवृद्धो हि पर्यङ्कः पांशुचन्दनः	॥ ४१ ॥
कूटकृन्मन्दरमणिर्नवशक्तिर्महाम्बकः ।	
कोणवादी शैलधन्वा विशालाक्षोऽक्षतस्वनः	॥ ४२ ॥
उन्मत्तवेषः शबरः शिताङ्गो धर्मवाहनः ।	
महाकान्तो वह्निनेत्रः स्त्रीदेहार्धो नृवेष्टनः	॥ ४३ ॥
महानादो नराधारे भूरिरेकादशोत्तमः ।	
जोटीजोटीङ्गोऽर्धकूटः समिरो धूम्रयोगिनौ	॥ ४४ ॥
उलन्दो जयतः कालो जटाधरदशाव्ययौ ।	
संध्यानाटी रेरिहाणः शङ्कुश्च कपिलाञ्जनः	॥ ४५ ॥
जगद्रोणिर्धकालो दिशांप्रियतमोऽतलः ।	
जगत्स्रष्टा कटाटङ्कः कटप्रूहीरहृत्कराः	॥ ४६ ॥
गौतमी कौशिकी कृष्णा तामसी बाभ्रवी जया ।	
कालरात्रिर्महामाया धामरी यादवी वरा	॥ ४७ ॥
बर्हिध्वजा शूलधरा परमब्रह्मचारिणी ।	
अमोघा वन्ध्यनिलया षष्ठी कान्तारवासिनी	॥ ४८ ॥
जाङ्गुली बदरी वासा वरदा कृष्णपिङ्गला ।	
दृषद्वतीन्द्रभगिनी प्रगल्भा रेवती तथा	॥ ४९ ॥

महाविद्या सिनीवाली रक्तदन्त्येकपाटला ।	
एकपर्णा बहुभुजा नन्दपुत्री महाजया	॥ ५० ॥
भद्रकाली महाकाली योगिनी गणनायिका ।	
हासा भीमा प्रकूष्माण्डी गदिनी वारुणी हिमा	॥ ५१ ॥
अनन्ता विजया क्षेमा मानस्तोका कुहावती ।	
चारणा च पितृगणा स्कन्दमाता घनाञ्जनी	॥ ५२ ॥
गान्धर्वी कर्बरी गार्गी सावित्री ब्रह्मचारिणी ।	
कोटिश्रीर्मन्दरावासा केशी मलयवासिनी	॥ ५३ ॥
कालायनी विशालाक्षी किराती गोकुलोद्भवा ।	
एकानसी नारायणी शैला शाकम्भरीश्वरी	॥ ५४ ॥
प्रकीर्णकेशी कुण्डा च नीलवस्त्रोग्रचारिणी ।	
अष्टादशभुजा पौत्री शिवदूती यमस्वसा	॥ ५५ ॥
सुनन्दा विकचा लम्बा जयन्ती नकुलाकुला ।	
विलङ्का नन्दिनी नन्दा नन्दयन्ती निरञ्जना	॥ ५६ ॥
कालंजरी शतमुखी विकराला करालिका ।	
विरजाः पुरला जारी बहुपुत्री कुलेश्वरी	॥ ५७ ॥
कैटभी कालदमिनी दर्दुर कुलदेवता ।	
रौद्री कुन्द्रा महारौद्री कालंगमा महानिशा	॥ ५८ ॥
बलदेवस्वसा पुत्री हीरी क्षेमंकरी प्रभा ।	
मारी हैमवती चापि गोला शिखरवासिनी	॥ ५९ ॥
चामुण्डायां महाचण्डी चण्डमुण्डाप्यथाखुगे ।	
पृश्निगर्भः पृश्निशृङ्गे द्विशरीरस्त्रिधातुकः	॥ ६० ॥
हस्तिमल्लो विषाणान्तः स्कन्धे तु करवीरकः ।	
सिद्धसेनो वैजयन्तो बालचर्यो दिगम्बरः	॥ ६१ ॥

भृङ्गी तु चर्मी ब्रह्मा तु क्षेत्रज्ञः पुरुषः सनत् । नारायणे तीर्थपादः पुण्यश्लोको बलिदमः	॥ ६२ ॥
उरुकमोरुगायौ च तमोघ्नः श्रवणोऽपि च । उदारथिलतापर्णः सुभद्रः पांशुजालिकः	॥ ६३ ॥
चतुर्व्यूहो नवव्यूहो नवशक्तिः षडङ्गजित् । द्वादशमूलः शतको दशावतार एकदृक्	॥ ६४ ॥
हिरण्यकेशः सोमोहिस्त्रिधामा त्रिककुत् त्रिपात् । मानंजरः पराविद्धः पृश्निगर्भः पराजितः	॥ ६५ ॥
हिरण्यनाभः श्रीगर्भो वृषोत्साहः सहस्रजित् । ऊर्ध्वकर्मा यज्ञधरो धर्मनेमिरसंयुतः	॥ ६६ ॥
पुरुषो योगनिद्रालुः खण्डास्यः शलिकाजितौ । कालकुण्ठो वरारोहः श्रीकरो वायुवाहनः	॥ ६७ ॥
वर्धमानश्चतुर्दंष्ट्रो नृसिंहवपुरव्ययः । कपिलो भद्रकपिलः सुषेणः समितिजयः	॥ ६८ ॥
क्रतुधामा वासुभद्रो बहुरूपो महाक्रमः । विधाता धार एकाङ्गो वृषाक्षः सुवृषोऽक्षजः	॥ ६९ ॥
रन्तिदैवः सिन्धुवृषो जितमन्युर्वृकोदरः । बहुशृङ्गो रत्नबाहुः पुष्पहासो महातपाः	॥ ७० ॥
लोकनाभः सूक्ष्मनाभो धर्मनाभः पराक्रमः । पद्महासो महाहंसः पद्मगर्भः सुरोत्तमः	॥ ७१ ॥
शतवीरो महामायो ब्रह्मनाभः सरीसृपः । वृन्दाङ्गोऽधोमुखो धन्वी सुधन्वा विश्वभुक् स्थिरः	॥ ७२ ॥
शतानन्दः सरुश्चापि यवनारिः प्रमर्दनः । यज्ञनेमिलोहिताक्ष एकपाद्द्विपदः कपिः	॥ ७३ ॥

एकशृङ्गो यमकील आसन्दः शिवकीर्तनः ।	
शद्गुर्वशः श्रीवराहः सदायोगी सुयामुनः	॥ ७४ ॥
बलभद्रे तु भद्राङ्गः फालो गुप्तचरो बली ।	
प्रलापी भद्रचलनः पौरः शेषाहिनामभृत्	॥ ७५ ॥
लक्ष्म्यां तु भर्भरी विष्णुशक्तिः क्षीराब्धिमानुषी ।	
कामे तु यौवनोद्भेदः शिखिमृत्युर्महोत्सवः	॥ ७६ ॥
शमान्तकः सर्वधन्वी रागरज्जुः प्रकर्षकः ।	
मनोदाही मथनश्च गरुडस्तु विषापहः	॥ ७७ ॥
पक्षिसिंहो महापक्षो महावेगो विशालकः ।	
उन्नतीशः स्वमुखभूः शिलानीहोऽहिभुक् च सः	॥ ७८ ॥
बुद्धे तु भगवान् योगी बुधो विज्ञानदेशनः ।	
महासत्त्वो लोकनाथो बोधिरर्हन् सुनिश्चितः	॥ ७९ ॥
गुणाधिर्विगतद्वन्द्वो वचने स्यात्तु जल्पितम् ।	
लपितोदितभणिताभिधानगदितानि च	॥ ८० ॥
हूतौ हकारकाकारौ चाण्डालानां तु वल्लकी ।	
काण्डवीणा कुवीणा च डक्करी किनरी तथा	॥ ८१ ॥
सारिका खुड्डुणी चाथ ददरे कलशीमुखः ।	
सूत्रकोणो डमरुकं समौ पणवर्किकिणौ	॥ ८२ ॥
शृङ्गवाद्ये शृङ्गमुखं हुडुकस्तालमर्दकः ।	
काहला तु कुहाला स्यात् चण्डकोलाहला च सा	॥ ८३ ॥
संवेशप्रतिबोधार्थं द्रगडद्रकटवुभौ ।	
देवतार्चनतूर्ये तु धूमलो बलिरित्यपि	॥ ८४ ॥
क्षुण्णकं मृतयात्रायां माङ्गले प्रियवादिका ।	
रणोद्यमे त्वर्धतूरो वाद्यभेदास्तथा परे	॥ ८५ ॥

डिण्डिमो झड़रो मडुस्तिमिला किरिकिच्चिका ।	
लम्बिका टट्टरी वेध्या कलापूरादयोऽपि च	॥ ८६ ॥
भयंकरे तु डमरमाभीलं भासुरं तथा ।	
आश्वर्ये फुल्लकं मोहो वीक्ष्यं लोतस्तु दृजले	॥ ८७ ॥
निद्रायां तामसी सुप्ते सुष्वापः सुखसुप्तिका ।	
आकारगूहने चावकटिकावकुटारिका	॥ ८८ ॥
गृहजालिकाऽथ सूत्रधारे स्याद् बीजदर्शकः ।	
पूज्ये भरटको भट्टः प्रयोज्यः पूज्यनामतः	॥ ८९ ॥
इति देवकाण्डो द्वितीयः	
अथ प्रवीणे क्षेत्रज्ञो नदीष्णो निष्ण इत्यपि ।	
छेकालच्छेकिलौ छेके काहलोऽस्फुटभाषिणि	॥ १ ॥
मूके जडकडौ मूर्खे त्वनेडो नामवर्जितः ।	
परतन्त्रे वशायत्तावधीनोऽप्यथ दुर्गते	॥ २ ॥
क्षुद्रो दीनश्च नीचश्च भाटिस्तु गणिकाभृतौ ।	
त्रस्नुत्रस्तौ तु चकितेऽथ क्षुद्रप्रखलौ खले	॥ ३ ॥
चौरै तु चोरडो रात्रिचरो याच्ञा तु भिक्षणा ।	
अभिषस्तिर्मार्गणा च बुभुक्षायां क्षुधाक्षुधौ	॥ ४ ॥
भक्तमण्डे तु प्रस्त्रावप्रस्त्रवाच्छेदनास्त्रवाः ।	
अपूपे पारिशोलोऽथ करम्बो दधिसक्तुषु	॥ ५ ॥
ईण्डेरिका तु वटिका शङ्कुली त्वर्थलोटिका ।	
पर्पटस्तु मर्मराला घृताण्डी तु घृतौषिणी	॥ ६ ॥
समिताखण्डज्यकृतो मोदको लङ्कुलश्च सः ।	
एलामरिचादियुतः स पुनः सिंहकेसरः	॥ ७ ॥

लाजेषु भरुजोद्धूषखटिकापरिवारकाः ।	
दुग्धे योग्यं बालसात्म्यं जीवनीयं रसोत्तमम्	॥ ८ ॥
सरं गव्यं मधुज्येष्ठं धारोष्णं तु पयोऽमृतम् ।	
दधि श्रीघनमङ्गल्ये तत्रे कट्वरसारणे	॥ ९ ॥
अर्शोघ्नं परमरसः कुल्माषाभिषुते पुनः ।	
गृहाम्बु मधरा चाथ स्यात् कुस्तुम्बुरुरुल्लुका	॥ १० ॥
मरिचे तु द्वारवृत्तं मरीचं बलितं तथा ।	
पिप्पल्यामूषणा शौण्डी चपला तीक्ष्णतन्दुला	॥ ११ ॥
उषणा तन्दुलफला कोला च कृष्णतन्दुला ।	
जीरे जीरणजरणौ हिङ्गौ तु भूतनाशनम्	॥ १२ ॥
अगूढगन्धमत्युग्रं लिप्सौ लालसलम्पटौ ।	
लोलो लिप्सा तु धनाया रुचिरीप्सा च कामना	॥ १३ ॥
पूजा त्वपचितिरथ चिपिटो नम्रनासिके ।	
पङ्गुलस्तु पीठसर्पी किलातस्त्वल्पवर्ष्मणि	॥ १४ ॥
खर्वे ह्रस्वोऽनेडमूकस्त्वन्धे न्युब्जस्त्वधोमुखे ।	
पित्ते पलाग्निः पललज्वरः स्यादग्निरैचकः	॥ १५ ॥
कफे सिंहानकः खेटः स्यात्कुक्कूदे तु कूपदः ।	
पारमितोऽथ कायस्थः करणोऽक्षरजीविनि	॥ १६ ॥
क्षमे समर्थोऽलंभूष्णुः पादातपदगौ समौ ।	
जाम्बूलमालिकोद्वाहे वरयात्रा तु दौन्दुभी	॥ १७ ॥
गोपाली वर्णके शान्तियात्रा वरनिमन्त्रणे ।	
स्यादिन्द्राणीमहे हेलिरूलुलुर्मङ्गलध्वनिः	॥ १८ ॥
स्यात्तु स्वस्त्ययनं पूर्णकलसे मङ्गलाद्विकम् ।	
शान्तिके मङ्गलस्नानं वारिपल्लववारिणा	॥ १९ ॥

हस्तलेपे तु करणं हस्तबन्धे तु पीडनम् ।	
तच्छेदे समयभ्रंशो धूलिभक्ते तु वार्तिकम्	॥ २० ॥
कुलटायां तु दुःशृङ्गी बन्धुदा कलकूणिका ।	
धर्षणी लाञ्छनी खण्डशीला मदननालिका	॥ २१ ॥
त्रिलोचना मनोहारी पालिः सश्मश्रुयोषिति ।	
श्रमणायां भिक्षुणी स्याद्वेश्यायां तु खगालिका	॥ २२ ॥
वारवाणिः कामलेखा शुद्रा चेट्यां गणेरुका ।	
वडवा कुम्भदासी च पुत्रे तु कुलधारकः	॥ २३ ॥
स दायादो द्वितीयश्च पुत्र्यां धीदा समर्धुका ।	
देहसंचारिणी चाप्यपत्ये संतानसंतती	॥ २४ ॥
नप्ता तु दुहितुः पुत्रे स्यात्कनिष्ठे तु कन्यसः ।	
ज्येष्ठभगिन्यां तु वीरभवन्ती स्यात्तु नर्मणि	॥ २५ ॥
सुखोत्सवो रागरसो विनोदोऽपि किलोऽपि च ।	
वप्सो जनित्रो रेतोधास्ताते जानी तु मातरि	॥ २६ ॥
देहे सिनं प्रजनुकश्चतुःशाखं षडङ्गकम् ।	
व्याधिस्थानं च देहैकदेशे गात्रं कचे पुनः	॥ २७ ॥
वृजिनो वेल्लिताग्रोऽस्रो धम्मिल्ले मौलिजूटकौ ।	
कर्परी तु कबर्यां स्यात्प्रलोभ्यो विशदे कचे	॥ २८ ॥
मुखे दन्तालयं स्तेरं घनं चरं घनोत्तमम् ।	
कर्णप्रान्तस्तु धारा स्यात्कर्णमूलं तु शीलकम्	॥ २९ ॥
अक्षिणे रूपग्रहो देवदीपो नासा तु गन्धहृत् ।	
नसा गन्धवहा नस्या नासिक्यं गन्धनालिका	॥ ३० ॥
ओष्ठे तु दशनच्छिष्टो रसालेपी च वाग्दलम् ।	
श्मश्रुणि व्यञ्जनं कोटो दन्ते मुखखुरः खरुः	॥ ३१ ॥

दालुर्जिह्वा तु रसिका रस्ना च रसमातृका ।	
रसा काकुर्ललना च वक्त्रदलं तु तालुनि	॥ ३२ ॥
अवटौ तु शिरःपीठं कफोणौ रत्निपृष्ठकम् ।	
बाहूपबाहुसंधिश्च हस्ते भुजदलः सलः	॥ ३३ ॥
अथ व्यामे वियामः स्याद् बाहुचापस्तनूतलः ।	
हृद्यसहं मर्मवरं गुणाधिष्ठानकं त्रसम्	॥ ३४ ॥
स्तनौ तु धरणावग्रे तयोः पिप्पलमेचकौ ।	
जठरे मलुको रोमलताधारोऽथ क्लोमनि	॥ ३५ ॥
स्यात्ताण्ड्यं क्लपुषं क्लोममथ नाभौ पुतारिका ।	
शिरामूलं कटीकूपौ तूच्चलिङ्गौ स्तावुके	॥ ३६ ॥
शिशने तु लङ्गुलं शङ्कु लाङ्गुलं शेफशेफसी ।	
रक्ते तु शोध्यकीलाले मांसे तूद्धः समारटम्	॥ ३७ ॥
लेपनं च रोमणि तु त्वग्मलं बालपुत्रकः ।	
कूपजो मांसनिर्यासः परित्राणमथ स्नसा	॥ ३८ ॥
तन्त्रीनखारुस्नावानः संधिबन्धनमित्यपि ।	
अगरौ प्रवरं शृङ्गं शीर्षकं मृदुलं लघु	॥ ३९ ॥
वरदुमः परमदः प्रकरं गन्धदारु च ।	
चन्दने पुनरेकाङ्गं भद्रश्रीः फलकीत्यपि	॥ ४० ॥
जातीफले सोमनसं पुटकं मदशौण्डिकम् ।	
कोशफलं कुङ्कुमे तु करटं वासनीयकम्	॥ ४१ ॥
प्रियङ्गु पीतकाबेरं घोरं पुष्परजो वरम् ।	
कुसुम्भं च जवापुष्पं कुसुमान्तं च गौरवम्	॥ ४२ ॥
वृक्षधूपे तु श्रीवेष्टो दधिक्षीरघृताह्वयः ।	
रचनायां परिस्पन्दः प्रतियत्नोऽथ कुण्डले	॥ ४३ ॥

कर्णादर्शो मेखला तु लालिनी कटिमालिका । अथ किङ्किण्यां घर्घरी विद्या विद्यामणिस्तथा	॥ ४४ ॥
नूपुरे तु पादशीली मन्दीरं पादनालिका । पादाङ्गुलीयके पादपालिका पादकीलिका	॥ ४५ ॥
वस्त्रे निवसनं वस्त्रं सत्त्वं कर्पटमित्यपि । दशासु वस्त्रपेश्योऽथ हिमवातापहांशुके	॥ ४६ ॥
द्विखण्डको वरकश्च चक्रवर्तिन्यधीश्वरः । अर्जुने विजयश्चित्रयोधी चित्राङ्गसूदनः	॥ ४७ ॥
योगी धन्वी कृष्णपक्षो नन्दिघोषस्तु तद्रथः । ग्रन्थिकस्तु सहदेवो नकुलस्तन्तिपालकः	॥ ४८ ॥
माद्रेयाविमौ कौन्तेया भीमार्जुनयुधिष्ठिराः । द्वये तु पाण्डवेयाः स्युः पाण्डवाः पाण्डवायनाः	॥ ४९ ॥
राजच्छत्रे नृपलक्ष्म चमरः स्यात्तु चामरे । स्यात्र्यायद्रष्टरि स्थेयो द्वाःस्थे द्वाःस्थितिदर्शकः	॥ ५० ॥
क्षुद्रोपकरणानां स्यादध्यक्षः पारिकर्मिकः । पुराध्यक्षे कोट्टपतिः पौरिको दाण्डपाशिकः	॥ ५१ ॥
वेध्यं निमित्तं बाणे तु लक्ष्यहा मर्मभेदनः । वीरश्च वीरशङ्कुश्च कदम्बोप्यस्त्रकण्टकः	॥ ५२ ॥
नारचे लोहनालोऽस्त्रसायकोऽसिस्तु सायकः । श्रीगर्भो विजयः शास्ता व्यवहारः प्रजाकरः	॥ ५३ ॥
धर्मपालोऽक्षरो देवस्तीक्ष्णकर्मा दुरासदः । प्रसङ्गो रुद्रतनयो मनुज्येष्ठः शिवङ्करः	॥ ५४ ॥
करपालो विशसनस्तीक्ष्णधारो विषाग्रजः । धर्मप्रचारो धाराङ्गो धाराधरकरालिकौ	॥ ५५ ॥

चन्द्रभासश्च शस्त्रोऽथ क्षुर्यस्त्री कोशशायिका । पत्रं च धेनुकां पत्रपाले तु हुलमातृका	॥ ५६ ॥
कुट्टन्ती पत्रफलाऽथ शक्तिः कासूर्महाफला । अष्टतालायता सा च षट्सिस्तु खुरोपमः	॥ ५७ ॥
लोहदण्डस्तीक्ष्णधारो दुःस्फोटाराफलौ समौ । चक्रं तु वलयप्रायमरसंचितमित्यपि	॥ ५८ ॥
शतघ्नी तु चतुस्ताला लोहकण्टकसंचिता अयःकण्टकसंछन्नाशतघ्न्येव महाशिला	॥ ५९ ॥
मुषुण्डी स्याद्दारुमयी वृत्तायःकीलसंचिता । कणयो लोहमात्रोऽथ चिरिका तु हुलाग्रका	॥ ६० ॥
वराहकर्णकोऽन्वर्थः फलपत्राग्रके हुलम् । मुनयोऽस्त्रशेखरं च शराभ्यास उपासनम्	॥ ६१ ॥
जिष्णौ तु विजयी जैत्रः स्याच्छृङ्गाली तु विप्लवे । करमध्ये सौम्यं तीर्थमथ स्यान्नियमे तपः	॥ ६२ ॥
सत्यवत्यां गन्धवती मत्स्योदर्यथ वक्रये । भाटकोऽथ साक्षिणि स्यान्मध्यस्थः प्राशिनिकोऽप्यथ	॥ ६३ ॥
कूटसाक्षी मृषासाक्षी सूची स्याद्दुष्टसाक्षिणि । पादुकायां पादरथी पादजङ्गुः पदत्तरा	॥ ६४ ॥
पादवीथी च पेशी च पादपीठी पदायता । नापिते ग्रामणीभण्डिवाहक्षौरिकभाण्डिकाः	॥ ६५ ॥
इति मर्त्यकाण्डस्तृतीयः	
अथ पृथ्वी महाकान्ता क्षान्ता मेर्वद्रिकर्णिका । गोत्रकीला घनश्रेणी मध्यलोका जगद्ब्रहा	॥ १ ॥
देहिनी केलिनी मौलिर्महास्थल्यम्बरस्थली । गिरौ प्रपाती कुट्टार उर्वङ्गः कन्दराकरः	॥ २ ॥

कैलासे धनदावासो हरद्रिहिमवद्वसः ।	
मलयश्चन्दनगिरिः स्याल्लेहे धीनधीवरे	॥ ३ ॥
ताम्रे पवित्रं कांस्यं च सीसके तु महाबलम् ।	
चीनपिष्टं समेलूकं कृष्णं च त्रपुबन्धकम्	॥ ४ ॥
त्रपुणि श्वेतरूप्यं स्यात्सठं सलवणं रजः ।	
परासं मधुकं ज्येष्ठं घनं च मुखभूषणम्	॥ ५ ॥
रजते त्रापुषं वङ्गं जीवनं वसु भीरुकम् ।	
स्वभ्रं सौम्यं च शोध्यं च रूपं भीरु जवीयसम्	॥ ६ ॥
सुवर्णं लोभनं शुक्रं तारजीवनमौजसम् ।	
दाक्षायणं रक्तवर्णं श्रीगत्कुम्भं शिलोद्भवम्	॥ ७ ॥
वैणवं तु कर्णिकारच्छायं वेणुतटीभवम् ।	
इति पृथ्वीकायः	
जले दिव्यमिरा सेव्यं कृपीटं घृतमङ्कुरम्	॥ ८ ॥
विषं पिप्पलपातालमलिलानि च कम्बलम् ।	
पावनं षड्रसं चापि पल्लूरं तु सितं पयः	॥ ९ ॥
किट्टिमं तदतिक्षारं शालूकं पङ्कगन्धिकम् ।	
अन्धं तु कलुषं तोयमतिस्वच्छं तु काचिमम्	॥ १० ॥
समुद्रे तु महाकच्छो दारदो धरणीप्लवः ।	
महीप्रावार उर्वङ्गस्तिमिकोशो महाशयः	॥ ११ ॥
मुरन्दरा तु मुरला सुरवेला तु नन्दिनी ।	
चर्मण्वती रन्तिनदी संभेदः सिन्धुसंगमः	॥ १२ ॥
नीका तु सारणौ	
इति अप्कायः	
अग्नौ वमिर्दीप्रः समन्तभुक् ।	
पर्परीकः पविर्घासिः पृथुर्घसुरिराशिरः	॥ १३ ॥

जुहुराणः पृदाकुश्च कुषाकुर्हवनो हविः । घृतार्चिर्नाचिकेतश्च पृष्ठो वञ्चतिरञ्चतिः भुजिर्भरथपीथौ च स्वनिः पवनवाहनः । इति अग्निकायः वायौ सुरलयः प्राणः संभृतो जलभूषणः शुचिर्वहो लोलघटः पश्चिमोत्तरदिक्पतिः । अङ्कतिः क्षिपणुर्मर्को ध्वजप्रहरणश्चलः शीतलो जलकान्तारो मेघारिः सूमरोऽपि च । इति वायुकायः वृक्षे त्वारोहकः स्कन्धी सीमिको हरितच्छदः ऊरुर्जन्तुर्वह्निभूश्च इति वनस्पतिकायः स्यातु श्वेतः कपर्दके । खद्योते तु कीटमणिर्ज्योतिर्माली तमोमणिः परबुद्धो निमेषद्युत् ध्वान्तचित्रोऽथ कुञ्जरे । पेचकी पुष्करी पद्मी पेचिलः सूचिकाधरः विलोलजिह्वोऽन्तःस्वेदो महाकायो महामदः । शूर्पकर्णो जलाकाङ्क्षो जटी च षष्टिहायनः असुरो दीर्घपवनः शुण्डालः कपिरित्यपि । वशायां वाशिता कर्णधारिणी गणिकाऽपि च अश्वे तु क्रमणः कुण्डी प्रोथी हेषी प्रकीर्णकः । पाकलः परुलः किण्वी कुटरः सिंहविक्रमः माषाशी केसरी हंसो मुद्गभुग्गूढभोजनः । वासुदेवः शालिहोत्रो लक्ष्मीपुत्रो मरुद्रथः	॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥
---	--

चागयेकशफोऽपि स्यादश्वायां पुनरर्वती ।	
मल्लिकाक्षः सितैर्नैत्रैः स्याद्वाजीन्द्रायुधोऽसितैः	॥ २४ ॥
ककुदी ककुदावर्तो निर्मुष्कस्त्विन्द्रवृद्धिकः ।	
शुनि क्रोधी रसापायी शिवारिः सूचको रुरुः	॥ २५ ॥
वनंतपः स्वजातिद्विद् कृतज्ञो भल्लहश्च सः ।	
दीर्घनादः पुरोगामी स्यादिन्द्रमहकामुकः	॥ २६ ॥
मण्डलः कपिलो ग्राममृगश्चेन्द्रमहोऽपि च ।	
महिषे कलुषः पिङ्गः कटाहो गदगदस्वरः	॥ २७ ॥
हेरम्बः स्कन्धशृङ्गश्च सिंहे तु स्यात्पलंकषः ।	
शैलाये वनराजश्च नभःक्रान्तो गणेश्वरः	॥ २८ ॥
शृङ्गोष्णीषो रक्तजिह्वो व्यादीर्णास्यः सुगन्धिकः ।	
सूकरे कुमुखः कामरूपी च सलिलप्रियः	॥ २९ ॥
तलेक्षणो वक्रदंष्ट्रः पङ्ककीडनकोऽपि च ।	
मृगे त्वजिनयोनिः स्यादथो भुजगभोजिनि	॥ ३० ॥
अहीरणी द्विमुखश्च भवेत् पक्षिणि चञ्चुमान् ।	
कण्ठाग्निः कीकसमुखो लोमकी रसनारदः	॥ ३१ ॥
वारङ्गिनाडीचरणौ मयूरे चित्रपिङ्गलः ।	
नृत्यप्रियः स्थिरमदः खिलखिलो गरव्रतः	॥ ३२ ॥
मार्जारकण्ठो मरुको मेघनादानुलासकः ।	
मयुको बहुलग्रीवो नगावासश्च चन्द्रकी	॥ ३३ ॥
कोकिले तु मदोल्लापी काकजातो रतोद्वहः ।	
मधुघोषो मधुकण्ठः सुधाकण्ठः कुहूमुखः	॥ ३४ ॥
घोषयितुः पोषयितुः कामवालः कुनालिकः ।	
कुक्कुटे तु दीर्घनादश्चर्मचूडो नखायुधः	॥ ३५ ॥

मयूरचटकः शौण्डो रणेच्छुश्च कलाधिकः ।
 आरणी विष्किरो बोधिर्नन्दीकः पुष्टिवर्धनः ॥ ३६ ॥
 चित्रवाजो महायोगी स्वस्तिको मणिकण्ठकः ।
 उषाकीलो विशोकश्च ब्राजस्तु ग्रामकुक्कुटः ॥ ३७ ॥
 हंसेषु तु मरालाः स्युः सारसे दीर्घजानुकः ।
 गोनर्दो मैथुनी कामी श्येनाक्षो रक्तमस्तकः ॥ ३८ ॥
 गृध्रे तु पुरुषव्याघ्रः कामायुः कूणितेक्षणः ।
 सुदर्शनः शकुन्याजौ शुके तु प्रियदर्शनः ॥ ३९ ॥
 श्रीमान् मेधातिथिर्वाग्मी मत्स्ये तु जलपिप्पिकः ।
 मूको जलाशयः शेवः सहस्रदंष्ट्रस्त्वेतनः ॥ ४० ॥
 जलवालो वदालोऽथ पाठीने मृदुपाठकः ।
 इति तिर्यक्काण्डश्चतुर्थः

अथ रत्नप्रभा घर्मा वंशा तु शर्कराप्रभा ॥ १ ॥
 स्याद्दालुकाप्रभा शैला भवेत् पङ्कप्रभाञ्जना ।
 धूमप्रभा पुना रिष्टा माधव्या तु तमःप्रभा ॥ २ ॥
 महातमःप्रभा माधव्येवं नरकभूमयः ।

इति नारककाण्डः पञ्चमः

आनुकूल्यार्थकं प्राध्वमसाकल्ये तु चिच्चन ॥ १ ॥
 तु हि च स्म ह वै पादपूरणे पूजने स्वती ।
 वद् वा यथा तथेवैवं साम्येऽहो ही च विस्मये ॥ २ ॥
 स्युरेवं तु पुनर्वैवेत्यवधारणवाचकाः ।
 ऊं पृच्छायामतीते प्राक् निश्चयेऽद्धाऽञ्जसाद्वयम् ॥ ३ ॥
 अतो हेतौ महः प्रत्यारम्भेऽथ स्वयमात्मनि ।
 प्रशंसने तु सुष्ठु स्यात्परश्वः श्वः परेऽहनि ॥ ४ ॥

अद्यात्राह्यथ पूर्वेऽह्नीत्यादौ पूर्वेद्युरादयः समानेऽहनि सद्यः स्यात् परे त्वहि परेद्यवि ।	॥ ५ ॥
उभयद्युस्तूभयेद्युः समे युगपदेकदा स्यात्तदानीं तदा तर्हि यदा यद्व्यन्यदैकदा ।	॥ ६ ॥
परुत्परोर्येषमोऽब्दे पूर्वे पूर्वतरेऽत्र च प्रकारेऽन्यथेतस्या कथमित्थं यथा तथा ।	॥ ७ ॥
द्विधा द्वेधा त्रिधा त्रेधा चतुर्धा द्वैधमादि च द्वित्र्यश्चतुःपञ्चकृत्व इत्याद्यावर्तने कृते ।	॥ ८ ॥
दिग्देशकाले पूर्वौ प्रागुदक्प्रत्यगादयः अव्यथानामनन्तत्वाद् दिग्मात्रमिह दर्शितम्	॥ ९ ॥
इति सामान्यकाण्डः षष्ठः	

कलिकालसर्वज्ञ पू.आ.श्री हेमचन्द्राचार्यविरचितः

॥ अनेकार्थसंग्रहकोषः ॥

एकस्वरः प्रथमः काण्डः

ध्यात्वाऽर्हतः कृतैकार्थ-शब्दसंदोहसंग्रहः । एकस्वरदिषट्काण्ड्या कुर्वेऽनेकार्थसंग्रहम्	॥ १ ॥
अकारादिक्रमेणादावत्र कादिकमोऽन्ततः । उद्देश्यवचनं पूर्वं पश्चादर्थप्रकाशनम्	॥ २ ॥
यत्रैक एव रूढोऽर्थो यौगिकस्तत्र दर्शयते । अनेकस्मिंस्तु रूढोऽर्थे यौगिकः प्रोच्यते न वा	॥ ३ ॥
पदानां भङ्गतो योऽस्मिन्ननेकार्थः प्रकाशयते । प्रदर्शनीयो नैवासौ तस्यानन्त्यप्रसङ्गतः	॥ ४ ॥

को ब्रह्मण्यात्मनि खौ मयूरेऽग्नौ यमेऽनिले ।	
कं शीर्षेऽप्सु सुखे खं स्वः संविदि व्योमनीन्द्रिये	॥ ५ ॥
शून्ये बिन्दौ सुखे खस्तु सूर्ये गौरुदके दृशि ।	
स्वर्गे दिशि पशौ रश्मौ वज्रे भूमाविषौ गिरि	॥ ६ ॥
त्वक् वल्कले चर्मणि च, न्यग् निम्ने नीचकात्स्न्ययोः ।	
रुक् शोभाकिरणेच्छासु वाग् भास्त्यां वचस्यपि	॥ ७ ॥
जूराकाशसरस्वत्यां पिशाच्यां जवनेऽपि च ।	
ज्ञः स्याद्विचक्षणे पद्मा-सने चान्द्रमसायनौ	॥ ८ ॥
सद्विद्यमाने सत्ये च प्रशस्तार्चितसाधुषु ।	
भः शुके भमुडौ भांशौ, भूस्तु भूमिरिव क्षितौ	॥ ९ ॥
स्थाने च मः पुनः शम्भौ, मा लक्ष्म्यां वारणेऽव्ययम् ।	
किं क्षेपनिन्दयोः प्रश्ने वितर्के ज्या तु मातरि	॥ १० ॥
क्षमामौर्व्योर्द्युर्दिने वह्नौ द्यौस्तु स्वर्गे विहायसि ।	
रस्तीक्ष्णे दहने रास्तु सुवर्णे जलदे धने	॥ ११ ॥
द्रूः कामरूपिणि स्वर्णे, धूर्यानिमुखभारयोः ।	
पूः शरीरे नगरे च श्रीर्लक्ष्म्यां सरलद्रुमे	॥ १२ ॥
वेषोपकरणे वेष-रचनायां मतौ गिरि ।	
शोभात्रिवर्ग-संपत्त्योः सूः स्रुवे निझरिऽपि च	॥ १३ ॥
वः पश्चिमदिगीशे स्यादौपम्ये पुनरव्ययम् ।	
द्यौः स्वर्गनभसोः स्वो ज्ञात्यात्मनोः स्वं निजे धने	॥ १४ ॥
दृग् दृष्टदर्शनध्यक्षिणे विद् प्रवेशे नृवैश्ययोः ।	
तृद् तृष्णावत्तर्षवच्च भवेल्लिप्सापिपासयोः	॥ १५ ॥
त्विद् शोभायां जिगीषायां व्यवसाये रुचौ गिरि ।	
भाः प्रभावे मयूखे च मास्तु मासे निशाकरे	॥ १६ ॥

अथ द्विस्वरः द्वितीयः काण्डः

अकों द्रुभेदे स्फटिके ताम्रे सूर्ये बिडौजसि ।	
अकं दुःखाद्ययोरङ्को भूषारूपकलक्ष्मसु	॥ १ ॥
चित्राजौ नाटकाद्यंशे स्थाने क्रोडेऽन्तिकागसोः ।	
एकोऽन्यः केवलः श्रेष्ठः संख्या कल्कोऽद्यविष्टयोः	॥ २ ॥
दम्भे पापिनि किट्टे च कङ्को ब्राह्मणलिङ्गिनि ।	
लोहपृष्ठे यमे कर्कः श्वेताश्वे दर्पणे घटे	॥ ३ ॥
कर्केतनेऽग्नौ रशौ च काकः स्यात् पीठसर्पिणि ।	
द्वीपमानद्रुभेदेषु शिरोऽवक्षालने द्विके	॥ ४ ॥
काकं काकसमूहे स्याद् रतबन्धे च योषिताम् ।	
काका तु काकजङ्घायां काकोली काकनासयोः	॥ ५ ॥
काकोदुम्बरिका-काकमाचिका रक्तिकास्वपि ।	
किष्कुः प्रकोष्ठे हस्ते च वितस्तौ कुत्सितेऽपि च	॥ ६ ॥
कोको वृके चक्रवाके खर्जूरीद्रुमभेकयोः ।	
छेको विदग्धे विश्वस्त - मृगनीडजयोरपि	॥ ७ ॥
टङ्को नीलकपित्थेऽसिकोशे कोपेऽश्मदारणे ।	
मानान्तरे खनित्रे च जङ्घायां टङ्कणेऽपि च	॥ ८ ॥
तर्को वितर्के काङ्क्षायामूहकर्मविशेषयोः ।	
त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात् त्रिकं पृष्ठाधरे त्रये	॥ ९ ॥
तोकं संतानसुतयोर्द्विकः स्यात् काककोकयोः ।	
न्यङ्कुर्मृगे मुनौ नाकः स्वः खे नाकुस्तु पर्वते	॥ १० ॥
मुनिवल्मीकयोर्निष्कः कर्षे हेमनि तत्पले ।	
दीनारे साष्टसुवर्णशते वक्षोविभूषणे	॥ ११ ॥

पङ्कोऽघे कर्दमे पाकः पचने शिशुदैत्ययोः । बको रक्षोभिदि श्रीदे शिवमल्लीबकोटयोः	॥ १२ ॥
भूकश्छिद्रे काले भेको मेघमण्डूकभीरुषु । मुष्को मोक्षद्रुमे सङ्घे तस्करे मांसलाण्डयोः	॥ १३ ॥
मूको दैन्याऽवाक्दीनेषु रङ्कः कृपणमल्लयोः । राका कच्छं दृष्टरजःकन्यायां सरिदन्तरे	॥ १४ ॥
पूर्णन्दुपूर्णमायां च रेकः शङ्काविरेकयोः । हीनेऽपि रोकं क्रयणभेदे नावि बिले चरे	॥ १५ ॥
रोकोंऽशौ लङ्का तु शाखा शाकिनी कुलट्य पुरी । लोको विश्वे जने वल्कं शकले त्वचि शल्कवत्	॥ १६ ॥
शको देशे राजभेदे शङ्का स्यात् संशये भये । शङ्कुः पत्रशराजाले संख्याकीलकशम्भुषु	॥ १७ ॥
यादोऽस्त्रभेदयोर्मेंद्रे शाको द्वीपे नृपे द्रुमे । शक्तौ हरितके चापि शुको व्यासजकीरयोः	॥ १८ ॥
रक्षोऽमात्ये शुकं ग्रन्थिपर्णेऽरलुशिरीषयोः । शुल्कं घट्टादिदातव्ये जामातुश्चापि बन्धके	॥ १९ ॥
शूकोऽनुक्रोशार्किशार्वोः शोकेऽभिषवशुङ्गयोः । शूका हल्लेखे श्लोकस्तु पद्यबन्धे यशस्यपि	॥ २० ॥
शौकं शुकानां समूहे स्त्रीणां च करणान्तरे । सृका बाणोत्पलवाताः, स्तोकः स्याच्चातकाल्पयोः	॥ २१ ॥
नखं पुनर्गन्धद्रव्ये नखः करजषण्डयोः । न्युङ्खः सामविशेषस्य षडोङ्कार्यामितिप्रिये	॥ २२ ॥
पुङ्खः स्यान्मङ्गलाचारे शराङ्गश्येनयोरपि । प्रेङ्खा पर्यटने नृत्ये दोलायां वाजिनां गतौ	॥ २३ ॥

मुखमुपाये प्रारम्भे श्रेष्ठे निःसरणास्ययोः ।	
रेखा स्यादल्पके छद्मन्याभोगोल्लेखयोरपि	॥ २४ ॥
लेखो लेख्ये दैवते च लेखा रज्यां लिपावपि ।	
वीङ्क्षा तु शूकशिम्बायां गतिभेदे च नर्तने	॥ २५ ॥
शङ्खः कम्बौ निधिभेदे स्यान्नख्यामलिकास्थनि ।	
शाखा द्रुमांशे वेदांशे भुजे पक्षान्तरेऽन्तिके	॥ २६ ॥
शिखाग्रमात्रे चूडायां केकिचूडाप्रधानयोः ।	
ज्वालायां लाङ्गलिकायां शिफाशाखाघृणिष्वपि	॥ २७ ॥
सखा सहाये मित्रे च सुखं त्रिदिवशर्मणोः ।	
सुखा प्रचेतसः पुर्यामगः स्यान्नगवत्तरौ	॥ २८ ॥
शैले सरीसृपे भानावङ्गमन्तिकगात्रयोः ।	
उपसर्जनभूते स्यादभ्युपायप्रतीकयोः	॥ २९ ॥
अङ्गा नीवृद्धिशेषे स्युरिङ्गः स्याद्विङ्गितेऽद्भुते ।	
ज्ञानजङ्गमयोश्चापि खगोऽर्कग्रहपक्षिषु	॥ ३० ॥
शरे देवेऽपि खड्गोऽसौ खड्गिशृङ्गे च गण्डके ।	
टङ्गः खनित्रे जङ्घास्योस्त्यागो वर्जनदानयोः	॥ ३१ ॥
दुर्गं पुनर्दुर्गमे स्याद् दुर्गा तु नीलिकोमयोः ।	
नागो मतङ्गजे सर्पे पुत्रागे नागकेसरे	॥ ३२ ॥
क्रूरचारे नागदन्ते मुस्तके वारिदेऽपि च ।	
देहानिलविशेषे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः	॥ ३३ ॥
नागं रङ्गे सीसपत्रे स्त्रीबन्धे करणान्तरे ।	
पिङ्गी शम्यां पिङ्गा हिङ्गुनाल्यां गोरोचनोमयोः	॥ ३४ ॥
पिङ्गं बालके पिशङ्गे पूगः क्रमुकसङ्घयोः ।	
फल्लुः काकोदुम्बरिकावृक्षे निरर्थकेऽपि च	॥ ३५ ॥

भगोऽर्कज्ञानमाहात्म्य-यशोवैराग्यमुक्तिषु । रूपवीर्यप्रयत्नेच्छाश्रीधर्मैश्वर्ययोनिषु	॥ ३६ ॥
भङ्गस्तरङ्गे भेदे च रुग्णविशेषे पराजये । कौटिल्ये भयविच्छित्त्योर्भङ्गा शणे भङ्गिः पुनः	॥ ३७ ॥
भक्तिवीच्योर्भागो रूपाद्धके भाग्यैकदेशयोः । भृङ्गं त्वक्पत्रं भृङ्गस्तु षिङ्गधूम्याटमार्कवाः	॥ ३८ ॥
षट्पदोऽथ भृगुः सानौ जमदग्निप्रपातयोः । शुके रुद्रे च भोगस्तु राज्ये वेश्याभृतौ सुखे	॥ ३९ ॥
धनेऽहिकायफणयोः पालनाऽभ्यवहारयोः । मार्गो मृगमदे मासे सौम्यर्क्षेऽन्वेषणे पथि	॥ ४० ॥
मृगः कुरङ्गे याज्ञायां मृगयायां गजान्तरे । पशौ नक्षत्रभेदे च मृगी तु वनितान्तरे	॥ ४१ ॥
युगं हस्तचतुष्के स्याद्रथाद्यङ्गे कृतादिके । वृद्धिनामौषधे युग्मे योगो विश्रब्धघातिनि	॥ ४२ ॥
अलब्धलाभे सङ्गत्यां कार्मणध्यानयुक्तिषु । वपुःस्थैर्यप्रयोगे च संनाहे भेषजे धने	॥ ४३ ॥
विष्कम्भादावुपाये च रङ्गः स्यान्नृत्तयुद्धवोः । रागे रङ्गं तु त्रपुणि रागः स्याल्लोहितादिषु	॥ ४४ ॥
गान्धारादौ क्लेशादिकेऽनुरागे मत्सरे नृपे । लङ्गः सङ्गे च षिङ्गे च लिङ्गं मेहनचिह्नयोः	॥ ४५ ॥
शिवमूर्तावनुमाने सांख्योक्तविकृतावपि । वङ्गः कार्पासे वृन्ताके वङ्गा जनपदान्तरे	॥ ४६ ॥
वङ्गं त्रपुणि सीसे च वल्लुश्छागमनोज्ञयोः । व्यङ्गो भेके हीनाङ्गे च वेगो रथप्रवाहयोः	॥ ४७ ॥

रेतःकिंपाकयोश्चापि शाङ्गं विष्णुधनुर्द्धनुः ।	
शुङ्ग्याम्राते वटे प्लक्षे शृङ्गं चिह्नविषाणयोः	॥ ४८ ॥
क्रीडाम्बुयन्त्रे शिखरे प्रभुत्वोत्कर्षसानुषु ।	
शृङ्गः कूर्चशीर्षे शृङ्गी स्वर्णमीनविशेषयोः	॥ ४९ ॥
विषायामृषभौषध्यां सर्गस्त्यागस्वभावयोः ।	
उत्साहे निश्चयेऽध्याये मोहानुमतिस्पृष्टिषु	॥ ५० ॥
अर्घः पूजाविधौ मूल्येऽघं दुःखे व्यसनैनसोः ।	
उद्घो हस्तपुटे वह्नौ श्लाघायां देहजानिले	॥ ५१ ॥
ओघः प्रवाहः संघातो द्रुतनृत्तं परंपरा ।	
उपदेशश्च मेघस्तु मुस्तके जलदेऽपि च	॥ ५२ ॥
गोघो दीने निष्फले च मोघा स्यात् पाटलातरौ ।	
लघुः स्पृक्का लघ्वसारं ह्रस्वं चार्चगुरुद्रुतम्	॥ ५३ ॥
श्लाघोपास्तीच्छयोः स्तोत्रेऽर्चापूजाप्रतिमाऽपि च ।	
कचः शुष्कव्रणे केशे बन्धे पुत्रे च गीष्मतेः	॥ ५४ ॥
कचा करेण्वां काचोऽक्षिरोगे शिक्वे मणौ मृदि ।	
काञ्ची गुज्जामेखलयोः पुर्यां कूर्चो विकत्थने	॥ ५५ ॥
श्मश्रुणि दम्भे भ्रूमध्ये क्रौञ्चो द्वीपे खगे गिरौ ।	
चर्चा स्याच्चर्ममुण्डायां चिन्तास्थासकयोरपि	॥ ५६ ॥
चञ्चुः पञ्चाङ्गुले त्रोट्यां, नीचः पामरखर्वयोः ।	
मोचा शाल्मलिकदल्योर्मोचः शिग्रौ रुचिर्द्युतौ	॥ ५७ ॥
स्पृहाऽभिष्वङ्गशोभासु वचः शुके वचौषधौ ।	
शारिकायां वीच्याल्यूर्म्योखकाशे सुखाल्पयोः	॥ ५८ ॥
शचीन्द्राणीशतावर्योः शुचिः शुद्धे सितेऽनले ।	
ग्रीष्माषाढानुपहतेषूपधाशुद्धमन्त्रिणि	॥ ५९ ॥

अच्छो भल्लके स्फटिकेऽमलेच्छाभिमुखेऽव्ययम्	॥ ६० ॥
कच्छो द्रुभेदे नौकाङ्गेऽनूपप्राये तटेऽपि च ।	
कच्छस्तु देशे कच्छ स्यात् परिधानापराञ्चले	॥ ६१ ॥
चीर्यं वागह्यां च गुच्छो गुच्छे हारकलापयोः ।	
पिच्छः पुच्छे पिच्छं वाजे पिच्छशाल्मलिषेष्टके	॥ ६२ ॥
पङ्क्तिः पूगच्छाकोशमण्डेष्वक्षपदामये ।	
मोचायां पिच्छिले म्लेच्छो जातिभेदेऽपभाषणे	॥ ६३ ॥
अजश्छागे हरे विष्णौ रघुजे वेधसि स्मरे ।	
अब्जो धन्वन्तरौ चन्द्रे, शङ्खेब्जं पद्मसंख्ययोः	॥ ६४ ॥
आजिः क्षणे समक्षमायां युध्यूर्जः कार्तिके बले ।	
कञ्जो वेधसि केशे च कञ्जं पीयूषपद्मयोः	॥ ६५ ॥
कुञ्जो हनौ दन्तिदन्ते निकुञ्जे च कुजो द्रुमे ।	
आरे नरकदैत्ये च कुब्जो न्युब्जद्रुभेदयोः	॥ ६६ ॥
खजा दर्वीमथोः खर्जूः खर्जूरी कीटकण्डुषु ।	
गञ्जो भाण्डागारे रीढाखन्योर्गञ्जा सुरागृहे	॥ ६७ ॥
गुञ्जा तु कृष्णलायां स्यात् पटहे मधुरध्वनौ ।	
द्विजो विप्रक्षत्रिययोर्वैश्ये दन्ते विहङ्गमे	॥ ६८ ॥
द्विजा भार्गीरिणुकयोर्ध्वजः पूर्वदिशो गृहे ।	
शिश्ने चिह्ने पताकायां खट्वाङ्गे शौण्डिकेऽपि च	॥ ६९ ॥
निजो नित्ये स्वकीये च न्युब्जः कुब्जे कुशे सुचि ।	
अधोमुखेऽपि च न्युब्जं कर्मरङ्गे तरोः फले	॥ ७० ॥
प्रजा लोके संततौ च पिञ्जा तूलहस्त्रियोः ।	
पिञ्जो व्यग्रे वधे पिञ्जं बले बीजं तु रेतसि	॥ ७१ ॥

स्यादाधाने च तत्त्वे च हेतावङ्कुरकारणे ।	
भुजो बाहौ करे मर्जुः शुद्धौ च रजकेऽपि च	॥ ७२ ॥
रजी रेखायां पङ्क्तौ च रुजा त्वामयभङ्गयोः ।	
लज्जः पट्टे च कच्छे च लाजः स्यादार्द्रतण्डुलाः	॥ ७३ ॥
लाजास्तु भृष्टधान्ये स्युर्लाजं पुनरुशीरके ।	
व्रजोऽध्वगोष्ठसङ्घेषु वणिग् वाणिज्यजीविनि	॥ ७४ ॥
वाणिज्ये करणभेदे वाजं सर्पिषि वारिणि ।	
यज्ञान्ते वाजस्तु पक्षे मुनौ निस्वनवेगयोः	॥ ७५ ॥
व्याजः शाठ्येऽपदेशे च सज्जः संनद्धसंभृतौ ।	
सज्जः ब्रह्मशिवौ प्रज्ञः प्राज्ञे प्रज्ञा तु शेमुषी	॥ ७६ ॥
यज्ञः स्यादात्मनि मखे नारायणहुताशयोः ।	
संज्ञा नामनि गायत्र्यां हस्ताद्यैरर्थसूचने	॥ ७७ ॥
चेतनाऽर्कस्त्रियोरद्वौ हृष्टाऽद्वालकयोर्भृशे ।	
चतुष्कभक्तयोरिष्टमीप्सिते ऋतुकर्मणि	॥ ७८ ॥
पूज्ये प्रेयसि संस्कारे योगेऽथेष्टिर्मखेच्छयोः ।	
संग्रहश्लोकेऽथ कटो गजगण्डे कटौ भृशे	॥ ७९ ॥
शवे शवरथौषध्योः क्रियाकारश्मशानयोः ।	
किलिञ्जे समये चापि कष्टं गहनकृच्छ्रयोः	॥ ८० ॥
कट्वकार्ये मत्सरे च दूषणे च कटू रसे ।	
तिक्ते प्रियङ्गुसुरभिकटुकारजिकास्वपि	॥ ८१ ॥
कुटः कोटे शिलाकुट्टे घटे गेहे कुटी मुरा ।	
चित्रगुच्छः कुम्भदासी कूटं पुद्गरियन्त्रयोः	॥ ८२ ॥
माया दम्भाद्रिशृङ्गेषु सीराङ्गेऽनृततुच्छयोः ।	
निश्चलेऽयोधने राशौ कृष्टिः कर्षणधीमतोः	॥ ८३ ॥

कोट्युत्कर्षाटनी संख्याश्रिषु खटस्तृणे कफे ।	
टङ्केऽन्धकूपे प्रहारे खाटिः शवरथे किणे	॥ ८४ ॥
एकग्रहेऽथ खेटः स्याद् ग्रामभेदे कफेऽधमे ।	
स्फरे मृगव्ये गृष्टिस्तु सकृत्सूतगवी भवेत्	॥ ८५ ॥
वराहक्रान्ता च घटा घटने गजसंहतौ ।	
गोष्ठ्यां घटस्त्विभशिरःकूटे समाधिकुम्भयोः	॥ ८६ ॥
घृष्टिः स्पर्धाघर्षणयोर्विष्णुकान्तावराहयोः ।	
घोण्टा पूगबदरयोश्चटुश्चाटुपिचण्डयोः	॥ ८७ ॥
व्रत्यासने जयकेशविकारे मांसिमूलयोः ।	
झाटो व्रणादिसंमार्ष्यै कुन्तकान्तायोरपि	॥ ८८ ॥
त्वष्ट्याऽर्के विश्वकृत्तक्ष्णोऽनुटिः संशयलेशयोः ।	
सूक्ष्मैलायां कालमाने त्रोटिश्चज्ज्वां खगान्तरे	॥ ८९ ॥
मीनकज्जुलयोर्दिष्टं दैवे दिष्टस्त्वनेहसि ।	
दिष्टिगानन्दे माने च दृष्टिज्ञानेऽक्षिणं दर्शने	॥ ९० ॥
पट्टश्चतुष्पथे पीठे राजादेः शासनान्तरे ।	
व्रणादिबन्धने पेषाश्मनि पट्टी ललाटिका	॥ ९१ ॥
रोध्रेऽथ पटु लवणे पटुस्तीक्ष्णपटोलयोः ।	
स्फुटे रोगविहीने च छत्रायां चतुरेऽपि च	॥ ९२ ॥
पुष्टिः स्यात् पोषणे वृद्धौ फटा तु कैतवे फणे ।	
भट्टे वीरे म्लेच्छभेदेऽपि च भृष्टिस्तु भर्जने	॥ ९३ ॥
शून्यवाद्यामथ म्लिष्टं म्लानमस्पष्टभाषितम् ।	
यष्टिर्भाग्यां मधुयष्ट्यां ध्वजदण्डेऽस्त्रहारयोः	॥ ९४ ॥
रिष्टं क्षेमेऽशुभे रिष्टोऽसौ लाटो वस्त्रदेशयोः ।	
वटो गोले गुणे भक्ष्ये वृक्षे साम्यवराटयोः	॥ ९५ ॥

वाटः पथि वृतौ वाटं वरण्डेऽङ्गान्नभेदयोः।	
वाटी वास्तौ गृहोद्यानेत्कट्योर्विटस्तु मूषिके	॥ ९६ ॥
खदिरे लवणे षिङ्गेऽद्रौ च व्युष्टं फले दिने ।	
पर्युषिते प्रभाते च व्युष्टिः स्तुतिफलार्द्धिषु	॥ ९७ ॥
विष्टिः कर्मकरे मूल्ये भद्राजूप्रेषणेषु च ।	
सटा जटाकेसरयोः स्फुटो व्यक्तप्रफुल्लयोः	॥ ९८ ॥
सिते व्याप्ते स्फुटिस्त्वंघ्रिस्फोटे निर्भिन्नचिर्भटे ।	
सृष्टिः स्वभावे निर्माणे सृष्टं निश्चितयुक्तयोः	॥ ९९ ॥
प्रचुरे निर्मिते चाथ हृष्टः स्यात् केशरोमसु ।	
जातहर्षे प्रतिहते विस्मिते हृषिते यथा	॥ १०० ॥
कटो मुनौ स्वरऋचां भेदे तत्पाठिवेदिनोः ।	
कण्ठो ध्वनौ संनिधाने ग्रीवायां मदनद्रुमे	॥ १०१ ॥
काष्ठं दारुणि काष्ठा तु प्रकर्षे स्थानमात्रके ।	
दिशि दारुह्रिद्रायां कालमानप्रभिद्यपि	॥ १०२ ॥
कुण्ठोऽकर्मण्ये मूर्खे च कुष्ठं भेषजरोगयोः ।	
कोष्ठो निजे कुसूले च कुक्षेस्तर्गृहस्य च	॥ १०३ ॥
गोष्ठं गोस्थानके गोष्ठी संलापे परिषद्यपि ।	
ज्येष्ठः स्यादग्रजे श्रेष्ठे मासभेदातिवृद्धयोः	॥ १०४ ॥
ज्येष्ठा भे गृहगोधायां निष्ठोत्कर्षव्यवस्थयोः ।	
क्लेशे निष्पत्तौ नाशेऽन्ते निर्वहि याचने ब्रते	॥ १०५ ॥
पृष्ठं पश्चिममात्रे स्याच्छरीरावयवान्तरे ।	
वण्टः कुन्तायुधे खर्वे भृत्याकृतविवाहयोः	॥ १०६ ॥
शठो मध्यस्थपुरुषे धूर्ते धतूरकेऽपि च ।	
श्रेष्ठोऽग्रे धनदे षष्ठी गौरी षण्णां च पूरणी	॥ १०७ ॥

हठोऽम्बुपर्ण्यां प्रसभेऽण्डं पेशीकोशमुष्कयोः ।	
ईडेलावत् स्वर्गनाडीभूवाग्गोषु बुधस्त्रियाम्	॥ १०८ ॥
काण्डो नालेऽधमे वर्गे दुस्कन्धेऽवसरे शरे ।	
सहः श्लाघाम्बुषु स्तम्बे क्रीडा केल्यामनादरे	॥ १०९ ॥
कुण्डी कमण्डलौ कुण्डो जाराज्जीवत्पतेः सुते ।	
देवतोयाशये स्थाल्यां क्ष्वेडः कर्णामये ध्वनौ	॥ ११० ॥
विषे वक्रे क्ष्वेडा सिंहनादवंशशलाकयोः ।	
क्ष्वेडं लोहितार्कफले घोषपुष्पे दुरासदे	॥ १११ ॥
क्रोडः कोले शनौ क्रोडमङ्के खण्डोऽर्द्धमैक्षवे ।	
मणिदोषे च गण्डस्तु वीरे पिटकचिह्नयोः	॥ ११२ ॥
कपोले गण्डके योगे वाजिभूषणबुद्बुदे ।	
गडुः पृष्ठगुडे कुब्जे गडो मीनान्तराययोः	॥ ११३ ॥
गुडः कुञ्जरसंनाहे गोलकेक्षुविकारयोः ।	
गुडा तु गुडिका स्नुह्यो गोण्डः स्याद् वृद्धनाभिकेः	॥ ११४ ॥
पामरजातौ चण्डस्तु यमदासेऽतिकोपने ।	
तीव्रे दैत्यविशेषे च चण्डी तु शिवयोषिति	॥ ११५ ॥
चण्डा धनहरीशङ्खपुष्प्योश्चूडा शिखाग्रयोः ।	
बाहुभूषावलभ्योश्च चोडः कञ्चुकदेशयोः	॥ ११६ ॥
जडो मूर्खे हिमाघ्राते जडा स्याच्छूकशिम्बिका ।	
ताडोद्रौ ताडने घोषे मुष्टिमेयतृणादिके	॥ ११७ ॥
ताडी ताली दलतरौ दण्डः सैन्ये दमे यमे ।	
मानव्यूहग्रहभेदेष्वश्वेऽर्कानुचरे मथि	॥ ११८ ॥
प्रकाण्डे लगुडे कोणे चतुर्थोपायगर्वयोः ।	
नाडी कुहनचर्यायां घटिकागण्डदूर्वयोः	॥ ११९ ॥

नाले गुणान्तरे स्नायौ नीडं स्थाने खगालये ।	
पण्डः षण्डे पण्डा बुद्धौ पाण्डुः कुन्तीपतौ सिते	॥ १२० ॥
पिण्डो वृन्दे जपापुष्पे गोलबोलेऽङ्गसिंहयोः ।	
कवले पिण्डं तु वेश्मैकदेशे जीवनायसोः	॥ १२१ ॥
बले सान्द्रे पिण्ड्यलाबूखर्जूर्योस्तगरेऽपि च ।	
पीडार्तिमर्दनोत्तंसकृपासु सरलद्रुमे	॥ १२२ ॥
भाण्डं मूलवणिग्वित्ते तुरङ्गाणां च मण्डने ।	
नदीकूलद्वयीमध्ये भूषणे भाजनेऽपि च	॥ १२३ ॥
मण्डो मस्तुनि भूषायामेरण्डे सारपिच्छयोः ।	
शाके मण्डा चामलक्यां मुण्डो मुण्डितशीर्षयोः	॥ १२४ ॥
राहौ दैत्यान्तरे रण्डात्वाखुकर्णी मृतप्रिया ।	
व्याडो हिंस्रपशौ सर्पे शुण्डा करिकरः सुरा	॥ १२५ ॥
जलेभी नलिनी वारस्त्री शुण्डो मदनिर्भर ।	
शौण्डो चविकपिप्पल्योः शौण्डो विख्यातमत्तयोः	॥ १२६ ॥
षडः पेयान्तरे भेदे षण्डः कानन इद्धरे ।	
गूढं रहः संवृतयोर्दाढा दंष्ट्राभिलाषयोः	॥ १२७ ॥
दृढः शक्ते भृशे स्थूले, बाढं भृशप्रतिज्ञयोः ।	
माढिर्देन्यं पत्रशिरार्चा मूढस्तन्द्रिते जडे	॥ १२८ ॥
राढा सुहृमेषु शोभायां व्यूढा न्यस्तोरुसंहताः ।	
वोढा स्याद् भारिके सूते शण्डषण्डौ तु सौविदे	॥ १२९ ॥
वन्ध्यपुंसीद्धरे क्लीबे सोढा मर्षणशक्तयोः ।	
अणिराणिवदश्रौ स्यात्सीगन्यक्षाग्रकीलके	॥ १३० ॥
अणु ब्रीह्यल्पयोरुष्णा ग्रीष्मदक्षातपोऽहिमाः ।	
ऊर्णा भ्रूमध्यगावर्ते मेषादीनां च लोमनि	॥ १३१ ॥

ऋणं देये जलदुर्गे कणो धान्यांशलेशयोः ।	
कणा जीरकपिप्पल्योः कर्णश्चम्पापतौ श्रुतौ	॥ १३२ ॥
क्षणः कालविशेषे स्यात् पर्वण्यवसरे महे ।	
व्यापारविकलत्वे च परतन्त्रत्वमध्ययोः	॥ १३३ ॥
कीर्णः क्षिप्ते हते छत्रे कुणिः कुकरवृक्षयोः ।	
कृष्णः काले पिके वर्णे विष्णौ व्यासेऽर्जुने कलौ	॥ १३४ ॥
कृष्णा तु नील्यां द्रौपद्यां पिप्पलीद्राक्षयोरपि ।	
कृष्णं तु मरिचे लोहे कोणो वीणादिवादने	॥ १३५ ॥
लगुडेऽश्रौ लोहिताङ्गे गणः प्रथमसंख्ययोः ।	
समूहे सैन्यभेदेऽथ गुणो ज्यासूदतन्तुषु	॥ १३६ ॥
रज्जौ सत्त्वादौ संध्यादौ शौर्यादौ भीम इन्द्रिये ।	
रूपादावप्रधाने च दोषान्यस्मिन् विशेषणे	॥ १३७ ॥
गेष्णो नटे गायने च घ्राणं तु घ्रातघोणयोः ।	
घृणा तु जुगुप्सायां करुणायां घृणिः पुनः	॥ १३८ ॥
अंशुज्वालातरङ्गेषु चूर्णानि वासयुक्तिषु ।	
चूर्णं क्षोदे क्षारभेदे जर्णो जीर्णद्रुमेन्दुषु	॥ १३९ ॥
जिष्णुः शकेऽर्जुने विष्णौ जित्वरेऽर्के वसुष्वपि ।	
झूर्णिः क्रमुकभेदे स्यादुष्टदैवश्रुतावपि	॥ १४० ॥
त्राणं त्राते रक्षणे च त्रायमाणौषधावपि ।	
तीक्ष्णं समुद्रलवणे विषायोऽमरकाजिषु	॥ १४१ ॥
आत्मत्यागिनि, तिग्मे च तूणी नीलीनिषङ्गयोः ।	
द्रुणः स्याद् वृश्चिके भृङ्गे द्रुणं चापकृपाणयोः	॥ १४२ ॥
द्रुणी कूर्म्या जलद्रोण्यां देष्णो दातरि दुर्दमे ।	
द्रोणः पार्थगुरौ काके माने द्रोणी तु नीवृत्ति	॥ १४३ ॥

नौभेदे शैलसन्धौ च पणः कार्षापणे ग्लहे ।	
विक्रय्यशाकादि बद्धमुष्टौ मूल्ये भृतौ धने	॥ १४४ ॥
व्यवहारे च द्यूताद्युत्सृष्टे गण्डकर्विशतौ ।	
पर्णस्त्रिपत्रे पर्णं तु पत्रे प्राणोऽनिले बले	॥ १४५ ॥
हृद्वायौ पूरिते गन्धरसे प्राणास्तु जीविते ।	
पाणिः कुम्भ्यां चमूपृष्ठे पादमूलोन्मदस्त्रियोः	॥ १४६ ॥
पूर्णः कृत्स्ने पूरिते च फाणिर्गुडकरम्बयोः ।	
बाणो वृक्षविशेषे स्याच्छरस्यावयवे शरे	॥ १४७ ॥
बलिपुत्रेऽप्यथ भूणो गर्भिण्यां श्रोत्रियद्विजे ।	
अर्भके स्त्रैणगर्भे च मणिस्त्वजागलस्तने	॥ १४८ ॥
मेढ्राग्रेऽलिङ्गरे रत्ने मोणः सर्पकरण्डके ।	
वाने नकमक्षिकायां रणः कोणे क्वणे युधि	॥ १४९ ॥
रेणुधूल्यां पर्पटके वर्णः स्वर्णे व्रते स्तुतौ ।	
रूपे द्विजादौ शुक्लादौ कुथायामक्षरे गुणे	॥ १५० ॥
भेदे गीतक्रमे चित्रे यशस्तालविशेषयोः ।	
अङ्गरागे च वर्णं तु कुङ्कुमे वाणिर्म्बुदे	॥ १५१ ॥
व्यूतौ मूल्ये सरस्वत्यां वीणा स्याद्वल्लकी तडित् ।	
वृष्णिर्मेषे यादवे च वेणी सेतुप्रवाहयोः	॥ १५२ ॥
देवताडे केशबन्धे वेणुर्वशे नृपान्तरे ।	
शाणः कषे मानभेदे श्रेण्याल्यां कारुसंहतौ	॥ १५३ ॥
शोणो नदे रक्तवर्णे श्योनाकेऽग्नौ हयान्तरे ।	
स्थाणुः कीले हरे स्थूणा सूर्या स्थम्भे रुगन्तरे	॥ १५४ ॥
अन्तः स्वरूपे निकटे प्रान्ते निश्चयनाशयोः ।	
अवयवेऽप्यथार्हन् स्यात् पूज्ये तीर्थकरेऽपि च	॥ १५५ ॥

अस्तः क्षिप्ते पश्चिमाद्रावर्तिस्त्वटनिपीडयोः ।	
आप्तो लब्धे च सत्ये चाप्याप्तिः संबन्धलाभयोः	॥ १५६ ॥
ईतिरजन्ये प्रवासे स्यादूतिः स्यूतिरक्षयोः	
ऋतं शिलोज्छे पानीये पूजिते दीप्तसत्ययोः	॥ १५७ ॥
ऋतिर्जुगुप्साकल्याणगतिस्पर्धास्वथो ऋतुः ।	
स्त्रीणां पुष्पे वसन्तादावेतः कर्बुर आगते	॥ १५८ ॥
क्षत्ता शूद्रात् क्षत्रियायां जाते सारथिवेधसोः ।	
नियुक्ते दासजे द्वाःस्थे कन्तुः कामकुसूलयोः	॥ १५९ ॥
कान्तो रम्ये प्रिये ग्राष्णि कान्ता प्रियङ्गुयोषितोः ।	
कान्तिः शोभाकामनयोः क्षितिर्गेहे भुवि क्षये	॥ १६० ॥
कीर्तिर्यशसि विस्तारे प्रासादे कर्दमेऽपि च ।	
कृतं पर्याप्तयुगयोर्विहिते हिंसिते फले	॥ १६१ ॥
कृत्तं छिन्ने वेष्टिते च केतुर्द्युतिपताकयोः ।	
ग्रहोत्पातारिचिह्नेषु गर्तोऽवटे ककुन्दरे	॥ १६२ ॥
त्रिगर्ताशेऽप्यथ ग्रस्तं जग्धे लुप्तपदोदिते ।	
गतिर्वहद्ब्रणे ज्ञाने यात्रोपायदशाध्वसु	॥ १६३ ॥
गीतिश्छन्दसि गाने च गीतं शब्दितगानयोः ।	
गुप्तं गूढे त्राते गुप्तिर्यमे भूगर्तरक्षयोः	॥ १६४ ॥
कारायां घृतमाज्याम्बुदीप्तेष्वथ चिताचिती ।	
मृतार्थदारुपु चये जगल्लोकेऽङ्गवायुषु	॥ १६५ ॥
जातं जात्योघजनिषु जातिः सामान्यगोत्रयोः ।	
मालत्यामामलक्यां च चुल्ल्यां काम्पिल्यजन्मनोः	॥ १६६ ॥
जातीफले छन्दसि च ज्ञातिः पितृसगोत्रयोः ।	
ततं वीणादिवाद्ये स्यात् ततो व्याप्तेऽनिले पृथौ	॥ १६७ ॥

तातोऽनुकम्प्ये पितरि तिव्रतस्तु सुरभौ रसे ।	
तिक्ता तु कुटुरोहिण्यां तिक्तं पर्पटकौषधे	॥ १६८ ॥
त्रेता युगेऽग्नित्रये च दन्तो दशनसानुनोः ।	
दन्त्यौषध्यामथ दितिर्देत्यमातरि खण्डने	॥ १६९ ॥
दीप्तं निर्भासिते दग्धे द्रुतं शीघ्रविलीनयोः ।	
द्युतिस्तु शोभादीधित्योर्धाता वेधसि पालके	॥ १७० ॥
धातू रसादौ श्लेष्मादौ भ्वादिग्रावविकारयोः ।	
महाभूतेषु लोहेषु शब्दादाविन्द्रियेऽस्थनि	॥ १७१ ॥
धुतं त्यक्ते कम्पिते च धूतः कम्पितभर्त्सितौ ।	
धूर्तं तु खण्डलवणे धूर्तो धत्तूरमायिनोः	॥ १७२ ॥
धृतिर्योगविशेषे स्याद्धारणाधैर्ययोः सुखे ।	
संतोषाध्वरयोश्चापि नतस्तगरनग्रयोः	॥ १७३ ॥
नीतिर्नये प्रापणे च पङ्क्तिर्गौरवपाकयोः ।	
पङ्क्तिश्छन्दः श्रेण्योः सेनाभित्पद्गयोर्गतौ	॥ १७४ ॥
प्राप्तिर्महोदये लाभे पित्सन् पिपतिषन् यथा ।	
पतनेच्छौ विहङ्गे च पीतो वर्णनिपीतयोः	॥ १७५ ॥
पीता हृदि पीतिः पानेऽश्वे प्रीतिः स्मरस्त्रियाम् ।	
प्रेम्णि योगमुदो पुस्तं शिल्पे लेप्यादिकर्मणि	॥ १७६ ॥
पुस्तके प्लुतमश्वस्य गतौ प्लुतस्त्रिमात्रके ।	
पूर्तं पूरितखाताद्योः पृषतवत्पृषन् मृगे	॥ १७७ ॥
बिन्दौ प्रेतो मृते भूतविशेषे च परेतवत् ।	
पोतः शिशौ प्रवहणे प्रोतं गुम्फितवाससोः	॥ १७८ ॥
भक्तमन्त्रे तत्परे च भर्ता पोष्टरि धारके ।	
भक्तिः सेवागौणवृत्त्योर्भङ्ग्यां श्रद्धाविभागयोः	॥ १७९ ॥

भास्वान् दीपे रवौ भ्रान्तिर्मिथ्याज्ञानेऽनवस्थितौ ।	
भित्तिः कुड्ये प्रदेशे च भूतं सत्योपमानयोः	॥ १८० ॥
प्राप्तेऽतीते पिशाचादौ पृथ्व्यादौ जन्तुयुक्तयोः ।	
भूभृन्महीधरे पृथ्वीपतौ भूतिस्तु भस्मनि	॥ १८१ ॥
मांसपाकविशेषे च संपदुत्पादयोरपि ।	
भृतिभरणमूल्ययोर्मतं तु संमतेऽर्चिते	॥ १८२ ॥
महद्बृहति धीतत्त्वे राज्ये मरुत्सुरेऽनिले ।	
मतिर्बुद्धीच्छयोर्माता गौर्दुर्गाजननी मही	॥ १८३ ॥
मातरस्तु ब्रह्माण्याद्या मितिरैयत्यमानयोः ।	
मुक्ता मौक्तिकपुंश्चल्योर्मुक्तिर्मोचनमोक्षयोः	॥ १८४ ॥
मूर्तिः पुनः प्रतिमायां कायकाठिन्ययोरपि ।	
मृतं मृत्यौ याचिते च यन्ता सूते निषादिनि	॥ १८५ ॥
यतिर्निकारे विरतौ भिक्षौ युतोऽन्विते पृथक् ।	
युक्तिर्न्याये योजने च रक्तं नील्यादिरञ्जिते	॥ १८६ ॥
कुङ्कुमेऽसृज्यनुरक्ते प्राचीनामलकेऽरुणे ।	
रतिः स्मरस्त्रियां रगे स्ते रीतिस्तु पित्तले	॥ १८७ ॥
वैदर्भ्यादौ लोहकिट्टे सीमनि स्रवणे गतौ ।	
लता ज्योतिष्मती दुर्वाशाखावल्लीप्रियङ्गुषु	॥ १८८ ॥
स्पृक्कामाधव्योः कस्तूर्या लिप्तं भुक्तविलिप्तयोः ।	
विषाक्ते लूता तु रोगे पिपीलिकोर्णनाभयोः	॥ १८९ ॥
वर्तिर्गात्रानुलेपिन्यां दशायां दीपकस्य च ।	
दीपे भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयोः	॥ १९० ॥
व्यक्तो मनीषिस्फुटयोर्वार्ता वार्ताक्युदन्तयोः ।	
कृष्यादौ वर्तने वार्त्तं त्वारोग्यारोगफलगुषु	॥ १९१ ॥

वृत्तिशालिन्यथ व्याप्तिर्व्यापने लम्बनेऽपि च ।	
वास्तु स्याद् गृहभूपुर्योगृहे सीमसुरङ्गयोः	॥ १९२ ॥
वित्तं विचारिते ख्याते धने वित्तिस्तु संभवे ।	
ज्ञाने लाभे विचारे च वीतमङ्कुशकर्मणि	॥ १९३ ॥
असाराश्वगजे शान्ते वीतिरश्वेऽशने गतौ ।	
प्रजने धावने दीप्तौ वृत्तं वृत्तौ दृढे मृते	॥ १९४ ॥
चरित्रे वर्तुले छन्दस्यतीताधीतयोर्वृते ।	
वृन्तं स्तनमुखे पुष्पबन्धे वृत्तिस्तु वर्तने	॥ १९५ ॥
कैशिक्यादौ विवरणे वृतिर्वरणवाटयोः ।	
शक्तिरायुधभेदे स्यादुत्साहादौ बले श्रियाम्	॥ १९६ ॥
शस्तं क्षेमे प्रशस्ते च शान्तो दान्ते रसान्तरे ।	
शास्ता जिने शासके च शान्तिर्भद्रे शमेऽर्हति	॥ १९७ ॥
शितं शातौ कृशे तीक्ष्णे, शितिर्भूर्जे सितेऽसिते ।	
श्रीमान् मनोज्ञे तिलकपादपे धनवत्यपि	॥ १९८ ॥
शीतो हिमे च जिह्मे च वानीरबहुवारयोः ।	
शीतं गुणे शुक्तमम्ले पूतिभूते च कर्कशे	॥ १९९ ॥
शुक्तिः शङ्खनके शङ्खे, कपालखण्डदृगुजोः ।	
नख्यश्चावर्तयोर्मुक्तास्फोटदुर्नामयोरपि	॥ २०० ॥
श्रुतमाकर्णिते शास्त्रे श्रुतिराम्नायवार्तयोः ।	
षड्जाद्यारम्भिकायां च कर्णाकर्णनयोरपि	॥ २०१ ॥
श्वेतं रूष्ये श्वेतो द्वीपे वर्णे शैले कपर्दके ।	
श्वेता तु शङ्खिनी काष्ठपाटल्योः स्यात् सती पुनः	॥ २०२ ॥
कात्यायन्यां च साध्व्यां च, सातिर्दानावसानयोः ।	
सितस्त्ववसिते बद्धे वर्णे सिता तु सर्करा	॥ २०३ ॥

स्थित ऊर्ध्वं सप्रतिज्ञे, स्थितिः स्थाने च सीम्नि च ।	
सीता जनकजागङ्गाभेदयोर्हलपद्धतौ	॥ २०४ ॥
सुतः पुत्रे नृपे सुप्तिः, स्वापे स्पर्शाज्ञता रुजि ।	
सूतः पारदसारथ्योः प्रसूतेरितबन्दिषु	॥ २०५ ॥
ब्राह्मण्यां क्षत्रियाज्जाते तक्षिणे सृतिर्गतौ पथि ।	
स्मृतिः स्मरणधीच्छासु शास्त्रे सेतुस्तु संवरे	॥ २०६ ॥
नदीसंक्रमेऽथ हस्तः करे मानोदुभेदयोः ।	
केशात्कलापे शुण्डायां हरिर्दिशि तृणान्तरे	॥ २०७ ॥
वर्णभेदेऽश्वभेदे च हितं पथ्ये गते धृते ।	
हेतिर्ज्वालास्त्रसूर्याशुष्वर्थो हेतौ प्रयोजने	॥ २०८ ॥
निवृत्तौ विषये वाच्ये प्रकारद्रव्यवस्तुषु ।	
आस्था यत्नालम्बनयोरस्थानापेक्षयोरपि	॥ २०९ ॥
कन्या पुरे प्रावरणे क्वाथो व्यसनदुःखयोः ।	
द्रवनिष्पाकेऽथ कुथः स्यादास्तरणदर्भयोः	॥ २१० ॥
कोथस्तु मथने नेत्ररुग्भेदे शटितेऽपि च ।	
ग्रन्थो गुम्फे धने शास्त्रे द्वात्रिंशद्वर्णनिर्मितौ	॥ २११ ॥
ग्रन्थिर्वस्त्रादिबन्धे रुग्भेदे कौटिल्यपर्वणोः ।	
ग्रन्थि तु ग्रन्थिपर्णे स्याद् गाथा वाग्भेदवृत्तयोः	॥ २१२ ॥
तीर्थं शास्त्रे गुरौ यज्ञे पुण्यक्षेत्रावतारयोः ।	
ऋषिजुष्टे जले सत्त्रिण्युपाये स्त्रीरजस्यपि	॥ २१३ ॥
योनौ पात्रे दर्शने च तुत्थोऽग्नौ तुत्थमज्जने ।	
तुत्था नील्यां सूक्ष्मैलायां दुःस्थो दुर्गतमूर्खयोः	॥ २१४ ॥
प्रस्थः सानौ मानभेदे पीथोऽर्के पीथमम्बुनि ।	
पृथुर्विशाले भूपाले वापिकाकृष्णजीरयोः	॥ २१५ ॥

प्रोथोऽश्वघोणाध्वगयोः कट्यां मन्थो रवौ मथि ।	
साक्तवे नेत्ररोगे च यूथं तिर्यग्गणे गणे	॥ २१६ ॥
यूथी तु मागधीपुष्पविशेषयोः कुरण्टके ।	
रथस्तु स्यन्दने पादे शरीरे वेतसद्रुमे	॥ २१७ ॥
वीथी वर्त्मनि पङ्क्तौ च गृहाङ्गे नाट्यरूपके ।	
संस्था स्पशे स्थितौ मृत्यौ सार्थो वृन्दे वणिग्गणे	॥ २१८ ॥
सिक्थं नील्यां मधूच्छिष्टे सिक्थो भक्तपुलाकके ।	
अब्दः संवत्सरे मेघे मुस्तके गिरिभिद्यपि	॥ २१९ ॥
अन्दूः स्यान्निगडे भूषाभेदे ककुदवत् ककुत् ।	
श्रेष्ठे वृषाङ्गे गट्चिह्ने कव्यान्मांसाशिरक्षसोः	॥ २२० ॥
कन्दोऽब्दे सूरणे सस्यमूले कुन्दोऽच्युते निधौ ।	
चक्रभूमौ च माध्ये च क्षोदः पेषणचूर्णयोः	॥ २२१ ॥
गदः कृष्णानुजे रोगे गदा प्रहरणान्तरे ।	
छदः पत्रे पतत्रे च ग्रन्थिपर्णतमालयोः	॥ २२२ ॥
छन्दो वशेऽभिप्राये च दृषत् पाषाणमात्रके ।	
निष्पेषणार्थपट्टेऽपि धीदा कन्यामनीषयोः	॥ २२३ ॥
नदो वहेऽब्धौ निनदे, नन्दा संपद्यलिञ्जरे ।	
तिथिभेदेऽपि नन्दिस्तु, प्रतीहारे पिनाकिनः	॥ २२४ ॥
आनन्दने च द्युते च निन्दा कुत्सापवादयोः ।	
पदं स्थाने विभक्त्यन्ते, शब्दे वाक्येऽङ्गवस्तुनोः	॥ २२५ ॥
त्राणे पादे पादचिह्ने, व्यवसायापदेशयोः ।	
पादो मूलास्रतुर्यांशाङ्घ्रिषु प्रत्यन्तपर्वते	॥ २२६ ॥
भद्रं कल्याणे सौख्ये च, भसद् भास्वरमांसयोः ।	
भेदो विदारणे द्वैधे, उपजापविशेषयोः	॥ २२७ ॥

मदो रेतस्यहंकारे मद्ये हर्षेभदानयोः ।	
कस्तूरिकायां क्षैब्ये च मदी कृषकवस्तुनि	॥ २२८ ॥
मन्दो मूढे शनौ रोगिण्यलसे भाग्यवर्जिते ।	
गजजातिप्रभेदेऽल्पे स्वैरे मन्दरते खले	॥ २२९ ॥
मृद्वतीक्षणे कोमले च, रदो दन्ते विलेखने ।	
विदा ज्ञानधियोर्बिन्दुविप्रुट्ज्ञात्रो रदक्षते	॥ २३० ॥
वेदिरङ्गुलिमुद्रायां बुधेऽलङ्कृतभूतले ।	
शब्दोऽक्षरे यशोगीत्योर्वाक्ये खे श्रवणे ध्वनौ	॥ २३१ ॥
शरद् वर्षात्यये वर्षे, शादः कर्दमशष्पयोः ।	
संवित्संभाषणे ज्ञाने, संग्रामे नाम्नि तोषणे	॥ २३२ ॥
क्रियाकारे प्रतिज्ञायां, संकेताचारयोरपि ।	
संपदृद्धौ गुणोत्कर्षे, हारे स्वादुस्तु सुन्दरे	॥ २३३ ॥
मृष्टे सूदः सूपकारे व्यञ्जनेऽपि च सूपवत् ।	
स्वेदो घर्मे स्वेदने चान्धोन्धकारेऽक्षिवर्जिते	॥ २३४ ॥
अर्धः खण्डेऽर्धं समांशेऽथाब्धिः सरसि सागरे ।	
आधिर्मनोत्तौ व्यसनेऽधिष्ठाने बन्धकाशयोः	॥ २३५ ॥
ऋद्धं समृद्धे सिद्धान्ते, गन्धः संबन्धलेशयोः ।	
गन्धकामोदगर्वेषु, स्याद् गाधः स्ताघलिप्सयोः	॥ २३६ ॥
गोधा प्राणिविशेषे स्याज्ज्याघातस्य च वारणे ।	
दिग्धो लिप्ते विशाक्तेषौ प्रवृद्धस्नेहयोरपि	॥ २३७ ॥
दुग्धं क्षीरे पूरिते च, दोग्धा गोपालवत्सयोः ।	
अर्थोपजीवककवौ, बन्ध आधौ च बन्धने	॥ २३८ ॥
बन्धुभ्रातृबान्धवयोर्बाधा दुःखनिषेधयोः ।	
बुधः सौम्ये कवौ बुद्धः, पण्डिते बुद्धिते जिने	॥ २३९ ॥

बोद्धिबौद्धसमाधौ चार्हद्धर्माप्तौ च पिप्पले । गधुश्चैत्रतुदैत्येषु जीवाशक्मधूकयोः	॥ २४० ॥
गधु क्षीरे जले मद्ये, क्षौद्रे पुष्परसेऽपि च । मिद्धं चित्ताभिसंक्षेपे निद्रालसतयोरपि	॥ २४१ ॥
मुग्धो मूढे रम्ये मेधः क्रतौ मेधा तु शेमुषी । रधो वैशाखमासे स्याद्, राधा विद्युद्विशाखयोः	॥ २४२ ॥
विष्णुकान्तामलक्योश्च, गोपीवेध्यविशेषयोः । लुब्ध आकाङ्क्षिणि व्याधे, वधो हिंसर्कहिंसयोः	॥ २४३ ॥
वधूः पत्न्यां स्नुषानार्योः, स्पृक्काशाखियोरपि । नवपरिणीतायां च, व्याधो मृगयुदुष्टयोः	॥ २४४ ॥
विद्धं सदृग्वेधितयोः क्षिप्ते विधर्द्धिमूल्ययोः । प्रकारे भान्नविधिषु, विधिर्ब्रह्मविधानयोः	॥ २४५ ॥
विधिवाक्ये च दैवे च प्रकारे कालकल्पयोः । विधुश्चन्द्रे च्युते विरुल्लतायां विटपेऽपि च	॥ २४६ ॥
वृद्धः प्राज्ञे स्थविरे च, वृद्धं शैलेयरूढयोः । वृद्धिः कलान्तरे हर्षे, वर्द्धने भेषजान्तरे	॥ २४७ ॥
श्रद्धास्तिक्येऽभिलाषे च श्राद्धं श्रद्धासमन्विते । हव्यकव्यविधाने च, शुद्धः केवलपूतयोः	॥ २४८ ॥
स्कन्धः प्रकाण्डे कार्येऽसे, विज्ञानादिषु पञ्चसु । नृपे समूहे व्यूहे च, सन्धा स्थितिप्रतिज्ञयोः	॥ २४९ ॥
रन्धिर्योनौ सुरङ्गायां नाट्याङ्गे श्लेषभेदयोः । साधुर्जैनमुनौ वार्धुषिके सज्जनरम्ययोः	॥ २५० ॥
सिद्धो व्याड्यादिके देवयोनौ निष्पन्नमुक्तयोः । नित्ये प्रसिद्धे सिद्धिस्तु मोक्षे निष्पत्तियोगयोः	॥ २५१ ॥

सिन्धुर्नद्यां गजमदेऽब्धौ देशनदभेदयोः ।	
सुधा गङ्गोष्ठिकास्नुह्योर्मूर्वालेपामृतेषु च	॥ २५२ ॥
अन्नं भक्तेऽशितेऽवशिष्टेऽधमेऽध्वा कालवर्त्मनोः ।	
संस्थाने साश्रवस्कन्धेऽर्थिनौ याचकसेवकौ	॥ २५३ ॥
आत्मा चित्ते धृतौ यत्ने, धिषणायां कलेवरे ।	
परमात्मनि जीवेऽर्के हुताशनसमीरयोः	॥ २५४ ॥
स्वभावेऽथेन ईशेऽर्केऽथोन्नं क्लिन्ने दयापरे ।	
ऊष्माणस्तु निदाघोष्णग्रीष्माः शषसहा अपि	॥ २५५ ॥
कर्म कारकभेदे स्यात्क्रियायां च शुभाशुभे ।	
कामी स्यात्कामने चक्रवाके पारावतेऽपि च	॥ २५६ ॥
कृती योग्ये बुधे खड्गी गण्डके खड्गधारिणि ।	
ग्रावाश्मनि गिरौ गोमी फेरौ गोमत्युपासके	॥ २५७ ॥
घनः सान्द्रे दृढे दाढ्ये विस्तारे मुद्गरेऽम्बुदे ।	
सङ्घे मुस्ते घनं मध्यनृत्तवाद्यप्रकारयोः	॥ २५८ ॥
चर्म त्वचि स्फुरे चर्मो, भूर्जे फलकिभृङ्गिणोः ।	
चक्री कोके कुलालेऽहौ वैकुण्ठे चक्रवर्तिनि	॥ २५९ ॥
चिह्नमङ्गे पताकायां, चीनो देशैणतन्तुषु ।	
व्रीहौ वस्त्रे छद्म शाठ्येऽपदेशे घातिकर्मणि	॥ २६० ॥
छन्नं रहश्छादितयोश्छिन्ना स्यादमृतेत्वरी ।	
छिन्नं भिन्ने जनो लोके जगद्भेदे पृथग्जने	॥ २६१ ॥
जनी स्नुषावनितयोजिनोऽर्हद्बुद्धविष्णुषु ।	
ज्योत्स्ना स्याज्ज्योतिः संयुक्तनिशिचन्द्रातपेऽपि च	॥ २६२ ॥
ज्यौत्स्नी पटोली ज्योत्स्नावन्निशोस्तनुर्वपुस्त्वचोः ।	
विरलेऽल्पे कृशे दण्डी, यमे द्वाः स्थसदण्डयोः	॥ २६३ ॥

दानं मतङ्गजमदे, रक्षणच्छेदशुद्धिषु ।	
विश्राणनेऽप्यथ द्युम्नं द्रविणवद्धनौजसोः	॥ २६४ ॥
धनं वित्ते गोधने च स्याद्धन्वस्थलचापयोः ।	
धन्वामरौ धन्वी पार्थे छेके ककुभचापिनोः	॥ २६५ ॥
धनुः शब्दः पियालद्रौ राशिभेदे धनुष्यपि ।	
धाम रश्मौ गृहे देहे स्थाने जन्मप्रभावयोः	॥ २६६ ॥
धाना भृष्टयवेऽङ्कुरे धन्याके चूर्णसक्तुषु ।	
धेनः समुद्रे धेनी तु नद्यां नग्नो विवाससि	॥ २६७ ॥
मागधे क्षपणके च, नन्दी गिरिशिवेत्रिणि ।	
गर्दभाण्डे वटे न्यूनं हीनवच्चोनगर्ह्ययोः	॥ २६८ ॥
पर्व प्रस्तावोत्सवयोर्ग्रन्थौ विषुवदादिषु ।	
दर्शप्रतिपत्सन्धौ च तिथिग्रन्थविशेषयोः	॥ २६९ ॥
पक्ष्माऽक्षिलोम्नि तन्त्वादिसूक्ष्मांशे कुसुमच्छदे ।	
गरुत्किङ्गल्कयोश्चापि पत्री काण्डे खगे द्रुमे	॥ २७० ॥
रथेऽद्रौ रथिके श्येने, प्रेम तु स्नेहनर्मणोः ।	
ब्रह्मा तु तपसि ज्ञाने, वेदेऽध्यात्मे द्विजे विधौ	॥ २७१ ॥
ऋत्विग्योगभिदोश्चाथ बुध्नो गिरिशमूलयोः ।	
भर्म भारे भृतौ हेम्नि, भानुरंशौ रवौ दिने	॥ २७२ ॥
भिन्नोऽन्यः संगतः फुल्ले दीर्णो भोगी भुजङ्गमे ।	
वैयावृत्यकरे राज्ञि गामण्यां नापितेऽपि च	॥ २७३ ॥
मानं प्रमाणे प्रस्थादौ, मानश्चित्तोन्नतौ ग्रहे ।	
मीनो मत्स्ये राशिभेदे, मृत्स्ना मृत्सा तुवर्यपि	॥ २७४ ॥
यानं युग्ये गतौ योनिः कारणे भगताम्रयोः ।	
स्त्वं स्वजातिश्रेष्ठे स्यान्मणौ राजा तु पार्थिवे	॥ २७५ ॥

निशाकरे प्रभौ शक्रे यक्षक्षत्रिययोरपि ।	
रास्नैलापर्णीसर्पाक्ष्यो रागो कामिनि रङ्क्तरि	॥ २७६ ॥
रोही रोहीतकेऽश्वत्थे, वटे लग्नं तु लज्जिते ।	
राशीनामुदये सक्ते, लक्ष्म प्रधानचिह्नयोः	॥ २७७ ॥
वनं प्रस्रवणे गेहे प्रवासेऽम्भसि कानने ।	
वस्नं वस्त्रे धने मूल्ये, भृतौ वर्ष्म पुनस्तनौ	॥ २७८ ॥
प्रमाणे सुन्दराकारे वर्त्म नेत्रच्छदेऽध्वनि ।	
वर्णी पुनश्चित्रकारे, लेखके ब्रह्मचारिणि	॥ २७९ ॥
वानं शुष्कफले शुष्के, सीवने गमने कटे ।	
जलसंप्लुतवातोर्मिसुरङ्गासौरभेषु च	॥ २८० ॥
वाग्मी पटुबृहस्पत्योर्वाजी बाणे हये खगे ।	
विन्नं विचारिते लब्धे, स्थिते वृषा तु वासवे	॥ २८१ ॥
वृषभे तुरङ्गे पुंसि, शाखी तु द्रुमवेदयोः ।	
राजभेदे शिखी त्वग्नौ, वृक्षे केतुग्रहे शरे	॥ २८२ ॥
चूडावति बलीवर्दे, मयूरे कुक्कुटे हये ।	
शीनो मूर्खाजगरयोः, श्येनः शुक्ले पतत्रिणि	॥ २८३ ॥
स्वप्नः स्वापे सुप्तज्ञाने, स्थानं स्थित्यवकाशयोः ।	
सादृश्ये सन्निवेशे च स्नानं स्नानीय आप्लवे	॥ २८४ ॥
स्त्यानं स्यात्स्निग्ध आलस्ये, प्रतिध्वानघनत्वयोः ।	
सादी तुरङ्गमारोहे, निषादिरथिनोरपि	॥ २८५ ॥
स्वामी प्रभौ गुहे सूनं, पुष्पे सूना पुनः सूता ।	
अधोजिह्वा वधस्थानं, सूनुः पुत्रेऽनुजे रवौ	॥ २८६ ॥
हनुः कपोलावयवे, मरणामययोरपि ।	
हरिद्रायामायुधे च, हली कृषकसीरिणोः	॥ २८७ ॥

कल्पो विकल्पे कल्पद्रौ, संवर्ते ब्रह्मवासरे ।	
शास्त्रे न्याये विधौ कूपो गर्तेऽन्धौ गुणवृक्षके	॥ २८८ ॥
मृन्माने कूपके क्षेपो गर्वे लङ्घननिन्दयोः ।	
विलम्बे रणहेलासु, गोपौ भूपालवल्लवौ	॥ २८९ ॥
ग्रामौघगोष्ठाधिकृतौ, गोपी गोपालसुन्दरी ।	
शाखि रक्तिका तल्पमट्टे शय्याकलत्रयोः	॥ २९० ॥
त्रपा लज्जाकुलटयोस्त्रपु सीसकरङ्गयोः ।	
तापः संतापे कृच्छे च तापी तु सरिदन्तरे	॥ २९१ ॥
दर्पो मृगमदे गर्वे, पुष्पं विकास आर्तवे ।	
धनदस्य विमाने च, कुसुमे नेत्ररुज्यपि	॥ २९२ ॥
बाष्प ऊष्माऽक्षिजलयो, रूपं तु श्लोकशब्दयोः ।	
पशावाकारे सौन्दर्ये, नाणके नाटकादिके	॥ २९३ ॥
ग्रन्थावृत्तौ स्वभावे च, रेपः क्रूरे विगर्हिते ।	
रोपौ रोपणेषू रोपं, रन्ध्रे लेपस्तु लेपने	॥ २९४ ॥
अशने च सुधायां च, वपा विवरमेदसोः ।	
शष्पं तु प्रतिमाहीनतायां बालतृणेऽपि च	॥ २९५ ॥
शापः शपथ आक्रोशे शिष्पं सुवे क्रियोचिते ।	
स्वापो निद्रायां रुग्भेदे, शयनाज्ञानमात्रयोः	॥ २९६ ॥
गुम्फो दोर्भूषणे दृब्धौ, रेफोऽवद्यरवर्णयोः ।	
शफं खुरे गवादीनां, मूले विटपिनामपि	॥ २९७ ॥
शिफा मातरि मांस्यां च, जटयां च सरित्यपि ।	
कम्बिर्वशलतादव्योः कम्बुर्वलयशङ्खयोः	॥ २९८ ॥
गजे शम्बूके कचूरि ग्रीवायां नलकेऽपि च ।	
जम्बूर्मेरुतरङ्गिण्यां द्वीपवृक्षविशेषयोः	॥ २९९ ॥

डिम्ब एरण्डभययोर्विप्लवे प्लीहि पुष्फुसे ।	
बिम्बं तु प्रतिबिम्बे स्यान्मण्डले बिम्बिकाफले	॥ ३०० ॥
शम्बः पवौ लोहकाञ्चयां, स्तम्ब आलानगुल्मयोः ।	
ब्रीह्यादीनां प्रकाण्डे च, कुम्भो वेश्यापतौ घटे	॥ ३०१ ॥
द्विपाङ्गे राक्षसे राशौ कुम्भं त्रिवृतिगुगुलौ ।	
कुम्भ्युखायां पाटलायां, वारिपर्ण्यां च कट्वफले	॥ ३०२ ॥
गर्भः कुक्षौ शिशौ सन्धौ, भ्रूणे पनसकण्टके ।	
मध्येऽग्नावपवरके, जम्भः स्यादानवान्तरे	॥ ३०३ ॥
दन्तभोजनयोरंशे हनौ जम्बीरतूणयोः ।	
जृम्भा जृम्भणे विकासे, डिम्भो वैधेयबालयो	॥ ३०४ ॥
दम्भः कल्के कैतवे च, नाभिः क्षत्रप्रधानयोः ।	
चक्रमध्ये मृगमदे प्राण्यङ्गे मुख्यराजि च	॥ ३०५ ॥
निभः स्यात्सदृशे व्याजे, रम्भो वैणवदण्डके ।	
रम्भा त्रिदशभामिन्यां, कदल्यां च विभुः प्रभौ	॥ ३०६ ॥
व्यापके शङ्करे नित्ये, शम्भुर्ब्रह्मार्हतोः शिवे ।	
शुभो योगे शुभं भद्रे, स्तम्भः स्थूणाङ्गजाड्ययोः	॥ ३०७ ॥
सभा सभ्येषु शालायां, गोष्ठ्यां द्यूतसमूहयोः ।	
स्वभूर्विष्णौ विधावामोऽपक्वे रुग्भेदरोगयोः	॥ ३०८ ॥
उमा गौर्या हरिद्रायां, कीर्तिकान्त्यतसीष्वपि ।	
ऊर्मिः पीडा जवोत्कण्ठाभङ्गप्रकाशवीचिषु	॥ ३०९ ॥
वस्त्रसंकोचलेखायां, क्रमः कल्पांहि-शक्तिषु ।	
परिपाट्यां क्षमः शक्ते, हिते युक्ते क्षमावति	॥ ३१० ॥
क्षमा क्षान्तौ क्षितौ कामं, बाढेऽनुमितिरेतसोः ।	
कामः स्मरेच्छकाम्येषु क्षुमा स्यान्नीलिकातसी	॥ ३११ ॥

कृमिः क्रिमिश्च लाक्षायां, कीटे क्षेमस्तु मङ्गले ।	
लब्धरक्षणे मोक्षे च, क्षेमोमा धनहर्यपि	॥ ३१२ ॥
क्षौमं स्यादतसीवस्त्रे दुकूलेऽट्टालकेऽपि च ।	
खर्म क्षौमे पौरुषे च गमोऽध्वद्यूतभेदयोः	॥ ३१३ ॥
सदृक्पाठेष्यथ ग्रामो, वृन्दे शब्दादिपूर्वकः ।	
खड्गदादौ संवसथे च, गुल्मः सैन्योपरक्षणे	॥ ३१४ ॥
रुक्सैन्यघट्टभेदेषु, स्तम्बे गुल्मी पटौकसि ।	
आमलक्येलयोर्वन्यामथ घर्मो निदाघवत्	॥ ३१५ ॥
स्वेदाम्भस्यातपे ग्रीष्मोष्मणोर्जाल्मस्तु पामरे ।	
असमीक्ष्यकारिणि च जामिः स्वसृकुलस्त्रियोः	॥ ३१६ ॥
जिह्वः कुटिले मन्दे च, जिह्वं तगरपादपे ।	
तोक्मं कर्णमले तोक्मः, स्याद्धरिते हरिद्वे	॥ ३१७ ॥
दमः स्यात्कर्दमे दण्डे, दमने दमथेऽपि च ।	
दस्मस्तु हव्यवाहे स्याद् यजमाने मलिम्लुचे	॥ ३१८ ॥
धर्मो यमोपमापुण्यस्वभावाचारधन्वसु ।	
सत्सङ्गेऽर्हत्याहिंसादौ न्यायोपनिषदोरपि	॥ ३१९ ॥
धर्मं दानादिके नेमस्त्वर्धे प्राकारगतयोः ।	
अवधौ केतवे काले, नेमिः कूपत्रिकाप्रधेः	॥ ३२० ॥
तिनिशोऽरिष्टनेमिश्च, पद्म व्यूहे निधावहौ ।	
संख्याब्जयोः पद्ममिभविन्दौ ब्राह्मी तु भारती	॥ ३२१ ॥
शाकभेदः पङ्कगण्डी हञ्जिका सोमवल्लरी ।	
ब्रह्मशक्तिर्भ्रमस्तु स्याद् भ्रमणे वारिनिर्गमे	॥ ३२२ ॥
भ्रान्तौ कुन्दाख्ययन्त्रे च, भीमो घोरे वृकोदरे ।	
हरेऽम्लवेतसे चाथ भीष्मो गाङ्गेयरुद्रयोः	॥ ३२३ ॥

राक्षसे भीषणे भौमोऽङ्गारके नरकासुरे ।	
यमः कालयमजयोरहिंसादिषु पञ्चसु	॥ ३२४ ॥
संयमे यमने ध्वाङ्क्षे यामः प्रहरसंयमौ ।	
रमः कान्ते रक्ताशोके, मन्मथे च रमा श्रियाम्	॥ ३२५ ॥
रश्मिर्घृणिप्रग्रहयो, रामः श्यामे हलायुधे ।	
पशुभेदे सिते चारौ, राघवे रेणुकासुते	॥ ३२६ ॥
रामं तु वास्तुके कुष्ठे, रमा हिङ्गुलिनीस्त्रियोः ।	
रुक्मं लोहे सुवर्णे च, रुमा स्याल्लवणाकरे	॥ ३२७ ॥
सुग्रीवपत्न्यां लक्ष्मीः श्रीशोभासंपत्प्रियङ्गुषु ।	
वमिर्वान्तेऽनले वामः कामे सव्ये पयोधरे	॥ ३२८ ॥
उमानाथे प्रतिकूले, चारौ वामा तु योषिति ।	
वामी शृगाल्यां करभीरासभीवडवासु च	॥ ३२९ ॥
शमी द्रुभेदे वल्गुल्यां, शिम्ब्यां श्यामोऽम्बुदे शितौ ।	
हरिते प्रयागवटे कोकिले वृद्धदारके	॥ ३३० ॥
श्यामं सैन्धवे मरिचे, श्यामा सोमलतानिशोः ।	
शारिवा वल्गुनीगुन्द्रा-त्रिवृत्कृष्णाप्रियङ्गुषु	॥ ३३१ ॥
अप्रसूतस्त्रियां नील्यां, श्रामो मण्डपकालयोः ।	
शुष्ममोजसि सूर्ये च, समं साध्वखिलं सदृक्	॥ ३३२ ॥
सीमाघाटे स्थितौ क्षेत्रे, सूक्ष्मोऽणौ सूक्ष्ममल्पके ।	
अध्यात्मे कतके सोमस्त्वौषधी तद्रसेन्दुषु	॥ ३३३ ॥
दिव्यौषध्यां घनसारे समीरे पितृदैवते ।	
वसुप्रभेदे सलिले, वानरे किन्नरेश्वरे	॥ ३३४ ॥
हिमं तुषारे शीते च, हिमश्चन्दनपादपे ।	
होमिः सर्पिषि वह्नौ च, स्यादर्यः स्वामिवैश्ययोः	॥ ३३५ ॥

अर्थ्यं शिलाजतुन्यर्थशालिनि न्यायविज्ञयोः ।	
अन्योऽसदृशेतरयोरन्त्यस्त्वन्तर्भवेऽधमे	॥ ३३६ ॥
अर्घ्यमर्घार्थमर्घार्हमास्यं मुखभवे मुखे ।	
मुखान्तरास्या तु स्थित्यामाय्यौ सज्जनसौविदौ	॥ ३३७ ॥
आर्योमाच्छन्दसोरिज्या दाने सङ्गेऽध्वरेऽर्चने ।	
इभ्यो धनवतीभ्या तु, करेण्वां सल्लकीतरौ	॥ ३३८ ॥
कल्यं प्रभाते मधुनि, सज्जे दक्षे निरामये ।	
कल्या कल्याणवाची स्यात्कश्यं कशार्हमद्योः	॥ ३३९ ॥
अश्वमध्ये क्षयो गेहे, कल्पान्तेऽपचये रुचि ।	
कन्या नार्य्यां कुमार्यां च राशयौषधिविशेषयोः	॥ ३४० ॥
कक्ष्या गृहप्रकोष्ठे स्यात्सादृश्योद्योगकाञ्चिषु ।	
बृहतिकेभ्यनाड्योश्च, कार्यः हेतौ प्रयोजने	॥ ३४१ ॥
कायः कदैवते मूर्तौ, सङ्घे लक्ष्यस्वभावयोः ।	
कायं मनुष्यतीर्थे च, काव्या स्यात्पूतनाधियोः	॥ ३४२ ॥
काव्यं ग्रन्थे काव्यः शुके, कांस्यं तैजसवाद्ययोः ।	
पानपात्रे मानभेदे, क्रियाकरणचेष्टयोः	॥ ३४३ ॥
कर्मोपायचिकित्सासु, निष्कृतौ सम्प्रधारणे ।	
अर्चाप्रारम्भशिक्षासु, कुल्यं तु कुलजेऽस्थनि	॥ ३४४ ॥
सूर्पामिषाष्ट्रोणीषु, कुल्या सरिति सारणौ ।	
कृत्यो विद्विषि कार्ये च, कृत्या स्याद्देवताक्रिया	॥ ३४५ ॥
गव्यं क्षीरदिनेः ज्यायां, रागवस्तुनि गोहिते ।	
गव्या गोवृन्दगव्यूत्योर्गृह्यः कगठदम्भयोः	॥ ३४६ ॥
गृह्यमुपस्थे रहस्ये, गृह्यं तु मलवर्त्मनि ।	
गृह्योऽस्वैरिणि पक्ष्ये च, गृहासक्तमृगाण्डजे	॥ ३४७ ॥

गृह्या तु शाखानगरे, गेयौ गातव्यगायनौ ।	
गोप्यौ दासेरगोप्तव्यौ, चयः प्राकारपीठभूः	॥ ३४८ ॥
समूहेऽप्यथ चव्या स्याच्चविकाशतपर्वयोः।	
चित्यं मृतकचैत्ये स्याच्चित्या मृतचितावपि	॥ ३४९ ॥
चैत्यं जिनौकस्तद्बिम्बं, चैत्यो जिनसभातरुः ।	
उद्देशवृक्षश्चोद्यं तु, प्रेयं प्रश्नेऽद्भुतेऽपि च	॥ ३५० ॥
छायापङ्क्तौ प्रतिमायामर्कयोषित्यनातपे ।	
उत्कोचे पालने कान्तौ, शोभायां च तमस्यपि	॥ ३५१ ॥
जयो जयन्ते विजये, जयोमा तत्सखी तिथिः ।	
पथ्या जयन्त्यग्निमन्थे, जन्यो जामातृवत्सले	॥ ३५२ ॥
जनके जननीये च नवोद्बानुचरादिके ।	
जन्यं कौलीने युध्यट्टे जन्या मातृसखीमुदोः	॥ ३५३ ॥
त्रयी त्रिवेद्यां त्रितये, पुरन्ध्यां सुमतावपि ।	
ताक्ष्यस्तु स्यन्दने वाहे, गरुडे गरुडाग्रजे	॥ ३५४ ॥
अश्वकर्णाह्वयतरौ स्यात्ताक्ष्यं तु रसाञ्जने ।	
तिष्यः पुष्यवत्कलौ भे, तिष्या त्वामलकीतरौ	॥ ३५५ ॥
द्रव्यं भव्ये धने क्षमादौ, जतुद्रुमविकारयोः ।	
विनये भेषजे रीर्या दस्युः प्रत्यर्थिचौरयोः	॥ ३५६ ॥
दायो दाने यौतकादिधने सोल्लुण्ठभाषणे ।	
विभक्तव्ये पितृद्रव्ये, दिव्यं वल्गुलवङ्गयोः	॥ ३५७ ॥
द्युभवे दिव्यामलक्यां, दूष्यं वाससि तद्गृहे ।	
दूषणीये चाथ दैत्योऽसुरे दैत्या मुरौषधौ	॥ ३५८ ॥
धन्यः पुण्ययुते धन्यामलक्यामुपमातरि ।	
धान्यं तु व्रीहौ धन्याके धिष्यं स्थानोद्भुवेश्मसु	॥ ३५९ ॥

बले धिष्ण्योऽग्नौ शुक्रे च नयः स्यान्नैगमादिषु ।	
नीतिद्यूतभिदोः पथ्यं, हितं पथ्या हरीतकी	॥ ३६० ॥
पद्योऽन्त्यवर्णे स्यात्पद्यं श्लोके पद्या तु वर्त्मनि ।	
प्रायो वयस्यनशने मृतौ बाहुल्यतुल्ययोः	॥ ३६१ ॥
प्रियो वृद्धयौषधे हृद्ये, पत्यौ पुण्यं तु सुन्दरे ।	
सुकृते पावने धर्मे, पूज्यः श्वसुरवन्द्ययोः	॥ ३६२ ॥
बल्यं रेतोबलकृतोर्भयं भीतौ भयङ्करे ।	
कुब्जकपुष्पे भव्यं तु फले योग्ये शुभेऽस्थनि	॥ ३६३ ॥
सत्ये भाविनि भव्यस्तु, कर्मरङ्गतरी सति ।	
भव्योमाकरिपिप्पल्योर्भाग्यं कर्म शुभाशुभम्	॥ ३६४ ॥
मध्यं न्याय्येऽवलग्नेऽन्तर्मयो दैत्योष्ट्रवेसराः ।	
मयुर्मृगाश्चमुखयोर्मन्युदैत्ये क्रतौ क्रुधि	॥ ३६५ ॥
माल्यं मालाकुसुमयोः स्यान्माया शाम्बरी कृपा ।	
दम्भो बुद्धिश्च मायस्तु पीताम्बरेम्बरेऽपि च	॥ ३६६ ॥
मूल्यं वस्ने वेतने च ययुर्यज्ञहये हये ।	
याम्याऽपाच्यां भरण्यां च, योग्यो योगार्हशक्तयोः	॥ ३६७ ॥
उपायिनि प्रवीणे च, योग्यमृद्ध्याह्वयौषधे ।	
योग्यार्कयोषित्यभ्यासे, रम्यश्चम्पकहृद्ययोः	॥ ३६८ ॥
रम्या रात्रावथ रथ्यो रथांशे रथवोढरि ।	
रथ्या तु रथसङ्घाते प्रतोल्यां पथि चत्वरे	॥ ३६९ ॥
रूप्यमाहतहेमादौ, रजते रूपवत्यपि ।	
लयस्तूर्यत्रयीसाम्ये, संश्लेषणविलासयोः	॥ ३७० ॥
लभ्यं लब्धव्ये युक्ते च, विन्ध्यो व्याधाद्रिभेदयोः ।	
विन्ध्या त्रुटौ लवल्यां च, वीर्यं तेजःप्रभावयोः	॥ ३७१ ॥

शुके शक्तौ च वीक्ष्यं तु द्रष्टव्ये विस्मयेऽपि च ।	
वीक्ष्यस्तु लासके वाहे वेश्यं तु गणिकागृहे	॥ ३७२ ॥
वेश्या तु पण्ययोषायां, शल्यः स्यान्मदनद्रुमे ।	
नृपभेदे श्वाविदि च सीम्नि शस्त्रशलाकयोः	॥ ३७३ ॥
शय्या तल्पे शब्दगुम्फे, शून्यं बिन्दौ च निर्जने ।	
शून्या तु नलिका शौर्यं चारभट्यां बलेऽपि च	॥ ३७४ ॥
सह्यमारोग्ये सोढव्ये, सह्योऽद्रौ सव्यं दक्षिणे ।	
वामे च प्रतिकूले च, सत्यं तु शपथे कृते	॥ ३७५ ॥
तथ्ये तद्वति सत्यस्तु, लोकभित्संख्यमाहवे ।	
संख्यैकादौ विचारे च सन्ध्या कालनदीभिदोः	॥ ३७६ ॥
चिन्तायां संश्रवे सीम्नि सन्धाने कुसुमान्तरे ।	
साध्यो योगे साधनीये, गणदैवतभिद्यपि	॥ ३७७ ॥
सायः शरेऽपराहणे च, स्थेयोऽक्षदृक्पुरोधसोः ।	
सेव्यमुशीरे सेवाहं, सैन्यं सैनिकसेनयोः	॥ ३७८ ॥
सौम्यः सोमात्मजेऽनुग्रे मनोज्ञे सोमदैवते ।	
सौम्याः पुनर्मृगशिरः शिरःस्थाः पञ्चतारकाः	॥ ३७९ ॥
हार्यः कलिद्रौ हर्तव्ये हृद्यं धवलजीरके ।	
हृत्प्रिये हृद्धिते हृज्जे हृद्या तु वृद्धिभेषजे	॥ ३८० ॥
हृद्यस्तु वशकृन्मन्त्रेऽग्रं पुरः प्रथमेऽधिके ।	
उपर्यालम्बने श्रेष्ठे परिमाणे पलस्य च	॥ ३८१ ॥
भिक्षाप्रकारे सङ्घाते प्रान्तेऽप्यद्रिस्तु पर्वते ।	
सूर्ये शाखिनि चाभ्रं तु त्रिदिवे गगनेऽम्बुदे	॥ ३८२ ॥
अस्त्रः शिरसिजे कोणे स्यादस्त्रं शोणितेऽश्रुणि ।	
अस्त्रं चापे प्रहरणेऽप्यंहिः पादद्रुमूलयोः	॥ ३८३ ॥

अरो जिनेऽरं चक्राङ्गे शीघ्रशीघ्रगयोरपि ।	
आरो रीरो शनिभौम आरा चर्मप्रभेदिनी	॥ ३८४ ॥
इराम्भोवाक्सुरभूमिष्विन्द्रः शक्रेऽन्तरात्मनि ।	
आदित्ये योगभेदे च स्यादिन्द्रा तु फणिञ्जके	॥ ३८५ ॥
उग्रः क्षत्रियतः शूद्रा सूनावुत्कटरुद्रयोः ।	
उग्रावचाछिक्किकयोरुक्ता गवोपचित्रयोः	॥ ३८६ ॥
उक्तो मयूखे स्यादुष्टी मृद्धाण्डे करभस्त्रियाम् ।	
ऐन्द्रिरिन्द्रसुते काकेऽप्योद्गा जनपदान्तरे	॥ ३८७ ॥
ओद्गो जने जपावृक्षे, करः प्रत्यायशुण्डयोः ।	
रश्मौ वर्षोपले पाणौ क्षरो मेघे क्षरं जले	॥ ३८८ ॥
कद्रुः कनकपिङ्गे स्यात्कद्रूस्तु नागमातरि ।	
कारो बलौ वधे यत्ने, हिमाद्रौ निश्चये यतौ	॥ ३८९ ॥
कारा बन्धनशालायां, बन्धे दूत्यां प्रसेवके ।	
स्याद्धेमकारिकायां च क्षारः काचे रसे गुडे	॥ ३९० ॥
भस्मनि धूर्तलवणे, कारिः शिल्पी क्रियाऽपि च ।	
कारुस्तु कारके शिल्पे, विश्वकर्मणि शिल्पिनि	॥ ३९१ ॥
कीरः शुके जनपदे, क्षीरं पानीयदुग्धयोः ।	
क्षुरो गोक्षुरके कोकिलाक्षे छेदनवस्तुनि	॥ ३९२ ॥
क्षुद्रो दग्धि कृपणे, निकृष्टेऽल्पनृशंसयोः ।	
क्षुद्रा व्याघ्रीनटीव्यङ्गाबृहतीसरघासु च	॥ ३९३ ॥
चाङ्गेरिकायां हिंसायां, मक्षिकामात्रवेश्ययोः ।	
कुरुः स्यादोदने भूपभेदे श्रीकण्ठजाङ्गले	॥ ३९४ ॥
क्रूर नृशंसघोरोष्णकठिनाः कृच्छ्रमंहसि ।	
कष्टे सान्तपने क्षेत्रं भरतादौ भगाङ्गयोः	॥ ३९५ ॥

केदारे सिद्धभूपत्न्योः, कोष्ठी क्षीरविदारिका ।	
शृगालिका लाङ्गली च, क्षौद्रं तु मधुनीरयोः	॥ ३९६ ॥
खरो रक्षोऽन्तरे तीक्ष्णे दुःस्पर्शे रासभेऽपि च ।	
खरुः स्यादश्वहरयोर्दपदन्तसितेषु च	॥ ३९७ ॥
खुरः शफे कोलदले गरस्तूपविषे विषे ।	
रोगे गरं स्यात्करणे गात्रमङ्गशरीरयोः	॥ ३९८ ॥
गजाग्रदेशेऽथ गिरिः पूज्येऽक्षिरुजि कन्दुके ।	
शैले गिरियके गीर्णावपि गुन्द्रस्तु तेजने	॥ ३९९ ॥
गुन्द्रा प्रियङ्गौ कैवर्तीमुस्तके भद्रमुस्तके ।	
गुरुर्महत्याङ्गिरसे, पित्रादौ धर्मदेशके	॥ ४०० ॥
अलघौ दुर्जर चापि, गृध्रो गृध्नौ खगान्तरे ।	
गोत्रं क्षेत्रेऽन्वये छत्रे, सम्भाव्यबोधवर्त्मनोः	॥ ४०१ ॥
वने नाम्नि च गोत्रोऽद्रौ, गोत्रा भुवि गवाङ्गणे ।	
गौरः श्वेतेशरुणे पीते, विशुद्धे चन्द्रमस्यपि	॥ ४०२ ॥
विशदे गौरं तु श्वेतसर्पे पद्मकेसरे ।	
गौर्युमानग्निकोर्वीषु प्रियङ्गौ वरुणस्त्रियाम्	॥ ४०३ ॥
रजन्यां रोचनीनद्योर्घस्रो वासरर्हिस्तयोः ।	
घोरो हरे दारुणे च चरः स्याज्जङ्गमे स्पशे	॥ ४०४ ॥
चले द्यूतप्रभेदे च चक्रं प्रहरणे गणे ।	
कुलालाद्युपकरणे राष्ट्रे सैन्यस्थाङ्गयोः	॥ ४०५ ॥
जलावर्ते छले चक्रः कोके चन्द्रोऽम्बुकाम्ययोः ।	
स्वर्णे सुधांशौ कपुरे कम्पिल्ये मेचकेऽपि च	॥ ४०६ ॥
चरुहव्यान्ने भाण्डे च चारो बन्धावसर्पयोः ।	
गतौ पियालवृक्षे च, चित्रं खे तिलकेऽद्भुते	॥ ४०७ ॥

आलेख्ये कबुरे चित्रा त्वाखुपर्णीसुभद्रयोः ।	
गोडुम्बाप्सरसोर्दन्त्यां, नक्षत्रोर्गभेदयोः	॥ ४०८ ॥
चीरं वाससि चूडायां गोस्तने सीसपत्रके ।	
चीरी कच्छटिकाङ्गिल्ल्योश्चक्रस्त्वम्लेऽम्लवेतसे	॥ ४०९ ॥
वृक्षाम्ले चुक्री चाङ्गेर्यां चैत्रो मासाद्रिभेदयोः ।	
चैत्रं मृतकचैत्ये च, चौरो दस्युसुगन्धयोः	॥ ४१० ॥
छत्रं स्यादातपत्राणे, छत्रा मधुरिकौषधौ ।	
धान्यके च शिलीन्ध्रे च, छिद्रं विवरस्त्रवत्	॥ ४११ ॥
गर्ते दोषे जास्तूपपतौ जायौषिधीभिदि ।	
जीरस्त्वजाज्यां खड्गे च, टारो लङ्गतुरङ्गयोः	॥ ४१२ ॥
तन्त्रं सिद्धान्ते राष्ट्रे च, परच्छन्दप्रधानयोः ।	
अगदे कुटुम्बकृत्ये तन्तुवाने परिच्छदे	॥ ४१३ ॥
श्रुतिशाखान्तरे शास्त्रे, करणे द्वयर्थसाधके ।	
इतिकर्तव्यतातन्त्रोस्तन्त्री स्याद्वल्लकी गुणे	॥ ४१४ ॥
अमृतायां च नद्ध्यां च, सिरायां वपुषोऽपि च ।	
तरिर्दशायां बेडायां, वस्त्रादीनां च पेटके	॥ ४१५ ॥
तन्त्री निद्रा प्रमीला च, तारो निर्मलमौक्तिके ।	
मुक्ताशुद्धावुच्चनादे, नक्षत्रनेत्रमध्ययोः	॥ ४१६ ॥
तारं रूप्ये तारा बुद्धदेव्यां सुरगुरुस्त्रियाम् ।	
सुग्रीवपत्न्यां ताम्रं तु, शुल्वे शुल्वनिभेऽपि च	॥ ४१७ ॥
तीव्रं कटूष्णात्यर्थेषु, तीव्रा तु कटुरोहिणी ।	
गण्डदूर्वा सुरी तीरो, वङ्गे तीरं पुनस्तटे	॥ ४१८ ॥
तोत्रं वेणुके प्रतोदे, दरः स्याद्भयगर्तयोः ।	
दरी तु कन्दरे दस्तः खरो दस्तौ रवेः सुतौ	॥ ४१९ ॥

द्वारं निर्गमेऽभ्युपाये, धरः कूर्माधिपे गुरौ । कर्पासतूलेऽथ धरा मेदो भूमिजरायुषु	॥ ४२० ॥
धारो जलधरासारवर्षणे स्यादृणेऽपि च । धारोत्कर्षे खड्गाद्यग्रे सैन्याग्रे वाजिनां गतौ	॥ ४२१ ॥
जलादिपाते सन्तत्यां, धात्री भुव्युपमातरि । आमलक्यां जनन्यां च, धीरो ज्ञे धैर्यसंयुते	॥ ४२२ ॥
स्वैरे धीरं तु घुसृणे, नरो मर्त्येऽच्युतेऽर्जुने । नरं तु रामकपूरं, नक्रं नासाग्रदारुणोः	॥ ४२३ ॥
नक्रो यादसि नीत्रं तु, वलीकवननेमिषु । चन्द्रे च रेवतीभे च, नेत्रं वस्त्रे मन्थोगुणे	॥ ४२४ ॥
मूलाक्षिनेतृषु परो दूरान्यश्रेष्ठशत्रुषु । परन्तु केवले पत्रं, यानं पक्षश्छदश्छुरी	॥ ४२५ ॥
पारं प्रान्ते परतटे, पारी पूरपरागयोः । पात्र्यां कर्करिकायां च, पादबन्धे च हस्तिनः	॥ ४२६ ॥
पात्रं तु कूलयोर्मध्ये, पर्णे नृपतिमन्त्रिणि । योग्यभाजनयोर्यज्ञभाण्डे नाट्यानुकर्तारि	॥ ४२७ ॥
पुरं शरीरे नगरे गृहपाटलिपुत्रयोः । पुरस्तु गुग्गुलौ पुण्ड्रः कृमौ दैत्येक्षुभेदयोः	॥ ४२८ ॥
वासन्त्यां तिलके पुण्डरीके पुण्ड्रास्तु नीवृति । पुरुः परागे प्रचुरे स्वर्लोका नृपभेदयोः	॥ ४२९ ॥
पूरः स्यादम्भसो वृद्धौ, व्रणसंशुद्धिखाद्ययोः । पोत्रं वस्त्रे मुखाग्रे च सूकरस्य हलस्य च	॥ ४३० ॥
पौरं कर्तृणे पुरजे, बभ्रुः पिङ्गाग्निशूलिषु । मुनौ विशाले नकुले, विष्णौ भद्रं तु मङ्गले	॥ ४३१ ॥

मुस्तकश्रेष्ठयोः साधौ, काञ्चने करणान्तरे ।	
भद्रो रामचरे हस्तिजातौ मेरुकदम्बके	॥ ४३२ ॥
गवि शम्भौ भद्रा विष्ट्यै, नभः सरिति कट्फले ।	
कृष्णानन्तारास्नासु च भरोऽतिशयभारयोः	॥ ४३३ ॥
भरुर्भर्तृकनकयोर्भारे दशशतीद्वये ।	
पलानां वीवधे चापि, भीरुर्योषिति कातरे	॥ ४३४ ॥
भूरि स्वर्णे प्रचुरे च, मन्त्रो देवादिसाधने ।	
वेदांशे गुप्तवादे च, मरुः पर्वतदेशयोः	॥ ४३५ ॥
मारोऽनङ्गे मृतौ विघ्ने, मारी चण्ड्यां जनक्षये ।	
मात्रं त्ववधृतौ स्वार्थे, कात्स्न्ये मात्रापरिच्छदे	॥ ४३६ ॥
अक्षरावयवे द्रव्ये, मानेऽल्पे कर्णभूषणे ।	
काले वृत्ते च मित्रं तु, सख्यौ मित्रो दिवाकरे	॥ ४३७ ॥
यात्रोत्सवे गतौ वृत्तौ, राष्ट्रमुत्पातनीवृतोः ।	
रुरुदैत्ये मृगे रेत्रं, पीयूषपटवासयोः	॥ ४३८ ॥
रेतः सूतकयोरोध्रो लोध्रे रोध्रमघागसोः ।	
रौद्रो भीष्मे रसे तीव्रे, रौद्री गौर्या वरो वृतौ	॥ ४३९ ॥
विटे जामातरि श्रेष्ठे, देवतादेरभीप्सिते ।	
वरं तु घुसृणे किञ्चिदिष्टे वरो शतावरी	॥ ४४० ॥
वक्रं पुटभेदे वक्रः, कुटिले कूरभूमयोः ।	
वक्त्रमास्ये छन्दसि च, वप्रः प्राकारोधसोः	॥ ४४१ ॥
क्षेत्रे ताते चये रेणौ, वज्रं कुलिशहीरयोः ।	
बालके वज्रात्वमृता, वर्धः सीसवरत्रयोः	॥ ४४२ ॥
व्यग्रो व्यापृताकुलयोर्वारः सूर्यादिवासरे ।	
महेश्वरावसरयोर्वृन्दे कुब्जाख्यापादपे	॥ ४४३ ॥

वारं तु मदिरपात्रे, वारि ह्रीवेरनीरयोः । वारिर्घट्यां सरस्वत्यां गजबन्धनभुव्यपि	॥ ४४४ ॥
व्याघ्रः करञ्जे शार्दूले रक्तैरण्डतरावपि । श्रेष्ठे तूतरपदस्थः स्याद् व्याघ्री कण्टकारिका	॥ ४४५ ॥
वीरो जिने भटे श्रेष्ठे, वीरं शृङ्ग्यां नतेऽपि च । वीर गम्भारिकारम्भातामलक्येलवालुषु	॥ ४४६ ॥
मदिरक्षीरकाकोलीगोष्ठोदुम्बरिकासु च । पतिपुत्रवतीक्षीरविदारीदुश्चिकास्वपि	॥ ४४७ ॥
वुत्रो मेघे रिपौ ध्वान्ते दानवे वासवे गिरौ । वेरं घुसृणवृन्ताकशरीरेषु शरं जले	॥ ४४८ ॥
शरः पुनर्दधिसारे काण्डतेजनयोरपि । शक्रोऽर्जुने तराविन्द्रे, कुटजे शस्त्रमायुधे	॥ ४४९ ॥
लोहे शस्त्री छुरिकायां शद्रिर्जिष्णौ तडित्वति । शरुः कोपे शरे वज्रे शारः शबलवातयोः	॥ ४५० ॥
द्यूतस्य चोपकरणे शास्त्रं ग्रन्थनिदेशयोः । शारिः कुञ्जरपर्याणे शकुनौ द्यूतसाधने	॥ ४५१ ॥
शिग्रुः शोभाञ्जने शाके, शीघ्रं चक्राङ्गतूर्णयोः । उशीरं शुक्रस्तु शुक्ले, ज्येष्ठमासेऽग्निकाव्ययोः	॥ ४५२ ॥
शुकं तु रेतोऽक्षिरुजोः, शुभ्रं दीप्तेऽभ्रके सिते । शूश्चारभटे सूर्य्ये, सरौ दध्यग्रसायकौ	॥ ४५३ ॥
स्वरः शब्देऽचि षड्जादौ सत्रमाच्छादने क्रतौ । सदादाने वने दम्भे स्वरुः स्याद्दूपखण्डके	॥ ४५४ ॥
अध्वरे कुलिशे बाणे सारो मज्जास्थिरांशयोः । बले श्रेष्ठे च सारन्तु द्रविणन्याय्यवारिषु	॥ ४५५ ॥

स्फारस्तु स्फरकादीनां बुद्बुदे विपुलेऽपि च ।	
स्थिरो मोक्षे निश्चले च, स्थिरा भूः शालपर्ण्यपि	॥ ४५६ ॥
सिप्रः स्वेदे सिप्रा नद्यां सिरा नाड्यम्बुवाहिनी ।	
सिरस्तु पिप्पलीमूलं सीरः स्यादंशुमालिनि	॥ ४५७ ॥
लाङ्गुलेऽथ सुरो देवे, सुरा चषकमद्ययोः ।	
सूत्रं तु सूचनाकारिग्रन्थे तन्तुव्यवस्थयोः	॥ ४५८ ॥
स्वैरो मन्दे स्वतन्त्रे च, हरो रासभरुद्रयोः ।	
वैश्वानरेऽप्यथ हरिर्दिवाकरसमीरयोः	॥ ४५९ ॥
यमवासवर्षिहांशुशशाङ्ककपिवाजिषु ।	
पिङ्गवर्णे हरिद्वर्णे भेकोपेन्द्रशुकाहिषु	॥ ४६० ॥
लोकान्तरे च हारस्तु मुक्तादामनि संयुगे ।	
हिंस्रः स्याद् घातुके हिंस्रा मांसा काकादनी वसा	॥ ४६१ ॥
हीरो वज्रे हरे सर्पे हीरा पिपीलिकाश्रियोः ।	
होरा तु लग्ने राश्यर्द्धे शास्त्ररेखाप्रभेदयोः	॥ ४६२ ॥
अलिः सुरापुष्पलिहोरम्लो रसेऽम्लवेतसे ।	
अम्ली चाङ्गेर्यामालं स्यादनर्थहरितालयोः	॥ ४६३ ॥
आलिः सख्यावलीसेत्वनर्थेषु विशदाशये ।	
आलुर्गलन्तिकायां स्यादालु भेलककन्दयोः	॥ ४६४ ॥
इलोर्वी वाग् बुधस्त्री गौः कलं त्वजीणरितसोः ।	
अव्यक्तमधुरध्वाने कला स्यात्कालशिल्पयोः	॥ ४६५ ॥
कलने मूलरैवृद्धौ षोडशांशे विधोरपि ।	
कलिर्बिभीतके शूरे, विवादेऽन्त्ययुगे युधि	॥ ४६६ ॥
कालः पुनः कृष्णवर्णे महाकालकृतान्तयोः ।	
मरणानेहसोः काली कालिकाक्षीरकीटयोः	॥ ४६७ ॥

मातृभेदोमयोर्नव्यमेघौघपरिवादयोः ।	
काला कृष्णत्रिवृन्नील्योर्जिङ्ग्यां कीलोऽग्नितेजसि	॥ ४६८ ॥
कफणिस्तम्भयोः शङ्खौ कीला रताहतावपि ।	
कुलं कुल्यगणे गेहे, देहे जनपदेऽन्वये	॥ ४६९ ॥
कूलं तटे सैन्यपृष्ठे, तडागस्तूपयोरपि ।	
कोलो भेलक उत्सङ्गेऽङ्कपाल्यां चित्रके किरौ	॥ ४७० ॥
कोलं तु बदरे कोला पिप्पल्यां चव्यभेषजे ।	
खलं कल्के भुवि स्थाने क्रूरे कर्णेजपेऽधमे	॥ ४७१ ॥
खल्लो निम्ने वस्त्रभेदे, चर्मचातकपक्षिणोः ।	
खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाह्वयरुज्यपि	॥ ४७२ ॥
गलः कण्ठे सर्जरसे गोलः स्यात्सर्ववर्तुले ।	
गोला पत्राञ्जने गोदावर्यां सख्यामलिङ्गरे	॥ ४७३ ॥
मण्डले च कुनट्यां च, बालक्रीडनकाष्ठके ।	
चिल्लः खगे सचुल्लश्च, पिल्लवत् क्लिन्नलोचने	॥ ४७४ ॥
क्लिन्नाक्षिणि चुल्ली तूद्धाने चेलं गर्हितवस्त्रयोः ।	
छलं छद्मस्खलितयोः छल्ली सन्तानविरुधोः	॥ ४७५ ॥
वल्कले पुष्पभेदे च जलं गोकलले जडे ।	
ह्रीबेरेऽम्बुनि जालं तु, गवाक्षे क्षारके गणे	॥ ४७६ ॥
दम्भानाययोश्च जालो नीपे जाली पटोलिका ।	
झला पुत्र्यामातपोमौ, झिल्ली तूद्धर्तनांशके	॥ ४७७ ॥
वर्त्यातिपरुचोक्षीर्या, तलं ज्याघातवारणे ।	
तलश्चपेटे तालद्रौ, स्वभावाधरयोः त्सरौ	॥ ४७८ ॥
तल्लो जलाधारभेदे, तल्ली तु वरुणस्त्रियाम् ।	
तालः कालक्रियामाने, हस्तमानद्रुभेदयोः	॥ ४७९ ॥

करस्फोटे करतले, हरिताले त्सरावपि ।	
तुला माने पलशते सादृश्ये राशिभाण्डयोः	॥ ४८० ॥
गृहाणां दारुबन्धाय पीठ्यां तूलं तु खे पिचौ ।	
ब्रह्मदारुण्यथ दलं, शस्त्रीच्छदेऽर्द्धपर्णयोः	॥ ४८१ ॥
उत्सेधवद्वस्तुनि च, नलो राज्ञि कपौ नडे ।	
पितृदेवे नलं तु स्यात्पद्मे नली मनः शिला	॥ ४८२ ॥
नालं काण्डे मृणाले च, नाली शाककलम्बके ।	
नीलो वर्णे मणौ शैले, निधिवानरभेदयोः	॥ ४८३ ॥
नील्योषध्यां लाञ्छने च पलमुन्मानमांसयोः ।	
पल्लिस्तु ग्रामके कुड्यां पालिर्युकाश्रिपङ्क्तिषु	॥ ४८४ ॥
जातश्मश्रुस्त्रियां प्रान्ते सेतौ कल्पितभोजने ।	
प्रशंसाकर्णलतयोरुत्सङ्गे प्रस्थचिह्नयोः	॥ ४८५ ॥
पिलुः पुष्पे द्रुमे काण्डे परमाणौ मतङ्गजे ।	
तालास्थिखण्डेऽथ पुलः पुलके विपुलेऽपि च	॥ ४८६ ॥
फलं हेतुकृते जातीफले फलकसस्ययोः ।	
त्रिफलायां च कक्कोले शस्त्राग्रे व्युष्टिलाभयोः	॥ ४८७ ॥
फली फलिन्यां फालं तु वाससि फल उत्प्लुतौ ।	
कुशिके च बलं रूपे, स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः	॥ ४८८ ॥
बोले बलस्तु बलिनि, काके दैत्ये हलायुधे ।	
बला त्वौषधिभेदे, स्याद् बलिदैत्योपहारयोः	॥ ४८९ ॥
करे चामरदण्डे च, गृहदारूदरांशयोः ।	
त्वक्सङ्कोचे गन्धके च, बालोऽङ्गेऽश्वेभपुच्छयोः	॥ ४९० ॥
शिशौ ह्रीवेरकचयोर्बाला तु त्रुटियोषितोः ।	
बाली भूषान्तरे मेधौ, बिल उच्चैःश्रवोहये	॥ ४९१ ॥

बिलं रन्ध्रे गुहायां च, भल्लो भल्लूकबाणयोः ।	
भल्ली भल्लातके भालं, स्याल्ललाटे महस्यपि	॥ ४९२ ॥
भेलः प्लवे मुनिभेदे, भीरौ बुद्धिविवर्जिते ।	
मल्लः कपाले बलिनि, मत्स्ये पात्रे मलस्त्वघे	॥ ४९३ ॥
किट्टे कदर्ये विष्टयां, मालं तु कपटे वने ।	
मालो जने स्यान्माला तु, पङ्क्तौ पुष्पादिदामनि	॥ ४९४ ॥
मालुः स्त्रियां पत्रवल्ल्यां, मूलं पार्श्वार्धयोरुडौ ।	
निकुञ्जशिफयोर्मैला त्वञ्जने मेलकेऽपि च	॥ ४९५ ॥
मौलिः किरीटे धम्मिल्ले चूडाकङ्कल्लिमूर्द्धसु ।	
लीला केलिर्विलासश्च, शृङ्गारभावजा क्रिया	॥ ४९६ ॥
लोलश्चले सतृष्णे च लोला तु रसनाश्रियोः ।	
वल्ली स्यादजमोदायां लतायां कुसुमान्तरे	॥ ४९७ ॥
व्यालो दुष्टगजे सर्पे शठे श्वापदसिंहयोः ।	
वेला बुधस्त्रियां काले, सीमनीश्वरभोजने	॥ ४९८ ॥
अक्लिष्टमरणेऽम्भोधेस्तीरनीरविकारयोः ।	
शालो हाले मत्स्यभेदे, शालौकस्तत्प्रदेशयोः	॥ ४९९ ॥
स्कन्धशाखायां शालिस्तु गन्धोतौ कलमादिषु ।	
शालुः कषायद्रव्ये स्याच्चोरकाख्यौषधेऽपि च	॥ ५०० ॥
शिलमुज्जः शिलाद्वाराऽधोदारु कुनटी दृषत् ।	
शिली गण्डूपदी शीलं साधुवृत्तस्वभावयोः	॥ ५०१ ॥
शुक्लं रूप्ये शुक्लो योगे श्वेते शूलं रुगस्त्रयोः ।	
योगे शूला तु पण्यस्त्री वधहेतुश्च कीलकः	॥ ५०२ ॥
शैलो भूभृति शैलं तु शैलेये ताक्ष्यशैलके ।	
सालः सर्जतरौ वृक्षमात्रप्राकारयोरपि	॥ ५०३ ॥

स्थालं भाजनभेदे स्यात्स्थाली तु पाटलोखयोः ।	
स्थूलः पीने जडे हालः सातवाहनपार्थिवे	॥ ५०४ ॥
हाला सुरयां हेला तु स्यादवज्ञाविलासयोः ।	
हेलिरालिङ्गने सूर्येऽप्यविर्मूषिककम्बले	॥ ५०५ ॥
मेघे खौ पर्वते च स्यादूर्ध्वं तु समुच्छिन्ने ।	
उपर्युन्नतयोः कण्वो मुनौ कण्वं तु कल्मषे	॥ ५०६ ॥
क्षवः क्षुते राजिकायां कविः काव्यस्य कर्तरि ।	
विचक्षणे दैत्यगुरौ स्यात्कवी तु खलीनके	॥ ५०७ ॥
किण्वं पापे सुराबीजे क्लीबोऽपौरुषषण्डयोः ।	
खर्वह्रस्वौ न्यग्वामनौ ग्रीवे शिरोधितत्सिरे	॥ ५०८ ॥
छविस्तु रुचि शोभायां जवः स्याद् वेगवेगिनोः ।	
जवौड्गुप्ते जिह्वा तु वाचि ज्वालारसज्ञयोः	॥ ५०९ ॥
जीवः स्यात्त्रिदशाचार्ये द्रुमभेदे शरीरिणि ।	
जीवितेऽपि च जीवा तु वचायां धनुषो गुणे	॥ ५१० ॥
शिञ्जिते क्षितिजीवन्त्योर्वृत्तौ तत्त्वं परात्मनि ।	
वाद्यभेदे स्वरूपे च द्रव्यो विद्रवन्मर्मणोः	॥ ५११ ॥
प्रद्रावे रसगत्योश्च द्वन्द्वः स्वे द्वन्द्वमाहवे ।	
रहस्ये मिथुने युग्मे दवदावौ वनानले	॥ ५१२ ॥
वने दर्वी फणा तद्ध्वोर्दर्वी स्याद् देवदारुणि ।	
हरिद्राद्वितये चापि दिवं खे त्रिदिवे दिने	॥ ५१३ ॥
देवं हृषीके देवस्तु नृपतौ तोयदे सुरे ।	
देवी कृताभिषेकायां तेजनीस्पृक्कयोरपि	॥ ५१४ ॥
धवो धूर्ते नरे पत्यौ द्रुभेदेऽथ ध्रुवो वटे ।	
वसुयोगाभिदोरतौ शङ्खावुत्तानपादजे	॥ ५१५ ॥

स्थिरे नित्ये निश्चिते च ध्रुवं खेऽजस्रतर्कयोः ।	
ध्रुवा मूर्वाशालपण्योः स्रग्भेदे गीतिभिद्यपि	॥ ५१६ ॥
नवो नव्ये स्तुतौ नीवी स्त्रीकटीवस्त्रबन्धने ।	
मूलद्रव्ये परिपणं प्लवः प्लक्षे प्लुतौ कपौ	॥ ५१७ ॥
शब्दे कारण्डवे म्लेच्छजातौ भेलकभेकयोः ।	
क्रमनिम्नमहीभागे कुलके जलवायसे	॥ ५१८ ॥
जलान्तरे प्लवं गन्धतृणे मुस्तकभिद्यपि ।	
पक्वं परिणते नाशाभिमुखे पार्श्वमन्तिके	॥ ५१९ ॥
कक्षाधोऽवयवे वक्रोपायपर्शुसमूहयोः ।	
प्राध्वं दूरपथे प्रह्वे बन्धे पूर्वं तु पूर्वजे	॥ ५२० ॥
प्रागग्रे श्रुतिभेदे च भवः सत्ताप्तिजन्मसु ।	
रुद्रे श्रेयसि संसारे, भावोऽभिप्रायवस्तुनोः	॥ ५२१ ॥
स्वभावजन्मसत्तात्मक्रियालीलाविभूतिषु ।	
चेष्टयोन्योर्बुधे जन्तौ शृङ्गारादेश्च कारणे	॥ ५२२ ॥
शब्दप्रवृत्तिहेतौ च रेवा मन्मथयोषिति ।	
नील्यां मेकलकन्यायां लवः कालभिदिच्छिदि	॥ ५२३ ॥
विलासे रामजे लेशे लट्वा पक्षिकुसुम्भयोः ।	
लघ्वी ह्रस्वविवक्षायां, प्रभेदे स्यन्दनस्य च	॥ ५२४ ॥
विश्वाः सुरेषु विश्वन्तु, शुण्ठ्यां भुवनकृत्स्नयोः ।	
विश्वा विषायां शिवं तु, मोक्षे क्षेमे सुखे जले	॥ ५२५ ॥
शिवो योगान्तरे वेदे, गुग्गुलौ वालुके हरे ।	
पुण्डरीकद्रुमे कीले शिवा ज्ञातमलोमयोः	॥ ५२६ ॥
फेरौ शम्यां पथ्याधात्र्योः शिविर्भुजं नृपान्तरे ।	
शुल्वं ताग्रे यज्ञकर्मण्याचारे जलसन्निधौ	॥ ५२७ ॥

सत्त्वं द्रव्ये गुणे चित्ते व्यवसायस्वभावयोः ।	
पिशाचादावात्मभावे बले प्राणेषु जन्तुषु	॥ ५२८ ॥
सान्त्वं सामनि दाक्षिण्ये, सुवा मूर्वा सुवः सुचि ।	
हवस्तु सप्ततन्तौ स्यान्निदेशाह्वानयोरपि	॥ ५२९ ॥
अंशुः सूत्रादि सूक्ष्मांसे, किरणे चण्डदीधितौ ।	
आशा ककुभि तृष्णायामाशुस्तु व्रीहिशीघ्रयोः	॥ ५३० ॥
ईशः स्वामिनि रुद्रे च, स्यादीशा हलदण्डके ।	
काशस्तृणे रोगभेदे कीशः कपौ दिगम्बरे	॥ ५३१ ॥
कुशो रामसुते दर्भे पापिष्ठे योक्त्रमतयोः ।	
कुशी लोहविकारे स्यात्कुशा वल्गा कुशं जले	॥ ५३२ ॥
केशः शिरसिजे पाशपाणौ द्वीवेरदैत्ययोः ।	
क्लेशो रागादौ दुःखे च, कोशः कोष इवाण्डके	॥ ५३३ ॥
कुड्मले चषके दिव्येऽर्थचये योनिशिम्बयोः ।	
जातिकोशेऽसिपिधाने, दर्शः सूर्येन्दुसङ्गमे	॥ ५३४ ॥
पक्षान्तेऽष्टौ दर्शने च दंशो वर्मणि चर्मणि ।	
दोषे वनमक्षिकायां खण्डने भुजगक्षते	॥ ५३५ ॥
दशा वर्त्ताव्यवस्थायां, दशास्तु वसनाञ्जले ।	
नाशः पलायने मृत्यौ, परिध्वस्तावदर्शने	॥ ५३६ ॥
निशा हस्त्रियो रात्रौ, पशुश्छागे मृगादिषु ।	
प्रमथेऽपि च पाशस्तु, मृगपक्ष्यादिबन्धने	॥ ५३७ ॥
कर्णान्ते शोभनार्थः स्यात्कचान्ते निकरार्थकः ।	
छात्राद्यन्ते च निन्दार्थः पेशी मांस्यसिकोशयोः	॥ ५३८ ॥
मण्डभेदे पलपिण्डे सुपक्वकणिकेऽपि च ।	
भूस्पृग् वैश्ये मानवे च, राशिर्मेषादिपुञ्जयोः	॥ ५३९ ॥

वशो जनस्पृहायतेष्वायत्तत्वप्रभुत्वयोः ।	
वशा नाय्या वन्ध्यगव्यां, हस्तिन्यां दुहितर्यपि	॥ ५४० ॥
वंशः सङ्घेऽन्वये वेणौ पृष्ठाद्यवयवेऽपि च ।	
वेशो वेश्यागृहे गेहे, नेपथ्ये च शशः पशौ	॥ ५४१ ॥
बोले लोघ्रे नृभेदे च, स्पशो हेरिकयुद्धयोः ।	
स्पर्शो वर्गाक्षरे दाने, स्पर्शने स्पर्शके रुजि	॥ ५४२ ॥
अक्षो रथस्यावयवे, व्यवहारे बिभीतके ।	
प्रासके शकटे कर्षे, ज्ञाने चात्मनि रावणौ	॥ ५४३ ॥
अक्षं सौवर्चले तुल्ये हृषीके स्यादुषा निशि ।	
बाणपुत्र्यां च ऋक्षस्तु स्यान्नक्षत्राच्छभल्लयोः	॥ ५४४ ॥
महीधरविशेषे च शोणके क्षतवेधने ।	
ऋषिर्वेदे मुनौ कर्षः कर्षणे मानभिद्यपि	॥ ५४५ ॥
कक्षो वीरुधि दोर्मूले कच्छे, शुष्कवने तृणे ।	
पापे कक्षा त्विभरज्जौ काञ्चयां गेहप्रकोष्ठके	॥ ५४६ ॥
भित्तौ साम्ये रथभागेऽन्तरीयपश्चिमाञ्चले ।	
उद्ग्राहिण्यां च कर्षूस्तु तुषाग्नौ कृषिकुल्ययोः	॥ ५४७ ॥
घोषः कांस्ये स्वने गोपघोषकाभीरपल्लिषु ।	
घोषा तु शतपुष्पायां चोक्षः सुन्दरगीतयोः	॥ ५४८ ॥
शुचौ झषस्तु मकरे वने मीने झषा पुनः ।	
नागवलायां तुषस्तु धान्यत्वचि बिभीतके	॥ ५४९ ॥
दक्षः प्रजापतौ रुद्रवृषभे कुक्कुटे पटौ ।	
ह्रमे दक्षा तु मेदिन्यां ध्वाङ्क्षः काके बकेऽर्थिनि	॥ ५५० ॥
गृहे ध्वाङ्क्षी तु कक्कोल्यां न्यक्षः कात्स्न्यनिकृष्टयोः ।	
जामदग्न्येऽपि पक्षस्तु मासार्धे ग्रहसाध्ययोः	॥ ५५१ ॥

चुल्लिरन्ध्रे बले पार्श्वे वर्गे केशात्पश्चये ।	
पिच्छे विरोधे देहाङ्गे सहाये रजकुञ्जरे	॥ ५५२ ॥
प्लक्षो दीपे गर्दभाण्डेऽश्वत्थे जटिनि पक्षके ।	
प्रेक्षाधीरीक्षणं नृतं प्रैषः प्रेषणपीडने	॥ ५५३ ॥
पौषो मासप्रभेदे स्यात्पौषं तु महयुद्धयोः ।	
भिक्षा सेवाप्रार्थनयोर्भृतौ भिक्षितवस्तुनि	॥ ५५४ ॥
माषो माने धान्यभेदे मूर्खे त्वग्दोषभिद्यपि ।	
मिषं व्याजे स्पर्द्धने च मेषो राश्यन्तरे हुडौ	॥ ५५५ ॥
मोक्षो निःश्रेयसे वृक्षविशेषे मोचने मृतौ ।	
यक्षः श्रीदे गुह्यके च रक्षा रक्षणभस्मनोः	॥ ५५६ ॥
रूक्षोऽस्निग्धपरुषयोर्लक्षं व्याजशख्ययोः ।	
संख्यायामपि वर्षस्तु समाद्विपांशवृष्टिषु	॥ ५५७ ॥
वर्षवरेऽपि वर्षा तु प्रावृष्यथ विषं जले ।	
क्ष्वेडे विषा त्वतिविषा वृषो गव्याखुधर्मयोः	॥ ५५८ ॥
पुंराशिभेदयोः शृङ्ग्यां वासके शुक्रलेऽपि च ।	
श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च वृषी तु व्रतिविष्टरे	॥ ५५९ ॥
वृषा पुनः कपिकच्छ्वां शुषिः शुषिरशोषयोः ।	
शेषोऽनन्ते वधे सौरिण्युपयुक्तेतरेऽपि च	॥ ५६० ॥
शेषा निर्माल्यदाने स्याच्छोषः शोषणयक्ष्मणोः ।	
अर्चिर्मयूखशिखयोरदोऽत्र च परत्र च	॥ ५६१ ॥
आगः स्यादेनोवदधे मन्तावाशीर्हितैषणे ।	
उरगस्य च दंष्ट्रायामुषः संध्याप्रभातयोः	॥ ५६२ ॥
उरो वक्षसि मुख्ये स्यादोजो दीप्तिप्रकाशयोः ।	
अवष्टम्भे बले धातुतेजस्यौकस्तु सद्गनि	॥ ५६३ ॥

ओकास्त्वाश्रयमात्रे स्यात्कंसस्तैजसमानयोः ।	
पानपात्रे दैत्यभेदे कासूः शक्त्यायुधे रुजि	॥ ५६४ ॥
बुद्धौ विकलवाचि स्यात्पुत्सः स्तम्बगुलुज्जयोः ।	
हारभेदे ग्रन्थिपर्णे गोसो बोलविभातयोः	॥ ५६५ ॥
चास इक्षुपक्षिभेदोश्छन्दः पद्येच्छयोः श्रुतौ ।	
ज्यायान् वृद्धे प्रशस्ये च ज्योतिर्विहिदिनेशयोः	॥ ५६६ ॥
प्रकाशे दृशि नक्षत्रे तपः कृच्छ्रादिकर्मणि ।	
धर्मे लोकप्रभेदे च तपाः शिशिरमाघयोः	॥ ५६७ ॥
तमो राहौ गुणे पापे ध्वान्ते तरो जवे बले ।	
त्रासो भये मणिदोषे तेजस्त्विद्रेतसोर्बले	॥ ५६८ ॥
नवनीते प्रभावेऽग्नौ दासो धीवरभृत्ययोः ।	
वृषले दानपात्रे च दासी झिण्ट्यपि चेद्यपि	॥ ५६९ ॥
धनुः शरासने राशौ पियालद्रौ धनुर्धरे ।	
नभो व्योम्नि नभा घ्राणे बिसतन्तौ पतद्ग्रहे	॥ ५७० ॥
प्रावृषि श्रावणे नासा घोणा द्वारोर्ध्वदारुणोः ।	
पयः क्षीरे च नीरे च प्रसूस्वा जनन्यपि	॥ ५७१ ॥
बर्हिः कुशेऽग्नौ भासस्तु भासि गृध्रशकुन्तयोः ।	
महस्तेजस्युत्सवे च मिसिर्मास्यजमोदयोः	॥ ५७२ ॥
शतपुष्पामधुर्योश्च मृत्सा वासी सुमृत्तिका ।	
रसः स्वादे जले वीर्ये शृङ्गारादौ विषे द्रवे	॥ ५७३ ॥
चोले रागे देहधातौ तिक्तादौ पारदेऽपि च ।	
रसा तु रसनापाठासल्लकीक्षितिकङ्गुषु	॥ ५७४ ॥
रहो गुह्ये स्ते तत्त्वे रजो रेणुपरागयोः ।	
स्त्रीपुष्पे गुणभेदे च रासः क्रीडासु गोदुहाम्	॥ ५७५ ॥

भाषा शृङ्खलके वत्सा उरस्तुग्वर्षतर्णकाः ।	
वयस्तारुण्यबाल्यादौ खगे वर्चस्तु तेजसि	॥ ५७६ ॥
गूथे रूपे वसुस्त्वग्नौ देवभेदे नृपे रूचि ।	
योक्त्रे शुष्के वसु स्वादौ रत्ने वृद्ध्यौषधे धने	॥ ५७७ ॥
वपुः शस्ताकृतौ देहे व्यासो मुनिप्रपञ्चयोः ।	
वासो वेश्मन्यवस्थाने वासा स्यादाटरूषके	॥ ५७८ ॥
विद्वान् ज्ञात्मविदोः प्राज्ञे वेधा धातृज्ञविष्णुषु ।	
शंसा वचसि वाञ्छयां शिरो मूर्द्धप्रधानयोः	॥ ५७९ ॥
सेनाग्रभागे श्रेयस्तु मङ्गले धर्मशस्तयोः ।	
सहो बले ज्योतिषि च सहा हेमन्तमासयोः	॥ ५८० ॥
स्रोतः प्रवाहेन्द्रिययोर्हंसोऽर्के मत्सरे च्युते ।	
खगाश्चयोगिमन्त्रादिभेदेषु परमात्मनि	॥ ५८१ ॥
निर्लोभनृपतौ प्राणवाते श्रेष्ठेऽग्रतः स्थितः ।	
हविः सर्पिषि होतव्ये हिंसा चौर्यादिके वधे	॥ ५८२ ॥
अहिः सर्पे वृत्रे वप्रे स्यादीहोद्यमवाञ्छयोः ।	
कुहूर्नष्टेन्दुदर्शे स्यात्कुणिते कोकिलस्य च	॥ ५८३ ॥
ग्रहो ग्रहणनिबन्धानुग्रहेषु रणोद्यमे ।	
उपरगो पूतनादावादित्यादौ विधुन्तुदे	॥ ५८४ ॥
ग्राहो ग्रहे जलचरे गुहः स्कन्दे गुहा पुनः ।	
गह्वरे सिंहपुच्छ्यां च गृहा दारेषु सद्गनि	॥ ५८५ ॥
प्रौहो निपुणतर्के स्याद् गजां द्विपर्वणोरपि ।	
बर्हः पर्णे परिवारे कलापे बहु भूयसि	॥ ५८६ ॥
त्रादिकासु च संख्यासु महावुत्सवतेजसी ।	
मही भुवि नदीभेदे मोहो मूर्च्छाविपर्ययौ	॥ ५८७ ॥

लोहं कालायसे सर्वतैजसे जोङ्गकेऽपि च ।	
वहो वृषस्कन्धदेशे वायौ वाहोऽश्वमानयोः	॥ ५८८ ॥
वृषे वाहा तु वाहौ स्याद् व्यूहौ निर्वाणतर्कयोः ।	
समूहे बलविन्यासे सहः क्षमे बलेऽपि च	॥ ५८९ ॥
सहोर्व्यां सहदेवायां कुगार्यां नखभेषजे ।	
मुद्गपर्ण्यां च सिंहस्तु राशिभेदे मृगाधिपे	॥ ५९० ॥
श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च सिंहो स्वर्भाणुमातरि ।	
वासाबृहत्योः क्षुद्रायां स्नेहः प्रेम्णि घृतादिके	॥ ५९१ ॥

अथः त्रिस्वरः तृतीयः काण्डः

अणुको निपुणेऽल्पे चाशोकौ कङ्केल्लिवञ्जुलौ ।	
निःशोकपारदौ चाऽप्यशोका तु कटुरोहिणी	॥ १ ॥
अभीको निर्भये कम्प्रेऽप्यनीकं रणसैन्ययोः ।	
अलीकमप्रिये भाले वितथेऽनूकमन्वये	॥ २ ॥
शीलेऽनूको गतजन्मन्यंशुकं श्लक्ष्णवाससि ।	
उत्तरीये वस्त्रमात्रेऽप्यलकाक्षूर्णकुन्तलाः	॥ ३ ॥
अलका तु कुबेरस्य नगर्व्यामन्तिकं पुनः ।	
पार्श्वेऽन्तिका तु चुल्ल्यां स्यात्सातलाख्यौषधेऽपि च	॥ ४ ॥
अलर्को धवलाकं स्याद्योगोन्मादितशुन्यपि ।	
अम्बिकोमापाण्डुमात्रोर्देवताभिदि मातरि	॥ ५ ॥
अन्धिका तु कैतवे स्यात्सर्षपीमिद्धयोरपि ।	
अम्लिका तित्तिडीकाम्लोद्गारचाङ्गेरिकासु च	॥ ६ ॥

आलोको दर्शने बन्दिघोषणोद्योतयोरपि ।	
आनकः पटहे भेर्या ध्वनन्मेघमृदङ्गयोः	॥ ७ ॥
आतङ्को रुजि शङ्कायां सन्तापे मुरजध्वनौ ।	
आह्निकं स्यात्पुनरर्हनिर्वत्ये नित्यकर्मणि	॥ ८ ॥
भोजने ग्रन्थभागे चाऽऽढकः प्रस्थचतुष्टये ।	
आढकी तुवरीक्षाकुः कटुतुम्ब्यां नृपान्तरे	॥ ९ ॥
उदर्कस्तूतकालफले मदनकण्टके ।	
उष्णको घर्म उद्युक्तातुरयोरूर्मिका पुनः	॥ १० ॥
उत्कण्ठायां भृङ्गनादे वस्त्रभङ्गऽङ्गुलीयके ।	
वीच्यां च कनकं हेमि कनको नागकेशरे	॥ ११ ॥
धत्तूरे पञ्चके काञ्चनार्कशुकयोरपि ।	
करको दाडिमे पक्षिभेदे करे कमण्डलौ	॥ १२ ॥
लट्वाकरङ्गयोर्वर्षोपले च कटुकं कटु ।	
कटुरोहिणी व्योषं च कञ्चुकश्चोलवर्मणोः	॥ १३ ॥
वर्धापकगृहीताङ्गवसने वारबाणके ।	
निर्मोके कटकस्त्वद्रिनितम्बे बाहुभूषणे	॥ १४ ॥
सेनायां राजधान्यां च क्रमुको भद्रमुस्तके ।	
गुवाले पट्टिकालोध्रे कण्टकः क्षुद्रवैरिणि	॥ १५ ॥
वेणौ द्रुमाङ्गे रोमाञ्चे कलङ्कोऽङ्गापवादयोः ।	
कालायसमले चापि कर्णिका कर्णभूषणे	॥ १६ ॥
बीजकोशे सरोजस्य करमध्याङ्गुलावपि ।	
कुट्ट्यां हस्तिहस्ताग्रे कणिका सूक्ष्मवस्तुनि	॥ १७ ॥
अग्निमन्थे कामुकास्तु काम्यशोकातिमुक्तकाः ।	
कारकं कर्तृकर्माद्योः कारिका यातना नटी	॥ १८ ॥

कृतिविवरणश्लोका नापितादिकर्म च ।	
कावृकः कुक्कुटे कोके पीतमुण्डेऽथ कार्मुकः	॥ १९ ॥
वंशे कार्मुकमिष्वासे कर्म्मठे क्षारको रसे ।	
कोरके पक्ष्यादिपाशे कालिका योगिनीभिदि	॥ २० ॥
स्वर्णादिदोषे मेघाल्यां सुरागौर्योर्नवाम्बुदे ।	
क्रमदेयवस्तुमूल्ये काष्ण्ये वृश्चिकपत्रयोः	॥ २१ ॥
रोमाल्यां धूमरीमांस्योः काकीपटोलशाखयोः ।	
किम्पाको वृक्षभिद्यज्ञे कीटको निष्ठुरे कृमौ	॥ २२ ॥
कीचको ध्वनिमद्वंशे दैत्यभेदे द्रुमान्तरे ।	
कुलकं पञ्चादिश्लोकसमन्वये पटोलके	॥ २३ ॥
कुलकः कुलप्रधाने वल्मीके काकतिण्डुके ।	
कुलिकस्तु कुलश्रेष्ठे द्रुमनागविशेषयोः	॥ २४ ॥
कुशिको मुनिभेदे स्यात्फाले सर्जे बिभीतके ।	
क्षुल्लकः पामरे स्वल्पे कनिष्ठे दुःस्थिते खले	॥ २५ ॥
कूचिका क्षीरविकृतौ कुञ्चिकायां च कुड्मले ।	
आलेख्यकूचिकासूच्योः कृषकौ फालकर्षकौ	॥ २६ ॥
कोरकं तु कुड्मले स्यात्कल्कोलकमृणालयोः ।	
कौतुकं नर्मणीच्छायामुत्सवे कुतुके मुदि	॥ २७ ॥
पारम्पर्यागतख्यातमङ्गलोद्वाहसूत्रयोः ।	
गीतादौ भोगकाले च कौशिकः शक्रघूकयोः	॥ २८ ॥
कोशज्ञे गुग्गुलावाहितुण्डिके नकुले मुनौ ।	
कौशिकी चण्डिकानद्योः खनकः सन्धितस्करे	॥ २९ ॥
मूषिके भूमिवित्तज्ञे खट्विको मांसविक्रयी ।	
महिषीक्षीरफेनश्च खुल्लकः स्वल्पनीचयोः	॥ ३० ॥

खोलकः पूगकोशे स्याच्छिरस्त्रे नाकुपाकयोः ।	
ग्रन्थिकं पिप्पलीमूले ग्रन्थिपर्णकभेषजे	॥ ३१ ॥
ग्रन्थिको गुग्गुलौ दैवज्ञे माद्रेयकरीरयोः ।	
गण्डको विघ्ने विद्यायां संख्यावच्छेदखड्गिषु	॥ ३२ ॥
गण्डकी तु सरिद्भेदे गणको ग्रहवेदिनि ।	
गणिकेभ्यां यूथिकायां तर्कार्यां पण्ययोषिति	॥ ३३ ॥
ग्राहको ग्रहीतरि स्याद् व्याधानां घातिपक्षिणि ।	
गान्धिको लेखके गन्धवाणिजे गुण्डकः पुनः	॥ ३४ ॥
कलोकतौ मलने धूलौ स्नेहपात्रेऽथ गैरिकम् ।	
स्वर्णे धातौ गोलकस्तु जारतो विधवासुते	॥ ३५ ॥
अलिञ्जिरे गुडे चापि गोरङ्कुर्नग्नबन्दिनोः ।	
खगे च चषको मद्ये सरके मद्यभाजने	॥ ३६ ॥
चलुकः प्रसृतौ भाण्डप्रभेदे चुलुको यथा ।	
चारकोऽश्वादिपाले स्याद् बन्धे संचारकेऽपि च	॥ ३७ ॥
चित्रकस्तु चित्रकाये द्रुमौषधविशेषयोः ।	
चुम्बकः कामुके धूर्ते बहुगुर्वश्मभेदयोः	॥ ३८ ॥
चुलुकी कुण्डिकाभेदे शिशुमारे कुलान्तरे ।	
चूतकः कूप आग्रे च चूलिका नाटकाङ्गके	॥ ३९ ॥
करिणः कर्णमूलै च जनकः पितृभूपयोः ।	
जम्बुके वरुणे फेरौ जतुकं हिङ्गुलाक्षयोः	॥ ४० ॥
जतुका चर्मचटका जीविको वृद्धजीविनी ।	
क्षपणे प्राणके पीतसालसेवकयोर्द्रुमे	॥ ४१ ॥
व्यालग्राहे जीविका तु जीवन्त्यां वर्तनेऽपि च ।	
झिल्लिका झिल्लिकेव स्याच्चीर्या रुच्यातपस्य च	॥ ४२ ॥

विलेपनस्य च मले तक्षकस्तक्षिणे पत्रगे ।	
द्रुमभेदे तण्डकस्तु समस्तपदजातके	॥ ४३ ॥
तरुस्कन्धे वेश्मदारु मायाबहुलयोरपि ।	
फेनखञ्जनयोश्चापि तारकः कर्णधारके	॥ ४४ ॥
दैत्ये च तारकमुडौ नेत्रतन्मध्ययोरपि ।	
तिलकोऽश्वद्रुमभिदोः पुण्ड्रके तिलकालके	॥ ४५ ॥
तिलकं रुचके क्लोम्नि त्रिशङ्कुः शलभे नृपे ।	
माजरि च तुरुष्कस्तु देशे श्रीवाससिह्वयोः	॥ ४६ ॥
तूलिका तूलशय्या स्यादालेख्यस्य च लेखनी ।	
दर्शको दर्शयितरि प्रतिहारप्रवीणयोः	॥ ४७ ॥
द्रावकस्तु शिलाभेदे स्याद् घोषकविदग्धयोः ।	
दारको भेदके पुत्रे दीपकं स्यादलङ्कृतिः	॥ ४८ ॥
दीपको दीप्तिकृद्दीपौ दीप्यकं त्वजमोदके ।	
मयूरशिखायवान्योर्धनिको धान्यके धवे	॥ ४९ ॥
धनादये धनिका वध्वां धेनुका धेनुरिभ्यपि ।	
धेनुकं धेनुसंहत्यां करणेऽपि च योषिताम्	॥ ५० ॥
नरकौ दैत्यनिरयौ नन्दकः कुलपालके ।	
हर्षके विष्णुखड्गे च नर्तकः केलके नटे	॥ ५१ ॥
द्विपे पोटागले चापि नर्तकी लासिका द्विपी ।	
नालीकोऽज्ञे शरे शल्ये नालीकं पद्म तद्वने	॥ ५२ ॥
नायको मणिभिन्नेतृ- प्रधानेष्वथ नालिका ।	
नाले काले चुल्लिरश्रे विवरे वेणुभाजने	॥ ५३ ॥
निपाकः पचने स्वेदासत्कर्मफलयोरपि ।	
निर्मोको व्योम्नि सन्नाहे मोक्षके सर्पकञ्चुके	॥ ५४ ॥

पर्यङ्को मञ्चपर्यस्त्योः प्रतीकोऽङ्गप्रतीपयोः ।	
पताकाङ्कध्वजे केतौ सौभाग्ये नाटकांशके	॥ ५५ ॥
पातुको जलमातङ्गे पतयालुप्रपातयोः ।	
प्राणको जीवकतरौ सत्त्वजातीयबोलयोः	॥ ५६ ॥
पाटको रोधसि ग्रामैकदेशेऽक्षादिपातके ।	
वाद्यभेदे महाकिष्कौ मूल्यस्यापचयेऽपि च	॥ ५७ ॥
पालङ्कः शाकभेदे स्यात्सल्लक्यां पाजिपक्षिणि ।	
पिनाकः शिवकोदण्डे पांसुवृष्टिः शूलयोः	॥ ५८ ॥
प्रियकस्तु चञ्चरीके नीपे कश्मीरजन्मनि ।	
प्रियङ्गौ चित्रहरिणे पीतसालतरोरपि	॥ ५९ ॥
पिष्टको नेत्ररोगे स्याद् धान्यादिचमसेऽपि च ।	
पिण्याकः कुङ्कुमे हिङ्गौ सिङ्गके तिलचूर्णके	॥ ६० ॥
पुलको गजान्नपिण्डे रोमाञ्चे प्रस्तरान्तरे ।	
अश्रुराज्यां मणिदोषे गत्वर्के तालके कृमौ	॥ ६१ ॥
पुलाको भक्तसिक्थे स्यात्संक्षेपासारधान्ययोः ।	
पुष्पकं मृत्तिकाङ्गारशकट्यां रत्नकङ्कणे	॥ ६२ ॥
कासीसेश्रीदविमाने नेत्ररोगे रसाञ्जने ।	
लोहकांस्ये रीरिकायां पुत्रकः शरभे शठे	॥ ६३ ॥
शैवे वृक्षप्रभेदे च पुत्रिका यावतूलिके ।	
पाञ्चालिकादुहित्रेऽथ पूर्णकः स्वर्णचूर्णके	॥ ६४ ॥
पूर्णिका नासिकाच्छिन्यां पृथुकश्चिपिटेऽर्भके ।	
पृदाकुश्चित्रकव्याघ्र - वृश्चिकेषु सरीसृपे	॥ ६५ ॥
पेचकः करिलाङ्गूलमूले घूकेऽथ पेटकम् ।	
मञ्जूषायां समूहे च बहुको जलखादके	॥ ६६ ॥

दात्यूहे कर्कटेऽर्के च बन्धूकः पीतसालके ।	
बन्धूजीवे बन्धकस्तु सत्यङ्कारेऽथ बन्धकी	॥ ६७ ॥
स्वैरिण्यां च करिण्यां च बालिकाकर्णभूषणे ।	
पिञ्जोलायां वालुकायां बालायां भस्मकं रुजि	॥ ६८ ॥
विडङ्गे कलधौते च भ्रामकः फेरुधूर्तयोः ।	
सूर्यावर्त्तेऽश्मभेदे च भालाङ्कः कच्छपे हरे	॥ ६९ ॥
महालक्षणसम्पूर्णपुरुषे करपत्रके ।	
रोहिते शाकभेदे च भूतीकं कट्फलौषधे	॥ ७० ॥
यवान्यां घनसारे च भूनिम्बे भूस्तृणेऽपि च ।	
भूमिका तु रचनायां रूपान्तरपरिग्रहे	॥ ७१ ॥
मशकः क्षुद्ररुजन्तुभेदयोर्मधुकं त्रपुः ।	
मधुयष्टिश्च मधुको बन्दिश्रीवदपक्षिणोः	॥ ७२ ॥
मण्डूकी मण्डूकपर्ण्या मण्डूको भेकशोणकौ ।	
मल्लिको हंसभेदे स्यात् मल्लिका कुसुमान्तरे	॥ ७३ ॥
मीने मृत्पात्रभेदे च मातृका करणेश्वरे ।	
मातृवर्णसमाम्नायोपमातृष्वथ मालिका	॥ ७४ ॥
पक्षिमल्ले सरिद्भेदे ग्रैवेये पुष्पदामनि ।	
भेचकः श्यामले कृष्णे तिमिरे बर्हिचन्द्रके	॥ ७५ ॥
मोचको मोक्तृकदलीशिग्रुद्रुमविरागिषु ।	
मोदको हर्षुलो खाद्ये यमको यमजे व्रते	॥ ७६ ॥
यमकं वागलङ्कारे याजको राजकुञ्जरे ।	
याज्ञिके च युतकं तु यौतके युग्मयुक्तयोः	॥ ७७ ॥
संशये चेलनाग्रे स्त्री वस्त्रभेदे पटञ्जले ।	
रजकौ धावकशुकौ रसिकाकटिसूत्रके	॥ ७८ ॥

रसनायां रसालायां रात्रकं पञ्चरात्रके ।	
रात्रकस्तु पणवधूगृहान्तर्वर्षवासिनि	॥ ७९ ॥
राजिका पङ्क्तौ रेखायां केदारे राजसर्षपे ।	
रुचकं तु मातुलिङ्गे निष्के सौवर्चलेऽपि च	॥ ८० ॥
रूपकं नाटकाद्येषु काव्यालङ्कारधूर्तयोः ।	
रेणुका तु हरेण्वां स्याज्जमदग्नेश्च योषिति	॥ ८१ ॥
लम्पाको लम्पटे देशे लासकौ केकिनर्तकौ ।	
लूनकस्तु पशौ भिन्ने लोचको नीलवाससि	॥ ८२ ॥
कज्जले मांसपिण्डेऽक्षितारे स्त्रीभालभूषणे ।	
निर्बुद्धौ कर्णिकामोचाज्यासुभूषलथचर्मणि	॥ ८३ ॥
वराकः शोच्यरणयोः वर्तकोऽश्वखुरे खगे ।	
वञ्चको जम्बुके गेहनकुले खलधूर्तयोः	॥ ८४ ॥
वल्मीको नाकुवाल्मीक्यो रोगभेदेऽथ वर्णकः ।	
विलेपने मलयजे नटे च वसुकं पुनः	॥ ८५ ॥
रौमके वसुकस्तु स्याच्छिवमल्ल्यर्कपर्णयोः ।	
व्यलीकं व्यङ्ग्य वैलक्ष्याप्रियाकार्येषु पीडने	॥ ८६ ॥
वार्षिकं त्रायमाणायां वर्षाभवेऽथ वाल्हिकः ।	
देशभेदेऽश्वभेदे च वाल्हिकं हिङ्गु कुङ्कुमम्	॥ ८७ ॥
वाल्हिकवद्वार्धकं तु वृद्धत्वे वृद्धकर्गणि ।	
वृद्धानां समवाये च वालुकं हरिवालुके	॥ ८८ ॥
वालुका तु सिकतासु वितर्के संशयोहयोः ।	
विपाकः परिणामे स्याद् दुर्गतिस्वादुनोरपि	॥ ८९ ॥
विवेकः पुनरेकान्ते जलद्रोणीविचारयोः ।	
वृषाङ्कः साधुभल्लातशङ्करेषु महल्लके	॥ ९० ॥

वृश्चिकस्तु द्रुणे राशावौषधिशूककीटके ।	
वैजिकं कारणे शिगुतैले च वैजिकोऽङ्कुरे	॥ ९१ ॥
शङ्खकं वलये कम्बौ शङ्खकस्तु शिरोरुजि ।	
शम्पाकस्तु वियाते स्याद्याचके चतुरङ्गुले	॥ ९२ ॥
शम्बूको दैत्यविशेषे करिकुम्भान्तशङ्खयोः ।	
शलाका शारिका शल्यं श्वाविदालेख्यकूर्चिका	॥ ९३ ॥
छत्रपञ्जरकाष्ठीषु शल्लकी श्वाविधिद्रुमे ।	
शार्ककः स्याद् दुग्धफेने शर्करायाश्च पिण्डके	॥ ९४ ॥
शिशुकः पादपे बाले शिशुमारेऽथ शीतकः ।	
शीतकालेऽलसे सुस्थे शूशकः प्रावटे रसे	॥ ९५ ॥
स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये गृहभेदचतुष्कयोः ।	
स्यमीकः पादपे नाकौ स्यात्स्यमीका तु नीलिका	॥ ९६ ॥
सरको मदिरापात्रे मदिरापानमद्ययोः ।	
सस्यको नालिकेरान्तः सस्याभमणिखड्गयोः	॥ ९७ ॥
सम्पर्कः सुरते पृक्तौ सायको बाणखड्गयोः ।	
स्थासको हस्तबिम्बे स्यात्स्फुरकादेश्च बुद्बुदे	॥ ९८ ॥
सूतकं जन्मनि रसे सूचकः शुनि दुर्जने ।	
कथके सीवनद्रव्ये माजरि वायसेऽपि च	॥ ९९ ॥
सृदाकुर्वज्रे दावाग्नौ प्रतिसूर्ये समीरणे ।	
सेवकोऽनुगे प्रसेवे सेचकः सेक्तृमेघयोः	॥ १०० ॥
हारको गद्यविज्ञानभिदोः कितवचोरयोः ।	
हुडुक्को मदमत्ते स्याद्वात्यूहे वाद्यभिद्यपि	॥ १०१ ॥
हेरुकस्तु महाकालगणबुद्धविशेषयोः ।	
गोमुखं वाद्यभाण्डे स्याद्वह्नेने कुटिलौकसि	॥ १०२ ॥

त्रिशिखो रक्षः त्रिशिखं स्यात्किरीटत्रिशूलयोः । दुर्मुखो मुखरे नागराजे वाजिनि वानरे	॥ १०३ ॥
प्रमुखं प्रथमे मुख्ये मयूखा जालरूक् त्विषः । विशिखा खनित्रिकायां स्थ्यायां विशिखः शरे	॥ १०४ ॥
विशाखो याचके स्कन्दे विशाखा भे कटिल्लके । वैशाखः खजके राधे सुमुखो गरुडतमजे	॥ १०५ ॥
पण्डिते फणिभेदे स्यादयोगः कठिनोद्यमे । विश्लेषे विधूरे कूटेऽपाङ्गो नेत्रान्तपुण्ड्रयोः	॥ १०६ ॥
अङ्गहीनेऽप्यनङ्गं खे चित्तेऽनङ्गस्तु मन्मथे । आभोगः परिपूर्णत्वे वरुणच्छत्रयत्नयोः	॥ १०७ ॥
आयोगो गन्धमाल्योपहारे व्यापृतिरोधयोः । आशुगोऽर्के शरे वायौ उत्सर्गस्त्यागदानयोः	॥ १०८ ॥
वर्जने सामान्यविधाबुद्धेर्गं पूगिकाफले । उद्वेगस्तूद्वेजने स्यात्कलिङ्गो नीवृदन्तरे	॥ १०९ ॥
पूतीकरञ्जे धूम्याटे स्यात्कलिङ्गा नितम्बिनी । कलिङ्गं कौटजे फले कालिङ्गस्तु भुजङ्गमे	॥ ११० ॥
द्विरदे भूमिकर्कारौ कालिङ्गी राजकर्कटी । चक्राङ्गः श्वेतगरुति चक्राङ्गी कटुरोहिणी	॥ १११ ॥
जिह्वागो मन्दगे सर्पे तुरगो वाजिचित्तयोः । तुरगी त्वश्वगन्धायां धाराङ्गस्तीर्थखड्गयोः	॥ ११२ ॥
नरङ्गं शेफे वरण्डे नारङ्गं विटजन्मिनोः । कणारसे नागरङ्गे निषङ्गस्तूणसङ्गयोः	॥ ११३ ॥
निसर्गः सृष्टौ स्वभावे प्लवगः कपिभेकयोः । अर्कसूते पत्रगस्तु पद्मकोष्ठे भुजङ्गमे	॥ ११४ ॥

परागश्चन्दने रेणौ गिरौ ख्यात्युपरागयोः ।	
स्नानीयपुष्परजसोः पतङ्गः सूर्यपक्षिणोः	॥ ११५ ॥
पारते शलभे शालौ पत्राङ्गं रक्तचन्दने ।	
भूर्जपद्मकयोश्चापि प्रयागो वाजिशक्रयोः	॥ ११६ ॥
यज्ञे तीर्थविशेषे च प्रयोगस्तु निदर्शने ।	
कर्मणे च प्रयुक्तौ च प्रियङ्गू राजसर्षपे	॥ ११७ ॥
पिपल्यां फलिनीकङ्ग्वोः पुत्रागः पादपान्ते ।	
जातीफले नरश्रेष्ठे भुजङ्गः सर्पषिङ्गयोः	॥ ११८ ॥
मातङ्गः श्वपचो हस्ती मृदङ्गो घोषवाद्ययोः ।	
रक्ताङ्गो भौमे रक्ताङ्गं कम्पिल्ये विद्रुमेऽपि च	॥ ११९ ॥
रक्ताङ्गा जीवन्तिकायां रथाङ्गः कोकपक्षिणि ।	
रथाङ्गं चक्रे वराङ्गं योनौ शीर्षे गुडत्वचि	॥ १२० ॥
कुञ्जरे च विडङ्गस्तु स्यादभिज्ञकृमिघ्नयोः ।	
विसर्गो विसर्जनीये वर्चसि त्यागदानयोः	॥ १२१ ॥
सम्भोगो भोगरतयोः शुण्डायां सर्वगं जले ।	
सर्वगस्तु विभौ रौद्रे सारङ्गो विहगान्तरे	॥ १२२ ॥
चातके चञ्चरीके च द्विपैणशबलेषु च ।	
अनघः स्याद् गतपापे मनोज्ञे निर्मलेऽपि च	॥ १२३ ॥
अमोघः सफलेऽमोघा पुनः पथ्याविडङ्गयोः ।	
उल्लाघो निपुणे हृष्टे शुचिनीरेगयोरपि	॥ १२४ ॥
काचिघस्तु मूषिके स्याच्छते कुम्भेच्छमण्डके ।	
परिघोऽस्त्रे योगभेदे परिघातेऽर्गलेपि च	॥ १२५ ॥
पलिघः काचकलशे घटे प्राकारगोपुरे ।	
प्रतिघो रुद्रप्रतिघातौ महार्घो लावकाण्डजे	॥ १२६ ॥

महामूल्येऽप्यवीचिस्त्वन्तरङ्गे नरकान्तरे ।	
कवचस्तु परित्राणे पटहे नन्दिपादपे	॥ १२७ ॥
क्रकचः करपत्रे स्याद् ग्रन्थिलाख्यतरावपि ।	
कणीचिः पुष्पितलतागुञ्जयोः शकटेऽपि च	॥ १२८ ॥
नमुचिर्दितिजे कामे नाराचो लोहसायके ।	
जलेभे नाराच्येषण्यां प्रपञ्चो विप्रलम्भने	॥ १२९ ॥
विस्तारे सञ्चये चापि मरीचिः कृपणे घृणौ ।	
ऋषिभेदेऽथ मारीचः कक्कोले याजकद्विपे	॥ १३० ॥
रक्षोभेदेऽथाण्डजः स्यात्कक्किण्डेऽहौ खगे झषे ।	
अण्डजा तु मृगनाभौ अङ्गजो मन्मथे सुते	॥ १३१ ॥
मदे केशेऽङ्गजं रक्ते कम्बोजो नीवृदन्तरे ।	
शङ्खहस्तिभेदयोश्च करजो नखवृक्षयोः	॥ १३२ ॥
काम्बोजः पुनश्चानां भेदे पुत्रागपादपे ।	
वलक्षखदिरे चापि काम्बोजी माषपर्णिका	॥ १३३ ॥
कारुजः कलभे फेने वल्मीके नागकेसरे ।	
गैरिके शिल्पिनां चित्रे स्वयंजाततिलेऽपि च	॥ १३४ ॥
कुटजोऽगस्त्ये द्रुभेदे द्रोणे गिरिजमभ्रके ।	
शिलाजतुनि लोहे च गिरिजा मातुलुङ्ग्युमा	॥ १३५ ॥
जलजं कमले शङ्खे नीरजं पद्मकुष्ठयोः ।	
परञ्जोऽसौ तैलयन्त्रे क्षुरिका फलफेनयोः	॥ १३६ ॥
बाहुजस्तु स्वयंजाते तिले क्षत्रियकीरयोः ।	
भूमिजौ नरकाङ्गारौ भूमिजा जनकात्मजा	॥ १३७ ॥
वलजं गोपुरे सस्ये क्षेत्रसङ्गरयोरपि ।	
सदाकारे वलजा तु पृथिव्यां वरयोषिति	॥ १३८ ॥

वनजो मुस्तके स्तम्बेरमे वनजमम्बुजे ।	
वनजा तु मुद्गपण्या सहजः सहसम्भवे	॥ १३९ ॥
निसर्गे च सामजस्तु सामोत्थे कुञ्जरेऽपि च ।	
हिमजो मेनकापुत्रे हिमजा पार्वती शढी	॥ १४० ॥
क्षेत्रज्ञावात्मनिपुणौ दोषज्ञः प्राज्ञवैद्ययोः ।	
सर्वज्ञस्तु जिनेन्द्रे स्यात्सुगते शङ्करेऽपि च	॥ १४१ ॥
अवटः कूपखिलयोगर्त्ते कुहकजीविनि ।	
अरिष्टो लशुने निम्बे फेनिले कङ्ककाकयोः	॥ १४२ ॥
अरिष्टं सूत्यगारेऽन्तर्चिह्ने तके शुभेऽशुभे ।	
अवटुर्गर्तान्धुघाटसूक्तटस्तीव्रमत्तयोः	॥ १४३ ॥
उच्चट्य दम्भचर्यायां, प्रभेदे लशुनस्य च ।	
करटः करिणण्डे स्यात्कुसुम्भे निन्द्यजीवने	॥ १४४ ॥
काके वादये दुर्दुरुटे, नवश्राद्धेऽथ कर्कटः ।	
कुलीरं करणे स्त्रीणां, राशौ खगेऽथ कर्कटी	॥ १४५ ॥
शाल्मलीफलवालुङ्क्योः कार्ययो जलुकार्यिणोः ।	
कीकटः कृपणे निस्वे, देशभेदे तुरङ्गमे	॥ १४६ ॥
कुरण्टो झिण्टिकाभेदे कुरण्टी दारुपुत्रिका ।	
कुक्कुटः कुक्कुभे ताम्रचूडे वह्निकणेऽपि च	॥ १४७ ॥
निषादशूद्रयोः पुत्रे, कृपीटमुदरे जले ।	
चक्राटो धूर्ते दीनारे विषवैद्येऽथ चर्पटः	॥ १४८ ॥
चपेटे स्फारविपुले, पपटि चिपिटः पुनः ।	
पृथुके पिच्चिततते चिरण्टी तु सुवासिनी	॥ १४९ ॥
तरुणी च जकृटस्तु, वार्ताककुसुमे शुनि ।	
यमले त्र्यङ्गटो धौताञ्जन्यां शिष्यभिदीक्षरे	॥ १५० ॥

त्रिकूटं सिन्धुलवणे, त्रिकूटस्तु सुवेलके ।	
त्रिपुटै तीरसातीनौ, त्रिपुट त्रिवृदोषधौ	॥ १५१ ॥
सूक्ष्मैलायां मल्लिकायां, द्रोहाये मृगलुब्धके ।	
चतुष्पदी प्रभेदे च, बिडालव्रतिकेऽपि च	॥ १५२ ॥
धाराट्यातकेऽश्वे च, निर्दये निष्प्रयोजने ।	
निर्दयेऽन्यदोषे स्ते निष्कुटे गृहवाटिका	॥ १५३ ॥
केदारकः कपाटश्च, पर्पटे भेषजान्तरे ।	
पिण्टविकृतौ परीष्टिः, परीक्षापरिचर्ययोः	॥ १५४ ॥
स्यात्पर्कटी प्लक्षतरौ, पूगादेर्नूतने फले ।	
पिच्चटस्तु नेत्ररोगे, पिच्चटं त्रपुसीसयोः	॥ १५५ ॥
वर्वटी ब्रीहिभिद्वेश्या, भाकूटः शैलमीनयोः ।	
भावाये भावके साधुनिवेशे कामुकेऽपि च	॥ १५६ ॥
मर्कटस्तु कपावूर्णनाभे स्त्रीकरणान्तरे ।	
मर्कटी करञ्जभेदः शूकशिम्ब्यथ मोरटम्	॥ १५७ ॥
सप्तगत्रात्परं क्षीरेऽङ्कोठपुष्पेक्षुमूलयोः ।	
मोरट तु मूर्विकायां मोचाटः कृष्णजीरके	॥ १५८ ॥
चन्दने कदलीगर्भे वर्णाटश्चित्रकारिणि ।	
गायने स्त्रीकृताजीवे वरट हंसयोषिति	॥ १५९ ॥
गन्धोल्यां चाथ विकटः कराले पृथुरम्ययोः ।	
वेकटे जाततारुण्ये मणिकारेऽथ वेरटः	॥ १६० ॥
मिश्रीकृते च नीचे च वेरटं बदरीफले ।	
शैलाये देवले शुक्लकाचे सिंहकिरतयोः	॥ १६१ ॥
अम्बष्ठो विप्रतो वेश्यातनये नीवृदन्तरे ।	
अम्बष्ठः स्यादम्ललोण्यां पाठायूथिकयोरपि	॥ १६२ ॥

कनिष्ठोऽल्पेऽनुजे यूनि कनिष्ठा त्वन्तिमाङ्गुलौ ।	
कमठः कच्छपे दैत्यविशेषे मुनिभाजने	॥ १६३ ॥
जरठः कर्कशे जीर्णे नर्मठौ षिङ्गचूचुकौ ।	
प्रकोण्टः कूर्पराधस्ताद्भूपकक्षान्तरेऽपि च	॥ १६४ ॥
हस्ते च विस्तृतकरे प्रतिष्ठागौरवे स्थितौ ।	
छन्दोजातौ यागसिद्धौ मत्कुष्ठौ धान्यमन्थरौ	॥ १६५ ॥
लघिष्ठो भेलकेऽत्यल्पे स्याद्वरिष्ठस्तु तित्तिरे ।	
वरिष्ठं मरिचे ताम्रे वरोरुतमयोरपि	॥ १६६ ॥
वैकुण्ठो वासवे विष्णौ श्रीकण्ठः कुरुजाङ्गले ।	
शङ्करे चाथ साधिष्ठोऽत्यर्थे दृढतमेऽपि च	॥ १६७ ॥
कारण्डो मधुकोशेऽसौ कारण्डवे दलाटके ।	
कूष्माण्डो गणकर्कारू कूष्माण्ड्यावम्बिकौषधी	॥ १६८ ॥
कोदण्डः कार्मुके देशभेदभूलतयोरपि ।	
गारुडं तु मरुक्ते विषशास्त्रेऽथ तित्तिडः	॥ १६९ ॥
दैत्यभेदे तित्तिडी तु कालदासे महीरुहे ।	
तिन्तिडी चक्रे चिञ्चायां निर्गुण्डी सिन्धुवारकः	॥ १७० ॥
नीलशेफाल्यब्जकन्दः प्रचण्डः स्यात्प्रतापिनि ।	
वलक्षकरवीरेऽपि प्रकाण्डः स्तम्बशस्तयोः	॥ १७१ ॥
स्कन्धमूलान्तरे च द्रोः पिचण्डोऽवयवे पशोः ।	
उदरे चाथ पूत्यण्डो गन्धैणे गन्धकीटके	॥ १७२ ॥
भेरुण्डौ भीषणखगौ भेरुण्डा देवताभिदि ।	
मारण्डोऽण्डे भुजङ्गानां मार्गे गोमयमण्डले	॥ १७३ ॥
मार्तण्डस्तरणौ क्रोडे वरण्डो वदनामये ।	
अन्तरावेदौ सङ्घे च वतण्डा शारिका क्षुरी	॥ १७४ ॥

वर्तिर्वारुण्डस्तु कर्णदृग्मले सेकभाजने ।	
गणिस्थराजे वितण्डा कच्चीशाके शिलाह्वये	॥ १७५ ॥
कखीर्यां वादभेदे शिखण्डो बर्हचूडयोः ।	
सरण्डः स्यात्कृकलासे भूषणान्तरधूर्तयोः	॥ १७६ ॥
अध्यूढ ईश्वरेऽध्यूढा कृतसापत्न्ययोषिति ।	
आषाढो मलयगिरौ व्रतितण्डे च मासि च	॥ १७७ ॥
उपोढ ऊढे निकटेऽप्युदूढः पीवरोढयोः ।	
प्ररूढो जठरे वृद्धे प्रगाढो दृढकृच्छ्रयोः	॥ १७८ ॥
वारूढः शम्बले वस्त्राञ्चलेऽग्नौ पञ्जरेऽरौ ।	
विरूढोऽङ्कुरिते जाते विगूढो गर्ह्यगुप्तयोः	॥ १७९ ॥
समूढः पुञ्जिते सद्योजाते भुग्नेऽनुपप्लुते ।	
संरूढोऽङ्कुरिते प्रौढेऽरुणोऽर्केऽनूरुपिङ्गयोः	॥ १८० ॥
सन्ध्यारागे बुधे कुष्टे निःशब्दाव्यक्तरागयोः ।	
अरुणा त्रिवृत्तिश्यामामञ्जिष्ठाऽतिविषासु च	॥ १८१ ॥
अभीक्ष्णं तु भृशं नित्यमिरिणं शून्य ऊषरे ।	
इन्द्राणी शच्यां निर्गुण्ड्यां स्त्रीकरणेऽप्यथोषणा	॥ १८२ ॥
कणोषणं तु मरिचं करुणो रसवृक्षयोः ।	
करुणा तु कृपायां स्यात्करणं क्षेत्रगात्रयोः	॥ १८३ ॥
गीताङ्गहारसंवेश-भिक्षुकायस्थसंहतौ ।	
वर्णानां स्पृष्टतादौ च योगिनामासनादिषु	॥ १८४ ॥
हृषीके साधकतमे बवादौ च कृतावपि ।	
करणः शूद्राविट्पुत्रे कङ्कणं करभूषणे	॥ १८५ ॥
मण्डने हस्तसूत्रे च कल्याणं हेम्नि मङ्गले ।	
कत्तृणं रौहिषं फङ्गा करेणुस्तु मतङ्गजे	॥ १८६ ॥

द्विरदस्य च योषायां कर्णिकास्तरावपि ।	
कारणं घातने हेतौ करणे कारणा पुनः	॥ १८७ ॥
यातना कर्मणं मन्त्रादियोगे कर्मकारके ।	
काकणी मानदण्डस्य तुरीयांशे पणस्य च	॥ १८८ ॥
कृष्णलायां वराटे च कृपाणी कर्तरी क्षुरी ।	
कृपाणोऽसौ क्षेपणी तु नौदण्डजालभेदयोः	॥ १८९ ॥
कौङ्कणः स्याज्जनपदे कौङ्कणं त्वायुधान्तरे ।	
ग्रहणं स्वीकृतौ वन्द्यां धीगुणे शब्द आदरे	॥ १९० ॥
ग्रहोपरागे प्रत्याये ग्रामणीः क्षुरमर्दिनि ।	
प्रधाने भोगिके पत्यौ ग्रामिणी पण्ययोषिति	॥ १९१ ॥
ग्रामेय्यां नीलिकायां च गोकर्णः प्रमथान्तरे ।	
अङ्गुष्ठानामिकोन्माने मृगेऽश्वे नरसर्पयोः	॥ १९२ ॥
गोकर्णी तु मूर्विकायां चरणो मूलगोत्रयोः ।	
बह्वृचादौ च पादे च चरणं भ्रमणेऽदने	॥ १९३ ॥
जरणो रुचके हिङ्गौ जीरके कृष्णजीरके ।	
तरुणः कुक्कुडपुष्पे स्यादेरण्डे यूनि नूतने	॥ १९४ ॥
तरणिस्तरणेऽर्केऽशौ कुमार्योषधिनौकयोः ।	
यष्टावाब्धौ दक्षिणस्तु परच्छन्दानुवर्तिनि	॥ १९५ ॥
दक्षेऽपसव्ये सरलेऽप्राचीनेप्यथ दक्षिणा ।	
दिक्प्रतिष्ठा यज्ञदानं द्रुघणः पशुवेधसोः	॥ १९६ ॥
मुद्गरेऽप्यथ दुर्वर्णं कलधौतकुवर्णयोः ।	
दौर्वीणं मृषृपर्णे स्याद्धरितालीरसेऽपि च	॥ १९७ ॥
धरणोऽहिपतौ लोके मान्ये धान्येऽपि दिवाकरे ।	
धरणं धारणे मानविशेषे धरणी भुवि	॥ १९८ ॥

धर्षणं स्तेऽभिभवे धर्षणी त्वभिसारिका ।	
धिषणस्त्रिदशाचार्यः धिषणा तु मनीषिका	॥ १९९ ॥
निर्याणं निर्गमे मोक्षगजापाङ्गप्रदेशयोः ।	
निर्वाणं मोक्षनिर्वृत्योर्विघाते करिमज्जने	॥ २०० ॥
निर्माणं सारनिर्मित्योः कर्मभेदे समंजसे ।	
निःश्रेणिरधिरोहिण्यां खर्जूरी पादपेऽपि च	॥ २०१ ॥
प्रघणोऽलिन्दके ताम्रकलशे लोहमुद्गरे ।	
प्रवणस्तु क्षणे प्रह्वे क्रमनिम्ने चतुष्पथे	॥ २०२ ॥
आयते च प्रमाणन्तु मर्यादासत्यवादिनोः ।	
प्रमातर्येकतेयतानित्येषु हेतुशास्त्रयोः	॥ २०३ ॥
पत्तोर्णं धौतकौशेये स्यात्पत्रोर्णस्तु शोणके ।	
पक्षिणी पूर्णिमाखगयोः शाकिनी रात्रिभेदयोः	॥ २०४ ॥
प्रवेणिर्वेणिकुथयोः पुराणं प्रत्नशास्त्रयोः ।	
पुराणः षोडशपणे पूरणं वानतन्तुषु	॥ २०५ ॥
पूरके पिष्टभेदे च पूरणी शाल्मलिद्रुमे ।	
प्रोक्षणं सेकवधयोः भरणं वेतने भृतौ	॥ २०६ ॥
भरणी शोणके भे च भ्रमणी स्यादधीशितुः ।	
क्रीडादौ कारुण्डिकायां भीषणं सल्लकीरसे	॥ २०७ ॥
भीषणो दारुणेऽगटि मत्कुणोऽश्मश्रुपूरुषे ।	
उद्दंशो नालिकेरे च निर्विषाणगजेऽपि च	॥ २०८ ॥
मसृणोऽकठिने स्निग्धे मसृणो स्यादतस्यपि ।	
मार्गणं याचनेऽन्वेषे मार्गणस्तु शरेऽर्थनि	॥ २०९ ॥
यन्त्रणं बन्धने त्राणे नियमे रमणं पुनः ।	
पटोलमूले जघने रमणो रासभे प्रिये	॥ २१० ॥

रोषणो रोषणे हेमघर्षे पारद ऊषरे ।	
रोहिणी सोमवल्के भे कण्ठरोगोभयोर्गवि	॥ २११ ॥
लोहिताकटुरोहिण्योर्लवणो रक्षसे रसे ।	
अस्थिभेदे लवणात्विद् लक्षणं नामचिह्नयोः	॥ २१२ ॥
लक्ष्मणं च लक्षणस्तु सौमित्रो लक्ष्मणो यथा ।	
लक्ष्मणः श्रीयुते लक्ष्मणौषधौ सारसस्त्रियाम्	॥ २१३ ॥
वरुणोऽर्केऽप्पतौ वृक्षे वरणो वरुणद्रुमे ।	
प्राकारे वरणं वृत्त्यां वारणः स्यान्मतङ्गजे	॥ २१४ ॥
वारणं तु प्रतिषेधे ब्राह्मणं विप्रसंहतौ ।	
वेदे च ब्राह्मणो विप्रे वारुणी पश्चिमासुर	॥ २१५ ॥
गण्डदूर्वा विषाणं तु शृङ्गे कोलेभदन्तयोः ।	
विषाणी मेषशृङ्ग्यां स्यात् विपणिः पण्यहट्टयोः	॥ २१६ ॥
पण्यवीथ्यां श्रमणस्तु निर्ग्रन्थे निन्द्यजीविनि ।	
श्रमणा सुलता मांसी मुण्डीरी च सुदर्शना	॥ २१७ ॥
श्रवणो नक्षत्रभेदे श्रवणं श्रवसि श्रुतौ ।	
शरणं रक्षणे गेहे वधरक्षकयोरपि	॥ २१८ ॥
श्रीपर्णस्त्वग्निमन्थेऽब्जे श्रीपर्णी शाल्मलौ हठे ।	
संकीर्णो निचिताशुद्धौ सरणिः श्रेणिमार्गयोः	॥ २१९ ॥
सारणः स्यादतीसारे दशकन्धरमन्त्रिणि ।	
सिङ्घाणन्तु घ्राणमलेऽयःकिट्टे काचभाजने	॥ २२० ॥
सुषेणो विष्णुसुग्रीववैद्ययोः करमर्दके ।	
सुवर्णं काञ्चने कर्षे सुवर्णालौ मखान्तरे	॥ २२१ ॥
कृष्णागुरुणि विस्ते च सुपर्णः कृतमालके ।	
गरुडे स्वर्णचूडे च सुपर्णा विनताब्जिनी	॥ २२२ ॥

हरणं तु हतौ दोष्णि यौतकादिधनेपि च ।	
हरिणौ पाण्डुसारङ्गौ हरिणी चारुयोषिति	॥ २२३ ॥
सुवर्णप्रतिमायां च हरिता वृत्तभेदयोः ।	
हर्षणस्तु श्राद्धदेवे हर्षके योगरुग्भिदोः	॥ २२४ ॥
हरेणुः कुलयोषायां रेणुकायां सतीनके ।	
हिरणं हिरण्यमिव वराटे हेम्नि रेतसि	॥ २२५ ॥
अमृतं यज्ञशेषेभ्वसुधामोक्षेष्वयाचिते ।	
अन्नकाञ्चनयोर्जग्धौ खे स्वादुनि रसायने	॥ २२६ ॥
घृते हृद्ये गोरसे चामृतो धन्वन्तरौ सुरे ।	
अमृतामलकीपथ्यागुडूचीमागधीषु च	॥ २२७ ॥
अनृतं कर्षणेऽलीके चाक्षतं स्यादर्हिसिते ।	
षण्डे लाजेष्पर्दितं तु वातव्याधौ हतेऽर्थिते	॥ २२८ ॥
अजितस्तीर्थकृद्धेदे बुद्धे विष्णावनिर्जिते ।	
अच्युतो द्वादशस्वर्गे केशवाभ्राष्टयोरपि	॥ २२९ ॥
अव्यक्तं प्रकृतावात्मन्यव्यक्तोऽस्फुटमूर्खयोः ।	
अनन्तं खे निखधावनन्तस्तीर्थकृद्भिदि	॥ २३० ॥
विष्णौ शेषेऽप्यनन्ता गुडूचीभूर्दुर्गलभा ।	
विशल्या लाङ्गलीदूर्वा शारिवाहैमवत्यपि	॥ २३१ ॥
अस्वन्तमशुभे क्षेत्रे चुल्यामनवधौ मृतौ ।	
अमतिः काले चण्डे चाप्यङ्कतिर्वह्निवेधसोः	॥ २३२ ॥
अग्निहोत्रिण्यगस्तिर्द्रुमुन्योः स्याददितिर्भुवि ।	
देवमातरि पार्वत्यामंहतिस्त्यागयोगयोः	॥ २३३ ॥
आपातः पाततत्कालेऽप्यादृतः सादरेऽर्चिते ।	
आख्यातं भाषितेत्यादावाघ्राते ग्रस्तशिङ्घिते	॥ २३४ ॥

आप्लुतः स्नातके स्नातेऽप्यावर्तः पयसां भ्रमे । आवर्तने चिन्तने चानर्तो जनपदे जने	॥ २३५ ॥
समरे नृत्यशालायामाहतं तु मृषार्थके । गुणिते ताडिते चाप्याध्मातः शब्दितदग्धयोः	॥ २३६ ॥
वातरोगेष्यथास्फोटः कोविदारार्कपर्णयोः । आस्फाता गिरिकर्ण्यं च वनमाल्ल्यामथाचितः	॥ २३७ ॥
छादिते शकटेन्मेये पलानामयुतद्वयोः । संगृहीतेष्यथायस्तः क्लेशिते तेजिते हते	॥ २३८ ॥
कुद्धे क्षिप्तेऽधायतिः स्यात्प्रभावोत्तरकालयोः । दैर्घ्यं सङ्गेऽप्याकृतिस्तु जातौ रूपे वपुष्यपि	॥ २३९ ॥
आयत्तिर्वासरे स्नेहे वशित्वे स्थाम्नि सीम्नि च । आसत्तिः संगमे लोभेष्यापत्तिः प्राप्तिदोषयोः	॥ २४० ॥
आपद्यपीङ्गितं तु स्याच्चेष्ट्यां गमनेपि च । उत्तप्तं चञ्चले शुष्कमांससंतप्तयोरपि	॥ २४१ ॥
उचितं विदितेऽभ्यस्ते मिते युक्तेष्यथोत्थितम् । वृद्धिमत्प्रोद्यतोत्पन्नेषूदितं तूद्गतोक्तयोः	॥ २४२ ॥
उद्धृतं स्यादुत्तुलिते परिभुक्तोज्झितेऽपि च । उषितं न्युषिते प्लुष्टे उच्छ्रितं तूच्चजातयोः	॥ २४३ ॥
प्रवृद्धे स्यादथोद्धान्त उद्गीर्णे निर्मदे द्विपे । उदात्तोदातृमहतोर्हृद्ये च स्वरभिद्यपि	॥ २४४ ॥
उन्मत्तो मुचकुन्दे स्याद्धतूरोन्मादयुक्तयोः । उदन्तः साधौ वार्तायामुद्धातः समुपक्रमे	॥ २४५ ॥
मुद्गरेऽभ्यासयोगाय कुम्भकादित्रयेऽपि च । पादस्खलन उद्रङ्गेऽप्युन्नतिस्ताक्ष्ययोषिति	॥ २४६ ॥

उदये च समृद्धावष्येधतु नरि पावके ।	
क्रन्दितं रुदितं हूतौ कलितं विदिताप्तयोः	॥ २४७ ॥
किरातः स्यादल्पतनौ भूनिम्बम्लेच्छयोरपि ।	
किराती कुट्टनी गङ्गा कृतान्तोऽक्षेमकर्मणि	॥ २४८ ॥
सिद्धान्तयमदैवेषु गर्जितो मत्तकुञ्जरे ।	
गर्जितं जलदध्वाने ग्रन्थितं हतदृब्धयोः	॥ २४९ ॥
आक्रान्ते च गरुत्मांस्तु विहगे पन्नगाशने ।	
गभस्तिः स्याद्दिनकरे स्वाहाकिरणयोरपि	॥ २५० ॥
गोदन्तो हरिताले स्यात्संनद्धे दंशितेऽपि च ।	
गोपतिः शङ्करे षण्डे नृपतौ त्रिदशाधिपे	॥ २५१ ॥
सहस्रकिरणे चापि ज्वलितौ दग्धभास्करो ।	
जयन्तावैन्द्रिगिरीशौ जयन्त्युमापताकयोः	॥ २५२ ॥
जीवन्त्यामिन्द्रपुत्र्यां च जगतीच्छन्दसि क्षितौ ।	
जम्बूवप्रे जने लोके जामाता दुहितुः पतौ	॥ २५३ ॥
सूर्यावर्ते वल्लभे च जीमूतो वासवेऽम्बुदे ।	
घोषकेऽद्रौ भृतिकरे जीवन्ती शमिवन्दयोः	॥ २५४ ॥
जीवन्त्यां च गुडूच्यां च जीवातुर्जीवनौषधे ।	
जीविते च जम्भितं तु विचेष्टितप्रवृद्धयोः	॥ २५५ ॥
जम्भायां स्फुटिते चापि त्वरितं वेगतद्वतोः ।	
त्रिगतौ गणिते देशे त्रिगर्ता कामुकस्त्रियाम्	॥ २५६ ॥
घुर्घुर्यामथ तृणता तृणत्वे कार्मुकेऽपि च ।	
दंशितो वर्मिते दष्टे स्रवन्ती च द्रवन्त्यपि	॥ २५७ ॥
नद्यामोषधिभेदे च द्विजातिर्ब्राह्मणेऽण्डजे ।	
दुर्जातिं व्यसनासम्यक्जातयोरथ दुर्गतिः	॥ २५८ ॥

नरके निःस्वतायां च दृष्टान्तः स्यादुदाहृतौ ।	
शास्त्रेऽथ निकृतं विप्रलब्धे विप्रकृतेऽधमे	॥ २५९ ॥
निरस्तः प्रेषितशरे संत्यक्ते त्वरितोदये ।	
निष्प्यूते प्रतिहते च निमित्तं हेतुलक्ष्मणोः	॥ २६० ॥
निवातो वातरहिते दृढसन्नाह आश्रये ।	
निर्मुक्तो मुक्तनिर्मोकभुजगे निष्परिग्रहे	॥ २६१ ॥
निशान्तं सद्ने शान्ते प्रभातेऽप्यथ निर्वृतिः ।	
मोक्षे मृत्यौ सुखे सौस्थ्ये निकृतिः शठशाठ्ययोः	॥ २६२ ॥
भर्त्सनेऽभिभवे क्षेपे निःकृतिर्निरुपद्रवे ।	
अलक्ष्म्यां दिक्पतौ चापि नियती दैवसंयमौ	॥ २६३ ॥
प्रभूतोद्गते प्राज्ये प्रसूतं जातपुष्पयोः ।	
प्रतीतः सादरे प्राज्ञे प्रथिते ज्ञातहृष्टयोः	॥ २६४ ॥
प्रहतं विस्तृते क्षुण्णे पलितं पङ्कतापयोः ।	
पक्वकेशे केशपाके पण्डितः सिल्हधीमतोः	॥ २६५ ॥
प्रणीत उपसंपन्ने कृते क्षिप्ते प्रवेशिते ।	
संस्कृताग्नौ पर्याप्तं तु शक्ते पूर्णे निवारणे	॥ २६६ ॥
यथेष्टे प्रसृतस्त्वर्द्धाञ्जलौ वेगिविनीतयोः ।	
तते च प्रसृता जङ्घा प्रमीतं प्रोक्षिते मृते	॥ २६७ ॥
पर्यस्तं तु हते स्रस्ते प्रपातः सौप्तिके भृगौ ।	
पर्वतो गिरिदेवर्ष्योः पक्षतिः प्रतिपत्तिथौ	॥ २६८ ॥
पक्षमूले प्रसूतिः स्यादपत्ये प्रसवेऽपि च ।	
पद्धतिः पथि पङ्क्तौ च प्रकृतिर्योनिशिल्पिनोः	॥ २६९ ॥
पौरमात्यादिलिङ्गेषु गुणसाम्यस्वभावयोः ।	
प्रत्ययात्पूर्विकायां च प्रततिर्विस्तृतिर्लता	॥ २७० ॥

प्रवृत्तिवृत्तौ वार्त्तायां प्रवाहे प्रार्थितं हते ।	
याचिते शत्रुसंरुद्धे पार्वती द्रुपदात्मजा	॥ २७१ ॥
शल्लकी जीवनी गौरी पिण्डितं गुणिते घने ।	
पिशितं मांसं पिशिता मांसिका पीडितं पुनः	॥ २७२ ॥
बाधिते करणे स्त्रीणां यन्त्रान्तर्मर्दितेऽपि च ।	
प्रोक्षितं सिक्तहतयोर्भरतः शबरे नटे	॥ २७३ ॥
क्षेत्रे गमानुजे शास्त्रे दौष्यन्तावृषभात्मजे ।	
तन्तुवाये भारतं तु शास्त्रद्वीपांशभिद्यपि	॥ २७४ ॥
भारती पक्षिणीवृत्तिभिर्दोर्वाच्यथ भावितम् ।	
वासिते प्राप्ते भासन्तो भे सूर्ये रम्यभासयोः	॥ २७५ ॥
मथितं निर्जलघोले व्यालोडितनिघृष्टयोः ।	
मालती युवतौ काकमाच्यां जातीविशल्ययोः	॥ २७६ ॥
ज्योत्स्नायां निशि नद्यां च मुषितं खण्डिते हते ।	
मूर्छितं सोच्छ्रये मूढे रजतो दन्तिदन्तयोः	॥ २७७ ॥
धवले शोणिते हारे दुर्वर्णे हृदशैलयोः ।	
रसितं स्वर्णादिलिप्ते रुतस्तनितयोरपि	॥ २७८ ॥
रेवती बलभार्यायां नक्षत्रभिदि मातृषु ।	
रैवतः स्यादुज्जयन्ते सुवर्णालौ गिनाकिनि	॥ २७९ ॥
रेहितो लोहिते गीने मृगे रोहितकद्रुमे ।	
रेहितं त्वृजुशक्राखे धीरे ललितमीप्सिते	॥ २८० ॥
लडिते हारभेदे च लोहिते मङ्गले नदे ।	
वर्णभेदे लोहितं तु कुङ्कुमे रक्तचन्दने	॥ २८१ ॥
गोशीर्षे रुधरे युद्धे वर्द्धितं छिन्नपूर्णयोः ।	
प्रसृते वनितं तु स्यात्प्रार्थिते सेवितेऽपि च	॥ २८२ ॥

वनितोत्पादितात्यर्थरगनार्यपि नार्यपि ।	
वसतिः स्यादवस्थाने निशायां सदनेऽपि च	॥ २८३ ॥
व्रततिस्तु प्रतानिन्यां विस्तारेऽप्यथ वापितम् ।	
बीजाकृते मुण्डिते च व्याघातो योगविघ्नयोः	॥ २८४ ॥
घातेऽथ व्यायतं दीर्घव्यापृतेऽतिशये दृढे ।	
वासन्तः परपुष्टे स्यात्करभेऽवहिते विटे	॥ २८५ ॥
वासन्ती माधवीयूथीपाटलास्वथ वासितम् ।	
वस्त्रच्छन्ने ज्ञानमात्रे भावितेऽप्यथ वासिता	॥ २८६ ॥
स्त्रीकरिण्योः विवस्वांस्तु देवसूर्ये[च] विश्रुतम् ।	
ज्ञाते हृष्टे प्रतीते च विदितं बुधिते श्रुते	॥ २८७ ॥
विगतो निष्प्रभे वीते विविक्तो वसुनन्दके ।	
विविक्तं स्यादसंपृक्ते रहःपूतविवेकिषु	॥ २८८ ॥
विधुतं कम्पिते त्यक्ते विकृतो रोग्यसंस्कृतः ।	
बीभत्सश्च विनीतस्तु निभृते निर्जितेन्द्रिये	॥ २८९ ॥
वाणिजे साधुवाह्यश्चे विनयग्राहिते हते ।	
विनतः प्रणते भुग्ने विनता पिटकाभिदि	॥ २९० ॥
सुपर्णायां विहस्तस्तु विह्वले पण्डकेऽपि च ।	
विश्वस्तः कृतविश्वासे विश्वस्ता विधवस्त्रियाम्	॥ २९१ ॥
विजातो विकृते जाते विजाता तु प्रसूतिका ।	
विवर्तो नर्तने सङ्घेऽपावृतौ विकृती रुजि	॥ २९२ ॥
डिम्बे विकारमद्यादौ विपतिर्यातनापदोः ।	
विच्छित्तिः स्यादङ्गरागे हावविच्छेदयोरपि	॥ २९३ ॥
विधाता द्रुहिणे कामे विनेता देशके नृपे ।	
वृत्तान्तस्तु प्रकरणे कात्स्न्ये वार्ताप्रकारयोः	॥ २९४ ॥

बृहती क्षुद्रवार्ताक्यां छन्दोवसानभेदयोः ।	
महत्यां वाचि वादर्धान्यां वेल्लितं कुटिले धृते	॥ २९५ ॥
प्लुते वेष्टितं लासके रुद्धे स्त्रीकरणान्तरे ।	
शकुन्तो विहगे भासे श्रीपतिर्विष्णुभूपयोः	॥ २९६ ॥
शुद्धान्तः स्याद्रहःकक्षान्तरे राज्ञोऽवरोधने ।	
संख्यावान्मितसुधियोः सरस्वानुदधौ नदे	॥ २९७ ॥
संवर्तः प्रलयेऽक्षद्रौ संहतं मिलिते दृढे ।	
स्खलितं छलिते श्रेषे संस्कृतं लक्षणान्विते	॥ २९८ ॥
भूषिते कृत्रिमे शस्ते संघातो घातसङ्घयोः ।	
संहिता वर्णसंयोगे शास्त्रवेदैकदेशयोः	॥ २९९ ॥
स्थपतिः सौविदेऽधीशे बृहस्पतीष्टयज्वनि ।	
कारुके च संततिस्तु तनये दुहितर्यपि	॥ ३०० ॥
परम्परभवे पङ्क्तौ गोत्रविस्तारयोरपि ।	
संनतिः प्रणतिध्वन्योः संगतिर्ज्ञानसङ्गयोः	॥ ३०१ ॥
सम्पतिर्वाञ्छानुभत्योः समितिर्युधि सङ्गमे ।	
साम्ये सभायामीर्यादौ संवित्तिर्ध्वविवादयोः	॥ ३०२ ॥
स्थापितं निश्चिते न्यस्ते स्तिमितौ क्लिन्ननिश्चलौ ।	
सिकताः स्युर्वालुकायां सिकता सैकते रुजि	॥ ३०३ ॥
सुकृतं तु शुभे पुण्ये सुविधानेऽथ सुव्रता ।	
सुखदोह्यसौरभेय्यां सुव्रतोऽर्हति सद्व्रते	॥ ३०४ ॥
सुनीतिर्ध्रुवमाता स्यात्सुनयोप्यथ सूनृतम् ।	
मङ्गले प्रियसत्योक्तौ हसन्ती शाकिनीभिदि	॥ ३०५ ॥
मल्लिकाङ्गारधान्योश्च हारितो विहगान्तरे ।	
मुनौ छद्मन्यथाश्चत्थः पिपले गर्दभाण्डे	॥ ३०६ ॥

अश्वत्थेषपौर्णमास्यामतिथिः कुशनन्दने ।	
क्रुध्यागन्तावधोपस्थः पायुमेद्राङ्कयोनिषु	॥ ३०७ ॥
उन्माथो मारणे कूटयन्त्रसङ्घातयोरपि ।	
क्षवधुः काशे छिक्कायां कायस्थोऽक्षरजीवकः	॥ ३०८ ॥
परमात्मा च कायस्था हरीतक्यामलक्यपि ।	
दमथो दमने दण्डे निर्ग्रन्थो निस्वमूर्खयोः	॥ ३०९ ॥
श्रमणे च निशीथस्तु रात्रिमात्रार्द्धरात्रयोः ।	
प्रमथः शङ्करगणे प्रमथा तु हरीतकी	॥ ३१० ॥
मन्मथः कामचिन्तायां पुष्पचापकपित्थयोः ।	
रुदथः कुक्कुटशुनोः वञ्चथः पिककालयोः	॥ ३११ ॥
वरुथं तु तनुत्राणे रथगोपनवेश्मनोः ।	
वयस्थो मध्यमवयाः वयःस्था शाल्मलिद्रुमे	॥ ३१२ ॥
ब्राह्मीगुडूचीकाकोलीसूक्ष्मैलामलकीषु च ।	
वमथुर्वमने काशे गजस्य कस्सीकरे	॥ ३१३ ॥
विदथो योगिनि प्राज्ञे शमथः सचिवे शमे ।	
शपथः कार आक्रोशे शपने च सूतादिभिः	॥ ३१४ ॥
शयथः स्यादजगरे निद्रालौ मरणेऽपि च ।	
षड्ग्रन्थः करञ्जभेदे षड्ग्रन्था तु वचा शढी	॥ ३१५ ॥
समर्थः शक्तिसंपन्ने संबद्धानिहितेऽपि च ।	
सिद्धार्थः सर्षपे शाक्यसिंहेऽन्त्यजिनवप्तरि	॥ ३१६ ॥
अर्बुदः पर्वते मांसकीलके दशकोटिषु ।	
अर्द्धेन्दुः स्यादतिप्रौढस्त्रीगुह्याङ्गुलियोजने	॥ ३१७ ॥
गलहस्ते नखाङ्केऽर्धचन्द्रेऽगदस्तु वालिजे ।	
अङ्गदं तु केयूरे स्यादङ्गदा याम्यदिग्गजी	॥ ३१८ ॥

आस्पदं कृत्यपदयोरामोदो गन्धहर्षयोः ।	
आक्रन्दो दारुणे रणे सारावरुदिते नृपे	॥ ३१९ ॥
क्षणदं तोये क्षणदो गणके क्षणदा निशि ।	
कपदर्दः पार्वतीभर्तुर्जयजूटे वराटके	॥ ३२० ॥
कर्णादुः स्यात्कर्णपाशयुत्क्षिप्तिका कुमुदः कपौ ।	
दिग्नागनागयोर्देत्यविशेषे च सितोत्पले	॥ ३२१ ॥
कुमुदा कुम्भीगम्भार्योः कुसीदं वृद्धिजीवने ।	
वृद्ध्याजीवे कौमुदस्तु कार्तिके कौमुदीन्दुभा	॥ ३२२ ॥
गोविन्दस्तु गवाध्यक्षे वासुदेवे बृहस्पतौ ।	
गोष्पदं गोखुरस्वप्ने गवां च गतिगोचरे	॥ ३२३ ॥
जलदो मुस्तके मेघे जीवदो रिपुवैद्ययोः ।	
ग्रन्थिपर्णे तमोनुत्तु शशिमार्तण्डवह्निषु	॥ ३२४ ॥
दारदो विषभेदे स्यात्पारदे हिङ्गुलेऽपि च ।	
दायादो सुतसपिण्डौ धनदो दातृगुह्यकौ	॥ ३२५ ॥
नलदा मांस्यां नलदमुशीरमकरन्दयोः ।	
नर्मदा रेवानर्माल्योः निषादः श्वपचे स्वरे	॥ ३२६ ॥
निर्वादस्त्यक्तवादेऽपवादे च प्रमदो मुदि ।	
प्रमदा स्त्री प्रसादोऽनुग्रहस्वास्थ्यप्रसत्तिषु	॥ ३२७ ॥
काव्यगुणे प्रह्लादस्तु निनादे दानवान्तरे ।	
प्रतिपत्तु संवित्तिथौ प्रासादो राजमन्दिरै	॥ ३२८ ॥
देवतायतने चापि मर्यादा स्थितिसीमयोः ।	
माकन्दः स्यात्सहकारे माकन्द्यामलकीफले	॥ ३२९ ॥
मुकुन्दः पारदे रत्नविशेषे गरुडध्वजे ।	
मेनादः केकिनिच्छग्रे माजरि वरदः पुनः	॥ ३३० ॥

प्रसन्ने शान्तचित्ते च वरदा तु कुमारिका ।	
विशदः पाण्डुरे व्यक्ते शारदो वत्सरे नवे	॥ ३३१ ॥
शरद्भवे पीतमुद्गशालिनेऽप्यथ शारदी ।	
सप्तपर्णाम्बुपिपल्योः सुनन्दा रोचनाङ्गना	॥ ३३२ ॥
जननी बाहूबलिनोऽप्यगाधोऽस्ताघरन्ध्रयोः ।	
अवधिः स्यादवधाने कालसीमबिलेष्वपि	॥ ३३३ ॥
आनद्धं बद्धमुरजाद्याविद्धः क्षिप्तवक्रयोः ।	
आबन्धो भूषणे प्रेम्णि बन्धेऽथोत्सेध उच्छ्रये	॥ ३३४ ॥
संहननेऽप्युपाधिस्तु धर्मध्याने विशेषणे ।	
कुटुम्बव्यापृते छद्मन्युपधिव्याजचक्रयोः	॥ ३३५ ॥
कबन्धं तुण्डे रुण्डेऽप्सु कबन्धो राहुरक्षसोः ।	
दुर्विधो दुर्जने निःस्वे न्यग्रोधो वटपादपे	॥ ३३६ ॥
शम्यां व्यामे न्यग्रोधी तु मोहनाख्योषधीभिदि ।	
वृषपर्ण्या निषधस्तु कठिने पर्वते स्वरे	॥ ३३७ ॥
देशतद्राजयोश्चापि निरोधो नाशरोधयोः ।	
प्रसिद्धो भूषिते ख्याते प्रणिधिर्याचने चरे	॥ ३३८ ॥
परिधो यज्ञियतरोः शाखायामुपसूर्यके ।	
मागधो मगधोद्भूते शुक्लजीरकबन्दिनोः	॥ ३३९ ॥
वैश्यतः क्षत्रियापुत्रे मागधी तु स्यात्पिप्पली ।	
यूथीभाषाविशेषश्च विबुधः पण्डिते स्वरे	॥ ३४० ॥
विस्त्रब्धोऽनुद्भटे शान्ते विश्वस्तात्यर्थयोरपि ।	
विवधो वीवधो भारे पर्याहारध्वनोरपि	॥ ३४१ ॥
संबाधः संकटे योनौ संरोधः क्षेपरोधयोः ।	
संनद्धो वर्मिते व्यूढे समाधिः स्यात्समर्थने	॥ ३४२ ॥

चित्तैकाग्र्यनियमयोमौने सन्निधिरन्तिके ।	
प्रत्यक्षे चाथ संसिद्धिः सम्यक्सिद्धिस्वभावयोः	॥ ३४३ ॥
अयनं पथिगेहेऽर्कस्योदग्दक्षिणतो गतौ ।	
अम्लानस्त्वमले किण्ठीभेदेऽर्जुनं तृणे सिते	॥ ३४४ ॥
नेत्ररोगेऽर्जुनं पार्थे हैहये केकिनि द्रुमे ।	
मातुरेकसुते चार्जुन्युषा गोः कुट्टनी सरित्	॥ ३४५ ॥
अङ्गनं प्राङ्गणे याने प्यङ्गना तु नितम्बिनी ।	
स्यादपानं गुदेऽपानस्तद्वायावज्जनं मसौ	॥ ३४६ ॥
रसाङ्गनेऽक्तौ सौवीरेऽथाङ्गनो दिग्मतङ्गजे ।	
अङ्गना तु हनुमन्मातर्यङ्गनी लेप्ययोषिति	॥ ३४७ ॥
अवनं रक्षणप्रीत्योर्यमा पितृदैवते ।	
तरणौ सूर्यभक्तायामशनिर्वज्रविद्युतोः	॥ ३४८ ॥
अरत्निः कुप्परे पाणौ सप्तकोष्ठतताङ्गुलौ ।	
आसनं विष्टरे हस्तिस्कन्धे यात्रानिवर्तने	॥ ३४९ ॥
आसनो जीवकतरावासनी पण्यवीथिका ।	
आपन्नः सापदि प्राप्तेऽप्यादानं वाजिभूषणे	॥ ३५० ॥
ग्रहणेऽथोत्थानं सैन्ये पौरुषे युधि पुस्तके ।	
उद्यमोद्गमहर्षेषु वारत्त्वन्तेङ्गनचैत्ययोः	॥ ३५१ ॥
मल्लेत्सर्गेऽप्यथोत्तानः सुप्तोन्मुखागभीरयोः ।	
उद्यानं स्यान्निःसरणे वनभेदे प्रयोजने	॥ ३५२ ॥
उद्धानमुद्गमे चुल्ल्यामुदानः पवनान्तरे ।	
सर्पभिद्युदरावर्ते कमनोशोकपादपे	॥ ३५३ ॥
कामिकामाभिरूपेषु कठिनं निष्ठुरेखयोः ।	
कठिनी तु खटिका स्यात्कठिना गुडशर्करा	॥ ३५४ ॥

कर्त्तनं योषितां तुलसेवने च्छेदनेऽपि च ।	
क्रन्दनं रोदने ह्वाने कल्पनं कृत्तिकर्त्तने	॥ ३५५ ॥
कल्पनेभसज्जायां कलापी प्लक्षकेकिनोः ।	
कञ्जुकी जोङ्गकतरौ महल्ले पत्रगे विटे	॥ ३५६ ॥
काञ्चनं हेम्नि किञ्जल्के काञ्चनो नागकेसरे ।	
उदुम्बरे काञ्चनारे पुत्रागे चम्पकेऽपि च	॥ ३५७ ॥
काञ्चनी तु हरिद्रायां कानीनः कन्यकासुते ।	
कर्णे व्यासे काननं तु ब्रह्मास्ये विपिने गृहे	॥ ३५८ ॥
कुहनो मूषिके सेष्ये कुहना दम्भकर्मणि ।	
कुण्डली वरुणे सर्पे मयूरे कुण्डलान्विते	॥ ३५९ ॥
केतनं सदाने चिह्ने कृत्ये चोपनिमन्त्रणे ।	
केसर्यर्वणि पुत्रागे नागकेसरसिंहयोः	॥ ३६० ॥
कौपीनं गुह्यदेशे स्यादकार्ये चीवरान्तरे ।	
कौलीनं जनवादेऽहिपशुपक्षिशुनां युधि	॥ ३६१ ॥
अकार्ये गुह्यकौलीन्ये गहनं वनदुःखयोः ।	
गह्वरे कलिले चापि गन्धनं तु प्रकाशने	॥ ३६२ ॥
सूचनोत्साहर्हिसासु गर्जनं स्तनिते क्रुधे ।	
गुञ्जनं विषदिग्धस्य पशोर्मासे रसोनके	॥ ३६३ ॥
गोस्तनो हारभेदे स्याद् गोस्तनी हारहूरिका ।	
घट्टना चलनावृत्योश्चलनः पादकम्प्रयोः	॥ ३६४ ॥
चलनं कम्पे चलनी चारीभिद्वस्त्रघर्घरी ।	
चन्दनो वानरभिदि श्रीखण्डे चन्दनी नदी	॥ ३६५ ॥
चेतनः स्यात्सहृदयप्राणिनोश्चेतना तु धीः ।	
चोलकी तु नागरङ्गे किष्कुपर्वकरीरयोः	॥ ३६६ ॥

छर्दनोऽलम्बुषे निम्बे छर्दनं वमनेऽपि च ।	
छदनं पर्णगरुतोश्छेदनं कर्त्तने भिदि	॥ ३६७ ॥
जयनं विजयेऽश्वादिसंनाहे जघनं कट्यै ।	
स्त्रियः श्रोणिपुरोभागे जवनो वेगिवेगयोः	॥ ३६८ ॥
वेग्यश्चे नीवृत्ति जवन्यपदयामोषधीभिदि ।	
जीवनस्तु पुत्रञ्जीवे जीवनं वृत्तिवारिणोः	॥ ३६९ ॥
स्याज्जीवना तु मेदायां जीवनी तु मधुस्रवा ।	
तलिनं विरले स्वच्छे स्तोकेऽथ तपनो रवौ	॥ ३७० ॥
भल्लाते नरके ग्रीष्मे तलुनो यूनि मारुते ।	
तमोघ्नो वह्निसूर्येन्दुबुद्धकेशवशम्भुषु	॥ ३७१ ॥
तपस्वी तापसे दीने तरस्वी वेगिशूरयोः ।	
तेमनं व्यञ्जने क्लेदे तेमनी चुल्लिभिद्यपि	॥ ३७२ ॥
तोदनं व्यथने तोत्रे दहनो दुष्टचेष्टिते ।	
भल्लाते चित्रकेऽग्नौ च दमनो वीरपुष्पयोः	॥ ३७३ ॥
दर्शनं दर्पणे धर्मोपलब्ध्योर्बुद्धिशास्त्रयोः ।	
स्वप्नलोचनयोश्चापि दंशनं वर्मदंशयोः	॥ ३७४ ॥
द्विजन्मा वौ रदे विप्रे दुर्नाम पुनरर्शसि ।	
दुर्नामा दीर्घकोश्यां स्याद्देवनोऽक्षेऽथ देवनम्	॥ ३७५ ॥
व्यवहारे जिगीषायां क्रीडायां धमनो नले ।	
क्रूरे भस्त्राध्मायके च धमनी कन्धरा सिरा	॥ ३७६ ॥
हरिद्रा च धावनं तु गतौ शौचेऽथ नन्दनम् ।	
इन्द्रोद्याने नन्दनस्तु तनये हर्षकारिणि	॥ ३७७ ॥
नलिनं नलिकातोयेऽम्बुजेषु नलिनी पुनः ।	
पद्माकरे गङ्गाब्जिन्योर्निधनं कुलनाशयोः	॥ ३७८ ॥

निदानं कारणे शुद्धौ तपसः फलयाचने ।	
वत्सदामन्यवसाने च प्रधनं युधि दारुणे	॥ ३७९ ॥
प्रधानं प्रकृतौ बुद्धावुत्तमे परमात्मनि ।	
महामात्रे प्रसूनं तु प्रसूते फलपुष्पयोः	॥ ३८० ॥
प्रज्ञानं बुद्धौ चिह्ने च स्यात्प्रसन्नं प्रसादवत् ।	
प्रसन्ना तु मदिगायां पवनो वायुवल्लयोः	॥ ३८१ ॥
पवनं पुनरापाके पद्मिनी योषिदन्तरे ।	
अब्जेऽब्जिन्यां सरस्यां च पावनं जलकृच्छ्रयोः	॥ ३८२ ॥
पावनः पावके सिल्लहेऽध्यासे पावयितर्यपि ।	
पावनी तु हरीतक्यां पाठीनो गुग्गुलुद्रुमे	॥ ३८३ ॥
पाठके मीनभेदे च पिशुनः सूचके खले ।	
कप्यासे पिशुना स्पृक्का स्यात्पिशुनं तु कुङ्कुमम्	॥ ३८४ ॥
पीतनं तु हरिताले पीतदारुणि कुङ्कुमे ।	
पीतनः पुनराप्राते पूतना तु हरीतकी	॥ ३८५ ॥
वध्या च वासुदेवस्य पृतनाऽनीकिनी चमूः ।	
सेना सैन्यविशेषश्च फाल्गुनो मासपार्थयोः	॥ ३८६ ॥
नदीजेऽर्जुनवृक्षे च फाल्गुनी पूर्णिमाभिदि ।	
भवनं सदनं भावे भण्डनं कवचे युधि	॥ ३८७ ॥
खलीकारे भट्टिनो तु ब्राह्मण्यां नृपयोषिति ।	
भावना वासना ध्यानं भुवनं लोकखाम्बुषु	॥ ३८८ ॥
भूतात्मा द्रुहिणे देहे मदनः सिक्थके स्मरे ।	
राडे वसन्ते धत्तूरे मलिनं कृष्णदोषयोः	॥ ३८९ ॥
मलिनी रजस्वलायां मण्डनं तु प्रसाधने ।	
मण्डनोऽलङ्कारिण्यौ स्यान्मार्जनो लोभशाखिनि	॥ ३९० ॥

मार्जनं शुद्धिकरणे मार्जना मुरजध्वनौ ।	
मालिन्युमायां गङ्गायां चम्पावृत्तप्रभेदयोः	॥ ३९१ ॥
मालिक्यां मिथुनो रशौ मिथुनं पुंस्त्रियोयुगे ।	
मुण्डनं रक्षणे क्षौरै मेहनं मूत्रशिशनयोः	॥ ३९२ ॥
मैथुनं स्तसङ्गत्योः यमनं यमबन्धयोः ।	
यापनं कालविक्षेपे निरासे वर्तनेऽपि च	॥ ३९३ ॥
योजनं चतुष्कोश्यां स्याद्योगपरमात्मनोः	
रसनं ध्वनिते स्वादे रसज्ञारास्नयोरपि	॥ ३९४ ॥
रञ्जनं रञ्जके रक्तचन्दनेऽप्यथ रञ्जनी ।	
मञ्जिष्ठारोचनानीलीगुण्डासु रजनी निशि	॥ ३९५ ॥
लाक्षानीलीहरिद्रासु रधनं प्राप्तितोषयोः ।	
साधने रेचनी गुण्डा दन्ती रोचनिका त्रिवृत्	॥ ३९६ ॥
रोदनं त्वश्रुणि क्रन्दे रोचनः कूटशाल्मलौ ।	
रोचना रक्तकल्हारे गोपित्ते वरयोषिति	॥ ३९७ ॥
लङ्घनं भोजनत्यागे प्लवने क्रमणेऽपि च ।	
ललामो वल्ललामाश्वे शृङ्गे चिह्नपताकयोः	॥ ३९८ ॥
रम्ये प्रधाने भूषायां पुन्द्रे पुच्छप्रभावयोः ।	
ललना स्त्रीनाडिजिह्वाः लाञ्छनं लक्ष्मसंज्ञयोः	॥ ३९९ ॥
लाङ्गली स्याद् वलभद्रे नालिकेरेऽथ लेखनम् ।	
भूर्जे च्छेदे लिपिन्यासे व्यसनं निष्फलोद्यमे	॥ ४०० ॥
दैवानिष्टफले सक्तौ स्त्रीपानमृगयादिषु ।	
पापे विपत्तावशुभे व्यञ्जनं श्मश्रुचिह्नयोः	॥ ४०१ ॥
तेमनेऽवयवे कादौ वमनं छर्दनेऽर्दने ।	
वसनं छादने वस्त्रे वर्जनं त्यागर्हिसयोः	॥ ४०२ ॥

वर्द्धनं छेदने वृद्धौ वर्द्धनी तु गलन्तिका ।	
वपनं मुण्डने बीजाधानेऽथ वर्त्तनी पथि	॥ ४०३ ॥
वर्त्तने तर्कुपिण्डे च वनश्वा विप्रतारके ।	
शार्दूले गन्धमाजरि वामनो दिग्गजेऽच्युते	॥ ४०४ ॥
खर्वेऽङ्कोठे वाहिनी तु सेनातद्भेदसिन्धुषु ।	
स्याद्वाणिनी तु नर्तक्यां छेकमतस्त्रियोरपि	॥ ४०५ ॥
वितानं कदके यज्ञे विस्तारे कर्तृकर्मणि ।	
तुच्छे मन्दे वृत्तभेदे शून्यावसरयोरपि	॥ ४०६ ॥
विज्ञानं कार्मणे ज्ञाने विलग्नं मध्यलग्नयोः ।	
विक्लिन्ना जीर्णशीर्णाद्राः विलीनौ लीनविद्रुतौ	॥ ४०७ ॥
विषघ्नः शिरीषतरौ विषघ्ना त्रिवृताऽमृता ।	
विच्छिन्नं तु कुटिले स्यात्समालम्बविभक्तयोः	॥ ४०८ ॥
विमानं देवतायाने सप्तभूमगृहेऽपि च ।	
विधानं हस्तिकवले प्रेरणेऽभ्यर्चने धने	॥ ४०९ ॥
वेतनोपायविधिषु प्रकारे वैरकर्मणि ।	
विपन्नो भुजगे नष्टे विश्वप्सा वह्निचन्द्रयोः	॥ ४१० ॥
समीरणे कृतान्ते च विलासी भोगिसर्पयोः ।	
विषयी विषयासक्ते वैषयिकजने नृपे	॥ ४११ ॥
कामे विषयि हृषीके व्युत्थानं प्रतिरोधने ।	
विरोधाचरणे स्वैरवृत्तौ समाधिपारणे	॥ ४१२ ॥
वृजिनः केशे वृजिनं भुग्नेऽघे स्वतर्कर्मणि ।	
वेष्टनं मुकुटे कर्णशष्कुल्युष्णीषयोर्वृतौ	॥ ४१३ ॥
वेदना ज्ञाने पीडायां शयनं स्वापशय्ययोः ।	
रते शमनस्तु यमे शमनं शान्तिर्हिसयोः	॥ ४१४ ॥

श्वसनं श्वासे श्वसनः पवने मदनद्रुमे ।	
शकुनं स्यादैवशंसि निमित्ते शकुनः खगे	॥ ४१५ ॥
शकुनिः खगे करणभेदे कौरवमातुले ।	
शतघ्नी तु वृश्चिकाल्यां शस्त्रभेदकरञ्जयोः	॥ ४१६ ॥
शासनं नृपदत्तोर्व्यां शास्त्राज्ञालेखशास्तिषु ।	
शिखरी कोट्टकोयष्ट्योर्दुर्मेऽपामार्गशैलयोः	॥ ४१७ ॥
शिखण्डी कुक्कुटे चित्रमेखले बर्हिबर्हयोः ।	
भीष्मारौ बाणे शृङ्गारी सुवेषे क्रमुके द्विपे	॥ ४१८ ॥
श्लेष्मघ्ना स्यान्मल्लिकायां कम्पित्यकफणिञ्जयोः ।	
शोभनः सुन्दरे योगे सवनं स्नानयागयोः	॥ ४१९ ॥
सोमनिर्दलने चापि सदनं जलसद्गनोः ।	
स्तननं कुन्थने मेघगर्जितध्वनिमात्रयोः	॥ ४२० ॥
स्पर्शनं हृषीके दाने, स्पर्शं च स्पर्शनोऽनिले ।	
स्यन्दनं श्रवणे तोये स्यन्दनस्तिनिशे रथे	॥ ४२१ ॥
संव्यानं छादने वस्त्रे समानो देहमारुते ।	
वर्णभित्सत्समैकेषु सन्तानोऽपत्यगोत्रयोः	॥ ४२२ ॥
सन्ततौ देववृक्षे च संस्थानं त्वाकृतौ मृतौ ।	
चतुष्पथे सन्निवेशे सज्जनं घट्टगुल्मके	॥ ४२३ ॥
सज्जनस्तु कुलीने स्यात्सज्जनापि च कल्पना ।	
संधानं तु संघट्टनेऽभिषवे संधेनी तु गौः	॥ ४२४ ॥
वृषाक्रान्ताऽकालदुग्धा स्थापनं तु निवेशने ।	
पुंसवने समाधौ च साधनं सिद्धसैन्ययोः	॥ ४२५ ॥
उपायेऽनुगमे मेद्रे निवृत्तौ कारके वधे ।	
दापने मृतसंस्कारे प्रमाणे गमने धने	॥ ४२६ ॥

सुकर्मा योगभेदे स्यात्सत्क्रिये देवशिल्पिनि ।	
सुदामा पर्वते मेघे सुधन्वा त्वष्टृधन्विनोः	॥ ४२७ ॥
सुपर्वा पर्वणि शरे त्रिदशे वंशधूमयोः ।	
सूचना स्यादभिनये गन्धने व्यधने दृशि	॥ ४२८ ॥
सेवनं सीवनोपास्त्योः सेनानीः सैन्यपे गृहे ।	
हायनोऽर्चिब्रीहिवर्षे ह्लादिनी वज्रविद्युतोः	॥ ४२९ ॥
हिण्डनं क्रीडारतयोयनिऽनूपस्तु सैरिभे ।	
जलप्रायेऽप्पथावापः पातभेदालवालयोः	॥ ४३० ॥
प्रक्षेपे भाण्डपचनेऽप्याक्षेपः परिभर्त्सने ।	
काव्यालङ्करणाकृष्ट्योः स्यादाकल्पस्तु मण्डने	॥ ४३१ ॥
कल्पने चाप्युलपस्तु गुल्मिनी तृणभेदयोः ।	
उडुपः प्लवशशिनोः कलापो बर्हतूणयोः	॥ ४३२ ॥
संहतौ भूषणे काञ्चयां कच्छपो मल्लबन्धके ।	
कमठे कच्छपी वीणा कसिपुर्भोज्यवस्त्रयोः	॥ ४३३ ॥
एकैकस्मिन्द्वयोश्चापि काश्यपो मुनिमीनयोः ।	
काश्यप्युर्व्यां कुतपस्तु छागकम्बलदर्भयोः	॥ ४३४ ॥
वैश्वानरे दिनकरे द्विजन्मन्यतिथौ गवि ।	
भागिनेयेऽष्टमांशेऽह्नौ वाद्येऽथ कुटपो मुनौ	॥ ४३५ ॥
निष्कुटे मानभेदे च कुणपः पूतगन्धिनि ।	
शवे जिह्वापस्तु शुनि व्याघ्रे द्वीपिबिडालयोः	॥ ४३६ ॥
पादपो द्वौ पादपीठे पादपा पादरक्षणे ।	
रक्तपः स्याद्घातुधाने रक्तपा तु जलौकसि	॥ ४३७ ॥
विटपः पल्लवे स्तम्बे विस्तारे षिङ्गशाखयोः ।	
सुरूपस्तु बुधे रम्ये प्राप्तरूपाभिरूपवत्	॥ ४३८ ॥

कदम्बः सर्षपे नीपे कदम्बं निकुरुञ्चके ।	
कलम्बो नालिकाशाके पृषत्वे नीपपादपे	॥ ४३९ ॥
कादम्बः कलहंसेष्वाः नितम्बः कटिरोधसोः ।	
स्त्रियाः पश्चात्कटौ सानौ प्रलम्बस्तु प्रलम्बनम्	॥ ४४० ॥
दैत्यस्तालाङ्कुरः शाखा प्रालम्बः स्यात्पयोधरे ।	
त्रपुसे हारभेदे च भूजम्बूस्तु विकङ्कते	॥ ४४१ ॥
गोधूमाह्वयधान्ये च हेरम्बः शौर्यगर्विते ।	
महिषे विघ्नराजे चारम्भस्तु वधदर्पयोः	॥ ४४२ ॥
त्वरयामुद्यमे चाप्यात्मभूः ब्रह्मणि मन्मथे ।	
ऋषभः स्यादादिजिने वृषभे भेषजे स्वरे	॥ ४४३ ॥
कर्णरन्ध्रे कालपुच्छे श्रेष्ठे चाप्युत्तरस्थितः ।	
ऋषभी तु शूकशिम्ब्यां पुरुषाकारयोषिति	॥ ४४४ ॥
विधवायां सिरलायां करभी मय उष्ट्रके ।	
अङ्गुलेश्च कनिष्ठयां मणिबन्धस्य चान्तरे	॥ ४४५ ॥
ककुभो वीणाप्रसेवे रागभेदेऽर्जुनद्रुमे ।	
कुसुम्भं तु शातकुम्भे स्याल्लब्धायां कमण्डलौ	॥ ४४६ ॥
गर्दभो रासभे गन्धे गर्दभी जन्तुरुक्भिदोः ।	
गर्दभं कुसुमभेदे दुर्लभः कच्छुरे प्रिये	॥ ४४७ ॥
दुष्प्रापेऽपि दुन्दुभिस्तु भेर्या दितिसुते विषे ।	
अक्षबिन्दुत्रिकद्वन्द्वे निकुम्भः कुम्भकर्णजे	॥ ४४८ ॥
दन्त्यां च वल्लभोऽध्यक्षे कुलीनाश्चे प्रियेऽपि च ।	
वर्षाभूः पुनर्नवायां स्याद् गण्डूपदभेकयोः	॥ ४४९ ॥
विष्कम्भो विस्तृतौ योगविशेषप्रतिबन्धयोः ।	
योगिनां च बन्धभेदे रूपकाऽवयवेऽपि च	॥ ४५० ॥

विस्त्रम्भः केलिकलहे विश्वासे प्रणये वधे ।	
वृषभः स्यादादिजिने वृषपुङ्गवयोरपि	॥ ४५१ ॥
सनाभिर्ज्ञातिसदृशोः सुरभिर्हेम्नि चम्पके ।	
जातीफले मातृभेदे रम्ये चैत्रवसन्तयोः	॥ ४५२ ॥
सुगन्धौ गवि सल्लव्यामधमो न्यूनगर्ह्ययोः ।	
आगमस्त्वागतौ शास्त्रेऽप्याश्रमो व्रतिनां मठे	॥ ४५३ ॥
ब्रह्मचर्यादिचतुष्केऽप्युत्तमा दुग्धिकौषधे ।	
उत्तमं तु प्रधाने स्यात्कलमः शालिचौरयोः	॥ ४५४ ॥
कुसुमं स्त्रीरजोनेत्ररोगयोः फलपुष्पयोः ।	
कृत्रिमं लवणभेदे कृत्रिमः कृतसिल्हयोः	॥ ४५५ ॥
गोधूमो भेषजे नागरङ्गब्रीहिप्रभेदयोः ।	
गोलोमी वारयोषायां षड्गन्धासितदूर्वयोः	॥ ४५६ ॥
गौतमो गणभृद्भेदे शाक्यसिंहर्षिभेदयोः ।	
गौतम्युमायां रोचन्यां तलिमं तल्पखड्गयोः	॥ ४५७ ॥
विताने कुट्टिमे चापि दाडिमः करकैलयोः ।	
निष्क्रमो निर्गमे बुद्धिसम्पत्तौ दुष्कुलेऽपि च	॥ ४५८ ॥
नियमः स्यात्प्रतिज्ञायां निश्चये यन्त्रणे व्रते ।	
निगमाः पूर्वणिग्वेदनिश्चयाध्ववणिक्पथाः	॥ ४५९ ॥
नैगमो नयपौरोपनिषद्दृतिषु वाणिजे ।	
प्रथमः स्यात्प्रधानाद्योः प्रक्रमोऽवसरे क्रमे	॥ ४६० ॥
पञ्चमो रुचिरे दक्षे पञ्चानामपि पूरणे ।	
रगभेदे पञ्चमी तु द्रौपद्यां परमः परे	॥ ४६१ ॥
अग्रेसरप्रथमयोरौकारे परमं पुनः ।	
स्यादव्ययमनुज्ञायां प्रतिमा प्रतिरूपके	॥ ४६२ ॥

गजस्य दन्तभेदे च मध्यमो मध्यजस्वरे ।	
देहमध्ये मध्यदेशे मध्यमा कर्णिकाङ्गुलिः	॥ ४६३ ॥
रका रजस्वला चापि व्यायामः पौरुषे श्रमे ।	
वियामे दुर्गसंचारे विलोममरघट्टके	॥ ४६४ ॥
विलोमो वरुणे सर्पे प्रतापे कुकुरेऽपि च ।	
विलोमी स्यादामलक्यां विक्रमः शक्तिसंपदि	॥ ४६५ ॥
क्रान्तौ च विद्रुमो वृक्षे प्रवालेऽप्यथ विभ्रमः ।	
शोभायां संशये हावे सत्तमः श्रेष्ठपूज्ययोः	॥ ४६६ ॥
साधिष्ठे सम्भ्रमो भीतौ संवेगादरयोरपि ।	
सुषीमः शिशिरे रम्ये सुषमं रुचिरे समे	॥ ४६७ ॥
सुषमा तु स्यात्परमशोभायां कालभिद्यपि ।	
अत्ययोऽतिक्रमे दोषे विनाशे दण्डकच्छ्रयोः	॥ ४६८ ॥
अवध्यमवधार्ये स्यादनर्थकवचस्यपि ।	
अभयमुशीरभीत्योरभया तु हरीतकी	॥ ४६९ ॥
अनयोऽशुभदैवे स्याद्विपदव्यसनयोरपि ।	
अश्वीयमश्वसंघेऽश्वहितेऽधृष्यः प्रगल्भके	॥ ४७० ॥
अधृष्या निम्नगाभेदेऽहल्या गौतमयोषिति ।	
सरोभेदेऽप्यभिख्या तु शोभायां कीर्तिसंज्ञयोः	॥ ४७१ ॥
अहार्यो हर्तुमशक्ये शैलेऽथाशय आश्रये ।	
अभिप्रायपनसयोरदित्यस्त्रिदशार्कयोः	॥ ४७२ ॥
आत्रेयो मुनिरात्रेयी पुष्पवत्यां सरिद्धिदि ।	
आतिथ्योऽतिथौ तद्योग्येष्याम्नायः कुल आगमे	॥ ४७३ ॥
उपदेशे चेन्द्रियं तु चक्षुरादिषु रेतसि ।	
उदयः पर्वतोन्नत्योरुर्णायुरविकम्बले	॥ ४७४ ॥

ऊर्णनाभे च मेघे चौर्येयमेणीत्वगादिके ।	
रतबन्धभिदि स्त्रीणां कषायः सुरभौ रसे	॥ ४७५ ॥
रगवस्तुनि निर्यासे क्रोधादिषु विलेपने ।	
वर्णे कालेयस्तु दैत्ये कालेयं कुङ्कुमं यकृत्	॥ ४७६ ॥
कुलायः पक्षिणां स्थानगेहयोः क्षेत्रीयास्त्रयः ।	
अन्यदेहचिकित्सार्हाऽसाध्यरूक्-पारदारिकाः	॥ ४७७ ॥
क्षेत्रियं क्षेत्रजे तृणे गाङ्गेयं स्वर्णमुस्तयोः ।	
कसेरुण्यथ गाङ्गेयो गाङ्गवत् स्कन्दभीष्मयोः	॥ ४७८ ॥
चक्षुष्यः सुभगे पुण्डरीकवृक्षे रसाञ्जने ।	
कतकेऽक्षिहिते चापि चक्षुष्या तु कुलच्छिका	॥ ४७९ ॥
चाम्पेयो हेम्नि किञ्जल्के चम्पके नागकेसरे ।	
जघन्यं शिशनगर्ह्येऽन्त्ये जटायुर्गुगुलौ खगे	॥ ४८० ॥
तपस्यः फाल्गुने मासे तपस्या नियमस्थितौ ।	
द्वितीया तिथिगेहिन्योर्द्वितीयः पूरणे द्वयोः	॥ ४८१ ॥
नादेयी जलवानीरे भूजम्बूनागरङ्गयोः ।	
काङ्गुष्टे च जपायां च निकायः सदासङ्ख्योः	॥ ४८२ ॥
परमात्मनि लक्ष्ये च प्रणयः प्रेमयाच्चयोः ।	
विस्त्रम्भे प्रसरे चापि प्रत्ययो ज्ञानरन्ध्रयोः	॥ ४८३ ॥
विश्वासे शपथे हेतावाचारप्रथितत्वयोः ।	
अधीने निश्चये स्यादौ प्रणाय्यः कामवर्जिते	॥ ४८४ ॥
असम्मते प्रसव्यस्तु प्रतिकूलानुकूलयोः ।	
प्रतीक्ष्यः प्रतिपाल्ये स्यात्पूज्ये च प्रलयो मृतौ	॥ ४८५ ॥
संहारे नष्टचेष्टत्वे पर्यायोऽवसरे क्रमे ।	
निर्माणद्रव्यधर्मे च पर्जन्यो गर्जदम्बुदे	॥ ४८६ ॥

वासवे मेघशब्दे च पयस्यं तु पयोभवे ।	
पयोहिते पयस्या तु काकोली दुग्धिकापि च	॥ ४८७ ॥
प्रक्रिया तूत्पादने स्यादधिकारप्रकारयोः ।	
पानीयं पेयजलयोः पारुष्यस्तु बृहस्पतौ	॥ ४८८ ॥
पारुष्यं परुषभावे संक्रन्दनवनेऽपि च ।	
पौलस्त्यो रवणे श्रीदे भ्रातृव्यो भ्रातृजे रिपौ	॥ ४८९ ॥
भुजिष्यः स्यादनाधीने किङ्करे हस्तसूत्रके ।	
भुजिष्या गणिकादास्योः मलयः पर्वतान्तरे	॥ ४९० ॥
शैलांशे देश आरामे मलया त्रिवृतौषधौ ।	
मङ्गल्यो रुचिरेऽश्वत्थे त्रायमाणे मसूरके	॥ ४९१ ॥
बिल्वे मङ्गल्यं तु दग्नि मङ्गल्या रोचना शमी ।	
शतपुष्पा शुक्लवचा प्रियङ्गुः शङ्खपुष्प्यपि	॥ ४९२ ॥
अधःपुष्पी मृगयस्तु फेरौ ब्रह्मणि लुब्धके ।	
रहस्यं गोपनीये स्याद्रहस्या सरिदन्तरे	॥ ४९३ ॥
लौहित्योऽब्धौ नदे व्रीहौ ब्रह्मण्यो ब्रह्मणे हिते ।	
शनैश्चरे व्यवायस्तु मैथुनव्यवधानयोः	॥ ४९४ ॥
वदान्यः प्रियवाग्दानशीलयोरुभयोरपि ।	
वक्तव्यो वाच्यवद्गर्ह्ये वचोऽहहीनयोरपि	॥ ४९५ ॥
वलयः कङ्कणं कण्ठरुक् वालेयस्तु गर्दभे ।	
वलयर्थे कोमलेऽङ्गारे वल्लर्या विजयो जये	॥ ४९६ ॥
पार्थे विमाने विजयोमातत्सख्योस्तिथावपि ।	
विषयो यस्य यो ज्ञातस्तत्र गोचरदेशयोः	॥ ४९७ ॥
शब्दादौ जनपदे च विस्मयोऽद्भुतदर्पयोः ।	
विनयः शिक्षाप्रणत्योर्विनया तु वलौषधौ	॥ ४९८ ॥

विशल्या लाङ्गली दन्तीगुडूचीत्रिपुटसु च ।	
शल्येन रहितायाञ्च प्रियायां लक्ष्मणस्य च	॥ ४९९ ॥
श्वशुर्यो देवरे श्याले शाण्डिल्यः पावकान्तरे ।	
बिल्वे मुनौ च शालेयं शतपुष्पाह्वयौषधे	॥ ५०० ॥
क्षेत्रे च शालिधान्यस्य शीर्षण्यं शीर्षरक्षणे ।	
शीर्षण्यो विशदे केशे शैलेयं शैलसंभवे	॥ ५०१ ॥
सिन्धूत्थे तालपर्ण्याञ्च शैलेयस्तु मधुव्रते ।	
समयः शपथे भाषासंपदोः कालसंविदोः	॥ ५०२ ॥
सिद्धान्ताचारसंकेतनियमावसरेषु च ।	
क्रियाकारे च निर्देशे संस्थायो विस्तृतौ गृहे	॥ ५०३ ॥
सन्निवेशे सन्नयस्तु समवायानुसैन्ययोः ।	
सामर्थ्यं योग्यताशक्त्योः सौरभ्यं गुणगौरवे	॥ ५०४ ॥
सौगन्ध्ये चारुतायाञ्च हिरण्यं पुनरक्षये ।	
प्रधानधातौ कनके मानभेदे कपर्दके	॥ ५०५ ॥
द्रविणाकुप्ययोश्चापि हृच्छयो मन्मथात्मनोः ।	
हृदयं वक्षसि स्वान्ते वृक्षायाममरः सुरे	॥ ५०६ ॥
स्नुहीवृक्षेऽस्थिसंहारेऽप्यमरा त्वमरावती ।	
स्थूणा दूर्वा गुडूची चान्तरं रन्ध्रावकाशयोः	॥ ५०७ ॥
मध्ये विनार्थे तादर्थ्ये विशेषेऽवसरेऽवधौ ।	
आत्मीयाऽत्मपरीधानान्तरिद्धि बाह्येष्वथावरम्	॥ ५०८ ॥
चरमेऽवरा तु गौरीगजजङ्घान्त्यदेशयोः ।	
अक्षरं स्यादपवर्गे परमब्रह्मवर्णयोः	॥ ५०९ ॥
गगने धर्मतपसोरध्वरे मूलकारणे ।	
अधरोऽनूद्धर्वाहीनोष्ठेष्वम्बरं व्योमवस्त्रयोः	॥ ५१० ॥

कर्पासे सुरभिद्रव्येऽरं छदकपाटयोः ।	
अङ्कुरो रोम्नि सलिले रुधिराभिनवोद्गमे	॥ ५११ ॥
अजिरं दुदुरे काये विषये प्राङ्गणेऽनिले ।	
अशिरोऽर्के राक्षसेऽग्नौ अङ्गारोऽलातभौमयोः	॥ ५१२ ॥
अण्डीरः शक्तनरयोरसुरः सूर्यदैत्ययोः ।	
असुरा रजनीवास्योरगुरुस्त्वगुरौ लघौ	॥ ५१३ ॥
शिशपायामथाहारो हार आहरणेऽशने ।	
आसारो वेगवद्वर्षे सुहृद्बलप्रसारयोः	॥ ५१४ ॥
आकार इङ्गिताकृत्योराधारो जलधारणे ।	
आलवालेऽधिकरणेऽप्याकरो निकरे खनौ	॥ ५१५ ॥
इतरः पामरेऽन्यस्मिन्नित्वरः क्रूरकर्मणि ।	
पथिके दुर्विधे नीचे स्यादित्वर्यभिसारिका	॥ ५१६ ॥
ईश्वरः स्वामिनि शिवे मन्मथेऽपीश्वराद्रिजा ।	
उदरं तुन्दरणयोरुत्तरं प्रवरोर्द्धवयोः	॥ ५१७ ॥
उदीच्यप्रतिवचसोरुत्तरस्तु विराटजे ।	
उद्धारः स्यादृणोद्धृत्योरुदारो दक्षिणो महान्	॥ ५१८ ॥
दातोर्वरा तु भूमात्रे सर्वसस्याढ्यभुव्यपि ।	
ऋक्षरं वारिधारायामृक्षरः पुनर्ऋत्विजि	॥ ५१९ ॥
एकाग्रौ तद्गताव्यग्रावौशीरं शयनासने ।	
उशीरजे चामरे च दण्डे कररः खगे	॥ ५२० ॥
करीरे क्रकचे दीने कर्बुरं काञ्चने जले ।	
कर्बुरो राक्षसे पापे शबले कन्दरोऽङ्कुशे	॥ ५२१ ॥
विवरे च गुहायाञ्च कर्करो मकुरे दृढे ।	
कदरः श्वेतखदिरे क्रकचक्षुद्रोगयोः	॥ ५२२ ॥

कर्पस्तु कटाहे स्याच्छस्त्रभेदकपालयोः ।	
कङ्करं कुत्सिते तके कडारो दासपिङ्गयोः	॥ ५२३ ॥
कज्जारः कुञ्जरे सूर्ये जरटे द्रुहिणे मुनौ ।	
करीरः कलशे वंशाङ्कुरवृक्षविशेषयोः	॥ ५२४ ॥
कलत्रं तु श्रोणौ भार्यायां दुर्गस्थाने च भूभुजाम् ।	
कटित्रं तु कटीवस्त्रे रसनाचर्मभेदयोः	॥ ५२५ ॥
कच्छुरः पुंश्चले पामासहिते कच्छुरा शढी ।	
दुःस्पर्शा शूकशिम्बी च कवरं लवणाम्लयोः	॥ ५२६ ॥
कबरी केशविन्यासशाकयोः कन्धरोऽम्बुदे ।	
कन्धरा तु शिरोधौ स्यात् कशेरुः पृष्ठकीकसे	॥ ५२७ ॥
तृणजातौ कन्दभेदे कणेरुस्तु गणेरुवत् ।	
वेश्येभीकर्णिकारेषु कटप्रू रक्षदेवने	॥ ५२८ ॥
विद्याधरेऽस्त्रपे रुद्रे कान्तारं दुर्गवर्त्मनि ।	
महारण्योपसर्गाद्योः काननेक्षुविशेषयोः	॥ ५२९ ॥
काश्मीरं पुष्करमूले टण्ककुङ्कुमयोरपि ।	
कावेरी तु हरिद्रायां विश्वायां [वेश्यायां] सरिदन्तरे	॥ ५३० ॥
किर्मीरः शबले दैत्ये किशोरे हयशावके ।	
सूर्ये यून्यथ किंशारूधान्यशूके शरेऽपि च	॥ ५३१ ॥
कुहरं गह्वरे छिद्रे कुक्कुरं ग्रन्थिपर्णके ।	
कुक्कुरः श्वा कुबेरस्तु धनदे नन्दिपादपे	॥ ५३२ ॥
कुर्परो जानुकफणी कुमारोऽश्वानुचारके ।	
युवराजे शिशौ स्कन्दे शुक्रे वरुणपादपे	॥ ५३३ ॥
कुमारं जात्यकनके कुमारी त्वपराजिता ।	
नदीभिद्रामतरणी कन्यका नवमाल्युमा	॥ ५३४ ॥

जम्बुद्वीपविभागश्च कुटारं केवले रते ।	
कुञ्जरोऽनेकपे केशे कुञ्जरा धातकीद्रुमे	॥ ५३५ ॥
पाटलायां कुठारुर्दुकीशयोः कूबरः पुनः ।	
कुब्जे युगन्धरे रम्ये केसरो नागकेसरे	॥ ५३६ ॥
तुरङ्गसिंहयोः स्कन्धकेशेषु बकुलद्रुमे ।	
पुन्नागवृक्षे किञ्जल्के स्यात्केसरं तु हिङ्गुनि	॥ ५३७ ॥
केदारः क्षेत्रभिद्यालवाले शङ्करशैलयोः ।	
केनारः कुम्भिनरके शिरःकपालसंधिषु	॥ ५३८ ॥
केटिरुः शक्रगोपे स्यान्नकुले पाकशासने ।	
कोट्टारो नागरे कूपे पुष्करिण्याश्च पाटके	॥ ५३९ ॥
खर्परस्तरुकरे भिक्षापात्रे धूर्तकपालयोः ।	
खपुरो मुस्तके पूगे लसके खपुरं घटे	॥ ५४० ॥
खर्जूरं रूप्यफलयोः खर्जूरः कीटवृक्षयोः ।	
खण्डाभ्रमभ्रावयवे स्त्रीणां दन्तक्षतान्तरे	॥ ५४१ ॥
खदिरी शाके खदिरो दन्तधावनचन्द्रयोः ।	
खिङ्खिस्तु शिवाभेदे खट्वाङ्गे वारि वालके	॥ ५४२ ॥
खिखिरावद् बहुत्वे च गह्वरो बिलदम्भयोः ।	
कुञ्जेऽथ गर्गरो मीने स्याद् गर्गरी तु मन्थनी	॥ ५४३ ॥
गान्धारो रगसिन्दूरस्वरेषु नीवृदन्तरे ।	
गायत्री खदिरे छन्दोविशेषे गोपुरं पुनः	॥ ५४४ ॥
मुस्तके द्वारि पृष्ठारे घर्घरस्तु नदान्तरे ।	
चलद्वारिध्वनौ घृके चन्दिश्चन्द्रहस्तिनोः	॥ ५४५ ॥
चत्वरं स्यात्पथां श्लेषे स्थण्डिलाङ्गणयोरपि ।	
चङ्कुरः स्यन्दने वृक्षे चकुरो नेत्रगोचरे	॥ ५४६ ॥

चाटुकारे चक्रगण्डावपि चातुरके यथा ।	
चमस्त्रामरे दैत्ये चमरी तु मृगान्तरे	॥ ५४७ ॥
चिकुरोऽहौ गृहबभ्रौ केशे चञ्चलशैलयोः ।	
पक्षिवृक्षभिदोश्चापि छिदिरोऽग्नौ पस्त्रधे	॥ ५४८ ॥
करवाले च रज्जौ च छित्वरो वैरिधूर्तयोः ।	
छित्त्वरं छेदनद्रव्ये जठरः कुक्षिवृद्धयोः	॥ ५४९ ॥
कठिने च जर्जरं तु वासवध्वजजीर्णयोः ।	
जम्बीरः प्रस्थपुष्पाख्यः शाके दन्तशठद्रुमे	॥ ५५० ॥
जलेन्द्रो जम्भकेऽम्भोधौ वरुणेऽप्यथ झर्झरः ।	
वाद्ये नदे कलियुगे झलरीवतु झल्लरी	॥ ५५१ ॥
वाद्यभेदे केशचक्रे टङ्कारो ज्याखेऽद्भुते ।	
प्रसिद्धौ चाथ टगरष्टङ्कणकेकराक्षयोः	॥ ५५२ ॥
टट्टरी त्वनृताख्यानलम्पापटहवाद्ययोः ।	
तमिस्रं तिमिरे कोपे तमिस्रा दर्शयामिनी	॥ ५५३ ॥
तमस्ततिः तिमिरं तु दृष्टिरेगान्धकारयोः ।	
तित्तिरिः पक्षिणि मुनौ तुषारे हिमदेशयोः	॥ ५५४ ॥
शीकरे हिमभेदे च तुवरी धान्यकं शुनी ।	
तूवरोऽश्मश्रुपुरुषे प्रौढाऽशृङ्गानडुह्यपि	॥ ५५५ ॥
दहरो मूषिका स्वल्पभ्रात्रोर्द्विम्भेऽथ दन्तुरः ।	
उन्नतदन्ते विषमे दर्दुरो भेकमेघयोः	॥ ५५६ ॥
वाद्यभाण्डे शैलभेदे दर्दुरं ग्रामजालके ।	
दर्दुरेमा दर्दरः स्यादीषद्भग्ने गिरावपि	॥ ५५७ ॥
दण्डारो वहने मत्तवारणे शरयन्त्रके ।	
कुम्भकारस्य चक्रे च द्वापरं संशये युगे	॥ ५५८ ॥

दासेर उष्ट्रे चेटे च दुर्धस्त्वृषभौषधौ ।	
दुःखधार्ये धूसरस्तु रासभे स्तोकपाण्डुरे	॥ ५५९ ॥
नरेन्द्रो वार्तिके राज्ञि विषवैद्येऽथ नागरम् ।	
शुण्ठीमुस्तकपौरैषु निर्जरस्त्वजरे सुरे	॥ ५६० ॥
निर्जरं तु तालपत्र्यां गुडूच्यां तत्त्वभिद्यपि ।	
निर्नरेऽर्काश्चे तुषाणौ निकरः सारसंघयोः	॥ ५६१ ॥
न्यायदातव्यवित्ते च निर्वरं तु गतत्रपे ।	
कठिने निर्भये सारे निकारस्तु पराभये	॥ ५६२ ॥
धान्याक्षेपे नीवरस्तु वास्तव्येऽपि वणिज्यपि ।	
प्रवरं संततौ गोत्रे श्रेष्ठे च प्रखरः पुनः	॥ ५६३ ॥
वेसरे हयसन्नाहे कुक्कुरेऽतिभृशं खरे ।	
प्रकरः कीर्णदुष्पादौ संहतौ प्रकरं पुनः	॥ ५६४ ॥
जोङ्गके प्रकरी त्वर्थप्रकृतौ चत्वरवनौ ।	
प्रस्तरः प्रस्तारे ग्राव्णि मणौ च प्रदरः शरे	॥ ५६५ ॥
भङ्गे रोगे प्रसरस्तु सङ्गरे प्रणये जवे ।	
प्रकारः सदृशे भेदे पङ्कारो जलकुब्जके	॥ ५६६ ॥
सोपाने शैवले सेतौ पदारः पादधूलिषु ।	
पादालिन्दे पवित्रं तु मध्ये ताप्रे कुशे जले	॥ ५६७ ॥
ओघोपकरणे चापि पवित्रा तु नदीभिदि ।	
प्रान्तरं कोटरेऽरण्ये दूरशून्यपथेऽपि च	॥ ५६८ ॥
पार्परे भस्मनि यमे जराटे नीपकेसरे ।	
क्षयरोगे भक्तसिक्त्वे पामरे नीचमूर्खयोः	॥ ५६९ ॥
पाटीरो मूलके वङ्गे तितउः वातिकेम्बुदे ।	
केदारो वेणुसारे च पाण्डुरो वर्णतद्वतोः	॥ ५७० ॥

पाण्डुरं तु मरुवके पिण्डारो भिक्षुके द्रुमे ।	
महिषीपालके क्षेपे पितरं मथि मुस्तके	॥ ५७१ ॥
उखायां च पिञ्जरस्तु पीतरक्तेऽश्वभिद्यपि ।	
पिञ्जरं शातकुम्भे स्यात्पीवरः स्थूलकूर्मयोः	॥ ५७२ ॥
पुष्करं द्वीपतीर्थाहिखगरागौषधान्तरे ।	
तूर्यास्येऽसिफले काण्डे शुण्डाग्रे खे जलेऽम्बुजे	॥ ५७३ ॥
बठरो वष्टशठयोः बन्धूरो रम्यनम्रयोः ।	
बन्धुरस्तु तयोर्हसे बन्धुजीवविडङ्गयोः	॥ ५७४ ॥
बन्धुरा पण्ययोषायां बर्बरा नीवृदन्तरे ।	
बर्बरस्तु हञ्जिकायां पामरे केशचक्रले	॥ ५७५ ॥
पुष्पे च बर्बरं शाके बर्करः पशुनर्मणोः ।	
बदरा स्यादेलापण्यां विष्णुक्रान्तौषधावपि	॥ ५७६ ॥
बदरी कोलिकार्पास्योः बदरन्तु तयोः फले ।	
बदरस्तु कर्पासास्थि भङ्गुरो वक्रनश्वरौ	॥ ५७७ ॥
भ्रामरं मधुदृषदोर्भास्करो वह्निसूर्ययोः ।	
भार्योरुरन्यस्त्रीपुत्रोत्पादके मृगशैलयोः	॥ ५७८ ॥
भृङ्गारी तु चीरिकायां भृङ्गारः कनकालुका ।	
मत्सरः परसम्पत्त्यक्षमायां तद्वति कुधि	॥ ५७९ ॥
कृपणे मत्सरा तु स्यान्मक्षिका मकरो निधौ ।	
नके राशिविशेषे च मन्दरो मन्थपर्वते	॥ ५८० ॥
स्वर्गमन्दारयोर्मन्दे बहले मधुरं विषे ।	
मधुरस्तु प्रिये स्वादौ रसे च रसवत्यपि	॥ ५८१ ॥
मधुरा मधुरापूर्या यष्टीमेदामधूलिषु ।	
मधुकुर्वकुटिकायां च मिश्रेया शतपुष्पयोः	॥ ५८२ ॥

मन्दिरो मकरावासे मन्दिरं नगरे गृहे ।	
मन्थरः सूचके कोशे वके मन्दे पृथौ मथि	॥ ५८३ ॥
मन्थरं तु कुसुम्भ्यां स्यान्मन्दारस्त्रिदशद्रुमे ।	
परिभद्रेऽर्कपर्णे च मसूरो मसुरोऽपि च	॥ ५८४ ॥
मसुरा मसूरा च चत्वारो पण्ययोषिति ।	
तथा ब्रीहिविशेषेऽपि मर्मरो वसनान्तरे	॥ ५८५ ॥
शुष्कपत्रध्वनौ चापि मर्मरी पीतदारुणि ।	
मयूरः केकिचूडाख्यौषध्यपामार्गकेकिनोः	॥ ५८६ ॥
महेन्द्रो वासवे शैले मञ्जरी तिलकद्रुमे ।	
वल्लर्या स्थूलमुक्तायां माठरो व्यासविप्रयोः	॥ ५८७ ॥
सूर्यानुगेऽथ मार्जारः स्यात् खट्वांशबिडालयोः ।	
मिहिरोऽर्केऽम्बुदे बुद्धे मुद्गरः कोरकास्त्रयोः	॥ ५८८ ॥
लोष्टादिभेदने चापि मुहिरो मूर्खकामयोः ।	
मुदिरः कामुके मेघे मकुरो मुकुरो यथा	॥ ५८९ ॥
कुलालदण्डे बकुले कोरकादर्शयोरपि ।	
मुर्मुरो मन्मथे सूर्यतुरगे तुषपावके	॥ ५९० ॥
रुधिरं घुसृणे रक्ते रुधिरो धरणीसुते ।	
वल्लरं कुञ्जमञ्जरीः क्षेत्रेऽनम्भसि शाद्वले	॥ ५९१ ॥
वल्लूरं तु वनक्षेत्रे वाहनोषरयोरपि ।	
शुष्कमांसे कोलमांसे वरत्रा वर्तिकक्षयोः	॥ ५९२ ॥
वागरो वारके शाणे निनीरे वाडवे वृके ।	
मुमुक्षौ पण्डिते चापि परित्यक्तभयेऽपि च	॥ ५९३ ॥
वासरो रागभेदेऽहि वार्दरं कृमिजे जले ।	
काकचिज्याश्च बीजे वाग्दक्षिणावर्तशङ्खयोः	॥ ५९४ ॥

वासुरा वासिता रात्र्योर्भुवि विष्टर आसने ।	
पादपे कुशमुष्ट्यै च विस्तारो स्तम्बविस्तृती	॥ ५९५ ॥
विदुरो नागरे धीरे धृतराष्ट्रानुजेऽपि च ।	
विकारो विकृतौ रागे विहारस्तु जिनालये	॥ ५९६ ॥
लीलायां भ्रमणे स्कन्धे विदारो युधि दारुणे ।	
विदारी रोगभेदे स्याच्छलपर्णीक्षुगन्धयोः	॥ ५९७ ॥
विधुरं स्यात्प्रविश्लेषे विकले विधुरा पुनः ।	
रसालायां विसरस्तु समूहे प्रसरेऽपि च	॥ ५९८ ॥
शर्वरो म्लेच्छभेदेऽप्सु हरेऽथ शम्बरं जले ।	
चित्रे बौद्धव्रतभेदे शम्बरो दानवान्तरे	॥ ५९९ ॥
मत्स्यैणगिरिभेदेषु शम्बरी पुनरौषधौ ।	
शर्करा खण्डविकृतौ कर्परांशे रुगन्तरे	॥ ६०० ॥
उपलायां शर्करायुग्देशे च शकलेऽपि च ।	
शर्वरी निशि नार्या च शक्वरी सरिदन्तरे	॥ ६०१ ॥
छन्दोजातौ मेखलायां शारीरं देहजे वृषे ।	
शार्वरं घातुके ध्वान्ते शावरो रोध्रपापयोः	॥ ६०२ ॥
अपराधे शावरी तु शूकशिम्ब्यथ शाक्वरम् ।	
छन्दोभिन् शाक्वरस्तूक्षा शालारं पक्षिपञ्जरे	॥ ६०३ ॥
सोपानहस्तिनखयोः शिखरं पुलकाग्रयोः ।	
पक्वदाडिमबीजाभमाणिक्यशकलेऽपि च	॥ ६०४ ॥
वृक्षाग्रे पर्वताग्रे च शिशिरः शीतले हिमे ।	
ऋतुभेदे शिलीन्ध्रस्तु तरुमीनप्रभेदयोः	॥ ६०५ ॥
शिलीन्ध्रं कदलीपुष्पे कवकत्रिपुट्यख्ययोः ।	
शिलीन्ध्री विहगी गण्डूपदीमृदथ शीकरः	॥ ६०६ ॥

वातास्तजलेऽम्बुकणे शुषिरं वाद्यगर्तयोः ।	
शुषिरोऽग्नौ सरन्त्रे च शृङ्गारो गजमण्डने	॥ ६०७ ॥
सुखे रसभेदे च शृङ्गारं नागसम्भवे ।	
चूर्णे लवङ्गपुष्पे च संस्तरः संस्तरे मखे	॥ ६०८ ॥
सङ्गरोऽङ्गीकृतौ युद्धे क्रियाकारे विषापदोः ।	
सङ्गरं तु फले शम्याः सम्भारः सम्भृतौ गणे	॥ ६०९ ॥
संस्कारः प्रतियत्नेऽनुभवे मानसकर्मणि ।	
गुणभेदेऽथ सङ्गारोऽवकरोऽग्निचट्टकृतौ	॥ ६१० ॥
सङ्गारी भुक्तकन्यायां सामुद्रं लवणान्तरे ।	
लक्षणे च शरीरस्य सावित्रस्तु महेश्वरे	॥ ६११ ॥
सावित्री देवताभेदे सिन्दूरं नागसम्भवे ।	
सिन्दूरस्तु वृक्षभेदे सिन्दूरी रक्तचेलिका	॥ ६१२ ॥
रोचनी धातकी सुन्दर्यङ्गनायां द्रुमान्तरे ।	
शुनास्तु शुनीस्तन्ये सर्पान्ते चटकेऽपि च	॥ ६१३ ॥
सैरन्ध्री परवेशमस्थशिल्पकृत्स्ववशस्त्रियाम् ।	
वर्णसंकरसंभूतस्त्रीमहल्लिकयोरपि	॥ ६१४ ॥
सौवीरं काञ्जिकस्रोताञ्जनयोर्बदरीफले ।	
स्यादर्गलं तु कल्लोले परिघेऽप्यनलोऽनिले	॥ ६१५ ॥
वसुदेवे वसौ वहावरलः समदद्विपे ।	
वके सर्जरसे चाप्यवेलस्तु स्यादपहवे	॥ ६१६ ॥
अवेला तु पूगचूर्णेऽचलस्तु गिरिकीलयोः ।	
अचला भुव्यञ्जलिस्तु कुडवे करसम्पुटे	॥ ६१७ ॥
अङ्गुलिः करशाखायां कर्णिकायां गजस्य च ।	
आभीलं भीषणे कृच्छ्रेऽपील्वलो मत्स्यदैत्ययोः	॥ ६१८ ॥

इल्वलास्तारकाभेदेऽप्युपलो ग्रावरल्योः ।	
उपला तु शर्करायामुत्पलं कुष्ठभूरुहे	॥ ६१९ ॥
इन्दीवरे मांसशून्येऽप्युज्ज्वलस्तु विकासिनि ।	
शृङ्गारे विशदे दीप्तेऽप्युत्तालंस्त्वरिते कपौ	॥ ६२० ॥
श्रेष्ठोत्कटकरालेषूत्फुल्लः स्त्रीकरणान्तरे ।	
विकस्वरोत्तालयोश्च कमलं क्लोम्निभेषजे	॥ ६२१ ॥
पङ्कजे सलिले ताम्रं कमलस्तु मृगान्तरे ।	
कमला श्रीवरनाय्योः कपिलो वह्निपिङ्गयोः	॥ ६२२ ॥
कुक्कुरे मुनिभेदे च कपिला शिशपातरौ ।	
पुण्डरीककरिण्यां च रेणुकागोविशेषयोः	॥ ६२३ ॥
कपालं कुष्ठरुग्भेदे घटादिशकले गणे ।	
शिरोऽस्थनि कन्दलं तु नवाङ्कुरे कलध्वनौ	॥ ६२४ ॥
उपरागे मृगभेदे कलापे कन्दलीदुमे ।	
करालो रौद्रतुङ्गोरुघूणतैलेषु दन्तुरे	॥ ६२५ ॥
करालं तु कुठेरे स्यात्कम्बलः कृमिसास्ययोः ।	
नागप्रभेदे प्रावारे वैकक्षे कम्बलं जले	॥ ६२६ ॥
कल्लोलोऽरौ हर्षवीच्योः कदली हरिणान्तरे ।	
रम्भायां वैजयन्त्यां च कामलः कामिरोगयोः	॥ ६२७ ॥
मरुदेशेऽवतंसे च काकोलो मौकुलौ विषे ।	
कुलाले काहलन्तु स्याद् भृशे चाव्यक्तवाचि च	॥ ६२८ ॥
शुष्के च वाद्यभेदे च काहली तरुणस्त्रियाम् ।	
किट्टालस्तु लोहगूथे ताम्रस्य कलशेऽपि च	॥ ६२९ ॥
कीलालं रुधिरं नीरे कुशलं क्षेमपुण्ययोः ।	
पर्याप्तौ कुशलोऽभिज्ञे कुवलं बदरीफले	॥ ६३० ॥

मुक्ताफलोत्पलयोश्च कुम्भिलो झषचौरयोः । श्लोकच्छायाहरे श्याले कुद्दालो भूमिदारणे	॥ ६३१ ॥
युगपत्रेऽथ कुटिलं भङ्गुरे कुटिला नदी । कुण्डलं वलये पाशे ताडङ्गे कुण्डली पुनः	॥ ६३२ ॥
काञ्चनाद्रौ गुडूच्यां च कुन्तलो हलकेशयोः । कुन्तलाः स्युर्जनपदे कुकूलं तु तुषानले	॥ ६३३ ॥
शङ्कुसंयुक्तगते च कुलालो घूकपक्षिणि । कुक्कुभे कुम्भकारे च कुचेलः स्यात्कुवाससि	॥ ६३४ ॥
कुचेलो त्वविद्धकर्ण्यो केवलं त्वेककृत्स्नयोः । निर्णीते कुहने ज्ञाने केवली ग्रन्थभिद्यपि	॥ ६३५ ॥
कोमलं मृदुले तोये कोहलो मुनिमद्ययोः । ग्रन्थिलो ग्रन्थिसहिते विकङ्कतकरीरयोः	॥ ६३६ ॥
गरलं पन्नगविषे तृणपूलकमानयोः । गन्धोली वरयशुण्ड्योर्भद्रायामथ गोकिलः	॥ ६३७ ॥
मुसले लाङ्गले चापि गोपालो गोपभूपयोः । स्याद्गौरिलस्तु सिद्धार्थे लोहचूर्णेऽथ चन्द्रिलः	॥ ६३८ ॥
नापिते वास्तुके रुद्रे चञ्चलोऽनिलकामिनोः । चञ्चला तु तडिलक्ष्म्योश्चपलश्चोरके चले	॥ ६३९ ॥
क्षणिके चिकुरे शीघ्रे पारते प्रस्तरान्तरे । मीने च चपला तु स्यात्पिप्पल्यां विद्युति श्रियाम्	॥ ६४० ॥
पुंश्चल्यामथ चत्वालो यज्ञकुण्डकगर्भयोः । चूडालश्चूडया युक्ते चूडालाऽपि च चक्रला	॥ ६४१ ॥
छगलश्छागे छगली वृद्धदारकभेषजे । छगलं तु नीलवस्त्रे जगलो मदनद्रुमे	॥ ६४२ ॥

मेदके कितवे पिष्टमद्येऽथ जटिलो जटी ।	
जटिला तु मांसिकायां जम्बूलः क्रकचच्छदे	॥ ६४३ ॥
जम्बूद्रुमेऽथ जम्बालं कदर्दमे शैवलेऽपि च ।	
जङ्गलो निर्जले देशे पिशितेऽप्यथ जम्भलः	॥ ६४४ ॥
जम्बीरे देवताभेदे जाङ्गलः स्यात्कपिञ्जले ।	
जाङ्गली तु शूकशिम्ब्यां जाङ्गुलं जालिनीफले	॥ ६४५ ॥
जाङ्गुली विषविद्यायां तरलो भास्वरे चले ।	
हारमध्यमणौ षिङ्गे तरला मद्यमुष्णिका	॥ ६४६ ॥
तमालो वरुणे पुण्ड्रेऽसौ तापिच्छेऽथ तण्डुलः ।	
विडङ्गे धान्यसारे च ताम्बूलं क्रमुकीफले	॥ ६४७ ॥
ताम्बूली नागवल्ल्यां स्यात्तुमुलं रणसंकुले ।	
तुमुलो बिभीतकद्रौ तैतिलं करणान्तरे	॥ ६४८ ॥
तैतिलो गण्डकपशौ दुकूलं सूक्ष्मवाससि ।	
क्षौमवस्त्रेऽथ धवलो महोक्षे सुन्दरे सिते	॥ ६४९ ॥
धवली गौर्नकुलस्तु पाण्डवप्राणिभेदयोः ।	
नकुली कुक्कुटीमांस्योर्नाभीलं तूत्तमस्त्रियाः	॥ ६५० ॥
वङ्क्षणे नाभिगर्भाण्डे नाकुली चव्यरास्नयोः ।	
कुक्कुटीकन्दे निचुलस्त्विज्जलद्रौ निचोलके	॥ ६५१ ॥
निस्तलन्तु बले वृत्ते निर्मलं विमलेऽभ्रके ।	
निर्माल्ये च निष्कलस्तु नष्टबीजे कलोज्झिते	॥ ६५२ ॥
नेपाली मनःशिला स्यात् सुवहा नवमाल्यपि ।	
प्रवालो विद्रुमे वीणादण्डेऽभिनवपल्लवे	॥ ६५३ ॥
प्रतलः पातालभेदे तताङ्गुलिकरेऽपि च ।	
पटलः तिलके नेत्ररोगे च्छदिषि संचये	॥ ६५४ ॥

पिटके परिचारे च पञ्चाला निवृदन्तरे ।	
पाञ्चाली पुत्रिकागीत्योः पललं पङ्कमांसयोः	॥ ६५५ ॥
तिलचूर्णे पललस्तु रक्षसे पाचलोऽनले ।	
अनिले रधनद्रव्ये पाकलो द्विरदज्वरे	॥ ६५६ ॥
पाकलं कुष्ठभैषज्ये पातालं वडवानले ।	
स्सातले पाटलं तु कुसुमश्वेतरक्तयोः	॥ ६५७ ॥
पाटलः स्यादाशुव्रीहौ पाटला पाटलिद्रुमे ।	
पांशुलो हरखट्वाङ्गे पुंश्चले पांसुला भुवि	॥ ६५८ ॥
पातली मृत्तिकापात्रे नारीवागुरयोरपि ।	
पिप्पलं सलिले वस्त्रच्छेदभेदेऽथ पिप्पलः	॥ ६५९ ॥
निरंशुले वृक्षपक्षिभेदयोः पिप्पली कणा ।	
पिङ्गलः कपिले वह्नौ रुद्रेऽर्कपारिपार्श्विके	॥ ६६० ॥
कपौ मुनौ निधेर्भेदे पिङ्गला कुमुदस्त्रियाम् ।	
कारयिकायां वेश्यायां नाडीभेदेऽथ पित्तलम्	॥ ६६१ ॥
पित्तवत्यास्कूटे च पित्तला तोयपिप्पली ।	
पिचुलो निचुले तोयवायसे ज्ञाबुकद्रुमे	॥ ६६२ ॥
पिञ्जलं स्यात्कुशपत्रे हरिद्राभेऽथ पिच्छिलः ।	
विज्जले पिच्छिला पोतकिकायां सरिदन्तरे	॥ ६६३ ॥
शाल्मलौ शिंशपायां च पिण्डिलो गणनापटौ ।	
स्थूलजङ्घे पुष्कलस्तु पूर्णे श्रेष्ठेऽथ पुद्गलः	॥ ६६४ ॥
काये रूपादिमदद्रव्ये सुन्दराकार आत्मनि ।	
पेशलः कुशले रम्ये फेनिलोऽरिष्टपादपे	॥ ६६५ ॥
फेनिलं मदनफले बदरे फेनवत्यपि ।	
बहुलं भूरिवियतोर्बहुलः पावके शितौ	॥ ६६६ ॥

कृष्णपक्षे बहुला तु सुरभ्यां नीलिकैलयोः ।	
बहुलास्तु कृत्तिकासु बिडालो वृषदंशके	॥ ६६७ ॥
पक्षिभेदेऽक्षिगोले च मण्डलो बिम्बदेशयोः ।	
भुजङ्गभेदे परिधे शुनि द्वादशराजके	॥ ६६८ ॥
संघाते कुष्ठभेदे च मञ्जुलन्तु जलाञ्चले ।	
रम्ये कुञ्जे मञ्जुलस्तु दात्यूहे मङ्गलं पुनः	॥ ६६९ ॥
कल्याणे मङ्गलो भौमे मङ्गला श्वेतदूर्विकाः ।	
महिला नार्या गुन्द्रायां मातुलो मदनद्रुमे	॥ ६७० ॥
धत्तुरेऽहिब्रीहिभिदोः पितुः श्यालेऽथमाचलः ।	
बन्दिचौरै रुजि ग्राहे मुसलं स्यादयोग्रके	॥ ६७१ ॥
मुसली तालमूल्याखुकर्णिका गृहगोधिका ।	
मेखलाद्रिनितम्बे स्याद्रसनाखड्गबन्धयोः	॥ ६७२ ॥
रसाल इक्षौ चूते च रसालं बोलसिल्हयोः ।	
रसाला दूर्वाविदार्योर्जिह्वामार्जितयोरपि	॥ ६७३ ॥
रामिलो रमणे कामे लाङ्गलं शिशनपुच्छयोः ।	
लाङ्गलं तालहलयोः पुष्पभिद्गृहदारुणोः	॥ ६७४ ॥
लाङ्गली जलपिप्पल्यां लोहलोऽस्फुटवादिनि ।	
शृङ्खलाधार्ये वञ्जुलस्त्वशोकतिनिशद्रुमे	॥ ६७५ ॥
वानीरे चाथ वण्टालः शूरयुन्नौखनित्रयोः ।	
वातूलो वातले वातसमूहे मारुतासहे	॥ ६७६ ॥
वामिलो दाम्भिके वामे विपुलः पृथ्वगाधयोः ।	
विपुलाऽऽर्याभिदि क्षोण्यां विमलोऽर्हति निर्मले	॥ ६७७ ॥
वृषलस्तुरगे शूद्रे शकलं रगवस्तुनि ।	
वल्कले त्वचि खण्डे च शम्बलं मत्सरे तटे	॥ ६७८ ॥

पाथेये च शयालुस्तु निद्रालौ वाहसे शुनि ।	
श्यामलः पिप्पले श्यामे शार्दूलो राक्षसान्तरे	॥ ६७९ ॥
व्याघ्रे च पशुभेदे च सत्तमे तूत्तरस्थितिः ।	
शाल्मलिः पादपे द्वीपे शीतलः शिशिरेऽर्हति	॥ ६८० ॥
श्रीखण्डे पुष्पकासीसासनपण्योः शिलोद्भवे ।	
शृगालो दानवे फेरौ शृगाली स्यादुपप्लवे	॥ ६८१ ॥
शङ्खलं पुंस्कटीकाञ्च्यां लोहरज्जौ च बन्धने ।	
शौष्कलः शुष्कमांसस्य पिण्डके पिशिताशिनि	॥ ६८२ ॥
षण्डाली सरसीतैलमानयोः कामुकस्त्रियाम् ।	
संकुलोऽस्पष्टवचने व्याप्ते च सरलस्त्वृजौ	॥ ६८३ ॥
उदारे पूतिकाष्ठे च सप्तला नवमालिका ।	
सातला पाटला गुञ्जा सन्धिलौकः सुरङ्गयोः	॥ ६८४ ॥
नान्द्यां सिध्मलः किलासी सिध्मला मत्स्यचूर्णके ।	
सुतलोऽट्टालिकाबन्धे पातालभुवनान्तरे	॥ ६८५ ॥
सुवेलः प्रणते शान्ते गिरिभेदेऽथ हेमलः ।	
कलादे शरटे ग्रावभिद्यभावः पुनर्मृतौ	॥ ६८६ ॥
असत्तायामथाक्षीवं वशिरे मदवर्जिते ।	
आहवः समरे यज्ञेऽप्याश्रवो वचनस्थिते	॥ ६८७ ॥
प्रतिज्ञायां च क्लेशे च स्यादार्तवमृतृद्भवे ।	
नारीरजसि पुष्पे चोद्धवः केशवमातुले	॥ ६८८ ॥
उत्सवे ऋतुवह्नौ चोत्सवोऽमर्षे महेऽपि च ।	
इच्छाप्रसर उत्सेके कारवीकृष्णजीरके	॥ ६८९ ॥
दीप्ये मधुरात्वक्पत्र्योः कितवः कनकाह्वये ।	
मत्ते च वञ्चके चापि केशवः केशसंयुते	॥ ६९० ॥

पुत्रागे वासुदेवे च कैतवं द्यूतदम्भयोः । कैरवः कितवे शत्रौ कैरवं सितपङ्कजे	॥ ६९१ ॥
कैरवी तु चन्द्रिकायां गन्धर्वस्तु नभश्चरे । पुंस्कोकिले गायने च मृगभेदे तुरङ्गमे	॥ ६९२ ॥
अन्तरा भवदेहे च गालवो मुनिलोभ्रयोः । गाण्डीवगाण्डिवौ चापमात्र पार्थधनुष्यपि	॥ ६९३ ॥
ताण्डवं तृणभिन्नाट्यभेदयोः त्रिदिवन्तु खे । स्वर्गे च त्रिदिवा नद्यां द्विजिह्वः खलसर्पयोः	॥ ६९४ ॥
निह्वः स्यादविश्वासेऽपलापे निकृतावपि । निष्पावः पवने शूर्पपवने निर्विकल्पके	॥ ६९५ ॥
वल्ले कडङ्गरे शिम्ब्यां प्रभवो जन्मकारणे । आद्योपलब्धये स्थानेऽपामूले मुनिभिद्यपि	॥ ६९६ ॥
प्रसवः पुष्पफलयोरपत्ये गर्भमोचने । उत्पादे च प्रसेवस्तु वीणाङ्गस्यूतयोर्दृतौ	॥ ६९७ ॥
प्रभावस्तेजसि शक्तौ पल्लवः किसले वले । वितपे विस्तरेऽलक्तरागे शृङ्गारषिङ्गयोः	॥ ६९८ ॥
पञ्चत्वं भावे पञ्चानां प्राणानामत्ययेऽपि च । पार्थिवो नृपतौ भूमिविकारे पार्थिवी तुका	॥ ६९९ ॥
पुङ्गवो गवि भैषज्ये प्रधाने चोत्तरस्थितः । फेरवो राक्षसे फेरौ बान्धवो बन्धुमित्रयोः	॥ ७०० ॥
भार्गवः परशुरामे सुधन्विनि मतङ्गजे । दैत्यगुरौ भार्गवी तु कृष्णदूर्वोमयोः श्रियाम्	॥ ७०१ ॥
भैरवो भीषणे रुद्रे रागभेदेऽथ माधवः । विष्णौ वसन्ते वैशाखे माधवी मधुशर्करा	॥ ७०२ ॥

वासन्ती कुट्टनी हाला राघवोऽब्धेर्झषान्तरे ।	
रघुजेऽप्यथ राजीवो गीनसारङ्गभेदयोः	॥ ७०३ ॥
राजीवमब्जे रौखो भीषणे नरकान्तरे ।	
वल्लवः स्यात्सूपकारे गोदोग्धरि वृकोदरे	॥ ७०४ ॥
वडवाऽश्विन्यां स्त्रीभेदे कुम्भदास्यां द्विजस्त्रियाम् ।	
वाडवं करणे स्त्रीणां वाडवौघे रसातले	॥ ७०५ ॥
वाडवो विप्र और्वे च विद्रवो धीः पलायनम् ।	
विभावः स्यात्परिचये रत्यादीनां च कारणे	॥ ७०६ ॥
विभवो धननिवृत्योः शात्रवं शत्रुसंचये ।	
शत्रुत्वे च शात्रवः सम्भवः कारणे जनौ	॥ ७०७ ॥
आधेयस्याधारनतिरिक्तत्वे च जिनेऽपि च ।	
सचिवः सहायेऽमात्ये सुषवी कृष्णजीरके	॥ ७०८ ॥
जीरके कारखेले च सैन्धवः सिन्धुदेशजे ।	
सिन्धुस्थे स्यादथादर्शष्टीकायां प्रतिपुस्तके	॥ ७०९ ॥
दर्पणे चाप्यथोड्डीशश्चण्डीशे शास्त्रभिद्यपि ।	
उपांशुर्जापभेदे स्यादुपांशु विजनेऽव्ययम्	॥ ७१० ॥
कर्कशो निर्दये क्रूरे कम्पित्यककृपाणयोः ।	
इक्षौ साहसिके कासमर्दके पुरुषे दृढे	॥ ७११ ॥
कपिशौ सिल्हकश्यावौ कपिशा माधवी सुरा ।	
कीनाशः क्षुद्रयमयोः कर्षकोपांशुघातिनोः	॥ ७१२ ॥
कुलिशो मत्स्यभित्पव्योः गिरिशो वाक्पतौ हरे ।	
अद्रिराजेऽथ तुङ्गीशः शशाङ्के शशिशेखरे	॥ ७१३ ॥
निस्त्रिशो निर्धृणे खड्गो निर्देशः कथनाज्ञयोः ।	
निर्वेशः स्यादुपभोगे मूर्च्छने वेतनेऽपि च	॥ ७१४ ॥

निवेशः सैन्यविन्यासे न्यासे द्रङ्गविवाहयोः ।	
निदेशः स्यादुपकण्ठे शासने परिभाषणे	॥ ७१५ ॥
नीकाशो निश्चये तुल्ये प्रकाशः स्फुटहासयोः ।	
उद्योतेऽतिप्रसिद्धे च प्रदेशो देशमात्रके	॥ ७१६ ॥
भित्तौ मानविशेषे च पलाशः किंशुकेऽस्त्रपे ।	
हरिते पलाशं पत्रे पिङ्गाशं जात्यकाञ्चने	॥ ७१७ ॥
पिङ्गाशौ मत्स्यपल्लीशौ पिङ्गाशी स्यात्तु नीलिका ।	
बालिशस्तु शिशौ मूर्खे भूकेशः शैवले वटे	॥ ७१८ ॥
लोमशो लोमयुक्तेऽवौ लोमशा शाकिनीभिदि ।	
महामेदा काकजङ्घा शृगाली जटिलासु च	॥ ७१९ ॥
कासीसेऽतिबला शूकशिम्बी मर्कटिकासु च ।	
विवशः स्यादवश्यात्माऽनिष्टदुष्टमतिश्च यः	॥ ७२० ॥
विकाशो रहसि व्यक्ते विपाशः पाशवर्जिते ।	
विपाशा तु शरिद्भेदे सदेशोऽन्तिकदेशयोः	॥ ७२१ ॥
सदृशं तूचिते तुल्ये सङ्काशः सदृशोऽन्तिके ।	
संवेशः शयने पीठे सुखाशस्तु प्रचेतसि	॥ ७२२ ॥
शुभाशे राजतिनिशे हताशो निष्कृषे खले ।	
अध्यक्षोऽधिकृतेऽन्वक्षेऽभीषु प्रग्रहरोचिषोः	॥ ७२३ ॥
आरक्षो रक्षके हस्तिकुम्भाधश्चामिषं पले ।	
सुन्दरकाररूपादौ सम्भोगे लोभलञ्चयोः	॥ ७२४ ॥
आकर्षः पाशके धन्वाभ्यासाङ्गे द्यूत इन्द्रिये ।	
आकृष्टौ शारिफलकेऽप्युष्णीषं लक्षणान्तरे	॥ ७२५ ॥
शिरोवेष्टे किरीटे च कलुषं त्वाविलांहसोः ।	
कल्माषो राक्षसे कृष्णे शबलेप्यथ किल्बिषम्	॥ ७२६ ॥

पापे रोगेऽपराधे च कुल्माषं स्यात्तु काञ्चिके ।	
कुल्माक्षोऽर्धस्विन्नधान्ये गवाक्षो जालके कपौ	॥ ७२७ ॥
गवाक्षी त्विन्द्रवारूण्यां गण्डूषो मुखपूरणे ।	
गजस्य च कराङ्गुल्यां प्रसृत्या प्रमितेऽपि च	॥ ७२८ ॥
गोरक्षो गोपनारङ्गौ जिगीषा तु जयस्पृहा ।	
व्यवसायः प्रकर्षश्च तरीषः शोभनाकृतौ	॥ ७२९ ॥
भेलेऽब्धौ व्यवसाये च ताविषोऽब्धिसुवर्णयोः ।	
स्वर्गे च नहुषो राजविशेषे नागभिद्यपि	॥ ७३० ॥
निकषः शाणफलके निकषा यातुमातरि ।	
निमेषनिमिषौ नेत्रमीलने कालभिद्यपि	॥ ७३१ ॥
प्रत्यूषः स्याद्वसौ प्रातः प्रदोषः कालदोषयोः ।	
परुषं कर्बुरि रूक्षे स्यान्निष्ठुरवचस्यपि	॥ ७३२ ॥
पीयूषममृते नव्यसूतधेनोः पयस्यपि ।	
पुरुषस्त्वात्मनि नरे पुत्रागे चाथ पौरुषम्	॥ ७३३ ॥
ऊर्ध्वविस्तृतदोः पाणिपुरुषोन्मानतेजसोः ।	
पुंसः कर्मणि भावे च महिषी नृपयोषिति	॥ ७३४ ॥
सैरिभ्यामौषधीभेदे मारिषस्त्वार्यशाकयोः ।	
मारिषा दक्षजननी मृगाक्षी मृगलोचना	॥ ७३५ ॥
त्रियामेन्द्रवारुणी च रक्ताक्षो रक्तलोचने ।	
चकोरे महिषे क्रूरे पारावतेऽथ रौहिषः	॥ ७३६ ॥
मृगकतृणमत्स्येषु विश्लेषस्तु वियोजने ।	
विधुरे चाथ शुश्रूषोपासनाश्रवणेच्छयोः	॥ ७३७ ॥
शैलूषः स्यान्नटे बिल्वे संहर्षः पवने मुदि ।	
स्पद्धायां च समीक्षा तु ग्रन्थभेदे समीक्षणे	॥ ७३८ ॥

अलसः स्याद्द्रुमभेदे पादरोगे क्रियाजडे ।	
अलसा तु हंसपद्मां नगौको वद गौकसः	॥ ७३९ ॥
विहङ्गसिंहरभाः आश्वासः स्यात्तु निवृत्तौ ।	
आख्यायिका परिच्छेदेऽपीष्वासो धन्वधन्विनोः	॥ ७४० ॥
उच्छ्वासः प्राणने श्वासे गद्यबन्धान्तरेऽपि च ।	
उत्तंसः शेखरे कर्णपूरे चापि वतंसवत्	॥ ७४१ ॥
उर्द्विचरुत्प्रभेऽग्नौ च कनीयाननुजेऽल्पके ।	
अतियूनि कीकसस्तु कृमौ कीकसमस्थनि	॥ ७४२ ॥
तामसः सर्पखलयोः तामसी स्यान्निशोमयोः ।	
त्रिस्रोता जाह्नवी सिन्धुभिदोरथ दिवौकसौ	॥ ७४३ ॥
चातकस्त्रिदशश्चापि दीर्घायुर्जीवके द्विके ।	
मार्कण्डे शाल्मलितरौ नभसस्तु नदीपतौ	॥ ७४४ ॥
गगने ऋतुभेदे च पनसः कपिरुग्भिदोः ।	
कण्टके कण्टकिफले प्रचेतो वरुणे मुनौ	॥ ७४५ ॥
हृष्टे पायसः श्रीवासे पायसं परमान्नके ।	
बीभत्सो विकृते क्रूरे रसे पार्थे घृणात्मनि	॥ ७४६ ॥
बुक्कसी कालिकानील्योः बुक्कसो श्वपचेऽधमे ।	
मानसं स्वान्तसरसोः रभसो वेगहर्षयोः	॥ ७४७ ॥
राक्षसी कौणपी दंष्ट्रा रोद इव तु रोदसी ।	
दिवि भुव्युभयोश्चापि लालसो लोलयाञ्चयोः	॥ ७४८ ॥
तृष्णातिरेक औत्सुक्ये वरीयान् श्रेष्ठ योगयोः ।	
अतियून्यतिविस्तीर्णे वायसस्त्वगुरौ द्विके	॥ ७४९ ॥
श्रीवासे वायसी काकोदुम्बरी काचमाच्यपि ।	
वाहसोऽजगरे वारिनिर्माणसुनिषण्णयोः	॥ ७५० ॥

विलासो हावे लीलायां विहायो व्योमपक्षिणोः ।	
श्रीवासः स्याद् वृकधूपे कमले मधुसूदने	॥ ७५१ ॥
श्रेयसी गजपिप्पल्यामभया रास्नयोरपि ।	
समासः समर्थनायां स्यात् संक्षेपैकपद्ययोः	॥ ७५२ ॥
सप्तार्चिः क्रूरनेत्रेऽग्नौ साधीयानतिशोभने ।	
अतिबाढे साहसन्तु दमे दुष्करकर्मणि	॥ ७५३ ॥
अविमृश्यकृतौ धाष्ट्र्ये सारसं सरसीरुहे ।	
सारसः पुष्कराख्येन्दोः सुमनाः प्राज्ञदेवयोः	॥ ७५४ ॥
जात्यां पुष्पे सुमेधास्तु ज्योतिष्मत्यां विदुष्यपि ।	
सुरसः स्वादौ पर्णासेऽप्यत्यूहश्चित्रमेखले	॥ ७५५ ॥
अत्यूहा तु नीलिकायां, आग्रहोऽनुग्रहे ग्रहे ।	
आसङ्गकमणयोश्चापि आरोहो दैर्घ्ये उच्छ्रये	॥ ७५६ ॥
आरोहणे गजारोहे स्त्रीकट्यां मानभिद्यपि ।	
कलहो भण्डने खड्गकोशे समरराढयोः	॥ ७५७ ॥
कटाहः स्यात्कूर्मपृष्ठे कर्परे महिषीशिशौ ।	
तैलादिपाकपात्रे च दात्यूहः कालकण्ठके	॥ ७५८ ॥
चातकेऽपि नवाहस्ताद्यतिथौ नववासरे ।	
निर्यूहो द्वारे निर्यासे शेखरे नागदन्तके	॥ ७५९ ॥
निरूहो निश्चिते तर्के बस्तिभेदेऽथ निग्रहः ।	
बन्धके भर्त्सने सीम्नि प्रग्रहः किरणे भुजे	॥ ७६० ॥
तुलासूत्रेऽश्वादिशमौ सुवर्णे हलिपादपे ।	
बन्धने वन्ध्यां प्रवाहो व्यवहाराम्बुवेगयोः	॥ ७६१ ॥

प्रवहो वायुभेदे स्याद्वायुमात्रे बहिर्गते ।	
प्रग्राहः स्यात्तुलासूत्रे वृषादीनां च बन्धने	॥ ७६२ ॥
पटहो वाद्य आरम्भे वराहो नाणके किरौ ।	
मेघे मुस्ते गिरौ विष्णौ वाराही गृष्टिभेषजे	॥ ७६३ ॥
मातर्यपि विदेहस्तु निर्देहे मैथिलेऽपि च ।	
विग्रहो युधि विस्तारे प्रविभागशरीरयोः	॥ ७६४ ॥
वैदेही पिप्पलीसीतारोचनासु वणिक्स्त्रियाम् ।	
संग्रहो बृहदुद्धारे ग्रहसंक्षेपयोरपि	॥ ७६५ ॥
सुवहस्तु सम्यग्वहे सुवहा सल्लकीद्रुमे ।	
रास्नाशेफालिकागोधापद्येलापर्णिकासु च	॥ ७६६ ॥
॥ अथ चतुःस्वरः चतुर्थः काण्डः ॥	

अङ्गारक उल्मुकांशे महीपुत्रे कुरण्टके ।	
अङ्गारिका त्विक्षुकाण्डे किंशुकस्य च कोरके	॥ १ ॥
अलिपकः पिके भृङ्गे अलमकः पद्मकेसरे ।	
मधूके कोकिले भेके अश्मन्तकं मालुकाच्छदे	॥ २ ॥
चुल्यां चाक्षेपको व्याधिर्निन्दके वातरुज्यपि ।	
आकल्पकस्तमो मोहग्रन्थावुत्कलिका मुदोः	॥ ३ ॥
आखनिकस्त्वाखुरिव किराम्बून्दरचोरयोः ।	
उत्कलिका तु हेलयां तरङ्गोत्कण्ठयोरपि	॥ ४ ॥
एडमूकोऽनेडमूक इवावाक्श्रुतिके शठे ।	
कटिल्लकस्तु वर्षाभ्वां पर्णासे कारवेल्लके	॥ ५ ॥
कर्कटकोऽहौ बिल्वे च कनीनिकाऽक्षितारिका ।	
स्यात्कनिष्ठाङ्गुलिरपि काकरूको दिगम्बरे	॥ ६ ॥

उलूके स्त्रीजिते दम्भे भीरुके निर्धनेऽपि च ।	
कुरवकः शोणाम्लानोऽरुणा पीता च झिण्टिका	॥ ७ ॥
कुक्वाकुस्ताम्रचूडे मयूरकृकलासयोः ।	
कोशातकः कचे कोशातकी ज्यौत्स्नी पटोलिका	॥ ८ ॥
घोषकोऽथ कौलेयकः सारमेयकुलीनयोः ।	
कौक्कुटिको दाम्भिके स्याददूरेस्तलोचने	॥ ९ ॥
गुणनिका तु शून्याङ्गे नर्तने पाठनिश्चये ।	
गोमेदकं पीतरत्ने काकोले पत्रकेऽपि च	॥ १० ॥
गोकण्टको गोकुरके गोखुरे स्थपुटीकृते ।	
गोकुणिकः केकरे स्यात्पङ्कस्थगव्युपेक्षके	॥ ११ ॥
घर्षरिका भ्रष्टधान्ये किङ्किण्यां सरिदन्तरे ।	
वादित्रस्य च दण्डेऽपि चण्डालिकौषधिभिदि	॥ १२ ॥
किन्दरायामुमायां च जर्जरीकं जरत्तरे ।	
बहुच्छिद्रेऽप्यथ जैवातृकः स्याद्रजनीकरे	॥ १३ ॥
कृशायुष्मद्भेषजेषु तर्तरीकं वहित्रके ।	
परागे त्रिवर्णकस्तु गोकुरेऽप्यथ त्रिवर्णकम्	॥ १४ ॥
त्र्यूषणं त्रिफला तिक्तशाकस्तु पथसुन्दरे ।	
वरुणे खदिरे दन्दशूकस्तु फणिरक्षसोः	॥ १५ ॥
दलाढकोऽरण्यतिले गैरिके नागकेसरे ।	
कुन्दे महत्तरे फेने करिकर्ण्यशिरीषयोः	॥ १६ ॥
वात्यायां खातके प्रश्यां नियामको नियन्तरि ।	
पोतवाहे कर्णधारे निश्चारकः समीरणे	॥ १७ ॥
पुरीषस्य क्षये स्वैरे प्रचालको भुजङ्गमे ।	
शराघाते शिखण्डे च प्रकीर्णकं तुरङ्गमे	॥ १८ ॥

चामरे विस्तरे ग्रन्थभेदे पिप्पलकं पुनः ।	
चूचुके सीवनसूत्रे पिण्डीतकः फणिज्जके	॥ १९ ॥
तगरे मदनद्रौ च पुण्डरीकं सिताम्बुजे ।	
सितच्छत्रे भेषजे च पुण्डरीकोऽग्निदिग्गजे	॥ २० ॥
सहकारे गणधरे राजिलाहौ गजज्वरे ।	
कोशकारान्तरे व्याघ्रे पुष्कलकस्तु कीलके	॥ २१ ॥
कृपणे गन्धमृगे च स्यात्पूर्णानकमानके ।	
पात्रे च पूर्णपात्रे च फर्फरीकन्तु मार्दवे	॥ २२ ॥
फर्फरीकश्चपेटायां बलाहकोऽम्बुदे गिरौ ।	
दैत्ये नागे बर्बरीकः केशविन्यासकर्मणि	॥ २३ ॥
कालभेदे महाकाले बकेरुका बलाकिका ।	
वातवर्जितशाखा च भ्रमरको मधुव्रते	॥ २४ ॥
गिरिके केशचूर्णे च भयानकस्तु भीषणे ।	
व्याघ्रे राहो रसे भट्टारको राज्ञि मुनौ सुरे	॥ २५ ॥
भार्याटिको मृगभेदे भार्यया च विनिर्जिते ।	
मरुबकः पुष्पभेदे मदनद्रौ फणिज्जके	॥ २६ ॥
मयूरकस्त्वपामार्गे मयूरकं तु तुत्थके ।	
माणवकः कुपुंसि स्याद्बालहारभिदोरपि	॥ २७ ॥
मृष्टेरुकः स्यान्मिष्टाशे दानशौण्डेऽतिथिद्विषि ।	
स्तर्द्धिकं तु दिवसे सुखस्नानेष्टमङ्गले	॥ २८ ॥
राधरङ्कुस्तु नासीरे शीकरे जलदोपले ।	
लालाटिकः स्यादाश्लेषभेदे कार्याक्षमेऽपि च	॥ २९ ॥
प्रभोर्भालदर्शिनि च लेखीलकस्तु तत्र यः ।	
स्वहस्तं परहस्तेन लिखितेषु विलेखयेत्	॥ ३० ॥

लेखहारे वर्त्तरूकः काकनीले जलावटे ।	
वराटकः पद्मबीजकोशे रज्जौ कपर्दके	॥ ३१ ॥
वरण्डकस्तु मातङ्गवेद्यां यौवनकण्टके ।	
संवर्तुले च भित्तो च विनायको गणाधिपे	॥ ३२ ॥
बुद्धे ताक्ष्ये गुरौ विघ्ने वितुन्नकन्तु धान्यके ।	
झाटमलौषधौ वापि विदूषकोऽन्यनिन्दके	॥ ३३ ॥
क्रीडनीयकपात्रे च विशेषकस्तु पुण्ड्रके ।	
विशेषाधायके वापि वृन्दारको मनोरमे	॥ ३४ ॥
सुरे श्रेष्ठे बृहतिका स्यादूरुवस्त्रभेदयोः ।	
वैतालिकः खेटृताले मङ्गलपाठकेऽपि च	॥ ३५ ॥
वैनाशिकः स्यात् क्षणिके परायत्तोर्णनाभयोः ।	
वैदेहको वाणिजके वैश्यापुत्रे च शूद्रतः	॥ ३६ ॥
शतानीको मुनौ वृद्धे शालावृको बलीमुखे ।	
सारमेये शृगाले च शिलाटकस्तिलाट्टयोः	॥ ३७ ॥
शृङ्गाटकं पथां श्लेषे पानीयकण्टकेऽपि च ।	
संघाटिका तु कुट्टन्यां घ्राणे युग्मेऽम्बुकण्टके	॥ ३८ ॥
सन्तानिका क्षीरसारे मर्कटस्य च जालके ।	
सुप्रतीकः स्यादीशानदिग्गजे शोभनाङ्गके	॥ ३९ ॥
सैकतिकं पुनर्मातृयात्रामङ्गलसूत्रयोः ।	
सैकतिकः क्षेपणिके संन्यस्ते भ्रान्तिजीविनि	॥ ४० ॥
सोमवल्कः कट्फले स्याद्वलक्षः खदिरद्रुमे ।	
सौगन्धिको गन्धवणिक् सौगन्धिकस्तु कत्तृणे	॥ ४१ ॥
गन्धोपले पद्मरागे कल्हारेऽग्निमुखो द्विजे ।	
भल्लाते चित्रके देवेऽप्यग्निशिखं तु कुङ्कुमे	॥ ४२ ॥

अग्निशिखा लाङ्गलिक्यामिन्दुलेखेन्दुखण्डके ।	
गुडूची सोमलतयोः पञ्चनखस्तु कच्छपे	॥ ४३ ॥
गजे बद्धशिखो बाले बद्धशिखोच्चटौषधौ ।	
महाशङ्खो निधिभेदे संख्याभेदे नरास्थिनि	॥ ४४ ॥
व्याघ्रनखस्तु कन्दे स्याद्गान्धद्रव्यान्तरेऽपि च ।	
शशिलेखा वृत्तभेदे वाकुची चन्द्रलेखयोः	॥ ४५ ॥
शिलीमुखोऽलौ बाणे चाऽपवर्गस्त्यागमोक्षयोः ।	
क्रियावसानसाफल्येऽप्यभिषङ्गः पराभवे	॥ ४६ ॥
आक्रोशे शपथे चेहामृगः स्याद् रूपकान्तरे ।	
वृके जन्तौ चोपरागो राहुग्रस्तार्कचन्द्रयोः	॥ ४७ ॥
विगाने दुर्नये राहावुपसर्ग उपद्रवे ।	
प्रादौ रोगे च भेदे च कटभङ्गो नृपात्यये	॥ ४८ ॥
हस्तच्छेदे च सस्यानां छत्रभङ्गो नृपक्षये ।	
स्वातन्त्र्ये विधवत्वे च दीर्घाध्वगः क्रमेलके	॥ ४९ ॥
लेखहारे मल्लनागो वात्स्यायनसुरेभयोः ।	
समायोगस्तु संयोगे समवाये प्रयोजने	॥ ५० ॥
सम्प्रयोगो निधुवने सम्बन्धे कार्मणेऽपि च ।	
जलसूचिः शिशुमारे त्रोटिमत्स्ये जलौकसि	॥ ५१ ॥
कङ्कशृङ्गाटयोश्चापि मलिम्लुचस्तु तस्करे ।	
वाते कश्मीरजं कुष्टे कुङ्कुमे पौष्करेऽपि च	॥ ५२ ॥
कश्मीरजाऽतिविषायां क्षीराब्धिजं तु मौक्तिके ।	
वशिरे क्षीराब्धिजस्तु चन्द्रे क्षीराब्धिजा श्रियाम्	॥ ५३ ॥
ग्रहराजः शशिन्यर्के जघन्यजोऽनुजन्मनि ।	
शूद्रे च द्विजराजस्तु शेषे ताक्ष्ये निशाकरे	॥ ५४ ॥

धर्मराजस्तु सुगते श्राद्धदेवे युधिष्ठिरे ।	
भरद्वाजः पक्षिभेदे बृहस्पतिसुतेऽपि च	॥ ५५ ॥
भारद्वाजो मुनौ भारद्वाजी वनपिचुद्रुमे ।	
भृङ्गराजो मधुकरे मार्कवे विहगान्तरे	॥ ५६ ॥
राजराजो नृपेशेन्द्रोः कुबेरेऽथ सकृत्प्रजः ।	
द्विके सिंहेऽथोच्चिद्गतः कोपने मीनभिद्यपि	॥ ५७ ॥
करहाटः पद्मकन्दे देशद्रुमविशेषयोः ।	
कार्यपुटेऽनर्थकरे क्षपणोन्मत्तयोरपि	॥ ५८ ॥
कामकूटौ वेश्याविभ्रमष्टावथ कूटन्नटः ।	
शोणके कैवर्त्तौमुस्ते कुण्डकीटस्तु जारतः	॥ ५९ ॥
विप्रीपुत्रे दासीपतौ चार्वाकोक्तिविशारदे ।	
खञ्जरीटस्तु खञ्जनेऽसिधाराव्रतचारिणी	॥ ६० ॥
गाढमुष्टिस्तु कृपणे कृपाणप्रभृतावपि ।	
चक्रवाटस्तु पर्यन्ते क्रियारोहे शिखातरौ	॥ ६१ ॥
तुलाकोटिर्मानभेदेऽर्बुदे स्यान्नूपुरेऽपि च ।	
नारकीटः स्वदत्ताशाविहन्तर्यश्मकीटके	॥ ६२ ॥
प्रतिकृष्टन्तु गुह्ये स्यात् द्विरावृत्या च कर्षिते ।	
प्रतिशिष्टः पुनः प्रत्याख्याते च प्रेषितेऽपि च	॥ ६३ ॥
परपुष्टः कलकण्ठे परपुष्ट्य पणाङ्गना ।	
वर्कराटस्तु तरुणादित्यरोचिः कटाक्षयोः	॥ ६४ ॥
स्त्रीणां पयोधरोत्संगकान्तदत्तनखेऽपि च ।	
शिपिविष्टस्तु खल्वाटे दुश्चर्मणि पिनाकिनि	॥ ६५ ॥
श्रुतिकटः प्रायश्चित्ते पाञ्चलोहभुजङ्गयोः ।	
कलकण्ठः पिके पारापते हंसे कलध्वनौ	॥ ६६ ॥

कालकण्ठनीलकण्ठौ पीतसारे महेश्वरे । दात्यूहे ग्रामचटके खञ्जरीटे शिखावले	॥ ६७ ॥
कालपृष्ठन्तु कोदण्डमात्रके कर्णधन्वनि । कालपृष्ठो मृगभेदे कङ्के दन्तशठः पुनः	॥ ६८ ॥
जम्बीरे नागरङ्गे च कर्मरङ्गकपित्थयोः । पूतिकाष्ठन्तु सरले देवदारुद्रुमेऽपि च	॥ ६९ ॥
सूत्रकण्ठः खञ्जरीटे द्विजन्मनि कपोतके । हारिकण्ठो हारयुक्तकण्ठे परभृतेऽपि च	॥ ७० ॥
अपोगण्डोऽतिभीरौ स्याच्छिंशुकाविकलाङ्गयोः । चक्रवाटं गणे चक्रवाडोऽद्रौ चक्रवालवत्	॥ ७१ ॥
जलरुण्डः पयोरेणौ जलावर्ते भुजङ्गमे । देवताडो घोषकेऽग्नौ राहौ वातखुडा पुनः	॥ ७२ ॥
वात्यायां पिच्छिले स्फोटे वामायां वातशोणिते । अध्यारूढः समारूढेऽभ्यधिकेऽङ्गारिणी पुनः	॥ ७३ ॥
भास्करत्यक्तदिक्कृत्योराथर्वणः पुरोधसि । अथर्वणज्ञब्राह्मणे चाप्यारोहणं प्ररोहणे	॥ ७४ ॥
समारोहे सोपाने च स्यादुद्धरणमुन्नये । भुक्तोज्झितोन्मूलनयोरुत्क्षेपणमुदञ्चनम्	॥ ७५ ॥
व्यञ्जनं धान्यमलनं वस्तु कामगुणो रतौ । विषयाभोगयोश्चापि कार्षापणस्तु कार्षिके	॥ ७६ ॥
पणषोडशके चीर्णपर्णः खर्जूरनिम्बयोः । चूडामणिः काकचिञ्चाफले मूर्द्धमणावपि	॥ ७७ ॥
जुहुराणोऽध्वर्युवहन्योः तण्डुरीणस्तु वर्वर । तण्डुलाम्बुनिकीटे च तैलपर्णी तु सिंहके	॥ ७८ ॥

श्रीवासे चन्दने दाक्षायण्युमायां च भेषु च । रोहिण्यां च देवमर्णिविष्णुवक्षो मणौ हरे	॥ ७९ ॥
अश्वस्य कण्ठावर्ते च नारायणस्तु केशवे । नारायणी शतावर्युमाश्रीः निःसरणमृतौ	॥ ८० ॥
उपाये गेहादिमुखे निर्वाणे निर्गमेऽपि च । निस्तरणन्तु निस्तारे तरणोपाययोरपि	॥ ८१ ॥
निरूपणं विचारावलोकनयोर्निदर्शने । निगरणं भोजने स्यात् निगरणः पुनर्गले	॥ ८२ ॥
प्रकरणं स्यात्प्रस्तावे रूपकेऽथ प्रवारणम् । काम्यदाने निषेधे च पर्वरीणन्तु पर्वणि	॥ ८३ ॥
पर्णवृन्तरसे पर्णसिरायां घृतकम्बले । परायणं स्यादभीष्टे तत्पराश्रययोरपि	॥ ८४ ॥
परवाणिर्धर्माध्यक्षे वर्षे परायणं पुनः । कात्स्न्ये पागतौ सङ्गे पीलु पण्यौषधीभिदि	॥ ८५ ॥
मूर्व्यायां चिचिकायां च पुष्करिणी जलाशये । हस्तिन्यां कमलिन्यां च मीनामृणस्तु खञ्जने	॥ ८६ ॥
दर्दराग्रे रक्तेरेणुः पलाशकलिकोद्गमे । सिन्दूरे रागचूर्णस्तु खदिरे मकरध्वजे	॥ ८७ ॥
रेरिहाणोऽम्बरे रुद्रे लम्बकर्णः पुनश्छगे । अङ्कोटे वारवाणस्तु कूर्पासे कवचेऽपि च	॥ ८८ ॥
विदारणं भेदने स्यात्सम्पराये विडम्बने । वैतरणी प्रेतनद्यां जनन्यामपि रक्षसाम्	॥ ८९ ॥
शरवाणिः शरमुखे पदातौ शरजीविनि । शिखरिणी वृत्तभेदे रोमाली पेयभेदयोः	॥ ९० ॥

स्त्रीरत्ने मल्लिकायां च समीरणः फणिज्जके ।	
पान्थे वायौ संसरणं त्वसम्बाधचमूगतौ	॥ ९१ ॥
संसारे समरारम्भे नगरस्योपनिर्गमे ।	
हस्तिकर्णः स्यादेरण्डे पलाशगणभेदयोः	॥ ९२ ॥
अवदातं तु विमले मनोज्ञे सितपीतयोः ।	
अपावृतोऽपरायते पिहितेऽवसितं गते	॥ ९३ ॥
ऋद्धे ज्ञातेऽवसाने चाप्यवगीतं विगर्हिते ।	
मुहुर्दृष्टेऽपवादे चात्याहितं तु महाभये	॥ ९४ ॥
जीवनिरपेक्षकर्मण्यभिजातः कुलोद्भवे ।	
न्याय्ये प्राज्ञेऽभिनीतस्तु न्याय्येऽमर्षिणि संस्कृते	॥ ९५ ॥
अभियुक्तः परिरुद्धे तत्परेऽन्तर्गतं पुनः ।	
मध्यप्राप्तविस्मृतयोरङ्गारितं तु भस्मिन्ने	॥ ९६ ॥
पलासकलिकोद्भेदे चातिमुक्तस्तु निष्कले ।	
वासन्तिकायां तिनिशेऽप्यवध्वस्तोऽवचूर्णिते	॥ ९७ ॥
त्यक्तनिन्दितयोश्चाधिक्षिप्तौ निहितभर्त्सितौ ।	
अपचितिर्व्यये हानौ पूजायां निष्कृतावपि	॥ ९८ ॥
अनुमतिः स्यादनुज्ञापौर्णमासीविशेषयोः ।	
अभिशास्तिः पुनर्लोकापवादे प्रार्थनेऽपि च	॥ ९९ ॥
उदास्थितश्चरे द्वाःस्थेऽध्यक्षे चोपाहितः पुनः ।	
आरोपितेऽनलोत्पातेऽप्युपाकृत उपद्रुते	॥ १०० ॥
मन्त्रेण प्रोक्षितपशावुल्लिखितं तनूकृते ।	
उत्कीर्णे चोपरक्तस्तु स्वर्भानौ व्यसनातुरे	॥ १०१ ॥
राहुग्रस्तार्कशशिनोपचितः समाहिते ।	
रुद्धे दिग्धेऽथोज्जृम्भितमुत्फुल्ले चेष्टितेऽपि च	॥ १०२ ॥

उद्ग्राहितमुपन्यस्ते बद्धग्राहितयोरपि ।	
उपसत्तिः सङ्गमात्रे प्रतिपादनसेवयोः	॥ १०३ ॥
ऋष्यप्रोक्ता शुक्रशिम्ब्यां शतावर्यां वलाभिदि ।	
ऐरावतोऽहौ नारङ्गे लिङ्कुचि त्रिदशद्विपे	॥ १०४ ॥
ऐरावतं तु शक्रस्य ऋजुदीर्घशरासने ।	
ऐरावती सरिद्विद्युद्भिदोः शतह्रदा यथा	॥ १०५ ॥
कलधौतं रूप्यहेम्नोः कलधौतः कलध्वनौ ।	
कुहसितं तु रटिते पिकालापे रतस्वने	॥ १०६ ॥
कुमुद्वती कैरविण्यां दयितायां कुशस्य च ।	
कृष्णवृन्ता माषपण्यां पाटलाख्यद्रुमेऽपि च	॥ १०७ ॥
गन्धवती सुरपुर्योः पृथ्वीयोजनगन्धयोः ।	
गृहपतिः गृही सूत्री चन्द्रकान्तान्तु कैरवे	॥ १०८ ॥
चन्द्रकान्तो रत्नभेदे चर्मण्वती नदीभिदि ।	
कदल्यां चित्रगुप्तस्तु कृतान्ते तस्य लेखके	॥ १०९ ॥
दिवाभीतः काकरिपौ कुम्भिले कुमुदाकरे ।	
दिवाकीर्तिर्नापिते स्यादुलुकेऽन्तावसायिनि	॥ ११० ॥
धूमकेतू वहन्युत्पातौ नन्द्यावर्त्तो गृहान्तरे ।	
तगरेऽथ नदीकान्तो निर्गुण्डी निचुलाब्धिषु	॥ १११ ॥
नदीकान्ता लताजम्बोः काकजङ्घौषधेऽपि च ।	
नागदन्तो हस्तिदन्ते गेहान्निःसृतदारुणि	॥ ११२ ॥
नागदन्ती श्रीहस्तिन्यां कुम्भाख्यभेषजेऽपि च ।	
निस्तुषितं वर्जिते स्याद् गतत्वचि लघूकृते	॥ ११३ ॥
निराकृतिस्वाध्याये निराकरनिषेधयोः ।	
प्रतिहतस्तु विद्विष्टे प्रतिस्खलितरुद्धयोः	॥ ११४ ॥

प्रणिहितं तु सम्प्राप्तनिहितयोः समाहिते ।	
प्रतिक्षिप्तं प्रतिहते निषिद्धे प्रेषितेऽपि च	॥ ११५ ॥
प्रधूपिता क्लेशितायां रविगन्तव्यदिश्यपि ।	
प्रव्रजिता तु मुण्डीर्या तापस्यां मांसिकौषधौ	॥ ११६ ॥
प्रजापतिर्ब्रह्मरज्जोर्जामातरि दिवाकरे ।	
वह्नौ त्वष्टरि दक्षादौ प्रतिकृतिस्तु पूजने	॥ ११७ ॥
प्रतिमायां प्रतीकारे प्रतिपत्तिस्तु गौरवे ।	
प्राप्तौ प्रवृत्तौ प्रागल्भ्ये बोधे परिगतं गते	॥ ११८ ॥
प्राप्तवेष्टितयोर्ज्ञाति पल्लवितं सपल्लवे ।	
लाक्षारक्ते तते पञ्चगुप्तश्चार्वाकदर्शने	॥ ११९ ॥
कमठे परिवर्त्तस्तु कूर्मरज्जे पलायने ।	
युगान्ते विनिमये च परिघातस्तु घातने	॥ १२० ॥
अस्त्रे चाथ पशुपतिः पिनाकिनि हुताशने ।	
पाशुपतः शिवमल्लयां पशुपत्यधिदैवते	॥ १२१ ॥
पारिजातस्तु मन्दारे पारिभद्रे सुरद्रुमे ।	
पारापतः कलरवे गिरौ मर्कटतिण्डुके	॥ १२२ ॥
पारावती तु लवलीफलगोपालगीतयोः ।	
पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागे जिनभेदे गणान्तरे	॥ १२३ ॥
पुष्पदन्तौ च चन्द्रावर्कावेकोक्त्याथ पुरस्कृतम् ।	
पूजिते स्वीकृते सिकेऽभिशस्तेऽग्रकृतेऽपि च	॥ १२४ ॥
भोगवती तु सर्पाणां नगरेऽपि सरित्यपि ।	
रङ्गमाता जतुचन्द्रोर्लक्ष्मीपतिर्जनार्दने	॥ १२५ ॥
पूगे लवङ्गवृक्षे च व्यतीपात उपद्रवे ।	
योगभेदेऽपयाने च, वनस्पतिद्रुमात्रके	॥ १२६ ॥

विनापुष्पफलद्रौ च विनिपातस्तु दैवतः ।	
व्यसने चावपाते च वैजयन्तो गुहे ध्वजे	॥ १२७ ॥
इन्द्रालये वैजयन्ती त्वग्निमन्थपताकयोः ।	
जयन्त्यां च समाघातस्त्वाहवे घातनेऽपि च	॥ १२८ ॥
समाहितः समाधिस्थे संश्रुतेऽथ समुद्धतः ।	
अविनीते समुदगीर्णे समुद्रान्ता दुशलभा	॥ १२९ ॥
कार्पासिका च सूक्का च सदागतिः सदीश्वरे ।	
निर्व्वाणे पवमाने च सरस्वती सरिद्धिदि	॥ १३० ॥
वाच्यापगायां स्त्रीरत्ने, गोवादेवतयोरपि ।	
सूर्यभक्तो बन्धुजीवे, भास्करस्य च पूजके	॥ १३१ ॥
हैमवत्यद्रिजा स्वर्णक्षीरी शुक्लवचाऽभया ।	
अनीकस्थो रक्षिवर्गे, युत्बले वीरमर्दले	॥ १३२ ॥
चिह्ने गजशिक्षके चेतिकथा व्यर्थभाषणे ।	
अश्रद्धेये नष्टधर्मेऽप्युदरार्थिवियन्मणौ	॥ १३३ ॥
अब्धौ चित्रस्थो विद्याधरे गन्धर्वसूर्ययोः ।	
चतुष्पथश्चतुर्मागं-सङ्गमे ब्राह्मणेऽपि च	॥ १३४ ॥
दशमीस्थः स्थविरे स्यात्, क्षीणरागे मृताशने ।	
वानप्रस्थो मधूकद्रौ, किंशुकाश्रमभेदयोः	॥ १३५ ॥
अष्टपदश्चन्द्रमल्ल्यां, लूतायां शरभे गिरौ ।	
कनके शारिफलकेऽभिमर्दो मन्थयुद्धयोः	॥ १३६ ॥
स्यादभिस्यन्द आस्रवनेत्ररोगातिवृद्धिषु ।	
अववादस्तु निदेशे निन्दाविश्रम्भयोरपि	॥ १३७ ॥
उपनिषत्तु वेदान्ते रहस्यधर्मयोरपि ।	
एकपदं तदात्वे स्यादेकपदी तु वर्त्मनि	॥ १३८ ॥

कटुकन्दः शृङ्गबेरे शोभाञ्जनरसोनयोः ।	
कुरुविन्दः पद्मरागे मुकुरत्रीहिभेदयोः	॥ १३९ ॥
कुल्माषे हिङ्गुले मुस्ते कोकनदन्तु रक्तयोः ।	
अम्भोजन्मकुमुदयोश्चतुष्पदो गवादिषु	॥ १४० ॥
स्त्रीणां करणभेदे च रक्तपादो मतङ्गजे ।	
स्यन्दने च जनपदः स्यात्पुनर्जनदेशयोः	॥ १४१ ॥
परिवादस्तु निन्दायां वीणावादनवस्तुनि ।	
प्रियम्बदः प्रियवादिनभश्चरविशेषयोः	॥ १४२ ॥
पीठमर्दोऽतिवियाते नाट्योक्त्या नायकप्रिये ।	
पुटभेदस्तु नगरतोद्ययोस्तटिनीमुखे	॥ १४३ ॥
महानादो वर्षुकाब्दे महाध्वाने शयानके ।	
गजे च मुचुकुन्दस्तु द्रुभेदे मुनिदैत्ययोः	॥ १४४ ॥
मेघनादो मेघशब्दे वरुणे रावणात्मजे ।	
विशारदो बुधे धृष्टे विष्णुपदं नभोब्जयोः	॥ १४५ ॥
विष्णुपदस्तु क्षीरोदे विष्णुपदी सुरापगा ।	
संक्रान्तिद्वारका वापि समर्यादं तु सन्निधौ	॥ १४६ ॥
मर्यादया सहितेऽप्यनुबन्धोऽप्रयोगिणि ।	
मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्यानुवर्त्तने	॥ १४७ ॥
दोषोत्पादेऽनुबन्धी तु हिक्कायां तृष्यति क्वचित् ।	
अवरोधस्तु शुद्धान्ते तिरोधाने नृपौकसि	॥ १४८ ॥
अवष्टब्धमविदुरे समाक्रान्तेऽवलम्बिते ।	
अनिरुद्धश्चरे पुष्पचापसूनावनर्गले	॥ १४९ ॥
आशाबन्धः समाश्वासे मर्कटस्य च वासके ।	
इष्टगन्धः सुगन्धिः स्यादिष्टगन्धं तु वालुके	॥ १५० ॥

इक्षुगन्धा काशक्रोष्ट्रीकोकिलाक्षेषु गोक्षुरे ।	
उग्रगन्धा वचाक्षेत्रयवान्योश्छिक्किकौषधौ	॥ १५१ ॥
उपलब्धिर्मतौ प्राप्तौ, कालस्कन्धस्तु तिन्दुके ।	
तमाले जीवकद्रौ च, तीक्ष्णगन्धावचौषधे	॥ १५२ ॥
शोभाञ्जने राजिकायां परिव्याधो द्रुमोत्पले ।	
वेतसे[च] महौषधं तु विषाशुण्डयो रसोनके	॥ १५३ ॥
ब्रह्मबन्धुर्निन्द्यविप्रे, बान्धवे ब्राह्मणस्य च ।	
समुन्नद्धस्तूर्द्धवबद्धे पण्डितम्मन्यदृप्तयोः	॥ १५४ ॥
अपाचीनं विपर्यस्तेऽपागर्थेऽभिजनः कुले ।	
कुलध्वजे जन्मभूम्यामभिमानस्त्वहंकृतौ	॥ १५५ ॥
हिंसायां प्रणये ज्ञानेऽवलग्नो मध्यलग्नयोः ।	
अवदानमितिवृत्ते खण्डने शुद्धकर्मणि	॥ १५६ ॥
अधिष्ठानं प्रभावेऽध्यासने नगरचक्रयोः ।	
अनूचानः साङ्गवेदकोविदे विनयान्विते	॥ १५७ ॥
अन्वासनं स्नेहवस्तौ सेवायामनुशोचने ।	
अग्रजन्माऽग्रजे विप्रेऽन्तेवासी पुनरन्त्यजे	॥ १५८ ॥
शिष्यप्रान्तगयोश्चाप्यायोधनं समरे वधे ।	
आराधनं पाकप्राप्त्योः साधने तोषणेऽपि च	॥ १५९ ॥
आच्छादनं तु वसने सम्पिधानेऽपवारणे ।	
आकलनं परिसंख्याकाङ्क्षयोर्बन्धनेऽपि च	॥ १६० ॥
आतञ्जनं स्याज्जवने प्रीणनप्रतिवापयोः ।	
आवेशनं भूतावेशे प्रवेशे शिल्पिवेशमनि	॥ १६१ ॥
आस्कन्दनं तिरस्कारे संशोषणसमीकयोः ।	
आत्माधीनः सुते प्राणाधारे श्याले विदूषके	॥ १६२ ॥

आत्मयोनिः स्मरे वेधस्युद्वर्त्तनं विलेपने । अपावृत्तावुत्पत्तने स्यादुपासनमासने	॥ १६३ ॥
शुश्रूषायां शराऽभ्यासेऽप्युपाधानं तु गण्डके । व्रते विशेषे प्रणये स्यादुत्पत्तनमुत्प्लुतौ	॥ १६४ ॥
उत्पत्तावुदयनस्तु वत्सराजे घट्येद्भवे । उत्सादनं समुल्लेखोद्धर्तनोद्वाहनेष्वपि	॥ १६५ ॥
उद्वाहनं द्विसीत्ये स्यादुद्वाहनी वटारके । कपीतनः गर्दभाण्डशिरीषाम्रातपिप्पलाः	॥ १६६ ॥
कलध्वनिः परभृते पारापतकलापिनोः । कात्यायनो वररुचौ, कात्यायनी तु पार्वती	॥ १६७ ॥
कषायवस्त्रं विधवाऽर्द्धवृद्धा महिलाऽपि च । कामचारी कलम्बिके, स्वेच्छाचारिणि कामुके	॥ १६८ ॥
कारन्धमी धातुवादनिरते कांस्यकारिणि । किष्कुपर्व्या पोटागले स्यादिक्षुत्वचिसारयोः	॥ १६९ ॥
कुचन्दनं वृक्षभेदे पत्राङ्के रक्तचन्दने । कुम्भयोनिद्रोणेऽगस्तौ कृष्णवर्त्मा विधुन्तुदे	॥ १७० ॥
दुराचारे हुताशे च गवादिनीन्द्रवारुणी । घासस्थानं गवादीनां गदयितुः शरासने	॥ १७१ ॥
जल्पाके पुष्पचापे च घनाघनो निरन्तरे । वासवे घातुके मत्तगजे वर्षुकवारिदे	॥ १७२ ॥
घोषयितुः पिके विप्रे चिरजीवी तु वायसे । अजे च चित्रभानुस्तु हुताशनदिनेशयोः	॥ १७३ ॥
जलाटनः कङ्कखगे जलाटनी जलौकसि । तपोधना तु मुण्डीर्या तपोधनस्तपस्विनि	॥ १७४ ॥

तपस्विनी पुनर्मासी कटुरोहिणिकाऽपि च ।	
तिक्तपर्वा हिलमोचीगुडूचीमधुयष्टिषु	॥ १७५ ॥
देवसेनेन्द्रकन्यायां सैन्ये दिविषदामपि ।	
नागाञ्चना नागयष्ट्यै द्विरदस्य च मुद्गरे	॥ १७६ ॥
निर्यातनं वैरशुद्धौ दाने न्याससमर्पणे ।	
निधुवनं रते कम्पे निर्वासनन्तु मारणे	॥ १७७ ॥
पुगदेश्च बहिष्कारे निरसनं निषूदने ।	
निष्ठीवने निरासे च निशमनं निशामनम्	॥ १७८ ॥
निरीक्षणश्रवणयोर्निर्भर्त्सनमलक्तके ।	
खलीकारे प्रजननं प्रगमे योनिजन्मनोः	॥ १७९ ॥
प्रणिधानमभियोगे समाधानप्रवेशयोः ।	
प्रयोजनं कार्यहेत्वोः स्यात्प्रवचनमागमे	॥ १८० ॥
प्रकृष्टवचने प्रस्फोटनं सूर्ये प्रकाशने ।	
ताडने प्रतिपन्नस्तु विज्ञातेऽङ्गीकृतेऽपि च	॥ १८१ ॥
प्रतियत्नः संस्कारे स्यादुपग्रहणलिप्सयोः ।	
प्रहसनन्तु प्रहासाक्षेपयो रूपकान्तरे	॥ १८२ ॥
प्रतिमानं प्रतिबिम्बे गजदन्तद्वयान्तरे ।	
प्रसाधनी कङ्कृतिकासिद्धयोः प्रसाधनं पुनः	॥ १८३ ॥
वेषे प्रचालकी सर्पे मयूरेऽथ पयस्विनी ।	
विभावय्यां गोधेन्वां च पुण्यजनस्तु सज्जने	॥ १८४ ॥
गुह्यके यातुधाने च पृथग्जनोऽधमे जडे ।	
पृष्ठशृङ्गी भीमसेने खण्डसैरिभयोरपि	॥ १८५ ॥
महाधनं महामूल्ये सिल्हके चारुवाससि ।	
महासेनो महासैन्ये स्कन्देऽप्यथ महामुनिः	॥ १८६ ॥

अगस्तिकुस्तुम्बुरुणोर्मालुधानी लताभिदि । मालुधानो मातुलाहौ मातुलानी पुनः शणे	॥ १८७ ॥
कलापे मातुलपत्न्यां रसायनो विहङ्गमे । पक्षीन्द्रे रसायनन्तु जराव्याधिजिदौषधे	॥ १८८ ॥
राजादनः पियालद्रौ क्षीरिकायां त्रिपत्रके । वर्द्धमानो वीरजिने स्वस्तिकैरण्डविष्णुषु	॥ १८९ ॥
प्रश्नभेदे शरावे च विरोचनोऽग्निसूर्ययोः । प्रह्लादनन्दने चन्द्रे विहेठनं विडम्बनम्	॥ १९० ॥
हिंसायां मर्दने विस्मापना स्यात्कुहके स्मरे । गन्धर्वनगरे चापि विष्वक्सेनो जनार्दने	॥ १९१ ॥
विष्वक्सेना तु फलिनी विश्राणनं विहायिते । सम्प्रेषणे परित्यागे विहननन्तु पिञ्जने	॥ १९२ ॥
वधेऽथ विश्वकर्माऽर्के मुनिभिर्देवशिल्पिनोः । विघ्नकारी विघातस्य कारके घोरदर्शने	॥ १९३ ॥
विलेपनी स्याद् यवाग्वां चारुवेषस्त्रियामपि । वृक्षादनो मधुच्छत्रे चलपत्रकुठारयोः	॥ १९४ ॥
वृक्षादनी तु वन्दायां विदायां गन्धकौषधे । वृषपर्वा तु शृङ्गारिहरदैत्यकसेरुषु	॥ १९५ ॥
वैरोचनो रविसुते सुगते बलिदानवे । श्वेतधामा घनसारे कलानाथाब्धिफेनयोः	॥ १९६ ॥
श्लेष्मघना तु केतव्यां मल्यामथ समापनम् । परिच्छेदे समाधाने समाप्तिवधयोरपि	॥ १९७ ॥
सम्मूर्च्छनमपि व्याप्तौ मोहे सनातनोऽच्युते । पितृणामतिथौ रुद्रवेधसोः शाश्वते स्थिरे	॥ १९८ ॥

सदादानो गन्धगजे हेरम्बेऽभ्रमतङ्गजे ।	
संयमनं व्रते बन्धे संयमनी यमस्य पूः	॥ १९९ ॥
समादानं समीचीनग्रहणे नित्यकर्मणि ।	
समापन्नं वधे क्लिष्टे समाप्तप्राप्तयोरपि	॥ २०० ॥
संवदनन्तु संवादे समालोचे वशीकृतौ ।	
समुत्थानं निदानेऽभियोगे संवाहनं पुनः	॥ २०१ ॥
वाहनेऽङ्गमर्दने च सम्प्रयोगी तु कामुके ।	
कलाकेलौ सुप्रयोगे सरोजिनी सरोरुहे	॥ २०२ ॥
सरोरुहिण्यां कासारे स्तनयितुः पयोमुचि ।	
मृत्यौ स्तनिते रोगे च सारसनमुरच्छदे	॥ २०३ ॥
काज्यां च सामयोनिस्तु सामोत्थे द्रुहिणे गजे ।	
सामिधेनी समिदृचोः सुयामुनो जनार्दने	॥ २०४ ॥
वत्सराजे प्रासादेऽद्रिभेदे चाथ सुदर्शनः ।	
विष्णोश्चक्रे सुदर्शन्यमरावत्यां सुदर्शना	॥ २०५ ॥
आज्ञायामौषधीभेदे मेरुजम्ब्यां सुरीभिदि ।	
सौदामिनी तडिद्वेदतडितोरप्सरोभिदि	॥ २०६ ॥
हर्षयितुः सुते स्वर्णेऽवलेपो गर्वलेपयोः ।	
दूषणेऽप्यपलापस्तु प्रेमापह्नवयोरथ	॥ २०७ ॥
उपतापो गदे तापे जलकूप्यन्धुगर्भके ।	
सरस्यां जीवपुष्पन्तु दमनके फणिज्जके	॥ २०८ ॥
नागपुष्पस्तु पुत्रागे चम्पके नागकेसरे ।	
परिवापो जलस्थाने पर्युप्तिपरिवारयोः	॥ २०९ ॥
पिण्डपुष्पं जपायां स्यादशोके सरसीरुहे ।	
बहुरूपः स्मरे विष्णौ सरटे घूणके शिवे	॥ २१० ॥

मेघपुष्पं तु नादेये पिण्डाभ्रे सलिलेऽपि च ।	
विप्रलापो विरुद्धोक्तावनर्थकवचस्यपि	॥ २११ ॥
वृक्षधूपो वृक्षधूपे सिल्हकेऽथ वृषाकपिः ।	
वासुदेवे शिवेऽग्नौ च हेमपुष्पन्तु चम्पके	॥ २१२ ॥
अशोकद्रौ जपापुष्पे राजजम्बूस्तु जम्बूभित् ।	
पिण्डखर्जूरवृक्षश्चाप्यवष्टम्भस्तु काञ्चने	॥ २१३ ॥
संरम्भारम्भयोः स्तम्भे शातकुम्भोऽश्चमारके ।	
शातकुम्भन्तु कनकेऽभ्यागमः समरेऽन्तिके	॥ २१४ ॥
घाते रोधेऽभ्युपगमेऽनूपमस्तु मनोरमे ।	
अनूपमा सुप्रतीकस्त्रियामुपगमः पुनः	॥ २१५ ॥
अङ्गीकारेऽन्तिकगतावुपक्रमस्तु विक्रमे ।	
उपधायां तदाद्याचिख्यासाचिकित्सयोरपि	॥ २१६ ॥
आरम्भेऽथ जलगुल्मो जलावर्तेम्बुचत्वरे ।	
कमटे दण्डयामस्तु दिवसे कुम्भजे यमे	॥ २१७ ॥
प्र(प्ल)वङ्गमः कपौ भेके पराक्रमस्तु विक्रमे ।	
सामर्थ्ये चाभियोगे च महापद्मः पुनर्निधौ	॥ २१८ ॥
नागसंख्याभिदोर्यातयामो भुक्तसमुज्जिते ।	
जीर्णे च सार्वभौमस्तु दिग्गजे चक्रवर्त्तिनि	॥ २१९ ॥
अनुशयः पश्चात्तापे दीर्घद्वेषानुबन्धयोः ।	
अन्वाहार्यममावास्या श्राद्धमिष्टेऽथ दक्षिणा	॥ २२० ॥
अवश्यायो हिमे दर्पेऽप्यपसव्यन्तु दक्षिणे ।	
प्रतिकूलेऽन्तशय्या भूशय्या पितृवनं मृतिः	॥ २२१ ॥
उपकार्या राजगेहमुपकारोचिताऽपि च ।	
चन्द्रोदयो शश्युदयोऽस्त्रौ चौ चन्द्रोदयौषधौ	॥ २२२ ॥

जलाशयमुशीरे स्याज्जलाशयो जलाश्रये ।	
तण्डुलीयः शाकभेदे विडङ्गतस्ताप्ययोः	॥ २२३ ॥
तृणशूल्यं मल्लिकायां केतकीशाखिनः फले ।	
धनञ्जयो नागभेदे ककुभे देहमारुते	॥ २२४ ॥
पार्थेऽग्नौ निरामयस्तु स्यादिडिक्के गतामये ।	
प्रतिभयं भये भीष्मे, प्रतिश्रयः सभौकसोः	॥ २२५ ॥
परिधायः परिकरे, जलस्थाननितम्बयोः ।	
पाञ्चजन्यः पोटगले, शङ्खे दामोदरस्य च	॥ २२६ ॥
पौरुषेयं पुरुषेण कृतेऽस्य च हिते वधे ।	
समूहे च विकारे च, फलोदयो द्युलाभयोः	॥ २२७ ॥
बिलेशयो मूषिकेऽहौ, भागधेयः पुनः करे ।	
दायादे भागधेयन्तु, भाग्ये महालयः पुनः	॥ २२८ ॥
तीर्थे विहारपरमात्मनोर्महोदयं पुरे ।	
महोदयः स्वाम्यमुक्त्योर्महामूल्यं महार्घके	॥ २२९ ॥
पद्मरागमणौ मार्जालीयः शूद्रबिडालयोः ।	
शरीरशोधने रौहिणेयो वत्से बुधे बले	॥ २३० ॥
समुच्छ्रयो वैरोन्नत्योः, समुदाये गणे रणे ।	
समुदयस्तूदगमेऽपि, सम्परायस्तु संयुगे	॥ २३१ ॥
आपद्युत्तरकाले च, स्यात्समाह्वय आहवे ।	
पशुभिः पक्षिभिर्द्युते, स्थूलोच्चयो वरण्डके	॥ २३२ ॥
गजानां मध्यमगते, गण्डाश्माकात्स्न्ययोरपि ।	
हिरण्मयो लोकधातौ, सौवर्णेऽभिमरो वधे	॥ २३३ ॥
स्वबलात् साध्वसे युद्धेऽवसरो वत्सरे क्षणे ।	
अरुष्करं व्रणकरे भल्लातकफलेऽपि च	॥ २३४ ॥

अश्वतरो नागभेदे, वेसरेऽनुत्तरः पुनः ।	
निरुत्तरे च श्रेष्ठे चावस्करो गूथगुह्ययोः	॥ २३५ ॥
अभिहारः सन्नहने, चौरिकोद्यमयोरपि ।	
अवहारस्तु युद्धादिविश्रान्तौ ग्राहचोरयोः	॥ २३६ ॥
निमन्त्रणोपनेतव्येऽलङ्कारः कङ्कणादिषु ।	
उपमादावकूपारः, कूर्मराजसमुद्रयोः	॥ २३७ ॥
अवतारस्तु नद्यादितीर्थेऽवतरणेऽपि च ।	
अग्निहोत्रोऽनले हव्येऽसिपत्रो नरकान्तरे	॥ २३८ ॥
कोशकारेऽर्द्धचन्द्रस्तु गलहस्तेन्दुखण्डयोः।	
चन्द्रके बाणभेदे चार्द्धचन्द्रा त्रिवृताभिदि	॥ २३९ ॥
आत्मवीरो बलवति श्यालपुत्रे विदूषके ।	
आडम्बरस्तु संरम्भे, बृंहिते तूर्यनिस्वने	॥ २४० ॥
इन्दीवरं नीलोत्पलमिन्दीवरा शतावरी ।	
उपकारस्तूपकृतौ, विकीर्णकुसुमादिषु	॥ २४१ ॥
उपचारस्तु लज्जायां, व्यवहारोपचर्ययोः ।	
उदुम्बरः कुष्ठभेदे, देहल्यां पण्डके तरौ	॥ २४२ ॥
उदुम्बरं ताम्रे उपहरं रहसि सन्निधौ ।	
उदन्तुरः कराले स्यादुत्तुङ्गोत्कटदन्तयोः	॥ २४३ ॥
औदुम्बरो यमे रोगभेदे कर्मकरोऽन्तके ।	
भृतिजीविनि भृत्ये च, कर्मकरी तु बिम्बिका	॥ २४४ ॥
मूर्वा च कर्णिकारस्तु कृतमाले द्रुमोत्पले ।	
करवीरो हयमारे, कृपाणे दैत्यभिद्यपि	॥ २४५ ॥
करवीरी तु पुत्रवत्यां सद्गव्यामदितावपि ।	
कलिकारस्तु धूम्याटे, पीतमुण्डकरञ्जयोः	॥ २४६ ॥

कर्णपूरः स्याच्छिरोषे, नीलोत्पलावतंसयोः ।	
कटम्भरा प्रसारण्यां, गोलायां गजयोषिति	॥ २४७ ॥
कलम्बिकायां रोहिण्यां, वर्षाभूमूर्वयोरपि ।	
कालञ्जरो भैरवाद्रयोर्योगिचक्रस्य मेलके	॥ २४८ ॥
कादम्बरं दधिसारे, सीधुमद्यप्रभेदयोः ।	
कादम्बरी कोकिलायां, वाणीशारिकयोरपि	॥ २४९ ॥
कुम्भकारः कुलाले स्यात्, कुम्भकारी कुलत्थिका ।	
कृष्णसारः शिंशपायां, मृगभेदे स्नुहितरौ	॥ २५० ॥
गिरिसारः पुनर्लोहे, लिङ्गे मलयपर्वते ।	
घनसारस्तु कपूरे, दक्षिणावर्तपारदे	॥ २५१ ॥
चर्मकारः पादूकृति, चर्मकायौषधीभिदि ।	
चक्रधरो विष्णुसर्पचक्रिषु ग्रामजालिनि	॥ २५२ ॥
चराचरं जङ्गमे स्यादिङ्गविष्टपयोरपि ।	
चित्राटीरो घण्टाकर्णबलिच्छागास्त्रबिन्दुभिः	॥ २५३ ॥
अङ्कितभाले चन्द्रे च, तालपत्रन्तु कुण्डले ।	
स्यात्तालपत्री रण्डायां तुङ्गभद्रो मदोत्कटे	॥ २५४ ॥
तुङ्गभद्रा नदीभेदे तुलाधारस्तुलागुणे ।	
वाणिजे तुण्डिकेरी तु कर्प्पासी बिम्बिकापि च	॥ २५५ ॥
तोयधारो जलधरे सुनिषण्णाख्यभेषजे ।	
दशपुरं पत्तने स्यान् मुस्तायां नीवृदन्तरे	॥ २५६ ॥
दण्डधरो यमे राशि दण्डयात्रा तु दिग्गजे ।	
संयाने वरयात्रायां दिगम्बरस्तु शङ्करे	॥ २५७ ॥
अन्धकारे क्षपणके स्याद्वस्त्ररहितेऽपि च ।	
दुरोदरः पुनर्द्यूते द्यूतकारे पणेऽपि च	॥ २५८ ॥

देहयात्रा यमपुरीगमने भोजनेऽपि च ।	
द्वैमातुरो जरासन्धे हेरम्बेऽथ धराधरः	॥ २५९ ॥
कृष्णेऽद्रौ धाराधरस्तु पयोदकरवालयोः ।	
धाराङ्कुरः शीकरे स्यान्नासीरे जलदोपले	॥ २६० ॥
धार्तराष्ट्रः कौरवेऽहौ कृष्णास्यांग्रिसितच्छदे ।	
धुन्धुमारो गृहधूमे नृपभेदेन्द्रगोपयोः	॥ २६१ ॥
पदालिकेऽप्यथ धुरन्धरो धुर्ये धवद्रुमे ।	
धृतराष्ट्रः खगे सर्पे सुराज्ञि क्षत्रियान्तरे	॥ २६२ ॥
धृतराष्ट्री हंसपद्मां नभश्चरः खगेऽम्बुदे ।	
विद्याधरे समीरे च निशाचरस्तु राक्षसे	॥ २६३ ॥
सर्पे घूके शृगाले च निशाचरी तु पांसुला ।	
निषद्वरः स्मरे पङ्के निषद्वरी पुनर्निशि	॥ २६४ ॥
नीलाम्बरो बलभद्रे राक्षसे क्रूरलोचने ।	
प्रतीहारो द्वारि द्वास्थे प्रतिकारः समे भटे	॥ २६५ ॥
प्रतिसरश्चमूपृष्ठे नियोज्यकरसूत्रयोः ।	
मन्त्रभेदे व्रणशुद्धावारक्षे मण्डने स्रजि	॥ २६६ ॥
कङ्कणेऽथ परिकरः पर्यङ्कपरिवारयोः ।	
प्रगाढगात्रिकाबन्धे विवेकारम्भयोगर्गणे	॥ २६७ ॥
परिवारः परिजनेऽसिकोशेऽथ परम्परः ।	
मृगभेदे प्रपौत्रादौ परम्पराऽन्वये वधे	॥ २६८ ॥
परिपाठ्यां परिसरः प्रान्तभूदैवयोर्मृतौ ।	
पक्षचरो यूथभ्रष्टपृथक्चारिगजे विधौ	॥ २६९ ॥
पयोधरः कुचे मेघे कोशकारे कशेरुणि ।	
नालिकेरे पात्रटीरस्त्वपव्यापारमन्त्रिणि	॥ २७० ॥

लोहकांस्ये जरत्पात्रे पिङ्गाणकहुताशयोः ।	
पारावारः पयोराशौ पारावारं तट्ठये	॥ २७१ ॥
पारिभद्रौ तु मन्दारनिम्बौ पीताम्बरोऽच्युते ।	
नटे च पूर्णपात्रन्तु जलादिपूर्णभाजने	॥ २७२ ॥
वर्धापके बलभद्रस्त्वनन्ते बलशालिनि ।	
बलभद्रा कुमार्या स्यात् त्रायमाणौषधावपि	॥ २७३ ॥
वार्वटीरस्त्रपुण्याम्रास्थ्यङ्कुरे गणिकासुते ।	
बिन्दुतन्त्रं पुनः शारिफलके चतुरङ्गके	॥ २७४ ॥
महावीरोऽन्तिमजिने परपुष्टे जराटके ।	
ताक्ष्ये कर्के पवौ शूरे सिंहे मखहुताशने	॥ २७५ ॥
महामात्रः प्रधाने स्यादारोहकसमृद्धयोः ।	
मणिछिद्रा तु मेदायामृषभाख्यौषधावपि	॥ २७६ ॥
रथकारस्तक्षि(क्ष)णि स्यान्माहिष्यः करणीसुते ।	
रागसूत्रं पट्टसूत्रे तुलासूत्रेऽपि च क्वचित्	॥ २७७ ॥
लम्बोदरः स्यादुद्धमाते प्रमथानां च नायके ।	
लक्ष्मीपुत्रो हये कामे व्यवहारः स्थितौ पणे	॥ २७८ ॥
द्रुभेदेऽथ व्यतिकरो व्यसनव्यतिषङ्गयोः ।	
वक्रनक्रौ खलशुकौ विश्वम्भरोऽच्युतेन्द्रयोः	॥ २७९ ॥
विश्वम्भरा तु मेदिन्यां विभाकरोऽग्निसूर्ययोः ।	
विश्वकद्रुस्तु मृगयाकुक्कुरे पिशुने ध्वनौ	॥ २८० ॥
वीरभद्रो वीरणेऽश्वमेधाश्चे वीरसत्तमे ।	
वीरतरो वीरश्रेष्ठे शरे वीरतरं पुनः	॥ २८१ ॥
वीरणे वीतिहोत्रस्तु दिवाकरहुताशयोः ।	
शतपत्रो दारवाघाटे राजकीरमयूरयोः	॥ २८२ ॥

शतपत्रन्तु राजीवे संप्रहारे गतौ रणे ।	
सहचरः पुनर्झिण्ठ्यां वयस्ये प्रतिबन्धके	॥ २८३ ॥
समाहारस्तु संक्षेप एकत्रकरणेऽपि च ।	
समुद्रारुर्ग्राहभेदे सेतुबन्धे तिमिङ्गिले	॥ २८४ ॥
सालमारस्तुरौ हिङ्गौ सुकुमारस्तु कोमले ।	
पुण्ड्रेक्षौ सूत्रधारस्तु शिल्पिभेदे नटेन्द्रयोः	॥ २८५ ॥
अतिबलः स्यात् प्रबलेऽतिबला तु बलाभिदि ।	
अक्षमाला त्वक्षसूत्रे वशिष्ठस्य च योषिति	॥ २८६ ॥
अङ्कपाली परीरम्भे स्यात्कोट्यामुपमातरि ।	
उलूखलं गुगुलोदूखले कलकलः पुनः	॥ २८७ ॥
कोलाहले सर्जरसे कन्दरालो जटिद्रुमे ।	
गदर्दभाण्डेऽप्यथ कमण्डलू पर्कटिकुण्डिके	॥ २८८ ॥
कुतूहलं शस्तेऽद्भुते खतमालो बलाहके ।	
धूमेऽथ गण्डशैलोऽद्रिच्युतस्थूलाश्मभालयोः	॥ २८९ ॥
गन्धफली तु प्रियङ्गौ चम्पकस्य च कोरके ।	
जलाञ्जलं तु शैवाले स्वतश्च जलनिर्गमे	॥ २९० ॥
दलामलं पुनर्दमनके मरुबकेऽपि च ।	
ध्वनिलाला तु वल्लव्यां वेणुकाहलयोरपि	॥ २९१ ॥
परिमलो विमर्दोत्थहृद्यगन्धे विमर्दने ।	
पोटगलो नले काशे झषे बहुफलः पुनः	॥ २९२ ॥
नीपे बहुफला फल्गौ भस्मतूलं पुनर्हिमे ।	
ग्रामकूटे पांशुवर्षे भद्रकाल्यौषधीभिदि	॥ २९३ ॥
गन्धोल्यां हरपल्यां च, महाकालो महेश्वरे ।	
किम्पाके गणभेदे च, मदकलो मदिद्विपे	॥ २९४ ॥

मदेनाऽव्यक्तवचने महानीलो मणोर्भिदि ।	
नागभेदे भृङ्गराजे महाबलो बलीयसि	॥ २९५ ॥
वायौ महाबलं सीसे महाबला बलाभिदि ।	
मणिमाला हारे स्त्रीणां, दशनक्षतभिद्यपि	॥ २९६ ॥
मुक्ताफलं घनसारे मौक्तिके लवलीफले ।	
मृत्युफलो महाकाले, मृत्युफली कदल्यथ	॥ २९७ ॥
यवफलो मांसिकायां कुटजत्वचिसारयोः ।	
वायुफलं तु जलदोपले शक्रशरासने	॥ २९८ ॥
वातकेलिः कलालापे पिङ्गानां दन्तलेखने ।	
विचकिलो दमनके मल्ल्यामथ बृहन्नलः	॥ २९९ ॥
महापोटगले पार्थे सदाफल उदुम्बरे ।	
नालिकेरे स्कन्धफले हस्तिमल्लः सुरद्विपे	॥ ३०० ॥
विघ्नेशे हलाहलस्तु हयलालोरो विषे ।	
ज्येष्ठ्यां च हरिताली दूर्वागगनरेखयोः	॥ ३०१ ॥
कृपाणलतिकायाश्चानुभावो भावसूचने ।	
प्रभावे निश्चयेऽथापह्नवः स्नेहापलापयोः	॥ ३०२ ॥
अभिषवः क्रतौ मद्यसन्धानस्नानयोरपि ।	
आदीनवः पुनर्दोषे, परिक्लिष्टदुरन्तयोः	॥ ३०३ ॥
उपप्लवौ रहूत्पातौ कुशीलवस्तु चारणे ।	
प्राचेतसे याचके च जलबिल्वस्तु कर्कटे	॥ ३०४ ॥
जलचत्वरे पञ्जाङ्गे जीवज्जीवः खगान्तरे ।	
दुग्भेदे चकोरे च धामार्गवस्तु घोषके	॥ ३०५ ॥
अपामार्गेऽप्यथ परिप्लावावाकुलचञ्चलौ ।	
परभवस्तिरस्कारे नाशे पारशवोऽयसि	॥ ३०६ ॥

शूद्रायां विप्रतनये तनये च परस्त्रियाः । पुटग्रीवस्तु गर्गर्या ताम्रस्य कलशेऽपि च	॥ ३०७ ॥
बलदेवस्तु कालिन्दीकर्षणे मातरि श्वनि । बलदेवा त्रायमाणा रोहिताश्वो हुताशने	॥ ३०८ ॥
हरिश्चन्द्रनृपसुते सहदेवस्तु पाण्डवे । सहदेवा बलादण्डोत्पलयोः शारिवौषधे	॥ ३०९ ॥
सहदेवी तु सर्पाक्ष्यामपदेशस्तु कारणे । व्याजे लक्ष्येऽप्यपभ्रंशो भाषाभेदाऽपशब्दयोः	॥ ३१० ॥
पतने चाश्रयाशस्तु वह्नावाश्रयनाशके । उपदंशोऽवदंशे स्यान्मेहनामययोरपि	॥ ३११ ॥
उपस्पर्शस्त्वाचमनस्नानयोः स्पर्शमात्रके । खण्डपशुः शिवे राहौ भार्गवे चूर्णलेपिनि	॥ ३१२ ॥
खण्डामलकभैषज्ये जीवितेशः प्रिये यमे । जीवितस्वामिजीवात्वोर्नागपाशस्तु योषिताम्	॥ ३१३ ॥
करणे वरुणास्त्रे च प्रतिष्कशः पुरोगमे । वार्त्ताहारे सहाये च पुरोडाशो हविर्भिदि	॥ ३१४ ॥
हुतशेषे सोमसे चमस्यां पिष्टकस्य च । अम्बरीषो नृपे सूर्ये युधि भ्राष्ट्रकिशोरयोः	॥ ३१५ ॥
आम्राते खण्डपरशावनुकर्षोऽनुकर्षणे । रथस्याधोदारुणि चानिमिषः सुस्मत्स्ययोः	॥ ३१६ ॥
अनुतर्षोऽभिलाषे स्यात्तृषाचषकयोरपि । अलम्बुषश्छदर्दनेऽलम्बुषा स्वःपण्ययोषिति	॥ ३१७ ॥
गण्डीर्या किम्पुरुषस्तु किन्नरे लोकभिद्यपि । देववृक्षो मन्दरादौ गुगलुलौ विषमच्छदे	॥ ३१८ ॥

नन्दिघोषो बन्दिघोषे स्यन्दने च किरीटिनः ।	
परिवेषः परिवृतौ परिधौ परिवेषणे	॥ ३१९ ॥
परिघोषः स्यादवाच्ये निनादे जलदध्वनौ ।	
पलङ्कषो यातुधाने पलङ्कषा तु किंशुके	॥ ३२० ॥
गोक्षुरे गुग्गुलौ लाक्षारस्नातुण्डीरिकासु च ।	
भूतवृक्षस्तु शाखोटे स्योनाककलिवृक्षयोः	॥ ३२१ ॥
महाघोषो महाशब्दे स्यान्महाघोषमापणे ।	
महाघोषा शृङ्गघोषध्यां राजवृक्षः पियालके	॥ ३२२ ॥
सुवर्णालुतरो वातरुधः शकशरासने ।	
वातूलोत्कोचयोश्चापि विशालाक्षो महेश्वरे	॥ ३२३ ॥
ताक्ष्ये विशालनेत्रे च वीरवृक्षोऽर्जुनद्रुमे ।	
भल्लाते सकटाक्षस्तु कटाक्षिणि धवद्रुमे	॥ ३२४ ॥
अधिवासः स्यान्निवासे संस्कारे धूपनादिभिः ।	
अवध्वंसस्तु निन्दायां परित्यागेऽवचूर्णने	॥ ३२५ ॥
कलहंसो राजहंसे कादम्बे नृपसत्तमे ।	
कुम्भीनसस्त्वहौ कुम्भीनसी लवणमातरि	॥ ३२६ ॥
घनरसोऽप्सु कर्पूर सान्द्रे सिद्धरसे द्रवे ।	
मोरेते पीलुपर्ण्या च चन्द्रहासोऽसिमात्रके	॥ ३२७ ॥
दशग्रीवकृपाणे च तामरसं तु पङ्कजे ।	
ताम्रकाञ्चनयोः दिव्यचक्षुस्त्वन्धे सुलोचने	॥ ३२८ ॥
सुगन्धभेदे च निश्रेयसं कल्याणमोक्षयोः ।	
नीलञ्जसा नदीभेदेऽप्सरोभेदे तडित्यपि	॥ ३२९ ॥
पुनर्वसुः स्यान्नक्षत्रे कात्यायनमुनावपि ।	
पौर्णमासो यागभेदे पौर्णमासी तु पूर्णिमा	॥ ३३० ॥

मलीमसं पुनः पुष्पकासीसे मलिनायसोः ।	
महारसः पुनरिक्षौ खर्जूद्रौ कसेरुणि	॥ ३३१ ॥
मधुरसा तु मूर्वायां द्राक्षादुन्धिकयोरपि ।	
राजहंसस्तु कादम्बे कलहंसे नृपोत्तमे	॥ ३३२ ॥
रासेरसो रससिद्धिबलौ शृङ्गारहासयोः ।	
षष्ठीजागरके रासे गोष्ठ्यां विश्वावसुः पुनः	॥ ३३३ ॥
निशि गन्धर्वभेदे च विभावसुस्तु भास्करे ।	
हुताशने हारभेदे चन्द्रे स्वःश्रेयसं सुखे	॥ ३३४ ॥
परानन्दे च भद्रे च सर्व्वरसस्तु धूणके ।	
वाद्यभाण्डेऽवग्रहस्तु ज्ञानभेदे गजालिके	॥ ३३५ ॥
प्रतिबन्धे वृष्टिरोधेऽप्यभिग्रहस्तु गौरवे ।	
अभियोगेऽभिग्रहणेऽवरोहस्तु लतोद्गमे	॥ ३३६ ॥
तरोरङ्गेऽवतरणेऽप्यश्वारोहोऽश्ववारके ।	
अश्वारोहाऽश्वगन्धायामुपग्रहोऽनुकूलने	॥ ३३७ ॥
बन्धुपयोगयोश्चोपनाहो वीणानिबन्धने ।	
व्रणालेपनपिण्डे च गन्धवहो मृगेऽनिले	॥ ३३८ ॥
गन्धवहा तु नासायां तमोपहो जिने स्वौ ।	
चन्द्रेऽग्नौ तनूरुहस्तु पुत्रे गरुति लोम्नि च	॥ ३३९ ॥
प्रतिग्रहः सैन्यपृष्ठे ग्रहभेदे पतद्ग्रहे ।	
क्रियाकारे दानद्रव्ये तद्ग्रहे स्वीकृतावपि	॥ ३४० ॥
परिग्रहः परिजने पत्न्यां स्वीकारमूलयोः ।	
शापेऽथ परिवाहोऽम्बूच्छासे राजार्हवस्तुनि	॥ ३४१ ॥
परिबर्हः परीवारे पार्थिवोचितवस्तुनि ।	
पितामहः पद्मयोनौ जनके जनकस्य च	॥ ३४२ ॥

वसरोहो गजारेहे वसरोहा कयवपि ।

सर्वसहः सहिष्णौ स्यात्सर्वसहा पुनः क्षितौ ॥ ३४३ ॥

॥ अथ पञ्चमस्वरः पञ्चमः काण्डः ॥

स्यादाच्छुरितकं हासनखघातविशेषयोः ।

कक्षावेक्षकः शुद्धान्तपालकोद्यानपालयोः ॥ १ ॥

द्वाःस्थे षिङ्गे कवौ रङ्गाजीवेऽथ कटखादकः ।

खादके काचकलशे शृगालबलिपुष्टयोः ॥ २ ॥

कृमिकण्टकं चित्रायामुदुम्बरविडङ्गयोः ।

स्याद् गोजागरिकं भक्ष्यकारके मङ्गलेऽपि च ॥ ३ ॥

चिलमीलिका खद्योते कण्ठीभेदे तडित्यपि ।

जलकरङ्कः स्यान्मेघे नालिकेरतरोः फले ॥ ४ ॥

नवफलिका तु नवे नवरजःस्त्रियामपि ।

नागवारिको गणिस्थराजे राजेभहस्तिपे ॥ ५ ॥

चित्रमेखले गरुडेऽप्यथ स्याद् व्यवहारिका ।

लोकयात्रेङ्गुदीवर्द्धनीष्वथ ब्रीहिराजिकः ॥ ६ ॥

चीनाग्रे कामलिकायामप्यथो शतपर्विका ।

स्याद्द्वचादूर्वयोः शीतचम्पकौ दीपतर्पणौ ॥ ७ ॥

हेमपुष्पकश्चम्पके हेमपुष्पिका यूथिका ।

मलिनमुखस्तु गोलाङ्गूले प्रेतेऽनले खले ॥ ८ ॥

शीतमयूखः कपूर चन्द्रेऽथ सर्वतोमुखः ।

विधावात्मनि रुद्रे च सर्वतोमुखमम्बु खम् ॥ ९ ॥

कथाप्रसङ्गो वातूले विषस्य च चिकित्सके ।

नाडीतरङ्गः काकोले हिण्डके रतहिण्डके ॥ १० ॥

स्तनारीचो मन्मथे शुनि स्त्रीणां च सीत्कृतौ ।	
ऋषभध्वजः प्रथमजिनेन्द्रे शशिशेखरे	॥ ११ ॥
मुनिभेषजं त्वगस्तिपथ्यायां लङ्घनेऽपि च ।	
दशनोच्छिष्टे निःश्वासे चुम्बने दन्तवाससि	॥ १२ ॥
अवग्रहणं रीढ्यायां रोधनेऽथाऽवतारणम् ।	
वस्त्राञ्चलार्चने भूतावेशेऽथ प्रविदारणम्	॥ १३ ॥
दारणे युधि च परिभाषणं तु प्रजल्पने ।	
नियमे निन्दोपालम्भोक्तौ चाथो मत्तवारणः	॥ १४ ॥
प्रासादवीथीवरण्डे मत्तहस्तिन्यपाश्रये ।	
मण्डूकपर्णोऽरलुकशोणकयोः कपीतने	॥ १५ ॥
मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाव्रीह्योर्गोजिह्विकौषधे ।	
स्याद्रोमहर्षणाख्या तु रोमोद्गमे बिभीतके	॥ १६ ॥
वातरायणः ककचे सायके शरसंक्रमे ।	
निष्प्रयोजननरे चापि, (चाप्य) अवलोकितमीक्षते	॥ १७ ॥
अवलोकितस्तु बुद्धेऽपराजितोऽच्युते हरे ।	
अजितेऽपराजिता तु दुर्गा श्वेता जयन्त्यपि	॥ १८ ॥
उपधूपित आसन्नमरणे धूपितेऽपि च ।	
स्याद् गणाधिपतिर्विघ्ननायके पार्व्वतीपतौ	॥ १९ ॥
पृथिवीपतिस्तु भूपे कृतान्ते ऋषभौषधे ।	
मूर्द्धाभिषिक्तः प्रधानक्षत्रियक्षितिपालयोः	॥ २० ॥
यादसांपतिः पाश्यब्ज्योः वसन्तदूत आम्रके ।	
पिके पञ्चमरागे वसन्तदूत्यतिमुक्तके	॥ २१ ॥
पाटलायामथ सहस्रपादो यज्ञपुरुषे ।	
कारण्डसूर्ययोः योजनगन्धा व्यासमातरि	॥ २२ ॥

कस्तूरीशीतयोश्चातिसर्जनं वधदानयोः ।	
अपवर्जनं निर्वाणे परित्यागे विहायिते	॥ २३ ॥
अभिनिष्ठ्यनस्तु वर्णे विसर्गेऽथानुवासनम् ।	
स्नेहने धूपने चान्तावसायी श्वपचे मुनौ	॥ २४ ॥
स्यादुपस्पर्शनं स्नाने स्पर्शाचमनयोरपि ।	
उपसम्पन्नं पर्याप्ते सत्कृतप्राप्तयोर्मृते	॥ २५ ॥
कलानुनादी चटके चञ्चरीके कपिञ्जले ।	
गन्धमादनः कप्यद्रिभिदोरलिनि गन्धके	॥ २६ ॥
गन्धमादनी सुरायामथ जायानुजीविनः ।	
बकाश्विन नटदुःस्थाः स्याद्धूमकेतनोऽनले	॥ २७ ॥
ग्रहभेदे च प्रतिपादनं बोधनदानयोः ।	
पद्मलाञ्छनो धनदे लोकेशे रविवेधसोः	॥ २८ ॥
पद्मलाञ्छना तारायां सरस्वत्यां श्रियामपि ।	
पीतचन्दनं स्याद्धरिद्रायां काश्मीरजन्मनि	॥ २९ ॥
महारजनं कुसुम्भे स्वर्णेऽथ मधुसूदनः ।	
भ्रमरे केशवे मृत्युवञ्चनः श्रीफले हरे	॥ ३० ॥
द्रोणकाकेऽप्यथ वरचन्दनं देवदारुणि ।	
कालेये वरवर्णिन्यङ्गनालाक्षाप्रियङ्गुषु	॥ ३१ ॥
रोचनायां हरिद्रायामथ स्याच्छकुलादनी ।	
कट्वां मांसी पिचुलिका जलपिप्पलिकासु च	॥ ३२ ॥
शालाङ्कायनो नन्दृष्योः स्याच्छ्वेतवाहनः शशी ।	
पार्थोऽथ सहस्रवेधी चुक्रे सहस्रवेधी तु	॥ ३३ ॥
हिङ्गौ चामरपुष्पस्तु केतके चूतकाशयोः ।	
गोरक्षजम्बूर्गोधूमधान्ये गोरक्षतण्डुले	॥ ३४ ॥

धूलीकदम्बस्तिनिशे नीपे वरुणपादपे । शृगालजम्बूगोडुम्बे फले च बदरीतरोः	॥ ३५ ॥
अभ्युपगमः समीपागमने स्वीकृतावपि । नक्षत्रनेमिः शीतांशुरेवत्युत्तानपादिषु	॥ ३६ ॥
कालानुसार्यं शैलेये कालिये शिशपातरौ । अथ स्याद् दुग्धतालीयं दुग्धाग्रं दुग्धफेनयोः	॥ ३७ ॥
वृषाकपायी जीवन्त्यां शतावर्युमयोः श्रियां । उत्पलपत्रं उत्पलदले स्त्रीणां नखक्षते	॥ ३८ ॥
कपिलधारं त्रिदशापगायां तीर्थभिद्यपि । तमालपत्रं तिलके तापिच्छे पत्रकेऽपि च	॥ ३९ ॥
तालीशपत्रन्तु तामलक्यां तालीशके क्वचित् । पादचत्वरः करके परदोषैकभाषिणि	॥ ४० ॥
सैकते छगलेऽथश्चद्रुमेऽथ पांसुचामरः । वदर्धापके प्रशंसायां दूर्वाञ्चिततटी भुवि	॥ ४१ ॥
पुरोटौ धूलिगुच्छे पीतकावेरं तु कुङ्कुमे । पित्तले वस्वोकसारं त्विन्द्रस्य धनदस्य च	॥ ४२ ॥
नलिनीपुर्योर्विप्रतिसारस्त्वनुशये रुषि । कौ कृत्ये सर्वतोभद्रस्त्वोकोभित् काव्यचित्रयोः	॥ ४३ ॥
निम्बेऽथ सर्वतोभद्रा गम्भार्या नटयोषिति । समभिहारस्त्वाभीक्ष्ण्ये भृशार्थेऽथासुतीवलः	॥ ४४ ॥
शौण्डिके यज्वन्युद्दण्डपालो मत्स्याहिभेदयोः । स्यादेककुण्डलो बलभद्रे किम्पुरुषेश्वरे	॥ ४५ ॥
कुपीटपालस्तु केनिपाते जलनिधावपि । स्यात्पाण्डुकम्बलः श्वेतकम्बलग्रावभेदयोः	॥ ४६ ॥

सुरतताली शिरः स्रक्दूत्योस्थाशितम्भवः ।

अन्नादौ तृप्तौ च नभश्चमसश्चन्द्रमाययोः

॥ ४७ ॥

चितायूपे हिङ्गुनिर्यासी हिङ्गुरसनिम्बयोः ।

हिरण्यरेता ज्वलने सहस्रकिरणेऽपि च

॥ ४८ ॥

॥ अथ षट्स्वरः षष्ठः काण्डः ॥

ग्राममद्गुरिका युद्धशृङ्गयोः मातुलपुत्रकः ।

धत्तूरकस्य च फले मातुलस्य च नन्दने

॥ १ ॥

लूतामर्कटकः पुत्रीनवमालिकयोः कपौ ।

वर्णविलोडकः काव्यच्छाया ह्रस्वन्धिचौरयोः

॥ २ ॥

सिन्दूरतिलको हस्ती सिन्दूरतिलकाऽङ्गना ।

दोहदलक्षणं गर्भे स्यात्सन्धौ यौवनस्य च

॥ ३ ॥

यौवनलक्षणं वक्षोरुहे च लवणिम्नि च ।

अर्द्धपारापतश्चित्रकण्ठे स्यात्तित्तिरावपि

॥ ४ ॥

प्रत्युद्गमनीयमुपस्थेये धौतांशुकद्वये ।

विष्वक्सेनप्रिया त्रायमाणौषध्यां श्रियामपि

॥ ५ ॥

॥ अथ सप्तमः (परिशिष्ट) अव्ययकाण्डः ॥

अथाव्ययानि वक्ष्यन्ते प्राग्वदेव स्वरक्रमात् ।

अ रवल्पार्थेऽप्यभावेऽपि स्यादास्मरणवाक्ययोः

॥ १ ॥

आढीषदर्धेऽभिव्याप्तौ क्रियायोगेऽवधावपि ।

आं स्यादवधिस्मृत्योराः सन्तापप्रकोपयोः

॥ २ ॥

इ स्यात्श्वेदे प्रकोपोक्तौ ई क्रोधे दुःखभावने ।

प्रत्यक्षे सन्निधौ चाप्यु रोषोक्त्याऽऽमन्त्रणार्थयोः

॥ ३ ॥

उत्प्राधान्ये प्रकाशे च प्राबल्यास्वास्थ्यशक्तिषु ।

विभागे बन्धने मोक्षे भावे लाभोर्ध्वकर्मणोः

॥ ४ ॥

उं प्रश्नेऽङ्गीकृतौ रोषेऽप्युं प्रश्ने रोषवाचि च ।	
ऋ कुत्सावाक्ययोरे ऐ हे है शब्दाविव स्मृतौ	॥ ५ ॥
आमन्त्रणाह्वानयोरें प्रणवेऽङ्गीकृतावपि ।	
ओ औ शब्दौ तु हो हौ वद् हूतौ सम्बोधनेऽपि च	॥ ६ ॥
कु पापीयसि कुत्सायामीषदर्थे निवारणे ।	
कं सुखे वारिशिरसोः किं प्रश्ने कुत्सनेऽपि च	॥ ७ ॥
चान्योऽन्यार्थसमाहारान्वाचयेषु समुच्चये ।	
हेतौ पक्षान्तरे तुल्ययोगिताविनियोगयोः	॥ ८ ॥
पादपूरणेऽवधृतौ तु विशेषेऽवधारणे ।	
समुच्चये पादपूर्तौ धिक् निर्भर्त्सननिन्दयोः	॥ ९ ॥
नि स्यात्क्षेपे भृशार्थे च नित्यार्थे दानकर्मणि ।	
सन्धानोपरमयोः संश्रयाश्रयराशिषु	॥ १० ॥
मोक्षेऽन्तभावेऽधोभावे बन्धने कौशलेऽपि च ।	
नु प्रश्नेऽनुशयेऽतीतार्थे विकल्पवितर्कयोः	॥ ११ ॥
नजीषदर्थे सादृश्ये तद्विरुद्धतदन्ययोः ।	
व्यतिक्रमे स्वरूपार्थे निषेधाभावयोरपि	॥ १२ ॥
निर्निश्चये क्रान्ताद्यर्थे निःशेषप्रतिषेधयोः ।	
प्राक् पूर्वस्मिन् प्रभाते दिग्देशकालेष्वनन्तरे	॥ १३ ॥
अतीतेऽग्रेऽप्यथ प्र स्याद्गताद्यर्थप्रकर्षयोः ।	
वा समुच्चय एवार्थ उपमानविकल्पयोः	॥ १४ ॥
वि श्रेष्ठेऽतीते, नानार्थे वै हेतौ पादपूरणे ।	
शं कल्याणे सुखेऽथ स्वित् परिप्रश्नवितर्कयोः	॥ १५ ॥
सं संगार्थे प्रकृष्टार्थे शोभनार्थसमार्थयोः ।	
स्मातीते पादपूर्तौ ह सम्बुद्धौ पादपूरणे	॥ १६ ॥

हा शुगदुःखविषादेषु हि हेतावधारणे ।	
विशेषे पादपूर्णे च ही विस्मयविषादयोः	॥ १७ ॥
दुःखहेतौ च हं रोषे भाषणेऽनुनयेऽपि च ।	
हुं वितर्के परिप्रश्ने स्यान्मनागल्पमन्दयोः	॥ १८ ॥
अङ्ग सम्बोधने हर्षे पुनरर्थे च किञ्च तु ।	
साकल्यारम्भयोः तिर्यक् स्यात्तिश्चीनवक्रयोः	॥ १९ ॥
हिरुक् मध्ये विनार्थेऽति प्रकर्षे लङ्घने भृशे ।	
स्तुतावसं प्रतिक्षेपेऽप्यस्तु पीडानिधेयोः	॥ २० ॥
असूयायामनुज्ञायामारादूर्द्वसमीपयोः ।	
इति स्वरूपे सान्निध्ये विवक्षानियमे मते	॥ २१ ॥
हेतौ प्रकारप्रत्यक्षप्रकाशेष्वधारणे ।	
एवमर्थे समाप्तौ स्यादुत प्रश्नवितर्कयोः	॥ २२ ॥
समुच्चये विकल्पे च तावद् यावद् दिवाऽवधौ ।	
कात्स्न्येवधारणे गाने प्रतीत्यं भूतभागयोः	॥ २३ ॥
प्रतिदाने प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणयोरपि ।	
पश्चात् प्रतीच्यां चरमे बताऽऽमन्त्रणखेदयोः	॥ २४ ॥
धृत्याश्चर्यानुकम्पासु यद्वत्प्रश्नवितर्कयोः ।	
शश्वत्सह पुनर्नित्ये सकृत्सहैकवारयोः	॥ २५ ॥
स्वत्याशीः क्षेमपुण्यादौ साक्षात्प्रत्यक्षतुल्ययोः ।	
हन्त दानेऽनुकम्पायां वाक्यारम्भविषादयोः	॥ २६ ॥
निश्चये च प्रमोदे चाप्यथोऽथ समुच्चये ।	
मङ्गले संशयारम्भाधिकारानन्तरेषु च	॥ २७ ॥
अन्वादेशे प्रतिज्ञायां प्रश्नसाकल्ययोरपि ।	
तथा स्यान्निश्चये पृष्ठप्रतिवाक्यसमुच्चये	॥ २८ ॥

यथा निदर्शने द्वौ तूद्देशे निदर्देशसाम्ययोः ।	
हेतूपपत्तौ च वृथात्वविधौ स्यादनर्थके	॥ २९ ॥
अनु लक्षणवीप्सेत्थंभूतभागेषु सन्निधौ ।	
सादृश्यायामहीनेषु पश्चादर्थसहार्थयोः	॥ ३० ॥
नन्वाक्षेपे परिप्रश्ने प्रत्युक्ताऽवधारणे ।	
वाक्यारम्भेप्यनुनयामन्त्रणानुज्ञयोरपि	॥ ३१ ॥
नाना विनोभयोनेकार्थेषु स्थाने तु कारणे ।	
युक्ते साम्येप्यप स्तेयेऽपकृष्टे वर्जने मुदि	॥ ३२ ॥
विपर्यये वियोगे च निर्देशे विकृतावपि ।	
अपि सम्भावनाशङ्कागर्हणासु समुच्चये	॥ ३३ ॥
प्रश्ने युक्तपदार्थेषु कामचारक्रियासु च ।	
उपाऽऽसन्नेऽधिके हीने सादृश्यप्रतियत्ययोः	॥ ३४ ॥
तद्योगव्याप्तिपूजासु शक्तावारम्भदानयोः ।	
दाक्षिण्याचार्यकरणदोषाख्यानात्ययेषु च ।	॥ ३५ ॥
अभि वीप्सालक्षणयोरित्थम्भूताभिमुख्ययोः ।	
स्यादमा सन्निधानार्थे सहार्थेऽलं निवारणे	॥ ३६ ॥
अलङ्काररामर्थ्ये पर्याप्तिष्ववधारणे ।	
एवं प्रकारेऽङ्गीकारेऽवधारणसमन्तयोः	॥ ३७ ॥
कथं प्रश्ने प्रकारार्थे संभ्रमे सम्भवेऽपि च ।	
काममसूयानुगमे प्रकारेऽनुमतावपि	॥ ३८ ॥
किमु सम्भावनायां विमर्शे जोषं सुखे स्तुतौ ।	
गौनलङ्घनयोश्चापि नाम प्राकाश्यकुत्सयोः	॥ ३९ ॥
सम्भाव्याभ्युपगमयोरलीके विस्मये कृधि ।	
नूनं तर्के निश्चिते च प्राध्वं नर्म्मानुकूलयोः	॥ ४० ॥

भृशं प्रकर्षेऽत्यर्थे च सामि त्वर्धे जुगुप्सिते । अयि प्रश्नेऽनुनये स्यादये क्रोधविषादयोः	॥ ४१ ॥
सम्भ्रमे स्मरणे चान्तरन्ते स्वीकारमध्ययोः । ऊर्यूरुरीवदूरी विस्तारेऽङ्गीकृतावपि	॥ ४२ ॥
पराभिमुख्ये प्राधान्ये विमोक्ष्यप्रातिलोम्ययोः । गतिघर्षणहिंसासु भृशार्थे विक्रमेऽपि च	॥ ४३ ॥
परि व्याधावुपरमे वर्जने लक्षणादिषु । आलिङ्गने शोके च पूजायां दोषकीर्तने	॥ ४४ ॥
भूषणे सर्वतोभावे व्याप्तौ निवसनेऽपि च । पुरा भविष्यदासन्ने चिरातीतप्रबन्धयोः	॥ ४५ ॥
पुनरप्रथमे भेदे किल सम्भाव्यवार्तयोः । हेत्वरुच्योरलीके च खलु वीप्सानिषेधयोः	॥ ४६ ॥
जिज्ञासायामनुनये वाक्यालङ्करणेऽपि च । अवाऽऽलम्बनविज्ञानवियोगव्याप्तिशुद्धिषु	॥ ४७ ॥
एवौपम्ये परिभव ईषदर्थेऽवधारणे । उषा रात्रौ तदन्ते च दोषा निशि निशामुखे	॥ ४८ ॥
मङ्क्षु शीघ्रे भृशे तत्त्वेऽतो हेतोरपदेशवत् । निर्देशे पञ्चम्यर्थे च इतो यतश्च विभागवत्	॥ ४९ ॥
पञ्चम्यर्थे नियमे च तत आदौ कथान्तरे । पञ्चम्यर्थे परिप्रश्ने तिरोन्तर्धौ तिरश्चि च	॥ ५० ॥
नीचैः स्वैराल्पनीचेषु प्रादुर्नामप्रकाशयोः । पुरोऽग्रे प्रथमे च स्यान्निथोऽन्योन्यं रहस्यपि	॥ ५१ ॥
अहा धिगर्थे शोके च करुणार्थविषादयोः । अह क्षेपे नियोगे चाप्याहो प्रश्नविचारयोः	॥ ५२ ॥

सह सम्बन्धसादृश्ययोगपद्यसमृद्धिषु ।	
साकल्ये विद्यमाने च हीही विस्मयहास्ययोः	॥ ५३ ॥
ननु च प्रश्ने दुष्येक्तौ सम्यग्वादे स्तुतावपि ।	
अपष्टु चारौ निर्दोषे किमुत प्रश्नवादयोः	॥ ५४ ॥
विकल्पेऽतिशये चापि पुरस्तात् प्रथमेऽग्रतः ।	
पूर्वस्यां च पुरार्थे चाभीक्षणं शीघ्रप्रकर्षयोः	॥ ५५ ॥
पौनःपुन्ये सन्तते चावश्यं निश्चयनित्ययोः ।	
इदानीं साम्प्रतं वाक्यालङ्कारे तद्दिनं पुनः	॥ ५६ ॥
दिनमध्ये प्रतिदिने साम्प्रतं तूचितेऽधुना ।	
समयानिकषे चान्तर्निकटे चाऽन्तरा पुनः	॥ ५७ ॥
विनार्थे सन्निधौ मध्येऽभितोऽभिमुखकात्स्न्ययोः ।	
समीपोभयतः शीघ्रेष्वग्रतः प्रथमाग्रयोः	॥ ५८ ॥
अन्ततोऽवयवोत्प्रेक्षापञ्चम्यर्थेषु शासने ।	
पुरतोऽग्राद्ययोः पूर्वद्युर्पूर्वाहणप्रभातयोः	॥ ५९ ॥
अहहेत्यद्भुते खेदेऽन्तरेणान्तर्विनार्थयोः ।	
अहो बतानुकम्पायां खेदामन्त्रणयोरपि	॥ ६० ॥
इत्याचार्यहेमचन्द्रविरचितेऽनेकार्थसङ्ग्रहेऽव्ययशब्दकाण्डः	
सप्तमः समाप्तः ॥ ७ ॥	

कलिकालसर्वज्ञ पू.आ.श्रीहेमचन्द्राचार्यविरचितो

॥ निघण्टुशेषः ॥

विहितैकार्थनानार्थदेश्यशब्दसमुच्चयः ।

निघण्टुशेषं वक्ष्येऽहं, नत्वाऽर्हत्पादपङ्कजम् ॥ १ ॥

..... ।

..... ॥ २ ॥

..... ।

..... ॥ ३ ॥

..... ।

..... ॥ ४ ॥

..... ।

..... ॥ ५ ॥

..... ।

..... ॥ ६ ॥

..... ।

..... ॥ ७ ॥

..... ।

..... ॥ ८ ॥

..... ।

..... ॥ ९ ॥

..... ।

..... ॥ १० ॥

..... ।

..... ॥ ११ ॥

..... ।	
..... ।	॥ १२ ॥
..... ।	
..... ।	॥ १३ ॥
..... ।	
..... ।	॥ १४ ॥
..... ।	
..... ।	॥ १५ ॥
..... ।	
..... ।	॥ १६ ॥
..... वं, बीजं भद्रयवाहयम् ।	
शिरीषे विषाणभण्डी, भण्डीरः शङ्खिनीफलः	॥ १७ ॥
मृदुपुष्पः शूकपुष्पः, शुकवृक्षः शुकप्रियः ।	
कपीतनः कर्णपूरो, भण्डिलः श्यामवल्कलः	॥ १८ ॥
पाटल्यां पाटला स्थाल्यमोघा तोयाधिवासिनी ।	
वसन्तकामयोर्दूती, कुम्भिका कालवृन्तिका	॥ १९ ॥
अन्यस्यां तत्र तु श्वेता, पाटला काष्ठपाटला ।	
शीतला श्वेतकुम्भीका, कुबेराक्षी फलेरुहा	॥ २० ॥
अगुरावगुरुर्लोहं, वंशिकं विश्वरूपकम् ।	
कृमिजं प्रवरं राजार्हं, स्याद् योगजमनार्यकम्	॥ २१ ॥
मल्लिगन्धेऽत्र मङ्गल्या, कृष्णे तु काकतुण्डकः ।	
श्रीखण्डे स्यान्मलयजं, चन्दनं श्वेतचन्दनम्	॥ २२ ॥
गोशीर्षकं गन्धसारं, भद्रश्रीस्तैलपर्णिकम् ।	
फलकी सुरभिः सारं, महार्हं रोहणोद्भवम्	॥ २३ ॥

अथ बर्बरके श्वेतं, निर्गन्धं बर्बरोद्भवम् ।	
स्याद्रक्तचन्दने क्षुद्रचन्दनं भास्करप्रियम्	॥ २४ ॥
ताम्रसारं रक्तसारं, लोहितं हरिचन्दनम् ।	
कुचन्दने तु पत्राङ्गं, पत्र(त्र)ङ्गं पट्टरञ्जनम्	॥ २५ ॥
सुरङ्गकं रक्तकाष्ठं, पत्तूरं तिलपर्णिका ।	
अथ द्रुमोत्पलव्याधः, परिव्याधः सुगन्धकः	॥ २६ ॥
निर्गन्धेऽस्मिन् कर्णिकारो, निषीथः पीतपुष्पकः	
पुंनागे तु महानागः, केसरो रक्तकेसरः	॥ २७ ॥
देववल्लभकुम्भीकौ, तुङ्गः पुरुषनामकः ।	
अथागस्त्ये वङ्गसेनः, शुकनासो मुनिद्रुमः	॥ २८ ॥
करवीरं कणवीरः, श्वेतपुष्पोऽश्वमारकः ।	
प्रतिहासः शतप्राशोऽश्वारोहः कुमुदोद्भवः	॥ २९ ॥
रक्तपुष्पेऽत्र लगुडश्चण्डातश्चण्डगुल्मकौ ।	
कालस्कन्धस्तमाले स्यात्तापिच्छे रञ्जतो वसुः	॥ ३० ॥
तमालपत्रे वस्त्राख्यं, रोमशं तामसं दलम् ।	
सूक्ष्मैलायां चन्द्रबाला, द्राविडी निष्कुटिस्तुटिः	॥ ३१ ॥
कपोतवर्णिका तुच्छा, कोरङ्गी बहुला तुला ।	
स्थूलैलायां बृहदेला, पत्रैला त्वक्सुगन्धिका	॥ ३२ ॥
त्रिदिवोद्भवा पृथ्वीका, कर्णिका त्रिपुटा पुटा ।	
कपूरं घनसारः स्याद्विमाहो हिमवालुकः	॥ ३३ ॥
सिताभ्रः शीतलरजः, स्फटिकश्चन्द्रनामकः ।	
कङ्कालके कटुफलं, कोमलं मागधोत्थितम्	॥ ३४ ॥
कोलं कोषफलं कोरं, मारीचं द्वीपमित्यपि ।	
लवङ्गे शिखरं दिव्या, भृङ्गारं वारिजं लवम्	॥ ३५ ॥

श्रीपुष्पं श्रयाह्वयं देवपुष्पं चन्दनपुष्पकम् ।	
नलिकायां कपोताङ्घ्रिर्निर्मध्या शुषिरा नटी	॥ ३६ ॥
धमन्यञ्जनकेशी च, शून्या विद्रुमवल्लयपि ।	
अतिमुक्ते मुण्डकः स्यात्पुण्ड्रको भ्रमरोत्सवः	॥ ३७ ॥
पराश्रयः सुवासन्ती, कामुको माधवी लता ।	
पिप्पले बोधिरश्वत्थः, श्रीवृक्षश्चलपत्रकः	॥ ३८ ॥
मङ्गल्यः केशवावासः, श्यामलो द्विरदाशनः ।	
गर्दभाण्डे कन्दरालशृङ्गावृक्षः कमण्डलुः	॥ ३९ ॥
प्लक्षो वटप्लवः शुङ्गी, सुपार्श्वश्चारुदर्शनः ।	
कपीतने कपीनः स्यात्पीतनप्लवकावपि	॥ ४० ॥
कर्पटोऽपर्कटी प्लक्षः, सतीदो लक्षणे नटी ।	
वटे वैश्रवणावासो, न्यग्रोधो बहुपाद्भुवः	॥ ४१ ॥
स्कन्धजन्मारक्तफलः, क्षीरी शुङ्गी वनस्पतिः ।	
उदुम्बरे जन्तुफलो, यज्ञाङ्गो हेमदुग्धकः	॥ ४२ ॥
सदाफलो वसुवृक्षः, श्वेतवल्को मशक्यपि ।	
काकोदुम्बरिकायां तु, फाल्गुनी फल्गुवाटिका	॥ ४३ ॥
फलराजी मलभारी, फलयूर्जघनेफला ।	
राजादने तु राजन्या, क्षीरिका प्रियदर्शनः	॥ ४४ ॥
कपिप्रियो दृढस्कन्धो, मधुराजफलो नृपः ।	
प्रियाले तु राजवृक्षो, बहुवल्को धनुष्पुटः	॥ ४५ ॥
सत्रकद्रुः खरस्कन्धश्चास्तापसवल्लभः ।	
आम्रातके वर्षपाकी, कपिचूतः कपिप्रियः	॥ ४६ ॥
कपीतनः पीतनकस्तनुक्षीरोऽभ्रपाटकः ।	
शृङ्गी कपिरसाढ्यः स्वादुष्पकलो बिभीषणः	॥ ४७ ॥

अर्के विकीरणोऽर्काहो ज्यम्भला स्फोटविच्छुरा ।	
क्षीरार्कपर्णो राजार्के, त्वलर्को गणरूपकः ।	॥ ४८ ॥
एकाष्टीलः सदापुष्पो, मन्दास्थ प्रतापसः ।	
त्रुट्यां ब्रजो महावृक्षोऽसिपत्रः स्नक्सुधा गुडा	॥ ४९ ॥
समन्तदुग्धा सीहुण्डा, शण्डेरी वक्रकण्टकः ।	
करमर्दे करमन्दः, कराम्रकसुषेणकौ	॥ ५० ॥
स्थलपर्केट आविग्नः, कृष्णपाकफलोऽपि च ।	
जम्बीरे जम्भलो जम्भो, जम्भीलो दन्तहर्षणः	॥ ५१ ॥
वक्रशोधी दन्तशठो, गम्भीरो रोचनोऽपि च ।	
करुणे तु छागलाख्यो, मल्लिकाकुसुमः प्रियः	॥ ५२ ॥
बीजपूरे बीजपूर्णः, पूरकः फलपूरकः ।	
सुपूरको मातुलुङ्गः, केसराम्लोऽम्लकेसरः	॥ ५३ ॥
वराम्लो बीजको लुङ्गो, रुचको मध्यकेसरः ।	
कृमिघ्नो गन्धकुसुमः, केसरी साधुपादपः	॥ ५४ ॥
मातुलुङ्गी वर्धमाना, मधुरा, मधुकुक्कुटी ।	
मधुवल्ली पूतिपुष्पा, देवदूती महाबला	॥ ५५ ॥
आम्लिकायां चुक्रिकाम्ला, शुक्तिकाम्ली विकाम्लिका ।	
चुक्रा चिञ्चा तित्तिडीका, तित्तिला गुरुपुष्पिका	॥ ५६ ॥
वृक्षाम्ले स्यादम्लवृक्षस्तित्तिडीको महीरुहः ।	
शाकाम्लमम्लशाकं चाम्लपूरो रक्तपूरकः	॥ ५७ ॥
अथाम्लवेतसे भीमो, भेदनो रक्तपूरकः ।	
रुधिरस्त्रावकश्चक्रं, मांसारिर्वानिकप्रियः	॥ ५८ ॥
शाखाम्लो वेतसोऽम्लोऽम्लस्तित्तिडीको रसाम्लकः ।	
स शङ्खद्रावको हीनो, लौहद्रावक उत्तमः	॥ ५९ ॥

तावेव तु शतवेधिसहस्रवेधिनौ क्रमात् ।	
कपित्थे वानरावासो, गन्धपत्रः कपिप्रियः	॥ ६० ॥
पुष्पफलो दधिफलो, दधित्थग्राहिमन्मथाः ।	
अक्षिस्यन्दो दन्तशठो, राजाम्रश्चिरपाक्यपि	॥ ६१ ॥
अशमन्तके श्लक्ष्णपत्रः, पाषाणाबूक इन्द्रकः ।	
अम्लपत्रस्ताम्रपत्रः, कुशली यमलच्छदः	॥ ६२ ॥
नारङ्गे स्यान्नागरङ्गस्त्वक्सुगन्धो मुखप्रियः ।	
ऐरावतो योगसारो, योगी तक्राधिवासनः	॥ ६३ ॥
खदिरे स्याद्रक्तसारः, कण्टकी दन्तधावनः ।	
गायत्री बालपत्रश्च, जिह्वाशल्यं क्षितिक्षमः	॥ ६४ ॥
सिते तु तत्र कदरः, कार्मकः कुब्जकण्टकः ।	
सोमवल्को नेमिवृक्षः, श्यामसारः पथिद्रुमः	॥ ६५ ॥
विट्खदिरे त्विरिमिदो, गोधास्कन्धोऽरिमेदकः ।	
अरिमारोऽरिमः, पूत्यरिमेदो मुखशोधनः	॥ ६६ ॥
शाल्मलौ तूलिनी मोचा, पिच्छिला विरजा विला ।	
कुक्कुटी पूरणी रक्तकुसुमा घुणवल्लभा	॥ ६७ ॥
कण्टकाढ्याऽनलफली, पिच्छ तु तस्य वेष्टकः ।	
कुशाल्मलौ शाल्मलिका, रोचनः कूटशाल्मलिः	॥ ६८ ॥
शिशिपायां महाश्यामा पिच्छिला पाण्डुरच्छदा ।	
कृष्णसारोऽङ्गारवर्णा, गुरुरल्पा तु शिशिपा	॥ ६९ ॥
कुशिशिपा भस्मगर्भा, कपिला भस्मपिङ्गला ।	
बदर्या कुवलिः कोलिः, कर्कन्धुः फेनिलच्छदा	॥ ७० ॥
राष्ट्रवृद्धिकरी कोली, सौवीरी वज्रशिल्पिका ।	
घुटा घोण्टा कोपघोण्टा, व्याघ्रगृध्रनखीत्यपि	॥ ७१ ॥

शम्यां सक्तुकला लक्ष्मी, शिवा तुङ्गाऽग्निपादपः ।	
अजप्रिया भस्मकाष्ठा, शंकरः शिवकीलिका	॥ ७२ ॥
शिवलोमा यतफला, लोमपामविनाशिनी ।	
मङ्गल्या शुचिपत्रा च, फले तस्यास्तु साङ्गरः	॥ ७३ ॥
इङ्गुद्यां तापसतरुमार्जारः कण्टकीटकः ।	
बिन्दुकस्तिक्तमज्जा च, पूतिपुष्पफलोऽपि च	॥ ७४ ॥
गुग्गुलौ तु पुरे दुर्गो, महिषाक्षः पलङ्कषः ।	
जटायुः कालनिर्यासो, वासवोलूकनामकः	॥ ७५ ॥
नक्तंचरः शिवधूपः, कुम्भोलूखलकः शिवः ।	
पारिभद्रे निम्बतरुर्मन्दारः पारिजातकः	॥ ७६ ॥
करीरे स्यात्तीक्ष्णसारः, शाकपुष्पो मृदुः फलः ।	
मरुजन्मा गूढपत्रो, ग्रन्थिलक्रकणवपि	॥ ७७ ॥
विकङ्कते सुवावृक्षो, ग्रन्थिलः स्वादुकण्टकः ।	
केकणि काकपादश्च, व्याघ्रपादोऽपकण्टकः	॥ ७८ ॥
बिल्वे महाफलः श्र्याह्वः, शलातुः पूतिमारुतः ।	
महाकपित्थं शाण्डिल्यः, शैलूषो नीलमल्लिका	॥ ७९ ॥
श्रीवासः श्रीफलो हृद्यगन्धो मालूरकर्कटौ ।	
हरीतक्यां जया पथ्या, हैमवत्यभयाऽमृता	॥ ८० ॥
कायस्था पूतना चेतक्यव्यथा श्रेयसी शिवा ।	
बिभीतके भूतवासो, वासन्तोऽक्षो वहेडकः	॥ ८१ ॥
संवर्तकः कर्षफलः, कल्को हार्यः कलिद्रुमः ।	
कर्षो दैत्यो मधुबीजो, धर्मद्वेषी बिभेदकः	॥ ८२ ॥
आमलक्यां शिवा धात्री, वयस्था षड्रसाऽमृता ।	
पर्वकाढ्या तिष्यफला, माकन्दी श्रीफला च सा	॥ ८३ ॥

अरणावग्निमन्थः स्यात्तर्कारी वैजयन्तिका ।	
जया जयन्ती श्रीपर्णी, कर्णिका गणिकारिका	॥ ८४ ॥
तेजोमन्थो हविर्मन्थो, नादेयी वह्निशोधनः ।	
अरलो दुन्दको दीर्घवृन्तानतः कुटंनटः	॥ ८५ ॥
श्योनाकः शोषणो जम्बुः, शुकनासः कुटंभरः ।	
मयूरजङ्घः कट्वङ्गः, सल्लकः प्रियजीवकः	॥ ८६ ॥
मण्डूकपर्णः पत्रोर्णो, गोपवृक्षो मुनिद्रुमः ।	
शिग्रौ शोभाञ्जनस्तीक्ष्णगन्धो मूलकपल्लवः	॥ ८७ ॥
विद्रध्यरातिः काक्षीवो, मुखभञ्जः सुभञ्जनः ।	
दृशोऽक्षीवः सुरङ्गी च, मोचको मधुगृञ्जनः	॥ ८८ ॥
श्वेतेऽत्र श्वेतमरिचो, रक्ते तु मधुशिग्रुकः ।	
तिनिशे रथकृत्रेर्मिर्वञ्जुलो रथसाधकः	॥ ८९ ॥
दीर्घवृक्षश्चक्रकरो, रथनामातिमुक्तकः ।	
अश्मगर्भः सर्वसारः, क्रमसंधारणोऽपि च	॥ ९० ॥
पलाशे किंशुकः पर्णः, स्वरपर्णस्त्रिपत्रकः ।	
त्रिवृन्ताख्यो रक्तपुष्पो, बीजस्नेहः समिद्वरः	॥ ९१ ॥
क्षारश्रेष्ठो वातपोथो, याज्ञिको ब्रह्मपादपः ।	
धवे भारोद्वहो गौरः, सकटक्षो धुरंधरः	॥ ९२ ॥
कुलावो नन्दिनश्चापि, सितः कृष्णश्च स द्विधा ।	
श्रीपर्ण्या काश्मरी कृष्णा, वृन्तिका मधुपर्णिका	॥ ९३ ॥
गम्भारी सर्वतोभद्रा, कट्फला भद्रपर्णिका ।	
विहारी कुमुदाहारी, महाकुम्भी च कश्मरी	॥ ९४ ॥
नित्यभद्रा महाभद्रा, काश्मर्यो मधुमत्यपि ।	
सप्तच्छदे शुक्तिपर्णो, गुच्छः पुष्पः सुवर्णकः	॥ ९५ ॥

स्थूलपर्णो दीपवृक्षः शारदो विषमच्छदः ।	
मदगन्धिर्विशालत्वग्गजद्विद् शाल्मलीदलः	॥ ९६ ॥
शिरोरुर्गेहविटपः, सुमनो ग्रहनाशनः ।	
आरवधे कृतमालः, कर्णिकारः सुवर्णकः	॥ ९७ ॥
पीतपुष्पो दीर्घफलः, शम्पाकश्चतुरङ्गुलः ।	
व्याधिहा रेवतः स्थूलः, प्रग्रहो राजपादपः	॥ ९८ ॥
आरोग्यशिम्बिका कर्णो, स्वर्णशेफालिकेत्यपि ।	
बीजके प्रियकः शौरिगौरो बन्धूकपुष्पकः	॥ ९९ ॥
कृष्णसर्जो महासर्जः, कल्याणः पीतरोऽसनः ।	
महाशालः पीतशालो, जीवकः प्रियशालकः	॥ १०० ॥
सुगन्धिर्नोलनिर्यासस्तिथ्यः पुष्पोऽलकप्रियः ।	
स तु द्विधा शिखिगीवः, श्रेष्ठो गोमूत्रगन्धकः	॥ १०१ ॥
अश्वकर्णे दीर्घपत्रः, कषायः सस्यसंवरः ।	
सर्जकः शर्जकः शूरः, कार्श्यशालो लतातरुः	॥ १०२ ॥
अर्जुने ककुभः सेव्यः, सुवर्णो धूर्तपादपः ।	
देवशाकः शक्रतरुर्नदीसर्जोऽर्जुनाभिधः	॥ १०३ ॥
शाके कोलफलो द्वारदःरुर्योगी हलीसकः ।	
गन्धसारः स्थिरसारः, स्थिरको ध्रुवसाधनः	॥ १०४ ॥
अभ्रंलिहो महापत्रो, बलसारो बलप्रभः ।	
धर्मर्णे तु धनुर्वृक्षो, गोत्रवृक्षो रुजासहः	॥ १०५ ॥
महाबलो महावृक्षो, राजाह्वो धन्वनः फलम् ।	
त्वादुफलो गृत्युफलः, सारवृक्षः सुतेजनः	॥ १०६ ॥
सिल्लके तु सिद्धवृक्षः, कोलिपत्रे तु जोरणः ।	
महापत्रे त्वगदी स्याद्विषशङ्कुः पलाशकः	॥ १०७ ॥

पारिभद्रे द्रुकिलिमं, किलिमं देववल्लभः ।	
दारुका स्नेहविद्धं च, देवद्रुः स्वर्गतो द्रुमः	॥ १०८ ॥
पीतपूतिमहादेवभद्रेन्द्रा काष्ठदारुणी ।	
मधूके मधुशाकः स्यान्माधवो मधुको मधुः	॥ १०९ ॥
मधुष्ठीलो मधुष्ठालो, मधुकाष्ठो मधुस्रवः ।	
रोध्रः कोषमधुर्गुण्डपुष्पो गोलफलोऽपि च	॥ ११० ॥
जलजेऽस्मिन्मधूलः स्याद्दिगिरिजो दीर्घपत्रकः ।	
तीरवृक्षो गौरशाको, ह्रस्वपुष्पफलोऽपि च	॥ १११ ॥
तिन्दुके स्फूर्जनस्तुष्टः, कालस्कन्धो विरूपकः ।	
निःस्यन्दनः कालशाको, द्रावणो नीलसारकः	॥ ११२ ॥
द्वितीयतिन्दुके कालस्तिन्दुर्मर्कटतिन्दुकः ।	
काकेन्दुकः काकपीलुः, कृपालुकुलकावपि	॥ ११३ ॥
रोध्रे लोध्रः सिते तत्र, शाबरस्तनुवल्कलः ।	
उत्सादनो महारोध्रोऽनम्भः शम्बरपादपः	॥ ११४ ॥
रक्ते तु पट्टिका तिल्वः, पट्टी लाक्षा प्रसादनः ।	
तिरीटे मार्जनश्चिल्ली, कानीनः क्रमुकः शिशुः	॥ ११५ ॥
स्थूलवल्को बृहत्पत्रः, कृष्णरोध्रे तु गालवः ।	
भूर्जे भुजो बहुपुटे, मृदुवल्को मृदुच्छदः	॥ ११६ ॥
रेखापत्रश्छत्रपत्रो, बहुत्वक्चर्मिणावपि ।	
श्लेष्मान्तके भूतवृक्षः, पिच्छिलो द्विजकुत्सितः	॥ ११७ ॥
वसन्तकुसुमः शेलुः, कफेलुर्लेखशाटकः ।	
विषघाती बहुवारः, शीत उद्दालकः शलुः	॥ ११८ ॥
लकुचे लकुटो ग्रन्थिफलाम्बुपनसा महुः ।	
लघुत्वक् क्षुद्रपनसस्तनु स्यात्कुब्जकं फलम्	॥ ११९ ॥

आम्रे रसालो माकन्दः, कामाङ्गः पिकबान्धवः ।	
वनपुष्पोऽश्वश्रूतः, परपुष्टो मदोद्भवः	॥ १२० ॥
मधुदूतो मधुफलः, सुफलो मदिरासखः ।	
वसन्तपादपोऽसौ तु, सहकारोऽतिसौरभः	॥ १२१ ॥
क्षुद्राम्रे स्यात्कृमितरुर्लाक्षावृक्षो जतुद्रुमः ।	
सुकोशको घनस्कन्धः, केशाम्बुश्च सुरक्तसः	॥ १२२ ॥
टङ्को नीलकपित्थोऽन्यो, राजपुत्रो नृपात्मजः ।	
जम्बवां महाफला राजजम्बूनीलाम्बुजच्छदा	॥ १२३ ॥
सुगन्धिपत्रा साऽन्या तु, काकजम्बूः कुजम्बुका ।	
उशीरपत्रा नादेयी, वैदेशी काकवल्लभा	॥ १२४ ॥
मदने श्वसनो राठः, शल्यको विषनाशकः ।	
करहाटो मरुबकः, पिण्डी पिण्डीतकः फलः	॥ १२५ ॥
सूर्यपुत्रकर्कटकौ, विषगन्धो विषोदरः ।	
मत्स्यान्तकफलो राजपुत्रकः कफवर्धनः	॥ १२६ ॥
कुब्जके कामुकं श्यामसारः फुल्लो मिसिद्रुमः ।	
निचुले तु नदीकान्तोऽम्बुजो हिज्जुल इज्जलः	॥ १२७ ॥
गन्धपुष्पो गुच्छफलोऽनुवाकः कच्छकोल्यपि ।	
वेतसे विदुकः शीदो, नदीकूलप्रियो रथः	॥ १२८ ॥
अभ्रपुष्पः पत्रमाली, वाणीरो, वञ्जुलोऽपि च ।	
स्यादम्बुवेतसे भीरुनादेयी बालभीरुकः	॥ १२९ ॥
विदुलो मञ्जरीनम्रः, परिव्याधो निकुञ्जकः ।	
वरुणे गन्धवृक्षः स्यात्तिक्तशाकः कुमारकः	॥ १३० ॥
श्वेतपुष्पः श्वेतफलस्तमालो मारुतापहः ।	
साधुवृक्षः श्वेतवृक्षः, सेतुश्शमरिकारिपुः	॥ १३१ ॥

अङ्कोटे स्यात्पीतसारो, दीर्घकीलो निकोचकः ।	
अङ्गोलकस्ताम्रफलो रेचको गन्धपुष्पकः	॥ १३२ ॥
भिल्लातके वीरतरुर्लङ्कोऽरुष्करो व्रणः ।	
भौतिको भूतनुद्धरिस्नेहः शोफकरो धनुः	॥ १३३ ॥
अग्निमुखी बहुपत्रो, भल्ली सूर्याग्निसंज्ञकः ।	
अरिष्ठे स्यात्कृष्णवर्णो, रक्तबीजोऽर्थसाधनः	॥ १३४ ॥
शुभनामा शीतफेनः, फेनिलो गर्भपातनः ।	
निम्बे तु सर्वतोभद्रः, पारिभद्रः सुतिक्तकः	॥ १३५ ॥
पिचुमन्दो यवनेष्टः, शुकेष्टः शुकमालकः ।	
अरिष्ठो हिङ्गुनिर्यासो, वेता नियमनोऽपि च	॥ १३६ ॥
महानिम्बे निम्बकरः, कार्मुको विषमुष्टिकः ।	
रम्यकः क्षीबको वृक्षोऽक्षिपीलुः केशमुष्टिकः	॥ १३७ ॥
पीलौ खंसी सहस्राङ्गः, शीतः करभवल्लभः ।	
गुल्मारिगुडफलश्चाथास्मिन्स्तु गिरिसंभवे	॥ १३८ ॥
अक्षोटः कर्परालश्च, फलस्नेहो गुहाशयः ।	
पारावते तु सारम्लो रक्तमालः परावतः	॥ १३९ ॥
आरेवतः सारफलो महापारावतो महान् ।	
कपोताण्डतुल्यफलो, रुद्राक्षे तु महामुनिः	॥ १४० ॥
स तु चतुर्मुखो ब्रह्मा, द्विमुखस्तु वरार्गलः ।	
षण्मुखस्तु कार्तिकेयः, पञ्चमुखस्तु शंकरः	॥ १४१ ॥
माधवस्त्वेकवदनो, विजयाशस्त्रधारणः ।	
पुत्रंजीवे त्वक्षफलः, कुमारजीवनामकः	॥ १४२ ॥
करञ्जे स्यात्त्रक्तमालः, पूतीकश्चिरबिल्वकः ।	
करजः श्लीपदाश्चि, प्रकीर्णः कलिनाशनः	॥ १४३ ॥

भेदास्त्वस्य त्रयस्तत्र, षड्ग्रन्था हस्तिवारुणी ।	
कर्मदां तु कृतमाल, उदकार्यः प्रकार्यकः	॥ १४४ ॥
अङ्गारवल्यां शाङ्गस्था, कासघ्नी करतालिका ।	
रोहीतके रोहितको, रोही दाडिमपुष्पकः	॥ १४५ ॥
रोहेडकः सदापुष्पो, रोचना प्लीहरक्तहा ।	
कट्फले तु सोमवल्कः, कैडर्यो गोपभद्रिका	॥ १४६ ॥
कुम्भी कुमुदिका भद्रा, श्रीपर्णी भद्रवत्यपि ।	
दाडिमे कुट्टिमः कीरवल्लभः फलपाण्डवः	॥ १४७ ॥
करको दन्तबीजश्चाघोडपुष्पे जपा जवा ।	
धातव्यां तु धातुपुष्पा, बर्हिपुष्प्यग्निपुष्पिका	॥ १४८ ॥
ताम्रपर्णी सुभिक्षा च, कुञ्जरा मद्यपावनी ।	
सल्लव्यां वल्लकी ह्रादा, सुवहा सुस्रवा रसा	॥ १४९ ॥
अश्वमूर्तिः कुन्दरुकी, गजभक्ष्या महेरणा ।	
गन्धवीरा गन्धकारी, सुरभिर्वनकर्णिका	॥ १५० ॥
एरण्डे तरुणश्चित्रो, दीर्घदण्डो व्यडम्बकः ।	
पञ्चाङ्गुलो वर्द्धमान, आमण्डो रुवको रुवूः	॥ १५१ ॥
व्याघ्रपुच्छो व्याघ्रतलश्चञ्चुरुत्तानपत्रकः ।	
गन्धर्वहस्तकश्चञ्चुरादण्डो हस्तिपर्णकः	॥ १५२ ॥
उरुवूको हस्तिकर्णः, शुक्लो रक्तश्च स द्विधा ।	
किम्पाके तु महाकालः, काकर्दः काकमर्दकः	॥ १५३ ॥
कम्पिल्लके तु काम्पिल्लो, रक्ताङ्गो रक्तचूर्णकः ।	
चन्द्राह्वयो रेचनकः, कर्कशाह्वः पयोदयः	॥ १५४ ॥
केतकच्छदनीयोऽम्बुप्रसादनफलः कतः ।	
कार्पास्यां तु समुद्रान्ता, बदरा तुण्डिकैर्यपि	॥ १५५ ॥

सा तु वन्या भरद्वाजी, भद्रा चन्दनबीजिका ।	
वन्दायां स्यात्तटरुहो, शौखर्यपदरोहिणी	॥ १५६ ॥
वृक्षादनी वृक्षरुजो, जयन्ती कामपादपः ।	
स तु क्षीरवृक्षभवो, नन्दीवृक्षो जयद्रुमः	॥ १५७ ॥
आटरूपे वृषो वासा, वाशिका वाजिदन्तकः ।	
भिषङ्माता सिंहमुखः, सिंहाका सिंहपर्णिका	॥ १५८ ॥
तुम्बरौ सानुजः सौरः, सौरलो(सो) वनजोदकः ।	
तीक्ष्णवल्कस्तीक्ष्णफलस्तीक्ष्णपत्रो महामुनिः	॥ १५९ ॥
कदल्यां तु हस्तिविषा, रम्भा मोचाऽशुमत्फला ।	
काष्ठीला वारणवुशा, स्यात्कालीरस इत्यपि	॥ १६० ॥
तगरे कालानुसार्य, चक्राख्यो मधुको नृपः ।	
तूले तूदं ब्रह्मदारु, ब्रह्मण्यं ब्रह्मकाष्ठकम्	॥ १६१ ॥
ब्रह्मनिष्ठं च दापं च, क्रमुकं ब्रह्मचारि च ।	
मुष्कके मूर्खको घण्टा, क्रन्दालो मोक्षमुञ्चकौ	॥ १६२ ॥
पाटलिर्गोलिहः क्षारश्रेष्ठः कृष्णः सितश्च सः ।	
वंशे यवफलो वेणुः, शतपर्वा तृणध्वजः	॥ १६३ ॥
मस्करस्त्वचिसारस्त्वक्सारकर्मारतेजनाः ।	
गाङ्गेरुच्यां विश्वदेवदेवा ह्रस्वा गवेधुका	॥ १६४ ॥
खण्डारिष्ठा नागबला, स्वरबन्धनिकेत्यपि ।	
दावीं दारुहर्द्रियां, पीता कण्टकसेरुका	॥ १६५ ॥
पीतद्रुमः पीतदारु, पीतनं पीतचन्दनम् ।	
पर्जनी कर्कटकिनी, कालेयकः पचम्पचा	॥ १६६ ॥
ग्रन्थिपर्णे श्लिष्टपर्णे, विकीर्णे शीर्णेरोमकम् ।	
हरितं कुकुरं पुष्पं शुकगच्छं शुकच्छदम्	॥ १६७ ॥

स्थौणैयकं वह्निचूडा, सुगन्धग्रन्थिकावपि ।	
स्पृक्षायां ब्राह्मणी पङ्कमुष्टिकापि शुनावधूः	॥ १६८ ॥
समुद्रान्ता मरुन्माला, निर्माल्यां देवपुत्रिका ।	
लङ्कातिका कोटिवर्षा, देवी पङ्कजमुष्टिका	॥ १६९ ॥
गोमी स्वर्णलतेन्द्राणी, मरुन्माला तला लघुः ।	
विडङ्गे केरला मोघा, तन्दुलः कृष्णतन्दुलः	॥ १७० ॥
वेल्हकः (भस्मकः) कृमिहा जन्तुघातको मृगगामिनी ।	
इन्द्राक्षे ऋषभो वीरः, श्रीमान्वृषभनामकः	॥ १७१ ॥
धूर्धरो गोपतिः शृङ्गी, बन्धुरः पृथिवीपतिः ।	
ऋद्धौ सिद्धिर्युगं योग्यं, स्थाङ्गं मङ्गलं वसु	॥ १७२ ॥
ऋषिसृष्टसुखं लक्ष्मीर्वृद्धेरप्याह्वया अमी ।	
पद्मके मालकः पीतो, रक्तश्च रुसरुश्यवः	॥ १७३ ॥
सुशुभः शीतवीर्यश्च, पाटलः पीतवर्णकः ।	
कङ्कुष्ठे स्यात्काककुष्ठः पुलकः काकपालकः	॥ १७४ ॥
रेचनः शोधनो ह्रासो, विडङ्गो रङ्गदायकः ।	
परुषके स्यादल्पास्थिः, पुरुषो नीलपर्णकः	॥ १७५ ॥
परोऽपरः परश्चैषः, परिमण्डल इत्यपि ।	
खजूरि त्वग्रजः पिण्डी, निःश्रेणिः स्वादुमस्तकः	॥ १७६ ॥
खर्जूरिकायां स्याद्भूमिखर्जूरी काककर्कटी ।	
ताले तलो लेख्यपत्रस्तृणराजो ध्वजद्रुमः	॥ १७७ ॥
नालिकेरे रसफलो, लाङ्गली कूर्चकेसरः ।	
दाक्षिणात्यो प्रौढफलो, नारिकेरो लतातरुः	॥ १७८ ॥
पूगे गुवाकः क्रमुकः, पूगी च(खपुरा) नीलवल्कलः ।	
घण्टाऽस्य फलमुद्गेगं, चिके तु तत्र चिक्कणम्	॥ १७९ ॥

विन्ताके तु रजःपुष्पो, जम्बूलः क्रमुकच्छदः ।	
हिन्ताले तु तृणराजो, राजवृक्षो लताङ्कुरः	॥ १८० ॥
तालयां तु मृत्युपुष्पा स्यादेकपत्रफलापि च ।	
खर्जूस्तालखर्जूरीतालीहिन्तालकेतकाः	॥ १८१ ॥
क्रमुको नालिकेश्व, स्युरेते तृणपादपाः	॥ १८२ ॥
इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रवीरचिते निघण्टुशेषे प्रथमो वृक्षकाण्डः ।	
सिन्दुवारे तु निर्गुण्डी, सीन्दुको नीलसन्धिकः ।	
शीतसहा च सुरसा, चेन्द्राणी सिन्दुवारकः	॥ १८३ ॥
सा नीला वनशेफाली, सुपुष्पा निलमञ्जरी ।	
श्वेता तु श्वेतसुरसा, गोलोभा भूतकेश्यपि	॥ १८४ ॥
शेफालिकायां सुबहा, निर्गुण्डी नीलिकासुता ।	
सुरसा रक्तवृन्ता च, श्वित्रघ्नी पुष्पवर्षिणी	॥ १८५ ॥
सा तु शुक्ता भूतकेशी, सत्यनाम्नी बहुक्षमा ।	
प्रियङ्गौ प्रियकः कङ्गुः, प्रियवल्ली प्रियालता	॥ १८६ ॥
विष्वक्सेना गन्धफली, वारम्भा फलिनी फली ।	
गुन्द्रा गोवन्द्रनी श्यामा, योषाह्वा पर्णभेदिनी	॥ १८७ ॥
मधुरायां यष्टीमधुस्तल्लक्षणा मधुस्रवा ।	
क्लीतकं च जलजासौ मधुपर्णी मधूलिका	॥ १८८ ॥
अश्वगन्धायां तुरगी, कम्बुकाश्चावरोहकः ।	
अश्वकन्दो बहुगन्धा, पुत्रदा कोलकर्ण्यपि	॥ १८९ ॥
मेषशृङ्ग्यामजशृङ्गी वर्तिका सर्पदंष्ट्रिका ।	
सैव स्याद्दक्षिणावर्ता, वृश्चिकाला विषाणिका	॥ १९० ॥
उष्ट्रधूमकपुच्छा च काली च विषघातिनी ।	
शृङ्गी तु कर्कटशृङ्गायां, नताङ्गी शिशिरेफला	॥ १९१ ॥

कर्कटह्वा महाघोषा, वक्रा मञ्जरिशिम्बिका ।	
निदिग्धिकायां कण्टाली, दुःस्पर्शा कण्टकारिका	॥ १९२ ॥
व्याघ्री क्षुद्रा दुष्प्रधर्षा, धावनी हेमपुष्पिका ।	
बृहत्यां क्षुद्रभण्टकी, वार्ताकी राष्ट्रिका कुली	॥ १९३ ॥
विशदः सिंहनाक्रान्ता, महोटिका महत्यपि ।	
विदार्या तु स्वादुकन्दा, पुष्पकन्दा मृगालिका	॥ १९४ ॥
वृक्षादनी चर्मकषा, भूकुष्माण्डयश्वल्लभा ।	
बिडालिका वृक्षपर्णी, महाश्वेता परा तु सा	॥ १९५ ॥
क्षीरशुक्ला क्षीरकन्दा, क्षीरवल्ली पयस्विनी ।	
ऋष्यगन्धेक्षुगन्धेक्षुवल्ली क्षीरविदारिका	॥ १९६ ॥
पृश्निपर्ण्या पृथक्पर्णी, लाङ्गली क्रोष्टुपुच्छिका ।	
शृगालवर्णा कलशी, घृतिका धावनी गुहा	॥ १९७ ॥
सिंहपुच्छी चित्रपर्ण्यङ्घ्रिपर्णी तिलपर्ण्यपि ।	
गोक्षुरे स्थलशृङ्गालवनशृङ्गाटगोक्षुराः	॥ १९८ ॥
कण्टी षडङ्गी गोकण्टस्त्रिकण्टस्तु त्रिकस्त्रिकः ।	
इक्षुगन्धा व्यालदंष्ट्रः, श्वदंष्ट्रः स्वादुकण्टकः	॥ १९९ ॥
पलङ्कषा कण्टफलः, षडङ्गस्तुक्षुरः क्षुरः ।	
दन्त्यां शीघ्रोपशल्या च, चित्रोदुम्बरपर्णिका	॥ २०० ॥
मकूलको रामदूती, निकुम्भो घुणवल्लभा ।	
नागदन्त्यां हस्तिदन्ती, वारुणी चापि चिर्भिटी	॥ २०१ ॥
मृगादनी मृगैर्वारुर्मृगाक्षी भुजगस्कटा ।	
श्वेतपुष्पा मधुपुष्पा पर्वपुष्पा, विषौषधिः	॥ २०२ ॥
अपामार्गे त्वधःशल्या, किणिही खरमञ्जरी ।	
धामार्गवः शैखरिको, वशिरः कपिपिप्पली	॥ २०३ ॥

कपिवल्ली मर्कटिका, शिखर्याघाटदुर्ग्रहौ ।	
प्रत्यक्पुष्पी पत्रपुष्पी, केशवल्ली मयूरकः ।	॥ २०४ ॥
पुनर्नवायां वृश्चीरो, दीर्घपत्रा शिलाटिका ।	
विशाखः क्षुद्रवर्षाभूः, कटिलः प्रावृषायणी	॥ २०५ ॥
शोफघ्नी चापरा त्वेषा, कूरमण्डलपत्रकः ।	
श्वेतमूला महावर्षा, भूर्वर्षकेतुरित्यपि	॥ २०६ ॥
ज्योतिष्मत्यां स्वर्णलता, दुर्मना लवणाग्निभा ।	
पारावतपदी पण्या, ज्योतिष्का कटमीत्यपि	॥ २०७ ॥
माषपर्ण्या सूर्यपर्णी, पाण्डुश्चापि महासहा ।	
अश्वपुच्छा सिंहवृन्ता, कम्बोजी कृष्णवृन्तिका	॥ २०८ ॥
मुद्गपर्ण्या काकमुद्गा, वन्या मार्जारगन्धिका ।	
शिवा क्षुद्रसहा ह्रासी, रङ्गणी सूर्यपर्णिका	॥ २०९ ॥
भूम्यामलक्याममला, बहुपुत्रा वितुन्नकः ।	
तामलवयुञ्जटा ज्ञायतालिता नुन्नमालिनी	॥ २१० ॥
हरिद्रायां वर्णवती, काञ्चनी वरवर्णिनी ।	
निशाख्या रङ्गनी गौरी, पीतिका मेहघातिनी	॥ २११ ॥
वेश्या विटप्रिया पिण्डा, हरिता च तरङ्गिणी ।	
प्रपुत्राटे तु दद्रुघ्नश्चक्राकश्चक्रमर्दकः	॥ २१२ ॥
मेषाक्षो मेषकुसुमः, पद्माटैडगजावपि ।	
मुण्ड्यां मुण्डतिका भिक्षुः, श्रावणी जीवबोधिनी	॥ २१३ ॥
श्रवणा श्रवणशीर्षा, प्रव्रजिता तपस्विनी ।	
महाश्रावणिकायां तु, व्यथा कदम्बपुष्पिका	॥ २१४ ॥
ग्रन्थिका लोभनीया च, च्छिन्नग्रन्थनिकापि च ।	
वाकुच्यां स्यात्कालमेषी, दुर्गन्धा कुष्ठनाशिनी	॥ २१५ ॥

पूतिपर्णी सोमराजी, सुवल्ली सोमवल्लिका ।	
अवल्गुजः कृष्णफला, दुर्लेखा पूतिफल्यपि	॥ २१६ ॥
रसनायां श्रेयसी रस्या, रसन्यतिरसा रसा ।	
एलापर्णी गन्धमूला, सुवहा मारुतापहा	॥ २१७ ॥
नाकुल्यां सर्पगन्धा तु सुगन्धा वारिपत्रका ।	
गन्धनाकुलिकायां तु, सर्पाक्षी विषमर्दिनी	॥ २१८ ॥
महासुगन्धा सुवहा, छात्राकी नकुलप्रिया ।	
कुठेरके त्वर्जकः स्यात्क्षुद्रपत्रः कुठिञ्जरः	॥ २१९ ॥
वैकुण्ठस्तीक्ष्णगन्धश्च, द्वितीयो वटपत्रकः ।	
पर्णासो बिल्वगन्धश्च, स तु कृष्णः सरलकः	॥ २२० ॥
कालतालः कृष्णमल्ली, मालुकः कृष्णमालुकः ।	
तुलस्यां सुरसा प्रेतराक्षसी बहुमञ्जरी	॥ २२१ ॥
यस्या गौरी शकपत्नी, भूतघ्नी देवदुन्दुभिः ।	
फणिज्जके मरिचकः खरपत्रोऽत्रपत्रकः	॥ २२२ ॥
मरूपको मरुबको, जम्भीरो मारुतः फणी ।	
त्रायन्ती त्रायमाणायां, कृतत्राणाङ्घ्रिसानुजा	॥ २२३ ॥
वार्षिकं बदरा घुष्टिर्वाराही बलभद्रिका ।	
बलदेवा सुदुत्राणा, विष्वक्सेनप्रियापि च	॥ २२४ ॥
यवासके धन्वयासो, यासो धन्वयवासकः ।	
दूरमूलो दीर्घमूलो, बालपत्रो मरूद्भवः	॥ २२५ ॥
कुनाशकोऽधिष्ठकण्टस्ताम्रमूली प्रचोदनः	
दुस्पर्शः कच्छुरानन्ता, समुद्रान्ता दुरालभा	॥ २२६ ॥
किराततिके कैरातो, रामसेनः किरातकः ।	
अनार्यतिक्तको हैमो, भूनिम्बः काण्डतिक्तकः	॥ २२७ ॥

कुष्ठे तु पाकलं रामं, वानीरं वाप्यमुत्पलम् । वानीरजं वापिभाव्यं, कौरवं व्याधिनामकम् ।	॥ २२८ ॥
वालके जलकेशाख्यं, बर्हिष्टं दीर्घरोमकम् । ह्रीवेरो दिव्यवज्राणि, पिङ्गमाचमनं रुचम् ।	॥ २२९ ॥
शण्ड्यां पलाशः षड्ग्रन्था, गन्धोली हिमजा वधूः । कर्बुरः सुव्रता ग्रन्थमूली पृथुफलाशिका ।	॥ २३० ॥
एलावालुका त्वैलेयं, वालुकं हरिवालुकम् । सुगन्ध्यालूकमेलवालु, दुर्वर्णं प्रसरं दृढम् ।	॥ २३१ ॥
कुङ्कुमे रक्तपर्यायं, संकोचपिशुनं शुक्लम् । हीरं कुसुम्भं घुसृणं, पीतं वाल्हीकपीतने ।	॥ २३२ ॥
काश्मीरजं वह्निशिखं, वरं लोहितचन्दनम् । जात्यां तु रजनीपुष्पा, मालती तैलभाविनी ।	॥ २३३ ॥
प्रियंवदा हृद्यगन्धा, मनोज्ञा सुमनोलता । तस्यास्तु कलिकायां स्यात्पत्री सौमनसायिनी ।	॥ २३४ ॥
जातीफले जातिकोशा शालूकं मालतीफलम् । मज्जसारं जात्यमृतं, शौण्डं सौमनसं पुटम् ।	॥ २३५ ॥
यूथिकायां बालपुष्पा, मागधी शङ्खयूथिका । गुणोज्ज्वला पुण्यगन्धा, चारुमोट शिखण्डिनी ।	॥ २३६ ॥
अम्बुष्ठा गणिका सा तु, पीता स्याद्धेमपुष्पिका । कुन्दे माध्यः सदापुष्पो, मकरन्दो मनोहरः ।	॥ २३७ ॥
अट्टहासो भृङ्गमित्रं, शाल्योदनो यमश्वसः । स्यान्नवमालिकायां तु, मोमाली नवमालिनी ।	॥ २३८ ॥
सत्सला मुकुरारतिः, सुरभिः शिशुगन्धिका । कान्ता विभावरी ग्रीष्मा, ग्रैष्मिका शिखरिण्यपि ।	॥ २३९ ॥

मल्लिकायां शीतभीरुर्मदयन्ती प्रमोदनी ।	
अष्टापदी तृणशूल्यं गवाक्षा भूपदीत्यपि	॥ २४० ॥
वार्षिक्यां षट्पदानन्दी, श्रीमती सुभगा प्रिया ।	
सुवर्षा त्रिपुटा त्र्यस्तसुरूपा मुक्तबन्धनात्	॥ २४१ ॥
कुमार्यां तु वर्णिचारुकेसरा भृङ्गसंमता ।	
तरणी रामतरणिर्गन्धाढ्या कन्यका सहा	॥ २४२ ॥
अमिलाने स्यादम्लानौ.....महासहा ।	
रक्तपुष्पः कुरुबकः, पीतपुरुषः कुरण्टकः	॥ २४३ ॥
सैरैयके सहचरो, झिण्टी महावस्त्र सः ।	
स तु रक्तः कुरुबकः, स्यात्पीतस्तु कुरण्टकः	॥ २४४ ॥
नील आर्तगलो दिसी, बाण ओदनपाक्यपि ।	
किंकिराते किंकिराटः, पीतभद्रः प्रलोभ्यपि	॥ २४५ ॥
चित्रके वल्लरीव्यालः, पाठीनो दारुणः कुटः ।	
ज्योतिष्को जरणोग्न्याख्यो बलिनद्धिपिपाठिनः	॥ २४६ ॥
वासन्त्यां स्यात्प्रहसन्ती, सुवसन्ता वसन्तजा ।	
सेव्यालिबान्धवा शीतसंवासा सीतला वसा	॥ २४७ ॥
नील्यां श्रीफलिका काला, दोला मेला विशोधनी ।	
तूणी तुच्छा भारवाही, रञ्जनी मधुपर्णिका	॥ २४८ ॥
द्रोणी क्लीतकिका ग्राम्या, नीलकेशी महारसा ।	
दमने स्याद्ब्रह्मजटा, मुनिर्दानर्षिपुत्रकौ	॥ २४९ ॥
गन्धोत्कटः पुण्डरीकः, पाण्डुरागस्तपस्व्यपि ।	
धत्तूरे धूर्तधत्तूरौ, कितवो देवता शठः	॥ २५० ॥
घण्टापुष्पस्तलफलो, मातुलः कनकाह्वयः ।	
उन्मत्तो मदनश्चास्य, फलं मातुलपत्रकम्	॥ २५१ ॥

शङ्खपुष्पां क्षीरपुष्पी, शिवब्रह्मकिरीटिनी ।	
मधुपुष्पी मधुगन्धा, शङ्खाह्वा शङ्खमालिनी	॥ २५२ ॥
धूसरच्छदना श्वेतपुष्पी वनविलासिनी ।	
कचूर द्रविडः काल्यो, वेधान्यो गन्धमूलकः	॥ २५३ ॥
मोचामस्त्वजमोदायां, मयूरो लोचमस्तकः ।	
खराश्वा कारवी वस्तगन्धा हस्तिमयूरकः	॥ २५४ ॥
दीप्यो वल्ली ब्रह्मदर्भा, लोचमर्कट इत्यपि ।	
यवान्यां स्यादुग्रगन्धा, यमनी यवसाह्वयः	॥ २५५ ॥
सहदेव्यां तथा दण्डोत्पला गोचन्दना वसा ।	
गन्धवर्णा सितैः पुष्पैर्विश्वदेवा तु सारुणैः	॥ २५६ ॥
पर्पटके वरतिक्तो रजः कवचनामकः ।	
गोजिकायां शृङ्गबेरी, दार्विका भूमिकालिका	॥ २५७ ॥
बलायां शीतपाकी स्याद्भवोदन्योदनाह्वया ।	
वाट्यालकस्तथा वाट्यपुष्पिका पीतपुष्पिका	॥ २५८ ॥
देवसहा सहदेवाऽतिबला बाह्यपुष्पिका ।	
ऋष्या प्रोक्ता ऋध्यगन्धा, कङ्कता वर्षपुष्पिका	॥ २५९ ॥
वाट्यायिनी भूरिबला, तिष्या वीर्या बृहद्वला ।	
महागन्धा गन्धबली मङ्गल्याऽर्थप्रसाधनी	॥ २६० ॥
मुसल्यां तु तालमूली, दुर्नामारिमं (श ?) त्विषा ।	
वृष्यकन्दा तालपर्णी, सुमूला बलदा शिवा	॥ २६१ ॥
हिङ्गौ जतुकवाल्हीकगूढगन्धानि रामठम् ।	
सहस्रवेधि भूतघ्नं, जरणं सूपधूपनम्	॥ २६२ ॥
हिङ्गुपत्र्यां पृथुः पृथ्वी, दीर्घिका चारिपत्रिका ।	
जातूका रामठी वंशपत्रा पिण्डा शिवाटिका ।	॥ २६३ ॥

कारवी करवी तन्वी, बाष्पिका बिल्वकेत्यपि ।	
काकजङ्घायां तु दासी, लोमहीना प्रभावलः	॥ २६४ ॥
नदीकान्तो नद्यास्या च, पारावतपदीत्यपि ।	
काकनासायां सुरङ्गा, वायसी वायसाङ्गिका	॥ २६५ ॥
वारुणी तस्करस्नायुः, काकतुण्डफला च सा ।	
पाषाणभेदे नगभिच्छिलाभिच्चित्रपर्णकः	॥ २६६ ॥
हमुषायां विस्त्रगन्धा, वपुषा मत्स्यगन्धिनी ।	
साऽन्याऽश्वत्थफला ध्वाङ्क्षनामिका कच्छुनाशिनी	॥ २६७ ॥
घण्टारवायां स्यान्मल्यपुष्पिका श(र)घण्टिका ।	
अल्पघण्टा बृहत्पुष्पी, शणपुष्पी महाशणः	॥ २६८ ॥
शणे तु किंकिणी जाली, जन्तुनन्तुर्माहाशणः ।	
शीघ्रप्ररोही बलवान् सुपुष्पः क्षेत्रमण्डनः	॥ २६९ ॥
कुसुम्भेऽग्निशिखं महारञ्जनं कमलोत्तरम् ।	
शालपर्ण्या दीर्घमूला, त्रिपर्णी पीतिनी ध्रुवा	॥ २७० ॥
विदारि गन्धातिगुहा, स्थिरा भौमांशुमत्यपि ।	
भार्ग्या वर्वरकः पद्मा, वन्दकोऽङ्गारवल्लिका	॥ २७१ ॥
गर्दभशाकब्राह्मण्यौ, हञ्जी ब्राह्मण्यष्टिका ।	
आवर्तक्यां चर्मरङ्गा, विभाण्डी पिच्छिका लता	॥ २७२ ॥
रक्तपुष्पा बिन्दुकिनी, स्यान्महाजालिनी च सा ।	
नाकुल्यां स्यात् पक्षिपीडा, वेत्रमूला विसर्पिणी	॥ २७३ ॥
शङ्खुनी वृद्धपादा च, यवतिक्तायसीश्वराः ।	
तेजस्विन्यां पारिजाता, पीताऽश्वघ्ना महौजसी	॥ २७४ ॥
तेजोवती तेजिनी च, तेजोह्वा वल्कलेत्यपि ।	
पथिकायां तु तुलसी, तालपत्री लवङ्गकम्	॥ २७५ ॥

कन्दपत्रं त्वचं पत्रा, मलपत्रकमुत्तरा ।	
मांस्यां यशी कृष्णजटा, नलदा जटिला जटा	॥ २७६ ॥
तपस्विन्यामिषी हिंसा, क्रव्यादी पिशिता च सा ।	
गन्धमांस्यां पुनः केशी, भूतकेशी पिशाचिका	॥ २७७ ॥
सुलोमशा भूतजटा, भूतना केशिकेत्यपि ।	
सुरायां सुरभिदैत्या, गन्धाढ्यां गन्धमादनी	॥ २७८ ॥
भूरिगन्धा गन्धवती, कुटी गन्धकटी च सा ।	
प्रपौण्डरीके शौण्डर्यं, सानुजं पौण्डरीयकम्	॥ २७९ ॥
प्रपुण्डरीकं चक्षुष्यं, सत्पुष्पं सानुमानकम् ।	
जतुकायां तु जतुका जतुकृच्चक्रवर्तिनी	॥ २८० ॥
जन्तुका जतुकारी च, सहर्षा जननी जनी ।	
भांसरोहायां विकसा, वृत्ता चर्मकषा रुहा	॥ २८१ ॥
रक्तपाद्यां नमस्कारी, समङ्गाऽञ्जलिकारिका ।	
गण्डकाली शमीपत्रा, रास्ना खदिरिका च सा	॥ २८२ ॥
तद्विशेषस्त्रिपादी स्यात्सुपादी हंसपादिका ।	
विषग्रन्थिर्हंसपदी, घृतमण्डलिकापि च	॥ २८३ ॥
अथ स्याज्जलपिप्पल्यां, शारदी शकुलादनी ।	
मत्स्यादनी मत्स्यगन्धा, लाङ्गली, तोयपिप्पली	॥ २८४ ॥
शिवमल्लयां पाशुपातः, सुव्रतो वसुको वुकः ।	
कुलपुष्पः किण्वमूलः, पाण्डुरोगप्रियः कुलः	॥ २८५ ॥
अतिविषायां तु विश्वा, भङ्गुगु श्वेदकन्दिका ।	
उपविषा श्यामकन्दा, शृङ्गी प्रतिविषारुणा	॥ २८६ ॥
मेदायां स्यान्मणिच्छिद्रा, मधुरा शल्यपर्ण्यपि ।	
महाभेदायां तु वसुच्छिद्रा देवमणिर्वसुः	॥ २८७ ॥
इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते निघण्टुशेषे द्वितीयो गुल्मकाण्डः ।	

गुञ्जायां कृष्णला काकचिञ्चिका काकणिन्दिका ।	
काकादनी काकनखी, रक्तिका काकवृन्तिका	॥ २८८ ॥
काकपीलुश्चकशल्या, दुर्मेषा ताम्रिकोच्चटा ।	
चूडामणिर्दुर्मोघा च, शतपाकी शिखण्डिनी	॥ २८९ ॥
पाठायां श्रेयसी पापचेलिका वृद्धकर्णिका ।	
वृक् तित्ता वरतित्ता, प्राचीना स्थायिनी वृकी	॥ २९० ॥
एकाष्टीला रसाम्बष्टाऽम्बष्टकी वृकदन्तिका ।	
शतावर्या बहुसुता, पीवरीन्दीवरी वरी	॥ २९१ ॥
शतमूला शतपदी, शतवीर्या मधुस्रवा ।	
नारायणी द्वीपिशत्रुद्वीपिकाभीरुपत्रिकाः	॥ २९२ ॥
महापुरुषदत्तोर्ध्वकण्टका वरकण्टका ।	
सहस्रवीर्या[च] सुन्यभीरुः सवरणीत्यपि	॥ २९३ ॥
कटुकायां मत्स्यपित्ता, रोहिणी कटुरोहिणी ।	
अशोकरोहिणी कृष्णभेदा तिलकरोहिणी	॥ २९४ ॥
कटम्भरा काण्डरुहा, रास्ना तित्तकरोहिणी ।	
तित्ताऽरिष्टा कटुर्मत्स्या, चक्राङ्गी शकुलादनी	॥ २९५ ॥
कपिकच्छ महागुप्ता कण्डुरा दुरभिग्रहा ।	
अजहा मर्कटी व्यण्डा, कच्छुरा कपिकच्छुरा	॥ २९६ ॥
ऋष्यप्रोक्ता शूकशिम्बी, लाङ्गली प्रावृषायणी ।	
आर्यभी वह्निपर्याया, कपिरेमा दुरालभा	॥ २९७ ॥
मञ्जिष्ठायां रक्तयष्टिः समङ्गा विकसाऽरुणा ।	
भण्डीरी मञ्जुका भण्डी, जिङ्गी योजनवल्लयपि	॥ २९८ ॥
कालमेषी कालगोष्ठी, मण्डूकपर्णिकापि च ।	
मरिचे मलिनं कृष्णं, वेल्लजं धर्मपत्तनम्	॥ २९९ ॥

पवनेष्टं शिरोवृन्तं, मूषणं कोलकं च तत् ।	
पिप्पल्यां च पला कृष्णा, वैदेही मागधी कणा	॥ ३०० ॥
शौण्डी श्यामोषणा कोलोपकुल्या कृष्णतन्दुला ।	
तन्मूलं ग्रन्थिकं सर्वग्रन्थिकं चटकाशिरः	॥ ३०१ ॥
समूलकं कोलमूलं, कटुग्रन्थिकमूषणम् ।	
चविकायां तथा चव्यं, चवनं कालवल्लयपि	॥ ३०२ ॥
तत्फले वसिरो हस्तिपिप्पली श्रेयसीत्यपि ।	
गिरिपण्यामरस्फोता, विष्णुकान्ता पसजिता	॥ ३०३ ॥
सा तु श्वेता श्वेतनामा, कटभी श्वेतपुष्पिका ।	
श्वेतस्यन्दाऽश्वखुश्व, कृष्णा त्वव्यक्तगन्धिका	॥ ३०४ ॥
नीलस्यन्दा नीलपुष्पी महाश्वेताऽङ्गवन्दना ।	
स्यादिन्द्रवारुणी त्वैन्द्री, विषादनी गवादनी	॥ ३०५ ॥
इन्द्रैर्वारुः क्षुद्रफला, गोदुघा च गवाक्ष्यपि	
द्वितीयेन्द्रवारुण्यां तु, चित्रफला महाफला	॥ ३०६ ॥
आत्मरक्षा विशाला च, त्रपुसी तुम्बसीत्यपि ।	
वचायामुग्रगन्धोग्रा, जटिला शतपर्विका	॥ ३०७ ॥
इक्षुकर्णिका गोलोमी, लोमिशा सूतनाशिनी ।	
अन्या श्वेतवचा मेध्या, षड्ग्रन्था हैमवत्यपि	॥ ३०८ ॥
शारिवायां गोपकन्या, गोपवल्ली प्रतानिका ।	
गोप्या स्फोता लता श्वेता, शरट्य काष्ठशारिवा	॥ ३०९ ॥
नागजिह्वाथ सा कृष्णभद्रा चन्दनशारिवा ।	
भद्रवल्ली कृष्णवल्ली चन्दनोत्पलशारिवा	॥ ३१० ॥
मूर्वायां मोरट्य देवी, मधुश्रेणी मधूलिका ।	
देवश्रेणी मधुरसा, गोकर्णी तेजनी स्रवा	॥ ३११ ॥

धनुःश्रेणी चापगुणी, पीलुर्ना तिकुवल्कली । पीलुपर्णा स्निग्धपर्णी.....	॥ ३१२ ॥
लाङ्गल्यां हलिनी नन्दा, विशल्या गर्भपातिनी । अनन्ताग्निमुखा शैरीपुष्पिका कलिकारिका	॥ ३१३ ॥
गुडूच्याममृता सोमवल्ली वत्सादनी धरा । छिन्नोद्भवा छिन्नरुहा, विषघ्नी देवनिर्मिता	॥ ३१४ ॥
विशल्या कुण्डली छिन्ना, तन्त्रिका चक्रलक्षणा । देव्यनन्ता मधुपर्णी जीवन्त्यमृतवल्ल्यपि	॥ ३१५ ॥
देवताडे देवदाली वृत्तकोशा गरागरी । जीमूतकस्तालकश्च, वेण्या सुविषघातिनी	॥ ३१६ ॥
कोशातक्यां कृतच्छत्रा, जाली घोषा सुतिकका । मृदङ्गफलिनी कुण्टा, घण्टाली कृतवेधना	॥ ३१७ ॥
धामार्गवे पीतपुष्पो, महाजला महाफला । कर्कोटकी कोशफला, राजकोशातकीति च	॥ ३१८ ॥
हस्तिकोशातकी त्वेभा, विशाला कर्कशच्छदा । क्षीरिण्यां स्यात्कटुपर्णी धर्षणी पीतदुग्धिका	॥ ३१९ ॥
फेनक्षीरा हेमक्षीरा, पीतक्षीरा करीषणी । हेमाह्वया हेमशिखी, हेमवती हिमावती	॥ ३२० ॥
शङ्खिन्यां स्याद्वनहरी, तस्करी चोरपुष्पिका । किशिनी ग्रन्थिका चण्डा, श्वेतबुध्ना निशाचरी	॥ ३२१ ॥
आखुपर्ण्या पुत्रश्रेणी, न्यग्रोधा शम्बरी वृषा । चित्रोपचित्रा रण्डाख्या, प्रत्यक्श्रेणी द्रवत्यपि	॥ ३२२ ॥
पद्मिन्यां तु महावल्ली, बिसिनी बिसनाभयः । पलासिनी नालकिनी, नलिनी पुटकिन्यपि	॥ ३२३ ॥

कमले नलिनं पद्ममरविन्दं कुशेशयम् ।	
परं शतसहस्राभ्यां, पत्रं राजीवपुष्करे	॥ ३२४ ॥
बिसप्रसूनं नालीकं, तामरसं महोत्पलम् ।	
तज्जलात्सरसः पङ्कात्, परै रुद्रहजन्मजैः	॥ ३२५ ॥
पुण्डरीकं सिताम्भोजमथ रक्तसरोरुहम् ।	
रक्तोत्पलं कोकनदं, कैरविण्यां कुमुद्वती	॥ ३२६ ॥
उत्पले स्यात्कुवलयं, कुवेलं कुवलं कुवम् ।	
श्वेते तु कुमुदं चैव, कैरवं गर्दभाह्वयम्	॥ ३२७ ॥
नीले तु स्यादिन्दीवरं, हल्लकं रक्तसंधिकम् ।	
सौगन्धिके तु कल्हारं, बीजकोशे वराटकः	॥ ३२८ ॥
पद्मनाले तु मृणालं [बिसिनी] तन्तुलं बिसम् ।	
किञ्जल्के केसरं नव्यदले संवर्तिका भवेत्	॥ ३२९ ॥
पद्मकन्दे करहाटशिफे शालूकमौन्यले ।	
पद्मबीजे तु पद्माक्षं, पद्मकर्कटिकेत्यपि	॥ ३३० ॥
वारिपण्यां तु पानीयवृष्ट्या कुम्भिका हठः ।	
जलशूके जलनीली, तथा शैवालशैवले	॥ ३३१ ॥
इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते निघण्टुशेषे तृतीयो लताकाण्डः ।	
शतपुष्पायां तु घोषा, शताह्वा माधवी मिषिः ।	
अतिच्छत्रा छत्रपुष्पाऽर्वाक्पुष्पा कारवी सहा	॥ ३३२ ॥
जीरके तु कणाजाजी, जरणः कणजीरकः ।	
कृष्णेऽस्मिन् कारवी पृथ्वी, सुगन्धा तुषवी पृथुः	॥ ३३३ ॥
उपकुञ्ची कुञ्चिका च, कालोपकुञ्चिकापि च ।	
रसोने लशुनो म्लेच्छकन्दोऽरिष्ठो महौषधम्	॥ ३३४ ॥

महाकन्दोऽपदोऽप्येष, गृञ्जनो दीर्घपत्रकः ।	
पलाण्डौ यवनेष्टः स्यात्सुकन्दो वक्रभूषणः	॥ ३३५ ॥
फरणः स तु हरितो, लतार्को दुद्रुमोऽपि च ।	
ससलायां बहुफेना, सातला बिन्दुलाऽमली	॥ ३३६ ॥
सारी मरालिका दीप्ता, फेना च मकसा यवा ।	
प्रसारण्यां चारुपर्णी, भद्रपर्णी प्रतानिका	॥ ३३७ ॥
भद्रवला भद्रलता, भद्रकाली महाबला ।	
सारणी सुप्रसारा च, राजा बला चसापि च	॥ ३३८ ॥
ब्राह्मी वयःस्था मत्स्याक्षी, ब्राह्मणी सोमवल्लरी ।	
सरस्वती सत्यवती, सुख (सुसुखा) ब्रह्मचारिणी	॥ ३३९ ॥
सूरणे कण्डुरः कन्दोऽर्शोधाती चित्रदण्डकः ।	
वृद्धदारुके त्वावेगी, जीर्णवालुकजुङ्गकौ	॥ ३४० ॥
अजाण्टी ऋक्षगन्धा स्यादन्तकोटकपुष्पिका ।	
सुवर्चलायां मण्डूकी, बदराऽऽदित्यवल्लभा	॥ ३४१ ॥
मण्डूकपर्ण्यर्कभक्तादित्यवल्लरी सुखोद्भिदा ।	
भृङ्गराजे भृङ्गरजो, भृङ्गारः केशरञ्जनी	॥ ३४२ ॥
अमारको भेकरजो, भृङ्गो मार्कव इत्यपि ।	
कासमर्दे त्वरिमर्दः, कालं कतककर्कशौ	॥ ३४३ ॥
वास्तुके तु शाकश्रेष्ठः, प्रवालः क्षारपत्रकः ।	
शाकवीरो वीरशाकस्ताम्रपुष्पः प्रसादकः	॥ ३४४ ॥
पालङ्क्यायां तु पालङ्क्या छुरिका मधुसूदनी ।	
जीवन्त्यां स्याज्जीवनीयं, जीवनी जीववर्द्धिनी	॥ ३४५ ॥
माङ्गल्यनामधेया च, शाकश्रेष्ठा यशस्करी ।	
स्यादम्ललोणिकायां तु, चाङ्गेरी चुक्रिका रसा	॥ ३४६ ॥

अम्बश्चाऽम्लोलिका दन्तशठाटोला म्लयेलकः ।	
नरेन्द्रमाता क्षुद्राम्ली, चतुष्पर्णी च लोणिका	॥ ३४७ ॥
तन्दुलीये मेघनादस्तन्दुली तन्दुलेरकः ।	
गण्डरीको रक्तकाण्डो विषहार्यल्पमारिषः	॥ ३४८ ॥
समण्डो तु तोयवृत्तिर्गण्डीरस्तोयमञ्जरी ।	
समष्टीला शोषहरी, जलापा मार्गतूलकः	॥ ३४९ ॥
अन्यः सुस्थलगण्डीरः, कर्बुरष्टकदेशजः ।	
काकमाच्यां काकमाची, काकसाह्या वृषायणी	॥ ३५० ॥
श्रीहस्तिन्यां तु भूरुण्डी, कुरुण्डी काश्मरीरिपुः ।	
सुनिषण्णे सुचिपत्रः, स्वस्तिकः शिखारकः	॥ ३५१ ॥
श्रीवारकः शितिवरो, वितुन्नः कुक्कुटः शिति ।	
मूलके तु महाकन्दो रुचिष्यो हस्तिदन्तकः	॥ ३५२ ॥
वुस्तिका नीलकण्ठश्च, सेकिमो हरिपर्णकः ।	
चाणाक्यमूलके शालमर्कटो मरुसंभवः	॥ ३५३ ॥
विष्णुगुप्तमतो मिश्रः, स्थालयो मर्कटोऽपि च ।	
हिलमोच्यां शङ्खधरा, जलब्राह्मी च मोचिका	॥ ३५४ ॥
कलम्ब्यां तु शतपूर्वा, केलम्बूर्यायसी च सा	
कारवेल्ल्यां तु सुषवी, कटिल्ला मृदुपर्णका	॥ ३५५ ॥
पटोले तु पाण्डुफलः, कुलकः कर्कशच्छदः ।	
राजीफलः कफहरो, राजिमानमृताफलः	॥ ३५६ ॥
कङ्कोटे तु किलासघ्नस्तिक्तपर्वः सुगन्धकः ।	
कूष्माण्डके तु कर्कारुः, कलिङ्ग्यां बहुपुत्रिका	॥ ३५७ ॥
तुम्ब्यां पिण्डफलेक्ष्वाकुस्तिक्तबीजा महाफला ।	
अलाबूः क्षत्रियवरा, कटुका लाबुनी च सा	॥ ३५८ ॥

चिभिठ्यां त्रपुसी वालुक्येर्वारुर्व्याडपत्रिका ।	
ऊर्वारुः कर्कटीस्तत्र, फला राजादनीलता	॥ ३५९ ॥
छर्दनीव विषाडुश्च, तस्याः पक्वफलस्फुटी ।	
कूर्चके शृङ्गकः सर्जो, दीर्घायुः कूर्चशीर्षकः	॥ ३६० ॥
मङ्गल्यनामधेये च, जीवकः प्रियजीवकः ।	
ह्रस्वाङ्गको मधुरकः, प्राणकश्चिरजीव्यपि	॥ ३६१ ॥
पुष्करमूले स्यान्मूलं, वीरपुष्करनामकम् ।	
पौष्करं पुष्करजटा, कश्मीरं पद्मवर्णकम्	॥ ३६२ ॥
मस्तुगन्धायां तु गन्धा, खरपुष्पा शकम्भरा ।	
कर्वरी बर्बरी तुङ्गी, पूतिमयूर इत्यपि	॥ ३६३ ॥
बिम्ब्यां रक्तफला गोल्ला, प्रवालफलघोषिका ।	
ओष्ठोपमफला तुण्डी, तुण्डिका पीलुपर्ण्यपि	॥ ३६४ ॥
इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते निघण्टुशेषे चतुर्थः शाककाण्डः ।	
रोहिषं कामकं पौरं, भूतिकं भूतिकतृणम् ।	
सौगन्धिकं देवजग्धं, शकलिव्यामपुद्गले	॥ ३६५ ॥
भूस्तृणं रोहितं छात्रातिच्छत्रककटुम्बके ।	
भूतिकं भूतपालघ्नं, माला तृणसुगन्धके	॥ ३६६ ॥
दर्भे दध्नः खरो बर्हिर्वीरास्तवीक्रुधः कुशः ।	
सारी वानीरजो गुन्द्रा, पवित्रा कुतसावपि	॥ ३६७ ॥
काशे स्यादिक्षुगन्धेक्षुकाण्डश्चामरपुष्पकः ।	
वायसेक्षुः पोटगलः कासेक्षुः कोकिनां क्षमः	॥ ३६८ ॥
उलपू वल्वजो बालकेशी दृढलतापि च ।	
इक्षू रसालो गण्डीरी, गण्डकी क्षुद्रपत्रकः	॥ ३६९ ॥

तस्यैकादश भेदाः स्युः पुण्ड्रकान्तरकादयः ।	
नले नडः शून्यमध्ये, गमनो नर्तको नटः	॥ ३७० ॥
अरण्यनलको रन्ध्री, पोटगलो विभीषणः ।	
नलिनुग्रामनलिका, नाकुली लेखकाञ्चिता	॥ ३७१ ॥
शरे तु मुञ्जो बाणाख्यः, स्थूलदर्भः पितामहः ।	
गुञ्जस्तजनको भद्रमुञ्जो याजनकक्षुरः	॥ ३७२ ॥
मुञ्जस्तु यजिको मध्ये, दृढत्वग्ब्रह्ममेखलः ।	
अथ बालतृणे शष्पं, शुकं शालिकमङ्गुलम्	॥ ३७३ ॥
तृणं स्यादर्जुनं घासे, यवसं चारि इत्यपि ।	
दर्वायां तु शतपर्वा, भार्गवी विजया जया	॥ ३७४ ॥
मङ्गल्या स्यादलाऽनन्ता, मरी प्रतानिका रुहा ।	
सहस्रवीर्या श्यामाङ्गी, हरिता हरिताल्यपि	॥ ३७५ ॥
श्वेतदूर्वा तु गोलोमी, शतवीर्या शता लता ।	
गण्डदूर्वायां मुण्डाली, वारुणी शकुलाक्षकः	॥ ३७६ ॥
मुस्तायां भद्रको भद्रमुस्ता राजकशेरुकः ।	
गुन्द्री वरोहो गाङ्गेयः, कुरुविन्दोऽम्बुदाह्वयः	॥ ३७७ ॥
कुटं नटे तु कैवर्ती, मुस्तकं जीवनाह्वयम् ।	
काण्डीरकं जीवबुध्नं, गोनर्दं गोपुरस्तवम्	॥ ३७८ ॥
शतपुष्पं दारपुरं, वानेयं परिपेलवम् ।	
जलमुक्ता मुस्तकाभं, शैवालदलसंभवम्	॥ ३७९ ॥
वीरणे तु वीरतरं वीरभद्रं समूलकम् ।	
मूलेऽस्योशीरमभयं, समगन्धि रणप्रियम्	॥ ३८० ॥
लामज्जके तु नलदममृणालं लवं लघु ।	
इष्टकापथकं शीघ्रं, दीर्घमूलं जलाशयम्	॥ ३८१ ॥
इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते निघण्टुशेषे पञ्चमस्तृणकाण्डः ।	

अथ धान्ये सस्यं सीत्यं, व्रीहिः स्तम्बकरी अपि ।	
आशौ स्यात्पाटलो व्रीहिर्गर्भपाकिनि षष्टिकः	॥ ३८२ ॥
शालौ तु कलमाद्याः स्युः कलमे तु कलायकः ।	
लोहिते रक्तशालिः स्यान्महाशालौ सुगन्धिकः	॥ ३८३ ॥
यवे हयप्रियस्ताक्ष्यशूकस्तोक्यस्त्वसौ हरित् ।	
मङ्गल्यके स्यान्मसूरः कलाये तु सतीनकः	॥ ३८४ ॥
हेरेणुः खण्डिकश्चाथ, चणके हरिमन्थकः ।	
माषे तु मदनो नन्दी, सरी बीजवरो बली	॥ ३८५ ॥
मुद्गे तु प्रधनो लोभ्यो, वलाटे हरितो हरिः ।	
पीतेऽस्मिन् वसुखण्डीरः, प्रवेलजयशारदाः	॥ ३८६ ॥
कृष्णे प्रवरवासन्तहरिमन्थजशिम्बिकाः ।	
वनमुद्गे तु वरका, निगूढककुलीनकाः	॥ ३८७ ॥
खण्डिको राजमुद्गे तु, मकुष्टकमयुष्टकौ ।	
गोधूमे सुमनो वल्ले, निष्पावः शितिबिम्बिकः	॥ ३८८ ॥
कुलत्थे तु कालवृन्तस्ताम्रवृन्ते कुलत्थिका ।	
आढक्यां तुवरी वर्णा, स्यात्कुल्माषे तु यावकः	॥ ३८९ ॥
नीवारस्तु वनव्रीहिः, श्यामाके श्यामकः समौ ।	
कङ्गौ तु कङ्गुनी कङ्गुः, प्रियङ्गौ पीततन्दुला	॥ ३९० ॥
सा कृष्णा मधुका रक्ता, शोधिता मुशटी शिता ।	
पीता माधव्यथो दोला, कोद्रवः कोरदूषकः	॥ ३९१ ॥
चीनके तु काककङ्गुर्गुणनाले तु योनलः ।	
जूर्णाह्वयो देवधान्यं, जोर्णाला बीजपुष्पिका	॥ ३९२ ॥
शणे भङ्गा मातुलानी, स्यादुमा तु क्षमाऽतसी ।	
गवेधुकायां गवेधुर्वन्यतिले तु जर्तिलः	॥ ३९३ ॥

षण्ढतिले तिलपिञ्जास्तेलपेजोऽथ सर्षपे ।
 कदम्बकस्तुतुम्भोऽथ, सिद्धार्थः श्वेतसर्षपः ॥ ३९४ ॥
 माषादयः शमीधान्यं, शूकधान्यं यवादयः ।
 स्यात्सस्यशूके किंसारु, कणिशं सस्यशीर्षकम् ॥ ३९५ ॥
 स्तम्बे तु गुच्छो धान्यादेर्नालः काण्डोऽफले त्विह ।
 पलालो धान्यत्वपलः, तुषे बुसे कडङ्गरः ॥ ३९६ ॥
 इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते निघण्टुशेषे षष्ठो धान्यकाण्डः ।
 इति श्रीहेमचन्द्राचार्यविरचितो निघण्टुशेषः समाप्तः ।

कलिकालसर्वज्ञश्रीहेमचन्द्रसूरिविरचितम्

॥ लिङ्गानुशासनम् ॥

पुल्लिङ्गं कटण्ठपभमयरषसस्नवन्तमिमनलौ किश्तिव् ।
 ननडौ घघजौ दः किर्भावे खोऽकर्तरि च कः स्यात् ॥ १ ॥
 हस्तस्तनौष्ठनखदन्तकपोलगुल्फ-
 केशान्धुगुच्छदिनसर्तुपतद्ग्रहाणाम् ।
 निर्यासनाकरसकण्ठकुठारकोष्ठ-
 हैमारिवर्षविषबोलरथाशनीनाम् ॥ २ ॥
 श्वेतप्लवात्ममुरजासिकफाभ्रपङ्क-
 मन्थत्विषां जलधिशेवधिदेहभाजाम् ।
 मानद्रुमाद्रिविषयाशुगशोणमास-
 धान्याध्वराग्निमरुतां सभिदां तु नाम ॥ ३ ॥
 बर्होऽच्छदेऽहिर्वप्रे ब्रीह्यग्न्योर्हायनबर्हिषौ ।
 मस्तुः सक्तौ स्फटिकेऽच्छो नीलमित्रौ मणीनयोः ॥ ४ ॥
 कोणेऽस्रश्चषके कोशस्तलस्तालचपेटयोः ।
 अनातोद्ये घनो भूमिं दारप्राणासुवल्बजाः ॥ ५ ॥

कान्तश्चन्द्रार्कनामायः परो यानार्थतो युगः ।	
यश्च स्यादसमाहारे द्वन्द्वोऽश्ववडवाविति	॥ ६ ॥
वाकोत्तरा नक्तकरल्लकाङ्का न्युद्धोत्तरासङ्गतरङ्गरङ्गाः ।	
परागपूगौ सृगमस्तुलुङ्गकुडङ्गकालिङ्गतमङ्गमङ्गाः	॥ ७ ॥
वेगसमुद्गावपाङ्गवर्गौ घाघा मञ्जसपुच्छपिच्छगच्छाः ।	
वाजौ जकिलिञ्जपुञ्जमुञ्जा अवटः पट्टहठप्रकोष्ठकोष्ठाः	॥ ८ ॥
अङ्गुष्ठगण्डौ लगुडप्रगण्डकरण्डकूष्माण्डगुडाः शिखण्डः ।	
वरण्डरुण्डौ च पिचण्डनाडीव्रणौ गुणभ्रूणमलक्तकुन्तौ	॥ ९ ॥
पोतः पिष्टातः पृषतश्चोत्पातव्रातावर्थकपर्दौ ।	
बुद्बुदगदमगदो मकरन्दो जनपदगन्धस्कन्धमगाधः	॥ १० ॥
अर्द्धसुदर्शनदेवनमह्नाऽभिजनजनाः परिघातनफेनौ ।	
पूपापूपौ सूपकलापौ रेफः शोफः स्तम्बनितम्बौ	॥ ११ ॥
शम्बाम्बौ पाञ्चजन्यतिष्ठौ पुष्यः सिचयनिकाय्यरात्रवृत्राः ।	
मन्त्रामित्रौ कटप्रपुण्ड्राराः कल्लोलौल्लौ च खल्लतल्लौ	॥ १२ ॥
कण्डोलपोटगलपुद्गलकालबाला-	
ऽऽवेला गलो जगलहिङ्गुलगोलफालाः ।	
स्याद् देवलो बहुलतण्डुलपत्रपाल-	
वातूलतालजडुला भृमलो निचोलः	॥ १३ ॥
कामलकुद्दालावयवस्वाः स्तुवरौरवयावाः शिवदावौ ।	
माधवपणवादीनवहावध्रुवकोटीशांशाः स्पशवंशौ	॥ १४ ॥
कुशोद्धीशपुरोडाशवृषकुल्मासनिष्कुहाः ।	
अहनिर्यूहकलहाः पक्षराशिवराशयृषिः	॥ १५ ॥
दुन्दुभिर्वमतवृष्णिपाण्यविज्ञातिरालिकलयोऽञ्जलिर्धृणिः ।	
अग्निवह्निकृमयोऽहिदीदिविग्रन्थिकुक्षिदृतयोऽर्दनिर्ध्वनिः	॥ १६ ॥

गिरिशिश्रुजायुकर्ष्वो हाहाहूहूश्च नगनहूर्गर्मुत् ।	
पादश्मानावात्मा पाप्मस्थेमोष्मयक्ष्माणः	॥ १७ ॥
स्त्रीलिङ्गं योनिमद्वप्रीसेनावल्लितडिन्निशाम् ।	
वीचितन्द्राऽवटुग्रीवाजिह्वाशस्त्रीदयादिशाम्	॥ १८ ॥
शिशपाद्या नदीवीणाज्योत्स्नाचीरीतिथीधियाम् ।	
अङ्गुलीकलशीकङ्गुहिङ्गुपत्रीसुरानसाम्	॥ १९ ॥
रस्नाशिलावचालालाशिम्बाकृष्णोष्णिकाश्रियाम् ।	
स्पृक्कापण्यातसीधाय्यासरघारोचनाभुवाम्	॥ २० ॥
हरिद्रामांसिदूर्वालूबलाकाकृष्णलागिराम् ।	
इत् तु प्राण्यङ्गवाचि स्यादीदूदेकस्वरं कृतः	॥ २१ ॥
पात्रादिवर्जितादन्तोत्तरपदः समाहारे ।	
द्विगुरन्नाबन्तान्तो वान्यस्तु सर्वो नपुंसकः	॥ २२ ॥
लिन्मिन्यनिण्यणिस्त्रयुक्ताः क्वचित्तिगल्पह्रस्वे कप् ।	
विंशत्याद्याशताद् द्वन्द्वे सा चैक्ये द्वन्द्वमेययोः	॥ २३ ॥
स्रुग्गीतिलताभिदि ध्रुवा विडनरि वारि घटीभबन्धयोः ।	
शल्यध्वनिवाद्यभित्सु तु क्षवेडा दुन्दुभिरक्षबिन्दुषु	॥ २४ ॥
गृह्या शाखापुरेऽश्मन्तेऽन्तिका कीला रताहतौ ।	
रज्जौ रश्मिर्यवादिदोषादौ गज्जा सुरागृहे	॥ २५ ॥
अहम्पूर्वकादिर्वर्षा मघा अप्कृत्तिका बहौ ।	
वा तु जलौकोऽप्सरसः सिकतासुमनःसमाः	॥ २६ ॥
गायत्र्यादय इष्टका बृहतिका संवर्त्तिका सर्जिका-	
दूषीके अपि पादुका झिरुकया पर्यस्तिका मानिका ।	
नीका कञ्चुलिकाऽल्लुका कलिकया राका पताकान्धिका	
शूका पूपलिका त्रिका चविकयोल्का पञ्चिका पिण्डिका	॥ २७ ॥

ध्रुवका क्षिपका कनोनिका शम्बूका शिबिका गवेधुका ।	
कणिका केका विपादिका मिहिका यूका मक्षिकाऽष्टका ॥ २८ ॥	
कूर्चिका कूचिका टीका कोशिका केणिकोर्मिका ।	
जलौका प्राचिका धूका कालिका दीर्घिकोष्टिका ॥ २९ ॥	
शलाका वालुकेषीका विहङ्गिकेषिके उखा ।	
परिखा विशिखा शाखा शिखा भङ्गा सुरुङ्गया ॥ ३० ॥	
जङ्घा चञ्चा कच्छा पिच्छा पिङ्गा गुङ्गा खजा प्रजा ।	
झञ्झा घण्टा जटा घोण्टा पोटा भिस्सटया छटा ॥ ३१ ॥	
विष्ठा मञ्जिष्ठया काष्ठा पाठा शुण्डा गुडा जडा ।	
बेडा वितण्डया दाढा राढा रीढावलीढया ॥ ३२ ॥	
घृणोर्णा वर्वणा स्थूणा दक्षिणा लिखिता लता ।	
तृणता त्रिवृता त्रेता गीता सीता सिता चिता ॥ ३३ ॥	
मुक्ता वार्ता लूताऽनन्ता प्रसृता मार्जिताऽमृता ।	
कन्था मर्यादा गदेक्षुगन्धा गोधा स्वधा सुधा ॥ ३४ ॥	
सास्ना सूना धाना पम्पा झम्पा रम्पा प्रपा शिफा ।	
कम्बा भम्भा सभा हम्भा सीमा पामारुमे उमा ॥ ३५ ॥	
चित्या पद्या पर्या योग्या छाया माया पेया कक्ष्या ।	
दूष्या नश्या शम्या सन्ध्या रथ्या कुल्या ज्या मङ्गल्या ॥ ३६ ॥	
उपकार्या जलाद्रैरा प्रतिसीरा परम्परा ।	
कण्डराऽसृग्धरा होरा वागुरा शर्करा सिरा ॥ ३७ ॥	
गुन्द्रा मुद्रा क्षुद्रा भद्रा भस्त्रा छत्रा यात्रा मात्रा ।	
दंष्ट्रा फेला वेला मेला गोला दोला शाला माला ॥ ३८ ॥	
मेखला सिध्मला लीला रसाला सर्वला बला ।	
कुहाला शङ्कुला हेला शिला सुवर्चला कला ॥ ३९ ॥	

उपला शारिवा मूर्वा लट्वा खट्वा शिवा दशा ।
 कशा कुशेशा मञ्जूषा शेषा मूषेषया स्नसा ॥ ४० ॥
 वस्नसा विस्नसा भिस्सा नासा बाहा गुहा स्वाहा ।
 कक्षाऽऽमिक्षा रिक्षा राक्षा भङ्ग्यावल्यायतिस्त्रोटिः ॥ ४१ ॥
 पेशिर्वासिर्वसतिविपणी नाभिनाल्यालिपालि-
 भल्लिः पल्लिर्भ्रुकुटिशकटी चच्चरिः शाटिभाटी ।
 खाटिर्वर्त्तिर्ब्रततिवमिशुण्ठीतिरोतिर्वितर्दि-
 र्दर्विर्नीविच्छविलिविशठिश्रेठिजात्याजिराजि ॥ ४२ ॥
 रुचिः सूचिसाची खनिः खानिखारी
 खलिः कीलितूली क्लमिर्वापिधूली
 कृषिः स्थालिहण्डी त्रुटिर्वेदिनान्दी
 किकिः कुक्कुटिः काकलिः शुक्तिपङ्क्ती ॥ ४३ ॥
 किखिस्ताडिकम्बी द्युतिः शारिरातिस्तटिः कोटिविष्टी वटिर्गृष्टिवीथी ।
 दरिर्वल्लिर्मञ्जरीः पुञ्जिभेरी शरारिस्तुरिः पिण्डिमाढी मुषुण्ढिः ॥ ४४ ॥
 राटिराटिरटविः परिपाटिः फालिगालिजनिकाकिनिकानि ।
 चारिहानिवलभिः प्रधिकम्पी चुल्लिचुण्डितर्योऽहतिशाणी ॥ ४५ ॥
 सनिः सानिमेनी मरिर्मारिरश्रयो-
 षधी विद्रधिर्झल्लरिः पारिरभिः ।
 शिरोधिः कविः कीर्त्तिगन्त्रीकवर्यः
 कुमार्याऽऽढकी स्वेदनी ह्रादिनीली ॥ ४६ ॥
 हरिण्यश्मरी कर्त्तनीस्थग्यपट्यः करीर्येकपद्यक्षवत्यः प्रतोली ।
 कृपाणीकदल्यौ पलालीहसन्यौ वृसी गृध्रसी घर्घरी कर्परी च ॥ ४७ ॥
 काण्डी खल्ली मदी धटी गोणी षण्डाल्येषणी दुणी ।
 तिलपर्णी केवली खटी नध्रीरसवत्यौ च पातली ॥ ४८ ॥

वाली गन्धोली काकली गोष्ठ्यजाजी-
 न्द्राणी मत्स्यण्डी दामनी शिञ्जिनी च ।
 शृङ्गी कस्तूरी देहली मौर्व्यतिभ्या-
 सन्दीक्षैर्य्यः शष्कुली दर्द्रुपर्शूः ॥ ४९ ॥
 कर्णान्दुकच्छू तनुरज्जुचञ्चु स्नायुर्जुहूः सीमधुरौ स्फिगर्वाक् ।
 द्वाद्यौदिवौ सुक्त्वगृचः शरद्वाश्छर्दिर्दरत्पामदृषद्दृशो नौः ॥ ५० ॥
 नलस्तुतत्तसंयुक्तरुयान्तं नपुंसकम् ।
 वेध आदीन् विना सन्तं द्विस्वरं मन्त्रकर्त्तरि ॥ ५१ ॥
 धनरत्ननभोऽन्नहृषीकतमोघुसृणाङ्गणशुक्तशुभाम्बुरुहाम् ।
 अघगूथजलांशुकदारुमनोबिलपिच्छधनुर्दलतालुहृदाम् ॥ ५२ ॥
 हलदुःखसुखागुरुहिङ्गुरुचत्वचभेषजतुत्थकुसुम्भदृशाम् ।
 मरिचास्थिशिलाभवसृक्कयकृन्नलदान्तिकवल्कलसिध्मयुधाम् ॥ ५३ ॥
 सौवीरस्थानकद्वारक्लोमधौतेयकासृजाम् ।
 लवणव्यञ्जनफलप्रसूनद्रवतां सभिन् ॥ ५४ ॥
 पुरं सद्भाङ्गयोश्छत्रशीर्षयोः पुण्डरीकके ।
 मधु द्रवे ध्रुवं शश्वत्तर्कयोः खपुरं घटे ॥ ५५ ॥
 अयूपे दैवेऽकार्यादौ युगं दिष्टं तथा कटु ।
 असे द्वन्द्वं स्थले धन्वाऽरिष्टमद्रुमपक्षिणोः ॥ ५६ ॥
 धर्म दानादिके तुल्यभागेऽर्द्धं ब्राह्मणं श्रुतौ ।
 न्याय्ये सारं पद्ममिभबिन्दौ काममनुमतौ ॥ ५७ ॥
 खलं भुवि तथा लक्षं वेध्येऽहः सुदिनैकतः ।
 भूमोऽसङ्ख्यात एकार्थे पथः संख्याऽव्ययोत्तरः ॥ ५८ ॥
 द्वन्द्वैकत्वाव्ययीभावौ क्रियाऽव्ययविशेषणे ।
 कृत्याः कानाः खल् जिन् भावे आत्वात्त्वादिः समूहजः ॥ ५९ ॥

गायत्र्याद्यण् स्वार्थेऽव्यक्तमथानञ्कर्मधारयः ।
 तत्पुरुषो बहूनां चेच्छया शालां विना सभा ॥ ६० ॥
 राजवर्जितराजार्थराक्षसादेः पराऽपि च ।
 आदावुपक्रमोपज्ञे कन्थोशीनरनामनि ॥ ६१ ॥
 सेनाशालासुरछयानिशं वोर्णा शशात् परा ।
 भाद्गणो गृहतः स्थूणा सङ्ख्याऽदन्ता शतादिका ॥ ६२ ॥
 मौक्तिकं माक्षिकं सौप्तिकं क्लीतकं नाणकं नाटकं खेटकं तोटकम् ।
 आह्निकं रूपकं जापकं जालकं वैष्णुकं गैरिकं कारकं वास्तुकम् ६३
 रुचकं धान्याकनिःशलाकाऽलीकाऽलिकशल्कोपसूर्यकाल्कम् ।
 कवककिबुकतोकतित्तिडीकैडूकं छात्राकत्रिकोलमुकानि ॥ ६४ ॥
 मार्द्वीककदम्बके बुकं चिबुकं कुतुकमनूकचित्रके ।
 कुहुकं मधुपर्कशीर्षके शालूकं कुलकं प्रकीर्णकम् ॥ ६५ ॥
 हल्लीसकपुष्पके खलिङ्गस्फिगमङ्गप्रगचोचबीजपिञ्जम् ।
 रिष्टं फाण्टं ललाटमिष्टव्युष्टं कूरोटकपीटचीनपिष्टम् ॥ ६६ ॥
 शृङ्गाटमोरटपिटान्यथ पृष्टगोष्ठ-
 भाण्डाण्डतुण्डशरणग्रहणेरिणानि ।
 पिङ्गाणतीक्ष्णलवणद्रविणं पुराणं
 त्राणं शणं हिरणकारणकार्मणानि ॥ ६७ ॥
 पर्याणर्णघ्राणपारायणानि श्रीपर्णोष्णे धोरणक्षूणभूतम् ।
 प्रादेशान्ताश्मन्तशीतं निशान्तं वृन्तं तूस्तं वार्तवाहित्थमुक्थम् ॥ ६८ ॥
 अच्छेदगोदकुसिदानि कुसीदतुन्द-
 वृन्दास्पदं दपदनिम्नसशिल्पतल्पम् ।
 कूर्पत्रिपिष्टपपरीपवदन्तरीपरूपं
 च पुष्पनिकुरम्बकुटुम्बशुल्बम् ॥ ६९ ॥

प्रसभतलभशुष्माध्यात्मधामेर्मसूक्ष्मं
 किलिमतलिमतोक्मं युग्मतिगं त्रिसन्ध्यम् ।
 किसलयशयनीये सायखेयेन्द्रियाणि
 द्रुवयभयकलत्रद्वापरक्षेत्रसत्रम् ॥ ७० ॥
 शृङ्गबेरमजिराभ्रपुष्करं तीरमुत्तरमगारनागरे ।
 स्फारमक्षरकुन्दुरोदरप्रान्तराणि शिविरं कलेवरम् ॥ ७१ ॥
 सिन्दूरमण्डूरकटीरचामरकूराणि दूरारस्वैरचत्वरम् ।
 औशीरपातालमुलूखलार्त्तवे सत्त्वं च सान्त्वं दिवकिण्वपौतवम् ॥ ७२ ॥
 विश्वं वृशं पलिशमर्पिशकिल्बिषानु-
 तर्षार्पिषं मिषमृचीषमृजीषशीर्षे ।
 पीयूषसाध्वसमहानससाहसानि
 कासीसमत्सतरसं यवसं बिसं च ॥ ७३ ॥
 मन्दाक्षवीक्षमथ सक्थि शयातु यातु
 स्वाद्वाशु तुम्बुरु कशेरु शलालु चाऽऽलु ।
 संयत् ककुन्महदहानि पृषत्पुरीतत्-
 पर्वाणि रोम च भसच्च जगल्ललाम ॥ ७४ ॥
 पुंस्त्रीलिङ्गश्चतुर्दशेऽङ्के शङ्कुर्निरये च दुर्गतिः ।
 दोर्मूले कक्ष आकरे गज्जो भूरुहि बाणपिप्पलौ ॥ ७५ ॥
 नाभिः प्राण्यङ्गके प्रधिर्नेमौ क्वचन बलिर्गृहे कुटः ।
 श्रोण्योषध्योः कटो ध्रमो मोहे पिण्डो वृन्दगोलयोः ॥ ७६ ॥
 भकनीनिकयोस्तारो भेऽश्लेषहस्तश्रवणाः ।
 कणः स्फुलिङ्गे लेशे च वराटो रज्जुशस्त्रयोः ॥ ७७ ॥
 कुम्भः कलशे तरणिः समुद्रार्काशुयष्टिषु ।
 भागधेयो राजदेये मेरुजम्ब्वां सुदर्शनः ॥ ७८ ॥

करेणुर्गजहस्तिन्योरल्याख्यापत्यतद्धितः ।	
लाजवस्त्रदशौ भूमीहाद्याः प्रत्ययभेदतः	॥ ७९ ॥
शुण्डिकचर्मप्रसवेकौ सल्लकमल्लकवृश्चिका अपि ।	
शल्यकघुटिकौ पिपीलकश्चलुकहुडुकतुरुष्कतिन्दुकाः	॥ ८० ॥
शुङ्गोऽथ लञ्जभुजशाटसटाः सृपाटः	
कीटः कितस्फटघटा वरटः किलाटः ।	
चोटश्चपेटफटशुण्डगुडाः सशाणाः	
स्युर्वारिपर्णफणगर्तरथाजमोदाः	॥ ८१ ॥
विधकूपकलम्बजित्यवध्राः सहचरमुद्गरनालिकेरहाराः ।	
बहुकरकृसरौ कुठारशारौ वल्लरशफरमसूरकीलरालाः	॥ ८२ ॥
पटेलः कम्बलो भल्लो दंशो गण्डूषवेतसौ ।	
लालसो रभसो वर्त्तिवितस्तिकुट्यस्त्रुटिः	॥ ८३ ॥
ऊर्मीशम्प्यौ रत्न्यरत्नी अवीचि-	
लव्यण्याणिश्रेणयः श्रोण्यरण्यौ ।	
पाष्णीशल्यौ शाल्मलिर्यष्टिमुष्टी	
योनीमुन्यौ स्वातिगव्यूतिबस्त्यः	॥ ८४ ॥
मेथिर्मेधिमशी मषीषुधी ऋष्टिः पाटलिजाटली अहिः ।	
पृश्निस्तिथ्यशनी मणिः सृणिमौलिः केलिहलीमरीचयः	॥ ८५ ॥
हन्वाखू कर्कन्धुः सिन्धुर्मृत्युर्मन्वावट्वेर्वारुः ।	
ऊरुः कन्दुः काकुः किष्कुर्बाहुर्गवेधू र गौर्भाः	॥ ८६ ॥
पुंनपुंसकलिङ्गोऽब्जः शङ्खे पद्मोऽब्जसङ्ख्ययोः ।	
कंसोऽपुंसि कुशो बर्हिर्बालो ह्रीबेरकेशयोः	॥ ८७ ॥
द्वापरः संशये छेदे पिप्पलो विष्टरोऽतरौ ।	
अब्दो वर्षे दरस्त्रासे कुकूलस्तुषपावके	॥ ८८ ॥

परीवादपर्यङ्कयोजन्यतल्पो तपोधर्मवत्सानि माघोष्णहत्सु ।
 वटस्तुल्यतागोलभक्ष्येषु वर्णः सितादिस्वराद्यो रणे संपरायः ॥ ८९ ॥
 सैन्धवो लवणे भूतः प्रेते तमो विधुन्तुदे ।
 स्वदायौ कस्वरे कुच्छ्रं व्रते शुक्रोऽग्निमासयोः ॥ ९० ॥
 कर्पूरस्वर्णयोश्चन्द्र उडावृक्षं छदे दलः ।
 धर्मः स्वभावे रुचको भूषाभिन्मातुलुङ्गयोः ॥ ९१ ॥
 पाताले वाडवो वर्ध्रः सीस आमलकः फले ।
 पिटजङ्गलसत्त्वानि पिटकामांसजन्तुषु ॥ ९२ ॥
 मधुपिण्डौ सुरातन्वोर्नाम शेवालमध्ययोः ।
 एकाद्रात्रः समाहारे तथा सूतककूलकौ ॥ ९३ ॥
 वैनीतकभ्रमरकौ मरको वलीक-
 वल्मीकवल्कपुलकाः फरकव्यलीकौ ।
 किञ्जल्ककल्कमणिकस्तबकावितङ्क
 वर्चस्कचूचुकतडाकतटाकतङ्काः ॥ ९४ ॥
 बालकः फलकमालकालका मूलकस्तिलकपङ्कपातकाः ।
 कोरकः करककन्दुकान्दुकानीकनिष्कचषका विशेषकः ॥ ९५ ॥
 शाटककण्टकटङ्कविटङ्का मञ्जकमेचकनाकपिनाकाः ।
 पुस्तकमस्तकमुस्तकशाका वर्णकमोदकमूषिकमुष्काः ॥ ९६ ॥
 चण्डातकश्चरकरोचककञ्चुकानि
 मस्तिष्कयावककरण्डकतण्डकानि ।
 आतङ्कशूकसरकाः कटकः सशुल्कः
 पिण्याकझर्झरकहंसकशङ्खपुङ्खाः ॥ ९७ ॥
 नखमुखमधिकाङ्गः संयुगः पद्मरागो
 भगयुगमथ टङ्गोद्योगशृङ्गा निदाघः ।

क्रकचकवचकूर्चार्धचपुच्छेच्छकच्छ
 व्रजमुटजनिकुञ्जौ कुञ्जभूर्जाम्बुजाक्ष ॥ ९८ ॥
 ध्वजमलयजकूटः कालकूटारकूटौ
 कवटकपटखेटः कर्पटः पिष्टलोष्ठौ ।
 नटनिकटकिरीटः कर्बटः कुक्कुटाट्टौ
 कुटजकुटविटानि त्र्यङ्गटः कोट्टकुष्ठौ ॥ ९९ ॥
 कमठो वारुण्डखण्डषण्डा निगडाक्रीडनडप्रकाण्डकाण्डः ।
 कोदण्डतरण्डमण्डमुण्डा दण्डाण्डौ दृढवारबाणबाणाः ॥ १०० ॥
 कर्षापणः श्रवणपक्कणकङ्कणानि
 द्रोणापराह्वचरणानि तृणं सुवर्णम् ।
 स्वर्णव्रणौ वृषणभूषणदूषणानि
 भाणस्तथा किणरणप्रवणानि चूर्णः ॥ १०१ ॥
 तोरणपूर्त्तनिकेतनिवाताः पारतमन्तयुतप्रयुतानि ।
 श्वेडितमक्षतदैवतवृत्तैरावतलोहितहस्तशतानि ॥ १०२ ॥
 व्रतोपवीतौ पलितो वसन्तध्वान्तायुतद्यूतघृतानि पुस्तः ।
 शुद्धान्तबुस्तौ रजतो मुहूर्तद्वियूथयूथानि वरुथगूथौ ॥ १०३ ॥
 प्रस्थं तीर्थं प्रोथमलिन्दः ककुदः कुकुदाष्टपदकुन्दाः ।
 गुददोहदकुमुदच्छदकन्दार्बुदसौधमथोत्सेधकबन्धौ ॥ १०४ ॥
 श्राद्धायुधान्धौषधगन्धमादनप्रस्फोटना लग्नपिधानचन्दनाः ।
 वितानराजादनशिशनयौवनापीनोदपानासनकेतनाशनम् ॥ १०५ ॥
 नालिनपुलिनमौना वर्धमानः समानौ-
 दनदिनशतमाना हायनस्थानमानाः ।
 धननिधनविमानास्ताडनस्तेनवस्ना
 भवनभुवनयानोद्यानवातायनानि ॥ १०६ ॥

अभिधानद्वीपिनौ निपानं शयनं लशुनरसोनगृञ्जनानि ।
 खलिनखलीनानुमानदीपाः कुणपः कुतपावापचापशूर्पाः ॥ १०७ ॥
 स्तूपोडुपौ विटपमण्डपशष्पबाष्प-
 द्वीपानि विष्टपनिपौ शफडिम्बबिम्बाः ।
 जम्भः कुसुम्भककुभौ कलभो निभार्म-
 संक्रामसंकमललामहिमानि हेमः ॥ १०८ ॥
 उद्यमकामोद्यमाश्रमकुट्टिमकुसुमसङ्गमा गुल्मः ।
 क्षेमक्षौमौ कम्बलिवाह्यो मैरैयतूर्यौ च ॥ १०९ ॥
 पूयाजन्यप्रमयसमया राजसूयो हिरण्या-
 रण्ये सङ्ख्यं मलयवलयौ वाजपेयः कषायः ।
 शल्यं कुल्याव्ययकवियवद्गोमयं पारिहार्यः
 पारावारतिखरशिखराः क्षत्रवस्त्रोपवस्त्राः ॥ ११० ॥
 अलिञ्जरः कूबरकूरवेरनीहारहिञ्जीरसहस्रमेढ्राः ।
 संसारसीरौ तुवस्थ सूत्रशृङ्गारपद्रान्तरकर्णपूराः ॥ १११ ॥
 नेत्रं वक्त्रपवित्रपत्रसमरोशीरान्धकारा वरः
 केदारप्रवरौ कुलीरशिशिरावाडम्बरो गह्वरः ।
 क्षीरं कोटरचक्रचुक्रतिमिराङ्गारास्तुषारः शर-
 भ्राष्ट्रोपह्वराष्ट्रतकजठराद्राः कुञ्जरः पञ्जरः ॥ ११२ ॥
 कर्पूरनूपुरकुटीरविहारवारकान्तरतोमरदुरोदरवासराणि ।
 कासारकेसरकरीरशरीरजीरमञ्जीरशेखरयुगन्धरवज्रवप्राः ॥ ११३ ॥
 आलवालपलभालपलालाः पल्वलः खलचपालविशालाः ।
 शूलमूलमुकुलास्तलतैलौ तूलकुङ्मलतमालकपालाः ॥ ११४ ॥
 कवलप्रवालबलशम्बलोत्पलो-
 पलशीलशैलशकलाङ्गुलाञ्जलाः ।

कमलं मलं मुसलसालकुण्डलाः

कललं नलं निगलनीलमङ्गलाः

॥ ११५ ॥

काकोलहलाहलौ हलं कोलाहलकङ्कालवल्कलाः ।

सौवर्चलधूमले फलं हालाहलजम्बालखण्डलाः

॥ ११६ ॥

लाङ्गूलगरलाविन्द्रनीलगाण्डीवगाण्डिवाः ।

उल्वः पारशवः पार्श्वपूर्वत्रिदिवताण्डवाः

॥ ११७ ॥

निष्ठेवः प्रग्रीवः शरावरवौ भावक्लीबशवानि ।

दैवः पूर्वः पल्लवनल्वौ पाशं कुलिशं कर्कशकोशौ

॥ ११८ ॥

आकाशकाशकणिशाङ्कुशशेषवेषोष्णीषाम्बरीषविषरोहिषमाषमेषाः ।

प्रत्यूषयूषमथ कोषकरीषकर्षवर्षामिषा रसबुसेकसचिकसाश्च ॥ ११९ ॥

कर्पास आसो दिवसावतंसवीतंसमांसाः पनसोपवासौ ।

निर्यासमासौ चमसांसकांसस्नेहानि बर्हो गृहगेहलोहाः

॥ १२० ॥

पुण्याहदेहौ पटहस्तनूरुहो लक्षाररिस्थाणुकमण्डलूनि च ।

चाटुश्चटुर्जन्तु कशिप्वणुस्तथा जीवातु कुस्तुम्बुरु जानु सानु च ॥ १२१ ॥

कम्बुः सक्तुर्दार्वागुरुर्वास्तुर्पलाण्डुर्हिङ्गुः शिग्रुर्दोस्तिताः शोध्वथ भूमा ।

वेम प्रेम ब्रह्म गरुल्लोम विहायः कर्माष्ट्रीवत्पक्षधनुर्नाममहिम्नी ॥ १२२ ॥

स्त्रीक्लीबयोर्नखं शुक्तौ विश्वं मधुकमौषधे ।

माने लक्षं मधौ कल्यं क्रोडोऽङ्के तिन्दुकं फले

॥ १२३ ॥

तरलं यवाग्वां पुष्पे पाटलं पटलं चये ।

वसन्ततिलकं वृत्ते कपालं भिक्षुभाजने

॥ १२४ ॥

अर्द्धपूर्वपदो नावष्ट्यणकर्त्रनयै क्वचित् ।

चोराद्यमनोज्ञाद्यकञ्ज कथानककशेरुके

॥ १२५ ॥

वंशिकवक्रोष्ठिककन्यकुब्जपीठानि नक्तमवहित्थम् ।

रशनं रसनाच्छेदनशुम्बं तुम्बं महोदयं कांस्यम्

॥ १२६ ॥

मृगव्यचव्ये च वणिज्यवीर्यनासीरगात्रापरमन्दिराणि । तमिस्रशस्त्रे नगरं मसूरत्वक्षीरकादम्बरकाहलानि	॥ १२७ ॥
स्थालीकदल्यौ स्थलजालपित्तला गालोयुगल्यौ बडिशं च छर्दि च । अलाबुजम्बूडुरुषः सरस्सदो रोदोऽर्चिषी दाम गुणे त्वयट् तयट्	॥ १२८ ॥
स्वतस्त्रिलिङ्गः सरकोऽनुतर्षे शललः शले । करकोऽब्दोपले कोशः शिम्बा खड्गपिधानयोः	॥ १२९ ॥
जीवः प्राणेषु केदारे वलजः पवने खलः । बहुलं वृत्तनक्षत्रपुराद्याभरणाभिधाः	॥ १३० ॥
भल्लातक आमलको हरीतकबिभीतकौ । तारकाढकपिटकस्फुलिङ्गा विडङ्गतटौ	॥ १३१ ॥
पटः पुटो वटो वाटः कपाटशकटौ कटः । पेटो मठः कुण्डनीडविषाणास्तूणकङ्कतौ	॥ १३२ ॥
मुस्तकुथेङ्गुदजृम्भदाडिमाः पिठरप्रतिसरपात्रकन्दराः । नखरो वल्लूरो दरः पुरश्छत्रकुवलमृणालमण्डलाः	॥ १३३ ॥
नालप्रणालपटलार्गलशृङ्खलकन्दलाः । पूलावहेलौ कलशकटहौ षष्टिरेण्विषु	॥ १३४ ॥
परलिङ्गो द्वन्द्वोऽशी डेऽर्थो वाच्यवदपत्यमिति नियताः । अस्त्रयारोपाभावे गुणवृत्तेराश्रयाद् वचनलिङ्गे	॥ १३५ ॥
प्रकृतेर्लिङ्गवचने बाधन्ते स्वार्थिकाः क्वचित् । प्रकृतिर्हरीतक्यादिर्न लिङ्गमतिवर्तते	॥ १३६ ॥
वचनं तु खलतिकादिर्बह्वर्थाऽत्येति पूर्वपदभूता । स्त्रीपुंनपुंसकानां सहवचने स्यात् परं लिङ्गम्	॥ १३७ ॥

नन्ता संख्या डतिर्युष्मदस्मच्च स्युरलिङ्गकाः ।
 पदं वाक्यमव्ययं चेत्यसंख्यं च तद् बहुलम् ॥ १३८ ॥
 निःशेषनामलिङ्गानुशासनान्यभिसमीक्ष्य संक्षेपात् ।
 आचार्यहेमचन्द्रः समदृभदनुशासनानि लिङ्गानाम् ॥ १३९ ॥

पू.आ. श्रीहेमचन्द्रसूरिविरचिता
॥ देशीनाममाला ॥

गम-णय-पमाणगहिरा सहिययहिययहिययंगमरहस्सा ।
 जयइ जिणिंदाण असेसभासपरिणामिणी वाणी ॥ १ ॥
 णीसेसदेसिपरिमलपल्लवियकुऊहलाउलत्तेण ।
 विरइज्जइ देसीसद्दसंगहो वण्णकमसुहओ ॥ २ ॥
 जे लक्खणे ण सिद्धा न पसिद्धा सक्कयाहिहाणेसु ।
 न य गउण-लक्खणासत्तिसंभवा ते इह णिबद्धा ॥ ३ ॥
 देसविसेसपसिद्धीइ भण्णमाणा अणंतया हुंति ।
 तम्हा अणाइपाइयपयट्टभासाविसेसओ देसी ॥ ४ ॥
 अज्जो जिणम्मि, अल्लं दिअहम्मि, अणू अ सालिभेयम्मि ।
 अंको णियडे, अल्ला अब्बा अम्मा य अंबाए ॥ ५ ॥
 अक्को दूए अक्का बहिणी, अण्णो पिऊ, अहं दुक्खे ।
 अंगुट्ठी अवगुंठणं, अगय-अयक्क-अयगा दणुए ॥ ६ ॥
 अंकेल्ली अ असोए, अज्जेल्ली दुहियदुज्झधेणुए ।
 अंबेट्ठी मुट्ठिजूए, अण्णाणं विवाहवहुदाणे ॥ ७ ॥
 अद्धंतो पेरेते, अरुणं कमले, अकासि पज्जते ।
 अग्घाडो अवमग्गे, अवेसि-अंबेसि घरफलहे ॥ ८ ॥

अंकारो अत्थारो साहिज्जे, अत्थुडं लहुए ।	
अक्कंतं च पवुड्ढे, अंबोच्ची पुप्फालावीए	॥ ९ ॥
धणंवत्तम्मि अहेल्लो, अविंयं भणिए, गयम्मि अट्ठो ।	
अज्झत्थो आगयए, अइणं गिरियडं, अणंतं ओमाले	॥ १० ॥
आले अलगं, अलिणो विंचुअए, अंबुसू सरहे ।	
अक्कुट्ठं अज्झासियं, अंकिय-अवरुंडिया अ परिरंभे	॥ ११ ॥
खग्गम्मि अणप्पो, अल्लओ परिचिए, पसुम्मि अक्कोडो ।	
कयलीइ असारा, आवणे अवारो अवारी य	॥ १२ ॥
मोरे अल्ललो, कुक्कुडे अलंपो, अआलि दुद्धिए ।	
निण्णेहम्मि अअंखो, अज्झस्सं सवियं, अक्खए अणहं	॥ १३ ॥
अंजसं उज्जू, अद्दाओ मुकुरे, अंछियं च कडिढअए ।	
असियं दत्ते, सवसे अप्पज्झो, अणवसरम्मि अत्थक्कं	॥ १४ ॥
अक्कंदो आरक्खे, अंबे-कडक्खेसु अंबिर-अवंगा ।	
चंदे अमय-अमयणिग्गमा य, अद्दण-अद्दणा विहुरे	॥ १५ ॥
मच्छम्मि अंडओ, अइरो आउत्तम्मि, अंबडो कढिणे ।	
अलयं विट्ठमं, अडणी मग्गे, अलिया अत्थयारिआ य सही ॥ १६ ॥	
अहरो अखमे, अजुओ सत्तच्छए, अज्झओ सइज्झम्मि ।	
अवगणणाए अगिला - अवण्ण - अण्णत्ति - अग्गहणा	॥ १७ ॥
अयडो अंधंधू कूवे, अणड-अणाड-अविणयवरा जारे ।	
अविणयवईए अडया तहा अहव्वा अडयणा य	॥ १८ ॥
अग्घाणो अण्णइओ तित्तम्मि, हडे अडाड-अणुवा य ।	
गोसम्मि अणिळ्ळं तह अणोलय-अणुदवि-अणुअल्ला	॥ १९ ॥
अप्पुण्णं अहिंसायं आपुण्णे, अवडओ य तिणपुरिसे ।	
अवगूढं विलिए, खणरहिए अवरिक्क-अणरिक्का	॥ २० ॥

- अण्हेअओ य भंते, खिण्णम्मि अवडियं, अणुइओ चणए ।
 अंतोहुत्तं अहोमुहं, अहिहाणं वण्णणाए य ॥ २१ ॥
- अवहेयं अणुकंपे, अवत्थरा पायघायम्मि ।
 अवलियं असच्चं, अरिहइ णूणं, अम्माइया य अणुगाए ॥ २२ ॥
- अत्थुवडं भल्लाए, छीरे अलियारं, अवलयं गेहे ।
 अवहट्ठो गव्वियए, अणुसूया णियडपसवाए ॥ २३ ॥
- अरिअल्ली सट्ठूले, कड्ढणरज्जुम्मि अवयाणं ।
 सिरचित्तपट्टियाए अणराहो, अइणियं च आणीए ॥ २४ ॥
- अहि विण्णा कयसावत्ता, दुद्धंतोसहे अलमलो य ।
 अणुसुत्ती अणुकूले, अहोरणं उत्तरिज्जम्मि ॥ २५ ॥
- अवडुअ-अवअण्णा उक्खलए, चीरीइ अरलाया ।
 अइरिम्पो कहबंधे, कच्छावत्थम्मि अवअच्छं ॥ २६ ॥
- अक्खलियं पडिफलिए, अलीसओ सागरुक्खम्मि ।
 अहिरीओ विच्छाए, अगगक्खंधो रणग्गधुरा ॥ २७ ॥
- अण्णमयं पुणरुत्ते अंगालियं उच्छुसयलम्मि ।
 अवरोहो अवराहो अ कडीइ, अवालुया सिक्के ॥ २८ ॥
- पूरम्मि अगगवेओ, अहियारो लोगजत्ताए ।
 चोरे अदंसणो, कविकच्छूए अप्पगुत्ता य ॥ २९ ॥
- अवगदं उरुम्मि, दिट्ठे अज्झसियं, चंचले अणेकज्झो ।
 गहभयरुण्णे अहिसियं, अवहुसं उक्खलाइम्मि ॥ ३० ॥
- अब्भायत्तो पच्चागयम्मि, अब्भक्खणं अजसे ।
 कावालिए अगहणो, अंगुत्थलं अंगुलीयम्मि ॥ ३१ ॥
- उच्छुयदंतवणछणे अवयारो, अवहडं मुसले ।
 अंगुलिणी फलिणीए, अहिसंधी पुणपुणक्करणे ॥ ३२ ॥

अहिवण्णं पिंजरए, पायत्ताणम्मि अद्धजंघा य ।	
अंकाभरणे मोत्तियरयणा अज्झोल्लिया णाम	॥ ३३ ॥
अइहारा विज्जू, सण्णियं अद्धक्खियं, असंगयं वत्थे ।	
अद्धक्खणं पडिक्खणं, अवत्तयं तह विसंतुलयं	॥ ३४ ॥
कंचीइ अंतरिज्जं, अहिवक्खणं तह उवालंभे ।	
अंतीहरी अ दूईइ, दिसाए अक्खवाया वि	॥ ३५ ॥
अवरिज्जो अदुइज्जे, कोवे अहियलं अवलुया य ।	
अवठंभो तंबोले, विरहे अवहाय-अवयरिया	॥ ३६ ॥
अंजणिआ अंजणईसं अंजणइसिया य ताविच्छे ।	
अंबसमी-अवसमिया तिमिअपरिउसियकणिकाए	॥ ३७ ॥
अवकीरियं विरहिए, अंकुसइयं अंकुसायारे ।	
अवलावम्मि अवल्लावओ य, अणहारओ खल्ले	॥ ३८ ॥
अवपुसिओ संघडिए, अवच्छुरणं कोहभंगिभणियम्मि ।	
अच्छिवडणं णिमीलणं, अण्णोसरियं अइक्कंते	॥ ३९ ॥
अवअक्खिअं अवअच्छिअं अज्झवसिअं अवि णिवाइयमुहम्मि ।	
असरसओ खरहियए, अगंडिगेहो य जोव्वणुम्मते	॥ ४० ॥
अच्छिहरुल्लो वेसे, अच्छिवियच्छी परोप्परायड्डी ।	
पडिजागरिए अडखम्मियं च अणुवज्जियं तह य	॥ ४१ ॥
अब्भपिसाओ राहू, अब्बुद्धसिरी अचित्तफलपत्ती ।	
पुरिसाइयं अडउज्झियं, अंगवल्लिज्जं च तणुवलणं	॥ ४२ ॥
अद्धवियारं मंडणं, अपारमग्गो अ वीसामो ।	
अपडिच्छियो जडमई, रहस्सभेई अगुज्झहरो	॥ ४३ ॥
अवअणिओ असंमिलिए, रित्तम्मि पुडे अभिण्णपुडो ।	
हिक्काए अणुबंध्यं, अणच्छियारं च अच्छिण्णे	॥ ४४ ॥

अवरत्तय-अजराउर-अरविंदरं अणुसअ-उण्ह-दीहम्मि ।
 अणरामयं अरई, अड्ढअक्कली तह य कडिहत्थे ॥ ४५ ॥
 सीहुम्मि अवक्करसो, अवयड्ढियं आजिहरियम्मि ।
 अवयासिणी य णासारज्जू, अलमंजुलो अलसे ॥ ४६ ॥
 अवडाहियं उक्कुट्ठे, पवायणिहए अवडक्किओ तह य ।
 रोगम्मि अंगवड्ढणं, अयतंचियं उवचिए चेय ॥ ४७ ॥
 अणुवहुया अइरजुवई, अणहप्पणयं अणट्ठम्मि ।
 अजुयलवण्णा अम्बिलिया, अल्लट्ठपलट्ठं अंगपरिवत्ते ॥ ४८ ॥
 अणुगमणे अम्मणुयंचियं अहिपच्चुइयं च णायव्वं ।
 अइसय-दुएसु अच्छं, तअ-आदरणिज्ज-च्छड्ढिएसु अअं ॥ ४९ ॥
 असइ-सुहा-णववहुया-तरुणीसु इमाइ तह अज्झा ।
 किस-गुरु-सुग-सुह-धट्ठ-अलसेसु सदे असच्चए अट्ठं ॥ ५० ॥
 अण्णी अ देयराणी-पइबहिणि-पिउच्छियासुं च ।
 माइ-पिउच्छ-सासू-सहीसु अत्ता, णिहे मुहे अणिहं ॥ ५१ ॥
 चीरि-मसएसु अरलं, अलसं सित्थय कुसुम्भरत्तेसुं ।
 पसु-कढिणेसु अविलो, अणुओ आयार-धण्णभेएसु ॥ ५२ ॥
 घर-उत्त-पच्छिमंगण-णिट्ठुर-विरसेसु अचलं च ।
 अवडो कूव-आरामेसु, अग्गिओ इंदगोव-मंदेसु ॥ ५३ ॥
 अत्थग्घं अत्थाहं अगाह-आयाम-ठाणेसु ।
 सुरस-गुरेडेसु अज्जओ, जलद-अंगदेसु अल्लत्थं ॥ ५४ ॥
 अवणो वह-घरफलहेसु, अण्णओ तरुण-धुत्त-दियरेसु ।
 अंतेल्ली मज्झ-उअर-लहरीसु, असंगिओ हय-चलेसु ॥ ५५ ॥
 गय-भावि-वासरेसुं दिवसारंभे य अवरज्जो ।
 कडि-कढिणेसु अवज्झसं, अलिअल्ली मियमए य वग्घे य ॥ ५६ ॥

देउल रप्फेसुं अहिहरं, अहिलियं अभिभवे य कोवे य ।	
अद्धाणपच्छभागे समागए अइगयं पविट्ठे य	॥ ५७ ॥
अइराणी इंदाणीइ तव्वयासेविणीए य ।	
छण-णियमेसु अवसहं, हढ-ईसिमत्तासु अक्कसाला वि	॥ ५८ ॥
अविरय-हिक्कासुं अणुसंधियं, अविहावियं च दीणम्मि ।	
अणआलवणे तं चिय, अक्खणवेलं रत-प्पओसेसु	॥ ५९ ॥
भणिओ अकंडतलिमो निण्णेह-अकयविवाहेसु ।	
अवकित्तीइ असच्चे दाणम्मि य अवरिहट्टपुसणं ति	॥ ६० ॥
आहू घूए, आऊ सलिले, तह विंचुअम्मि आलासो ।	
आणिक्कं तंसरए, आअल्ली झाडभेयम्मि	॥ ६१ ॥
आहच्चं अच्चत्थे, मुहं आणुअं, आउलं रण्णे ।	
आवंगो अवमग्गे, जूडे आमोड-आमेला	॥ ६२ ॥
आरिल्लो आर, आरोहो अ थणम्मि, आफरो जूए ।	
आगत्ती कूवतुला, आसंघा इच्छाइ, खित्तं आविद्धं	॥ ६३ ॥
आणाई सउली, आणूवो सवचे, हढम्मि आडाडा ।	
आयड्डी-आमोअ-आलंबा वित्थार-हरिस-भूछत्ता	॥ ६४ ॥
आलत्थो मोरे, आसयं आसण्णे, बलम्मि आयामो ।	
आलीलं णियडभए, आउरं आजिम्मि, आउसं कुच्चे	॥ ६५ ॥
आसंगो आसवणं आलयणं वासगेहम्मि ।	
आमोरओ विसेसण्णुअम्मि, आहुंदुरो बाले	॥ ६६ ॥
कमलम्मि आरनालं, आसियओ लोहघडियम्मि ।	
आसक्खओ सिरिवए, आमलयं णेउरघरम्मि	॥ ६७ ॥
आअड्डियं परव्वसचलिए, आऊडियं च जूयपणे ।	
आलंकियं च खंजीकयम्मि, आमंडणं भंडे	॥ ६८ ॥

आरोगिय-आसीवय-आहुडिया भुत्त-सुइय-पडिएसु ।
 मीसत्तं आहुआली, आसरिओ संमुहाआए ॥ ६९ ॥
 आयावलो य बालायवम्मि, आवालयं च जलणियडे ।
 आडोवियं च आरोसियम्मि, आराइयं गहिए ॥ ७० ॥
 मालायारे आरंभिओ य, आइसणं उज्झियए ।
 आलीवणं पलित्ते, करियाए आवरेइया चेव ॥ ७१ ॥
 आयासलवो णीडे, आयासतलं च हम्मपुट्टम्मि ।
 आणंदवडो पढमे वहूइ रुहिरारुणे वत्थे ॥ ७२ ॥
 पसवदुह-णिच्च-दिट्ठेसु आवि, आलं वहोल-मउएसु ।
 अच्चत्थ-दीह-विसमेसु लोह-मुसलेसु तह आअं ॥ ७३ ॥
 आणियं आढियं इट्ठे गणणिज्जे अप्पमत्त-गाढेसु ।
 सिक्कारे पणिए आहुडं, आयरं उक्खले कुच्चे ॥ ७४ ॥
 आअल्लो रोग-चलेसु, विलविए चित्तिए अ आराडी ।
 आरद्धं च पवुड्डे सयण्ह-गेहागएसुं च ॥ ७५ ॥
 आरणं अहर-फरेसुं, आवियं इंदोव-महिय-पोएसु ।
 आउरं अइसय-उण्हेसु, चलिय-कुविय-आउलेसु आहित्थो ॥ ७६ ॥
 आरेइयं मउलिए मुक्के भंते सरोमंचे ।
 नववहु-परत्तंतासुं आवट्टिय-आविअज्झाओ ॥ ७७ ॥
 आइप्पणं च पिट्ठे छणघरमंडणच्छुहाछडाए य ।
 आविवित्त-संकडे आरंदरं, आवडियं अब्भिडिय सारे ॥ ७८ ॥
 इग्गो भीए, इब्भो वणिए, उच्छुसयलम्मि इंगाली ।
 इक्कुसं उप्पलं, इरिणं कणयं, इंदिरम्मि इंदंडो ॥ ७९ ॥
 इक्कण-इराव-इग्घिय-इरिया चोर-करि-भच्छिय-कुडीसु ।
 ओसिंघियम्मि इंघियं, इंदग्गि-इंदग्गिधूमं अवि तुहिणे ॥ ८० ॥

कोमारे इंदमहो, इंदोवत्तो य इंदोवे ।	
कीडेसु इंदगाई जुएसु, इरमंदिरो करहे	॥ ८१ ॥
इंदुद्ववणे इंदद्वलओ इंदमहकामुओ साणे ।	
इल्लो दरिद-कोमल-पडिहार-लवित्त-कसिणेसु	॥ ८२ ॥
सहुल-सीह-वुट्टीणिवारणेसुं तहा इल्ली ।	
बिसि-वुट्टिरक्खणेसुं गहदुवारे य इल्लीरं	॥ ८३ ॥
ईसं कीले रेज्झम्मि ईसओ ईसरो मयणे ।	
सबरसिरपण्णपुडयम्मि ईसियं तह वसाइयए	॥ ८४ ॥
उंडं गहिरे, उच्छू वाए, उक्कं च पाडवणे ।	
उच्छो अंतावरणे, उड्डो कूवाइखणयम्मि	॥ ८५ ॥
उरं आरंभे, उच्चं णाहितले, बंधणे उंबा ।	
तिणपरिवारणयं उड्डू, उंबी उण पिक्कगोहूमे	॥ ८६ ॥
उक्का-उक्कंदी कूवतुला, चुल्लीइ उल्लि-उद्दाणा ।	
उव्वा-उव्वर-उव्वाहा उक्कोलो य घम्मम्मि	॥ ८७ ॥
उररी पसुम्मि, किसराइ उण्हिया, उण्णमो समुण्णयए ।	
उलियं णिकूणियच्चे, उअअं उज्जुम्मि, उक्खली पिढे	॥ ८८ ॥
उल्लुट्टं मिच्छए, उवियं सिग्घम्मि, दूसणे उसुओ ।	
धतूरे उम्मत्तो, उलित्तं उच्चट्टिए कूवे	॥ ८९ ॥
उग्घट्टि-उयालीओ अवयंसे, फालिए उरत्तं च ।	
बहुयम्मि उंबरं, उच्छुरं अविणसिरे, खलम्मि उप्फालो	॥ ९० ॥
उट्ठल्ल-उट्ठला उल्लासे, तह उम्मलं थीणे ।	
उक्कुंडो मत्ते, उग्गमम्मि उड्डाअ-उप्फोआ	॥ ९१ ॥
उक्कोडा उक्कंडा लंचाए, तुट्टयम्मि उल्लुक्कं ।	
उप्फुण्णं आउण्णे, उच्छहो सुत्तत्तं तुम्मि	॥ ९२ ॥

संमदे उत्थग्घो, हेट्टामुहयम्मि उम्मत्थं ।	
परिवत्तणम्मि उत्थल्ला, उवदेहीइ उदेही	॥ ९३ ॥
उक्कोडी पडिसदे, बिसे उसीरं, डरम्मि उप्फेसो ।	
उम्मल्ला तण्हाए, अतडे कूवम्मि उत्तूहो	॥ ९४ ॥
उज्जम-गुंठिय-छिद्देसु उज्जस-उब्भग-उच्छिल्ला ।	
उच्छुअ-उम्मर-उब्भंता भयचोरिय-देहलि-गिलाणा	॥ ९५ ॥
सुण्णे उज्जडं उक्केरो अ बली, उड्डुसो अ मक्कुणए ।	
संतम्मि य उब्भाओ, उद्धत्थो विप्पलद्धे य	॥ ९६ ॥
उज्जल्ला उम्मड्डा हळम्मि, विमलम्मि उच्चारो ।	
विउले उच्चाडो, पयडे उच्चेवो, दळम्मि उच्चत्थो	॥ ९७ ॥
उअह त्ति पेच्छहअत्थे, उडिदो मासम्मि, साइणी उअरी ।	
उल्लोचो य वियाणे, छिम्पयकारुम्मि उंछओ होइ	॥ ९८ ॥
उड्डुसो संतावे, उग्घुट्ठं पुंसियं, अरिम्मि उल्लोलो ।	
दरिए उत्तुण-उम्मुह-उच्चुंच-उच्छुच्छु-उत्तुरिद्धीओ	॥ ९९ ॥
आरूढे उल्लूढो उच्चप्प-उच्चुप्पिआ तह य ।	
उव्वीढं उद्धरियं उम्मरियं चेय उक्खाए	॥ १०० ॥
उच्छट्ठो उड्डुहणो चोरे, दुअचोरियाइ उच्छंटो ।	
उत्ताल-उव्वेत्ताला अच्छिण्णाऽऽरावरुइयम्मि	॥ १०१ ॥
खिण्णे उव्वाअ-उत्तंपिया य, हासम्मि उल्लेवो ।	
उब्भुग-उप्फंदोला चलम्मि, मूढम्मि उम्मइयं	॥ १०२ ॥
उब्भालणं उप्पणणे, पलायणत्थम्मि उज्जमणं ।	
उच्छवियं सयणीए, उइंतणं उत्तरिज्जम्मि	॥ १०३ ॥
उल्ललियं सिढिलठिइम्मि, णिउणगहियम्मि उग्गहियं ।	
उल्लेहडो य लोले, रइजोगे तह य उवसेरं	॥ १०४ ॥

उल्लुहो लहुसंखे, ततोच्छलियम्मि उब्भुयाणं तु ।	
उंदुरओ दीहाहे, उक्खोडिययम्मि उत्तुहियं	॥ १०५ ॥
उद्धरणं उच्छिद्दे, उवदीवं अण्णदीवम्मि ।	
उद्धवअ-उच्चड्डिय-उत्ताहिय-उव्वाहिया य उक्खिते	॥ १०६ ॥
उद्धवियं अग्घिए, उवलुयं सलज्जे, घरम्मि उत्थलियं ।	
उलुखंडो अ अलाए, उअक्किअ-उच्छंगिया पुरोठविए	॥ १०७ ॥
उरुमिल्लं, उरुसोल्लं च पेरिए, अवगए अ उअचित्तो ।	
उवउज्जो उवयारे, दोहणहारीइ उअहारी	॥ १०८ ॥
संचुण्णियम्मि उल्लुंठियं च, कागम्मि उलुहंतो ।	
नेमीए उंचहिया, उप्पेक्खिययम्मि उद्दिसियं	॥ १०९ ॥
उब्भासुयं विसोहे, गुरुयावेसम्मि उव्वहणं ।	
उल्लयं च कवड्डाहरणे, रासिम्मि उक्कुरुडी	॥ ११० ॥
उच्छल्लियं उक्खोडियतजम्मि, उब्बिबलं जले कलुसे ।	
उद्धच्छियं णिसिद्धे, वंकीभूयम्मि उज्जणियं	॥ १११ ॥
णिब्भच्छियम्मि उज्जीरियं च, उज्जूरियं झीणे ।	
उक्खंडियं अक्कंते, चोरियवत्थुम्मि उच्छडियं	॥ ११२ ॥
णीचीकयम्मि उज्जाणियं, उवसगो य मंदम्मि ।	
उप्फुंठियं अत्थुरिए, उज्जगुज्जं अकलुसम्मि	॥ ११३ ॥
उद्धच्छवी विसंवाइयम्मि, उप्फुंकिया य रजकीए ।	
तह उट्ठियम्मि उक्कासियं च, उच्चारियं गहिए	॥ ११४ ॥
कंडियए उक्खणियं, संछण्णे उच्छुआरं च ।	
उज्जोमिया य रस्सीए, उल्लसियं च उलुकसियं	॥ ११५ ॥
उच्छेवणं घए, उच्चंपियं उवजंगलं च दीहम्मि ।	
उप्पेहड-उल्हसिया उम्मच्छवियं च उब्भए	॥ ११६ ॥

उज्जगिरं ओणिदे, उच्छुरण-उच्छुअरणा इ उच्छुवणे ।
 उम्हाविय-उवललया सुरए, तित्तिरहियम्मि उलुहलिओ ॥ ११७ ॥
 हिययरसोच्छलणे उग्गुलुंछिया य, उवएइया करिया ।
 मुसलिम्मि उसणसेणो, तह उप्पिंगालिया करुच्छंगे ॥ ११८ ॥
 उवकय-उद्धच्छवियं सज्जियं, उत्तलहओ विडवे ।
 उलुउंडियं पलुट्टे, उंवरउप्फं अहूअअब्भुदए ॥ ११९ ॥
 वलएसु उवलभत्ता उवलयभग्गा य णायव्वा ।
 अलि-एरंडेसु उण्होदयभंड-उत्ताणपत्तया चेव ॥ १२० ॥
 छुरियग्गमुक्कपुप्फं घेतु य पायंगुलीहिं उप्पयणं ।
 तं उड्डियाहरणं, उच्चुलउलियं कोउअत्तुरिए ॥ १२१ ॥
 पासदुएणं परिवत्तणम्मि उत्थल्लापत्थल्ला ।
 उत्तिरिविडि उद्धुद्धे, उत्तरणवरंडिया उडुवे ॥ १२२ ॥
 उदं जलणर-कउहेसु, उड्डुणो दीह-उसहेसु ।
 उव्वुण्णं उव्विग्गे उच्छित्ते उब्भडे सुण्णे ॥ १२३ ॥
 विसमुण्णयप्पएसे खिण्णे णिवहे य उद्धाओ ।
 विक्खित्त-उक्खित्तेसु उच्छित्तं उम्मंडं अवि हढ-उव्वत्ते ॥ १२४ ॥
 उक्खुंडो य अलाए णियरे वत्थेगदेसे य ।
 उम्मच्छं असंबद्धे भंगीभणियम्मि कोहे य ॥ १२५ ॥
 उक्खुंडो उप्पीलो उग्घाओ तह य उद्दामो ।
 संघाय-त्थउडेसुं, उव्वूरो समहिअत्थे वि ॥ १२६ ॥
 खिण्णे सुण्णे भीए तहा उब्भड-क्कंत-पयडवेसेसु ।
 उब्बिंबं, उच्चुल्लं पुण उव्विग्ग-अधिरूढ-भीएसु ॥ १२७ ॥
 पडिसद्द-कुरर-विट्ठा-गव्विट्ठ-मणोरहेसु उड्डुणो ।
 उव्वुक्कं पलवियए संकडए तह बलक्कारे ॥ १२८ ॥

मंच-नियरेसु उंडलं, उप्पित्थं तट्ट-कुविय-विहुरेसु ।
 णीरागे गलिए उव्वत्तं, उव्वाढं उरु-गयदुहेसु ॥ १२९ ॥
 उक्खिण्णं अवकिण्णे छण्णे पासप्पसिद्धिले य ।
 पंक-उच्छेह-समूहेसु बहलए तह य उप्पंको ॥ १३० ॥
 उत्तप्पो गव्विय-बहुगुणेसु, णीवि-स्समेसु उच्चोलो ।
 अणुवाय-समेसु उच्छुल्लो, णिव-घण पोवरेसु उम्मल्लो ॥ १३१ ॥
 उण्णुइओ हुंकारे गयणुम्मुहसाणसहे य ।
 अहिअ-अवज्झिअ-णिच्छिअ-ताव-अगणिएसु उव्वरिअं ॥ १३२ ॥
 काणच्छिदिट्ठ-विक्खित्त-खित्त-चत्तेसु उज्जरियं ।
 उव्वादुयं परम्मुह-णिम्मज्जाएसु सुरएसु ॥ १३३ ॥
 गीअ-आरामेसु उव्वाउलं, उरुपुल्लो अपूव-खिच्चेसु ।
 अहियप्पमाण-वज्जियमज्जाएसुं च उव्विडिमो ॥ १३४ ॥
 उच्छुंडिओ सपत्तिय-हरिएसु, उज्जंगलं हढे दीहे ।
 उप्पिंजलं च सुरए धूलीए तह अकित्तीए ॥ १३५ ॥
 रणरणय-अणिट्ठेसु उव्वाहुलं, उल्लालियं किस-उण्णमिए ।
 उव्वेल्लरं अखेडियभूमीए जहणरोमे य ॥ १३६ ॥
 रुसिअ आकुलेसु उम्मच्छियं, उडुहियं, ऊढकुविय-उच्छिट्ठे ।
 उग्गाहियं च गहिए उक्खित्त-पवट्टिएसुं च ॥ १३७ ॥
 उवकसिओ सण्णिहिए परिसेविय-सज्जिएसुं च ।
 उलुफुंठियं च विणिवाडियम्मि उवसंतयम्मि तहा ॥ १३८ ॥
 उच्चत्तवरत्तं पासत्थूलम्मि अणवत्थभमणे य ।
 ऊआ जूया, ऊलो गइभङ्गे, ऊसणं च रणरणए ॥ १३९ ॥
 ऊसारो कूसारे, ऊसयं उवहाणं, ऊसलं पीणे ।
 ऊहट्ठं ऊहसियम्मि, ऊरणी तह उरब्भम्मि ॥ १४० ॥

आणंदियम्मि ऊणंदियं, ऊसलियं सरोमंचे ।
 विक्खित्ते ऊसाइयं, ऊसायंतो अ खेयसिद्धिलम्मि ॥ १४१ ॥
 ऊसुक्कियं विमुक्के, ऊमुत्तियं अवहपासघायम्मि ।
 ऊसुंभिय-ऊसुरुसुंभिया य रुद्धगलरुण्णम्मि ॥ १४२ ॥
 गामे संघे ऊरो, जिंभिय-पज्जाउलेसु ऊसत्थो ।
 ऊसवियं उब्भंतं तहेव उद्धीकए होइ ॥ १४३ ॥
 एलो कुसले, एक्को णेहपरे, चंदणम्मि एक्कंगं ।
 एत्तोप्पं एयप्पहुदि य, पविसंतम्मि एमाणो ॥ १४४ ॥
 एक्केक्कमं अण्णोण्णे, एक्कनडो तह य कहयम्मि ।
 सा एमिणिया जीए सुत्तेण पमिज्जए अंगं ॥ १४५ ॥
 एक्कघरिल्लो दिअरे, सहोसिए एक्कसाहिल्लो ।
 सा एक्कसिंबली जा सिंबलिपुप्फेहिं नवहलिआ ॥ १४६ ॥
 एक्कल्लपुडिगं विरलंबुकणे, एणुवासिओ भेके ।
 एराणी इंदाणी पुरंधिया तव्वयत्था य ॥ १४७ ॥
 एलविलो धणिय-उसहा, अधम्म-रोर-प्पिएसु एक्कमुहो ।
 ओली कुलपरिवाडी, ओज्झं अचोक्खम्मि, विमलणे ओप्पा॥ १४८ ॥
 ओअं वत्ता, ओरं रुचिरे, करिबंधखायं ओवं च ।
 ओसार-ओसक्का गोवाड-ओसरिया, हिमम्मि ओगगीओ॥ १४९ ॥
 केसविवरणे ओच्छियं, ओंडलं अवि केसगुंफम्मि ।
 ओसिअं अबले, ओणीवी णिव्वे, ओत्थरो वि उच्छहे ॥ १५० ॥
 ओग्गालो ओआलो वहोले, ओत्थओ अ अवसण्णे ।
 ओक्कियं उसिए, रप्फे ओणिव्वो, णीवियाए ओवड्ढी ॥ १५१ ॥
 ओसाओ पहररुजा, ओच्छत्तं दंतधावणए ।
 ओसीसं अववत्ते, ओवट्ठो मेहवारिसेअम्मि ॥ १५२ ॥

ओहंक-ओहट्ट-ओलिप्पा हासे, छण्णरमणं ओलुंकी । ओलिंभा उदेही, ओचुल्लं चुल्लिएगदेसम्मि	॥ १५३ ॥
बलिए ओज्जल्लो, गज्जियम्मि ओअंक-ओज्जाया । दीहरमहुझुणीए ओरल्ली, ओल्लणी सिहरणीए	॥ १५४ ॥
ओसणं उव्वेयम्मि य, ओरिल्लो अइरकालम्मि । ओइढ्ढणं उत्तरीए ओइत्तं ओइत्तणं च परिहाणे	॥ १५५ ॥
ओडइढ्ढं रत्ते, ओलत्थो दलिए, णयम्मि ओहत्तो । ओसण्णं तुडिए, ओरुंजं 'णत्थि'त्ति भणियकीलाए	॥ १५६ ॥
विहलम्मि ओहुडं, ओहुरं च खिण्णम्मि, ओवरो णियरे । ओसुद्धं विणिवडियम्मि, ओज्झरी अंतआवरणे	॥ १५७ ॥
ओसित्तं ओलित्ते, अहिहूए ओहुअ-ओग्गिअ-ओणुणया । ओइल्लं आरूढे, ओसीअ-ओहाइया य हेट्टमुहे	॥ १५८ ॥
ओलित्ती ओलिप्पत्ती असिदोसम्मि, ओक्कणी जूआ । ओज्झायं ओहट्टियं अण्णं पेल्लिय करेण जं गहियं	॥ १५९ ॥
सेणे ओलय-ओलावया य, फलहग्गलाइ ओहडणी । ओलयणी णववहुया, ओलइणी दइयभूया य	॥ १६० ॥
ओसुंखियं च उप्पेक्खिए, अलिंदम्मि ओसरिआ । ओआवलो अ बालायवम्मि, ओहाडणी पिहाणीए	॥ १६१ ॥
ओआअवो वि अत्थक्खणम्मि, ओअट्टियं च चाडुम्मि । ओअग्घियं ओसिंघियं, अंगपिण्डुम्मि ओलइयं	॥ १६२ ॥
ओलुंपओ अ तवियाहत्थे, ओहीरिअं च उग्गीए । सुत्ते ओल्लरिओ, विहिकयम्मि ओसाणिहाणं च	॥ १६३ ॥
णिसिजल-हिमेसु ओसा, सेवय-अपह-अबलेसु ओलुग्गो । ओआली असिदोस-ओली, ओलुट्ठं अघडंत-मिच्छासु	॥ १६४ ॥

ओअल्लो पल्हत्थ-प्पकंप-गोवाड-लंबमाणेसु ।	
ओरत्तो वि विदारिय-गव्विट्ठ-कुसुंभरत्तेसु	॥ १६५ ॥
ओहट्ठो ओसरिए अवगुंठण-णीवियासुं च ।	
गामेस-हरिय-आणा-बंधणखाएसु ओआओ	॥ १६६ ॥
ओहारो कच्छवए अंतरदीवम्मि भागे य ।	
ओवियं आरोविय-रुण्ण-चाडु-मुक्केसु हरिए य	॥ १६७ ॥
ओहित्थं च विसाए रहसम्मि वियारिए तह य ।	
चंदण-सिलासु ओहंसो, ओसव्विअं असोह-सादेसु	॥ १६८ ॥
ओर्सिघियम्मि चंदणघसणसिलाए य ओहरिसो ।	
ओत्थरिओ अक्कंते अक्कममाणे य णायव्वो	॥ १६९ ॥
ओसाअंतो जिम्भालसम्मि सीयंत-सवियणेसुं च ।	
ओघसरो य अणत्थे घराण वारिप्पवाहे अ	॥ १७० ॥
हेट्ठामुह-काणेच्छिअ-आकिण्णेसु च ओसरिअं ।	
ओदंपियं च ओरंपियं च अक्कंत-णट्ठेसु	॥ १७१ ॥
ओअग्गिअं अहिभूए केसाईपुंजकरणे य ।	
अण्णासत्ते तण्हापरे अ ओलेहडो पवुड्ढे य	॥ १७२ ॥
चंदण-रइजोगे ओवसेरं, ओहसियं अंसुअ-धुएसु ।	
ओसिक्खियं च गमणव्वाघाए अरइणिहिए य	॥ १७३ ॥
ओहरणं विणिवाडणं अत्थस्सारोवणं चेय ।	
परओ ठियसंजोए उकार-ओकारविणिमओ होइ	॥ १७४ ॥
इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रिविरचितायां देशीशब्दसंग्रह	
प्रथमः स्वरवर्गः ॥	

द्वितीयः वर्गः

- अन्धियकवड्डियासुं कत्ताओ, मूलए कंदी ।
 कंतू कामे, कंची मुसलाणलोलहवलयम्मि ॥ १७५ ॥
- कल्ल कविसं मज्जे, कलि-कल्लोला विवक्खम्मि ।
 कच्चं कोडुंबं कज्जे, कस्सो कच्छरो य पंकम्मि ॥ १७६ ॥
- कवयं भूमिच्छते, णालियवल्लीइ य कलंबू ।
 उवसप्पियम्मि कमिओ, कीडीभेए करोडी य ॥ १७७ ॥
- कयलं अल्लिजे, कंदलं कवाले, छुरीइ कट्टारी ।
 कसरो अहमबइल्ले, कंटाली रिंणीए य ॥ १७८ ॥
- कउहं णिच्चे, कणई लयाइ, कलहं च पडियारे ।
 कविकेडम्मि करेडू, कवास-कविसा य अद्धजंघाए ॥ १७९ ॥
- किसारुयम्मि कणिसं, कसिया कसई अ रण्णचारिफले ।
 कविलो साणे, करमो जीणे, कडसी मसाणम्मि ॥ १८० ॥
- कंटोलं कंकोडं, करणी रूवे, करीसए कउलं ।
 अयदव्वीइ कडच्छू, पहिय-गुहासुं च कंपड-कफाडा ॥ १८१ ॥
- कमणी णिस्सेणीए, सुक्कतजाए करंजो य ।
 कज्झालं सेवाले, मालिय-वंसेसु कम्हिय-कलंका ॥ १८२ ॥
- कविडं च पच्छिमंगणं, उप्पलए कलिम-कंदोट्टा ।
 कल्होडो वच्छयरे, बगम्मि कंडूर-काउल्ला ॥ १८३ ॥
- णालियरम्मि कडारं, वंसंकुरए करिल्लं च ।
 कव्वाडो दाहिणए हत्थे, चोरम्मि कलम-कुसुमाला ॥ १८४ ॥
- पुंजे कयार-कज्जव-कतवारा, कक्खडो पीणे ।
 तह य कल्लिज-किल्लिचा लहुदारू, कच्छुरी वि कविकच्छू ॥ १८५ ॥

कस्सय-कोसलिया पाहुडे, कराली य दंतवणे ।	
कंकेली य असोए, तुंबिकरंकम्मि कलवु-कुडआओ	॥ १८६ ॥
णियरे कडप्प-कइयंका कइयंकसइ-कुक्कुरुडा ।	
विण्णाणे कंबर-कोत्थरा य, तरुणे कहेडो य	॥ १८७ ॥
मज्जपरीसणभंडे करिया तह कोत्तलंका य ।	
कण्णासो अंतम्मि, करंबे कक्कस-कक्कसारा वि	॥ १८८ ॥
दोवारियम्मि कंठिय-कडइल्ला तह अ कडअल्लो ।	
कडअल्ली कंठे, कइमिओ महिसम्मि, करमरी बन्दी	॥ १८९ ॥
थूलंबरे करअरी, कडंतरं जुण्णसुप्पाई ।	
कच्छुरिअं ईसियए, कणोवअं उण्हतोयम्मि	॥ १९० ॥
कज्जउडो अ अणत्थे, कण्टयपोयम्मि कंटउच्ची य ।	
कडिखंभो कडिहत्थे, करइल्ली सुक्करुक्खम्मि	॥ १९१ ॥
कल्लविय-कराइणि-करयंदी तिम्मियय-सिंबली-मल्ली ।	
कंठे वत्थाईणं णिबद्धगंठिम्मि कंठकुंची य	॥ १९२ ॥
सहियाइ कक्खडंगी, आउहभेए कडतला य ।	
कण्णच्छुरी कुड्डुगिलोइया य घरगोहियाए य	॥ १९३ ॥
कण्णोड्ढिआ णिरंगी, मुयवहणे कंठमल्लं तु ।	
कप्परिय-कडंतरिआ दलियम्मि, कडंभुअं च कुडकंठे	॥ १९४ ॥
कणइल्ल-कीर-कुंता सुगम्मि, कइउल्ल-कीलया थोवे ।	
गुंजाए य कणेइडिय-काहेणू-काइणीओ य	॥ १९५ ॥
थवइम्मि कडइओ, कग्घायल-करघायला किलाडम्मि ।	
कण्णोढती-कण्णोच्छडियाओ दिण्णकण्णाए	॥ १९६ ॥
कण्णाआसं कण्णंबालं कण्णस्स आहरणे ।	
कण्णाइंधणं, इत्थ य कसणसिओ सीरपाणिम्मि	॥ १९७ ॥

छिद्दम्मि कंठदीणार-कुडिय-कुणिया-कुडीर-कुच्छेला ।
 कणियारिय-कण्णस्सरिया काणच्छी, वई कलंकवई ॥ १९८ ॥
 जवणीइ कंडपडवा, कइलबइल्लो य सइरवसहम्मि ।
 पासजुयलापवत्ते कडाहपल्हत्थियं चेव ॥ १९९ ॥
 कावी णीला, काओ लक्खे, कालं तमिस्सम्मि ।
 कारा कोणू लेखा, कारं कडुयम्मि, काहली तरुणी ॥ २०० ॥
 कारिमं अवि कित्तिमए, कासारं सीसवत्तम्मि ।
 काहारो परिखंधे, कासिज्जं कागथलदेसे ॥ २०१ ॥
 कायंदी काणद्धी परिहासे, काहिलो य गोवाले ।
 धुत्त-असहण-धणूसुं कालय-कावलिय-कालवट्ठां ॥ २०२ ॥
 काणत्थेवो विरलंबुकणे, कालिजणी वि ताविच्छे ।
 कायंधुओ अ कायंचुलो अ कार्मिजलविहंगे ॥ २०३ ॥
 कारंकडो य फरुसे, कायपिउच्छ य कलकंठी ।
 कामकिसोरो अ खरे, किण्णं सोहंतए, किरो कोले ॥ २०४ ॥
 किंबोडो खलिए, किंकियं च धवलम्मि, किंपओ किविणे ।
 किंजक्खो य सिरीसे, रच्छाए किलणि-कीलणिया ॥ २०५ ॥
 लहुमच्छे किंधर-कुंधरा य, सप्पम्मि किक्किंडी ।
 कहिए किलिम्मियं, तह लक्खारत्तम्मि किमिरायं ॥ २०६ ॥
 किमिहरवसणं कोसेयए य, णवहहूई कीलकुकुलाओ ।
 वेणुमयउच्छुपीडणकंडे कुंडं च, कुडुं अच्छरिए ॥ २०७ ॥
 कुक्खी कुच्छी, कुल्हो य सियाले, पोट्टले कुंटी ।
 कुंभी सीमंताई, कुदं बहु, मंजरी कुंती ॥ २०८ ॥
 कुट्टा-कुमारि-कुट्टयरी-कोसट्टइरियाउ चंडीए ।
 कुहियं लित्तम्मि, कुहेडो य गुरेडम्मि, तीमणे कुसणं ॥ २०९ ॥

- हालम्मि कुंतलो, कुक्कुसो तुसे, कुप्पढी घरायारे ।
 कुहडो खुज्जम्मि, मणोरहे कुतत्ती य, कुंचलं मउले ॥ २१० ॥
- मत्तम्मि कुक्कुडो, कुंदओ किसे, कुंडिओ वि गामेसे ।
 कुट्टाओ चम्मयरे, कुडय-कुडंगा लयाहरए ॥ २११ ॥
- गत्ताइ कुंभिणी, कुंतली करोडीइ, कुदणो रासे ।
 णीवीए अ कुऊलं कुत्थुहवत्थं च कोसलं चेय ॥ २१२ ॥
- कुंभिल्लं खण्णे, कुंदीरं कोल्हाहलं च बिंबम्मि ।
 अणइट्ठम्मि कुरुच्चं, कुमुली कुलसंतई य चुल्लीए ॥ २१३ ॥
- कुरी पसू, मिलाणे कुम्मण-कुंटार-कुरुमाणा ।
 पिसुणे कुसुंभिलो कोडिल्लो य, कुडिल्लयं कुडिले ॥ २१४ ॥
- कुरुचिल्लं गहणे कुसुमण्णं घुसिणे कुडुच्चियं सुरए ।
 गब्भिणि-कुलीर कंदुइया कुच्छिमई - कुरुचिल्ल-कुल्लरिया ॥ २१५ ॥
- कुसुमालिओ अ सुण्णमणे कुरुकुरिअं च रणरणए ।
 कुलफंसणो कुलकलंकम्मि, छुहाए य कुडुलेवणिया ॥ २१६ ॥
- कुंडियपेसण - कुंतीपोट्टलया बंभविट्ठि चउकोणा ।
 कूलं बलपच्छ कूडो पासे, कूवलं जघणवसणे ॥ २१७ ॥
- कूणिअमीसिमउलिए गत्ताकारम्मि कूसारो ।
 केआ रज्जू, केली असई, केऊ य कंदम्मि ॥ २१८ ॥
- केआरबाण किंसुय कोट्टा, णयरेसु कसिणए कोणो ।
 कोलो गीवा, कोप्पो, अवराहे, गेहकोणए कोणो ॥ २१९ ॥
- कोच्चप्पं अलियहिए, इत्थिरहस्सम्मि कोज्जप्पं ।
 कोलीरं कुरुविंदे, कोहल्ली तावियाए य ॥ २२० ॥
- कोलंब-कोल्लहा पिढेरे, कोसय-कोडिया लहुसरावे ।
 कोटिबो दोणीए, कोट्टुंभं करहए तोए ॥ २२१ ॥

कोट्टुम्मि कोत्थलो, कोमुई तहा पुण्णमासीए ।
 भेएण गामभोत्ता य कौंडिओ, कोउआ करीसग्गी ॥ २२२ ॥
 कौंडल्लू य उलूअम्मि, सिवाए कोविया होइ ।
 कोलित्तं च अलायम्मि, कोइला कट्टुअंगारा ॥ २२३ ॥
 कोलाहलो खगरुए, साविहजंतुम्मि कौंटलिया ।
 कोक्कासियं वियसिए, आपूरिययम्मि कोज्झरियं ॥ २२४ ॥
 कंदो दढ-मत्तेसुं, कंडो दुब्बल-विवण्ण-फेणेसु ।
 कंठो सूअर-सीमासु, कडो झीणे उवरए य ॥ २२५ ॥
 णिच्छिदे कडिवत्थे दारत्थ-विवक्ख-आसीसु ।
 गहणे वणे कडिल्लं, कम्मंत-घरेसु कव्वालं ॥ २२६ ॥
 कंकाल-करालेसु कलेरो, थेव-ओल्ल-बहलेसु ।
 बप्फे य कसव्वं, कग्घाडो अग्घाडे किलाडे य ॥ २२७ ॥
 णालियर-काग-उसहेसु करोडो, पिढर-पडहेसु ।
 मुह-हरिणेसु य कमलो, कलओ अज्जुणतरु-सुवण्णयारेसु॥ २२८ ॥
 भिक्खापत्त-असोएसु करंकं, वग्घ-लट्ठासु ।
 सबले वि य करडो, कमढो मंथणि-पिढर-हलधर-मुहेसु॥ २२९ ॥
 मूलय-मुसलेसु कडंतं, कुसुमुच्चअ-इसूसु कणओ य ।
 गव्विय-णउल-सहीसुं कलिओ, कउअं पहाण-चिंधेसु ॥ २३० ॥
 चंचु-उत्तंसेसुं कण्णोल्ली, घंट-झसएसु कडुयालो ।
 अल्लय-कय-चित्थिय-कणइण्णेसुं कणइअं चेय ॥ २३१ ॥
 पाडलि-पसिद्धएसुं कलयंदी काहलो मिउ-ठगेसु ।
 काय-कलंतर-मेहेसु कालिआ, कायलो पिए काए ॥ २३२ ॥
 वयकरण-तावियासुं काहल्ली, तणु-घणेसु कालिबो ।
 कासिय-क्किण्हा सण्हे वत्थे तह सेयवण्णम्मि ॥ २३३ ॥

किविडी पासदुवारे घरपच्छिमअंगणे चेअ ।	
कीविडं तह णिद्धिदुं धण्णखले तत्थजाए अ	॥ २३४ ॥
कण्णोवगण्णियाए कोरुहलए य किरि किरिया ।	
कुल्लो गीवाइ तहा असमत्थे छिण्णपुच्छे य	॥ २३५ ॥
हरियाणुगमे हरियच्छड्डवए तह य कुढ-कूवा ।	
कुहिणीकुप्पर-रच्छासुं, कुंभिलो चोर-पिसुणेसु	॥ २३६ ॥
चुल्लो लहुभंडे य कुंडयं कुल्लडं चेय ।	
अदयणिउणेसु कुरुडो, कुरुलो पुण कुडिलकेसे वि	॥ २३७ ॥
कीलाऽऽघायसमुदाचारे णम्मे य कुप्परं भणियं ।	
छिद्-कुडीतुडि एसु कुडिच्छं, कोट्टी दुदोह-खलणासु	॥ २३८ ॥
कोसो कोसुंभ-जलहिसु, कोलिओ तंतुवाय-लूयासु ।	
उच्छुनिवीलणजंतम्मि कोल्हुओ तह सिआलम्मि	॥ २३९ ॥
खड्डा खाणी, खल्ला चम्मे, खड्डुं च मंसुम्मि ।	
खण्णं खत्तं खाए, तिलपिण्डीए खली चेय	॥ २४० ॥
खट्टं कढियाइ, खडं तिणम्मि, खद्ध-खरिया य भुत्तम्मि ।	
खवओ खंधे, असईइ खंडई, खड्डिओ मत्ते	॥ २४१ ॥
खड्डया मुत्ता, खणुसा मणदुक्खे, खंजरो वि सुक्कदुमे ।	
खट्टंगं छाया, खव्वुल्लं वयणम्मि, खण्णुओ कीले	॥ २४२ ॥
खच्चल्लो रिच्छे, खप्परो वि लुक्खे, उड्डुम्मि खज्जोओ ।	
खज्जोल-खंजणा वग्घ-कद्दमा, खग्गिओ वि गामेसे	॥ २४३ ॥
खट्टिक्को सूनवइम्मि, खल्लिरी खुल्लिरी अ संकेए ।	
थूलिधणअग्गीए खंधग्गी खोडपज्जाली	॥ २४४ ॥
लहुदारम्मि खडक्की, तह खवडिय-खुंडया खलिए ।	
बाहुम्मि खंधयट्ठी य खंधमंसो य, खलइयं रित्ते	॥ २४५ ॥

तरुमक्कडे खडहडी, खंधीधारो य उण्हजलधारा ।
 खडइय-खवलिय-खरहिय सद्दा संकुचिय-कुविय-पोत्तेसु ॥ २४६ ॥
 खारय-खाइय-खारंफिडीउ तह मउल-परिह-गोहासुं ।
 खाडइयं पडिफलियम्मि, खिक्खिरी डुंबचिंधलट्टीए ॥ २४७ ॥
 खिज्जिय-खिखिणी-खिक्खिंडा य उवालंभ-भसुय-किक्किंडा ।
 कुडि-लहु-तुट्टेसुं खुल्ल-खुड्डु-खुट्टा, चहुट्टए खुत्तं ॥ २४८ ॥
 खुण्णं मढिए, खुंपा वुट्ठिताणम्मि, खुट्ठियं सुरए ।
 खुलहो गुप्फे, खुवओ गंडुअसमकंटकिल्लतिणे ॥ २४९ ॥
 खुंखुणि-खुंखुणय-खुणुकुडियाओ रच्छ-णक्कसिर-घाणा ।
 पणयपकोवे खुरुडुकुडि, तहा खेल्लियं हसिए ॥ २५० ॥
 खेयालू असहे, खोट्टी दासी, दंतुरम्मि खोसलओ ।
 खल्लं वइविवर-ईसु, वामकर-रासहेसु खव्व-खवा ॥ २५१ ॥
 खंडं सिर-सुरभण्डेसु, खंडिओ मागह-अणिवारेसु ।
 खर-थउडेसु खरुल्लं, जिण्ण-उवालद्धएसु खज्जिययं ॥ २५२ ॥
 रण-मणदुहेसु खम्मकखमो य, खरडिअं च लुकख-भग्गेसु ।
 खल्लइयं संकुइय-मुइएसु, खित्तयं अणत्थ-दित्तेसु ॥ २५३ ॥
 खोडो सीमाकट्टे धम्मियए खंजए चेय ।
 खोलो लहुगद्दहए वत्थस्स य एगदेसम्मि ॥ २५४ ॥
 गंजो गल्ले, गड्डी सयडे, गज्जो जवे, गढो दुग्गे ।
 गड्ढं सयणे, गलियं सुमरियं, अक्खवलए गणेत्ती अ ॥ २५५ ॥
 गहणं अजलट्ठाणे, गंडीरी उच्छुखंडम्मि ।
 गत्ताडी तह गाणी गवायणी, कडुडुणिम्मि गद्दब्भो ॥ २५६ ॥
 गंधिय-गदिय-गद्दह सद्दा दुग्गंध-दरिय-कुमुएसुं ।
 गंदीणी चक्खुथगणकीला, गंजिल्लगाडिया विहुरे ॥ २५७ ॥

गडुरि-गामेणीओ छगलीए, गंछओ वरुडे ।	
गहणी तह बंदीए, गहरो गिद्धे, धणुम्मि गंडीवं	॥ २५८ ॥
गहिय-गवत्ता वंकिय-घासा, गहिया य कम्ममाणाए ।	
णासाए गंधलया य, गडयडी वज्जणिग्घोसे	॥ २५९ ॥
गोट्टीए गणसमो, गल्लप्फोडो डमरुअम्मि ।	
गहकल्लोलो रहू, विवाहगणए गणायमहो	॥ २६० ॥
गणणाइया य चंडीइ, गलत्थलियं गलत्थियए ।	
गयसाउलो विरत्ते, गंधपिसाओ य गन्धियए	॥ २६१ ॥
गयणरई मेहे, गज्जणसदो हरिणवारणरवम्मि ।	
गागेज्जं गेज्जं मन्थियम्मि, णवपरिणियाइ गागेज्जा	॥ २६२ ॥
गाहम्मि गाहुली, गायरि-गोया गगरीए य ।	
गामपहाणे गामणि-गामउड-गामगोह-गोहा य	॥ २६३ ॥
गामहण-गामरोडा गामट्ठाण-छलगामभोईसु ।	
गुंफो कारा, गुम्मी इच्छा, गुंठी य णीरंगी	॥ २६४ ॥
गुंफी य सयवईए, गुलं गुडोलदिया य चुंबियए ।	
मुत्थसमुत्थम्मि तिणे गुंद्रं, तुरयाहमे गुंठो	॥ २६५ ॥
मूलुच्छण्ण-भमिय-भासेसु गुम्मिय-गुलुच्छ-गुत्थंडा ।	
गुंजेल्लियं च गुडदालियं च पिंडिकयत्थम्मि	॥ २६६ ॥
गुत्तण्हाणं पिउजलदाणे, गुलुगुंछिओ वयंतरिए ।	
गुफगुमिओ सुरही, गेंड-गेंठुया य थणवत्थगंठीए	॥ २६७ ॥
गेंठुल्लं गोविल्लं कुप्पासे, गेण्हेअं च थणसुत्ते ।	
कीलाइ गेंदुई, गेज्जलं च गेवेज्जाए, वणे गोंडं	॥ २६८ ॥
गोच्छ-गोंछी-गोंडी-गोंजीओ मंजरीए य ।	
गोलो सकखी, गोल्ला बिंबी, गोली य मन्थणिया	॥ २६९ ॥

गोवी बाला, गोसं गोसगं, गोव्वरं करीसम्मि ।	
गोमद्दा गोअग्गा रच्छाए, गोहुरं च गोविट्ठा	॥ २७० ॥
गोदीणं सिहिपित्ते, गोणिक्को गोसमूहम्मि ।	
पतोयण-जडेसु गोच्चय-गोसण्णा, गोविओ अजंपिरए	॥ २७१ ॥
गोअंत्य गोचरणेसु, गोइला दुद्धविककइणी ।	
गोवालिआउ पाउसकीला, गोरंफिडी गोहा	॥ २७२ ॥
घुम्मिय-मुए गयं, वण-तलार-बालमिग-ण्हाविए गंडो ।	
गतं ईसा-पंकेसु, इच्छ-रयणीसु गंधोल्ली	॥ २७३ ॥
गंधेल्ली छाया-सरहासु, गहवई य गामिय-ससीसु ।	
गंधोल्लिअं उद्धुसियं हासट्ठाणे य अंगं आलिद्धं	॥ २७४ ॥
बिंदु-अहमेसु गुंपा गुंदा, गुंछ उ दाढियाए वि ।	
गुत्ती बंधण-इच्छ-वयण-लया-मउलिमालासु	॥ २७५ ॥
सेज्जाए संमूढम्मि गोविए तह य गुप्पंतं ।	
गुमिलं मूढे गहणे पक्खलिय-आवुण्णएसुं च	॥ २७६ ॥
बुसिया-विलोडिएसुं कंदुय-थवएसु तह गुलिया ।	
संचलिय-खलिय-विहडिय-पूरिय-मूढेसु गुम्मइओ	॥ २७७ ॥
पंक-जवेसुं गोडुं, गो-गोदा-णइ-सहीसु गोला य ।	
सीया-अक्खि-ग्गीवासुं गोरा, गोणो य सक्खि-उसहेसु	॥ २७८ ॥
घण्णो उरत्थले, घल्लो अणुरत्ते, घरे घंघो ।	
घडि-घडियघडा गोट्टी, घरगोलीए घोली य	॥ २७९ ॥
घरभोयणे घोरोलं, सधम्मिणीए घरिल्ली य ।	
घंघोरो हिंडणए, घम्मोई गंडुयतिणम्मि	॥ २८० ॥
जहणत्थवत्थभेदे घग्घरं, आदरिसयम्मि घरयंदो ।	
घणवाही इंदे, घरघंटो चडए य, सउलिया घारी	॥ २८१ ॥

पायारम्मि य घारो, घारंतो घेवरे चेव ।
 गाणम्मि घायणो, भच्छिए घिअं, खुज्जए घिट्ठो ॥ २८२ ॥
 भेके घुग्घुरि-घुरुघुरिणो, घुत्तिय-घुसिणिया गविट्ठम्मि ।
 घुंघुरुडो उक्केरे, घुग्घुस्सुसयं ससंकभणियम्मि ॥ २८३ ॥
 कण्णोवकण्णियाए घुणघुणिया, घुसिरसारं अवण्हाणे ।
 घुट्ठघुणियं गिरिगंडे, घुग्घुच्छणयं च खेयम्मि ॥ २८४ ॥
 घोरो सलहविसेसे, घोसाली सरयवल्लिभेयम्मि ।
 घट्ठो कुसुंभरते, सरियातूहम्मि, वंसे य ॥ २८५ ॥
 घम्मोडी मज्झण्हे, मसए, गामणित्तिणे चेव ।
 घोरो णासिअ-गिद्धेसु, घोलियं सिलयले हढकए य ॥ २८६ ॥
 इत्याचार्यश्री हेमचन्द्रविरचितायां देशीशब्दसंग्रहवृत्तौ द्वितीयो वर्गः ।

तृतीयः वर्गः

चत्तो तक्कू, चंगं चारुं, चड-चोट्टियाउ सिहा ।
 चट्ठू य दारुहत्थे, चंभो चासो य सीरसीमंते ॥ २८७ ॥
 चत्थरि-चहुट्ठ-चंडिक्का हास-णिमग्ग-रोसेसु ।
 चंदिल-चउक्क-चक्कोडा णाविय-चच्चर-अग्गिभेएसु ॥ २८८ ॥
 पीण-च्छिण्ण-विगाणेसु चंडिल-चंडिय-चवेणा ।
 जुयकरपुडे चवेडी, तजा चकप्पा चुडुप्पा य ॥ २८९ ॥
 चच्चिक-चित्तला मंडियम्मि, कुमुयम्मि चंदोज्जं ।
 चक्खुडुणं च पेक्खणए, चंचप्परं असच्चम्मि ॥ २९० ॥
 मोरम्मि चंदइल्लो, चउक्करो कत्तिकेयम्मि ।
 चडियारो आडोवे, अहिभेए चक्कुलंडा य ॥ २९१ ॥
 णामम्मि चरुल्लेवं, चक्खडियं जीवियव्वम्मि ।
 चंदट्टिया य खवए, उम्मीए चक्कणाहयं चेव ॥ २९२ ॥

हालमि चउरचिंधो, णारङ्गफलमि चक्कणभयं च ।
 चंदवडाया अद्धाऽऽवरियङ्गी, चक्खुरक्खणी लज्जा ॥ २९३ ॥
 चडुलातिलयं कंचणसंकलियालंबिरयणतिलयमि ।
 सढ-तंडुल-सिरभूसासु चाड-चाउलय-चालवासा य ॥ २९४ ॥
 गंठिच्छेयय-गिम्हाणिलेसु चारणय-चारवाया वि ।
 चिल्ला सउलीए, चिविडणासए चिच्च-चिच्चरया ॥ २९५ ॥
 बालमि चिल्ल-चेडा, चिच्चं रमणे, हुयासणे चिच्ची ।
 चिंचिणि-चिंचा अम्बिलियाए, तह चिंचणी घरट्टीए ॥ २९६ ॥
 मसयमि चिल्लिरी रोमसमि चिमिणो, कुडीए चिरया य ।
 चिक्खल्लो कदमए, मुसले चिल्लूर-चेलुंपा ॥ २९७ ॥
 उल्ले चिलिच्चिल-चिलिच्चीला, परितोसियमि चित्तठिओ ।
 चिरिहिट्टी य चिणोट्टी, महुपडले चित्तदाऊ य ॥ २९८ ॥
 चण्डातकमि चिंफुल्लणी, चिरिचिरा-चिरिचिरा धारा ।
 चलियमि य चिंचइओ, णिण्णासिययमि चिद्विओ ॥ २९९ ॥
 दहिए चिरिड्डिहिल्लं, चीही मुत्थासमुत्थतिणे ।
 चीवट्टी भल्लीए, चुक्को मुट्टीइ, चुज्जं अच्छरिए ॥ ३०० ॥
 परिसोसियमि चुंछो, ससिणेहे चुप्प-चोप्फुच्चा ।
 चुल्ली सिलाइ, चुडुली उक्का, चुणिओ विधारियए ॥ ३०१ ॥
 चुण्णासी दासी, चुंचुय-चुप्पल-चुंभला य सेहरए ।
 चुण्णाआ अ कलाए, छागमि य चुक्कड-चुलप्पा ॥ ३०२ ॥
 चुप्पालओ गवक्खे, वत्थे णवरत्तयमि चुप्पलियं ।
 चुल्लोडओ वि जेट्ठे, चुण्णप्पहयमि चुण्णइओ ॥ ३०३ ॥
 अलसमि चुंचुमाली, चुंचुलिपूरो य चुलुयमि ।
 वलयावलि-थणसिह-वामणएसुं चूड-चूअ-चोला अ ॥ ३०४ ॥

मालूर-तोत-णहसिइचोदसिया चोढ-चोत्त-चोरलिया ।
 चच्चा य हत्थबिबे तलप्पहारे य णायव्वा ॥ ३०५ ॥
 चंडिज्जो खल-कोवेसु, चप्फलं सेहरे असच्चे अ ।
 कुंडल-वट्टल-दोलाफल्य-विसालेसु चक्कलयं ॥ ३०६ ॥
 चारो पियाल-गुत्ति-इच्छासुं, चिक्का अप्प-तणुयधारासु ।
 चम्ममयवारिभंडे तणुधारा-दिणमुहेसु अ चिरिक्का ॥ ३०७ ॥
 चिंधालं रम्मे उत्तमे य, चुल्लो सिसुम्मि दासे य ।
 पाण-अप्प-बाल-मुक्क-च्छन्द-अरुइ-वइयेसु चुणओ वि॥ ३०८
 चंचु-चुलुएसु चुंचुलि, अवगमिय-सइण्हयासु चुंचुलियं ।
 चुंचुणिया चुअ-पडिरव-रमण-अम्बिलि-मुट्ठिजूअ-जूआसु॥ ३०९
 छल्ली तजाइ, छद्दी सेज्जाए, विज्जुलाइ छडा ।
 कविकच्छू छंकुइ-छुंछुईउ, छलिया छइल्ल-छप्पण्णा ॥ ३१० ॥
 छवडी चम्मं, छप्पंती णियमो जत्थ लिहियए पउमं ।
 तणुए छउय-च्छिक्कोलिया, छमलओ अ सत्तछए ॥ ३११ ॥
 खंदे छडक्खरो वि हु, छासी तक्कम्मि, रिच्छए छारो ।
 छाही खे, छाईओ माईओ, लहुयमच्छए छिद्धो ॥ ३१२ ॥
 छिल्ली सिहाइ, छित्तं छिविए, जारेसु छिण्ण-छिण्णाला ।
 छिव्वं कारिमं, उच्छुदले छिवियं, वाहलीइ छिंछेली ॥ ३१३ ॥
 छिप्पीरं च पलाले, छिप्पालो सस्ससत्तउसहम्मि ।
 छिल्लरं अवि पल्ललए, मुहविवकोणे अ छिव्वोल्लो ॥ ३१४ ॥
 छिप्पालुय-छिक्कोअण-छिहंडया पुच्छ-असहण-दहिसरा ।
 छिण्णोब्भवा य दुव्वा, तह छिण्णच्छोडणं सिग्घे ॥ ३१५ ॥
 दहिए छिंहिंडिभिल्लं, छिंछटरमणं च मिंचणक्कीला ।
 छुंदं बहुयम्मि, बलायाइ छुई, लित्तए छुहियं ॥ ३१६ ॥

છુરિય-છુરમડિ-છુંછુંમુસયા મટ્ટિ-છુરહત્થ-અરડસુ ।
 છેડી લહુરચ્છાએ છેલી થોવપ્પસૂણમાલાએ ॥ ૩૧૭ ॥
 છેત્તરં અણવ્વસુપ્પાઇ, છેભઓ હત્થર્થિવમ્મિ ।
 છાગમ્મિ છેલઓ, ચેત્તજાગરે છેત્તસોવણયં ॥ ૩૧૮ ॥
 છોબ્બો પિસુણે, દાસમ્મિ છોડઓ, અપ્પિયમ્મિ છોબ્બત્થં ।
 છંટો જલચ્છડા-સિગ્ધેસું, છાઓ ય ભુક્ખિય-કિસેસુ ॥ ૩૧૯ ॥
 ધણ્ણાઈણં મલણે ગોમય-વત્થેસુ તહ છાણં ।
 છાયા કિત્તી-ભમરીસુ, છારયં ઉચ્છુસક્ક-મઝલેસુ ॥ ૩૨૦ ॥
 છાઇલ્લો અ પડંવે સરિસે ઋણે સુરૂવે ય ।
 છિદ્ધ-કુડીસું છિલ્લં, છિંદં સિહ-છત્ત-ધૂવજંતેસું ॥ ૩૨૧ ॥
 છિપ્પં ભિવ્વ્યા-પુચ્છેસુ, છિત્ત-છીએસુ છિલ્લં ચ ।
 છિવઓ સમૂહ-ળીવીસું, છિંછઓ દેહ-જારેસુ ॥ ૩૨૨ ॥
 છિપ્પંતી વય-ઋસવભેએ, પિટ્ટે વિ છિપ્પિંડી ।
 છિવ્વકોટ્ટલી ય પયરવ-પામદ્દા-છાણખંડેસુ ॥ ૩૨૩ ॥
 છિપ્પંદૂરં ગોમયખણ્ણમ્મિ તહેવ વિસમમ્મિ ।
 સિસુ-સસિસુ હુદ્દહીરો, છેઓ અંતમ્મિ દિઅરે અ ॥ ૩૨૪ ॥
 છેધો થાસય-ચોરેસુ, સિહા-ળોમાલિયાસુ છેંડા વિ ।
 છોહો ગણ-વિક્કેવા, છોબ્બાઈત્તી અછેપ્પ-વેસાસુ ॥ ૩૨૫ ॥
 જંગા ગોયરભૂમી, જચ્ચો પુરિસે, તુસે જંભો ।
 જયણં હયકવચમ્મિ, જરંડો વુડ્ઢમ્મિ, જળહલી ળીવી ॥ ૩૨૬ ॥
 જડિયં ખચિએ, જગલં પંકસુરે, જંબુલો ય વાળીરે ।
 ળંગલસિહાઈ જવણં, જડમ્મિ જંબલ-જહાજાયા ॥ ૩૨૭ ॥
 જહિમા વિયડ્ઢગાહા, જવય-જવરયા જવંકુરે ।
 જંધામઓ ય જંધાલુયમ્મિ, જંબાલયં ચ જલળીલી ॥ ૩૨૮ ॥

जच्छंदओ सतंतम्मि, जक्खरत्ती य दीवाली ।
 जण्णोहणो णिसियरे, जंघाछेओ य चच्चरए ॥ ३२९ ॥
 विद्वियम्मि जगडिओ, जंभणअ आई जहिच्छभणिर आई ।
 जरलद्धिय-जरलविया गामीणे, ऊरुए जहणरोहो ॥ ३३० ॥
 जहणूसवं अद्धोरु, जंकयसुकओ अप्पसुकयगिज्झम्मि ।
 जाडी गुम्मं, जाई सुरा, कविट्ठम्मि जाऊरो ॥ ३३१ ॥
 जालघडिया सिरहरे, जिग्घियं ओसिंघिय अत्थम्मि ।
 जिण्णोब्भवा य दुव्वाइ, जीवयमई य वाहमई ॥ ३३२ ॥
 जुण्णो छेगे, जुयलो तरुणे, अपरिग्गहम्मि जुंजुरुडो ।
 जुयलिय-जुरुमिल्ला दुगुणिय-गहणा, जूयओ य बप्पीहे ॥ ३३३ ॥
 जेमणयं दाहिणए अंगे, जो रं च 'जो किर' अत्थम्मि
 जोक्खं अचोक्खे, जोओ चंदे, जोग्गा य चाडुम्मि ॥ ३३४ ॥
 णक्खत्ते जोडं जोइसं च, जोई य विज्जूए ।
 खलियम्मि जोइरो, जोइक्खो दीवम्मि, जोडिओ वाहो ॥ ३३५ ॥
 णयणम्मि जोयणं, तह खज्जोए जोइयं जाण ।
 जोइंगणो अ इंदोवे, जोवारीइ जोण्णलिया ॥ ३३६ ॥
 जोव्वणणीरं तह जोव्वणवेअं जोव्वणोवयं च जरा ।
 जण्हं लहुपिढेरे कसिणए य, जंपणं अकित्ति-वयणेसु ॥ ३३७ ॥
 वेडिस वरुणेसुं जंबुओ य, गामणि-विडेसु जणउत्तो ।
 जच्चंदणं अगख्खुंकुमं च, जोवो य बिंदु-थोवेसु ॥ ३३८ ॥
 संततवरिसम्मि झडी, झंखो तुट्ठे, झला य मयतण्हा ।
 झंटी लहु-उड्ढकेसेसु, पीलु-मायासु झंडुय-झमाला ॥ ३३९ ॥
 झंडलि-झंखर-झरया असई-सुक्कतरु-सुव्वणआरेसु ।
 झज्झरि-झरुया खिक्खिरि-मसएसुं, झंपणी पम्हे ॥ ३४० ॥

वयणिज्जे झक्किय-झिखिया, झरंको य तिणपुरिसो ।
 झंटिय-झंटलियाओ पहरिय-चंकमणअत्थेसु ॥ ३४१ ॥
 दड्ढम्मि झलुसियं तह झलुंकिअं झामिअं चेअ ।
 झंकारिय-झंखरिया अवचयणे, झोलियाइ झलझलिया ॥ ३४२ ॥
 झाडं लयगहणे, झामरो जरी, झाउलं च वउणिफले ।
 झारुअ-झिर्दि-झीरा चीरी-जरकूव-लज्जासु ॥ ३४३ ॥
 झुंखो वज्जविसेसे, झुत्ती छेयम्मि, झुट्ठं अलियम्मि ।
 झुल्लुरि-झुंठण-झुंझुमुसया गुम्म-प्पवह-मणदुहेसुं ॥ ३४४ ॥
 झूरं कुडिले, झेरो जरघटे, झेंदुओ अ कंदुअए ।
 अद्धमहिशीइ झोट्टी, झोडप्पो चणयधणम्मि ॥ ३४५ ॥
 वाहम्मि झोडिओ झोडंलिया रासयसरिच्छकीलाए ।
 टंकच्छिण्ण-अजस-जड-तडत्थ-दीहगहिरेसु 'झस' सद्दो॥ ३४६ ॥
 गय-णट्टेसु झत्थं च, झंपियं तुट्ठ-घट्टिएसुं च ।
 झसुरं तंबोल-अत्थेसु, झंडुली असइ-कीलासु ॥ ३४७ ॥
 पल्हत्थ-आकुट्टेसुं झसियं, चीहि-मसएसु झिल्लिरिया ।
 अंग-किडएसु झीणं, अच्चत्थे अच्छए अ झूसरिअं ॥ ३४८ ॥
चतुर्थः वर्गः
 टमरो केसचए, टंकिअं पसरिए, विमोटणे टसरं ।
 टसरोट्टं सेहरए, टट्टइया जवणियाए य ॥ ३४९ ॥
 टंबरओ भारियाए, करालकण्णम्मि टप्परओ ।
 अरणियकुसुमे टक्कारिया य, टारो अहमतुरए ॥ ३५० ॥
 टिप्पी टिकं तिलए, टिंबरु तुंबुरु च, टिग्घरो थेरे ।
 टुंठे छिण्णकरे, टेंटा जूयपयम्मि, टेक्करं च थले ॥ ३५१ ॥
 टेलो सलहे, टोलंब-टोक्कणा महुय-मज्जभंडेसु ।
 असि-छिण्ण-खाय जंघा-खणित्त-भित्ती-तडेसु टंको वि॥ ३५२ ॥

ठल्लय-ठइय-ठविया णिद्धण-उक्खित्त-पडिमासु ।	
ठाणो माणे, ठाणिज्जो गोरवियम्मि, सिण्हए ठिक्कं	॥ ३५३ ॥
गोरविअ उद्धेसुं ठरियं, ठिवियं उद्ध-णियड-हिक्कासु ।	
दंतग्गहिए डक्कं, डव्वो डावो य वामकरे	॥ ३५४ ॥
डंडं डिंडी सीवियकप्पडखंडेसु, तह डलो लोट्ठे ।	
डप्फं सेल्ले, डल्लं पिडियाइ, अलिंजरे डहरी	॥ ३५५ ॥
डहरो सिसू, सिरहरम्मि डगगलो, दवपहम्मि डड्ढाडी ।	
रच्छइ डंडओ, डंभिओ य कितवम्मि डंबरो घम्मे	॥ ३५६ ॥
डाली साहाए, णयणे डायल-डोल-डोयणया ।	
डियली थूणा, भेगम्मि डिडुओ, डिफियं च जलपडिए	॥ ३५७ ॥
डिंडिल्लियं च खल्लिए वत्थे, डीरं कंदलए ।	
ओइण्णम्मि य डीणं, तहेव डीणोवयं उव्वरिं	॥ ३५८ ॥
डुंबो सवचे, डुंघो उयंचणे, डुंगरो सेले ।	
घंटम्मि डुंडुओ, डोला सिबिया, दारुहत्थए डोओ	॥ ३५९ ॥
तंबोलभायणे डोंगिली, तहा डोलिओ कसिणसारे ।	
डाऊ फलिहंसदुमे, गणवइपडिमाविसेसे य	॥ ३६० ॥
डोंगी य हत्थबिंबे, तंबोलट्ठाणभेए य ।	
ढड्ढो भेरी, ढंको य वायसे, ढंढणी य कविकच्छू	॥ ३६१ ॥
मक्कुणए ढंकुण-ढेंकुणा, तहा ढंकणी पिहाणीए ।	
ढंसयं अजसे, वीणाइ ढंखरी, ढक्कयं तिलाए	॥ ३६२ ॥
चिक्खल्ले ढंढरिओ, ढंढसिओ गामजक्खम्मि ।	
णिच्चम्मि ढिक्कयं, ढिंढयं जलगए, बलाइया ढेंकी	॥ ३६३ ॥
अधणे ढेल्लो, ढेंढिअ-ढोंघरया धूविय-ब्भमिरएसु ।	
ढंढो पंक-णिस्तथे, ढंढर-ढयर पिसाय-ईसासु	॥ ३६४ ॥

पिढर-उण्हजलेसुं ढमरं, ढेंका हरिस-कूवयतुलासु ।
 णत्था णासारज्जू, आउत्ते णव्व-णोव्वा य ॥ ३६५ ॥
 णद्धो आरूढे, णंदा-णंदी-णंदिणीउ गाईए ।
 परिवंचियम्मि णडिओ य, णच्चिरो रमणसीलम्मि ॥ ३६६ ॥
 मलिणम्मि णज्जरो, णंदणो य भिच्चम्मि, णज्जरो विमले ।
 णलयं उसीरे, सीहे णंदिक्खो, णंदियं च सीहरूए ॥ ३६७ ॥
 दुहियम्मि णदिओ, णडुरी य भेगम्मि, मंदिरे णलियं ।
 णहरी छुरीए, णडुली कच्छवए, णहमुहो घूए ॥ ३६८ ॥
 जत्थ पलासलयाए जणेहिं पइणाम पुच्छिया जुवई ।
 अकहंती णिहणिज्जइ णियमविसेसो णवलया सा ॥ ३६९ ॥
 णवरिअ सहसा, उवयाइअए णमसियं, तडिम्मि णहवल्ली ।
 णव्वाउत्तो भोगी, कण्हे णक्खत्तणेमी अ ॥ ३७० ॥
 जलभवफलभेए णइमासयं, उच्छिट्ठए णवोद्धरणं ।
 णाओ गव्विट्ठे, णाउल्लो गोमी, बिलम्मि णारोट्ठो ॥ ३७१ ॥
 णालंबी जूडे, णाहिदामं उल्लोअमज्जदामम्मि ।
 णालंपिअं अक्कंदे, जहणम्मि य णाहिविच्छेओ ॥ ३७२ ॥
 णामोक्कसियं कज्जे, णिज्ज-णुवण्णा य सुत्तम्मि ।
 भूए णिडो, हलिद्वा णिग्गा, णिहसो य वम्मीए ॥ ३७३ ॥
 णिहुणं वावारे, कामियाइ णिहुया य, णिज्झरं जुण्णे ।
 णिवहो सामिद्धीए, णियडी डंभे, णिहूयं अवि सुरए ॥ ३७४ ॥
 तुण्हिक्कम्मि णिउक्को, णिरुली मयराकिइग्गाहे ।
 णिहणं कूले, णिगढो घम्मे, णिसुयं णिसामियं च सुए ॥ ३७५ ॥
 णिउरम्मि णियलं, अविसेसियम्मि णिरियं च, णिक्खुडं अकंपे ।
 णिव्वेढ-णिव्वढा णग्गे, णिज्जूहो य णिव्वम्मि ॥ ३७६ ॥

अरिभवणम्मि गियारं, णिव्वूढं पच्छिमंगणए ।
 कढिणम्मि णिक्कडं तह, णिप्फेसो सहणिगगमणे ॥ ३७७ ॥
 णट्टम्मि गिरादो, णिच्छिए णिरुत्तं, णते णिरिको य ।
 संतुट्टम्मि णिसत्तो वि, णिमेलं दंतमंसम्मि ॥ ३७८ ॥
 णिल्लंक-णिलंका पडिग्गहम्मि, णिज्जोमि-णोमिणो रस्सी ।
 अंगुट्ठीइ णिरंगी-णीरंगीउ, अहियम्मि णिप्पट्ठो ॥ ३७९ ॥
 णिम्मंसू तरुणे, णिब्भुग्गो भग्गम्मि, णिक्खयं णिहए ।
 सुत्तोट्टियम्मि णिव्वित्तो, णिस्संको य णिब्भरए ॥ ३८० ॥
 णिज्जोओ पयरे, परिहिए णियत्थं, चलम्मि णिक्कज्जो ।
 णिव्वाणं दुहकहणे, थड्ढे णिव्वूह-णिव्वूढा ॥ ३८१ ॥
 गय-कुसल-उवकिईसुं णिम्मय-णिग्घट्ट-णिज्जाया ।
 सेद-उचिय-उज्जाणा णिवाय-णिव्विट्ठ-णिब्भग्गा ॥ ३८२ ॥
 सुत्तपसुत्तम्मि णिसायं, चामुंडाइ णिम्मंसा ।
 णिद्धम्मो एगमुहम्मि, णिदिणि-णियाणिया कुतिणहरणे ॥ ३८३ ॥
 णिण्णाला णोलच्छ णोलइया चेअ चंचुम्मि ।
 णिग्गिण्णं णिल्लसियं च णिग्गए, पाडिए णिसुद्धं च ॥ ३८४ ॥
 णिज्झाओ णिच्छुंडो गिराह-णिग्घोर-णिप्परिसा ।
 णिद्धंधसो अ णिव्वेरिसो अ अदए, णिमेणं अवि ठाणे ॥ ३८५ ॥
 अविधिण्णगेहए णिद्धम-णिद्धय-णिद्धमाया वि ।
 णिअरट्टिए णिअरिअं, णिअंधण-णिअंसणा वत्थे ॥ ३८६ ॥
 णिद्धमणं ओघसरे, णिअक्कलं वट्टुले चेअ ।
 णिव्वमिअं परिभुत्ते, पाणिग्गहणम्मि णिव्वहणं ॥ ३८७ ॥
 अदढम्मि य णिक्खुरिअं, णिरंतरं चेअ णित्तिरिडी ।
 ओआरणे णिवच्छण-णेवच्छणया, चुअम्मि णिस्सरियं ॥ ३८८ ॥

णिट्ठुहिअ-णिकखसरिय-णिरुवक्कया शुक्क मुसिय-अकएसु ।
 णित्तिरिडिअं च तुट्ठे, णीसारो मंडवे चेय ॥ ३८९ ॥
 णीसंपायं परिसंतजणवए, तह झुणिम्मि णीहरियं ।
 णीसीमिओ य णिव्वासियम्मि, बाणम्मि णीलकंठी अ ॥ ३९० ॥
 णीसणिआ णिस्सेणी, णीआरणं अवि बलिघडीए ।
 णूला साहाए, पट्टवासियाए य णेडाली ॥ ३९१ ॥
 णेउड्डो सब्भावे कूवतुलाए य णेलिच्छी ।
 रवि-वणियसचिव-संढा णेसर-णेसत्थि-णेलच्छा ॥ ३९२ ॥
 भद्दवअउज्जलदसमीऊसवभेअम्मि णेडुरिया ।
 उच्छुणिवीलणकंडे तहेव कुंडम्मि णंदं च ॥ ३९३ ॥
 घाणे मूके णक्को, णण्णो कूवे खल-अग्गजेसुं च ।
 कद्धमिए वइविवरे पओयणे णल्लयं णिमित्ते य ॥ ३९४ ॥
 रय-दुद्धिणेसु णडुलं, अह णद्धंबवयं अधिण-णिंदासु ।
 सब्भावे अभिप्पाए णाउड्डो, चोर-कंचणे णिकखो ॥ ३९५ ॥
 कउह-छउमेसु णिव्वं, णिययं रय-सयण-सासय-घडेसु ।
 सुत्तोट्टिए णिरासे उब्भड-अकिवेसु अ णिविट्ठो ॥ ३९६ ॥
 सेय-गणेसु णिहाओ, पुट्ठे उव्वेढिए णिरग्घो अ ।
 चोर-ट्टिय-पुट्ठेसु णिरक्कं, उज्जुअ-दढेसु णिप्पिच्छं ॥ ३९७ ॥
 पयड-उज्जु-रिऊसु णिराओ, णिट्ठं च टंकिए विसमे ।
 णिहुअं णिव्वावारे तुण्हिक्के तह य सुरयम्मि ॥ ३९८ ॥
 णिव्वलियं जलधोए पविगणिए विहडिए चेय ।
 वायस-मूकेसु णिउक्कणो, णिहेलणं अगार-जघणेसु ॥ ३९९ ॥
पञ्चमः वर्गः
 तंबा गाई, तंटं, पुट्ठं, सुत्त-उप्पलेसु तग्ग-तणा ।
 तट्ठी वईइ, सोगम्मि तमो तवणी य भक्खम्मि ॥ ४०० ॥

तमणं चुल्ली, तहरी बहलसुय, वावडे तवओ ।	
तसियं सुक्के, सयणे तल्लडं, ओल्लम्मि तण्णायं	॥ ४०१ ॥
तच्छिंडं च कराले, णयरारक्खे तलारो य ।	
तत्तिल्लो तल्लिच्छो य तप्परे, तणचए तणेसी य	॥ ४०२ ॥
तरसं मंसे, तंबेहि-तंबटक्कारियाउ सेहाली ।	
इच्छाइ तक्कणा, तंतडि-तोंतडिया करंबम्मि	॥ ४०३ ॥
गोहुमकुंकुमियाए य तंबिरा तंबरत्ती य ।	
तरवट्ठो पउणाडम्मि, तडवडा आउलितरुम्मि	॥ ४०४ ॥
इंदोवे तंबकिमी, तणसोल्ली मल्लियाए य ।	
सुरयम्मि तत्तुडिल्लं, पसारिए चेय तणरासी	॥ ४०५ ॥
सालिम्मि तलप्फल-तालहला, खुहिए तडमडो य ।	
तंतुक्खोडो य तुरी, उडुवे तरियव्व-तणवरंडीओ	॥ ४०६ ॥
तद्धिअसं अणुदिअसे, तहल्लिया चेव गोवाडे ।	
तद्धियचयं च णच्चे, तलयागत्ती य कूवम्मि	॥ ४०७ ॥
तडफडियं परिचलियम्मि, कुरबए तंबकुसुमो य ।	
गालिय-अंगुलिएसुं तलसारिय-तणयमुद्धियाओ य	॥ ४०८ ॥
ताला लाजा, रम्मम्मि तामरो, रोयणम्मि ताडिअयं ।	
तारत्तरो मुहुत्ते, जलभवफुल्लम्मि तामरसं	॥ ४०९ ॥
तालप्फली य दासी, तित्ती सारम्मि, दूसहे तिक्कं ।	
तिरिडो तिमिरे, तिणिसं महुपडले, तिमिणं अल्लदारुम्मि	॥ ४१० ॥
उण्हपवणे तिरिड्डी, तिगिच्छी तिगिया य कमलए ।	
तिविडी पुडिया गुरु तित्तुयं च, ण्हाणोल्लियम्मि तित्तिरियं	॥ ४११ ॥
तिमिरच्छ-तिमिच्छाहा करंज-पहिया, तिमिगिलो मीणे ।	
तिण्हीकयम्मि तिक्खालियं, तह तियोवई वयंतरिए	॥ ४१२ ॥

तुंगी रयणी, तुण्ही य सूर्ये, तुच्छं ओसुके ।	
तुलसी सुरसलयाए, तुंडीरं महरुबिबम्मि	॥ ४१३ ॥
तुण्हिक्को मिउअचलम्मि, तुलग्गं कागतालीए ।	
तुच्छय-तुच्छइया रंजिए, जरघडम्मि तुंडूओ	॥ ४१४ ॥
तुणओ तूरविसेसे, तुंतुक्खुडिओ तुराजुत्ते ।	
दारू तुसेयजंभं, तूओ तह उच्छुकम्मयरे	॥ ४१५ ॥
पुरिसम्मि तूहणो तोलणो य, सिंबलितरुम्मि तूलिणिया ।	
तेंडुयं अवि तुंबुरुए, तोसं दव्वम्मि, तोमरी वल्ली	॥ ४१६ ॥
अणिमित्ततप्परे तोक्कओ, तहा तोडणो असहणम्मि ।	
तोअय-तोमरिया बप्पीहय-सत्थप्पमज्जएसुं च	॥ ४१७ ॥
तंडं खलीणलालय-सिरहीण-सराहिएसुं च ।	
गामणि-सेज्जासु तलं, तल्लं पल्ललय-बरुअ-सेज्जासु	॥ ४१८ ॥
तप्परआ-आएसेसुं तत्ती, तमणी य बाहु-भुज्जेसु ।	
तलिमो कुट्टिम-सेज्जा-घरोद्धभू-वासभवण-भट्टेसु	॥ ४१९ ॥
कण्णाहरणविसेसे वरंगए चेय तलवत्तो ।	
तालूरो फेण-कविट्टेसु, तिरिडियं सतिमिर-विचिएसु	॥ ४२० ॥
कोउअ-विवाह-सरिसव-हविअ-सिणिद्ध-कुतुवेसु तुप्पो वि ।	
पीणम्मि 'तुरी'सद्धो उवगरणे तूलियाणं च	॥ ४२१ ॥
णायव्वा तुंबिल्ली महुपडले उक्खले चेअ ।	
तिड्डो सलह-पिसल्ला, तउवट्टिय-कण्णियासु तोवट्टो	॥ ४२२ ॥
थग्घो गाधे, निलए थहो, थरो दहिसरे, थरू छरुए ।	
थंबं विसमे, थक्को अवसरम्मि, पसुम्मि थट्टि-थवा	॥ ४२३ ॥
वित्थिण्णम्मि थस-थसल-थामा, थविया पसेवियाए य ।	
थंडिल्ल-थमिय-थलया मंडल-विम्हरिय-मंडवेसुं च	॥ ४२४ ॥

भल्लाए थउड्डं, वीसामे थत्तियं चेय ।	
चंचूइ थगया, थवइल्लो दीहउरुजुअलउवविट्ठो	॥ ४२५ ॥
थरहरियं कम्पिअए, घणम्मि थारो, थिरे थिमियं ।	
थिरणामो चलचित्ते, दरिए थुण्णो अ, वट्टिए थुल्लो	॥ ४२६ ॥
थुलमो दूसे, थुक्कियं उण्णयए, थुड्डहीरं अवि चमरे ।	
थुरुणुल्लणयं सेज्जा, वाययभंडम्मि थूरी य	॥ ४२७ ॥
थूणो तुरए, कोलम्मि थूलघोणो य, बिंदूए थेवो ।	
थेरो के थेरासण-थेवरिया पउम-जम्मतूरेसु	॥ ४२८ ॥
कमपिहुवट्ठे थोरो, बलम्मि थोहं च, खोलए थोलो ।	
ठाण-उण्ड-पिहुसु थाहो, निण्णेहदयदरिएसु थिण्णो वि	॥ ४२९ ॥
भयरहिय-णिब्भरेसुं बद्धसिरक्के य थिरसीसो ।	
दरकुवियवयणसंकोयण-मोणेसुं थुडुंकिं चेय	॥ ४३० ॥
पासायसिहर-बप्पीहएसु रप्फे तहा थूहो ।	
थेणिल्लियं हरिय-भएसु, रजग-मूलएसु थोवो वि	॥ ४३१ ॥
दरं अद्धे, दयं अंबू, दंतो कडए दवो य गगरए ।	
दच्छं तिकखे, सुत्तकणयम्मि दंडी दसेरो य	॥ ४३२ ॥
सोयम्मि दसू, दअरी सुराइ, दमओ दरिद्धम्मि ।	
दत्थर-दक्खज्जा करसाडय-गिद्धेसु, दंतिओ ससए	॥ ४३३ ॥
दवर-दहिट्ठा तंतु-कविट्ठेसु, दइय-दयाइया आविए ।	
दडवड-दहिउप्फ-दयावणा य धाडि-णवणीअ-दीणेसु	॥ ४३४ ॥
दवहुत्तं गिम्हमुहम्मि, दहित्थारो दहिसरम्मि ।	
दहवोल्ली थालीए, दरवल्ल-दयच्छा य गामेसे	॥ ४३५ ॥
णिबिडम्मि दरुम्मिल्लं, दरमत्त-दरंदरा हढ-उल्लासा ।	
दरवल्लहो य दइए, दरवल्लणिहेलणं च सुण्णघरे	॥ ४३६ ॥

दाओ पडिहू, कंचीइ दार-दोरा य, दालियं णयणे ।	
दारिय-दारद्धंता-दादलिया वेस-पेड-अंगुलिया	॥ ४३७ ॥
दियहम्मि दिओ, सुण्णार-अणत्थेसुं, दियज्ज-दिप्पंता ।	
दिव्वासा चामुंडा, जडे दिअलिओ, दियाहमो भासे	॥ ४३८ ॥
सयभोअणे दिअसियं, पुव्वण्हयभोअणे य दिअहुत्तं ।	
बाले दिल्लिदिलिओ य दुद्धगंधियमुहो चेय	॥ ४३९ ॥
दियधुत्तओ य कागे, कक्किडे दीवओ चेव ।	
संखम्मि दीहजीहो, दुल्लं वत्थम्मि, दुत्ति सिग्घम्मि	॥ ४४० ॥
दुत्थं दुक्खं जहणे, दुली य कुम्मम्मि, दुद्धओ णिवहे ।	
माघणहाणे दुक्करं, अवि दुब्बोल्लो उवालंभे	॥ ४४१ ॥
दुद्धोली अ दुमाली, दुल्लगं अघडमाणम्मि ।	
दूहवजणम्मि दुत्थोह-दूसला दूहलो चेअ	॥ ४४२ ॥
दुम्मह-दुमणीओ कवि-छुहासु, दुग्घट्ट-दूणया हत्थी ।	
दुज्जायं वसणे, दुक्कुहो असहणम्मि, दुद्धमो दिअरे	॥ ४४३ ॥
दुहओ खुण्णे, दुण्णिक्क-दुण्णिक्खित्ता य दुच्चरिआ ।	
दुंदुमिणी रूववई, गलगज्जिययम्मि दुंदुमियं	॥ ४४४ ॥
दुल्लसिया दासीए, दुंरंदरं दुक्खउत्तिण्णे ।	
दुद्धोलणी दुहिअदुज्झाए, तिमिरे दुरालोओ	॥ ४४५ ॥
संढे दुअक्खरो, तह दुमंतओ केसबंधम्मि ।	
दुम्मइणी-दुत्थुरुहुंडाओ तह कलहसीलाए	॥ ४४६ ॥
सरियाइ दुंबवत्ती दुक्कुक्कणिया पडिग्गहए ।	
लज्जदुमणम्मि दूहट्ठो, देहणि-दोहणीउ पंकम्मि	॥ ४४७ ॥
पिक्कम्मि देवउप्पं पुप्फे, दोग्गं च जुयलम्मि ।	
कूवय-सव-वसहेसुं दोद्धिअ-दोहूअ-दोआला	॥ ४४८ ॥

दोवेली सायंभोयणम्मि, तह दोणओ य आउत्ते ।	
जुण्हाइ दोसिणी, कडियडम्मि दोहासलं चेअ	॥ ४४९ ॥
दोसाणियं च विमलीकयम्मि, दोणक्किया सरहा ।	
दोसाकरणं कोवे, दोसणिजंतो य चंदम्मि	॥ ४५० ॥
दलियं णिकूणियच्छे दारुम्मि य अंगुलीए अ ।	
दोह-विरलेसु दरविदरं च, पसव-णयणेसु दामणिया	॥ ४५१ ॥
उद्देहि-वाहहरिणीसु दीविया, दुह-कडीसु दुग्गं च ।	
जहणट्टियम्मि वत्थे जहणे वि अ दुण्णिअत्थं च	॥ ४५२ ॥
दुच्चंबालो कलही दुच्चरिओ फरुसवयणो य ।	
णेहट्ठावणभंडे तुंबीए तह य दुद्धिणिया	॥ ४५३ ॥
दुच्चंडिओ य दुल्ललियम्मि तहा दुव्वियड्डम्मि ।	
दुप्परियल्लं असक्के दुउणम्मि तहा अणब्भसिए	॥ ४५४ ॥
दूणावेढं असक्के सरे य, दोसो अद्ध-कोवेसु ।	
दोहणहारी पाणिअहारीए पारिहारिणीए अ	॥ ४५५ ॥
धर-धव्वा तूल-रया, भमरे धंग-धुयगाय-धूमंगा ।	
धय-धंधा नर-लज्जा, धवलो जच्चोत्तमे, घरे धयणं	॥ ४५६ ॥
धणिय-धरग्गा दढ-कप्पासेसु, पिहुम्मि धसल-धुत्ता य ।	
धणिया पियाइ, धण्णाउसो कहिज्जंतआसीसे	॥ ४५७ ॥
धंसाडिओ ववगए, हंसे धवलसउणो, लहुं धारं ।	
धार आजिमुहे, धाडी इ णिरसिए, धाडिओ अ आरामे	॥ ४५८ ॥
फलभेए धाणूरियं इंदाणी धुंधुमारा य ।	
धुकुद्धय-धुकुद्धुगिया उल्लसिए, गजे धूणो	॥ ४५९ ॥
णीहारे धूमरि-धूमियाउ धूमसिह-धूममहिसीओ ।	
धूलीवट्टो तुरए, धूमहारं गवक्खम्मि	॥ ४६० ॥

धूरियअं दीहे, धूमद्धयमहिशीओ बहुलासु ।

भज्जा-पज्जतीसुं बद्धयणीसंकए य धणी ॥ ४६१ ॥

चउरंगुलहत्थवणे चंडिणरबलिम्मि धम्मओ तह य ।

धारावासो घण-भेगेसुं, धूमद्धओ सरे महिसे ॥ ४६२ ॥

षष्ठः वर्गः

पट्टी पढमपसूया, पच्छी पिडिया, पलं पसेयम्मि ।

गामट्टाणे पट्रं, धवले पड्डं, अहिरोहिणी पज्जा ॥ ४६३ ॥

पत्ति-पसाइय-पत्तपसाइय-सद्दा पुलिंदसिरपण्णे ।

पत्तपिसालसं इत्थ य, पंती वेणी, गुहाइ पड्डंसो ॥ ४६४ ॥

पलसू सेवा, पणिया करोडिया, पण्हओ य थणधारा ।

पडिवेसिए एसो, पम्हारो पम्हरो य अवमच्चू ॥ ४६५ ॥

कप्पासम्मि य पलही, पविया खगपाणपत्तम्मि ।

पउढ-पऊढा गेहम्मि, मिगविसेसम्मि पसओ य ॥ ४६६ ॥

परडा सप्पविसेसे, पडलं णिव्वे, रविम्मि पच्चूहो ।

पहणं कुले, दुणे पउओ, पहणी संमुहागयनिरोहे ॥ ४६७ ॥

पयला निद्दा, पययं अणिसं, पडवा पडकुडीए ।

पहियं महिए, पसियं पूगफले, पडुसं सुसंजमिए ॥ ४६८ ॥

पणियं पयडे, परिहो रोसे, पणओ य पंकम्मि ।

पयलो णिड्डे, विपुले पइण्ण-पेढाल-पेज्जाला ॥ ४६९ ॥

चोरणिवहे पडीरो, पत्त-वहोलेसु पंखुडि-परक्का ।

चोरम्मि पलाओ, पत्थर-पडुल-पडुआ चरणघाए ॥ ४७० ॥

दरियम्मि पहट्टो, बालम्मि पडोओ, पयामं अणुपुव्वे ।

कुसुमे पसूअं, ओलि-जलणभेएसु पडालि-पप्फाडा ॥ ४७१ ॥

पत्थिय-पसंडि-पब्भोआ सिग्घ-सुवण्ण-भोएसु ।

पद्धरं उज्जू सइदिट्ठे पहदं, पक्खरा तुरयकवचे ॥ ४७२ ॥

सुरखायमि पहम्मं, पत्थीणं थूलवत्थमि ।	
पव्विद्धं पेरीयए, घणे पवद्धो य, पज्जणं पाणे	॥ ४७३ ॥
पडिय-परेया विहडिय-पिसल्लएसुं च, पंपुअं दीहे ।	
पप्पीओ बप्पीहे, पच्चूढो परियली य थालमि	॥ ४७४ ॥
पच्चुत्थं पडिवविए, पद्धारो छिण्णणंगूले ।	
पम्हल-पसरेहा केसरे, पवसियमि परिउत्थो	॥ ४७५ ॥
जीवाइ पडंच-पडंसुआ य, भल्ली पलासि-पासाला ।	
पत्तल-पडुवइया पत्तिसमिद्धं चेय तिक्खमि	॥ ४७६ ॥
पच्चेडं पच्चवरं मुसले, पग्गेज्ज-पहयरा णियरे ।	
पलहिय-पुरेहडा विसमे, परियट्ठो य रजगमि	॥ ४७७ ॥
पडिसार-पाडिसारा पडुयाइ, पडिच्छओ समए ।	
पलिहस्सं पलिहाओ य उद्धदारुमि, पयवई सेणा	॥ ४७८ ॥
एरंडदुमे पंचंगुली य, घग्घरगलमि पडिसाओ ।	
पंपुल्लियं गविट्ठमि, पडियरो चुल्लिमूलमि	॥ ४७९ ॥
पडिसुत्ती पडिसूरो पडिसंतं चेय पडिकूले ।	
पायवडणे परेवय-पाडवणा, पूयलमि पहएल्लो	॥ ४८० ॥
इंदसुए पइहंतो, लक्खारत्तमि पल्लवियं ।	
पडिहत्थी वुड्डीए, पडिहत्थ-पडिक्कया पडिकिदीए	॥ ४८१ ॥
पंडवियं पांडवियं जलउल्ले, पल्लवमि पत्थरिओ ।	
पक्खडियं पप्फुरिए, जडे पलिहओ, पडित्थिरो सरिसे	॥ ४८२ ॥
पडिवेसो विक्खेवे, पचत्तरं चाडु, परिहणं वसणे ।	
परिहट्ठी आयड्डी, पडिहारीए पडिच्छिया चेअ	॥ ४८३ ॥
पप्फिडियं पडिफलिए, पडोहरं पच्छिमंगणए ।	
पडुवत्ती पडिसारी जवणीअ पसेवओ बंभे	॥ ४८४ ॥

परिवाहो दुव्विणयम्मि, पट्टिसंगं च कउअम्मि ।	
रुद्धम्मि पंडरंगो, पक्कग्गाहो य मयरम्मि	॥ ४८५ ॥
परिलिय-पडिछन्दा लीण-मुहा, पच्छेणयं च पाहेज्जं ।	
संमुहागमणे पच्चुद्धारो पच्चोवणी चेय	॥ ४८६ ॥
पच्चुहियं पण्हविए, पडच्चरो सालसरिसम्मि ।	
परिहाय-परिच्छूढा झीण-उक्खित्ता, पडिक्खरो कूरे	॥ ४८७ ॥
खेत्तसए परिवासो, पयट्ठिओ तह पवट्ठियए ।	
पज्जत्तम्मि प्होइयं, अह खेत्ते पल्लवाय-पोरयया	॥ ४८८ ॥
पंचाहियपण्णासाए पंचावण्ण-पणवण्णा ।	
पप्फोडियं च पक्खोडियम्मि, सुरयम्मि परभाओ	॥ ४८९ ॥
पडियलि-पविस्इया तुरिए, पुण्णम्मि पडिहत्थ-पोणियया ।	
पडिखंधं पडिखंधी जलवहणे, मत्थयम्मि पवरंगं	॥ ४९० ॥
णगरम्मि पड्डाणं, रुक्खे पसुहत्त-परसुहत्ता य ।	
पाणियणिगमणम्मि य परिहालो परिहलाविओ चेय	॥ ४९१ ॥
पणअत्तियं पयडिए, इत्थीपणए पणामणिया ।	
परिवारिओ य घडिए, पुलोअणे पसवडक्कं च	॥ ४९२ ॥
पव्वइसेल्लं वालमयकंदुए, तरुणियाइ पडुजुवई ।	
चिरसुयमहिसी परिहारिणी य, पडिअज्झओ उवज्झाए	॥ ४९३ ॥
पडिएल्लिओ कयत्थे, भग्गे पडिरंजियं चेय ।	
पज्जुणसरं उच्छुसरिसतिणम्मि, पडिअंतओ य कम्मयरे	॥ ४९४ ॥
पडिसारियं सुमरिए, परिल्लवासो य अमुणिअगइम्मि ।	
वम्मीअयम्मि पडिलग्गलं, वसंतम्मि पउमलओ	॥ ४९५ ॥
पवहाइयं पयट्ठे, पडिपिंडियं अवि पवुड्डुम्मि ।	
पच्चवलोक्को पाडच्चरो य आसत्तचित्तम्मि	॥ ४९६ ॥

पंथुच्छुहणी जा सासुराउ आणिज्जए वहू पढमं ।	
पचुच्छुहणी पढमसुरा, गुज्झहरे पलोद्वीहो य	॥ ४९७ ॥
पयलायभत्त-परियट्टलिया मोर-परिछिण्णेषु ।	
कलकलिए पत्थरभल्लियं, पडिणियंसणं च णिसिवत्थे	॥ ४९८ ॥
परिहाइत्तिया रिउमईइ, चुलाइ पासि-पिच्छीओ ।	
पारी दोहणभंडे, पाओ चक्के, दिसाइ पाली य	॥ ४९९ ॥
पावो सप्पे, सवचे पाणो पाणाअओ य पुणई य ।	
णयणम्मि पायलं, पाउयं हिमे, पारयं सुराभंडे	॥ ५०० ॥
पाडुंकी वणिसिबियाइ, पाइयं तुंडवित्थारे ।	
पाणद्धी रच्छाए, पाडुच्ची तुरयमंडणए	॥ ५०१ ॥
पायडं अंगणए, तह पामद्दा पायधण्णमलणम्मि ।	
हत्थजुयलप्पहारे पाणाली, पाहुणं च विक्केज्जे	॥ ५०२ ॥
पारकं सुरमाणयभंडे, मग्गीकयम्मि पाउकं ।	
पाउगो सब्भे, पासणिओ पासाणिओ य सक्खिम्मि	॥ ५०३ ॥
पाउग्गिओ य सहिए, खलीणजुत्ताइ पाडिसिरा ।	
पाडुहुओ पडिहूए, मालाए पारिहत्थी य	॥ ५०४ ॥
पाउरणी कवचे, पासावय-पारावरा गवक्खम्मि ।	
जो पिउहरा पइहरं णेइ बहुं पाडिअज्झो सो	॥ ५०५ ॥
णायव्वा वीसामम्मि पाडिअग्गो य पारुअग्गो य ।	
पारंपरो णिसिअरम्मि, पारुअल्लो पहंकम्मि	॥ ५०६ ॥
पालीहम्मं च वई, मालीकयं आहु पारुहल्लं च ।	
पालीबंधो य सरे, पायप्पहणो य कुक्कुडए	॥ ५०७ ॥
पाडलसउणो हंसे, पिण्ही खामा, जले पिब्बं ।	
पिंचू पिक्ककरीरे, पिल्हं लहुपक्खिरूअम्मि	॥ ५०८ ॥

पिंडी य मंजरीए, पिरिडी सउलीइ, पिच्छिली लज्जा ।	
पिहुलं पिसुलि-पिछोलीओ मुहपवणभरियतिणवज्जे	॥ ५०९ ॥
पियणं दुद्धे, आणाइ पिणाई, दाडिमम्मि पिंडीरं ।	
उण्णापिपीलियाए य पिप्पडा, मक्कडम्मि पिंगंगो	॥ ५१० ॥
बलकारम्मि पिणाओ, पिअमा फलिणीइ, पिंजियं विहुए ।	
पिलणं पिच्छिलदेसे, सही पिउच्छा, गुदम्मि पिट्ठंतं	॥ ५११ ॥
पिंजरुडो भेरुंडे, जंकिचिप्पद्विययम्मि पिप्पडियं ।	
तणुए पिहोअरो, पंकसुरे पिट्ठखउरा य पैढा य	॥ ५१२ ॥
पियमाहवि-पीणा पिक्कि-चउरंसा, पीढं उच्छुजंतम्मि ।	
पीई तुरए, पीलुट्ठ-पीडइया य डड्ड-चोरवहू	॥ ५१३ ॥
पुंडे वच्च अत्थे, पुंडो गत्ते, पिउसियाय पुप्फा य ।	
पुत्थं मिउ, मेले पुंपुअं, च पुव्वाड-पुप्पुआ पीणे	॥ ५१४ ॥
तरुणम्मि पुअंडो पैडओ अ, पवरे पुरिल्लो अ ।	
असईए पुण्णाली, पुण्णवत्तं पमोअहियवत्थे	॥ ५१५ ॥
पुडइय-पुंडइया तह पेरुल्ली-पैडबाल-पैडलिया ।	
पिंडीकए, पुआइणि-पूयाओ पुण पिसायगहियाए	॥ ५१६ ॥
पुरुहूओ घूए, पुडइणी य णलिणी, पुलासिओ अग्गिकणे ।	
असुरे पुरिल्लदेवो, उक्कंठाए य पुरुपुरिआ	॥ ५१७ ॥
आसीइ पुरिल्लपहाणा, पूणी पिचुलया, करी पूणो ।	
पूरी वायगभंडे, पूअं दहियम्मि, पूरणं सुप्पे	॥ ५१८ ॥
पूरोढी कज्जवए, पूंडरिअं पेसणं च कज्जम्मि ।	
पेल्लियं अवि पीडियाए, पेयालं पेज्जलं पमाणम्मि	॥ ५१९ ॥
पेरिज्जं साहिज्जम्मि, पेच्छओ दिट्ठमित्तअहिलसिरे ।	
पिच्छम्मि पेहुणं, पैडलो रसे, गोवयम्मि पैंडारो	॥ ५२० ॥

पेंडोली-पेरण-पेंडधवा कील-उद्धटाण-खगोसु ।	
पेडइओ कणवणिए, पेसणयारी अ दूर्इए	॥ ५२१ ॥
पोट्टं उअरे, पोच्चं सुकुमारे, जूहणायगे पोंडो ।	
काचम्मि होइ पोत्ती, गामपहाणम्मि पोयाओ	॥ ५२२ ॥
दुत्थम्मि पोसिओ, पोणिया सुत्तभरियम्मि तक्कुम्मि ।	
पोअंडो मुक्कभयम्मि, पोउआ करिसअग्गिम्मि	॥ ५२३ ॥
पोआलो वसहे, पोअंतो सवहम्मि, पोत्तओ विसणे ।	
पोलिय-पोहण-पोरच्छ सोणिय-लहुयमच्छ-पिसुणेसु	॥ ५२४ ॥
पोइय-पोअइया णिदयरिलया, पोइओ य कंदुइए ।	
पोलच्चा खेडियभू, कुसुंभरत्तम्मि पोमरयं	॥ ५२५ ॥
दरिय-क्खमेसु पक्को, पत्तणं इसुफल-पुंखेसु ।	
पइयं भच्छिय-चक्केसु, पप्फुअं दीह-उड्डियंतं	॥ ५२६ ॥
वइ-जवणीसु पडिल्ली, पउणो वणरोह-णियमभेएसु ।	
अइसोहंते भग्गे पिअंवए पक्कणी चेअ	॥ ५२७ ॥
णायरस-विरल-मग्गेसु पइट्ठो, गण-गुहासु पब्भारो ।	
कोकिल-जारेसुं पंसुलो, पउत्थं घर-प्पवसिएसु	॥ ५२८ ॥
वइविवरे तह मग्गे दुस्सीले कंठदीणारे ।	
कंठच्छिदम्मि तहा य दीणणाए पएरो य	॥ ५२९ ॥
लहुपिढरम्मि पडुल्लं तह चिरकालप्पसूयम्मि ।	
पत्तट्ठो णायव्वो बहुसिक्खिय-सुंदरेसुं च	॥ ५३० ॥
असहण-समत्थएसुं च पच्चलो पक्कणो चेअ ।	
पव्वज्जो णह-सर-सिसुमिएसु, गण-सत्थरेसु पत्थारी	॥ ५३१ ॥
कप्पासे सेए पलसं, पीडिअ-पडिअ-भीरूसु परद्धं ।	
पडुत्थी बहुदुद्धाए पारीहारिणीए य	॥ ५३२ ॥

पइरिक्कं च विसाले एगंते तह य सुण्णम्मि ।	
परिहत्थं पडु-मण्णूसु, भीय भग्गेसु पडिसिद्धं	॥ ५३३ ॥
पयलाओ हर-सप्पेसु परिब्भंतो णिसिद्ध-भीरूसु ।	
दात्थ-आयङ्गी-महिंसीसु पयङ्गुणि-पारिहट्ठीओ	॥ ५३४ ॥
वइ-मुक्खेसु परिअडी, पहेणयं लाहण-ऊसवेसुं च ।	
पडुआलियं पडूकय-परिताडिय-धारिएसुं च	॥ ५३५ ॥
परिहुत्त-वद्धविय-पालिएसु पडिअग्गिअं चेय ।	
पविरंजिओ य भणिओ सिणिद्धए कयणिसेहे य	॥ ५३६ ॥
सरहे वग्घम्मि य पक्कसावओ, पासं अच्छि-विरूवेसु ।	
पालो सुंडिक-जुण्णेसु, भत्त-उच्छूसु पाऊ अ	॥ ५३७ ॥
चच्च-पडूसु पाडुक्को, विप्पुअ-पडिसारएसु पालप्पो ।	
हंसे विसे अम्बुजे पाडलो, दुवार तिरिएसुं पासल्लं	॥ ५३८ ॥
पुव्वकयकम्मपरिणइ-आहेडय-पीडिएसु पारद्धं ।	
तुल्लणिसेहे सरिसे समुदाचारे य पाडिसिद्धी य	॥ ५३९ ॥
पाडुंगोरी विउणे मज्जासत्तम्मि दढवईए य ।	
मसअ-उम्मत्तेसुं पिप्पओ य, पिचु-पूणियासु पिउली य	॥ ५४० ॥
गंडुतिण-चीरि-घम्मेसु पिळ्ळिरी, पिप्परो विसे हंसे ।	
वज्जविसेस-विवण्णेसु पिहंडो, वग्घ-सीहया पुल्ली	॥ ५४१ ॥
तरुण-उम्मत्त-पिसल्लेसु पुयाई, वयण-बिंदुसु पुडिगं ।	
पूसो हाल-सुगेसुं, पेड्डा भित्ती-दुवार-महिंसीसु	॥ ५४२ ॥
खंड-वलएसु पेंडं, पोओ धवरुक्ख-लहुअसप्पेसु ।	
अस्सिणमासोसवए अपूपए तह य पोअलओ	॥ ५४३ ॥
फगू महुच्छणे, फलही ववणी फसुल-फंसुला मुक्के ।	
फरओ फलयम्मि य, फंसुली य णोमालियाए य	॥ ५४४ ॥

फलियारी दुव्वाए, फसलिय-फसलाणिया कयविहूसे ।	
फंफसओ लयभेए, फिक्की हरिसम्मि कारिमे फिप्पं	॥ ५४५ ॥
फिड्डो वामणए, फुक्का मिच्छा, केसबंधणे फुंटा ।	
फुक्की रजई, फुरियं च णिंदिए, फुंफुया करीसग्गी	॥ ५४६ ॥
फुल्लंधुओ अली, फूओ लोहारे, दलिदए फेल्लो ।	
माउलवहूइ फेलाया, वरुणे फेणबंध-फेणवडा	॥ ५४७ ॥
फेल्लुसणं पिलणे, उग्गमम्मि फोसो, भयदरवे फोंफा ।	
फडं अहिभोग-फणेसुं, फली य लिंगम्मि उसहे य	॥ ५४८ ॥
जुत्त-मलिणेसु फंसणं, अह सारे थासए य फसलं च ।	
फेसो डर-सब्भावेसु, मुक्क-वित्थारिएसु फोइअयं	॥ ५४९ ॥
फोडिययं राईधूमियं य सीहाइरक्खणविही य ।	
बंधो भिच्चे, बब्भो वड्ढे, बप्प-बलिया सुहड-पीणा	॥ ५५० ॥
बंधोल्लो मेलयए, बव्वाडो दाहिनकरम्मि ।	
बहलं पंके, हासम्मि बक्करं, बद्धओ य तउवट्टे	॥ ५५१ ॥
बप्पीह-बंधणीओ चायय-हालाहलेसुं च ।	
तुमुले बमाल-बोला य, बब्बरी केसरयणाए	॥ ५५२ ॥
उच्छुसमतिणे बरुअं, गो-कमलेसुं बइल्ल-बंधहरा ।	
बलवट्टी-बहुराणा सहि-असिधारा, सिवाइ बहुरावा	॥ ५५३ ॥
बप्फाउलं अइउण्हे, हडे बलामोडि-बलमड्डा ।	
बहुमुह-बालय-बाउल्ली खल-वणिउत्त-पुत्तियासुं च	॥ ५५४ ॥
बिग्गाइ-बिआया जुअदो कीडा, बीलओ य ताडंके ।	
असणम्मि बीअओ, बीजमलणखलयम्मि बीअजमणं तु	॥ ५५५ ॥
बुत्ती पुप्फवईए, बुक्का मुट्ठीइ, बुक्कणो कागे ।	
विन्दम्मि बुंबुअं, बुंदिणी कुमारीसमूहम्मि	॥ ५५६ ॥

बुक्कासारो भीरू, बुलंबुला बुब्बुए चेअ ।	
बेली थूणा, बेडो तरीइ, मंसुम्मि बेडु - बोडुरया	॥ ५५७ ॥
धम्मिट्ठयम्मि बोडो, बोव्वं खेतम्मि, चूचुए बोंडं ।	
छागम्मि बोक्कडो, बोदरं पिहू, पवहणम्मि बोहित्थो	॥ ५५८ ॥
संमज्जणीइ बोहारी, बोहहरो अ मागहए ।	
बहुणो चोरे धुत्ते अ, सुहय-पणसेसु बाणो अ	॥ ५५९ ॥
बिंबोवणयं खोहे, विकार-ऊसीसएसुं च ।	
चुम्बिअ-किडीसु बुंदी, बुंदीरो महिस-गरुएसु	॥ ५६० ॥
रूव-मुह-तणुसु बोंदी, भूसिअ-आडोवएसु बोंगिल्लो ।	
भल्लू रिच्छे, भगं लित्ते, भंभी अ असईए	॥ ५६१ ॥
भंभा भेरी, भव्वो बहिणीतणए, वइङ्गणे भंटं ।	
भंडं मुण्डणए; भदं आमलयम्मि, भट्ठिओ कण्हे	॥ ५६२ ॥
बरुअम्मि भमासो, भल्लुंकी भसुआ भुरुंडिआ य सिवा ।	
पखलन्तम्मि भलंतं, कलह-आवत्तेसु भंडण-भममुहा	॥ ५६३ ॥
भद्दाकरि-भद्दसिरी दीह-मलयजा, भरोच्छयं तालं ।	
भयवगामो मोढेरयम्मि, जेट्ठबहिणीवई भाओ	॥ ५६४ ॥
भासल-भाविअ-भाउज्जा दित्त-गहिअय-भाउजायासु ।	
भासुंडी णीसरणे, भाउअं आसाढगोरिऊसवए	॥ ५६५ ॥
भायल-भासिअ-भाइल्ला जच्चतुरंग-दिण्ण-हलिएसु ।	
भावइआ धम्मिअगेहिणीइ, भिगं च कसिणम्मि	॥ ५६६ ॥
भिसिआ बिसी, भिसंतं अणत्थे, चीरीइ भिंगारी ।	
बारम्मि भित्तरं, टङ्कच्छिण्णे भित्तिरूवं च	॥ ५६७ ॥
भुज्जे भुअं, छुहाए भुक्खा, कोलम्मि भुंड-भुंडीरा ।	
भुत्तूणो भिच्चे, भुरुहुंडिअं उद्धूलिए चेअ	॥ ५६८ ॥

भूओ अ जन्तवाहे, भूअण्णो किट्ठखलजण्णे ।	
भूमिपिसाओ ताले, भयालुए भेड-भेज्ज-भेज्जलया	॥ ५६९ ॥
भेरुंडो दीवी, भोअ-भोइआ भाडि-गामपवरेसु ।	
अहिआरिसम्बले भोल्लयं च, भारुंडयम्मि भोरुडओ	॥ ५७० ॥
छिण्णसिर-बन्दि-भूसा-सहि-दोहितेसु भंडो अ ।	
भंडी सिरीसरुक्खो अडई असई अ गड्डी अ	॥ ५७१ ॥
भंभलसद्धो अप्पिअ-जडेसु भित्तं च देर-गेहेसु ।	
साणे सुरमाणे भुक्कणो अ, आण-तरि-चेडिआ भेली	॥ ५७२ ॥
मंती विवाहगणए, मंठो सण्ठे, पिहाणिआ मंडी ।	
मंचो बन्धे, मग्गो पच्छा, मच्चं मले, मलो सेए	॥ ५७३ ॥
सिंगविहीणे मट्ठो, मट्ठ-मराला य अलसम्मि ।	
मंखो अण्डे, मम्मी मल्लाणी मामा य मामीए	॥ ५७४ ॥
मइराइ मई मइमोहणी अ, सीमाइ मज्ज-मेराओ ।	
सेले मऊ, हढे मत्तल्लि-मिणायाइ अक्खमे महरो	॥ ५७५ ॥
मडिआ समाहयाए, मउअं दीणम्मि, पिउहरे महणं ।	
मरुलो भूए, मइअं च भच्छिए, मंडलो साणे	॥ ५७६ ॥
मडय-मयडा उववणे, चण्डिलए मज्झओ चेअ ।	
सिरमालाइ मआई, मउली अ हिअयरसोच्छलणे	॥ ५७७ ॥
मंजीरं हिज्जीरे, वल्लिविसेसे मयाली अ ।	
जारम्मि महालो, मंजुआ य तुलसीइ, मंतुआ लज्जा	॥ ५७८ ॥
करहम्मि महंगो मंडिल्लो पूवे, लहुम्मि मडहं च ।	
मउडी मुट्ठुंडी मुरुमुंडो मोडो अ जूडम्मि	॥ ५७९ ॥
मज्जोक्कं अहिणवे, मंगुस-मुग्गुसु-मुग्गसा णउले ।	
मंगल-मसृणा सम-रम्मा, अग्घाडम्मि मउर-मउरंदा	॥ ५८० ॥

मंतेल्ली-मयणसलाया सालहिआइ, मल्हणं लीला ।	
मंधाय-महायत्ता अड्ढे, पङ्के महेड्डो अ	॥ ५८१ ॥
गव्वे मरट्ट-मडहर-मडप्फरा, मलहरो तुमुले ।	
महिसंदो सिग्गुतरुम्मि, महासद्दा सिवाए अ	॥ ५८२ ॥
मज्झम्मि मज्झआरं, महाबिलं खे, महाणडो गिरिसे ।	
मइहर-मलंपिआ गामणि-गव्वीसु, तरुणे महालक्खो	॥ ५८३ ॥
णलिणीइ महावल्ली, मडवोज्झा जप्पजाणम्मि ।	
मत्तम्मि मत्तबालो, तह महुमुह-मासिआ पिसुणे	॥ ५८४ ॥
कुसुमए मयरंदो, मम्मणिआ नीलमक्खिआए अ ।	
मत्तालंबो तह मत्तवारणे, महयरो णिउज्जवई	॥ ५८५ ॥
मज्झंतिअं च मज्झंदिणम्मि, मग्गणिरो अ अणुगमिरे ।	
मलवट्ठी तरुणीए, महिसक्कं महिसिणिवहम्मि	॥ ५८६ ॥
भण्डम्मि महत्थारं, मज्झिमगंडं घ उअरम्मि ।	
महुरालिअं परिचिए, रयस्सलाए मयलबुत्ती	॥ ५८७ ॥
मंगलसज्झं तह बीअवावसेसम्मि खेत्तम्मि ।	
मणिरइआ कञ्चीए, कन्दप्पे मयणिवास-मेत्तलया	॥ ५८८ ॥
घूअम्मि महासउणो, महालक्खो अ सद्धपक्खम्मि ।	
मक्कडबंघं गीवाविहूसणे सङ्कलारूवे	॥ ५८९ ॥
मणिणायहरं जलही, माला जुण्हाइ, रोमसे माई ।	
माहं च कुन्दकुसुमे, मायंदो अम्बम्मि, माडिअं गेहे	॥ ५९० ॥
सिअवडपव्वइआए मायंदी, आमलीइ माईदा ।	
मउए माइलि-माउच्छा, माभाई अभयदाणे	॥ ५९१ ॥
मालूरो अ कविट्ठम्मि, माहिलो महिसिवालम्मि ।	
मंसुम्मि मासुरी, माणिअं अणुहूअम्मि, माहुरं साके	॥ ५९२ ॥

अम्बाए मादलिआ, सिसिरसमीरम्मि माहिवाओ अ ।	
माअलिआ माउच्छइ, मारिलग्गा य कुच्छिइआ	॥ ५९३ ॥
मालाकुंकुम-माहारयणा वरघुसिण-वत्थेसु ।	
मिरिआ कुडी, घणगणे मिहिआ, जेढुम्मि मित्तिवओ	॥ ५९४ ॥
समकाले मीअं, घरवलए मुब्भो, मिगीइ मुंडा य ।	
मुंडी णीरङ्गी, चुम्बणम्मि मुद्दी, मुणी अगत्थिदुमे	॥ ५९५ ॥
मुहलं मुहे, मुअंगी कीडी, हिक्काइ मुट्टिक्का ।	
मुसहं मणआकुलया मुहिअं एमेअकरणम्मि	॥ ५९६ ॥
मुक्कयं अण्णवहूवीवाहे, मुरिअं च तुडिअम्मि ।	
मुरई असईइ, मुलासिओ फुलिङ्गे, मुआइणी डुम्बी	॥ ५९७ ॥
मुग्घुरुडो मुक्कुरुडो रासीइ, मुहत्थडी अ मुहवडणे ।	
मुरुमुरिअं रणरणए भुमया मुहरोमराई अ	॥ ५९८ ॥
मूसा-मूसाआइं लहुअदुवारम्मि, मूसरी भग्गे ।	
पीणम्मि मूसलो, तह मूअल्लो मूअलो मूके	॥ ५९९ ॥
मेंटी मेण्ढी, मेली अ संहई, वणिसहायए मेढो ।	
हत्थिवए मेंटो, मेअर-मेअज्जा असहण-धण्णेसु	॥ ६०० ॥
मेडंभो मिगतन्तू, मेहच्छीरं च णीरम्मि ।	
मोचं च अद्धजङ्घीइ, मोग्गरो चेअ मउलम्मि	॥ ६०१ ॥
सवचम्मि मोर-मोरत्तया, कसिणकण्णिआइ मोक्कणिआ ।	
मसअ-उलूएसु मरो, मड्डा बलक्कार-आणासु	॥ ६०२ ॥
कण्ठे मुअम्मि अ मडो, लज्जा-दुक्खेसु मंतकखं ।	
सिद्धल-मन्थाणेसुं मंदीरं, मम्मणो मयण-रोसा	॥ ६०३ ॥
तुमुल-मलिणेसु मइलो, सारसि-दूर्इ-सहीसु अ मराली ।	
‘मक्कोड’झुणी उण्णापिपीलिआ-जन्तगुम्फरासीसु	॥ ६०४ ॥

मम्मका णायव्वा उक्कण्ठाए अ गव्वे अ ।

वुड्ढे णिवहे पिहुले मुहले जलहिम्मि अ महल्लो ॥ ६०५ ॥

सिरिवयखग-बन्दीसुं महुओ, कडअ-ओवणेसु मलओ अ ।

लहुअक्खित्ते कुण्डे मलिअं, मज्जिअं उदिक्खिए पीए ॥ ६०६ ॥

मल्लयं अपूवभेए सराव-कोसुम्भ-चसएसु ।

मंगुलं अणिट्ठ-पावेसु, मंथरं बहु-कुसुम्भ-कुडिलेसु ॥ ६०७ ॥

ऊढाकुविए कलुसे असुइम्मि अ होइ मट्ठहिअं ।

मडुवइअं हय-तिक्खे, मालो आराम-मञ्जु-मञ्जेसु ॥ ६०८ ॥

माणंसी माइअ-चन्दवहूसुं, माउआ सहि-उमासु ।

मुक्कलं उचिए सइरे अ, मुम्मुरो करिस-करिसअग्गीसु ॥ ६०९ ॥

साली-माउलधूआ-पिउच्छपुत्तेसु 'मेहुणय' सद्दो ।

मोओ अ अहिगयत्थे गिरिम्मि तह चिब्भडाईण ॥ ६१० ॥

सप्तमो वर्गः

रंगं तउए, रत्ती आणा, रप्फो अ वम्पीए ।

रंभो दोलाफलए, कङ्गूए रल्ल-राल-राअलया ॥ ६११ ॥

रद्धी वरे, रसाला य मज्जिआ, ण्हाविअम्मि रत्तीओ ।

भमरे रसाउ-रोलंबा य, रसदं च चुल्लिमूलम्मि ॥ ६१२ ॥

रत्तय-रगय-रंजण-रवया बन्धूअ-घट्ट-घड-मन्था ।

रंदुअ-रयवल्लि-रइगेल्ला रज्जु-सिसुत्तण-अहिलासेसु ॥ ६१३ ॥

रच्छमय-रत्तक्खर-रप्फडिआ साण-सीहु-गोहासु ।

रयणिद्धयं च कुमुए, राओ चडए, रणे राडी ॥ ६१४ ॥

राविअं अस्साइअए, रायगई तह जलोआए ।

रिंडी कन्थप्पाया, रिप्पं पट्ठे, पवेसए रिगो ॥ ६१५ ॥

रिक्खो रिच्छो वुड्ढे, रिक्कं थोवम्मि, वायसे रिट्ठो ।

रिद्धं पिक्के, रिद्धी संघाए, रिंणिअं भमणे ॥ ६१६ ॥

रिरिअं लीणे, सडिअम्मि रिक्किअं, रोविरम्मि रिमिणो अ ।
 रिंछोली पंतीए अ, रिच्छभल्लो अ रिच्छम्मि ॥ ६१७ ॥
 रिस्तूडिअं च साडिअं, अवगणणा रीढं, अक्खिए रूढो ।
 सहलम्मि रूढिअं, रूचणी घरट्ठी, रुअरुइआ उक्कण्ठा ॥ ६१८ ॥
 रूअं तूले, अक्कदुमे रूवी, रूववइआइ रूवमिणी ।
 रेणी पङ्के, छिण्णम्मि रेसिअं, रेवयं पणामम्मि ॥ ६१९ ॥
 माईसु रेवईओ, रेवलिआ वालुआवट्टे ।
 रेवज्जिअं उवालद्धे, रेहिअअं च छिण्णपुच्छम्मि ॥ ६२० ॥
 रेअविअं खणगरिए, तन्दुलपिट्ठम्मि रोट्ठं च ।
 रोढं घरमाणे, रोअ-रोधसा रौकणो अ रङ्गम्मि ॥ ६२१ ॥
 रोज्झो अ रोहिओ, रोमराइ-रोमूसला जहणे ।
 रोअणिआ डाइणिआ, रोमलयासयं उदरयम्मि ॥ ६२२ ॥
 हंसे वग्घे रत्तच्छो, रइजोअ-जहणेसु रइलक्खं ।
 दइअ-णिरंतर-सोहिअ-सणाह-पलिएसु राहो वि ॥ ६२३ ॥
 रायंबू वेडिस-सरहा, रिक्खणं अहिगमम्मि कहणे अ ।
 विउल-मुहलेसु रूढो, रौकिअं अक्खित्त-लीण-लज्जासु ॥ ६२४ ॥
 अच्छिणिकोच-करोडीसु रेसणी, कलि-खेसु सेलो अ ।
 रोडी इच्छ-सिविआसु, कूणिअच्छे मले रोद्धं ॥ ६२५ ॥
 रोहो पमाण-णमणेसु, रोक्कणी सिंगि-कूरकम्मेसु ।
 णवदंपईण अण्णुण्णणामगहणोसवम्मि लयं ॥ ६२६ ॥
 लक्खं काए, लग्गं चिन्धे, लंचो अ कुक्कुडए ।
 गण्डुअतिणम्मि लचयं, लट्ठय-लडहा कुसुम्भ-रम्मेसु ॥ ६२७ ॥
 लल्लक्कं भीमे, लसई कामे, परिहिए लइअं ।
 लसुअं तेले, लइणी लयाय, लसकं तरुच्छीरे ॥ ६२८ ॥

लंपिक्खो तह चोरे, लंबाली पुप्फभेअम्मि ।
 लउडम्मि लक्कुडं चिअ, उसहे लइअल्ल-लाइल्ला ॥ ६२९ ॥
 पउमकय जत्थ वहू लिहिज्जए सो लयापुरिसो ।
 लहुअवडो णगोहे, लडहक्खमिअं विहडिअम्मि ॥ ६३० ॥
 लामा य डाइणी, लावंजं उसीरम्मि, लाहणं भोज्जे ।
 लालस-लासयविहया मिउ-मोरेसुं, वहोलए लिक्खा ॥ ६३१ ॥
 बालम्मि लिंक-लीवा, लिक्खी खग्गाइदोसम्मि ।
 तणुईकयम्मि लिसयं, लिट्ठिअ-लोलेठिआ य चाडुम्मि ॥ ६३२ ॥
 लीलो जण्णे, लुंखो णिअमे, सुत्तम्मि लुंको अ ।
 लूणम्मि लुअं, भग्गे लुगं, तह णिण्णयम्मि लुंखाओ ॥ ६३३ ॥
 लुरणी वज्जविसेसम्मि, लुंकणी चेअ लयणम्मि ।
 लूआ मयतण्हाए, लेहुड-लेहुक्क-लेडुआ लोट्ठे ॥ ६३४ ॥
 लेढ्ढिअं अवि संभरणे, लोले लेहडय-लोहिल्ला ।
 लोट्ठिअओ उवविट्ठे, तह लोलुंचाविअं रइअतण्हे ॥ ६३५ ॥
 लल्लं सप्पिह-णूणेसु, केस-ओसारएसु लंबो वि ।
 अण्णासत्त-मणोहर-पिअंवएसुं तह य लट्ठो ॥ ६३६ ॥
 लयणं तणु-मिउ-वल्लीसु, लाइआ भूस-गहिअ-अजिणद्धा ।
 लालंपिअं पवाले खलीण-आकंदिएसुं च ॥ ६३७ ॥
 लिहिओ तणु-सइएसुं, लिंकिअं अक्खित्त-लीणेसु ।
 लुंबी थवय-लया, लेसो लिहिअ-आसत्थ-णिद्ध-णीसद्धा ॥ ६३८ ॥
 लेडुक्को लम्मड-लुट्ठएसु, लोढो अ भरिअ-सइएसु ।
 वंग-वय-वंढ-वड्डा वाइङ्गण-गिद्ध-बंध-गरुएसु ॥ ६३९ ॥
 वद्धी अवस्सकिच्चम्मि, वंक-वंसा कलङ्कम्मि ।
 वंसी अ सिरसि माला, वच्छं पासे, वऊ अ लायण्णे ॥ ६४० ॥

वम्हं रप्फे, वत्थी उडए, वल्लो सिसू, वहू चिविडा । वह-वट्टा, खन्धवण-मग्गा सीमाइ वत्ति-वइवेला	॥ ६४१ ॥
वज्जा अहिआरे, वल्लि-वल्लरी-विल्लरीउ केसेसु । वतु-विच्छड्डा णिवहे, वलही-ववणीउ कप्पासे	॥ ६४२ ॥
वड्हो खगभेए, वसल-विड्डु-विअलंबला य दीहम्मि । वप्पीओ वप्पीहम्मि, वम्हलं केसरे चेअ	॥ ६४३ ॥
णिद्धाकरीलयाए वयली वेली अ, वट्टिमं अहिए । वइओ पीए, वलिआ-विलमा जीवाइ, चुण्णिए वयरं	॥ ६४४ ॥
वयडो अ वाडिआए, वंफिअ-वलिआ य भुत्तम्मि । वाहाकुले वणायं च, वदलं वक्कडं च दुद्धिणए	॥ ६४५ ॥
रज्जे वंडुअं, ओलीइ वडाली अ, वरओ कलमभेए । गाईइ वल्लई, वद्धयं वरं, वड्डिआ य कूवतुला	॥ ६४६ ॥
वणवो दवाणले, वज्जरा णई, वण्णयं य सिरिखण्डे । सण्ढम्मि वड्ढिओ, तह वहड-वणारा य वच्छयरे	॥ ६४७ ॥
वत्ताइ वग्गयं, पउरे वग्गेज्जो, दुमालिआ वणई । गोवन्द्रम्मि वणद्धी, वब्भयं अम्भोअमज्झम्मि	॥ ६४८ ॥
लहुजलवहे वहोलो वाहलि-विरया य, वज्जिअं दिट्ठे । अत्थम्मि अ वव्वाडो, पमहेसुं तह य वंगच्छ	॥ ६४९ ॥
वप्पीहो थूवे, वहुरा य सिवा, वट्टिवं च परकज्जे । णउलम्मि अ वग्गोओ, कणिट्ठसासू बहुव्वा य	॥ ६५० ॥
वंजर-वहुण्णि-वच्छीवा णीवी-जेट्ठभज्ज-गोवेसु । वत्तारो वेडुल्लो अ गव्विए, ववहिओ मत्ते	॥ ६५१ ॥
वंगेवड्डु-वम्मीसर-वइरोडा कोल-काम-जारेसु । हढ-मालिअ-वायालीसुं ववसिअ-वड्डुहुल्लि-वहढोला	॥ ६५२ ॥

वलयणि-वलवाडि-वलगंगणिआ-वाडीओ अ वईए ।
 वलअंगि-वलंगणिआ-वेंगीओ वइमईए अ ॥ ६५३ ॥
 वड्डुओ चम्मयरे, वच्छिमओ गब्भसेज्जाए ।
 सूलप्पोइअमंसे वउलिअं, अहिणववरम्मि वरइतो ॥ ६५४ ॥
 वल्लादयं च अच्छअणम्मि, वत्थासयम्मि वत्थउडो ।
 वक्खारयं रइघरे, वड्ढाविअं अवि समाविअए ॥ ६५५ ॥
 वक्कल्लयं च पुरओ कयम्मि, वगंगंसिअं जुज्जे ।
 बहुमासो जत्थ पई ण जाइ बाहिं णवोढवहुघरओ ॥ ६५६ ॥
 मेहम्मि वड्डुवासो, मुअम्मि वरउप्फ-वामा य ।
 चण्डिलए वच्छीउत्त-वारिआ, तह फले वरेइत्थं ॥ ६५७ ॥
 वप्पीडिअं च खेतम्मि, वलविअ-वलमय-वारुआ सिग्घे ।
 वंसप्फालं पयडे, चुल्लीमूले वडिसरं च ॥ ६५८ ॥
 थामम्मि ववत्थंभो, कागे वसभुद्ध-विरसमुहा ।
 कणभेअम्मि वरइओ, वड्डुणसालो अ छिण्णपुच्छम्मि ॥ ६५९ ॥
 विसुवम्मि वओवत्थय वओवउप्फा, वदिकलिअं वलिए ।
 बहुहाडिणी बहुवरि ऊढा, बहुघा(धा)रिणी अ णववहुआ ॥ ६६० ॥
 वइरोअणो अ बुद्धम्मि, वड्डुणमिरं च पीणम्मि ।
 वइवलओ दुण्डुहए वक्कडबंधं च कण्णआहरणे ॥ ६६१ ॥
 चूडम्मि वलयबाहू कलकण्ठी वणसवाई अ ।
 वगगोरमयं लुक्खे, सरहे वणपक्कसावओ चेअ ॥ ६६२ ॥
 वाढी वणिअसहाए, वायं गन्धम्मि, उच्छुए वाऊ ।
 मुहपूरिअतिणवज्जे वाली, वामी अ इत्थीए ॥ ६६३ ॥

वारो चसए, वाहा य वालुआ, वाणओ वलयआरे ।
 गीवाइ वाहणा, वावडो कुडुम्बिमि, वामरी सीहे ॥ ६६४ ॥
 वारिज्जो वीवाहे, वासंदी वासुली अ कुन्दम्मि ।
 वावय-वावणि-वासाणीओ आउत्त-छिद्-रच्छसु ॥ ६६५ ॥
 वाउल्लो पलविरए, वायारो सिसिरवायम्मि ।
 वाणीरो जम्बू, वायाडो कीरे, किमिमि वाडिल्लो ॥ ६६६ ॥
 वालप्पं विप्पं तह णङ्गूले, वाविअं पसारिअए ।
 गण्डयमिगम्मि वाडिम-विडोमिआ, वायणं च लाहणए ॥ ६६७ ॥
 वाडंतरा, कुडीरे, वामणिआ दिग्घकट्टवाडीए ।
 वावडयं वोच्चत्थं विवरीअरयम्मि णिद्धिट्ठं ॥ ६६८ ॥
 तुरयम्मि वासवारो, सिरिआहरणम्मि वालवासो अ ।
 वावोणयं विकिण्णे, णट्टपडिग्गाहयम्मि वामणिओ ॥ ६६९ ॥
 साणम्मि वासवालो, सुरणाहे वाणवालो अ ।
 वारसिआ मल्ली, कणए वालंफोस-वालिआफोसा ॥ ६७० ॥
 वाहगणो मंती, ददुदुरडे वायडघडो, विसी सारी ।
 विल्हं च धवलवण्णे, विपित्त-विहसिच्चिआ विअसिअम्मि ॥ ६७१ ॥
 विच्छोहो विरहे, विससं वरिसम्मि, विसढो अ णीराए ।
 कमलासणो विसारी, विढणा पण्ही, चमूइ विसरो अ ॥ ६७२ ॥
 विहई वुत्ताकीइ, विरूवे विक्खास-विरुअ-वेलुंका ।
 विलय-विओल-विहण्णा सूरत्थ-आविग्ग-पिंजणेषुं च ॥ ६७३ ॥
 विगोवो आउलया, विक्खण-वितता य कज्जम्मि ।
 विसिणो अ रोमसे, फाडिए विरिक्कं च, पिञ्जिए विहयं ॥ ६७४ ॥

लज्जाइ विलिअ-विहूणा-वेदूणा तहेअ वेलूणा ।
 सब्भाणुम्मि विडप्पो, विडओ अ, विहुंडुओ चेअ ॥ ६७५ ॥
 धट्टे विसारओ तह, विरिज्जय-विलुंपिया अणुग-इट्ठा ।
 भल्लायए विसमयं विप्पवरं तह य वेअडुं ॥ ६७६ ॥
 सूईविद्धे विब्भेइअं, चउरगइहयम्मि विक्कमणो ।
 कीडे विलुंपओ, णिसि च विड्डिरिल्ला, विडंकिआ वेई ॥ ६७७ ॥
 पच्छतावम्मि विणिच्चरं च, कोसुम्भयम्मि विरहालं ।
 विच्चोअय-विब्भवणा उवहाणे, तह विआलुओ असहणे ॥ ६७८ ॥
 धाणा विलिंजराओ, विअंगिअं णिन्दिअत्थम्मि ।
 विक्केणुअं च विक्केज्जे, विकराले विडिच्चिरं चेअ ॥ ६७९ ॥
 कोमलअबलङ्गीए विलिच्चिली, विहरिअं च सुरयम्मि ।
 विप्फाडिअं च विहंदिअं च विप्पिंदिअं च णासिअए ॥ ६८० ॥
 पुव्वण्हभोअण-जलोल्लेसु विआरिअ-विरल्लिआ चेअ ।
 भच्छिअ-जलहिसु विमइअ-विसालया तह विहाडणं अणत्थे ॥ ६८१ ॥
 मलिणम्मि विसंवायं विअओलिअं अवि, विअंसओ वाहे ।
 णट्टे विऊरिअं, तह कोलाहलयम्मि विमलहरो ॥ ६८२ ॥
 काले कज्जअयाणे विलुत्तहिअओ, तरङ्गए वीली ।
 वीची लहुरच्छ, वीसुं जुअए, वीलणं च पिच्छिलए ॥ ६८३ ॥
 वुप्फं च सेहरे, गहगहिए वेप्पो, पसुम्मि वेढी अ ।
 वेलं च दंतमंसे, वेणो विसमे णईतूहे ॥ ६८४ ॥
 वेत्तं च अच्छवत्थे, विडम्बणाए अ वेलंबो ।
 वयणिज्जे वेणिअ-वेसणा य, मउअम्मि वेअल्लं ॥ ६८५ ॥

वेसाइ वेळिरी, वेइआ सलिलहारिणीए च ।	
वेण्टिअ-वेप्पुअ-वेरिज्जा वेढिअ-सेसव-असहाएसु	॥ ६८६ ॥
मणियार-घरोलीसुं वेडिय-वेसंभराओ य ।	
वेलुलियं वेरुलिए, वेअडियं तह य पच्चुत्ते	॥ ६८७ ॥
वेडइओ वाणियए, कलुससुराए य वेण्टसुरा ।	
भमरम्मि वेणुणासो, संकडए वेडिकिल्लं च	॥ ६८८ ॥
वेवाइयं उल्लसिए, वेल्लाइयं अवि य संकुइए ।	
वेसत्तणम्मि वेसक्खिज्जं, उसहम्मि वोवालो	॥ ६८९ ॥
वोकिल्लो घरसूरे, तह वोज्झय-वोज्झमल्लया भारे ।	
अणुचियवेसम्मि य वोमज्झो, वोरच्छ-वोद्रहा तरुणे	॥ ६९० ॥
वोहारं जलवहणं, णहसियचोदसिछणम्मि वोरल्ली ।	
वोसेअं उब्भुयाणे, भरिउल्लट्टम्मि वोसट्टं	॥ ६९१ ॥
वोकिल्लयं च रोमन्थे, तह वोभीसणो वरायम्मि ।	
दारेगदेस-खेत्तेसु वडो अ, वणो अहियार-सवचेसु	॥ ६९२ ॥
वंठो अकयविवाहय-णिण्णेहय-खंड-गंड भिच्चेसु ।	
तणु-बलिय-भूअगहिएसुं वप्पो, वण्णं अच्छ-रतेसु	॥ ६९३ ॥
झाड-झडीसु वडप्पं, वरडी तेलाडि-दंसभमरेसु ।	
वियसंत-कलयलेसुं वयलो, सेण-णउलेसु वल्लाओ	॥ ६९४ ॥
खेत्ते घरे य वलयं, सुंदर-बहुसिक्खिएसु वत्तद्धो ।	
वयणं मंदिर-सेज्जासु, वप्पिणो खेत्त-उसिएसु	॥ ६९५ ॥
वल्लरं अरण्ण-महिस-खेत्त-जुव-समीर-णिज्जल-वणेसु ।	
साल-विडंकेसु वरंडो, साहेज्ज-विकचेसु वग्घाओ	॥ ६९६ ॥

अंगमि वट्टमाणं गंधद्व्वाहिवासभेए य ।	
वत्थाहरणमि तहा अब्भुदयाऽऽवेयणमि वट्टवणं	॥ ६९७ ॥
वाउत्तो विड-जारेसु, विह्लं अच्छे विलसिए य ।	
ठाण-विचालेसुं विक्खंभो, दीह-जघणेसु विक्खिण्णं	॥ ६९८ ॥
विडिमो सिसुमिय-गंडेसु, दिट्ठ-वीसंतएसु विव्वाओ ।	
खलभिक्ख-वेज्ज-वाविय-दाणेसु विप्पयं चये	॥ ६९९ ॥
विड्डुरं आभोग-रउद्देसु, विलास-जघणेसु विच्छेओ ।	
विहि-गोसेसु विहाणो, संज्ञा-चोरेसु य वियालो	॥ ७०० ॥
विरहो रह-कोसुंभेसु, वित्तई गव्वि-विलसिएसुं च ।	
परिपाडियमि विचिए विरलमि य विच्छियं होइ	॥ ७०१ ॥
विमलियं अवि पण्णत्तं मच्छरभणिए, ससद्दे य ।	
विसमियं अमल-उत्थिएसु, विलइयं अहिज्ज-दीणेसु	॥ ७०२ ॥
हय-विरलेसु विरिंचिरं, अमलमि विरिंचिओ विरत्ते य ।	
फाडिय-धारासुं विंचिणियं, वीअं च विहुर-तक्काले	॥ ७०३ ॥
वुण्णो भीअ-उव्विगेसु, चोर-मुसलेसु वेलू अ ।	
वेल्लो केसेसुं तह पल्लव-वल्ली-विलासेसु	॥ ७०४ ॥
वेइद्धो उद्धीकय-विसंतुल-आविद्ध-सिद्धिलियंगेसु ।	
वेआलो अन्ध-तमेसुं, वेयारियं अवि पयारिय-कचेसु	॥ ७०५ ॥
वेहविओ अणायर-कोवणेसु, वेलाइअं च मिउ-दीणं ।	
वेल्लहलो मउअ-विलासीसुं, वोज्जरं अईअ-भीएसु	॥ ७०६ ॥

अष्टमो वर्गः

सीह-कुमुएसु सडि-संफा, सह-संधारिया जोग्गे ।	
सत्ती वंकतिवयवट्टुलदारू, सत्थ-सेहिया य गए	॥ ७०७ ॥

संगा संडी वग्गा, संपा कंची, सरा माला ।	
संखो बंदी, सरली चीरीइ, सरति सहसत्थे	॥ ७०८ ॥
सज्जोक्कं पच्चग्गे, सउणं रूढे, पसूणए सदयं ।	
सलली सेवा, सभरो गिद्धे, सद्धाइ सगयं च	॥ ७०९ ॥
सत्थर-संगेल्ली संगेल्ला णिरम्मि, संगहो मोब्भे ।	
सत्तल्ली सेहाली, पसवजरा संभवो, सुरा सविसं	॥ ७१० ॥
सण्णियं ओल्ले, दप्पोद्धुरे सराहो, दिए सवासो य ।	
संफाली पंतीइ, सयग्घि-सइत्ता घरट्ठि-मुइएसु	॥ ७११ ॥
संणेज्झो जक्खे, सव्वला कुसी, संवरम्मि संखालो ।	
संकर-साहीओ रच्छाए, णियडे सगेहं च	॥ ७१२ ॥
संखलि-संदेवा संखपत्त-सीमासु, संगयं मट्ठे ।	
सेणम्मि सवाओ, संघाडी जुयले खलम्मि संभुल्लो	॥ ७१३ ॥
असुर्यंधि संधियं, सउली चिल्ला, वइअरम्मि संघोडी ।	
संपण्ण-संपणा घयउरत्थगोहूमपिड्डम्मि	॥ ७१४ ॥
संजद्धं सप्फंदे सच्छह-सरिसाहुला सरिसे ।	
संभलि-सण्हाई-सहउत्थिय-सुहउत्थिआउ दूईए	॥ ७१५ ॥
सत्तत्थो अहिजाए, पडिवेसियए सइज्झो य ।	
संजत्थो कुविए, सद्दालं सिंदीर-सिंखला णिउरे	॥ ७१६ ॥
सयढा लंबकचा, संपत्थिय-सयरहया सिग्घे ।	
संपासंगं दीहे, सलहत्थो दव्वियाइहत्थम्मि	॥ ७१७ ॥
सप्पे सराहओ संवेल्लिय-संवट्ठिआ य संवरिए ।	
सरिवाओ सीहरओ आसारे, पेरिए सउलियं च	॥ ७१८ ॥

संघासय-समसीसी फद्धाई, समुगियं पडिक्खियए ।	
सत्थइयं साणइयं तेयविए, सुमरिअम्मि सरभेयं	॥ ७१९ ॥
संखद्रहो य गोलाद्रहम्मि, लद्धम्मि संपडियं ।	
सच्चिल्लय-संघयणा सच्च-सरीरेसु, सहरला महिसी	॥ ७२० ॥
संगोवियम्मि, संजमियं, णिव्विवरम्मि संकडिल्लं च ।	
साविहजंतुम्मि य सरलीआ, संसप्पियं च मंकियए	॥ ७२१ ॥
घूअम्मि सहगुहो, तह सत्तिअणा आहिजाईए ।	
संखलयं संबूए, संसाहणं अवि य अणुगमणे	॥ ७२२ ॥
संडोलिओ अणुगए, सच्चविअं तह अहिप्पेए ।	
संगोढणो अ वणिए समुच्छणी सोहणी य वद्धणिया	॥ ७२३ ॥
परितावियम्मि सण्णत्तियं च, संपत्तिया बाला ।	
संदट्टयं च संलग्गयम्मि, सच्चेवियं रइए	॥ ७२४ ॥
सइलंभं सइदिट्ठं सइसुह-सइदंसणाई मणदिट्ठे ।	
संखबइल्लो हालियछंदोत्थाइरबइल्लम्मि	॥ ७२५ ॥
ससराइयं च णिप्पिट्ठे, समइच्छियं अइक्कंते ।	
मोरे सइलासय-सिण्ण, खंदे सइसिल्लिबो य	॥ ७२६ ॥
कितवे सअक्खगत्तो, सेलूसो, जलघरे समुद्धरं ।	
सवडंमुहो अहिमुहे, धम्मच्चत्तोसहे सइरवसहो	॥ ७२७ ॥
सत्तावीसंजोअणं इन्दुं, सवयम्मि समरसद्धयं ।	
जाण विसीए सारिं, सालं साहाइ, केसरे साई	॥ ७२८ ॥
सामुद्धो बरुए, सावओ य सरहम्मि, सामियं दड्ढे ।	
सामंती समभूमीइ, सामरी सिंबलीए य	॥ ७२९ ॥

साराडी आडीए, साणूरं देवहरयम्मि ।
 साउल्लो अणुराए, सालंकी सालही य सारिआइ ॥ ७३० ॥
 साइयं अवि सक्कारे, सायंदूला य केअईए य ।
 सासवुलो कविकच्छू, सारमियं संभरावियए ॥ ७३१ ॥
 सालंगणी य अहिरोहणीए, साहेज्जओ अ अणुगहिए ।
 साइज्जियं अवलंबियं, अवगयमोहम्मि साहरओ ॥ ७३२ ॥
 सारिच्छिय-सेआलीओ दुव्वा, सारहम्मि साहिलयं ।
 सालाणओ थुए, साहंजय-साहंजणा य गोखुरए ॥ ७३३ ॥
 सिगो खिण्णे, सिंदू रज्जू, कुक्कुड-किसेसु सिहि-सिंगा ।
 मच्छम्मि सित्थि-सीहंडया, पलालम्मि सिप्प-सिबीरा ॥ ७३४ ॥
 सिंदी-सिंदोला खज्जूरी, सूईइ सिव्वि-सिव्विणिया ।
 सिंडं मोडियए, सिण्ढ-सिंबाडीउ णासियाणाए ॥ ७३५ ॥
 परिपाडियम्मि सिद्धं, रज्जे सिज्जूर सिंदूरा ।
 भूयगहियम्मि सिपुअं, उंछे सिलओ, सिसुम्मि य सिलिबो ॥ ७३६ ॥
 सिंगय-सिंघुअ-सिंघिणि-सिद्धत्था तरुण-राहु-गो-रुद्ध ।
 सिसिरं दहिम्मि, सिहिणा थणेसु, वरुणे सिअंग-सुरजेद्धा ॥ ७३७ ॥
 डमरम्मि सियाली, विड-जलणेसु सिरिंग-सिंदुवणा ।
 हंसम्मि सिरिवओ, सिरिमुहो मयमुहे, सिरिद्धी पविया ॥ ७३८ ॥
 सिहरिणि-सिहरिल्ला मज्जियाए, सिंगेरिवम्मं अवि रप्फे ।
 सिरिवच्छीवो सुद्धो गोवाले, सित्थए सीअं ॥ ७३९ ॥
 पवर-सिरक्क-झडीसुं सीसय-सीसक्क-सीइयाओ य ।
 सीउगगयं सुजाए, सीहलयं धूवजंतम्मि ॥ ७४० ॥

सीमंतयं च भणियं सीमंतालंकरणभेए ।	
सीलुट्टयं च तउसे, करवंदीए य सीहनही	॥ ७४१ ॥
सीरोवहासिया लज्जाए, उक्का सुली, सुई बुद्धी ।	
सुहरा चडयाभेए, सुढिओ संते, सुहे सुहेली अ	॥ ७४२ ॥
सुंघिय-सुलस-सुवण्णा य घाण-कोसुंभ-अज्जुणदुमेसुं ।	
संकेयम्मि सुवुण्णा, सुरंगि-सोहंजणा य सिग्गुम्मि	॥ ७४३ ॥
किंसारु सुंकयं सूयलं च, सुअणा य अणिउंते ।	
अंबाइ सुव्विया तह य, सुद्धपूअम्मि सुद्धवालो य	॥ ७४४ ॥
डुंभे सुदारुणो सूइओ य, सुविरे सुण्हसिय-सोमइया ।	
सुज्झरओ धोवयए, सुसंठिया सुल्लमंसम्मि	॥ ७४५ ॥
कण्हे सुवण्णबिंदू, रूववईए सुदुम्मणिया ।	
सुकुमालियं सुघडिए, तुलसीए सुलसमंजरिया	॥ ७४६ ॥
सूला वेसा, सुई य मंजरी, सूरणो कंदे ।	
सूरंगो य पईवम्मि, सूअरी जंतवीढम्मि	॥ ७४७ ॥
सूलच्छं पल्लए, सूलत्थारी य चंडीए ।	
सूरद्धओ दिणे, गणवइम्मि सेओ य, गामणी सेट्ठी	॥ ७४८ ॥
सेवाल-सोमहिड्डा पंके, कोकम्मि सेहरओ ।	
चप्पुडिणाए सेंवाडओ य, सेज्जारियं च दोलणए	॥ ७४९ ॥
सेआलुओ उवाइयवसहम्मि, धुरंधरम्मि सेरिभओ ।	
सोत्ती णईइ, सोअं णिद्दा, मंसम्मि सोल्ल-सोमाला	॥ ७५० ॥
सोसण-सोमाणा पवण-मसाणा, सोव्वओ पडियदंते ।	
कडि-उवकिदि-उदरेसुं सोसणि-सोवत्थ-सोमहिंदाइ	॥ ७५१ ॥

संखम्मि सोलहावत्तओ य, सोवण्णमक्खिया सरहा ।
 केस-विसम-थंबेसुं सढो, सिला-घुण्णिएसु सअयं च ॥ ७५२ ॥
 सरहो वेडिस-सीहेसु, सक्खि-गामीणएसु सणियो य ।
 ण्हाविय-रजक-पुरक्किय-दित्तेसुं सज्जिओ चेअ ॥ ७५३ ॥
 हंस-ओघसरेसु सरेवओ अ, संवाअआ णउल-सेणा ।
 सण्णिहिय-माविएसुं अणुणीए चेअ सण्णुमियं ॥ ७५४ ॥
 तोसिय-सारविअ-अंजलिकरणेसु समुच्छियं चेअ ।
 पडिवेसि-पओसेसुं वज्झे य समोसिओ होइ ॥ ७५५ ॥
 चित्तिय-सण्णिज्जे सण्णविअं, सम-णिब्भरेसु समसीसं ।
 अजस-रएसु समुप्पिंजलं, अमय-इंदुसु समुद्दणवणीयं ॥ ७५६ ॥
 मरहट्ठदेसपट्टणभेए दूरे य सायं च ।
 साहो य वालुआसुं उलूअए दहिसरे चेअ ॥ ७५७ ॥
 वत्थ-ब्भू-भुअ-साहा-पिकि-सरिस-सहीसु साहुली चय ।
 संबूअयम्मि सालुअं अह सुक्कजवाइअसिरम्मि ॥ ७५८ ॥
 सामगियं च चलिए अवलंबिय-पालिएसुं च ।
 सित्था लाला-जीआसु, हिम-ओसाएसु सिण्हा वि ॥ ७५९ ॥
 सिंदुरयं णायव्वं रज्जूए तह य रज्जम्मि ।
 बालम्मि दहिसरम्मि य मोरे य सिंहडइल्लो वि ॥ ७६० ॥
 हिमकालदुद्दिणे तह झाडविसेसम्मि सीअल्ली ।
 सीअणयं पारि-मसाणा, सिंह-णोमालिआसु सीहलिया ॥ ७६१ ॥
 सुगं च अप्पकुसले णिव्विग्घ-विसज्जिएसुं च ।
 रुप-रजगेसु सुज्झयं, अह वेसहर-चडएसु सुहराओ ॥ ७६२ ॥

सूरली मज्झणहे तिणभेए मसयरूवकीडे अ ।	
मिगसिसु-सरेसु सेल्लो, दीहर-भद्दाकिईसु सेरी अ	॥ ७६३ ॥
गामपहाणे सण्णिज्झकारए तह य सेआलो ।	
भूए भाविणि सोही, सोवणं आलयण-सिविण-मल्लेसु	॥ ७६४ ॥
हड्डुं अट्ठिम्मि, हरी कीरे, दूरे हणं, हडं हरिए ।	
हत्थं हल्लप्फलियं हुलियं सिग्घम्मि, हणु, ससेसम्मि	॥ ७६५ ॥
हत्थारं साहेज्जे, कीलत्थं करगयम्मि हत्थल्लं ।	
हक्कोद्धं अहिलसिए, उप्पाडिअम्मि हक्खुत्तं	॥ ७६६ ॥
संगप्फंसयसवहम्मि हंजओ, रासयम्मि हल्लीसो ।	
हत्थल्ली हत्थविसी, बहुजंपिए हलप्पो अ	॥ ७६७ ॥
गेहम्मि हम्मियं, तह चलिय-सयण्हेसु हल्लिअ-हल्लूरा ।	
हासे हद्धय-हसिरिय-हासीया, मक्खिए हवियं	॥ ७६८ ॥
गहभेए हत्थिवओ, लउडे हरिमिग्ग-हिरिवंगा ।	
बंभणि-इंदगजेसुं हलाहला-हत्थिमल्ला य	॥ ७६९ ॥
हत्थल्लियं च हत्थोसारिए, कलयलम्मि हलबोलो ।	
हरिआली दुव्वाए, हत्थिहरिल्लो य वेसम्मि	॥ ७७० ॥
हट्ठमहट्ठो कल्ले, हत्थच्छुहणी णववहूए ।	
हरिचंदणं च घुसिणे, हत्थियचक्खुं च वंकदिट्ठम्मि	॥ ७७१ ॥
सालाहणम्मि हालो, हारा लिक्खाइ, हालुओ खीवे ।	
हिल-हिल्लाओ तह वालुआसु, हिक्का य रजगीए	॥ ७७२ ॥
हिट्ठो वामणए, हिज्जो कल्ले, हित्थ-हीरणा लज्जा ।	
विट्ठुरे हिट्ठो हिट्ठाहिडो य, लहरीइ हिल्लूरी	॥ ७७३ ॥

एकपयगमणकीलाइ हिंचियं हिंबिअं चेय ।	
हिरडी सउली, हिक्किय-हीसमणा हेसियरवम्मि	॥ ७७४ ॥
हिक्कास-हिरिंबा पंक-पल्लेसुं, हिसोहिसा फद्धा ।	
हिंडोलयं च हिल्लोडणं च खेतमिगवारणारावे	॥ ७७५ ॥
हिरिमंथा चणएसुं हीरो सूर्इणिहे, हुडो मेसे ।	
हुतो अभिमुहे, हुड्डा पणम्मि, हुडुअ-हुडुमा पवाह-धया	॥ ७७६ ॥
हुरुडी विआउआ, हुंकय-हुंकुरुवा य अंजलीए अ ।	
पसवपराइ हुलुव्वी, हूमो लोहारए, जवे हेला	॥ ७७७ ॥
हेलुक्का हिक्का, हेलुअं छिए, गणवइम्मि हेरिंबो ।	
सप्पसिरकरणिसेहे हेआलं होरणं वत्थे	॥ ७७८ ॥
हत्थे कीलागहिअम्मि हत्थलो हत्थलोले अ ।	
हत्थाभरणे हत्थप्पाहुडए चेअ हत्थोडी	॥ ७७९ ॥
तुमुलम्मि कोउए हलहलं, हडहडो अणुराय-तावेसु ।	
हरपच्चुअं सुमरिए णामोद्देसेण दिण्णे अ	॥ ७८० ॥
जंघाल-जीह-मंथर-विरएसुं हाविरो होइ ।	
हालाहल सद्धो तह मालारे बंभणीए अ	॥ ७८१ ॥
रयणावलि-खेत्ताऽवणरवेसु हिंडोलणं हिंडोलणं ।	
हेरिंबो णायव्वो महिसम्मि अ डिंडिमे चेअ	॥ ७८२ ॥
इय रयणावलिणामो देसीसद्दाण संगहो एसो ।	
वायरणसेसलेसो रइओ सिरिहेमचंदमुणिवइणा	॥ ७८३ ॥

शास्त्रसन्देशमालाचतुर्विंशतिभागमध्ये ग्रथितानां ग्रन्थानामकारादिक्रमः

(अङ्कैर्भागा विज्ञेयाः)

अ	अष्टकानि (३)
अद्वारसहसशीलंगाङ्गहा (५)	अष्टविधकर्मस्वस्वम् (२३)
अध्यात्मकल्पद्रुमः (९)	आ
अध्यात्मबिन्दुः (१८)	आउरपच्चक्खाणं-१ (१५)
अध्यात्ममतपरीक्षा (२१)	आउरपच्चक्खाणं-२ (१५)
अध्यात्मसारः (४)	आख्यानकमणिकोशः (८)
अध्यात्मोपनिषत् (४)	आगम अष्टोत्तरी (२१)
अनुमानमातृका (१६)	आचारोपदेशः (११)
अनेकान्तव्यवस्थाप्रकरणस्य	आत्मतत्त्वचिन्ताभावनाचूलिका (९)
मङ्गलप्रशस्ती (५)	आत्मनिन्दाष्टकम् (१४)
अनेकार्थ नाममाला (२२)	आत्मप्रबोधः (१७)
अनेकार्थ-निघण्टुः (२२)	आत्मबोधकुलकम् (७)
अनेकार्थसंग्रहकोषः (२४)	आत्महितकुलकम् (७)
अन्तिमाऽऽराधना (१४)	आत्मानुशासनकुलकम् (७)
अन्नायउच्छकुलयं (७)	आत्मानुशासनम् (१४)
अन्ययोगव्यवच्छेदद्वात्रिंशिका (१६)	आत्मानुशास्तिसंज्ञिका
अन्योक्तिशतकम् (६)	पञ्चविंशतिका (१४)
अप्पविसोहिकुलयं (७)	आत्मावबोधकुलकम् (७)
अभव्यकुलकम् (७)	आध्यात्मिकमतपरीक्षा (५)
अभिधानचिन्तामणिनाममाला (२४)	आसमीमांसा (२२)
अभिधानचिन्तामणिशेषनाममाला (२४)	आभाणशतकम् (६)
अभिधानचिन्तामणिशिलोञ्जः (२२)	आरात्रिक-वृत्तानि (२२)

आराधकविराधकचतुर्भङ्गी (४)	उपदेशचिन्तामणि: (१०)
आराधना (१४)	उपदेशतरङ्गिणी (२१)
आराधनाप्रकरणम् (२१)	उपदेशपदग्रन्थ: (१)
आराहणा (१४)	उपदेशप्रदीप: (१२)
आराहणाकुलयं (७)	उपदेशरत्नकोश: (८)
आराहणापडागा-१ (१४)	उपदेशरत्नाकर: (८)
आराहणापडागा-२ (१४)	उपदेश(धर्म)रसायनरास: (८)
आराहणापणगं (१४)	उपदेशरहस्यम् (४)
आराहणापयरणं (१४)	उपदेशशतकम् (६)
आर्षभीयचरितमहाकाव्यम् (५)	उपदेशसप्तति: (११)
आलोचनाग्रहणविधिप्रकरणम् (२२)	उपदेशसप्ततिका (८)
आलोचनाविधान (२२)	उपदेशसार: (११)
आलोयणाकुलयं (७)	उपदेशामृताकुलकम् (७)
इ	उपधानवाहिप्रशंसा प्रकरणम् (२२)
इन्द्रियपराजयशतकम् (६)	उपधानविधि:-१ (१०)
इरियावहिकुलकम् (२१)	उपधानविधि:-२ (१०)
ईर्यापथिकीमिथ्यादुष्कृतकुलकम् (७)	उवएसचउक्ककुलयं-१ (७)
ईर्यापथिकीषट्त्रिंशिका (१६)	उवएसचउक्ककुलयं-२ (७)
उ	उवएसमाला (८)
उत्पादादिसिद्धि: (१६)	उवहाणपड्दुपंचासग (२२)
उत्सूत्रपदोद्घाटनकुलकम् (७)	ऋ
उपदेशकल्पवलि: (११)	ऋषभशतकम् (६)
उपदेशकुलकम्-१ (७)	ऋषिमण्डलस्तव: (१२)
उपदेशकुलकम्-२ (७)	ए
उपदेशकुलकम्-३ (२१)	एकविंशतिर्द्वात्रिंशिका: (१६)

एकविंशतिस्थानप्रकरणम् (२३)	कालस्वरूपकुलकम् (७)
एकाक्षरनाममाला (२२)	कुमारविहारशतकम् (६)
एकाक्षरनाममालिका (२२)	कुशलोपदेशकोश (२१)
ऐन्द्रस्तुतयः (५)	कूपदृष्टान्तविशदीकरणम् (५)
औ	कृष्णराजीविमानविचारः (१३)
औष्ट्रिकमतोत्तूरोदघाटनकुलकम् (७)	केवलिभुक्तिप्रकरणम् (१६)
अं	क्ष
अंगुलसत्तरी (१३)	क्षपकस्याऽऽलोयनाऽन्ते भावना (२२)
क	क्षमाकुलकम् (७)
कथाकोषः (१२)	क्षान्तिकुलकम् (७)
कथानककोशः (१२)	क्षुल्लकभवावलिः (१३)
कर्पूरप्रकरः (१२)	ख
कर्मप्रकृतिः (१३)	ख्रामणाकुलयं (१) (७)
कर्मविपाककुलकम् (७)	ख्रामणाकुलयं (२) (७)
कर्मविपाकाख्यः प्रथमः	ग
प्राचीनकर्मग्रन्थः (१३)	गणधरसार्धशतकम् (६)
कर्मसंवेधप्रकरण (२३)	गणिगणिन्योर्लक्षणावली (२२)
कर्मस्तवभाष्यम् (२३)	गाङ्गेयभङ्गप्रकरणम्-१ (१५)
कर्मस्तवाख्यः द्वितीयः	गाङ्गेयभङ्गप्रकरणम्-२ (१५)
प्राचीनकर्मग्रन्थः (१३)	गुणस्थानक्रमारोहः (१३)
कम्मबत्तीसी (१३)	गुणानुरागकुलकम् (७)
कविकल्पदुमः (१८)	गुरुगुणषट्त्रिंशत्षट्त्रिंशिकाकुलकम् (७)
कस्तूरीप्रकरः (१२)	गुरुतत्त्वप्रदीपः (१६)
कायस्थितिस्तोत्रम् (१३)	गुरुतत्त्वविनिश्चयः (५)
कालसप्ततिका (१३)	गुरुदर्शनहर्षकुलकम् (७)

गुरुमहात्म्यं कुलकम् (२१)

गुरुवन्दनभाष्यम् (२२)

गुरुविरहविलापः (१४)

गुरुस्थापनाशतक (२१)

गोडीपार्श्वस्तवनम् (५)

गौतमकुलकम् (७)

घ

घनगणितसंग्रहगाथाः (१८)

च

चंदावेज्जयं पङ्कणयं (१५)

चउसरणपङ्कणयं (१५)

चतुर्गतिजीवक्षपणकानि (१४)

चतुर्दशजीवस्थानेषु

जघन्योत्कृष्टपदे (१३)

चरणकरणमूलोत्तरगुण (१८)

चर्चरी (२१)

चारित्रमनोरथमाला (८)

चित्तशुद्धिफलम् (१८)

चेइयवंदणमहाभासं (१०)

चैत्यवन्दनकुलकम् (२१)

चैत्यवन्दनभाष्यम् (२२)

ज

जंबूस्वामि कुलकम् (२१)

जघन्योत्कृष्टपद एककालं

गुणस्थानकेषु (१३)

जयन्ती प्रकरणम् (२२)

जल्पकल्पलता (१६)

जिनप्रतिमास्तोत्रम् (१)

जिनबिम्बप्रतिष्ठाविधिः (१०)

जिनशतकम्-१ (६)

जिनशतकम्-२ (६)

जीवजोणिभावणाकुलयं (७)

जीवदयाप्रकरणं (८)

जीवव्यवस्थापनाषट्त्रिंशतिका (२२)

जीवसमासः (१३)

जीवाऽजीव कर्माष्टकप्रकरणम् (२२)

जीवादिगणितसंग्रहगाथाः (१८)

जीवानुशासनम् (१४)

जीवानुशास्तिकुलकम् (७)

जीवाभिगमसंग्रहणी (१५)

जीवायुप्पमाणकुलयं (२१)

जैनतत्त्वसारः (१६)

जैनविहारशतकम् (२१)

जैनस्याद्वादमुक्तावली (१६)

जोइसकरंडगं पङ्कणयं (१५)

जोगविहाणपयरणं (२२)

ज्ञ

ज्ञाताधर्मकथोपनयगाथाः (१५)

ज्ञानप्रकाशकुलकम् (७)

ज्ञानसारः (४)

ज्ञानार्णवः (५)

त

तत्त्वतरङ्गिणी (१६)

तत्त्वबोधतरङ्गिणी (१२)

तत्त्वामृतम् (९)

तपःकुलकम् (७)

तपकुलकम् (२१)

तिथ्योगालिपद्भयं (१५)

त्रिशतत्रिषष्टिपाखण्डस्वस्तोत्रम् (१५)

त्रिषष्टिध्यानकथानकुलकम् (२१)

त्रिषष्टीयदेशनासंग्रहः (११)

त्रैलोक्यदीपिका (बृहत्संघयणी) (२३)

द

दंसणसुद्धिपयरणं (१०)

दर्शननियमाकुलकम् (७)

दशश्रावककुलकम् (७)

दानकुलकम् (७)

दानविधिः (१०)

दानषट्त्रिंशिका (९)

दानादिप्रकरणम् (१२)

दानोपदेशमाला (८)

दिक्चतुष्कजीवाल्पबहुत्वं (२२)

दीवसागरपन्नक्ति (१५)

दृष्टान्तशतकम् (२१)

दृष्टान्तशतकम्-१ (६)

दृष्टान्तशतकम्-२ (६)

देवेन्द्रनरकेन्द्रप्रकरणम् (१३)

देशनाशतकम् (६)

देशीनाममाला (२४)

देहकुलकम् (७)

देहस्थितिस्तवः (१३)

द्वयसप्ततिका (२२)

द्वात्रिंशद्द्वात्रिंशिकाः (४)

द्वादश-कुलकम् (७)

द्वादशभावना (२१)

द्वादशभावना (२१)

द्वादश भावनाः (२१)

द्वादशव्रतस्वस्वम् (१०)

द्वादशाङ्गीपदप्रमाणकुलकम् (७)

द्वाविंशतिपरिषहाः (२१)

ध

धनञ्जय नाममाला (२१)

धनुःपृष्ठबाहासंग्रहगाथाः (१८)

धम्मपरिहगुणोवएसकुलयं (७)

धम्मोवएसकुलयं (७)

धर्मपरीक्षा (५)

धर्मबिन्दुः (३)

धर्मरत्नप्रकरणम् (१०)

धर्मरत्नकरण्डकः (११)

धर्मविधिः (८)

धर्मशिक्षा (९)	नवतत्त्वप्रकरणम् (२२)
धर्मसंग्रहणिः (१)	नवतत्त्वप्रकरणम् (२२)
धर्मसंग्रहः (११)	नवतत्त्वभाष्यम् (१३)
धर्माचार्यबहुमानकुलकम् (७)	नवतत्त्वम् (१३)
धर्माश्रमशिक्षा (२१)	नवतत्त्वसंवेदनम् (१३)
धर्मोद्यमकुलकम् (७)	नवपदप्रकरणम् (१०)
धर्मोपदेशः (९)	नवपदमाहात्म्य गंभीत प्रकरणम् (२१)
धर्मोपदेशमाला (८)	नवसूर्यपबंधणाऽनुशास्ती (२२)
धर्मोपदेशश्लोकाः (२१)	नव्यमहत्तराऽनुशास्तिः (२२)
धर्माधर्मविचारकुलकम् (२१)	नानाचित्तप्रकरणम् (३)
धर्मोपदेशकुलकम् (७)	नाना वृत्तक प्रकरण (२१)
धूर्ताख्यानम् (३)	नारीशीलरक्षाकुलकम् (७)
धूमावली (३)	निगोदषट्त्रिंशिका (१५)
ध्यानदीपिका (१८)	निघण्टुशेषः (२४)
ध्यानशतकम् (६)	नीतिधनदशतकम् (२१)
न	नूतनगणिगच्छानुशास्तिः (२२)
नंदणरायरिसिस्स	नूतनाचार्याय हितशिक्षा (९)
अन्तिमाऽऽराधना (१४)	न्यायखण्डखाद्याऽपरनामा
नन्दीश्वरस्तवः (१३)	महावीरस्तवः (५)
नमस्कार माहात्म्यम् (२१)	न्यायावतारः (१६)
नमस्कारस्तवः (१८)	न्यायावतारसूत्रवार्तिकम् (१६)
नयकर्णिका (१६)	प
नयोपदेशः (५)	पंचवत्थुगं (२)
नरभवदिद्वंद्वोवणयमाला (१२)	पञ्चकपरिहाणिः (२२)
नवकारफलकुलकम् (७)	पञ्चनिर्ग्रन्थी (१५)

पञ्चलिङ्गीप्रकरणम् (१५)	पुण्यकुलकम् (७)
पञ्चवर्गपरिहारनाममाला (२२)	पुद्गलपरावर्तस्तवनम् (१३)
पञ्चसङ्ग्रहः (१३)	पुद्गलषट्त्रिंशिका (१५)
पञ्चसंयतप्रकरणम् (१५)	पुष्पमाला (८)
पञ्चाशकानि (१)	पूजाविधिः (११)
पञ्जंताराहणा (१४)	पोषधविधि संग्रहणीगाथाः (२२)
पद्मवलीविमुद्धी (१६)	पोसहविही (१०)
पडिलेहणाविचारकुलकम् (७)	पौषधषट्त्रिंशिका (१६)
पदार्थस्थापनासंग्रह (१७)	प्रकृतिविच्छेदप्रकरणम् (२३)
पद्मानन्दशतकम् (६)	प्रकृतिस्वस्त्वसंस्मरणं प्रकरणम् (२३)
परमज्योतिःपञ्चविंशतिका (५)	प्रज्ञापनोपाङ्गुतृतीयपदसंग्रहणी (१५)
परमाणुखण्डषट्त्रिंशिका (१५)	प्रतरप्रमाणसंग्रहगाथाः (१८)
परमात्मपञ्चविंशतिका (५)	प्रतिक्रमणसमाचारी (२२)
परमानन्दपञ्चविंशतिः (९)	प्रतिमार्थ काष्ठपाषाणपरीक्षा (२२)
पर्यन्ताराधनाकुलकम् (७)	प्रतिमाशतकम् (४)
पर्युषणादशशतकम् (१६)	प्रतिष्ठाविधिः (२२)
पव्वज्जाविहाणकुलयं (७)	प्रतिष्ठाविधिः (२२)
पाङ्गअलच्छीनाममाला (२२)	प्रतिष्ठासंग्रहकाव्यम् (२२)
पाक्षिक गाथा विचार (२२)	प्रतिसमयजागृतिकुलकम् (७)
पाक्षिकपर्वसारविचारः (२२)	प्रत्याख्यानकुलकम् (२१)
पाक्षिकसप्ततिका (२२)	प्रत्याख्यान कुलकम् (२१)
पिंडालोयणाविहाणाओ पयरणं (२२)	प्रत्याख्यानभाष्यम् (२१)
पिण्डविशुद्धिः (१०)	प्रत्याख्यानस्वस्त्वम् (१०)
पुण्डरीकतीर्थपतीस्तोत्रम् (५)	प्रबोधचिन्तामणिः (९)

प्रभाते जीवानुशासनम् (१४)	बिम्बपरीक्षा (२२)
प्रमाणनयतत्त्वालोकलङ्कारः (१६)	बिम्बपूजापरीक्षा (२२)
प्रमाणप्रकाशः (१६)	बृहत्क्षेत्रसमास (२३)
प्रमाणमीमांसा (१६)	बृहत्संग्रहणी (२३)
प्रमादपरिहारकुलकम् (७)	बृहद्वन्दनकभाष्यम् (१०)
प्रमालक्षणम् (२१)	भ
प्रवचनपरीक्षा (१६)	भवभावना (८)
प्रवचनसारोद्धारः (१७)	भावकुलकम् (७)
प्रव्रज्याविधानकुलकम् (७)	भावनाकुलकम् (२१)
प्रशमरतिः (९)	भावनाशतकम् (६)
प्रश्नद्वात्रिंशिका (१६)	भावप्रकरणम् (१३)
प्रश्नशतकम् (६)	भाषारहस्यम् (५)
प्रश्नोत्तररत्नमाला (१२)	भोजनपूर्वचिन्तागाथाः (८)
प्राकृतसंवेगामृतपद्धतिः (१४)	म
प्रातःकालिकजिनस्तुतिः (९)	मंगलकुलयं (७)
ब	मण्डलप्रकरणम् (१८)
बन्धस्वामित्वप्रकरणम् (२३)	मदादिविपाककुलकम् (७)
बन्धस्वामित्वाख्यः तृतीयः	मनुष्यभवदुर्लभता (९)
प्राचीनकर्मग्रन्थः (१३)	मनोनिग्रहभावनाकुलकम् (७)
बन्धषट्त्रिंशिका (१५)	महावीरविज्ञप्ति द्वात्रिंशिका (२१)
बन्धहेतुप्रकरणम् (१३)	महासतीकुलकम् (७)
बन्धहेतूदयभङ्गप्रकरणसमाप्तिगते	मार्गपरिशुद्धिः (५)
द्वे प्रकरणे (५)	मार्गणासु बन्धहेतूदयत्रिभङ्गी (१३)
बन्धोदयसत्ता (१३)	मालोपबृहणा (२२)
बालावबोध प्रकरण (२१)	मिच्छादुक्कडवोसिरणविहिकुलयं (७)

मिथ्यात्वकुलकम् (७)	योगानुष्ठानकुलकम् (७)
मिथ्यात्वमथनकुलकम् (७)	योगोद्वाहिलक्षणावली (२२)
मिथ्यात्वविचारकुलकम् (७)	योनिस्तवः (१३)
मिथ्यात्वस्थानविवरणकुलकम् (७)	र
मुखवस्त्रिकास्थापनकुलकम् (७)	रत्नत्रयकुलकम् (७)
मूर्खशतकम् (२१)	रत्नसञ्चयः (१७)
मूलशुद्धिः (१०)	रोहिणीज्ञातोपनयः (२२)
मृत्युमहोत्सवः (१४)	ल
मोक्षोपदेशपञ्चाशकम् (९)	लघुक्षेत्रसमास (२३)
य	लघुप्रवचनसारोद्धारः (१७)
यतिदिनकृत्यम् (११)	लध्वल्पबहुत्वप्रकरणम् (१३)
यतिदिनचर्या (१०)	लिङ्गानुशासनम् (२४)
यतिलक्षणसमुच्चयः (४)	लोकतत्त्वनिर्णयः (३)
यतिशिक्षापञ्चाशिका (८)	लोकनालिकाद्वात्रिंशिका (१३)
यात्रास्तवः (११)	व
युक्त्यनुशासनम् (१६)	वाक्यप्रकाशः (१८)
युक्तिप्रकाशः (१६)	वाणारस्यां कृतं
युक्तिप्रबोधः (१६)	श्रीपार्श्वनाथजिनस्तोत्रम् (५)
युगपदबन्धहेतुप्रकरणम् (१३)	विंशतिर्विशिकाः (३)
योगदृष्टिसमुच्चयः (३)	विचारपञ्चाशिका (१३)
योगप्रदीपः (१२)	विचारसप्ततिका (१७)
योगबिन्दुः (३)	विचारसारः (१७)
योगशतकम् (३)	विजयप्रभसूरिक्षामणकविज्ञप्तिः (५)
योगशास्त्रम् (१८)	विजयप्रभसूरिस्वाध्यायः (५)
योगसार (२१)	विजयोद्भासमहाकाव्यम् (५)

विद्वच्चिन्तामणिः (२२)	शतपञ्चाशितिका संग्रहणी (२३)
विद्वत्प्रबोधशास्त्रम् (२२)	शमीनपार्श्वस्तोत्रम् (५)
विद्वद्गोष्ठी (१२)	शब्दरत्नाकरः (२२)
विभक्तिविचारः (१५)	शारदीया नाममाला (२२)
विरतिफलकुलकम् (७)	शास्त्रवार्तासमुच्चयः (३)
विविधतपोदिनाङ्ककुलकम् (७)	शीलकुलकम् (७)
विवेककुलकम् (७)	शीलोपदेशमाला (८)
विवेकमञ्जरी (८)	शृङ्गारमण्डनम् (२१)
विशेष-णवतिः (१५)	शृङ्गारवैराग्यतरङ्गिणी (२१)
विषयविरक्तिकुलकम् (७)	शोकनिवारणकुलकम् (७)
विसयनिंदाकुलयं (२१)	श्र
वीरस्तवः (१५)	श्राद्धदिनकृत्यम् (१०)
वैराग्यकल्पलता (१९+२०)	श्राद्धविधिः (१०)
वैराग्यधनदशतकम् (२१)	श्रावकधर्मकृत्यम् (११)
वैराग्यरङ्गकुलकम् (२१)	श्रावकधर्मविधिः (३)
वैराग्यरसायनम् (८)	श्रावकप्रज्ञप्तिः (१०)
वैराग्यशतकम् (६)	श्रावकविधिः (२२)
व्यवहारकुलकम् (७)	श्रावकव्रतकुलकम् (२१)
व्याख्यानविधिशतकम् (६)	श्रावकव्रतभङ्गप्रकरणम् (१८)
श	श्रीकातन्त्रविभ्रमसूत्रम् (१८)
शङ्खेश्वरपार्श्वजिनस्तोत्रम्-१ (५)	श्रीमद्गीता-तत्त्वगीता (१८)
शङ्खेश्वरपार्श्वनाथस्तोत्रम्-२ (५)	श्रुतस्तव (२१)
शङ्खेश्वरपार्श्वनाथस्तोत्रम्-३ (५)	श्रुतास्वादः (८)
शतकप्रकरणभाष्यम् (२३)	शृङ्गारधनदशतकम् (२१)
शतकसंज्ञकः पञ्चमः कर्मग्रन्थः (२३)	शृङ्गारशतकाव्यम् (२१)

शृङ्गारवैराग्यतरङ्गिणी (१२)	संवेगरंगमाला (१४)
ष	संवेगामृतम् (१८)
षट्स्थानकम् (१३)	सङ्ख्यपट्टकः (२१)
षडशीतिनामा चतुर्थः	सङ्घस्वस्त्रकुलकम् (७)
प्राचीनकर्मग्रन्थः (१३)	सज्जनचित्तवल्लभः (९)
षडशीतिभाष्यम् (२३)	सन्देहदोलावली (१६)
षड्दर्शनपरिक्रमः (१६)	सभापञ्चकप्रकरणम् (१८)
षड्दर्शनसमुच्चयः-१ (२)	सप्ततिकाभाष्यम् (१३)
षड्दर्शनसमुच्चयः-२ (१६)	सप्ततिकाभिधः षष्ठः कर्मग्रन्थः (२३)
षड्द्रव्यसङ्ग्रहः (१३)	सप्ततिकासारम् (२३)
षड्विधाऽन्तिमाऽऽराधना (१४)	सप्ततिशतकस्थानप्रकरणम् (२३)
षष्टिशतकम् (६)	सप्तपदी शास्त्रम् (२२)
षोडशकप्रकरणम् (३)	समताशतक (६)
षोडशश्लोकी (२१)	समवसरणप्रकरणम् (१३)
स	समवसरणरचनाकल्पः (२३)
संग्रहशतकम् (६)	समवसरणस्तोत्रम् (१३)
संज्ञाकुलकम् (७)	समाधिशतक (६)
संज्ञाधिकारः (१८)	समाधिशतकम् (६)
संबोधप्रकरणम् (२)	समाधिसाम्यद्वित्रिंशिका (४)
संबोधसत्तरि (२१)	सम्पतिसूत्रम् (१६)
संयम मंजरी (२२)	सम्पत्तकुलयं-१ (७)
संविज्ञसाधुयोग्यनियमकुलकम् (७)	सम्पत्तुष्पायविही कुलकम् (७)
संवेगकुलयं (७)	सम्यक्त्वकुलकम्-२ (७)
संवेगदुमकन्दली (९)	सम्यक्त्वकुलकम्-३ (७)
संवेगमंजरीकुलयं (७)	सम्यक्त्वपरीक्षा (१६)

सम्यक्त्वसप्ततिः (१०)	सूक्तरत्नावली-१ (१२)
सम्यक्त्व स्तव (२२)	सूक्तरत्नावली-२ (१२)
सम्यक्त्वस्वस्त्वकुलकम् (७)	सूक्तिमुक्तावली (१२)
सर्वजीवशरीरावगाहनास्तवः (२२)	सूक्ष्मार्थसंग्रहप्रकरणम् (२३)
सर्वज्ञशतकम् (६)	सूक्ष्मार्थसप्तति प्रकरणम् (१८)
सर्वज्ञसिद्धिः (२)	सूत्रकृताङ्गाद्यचतुरध्ययनाऽनुक्रमगाथाः (१५)
सर्वतीर्थमहर्षिकुलकम् (७)	स्तवपरिज्ञा (१०)
सर्वश्रीजिनसाधारणस्तवनम् (२)	स्त्रीनिर्वाणप्रकरणम् (१६)
सार्धमिकवात्सल्यकुलकम् (७)	स्त्रीवास्तविकताप्रकरणम् (८)
सार्धमिकवात्सल्यकुलकम् (२१)	स्थापना पञ्चाशिका (२२)
साधु स्थापनाधिकार (२२)	स्याद्वादकलिका (१६)
सामाचारी (४)	स्याद्वादभाषा (१६)
सामान्यगुणोपदेशकुलकम् (७)	स्याद्वादमुक्तावली (१६)
साम्यशतकम् (६)	ह
सारावलीपङ्कणयं (१५)	हिंसाफलाष्टकम् (३)
सार्द्धशतकभाष्यम् (२३)	हिओवएसमाला (८)
सिद्धदण्डिकास्तवः (१३)	हिङ्गुलप्रकरणम् (१२)
सिद्धपञ्चाशिका (१३)	हितशिक्षाकुलक (२१)
सिद्धप्राभृतम् (१३)	हैमविभ्रमः (२२)
सिद्धसहस्रनामकोशः (५)	हृदयप्रदीपषट्त्रिंशिका (९)
सिद्धान्तसारोद्धारः (१८)	
सूक्ष्मार्थविचारसारोद्धारः (१५)	ॐ
सुगुरुगुणसंथवसत्तरिया (२१)	टोटल ग्रन्थ - ५४२
सुभाषिताष्टकानि (१२)	
सुमिणसित्तरी (८)	

પરિશિષ્ટ - ૨

શાસ્ત્રસંદેશમાલાના ભાગ ૧ થી ૨૪માં પ્રકાશિત કરેલ ૫૪૨ ગ્રંથો અમોએ સંગ્રહની દૃષ્ટિએ કરેલા છે. તેમાં નીચે જણાવેલ કર્તા અન્ય સંપ્રદાય-ગચ્છના છે, તેની નોંધ લેવા ભલામણ.

(૧) અંચલગચ્છ

- (૧) પૂ.આ.શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજી મ.સા.
- (૨) પૂ.આ.શ્રી હર્ષનિધાનસૂરીશ્વરજી મ.સા.

(૨) આગમિકગચ્છ

- (૧) પૂ.આ.શ્રી જયાનંદસૂરીશ્વરજી મ.સા.
- (૨) પૂ.આ.શ્રી જયતિલકસૂરીશ્વરજી મ.સા.

(૩) સ્વરત્તગચ્છ

- (૧) પૂ.આ.શ્રી જિનદત્તસૂરીશ્વરજી મ.સા.
- (૨) પૂ.આ.શ્રી જિનપ્રભસૂરીશ્વરજી મ.સા.
- (૩) પૂ.આ.શ્રી જિનવલ્લભસૂરીશ્વરજી મ.સા.
- (૪) પૂ.આ.શ્રી જિનલાભસૂરીશ્વરજી મ.સા.
- (૫) પૂ.આ.શ્રી જિનપતિસૂરીશ્વરજી મ.સા.
- (૬) પૂ. મહો.શ્રી જયસોમગણી મ.સા.

(૭) પૂ. પાઠક શ્રી ક્ષમાકલ્યાણગણી મ.સા.

(૮) પૂ. મુ.શ્રી ક્ષેમરાજવિજયજી મ.સા.

(૯) પૂ. મુ.શ્રી જિનદેવવિજયજી મ.સા.

(૧૦) પૂ. મુ.શ્રી ગજસારવિજયજી મ.સા.

(૧૧) ભાંડાગારિક નેમિચન્દ્ર

(૧૨) ધનદરાજકવિ

(૪) દિગંબર

(૧) કવિ શ્રી ધનંજય

(૫) પાયચલગચ્છ

(૧) પૂ.આ.શ્રી પાર્શ્વચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા.

(૬) પૂનમીયાગચ્છ

(૧) પૂ.આ.શ્રી તિલકસૂરીશ્વરજી મ.સા.

(૨) પૂ.આ.શ્રી ચન્દ્રપ્રભસૂરીશ્વરજી મ.સા.

(૭) યાપનીય

(૧) પૂ.આ.શ્રી શાકટાયનસૂરીશ્વરજી મ.સા.

પૂ. મહો. શ્રી ધર્મસાગરજી મ.સા.ના સાહિત્ય
માટે તેમના સમયમાં વિવાદ થયેલ હતો.

शास्त्र संदेशमाला

१. पू.आ.श्री हरिभद्रसूरीश्वराणां कृतयः-१
२. पू.आ.श्री हरिभद्रसूरीश्वराणां कृतयः-२
३. पू.आ.श्री हरिभद्रसूरीश्वराणां कृतयः-३
४. पू.उपा.श्री यशोविजयगणिवराणां कृतयः-१
५. पू.उपा.श्री यशोविजयगणिवराणां कृतयः-२
६. शतकसंदोहः
७. कुलयसंग्रहो
८. भावणासत्थणिअरो
९. भावनाशास्त्रनिकरः
१०. आचारसत्थणिअरो
११. आचारशास्त्रनिकरः
१२. काव्योपदेश-ज्ञातोपदेशग्रन्थनिकरौ
१३. प्रारम्भिकाणि कर्मग्रन्थिकाणि लोकप्रकाशीयानि च प्रकरणानि
१४. अन्तिमाराधनाग्रन्थाः
१५. आगमिकानि प्रकरणानि तथा प्रकीर्णकानि
१६. दार्शनिक-चर्चा ग्रन्थनिकरौः
१७. विविधविषयसंकलनाग्रन्थाः
१८. ध्यानयोग-गणित-व्याकरणशास्त्रनिकराः
१९. वैराग्य कल्पलता-१
२०. वैराग्य कल्पलता-२
२१. शतक - कुलक - भावना-चर्चाग्रन्थनिकरः
२२. आचार - प्रारम्भिक-नाममाला-व्याकरणशास्त्रनिकरः
२३. कर्मग्रन्थिक-लोकप्रकाशीयग्रन्थनिकरः
२४. पू.आ.श्री हेमचन्द्रसूरीश्वरजी विरचित नाममाला
२५. आगमपद्यानाम् अकारादिक्रमेण अनुक्रमणिका-१
२६. प्राकृतपद्यानाम् अकारादिक्रमेण अनुक्रमणिका-२
२७. संस्कृतपद्यानाम् अकारादिक्रमेण अनुक्रमणिका-३
२८. त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्र श्लोकानाम् अकारादिक्रमेण अनुक्रमणिका-४
२९. संवेगरंगशाला